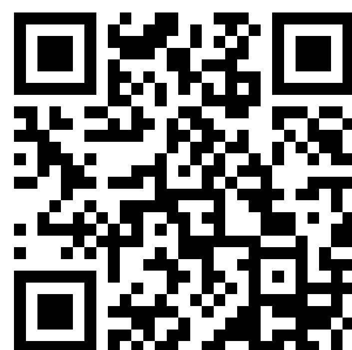
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

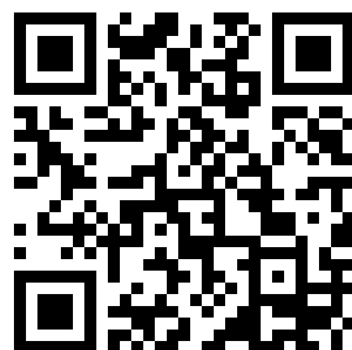
https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

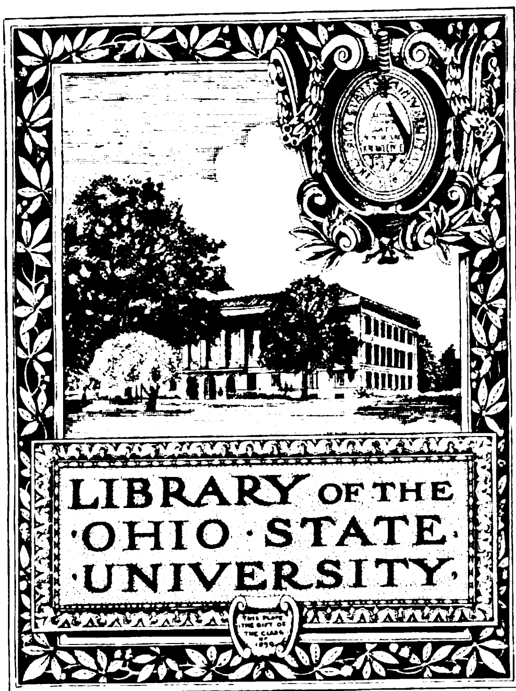
Google books

https://books.google.com

Google

2 vols in 3
5/07

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

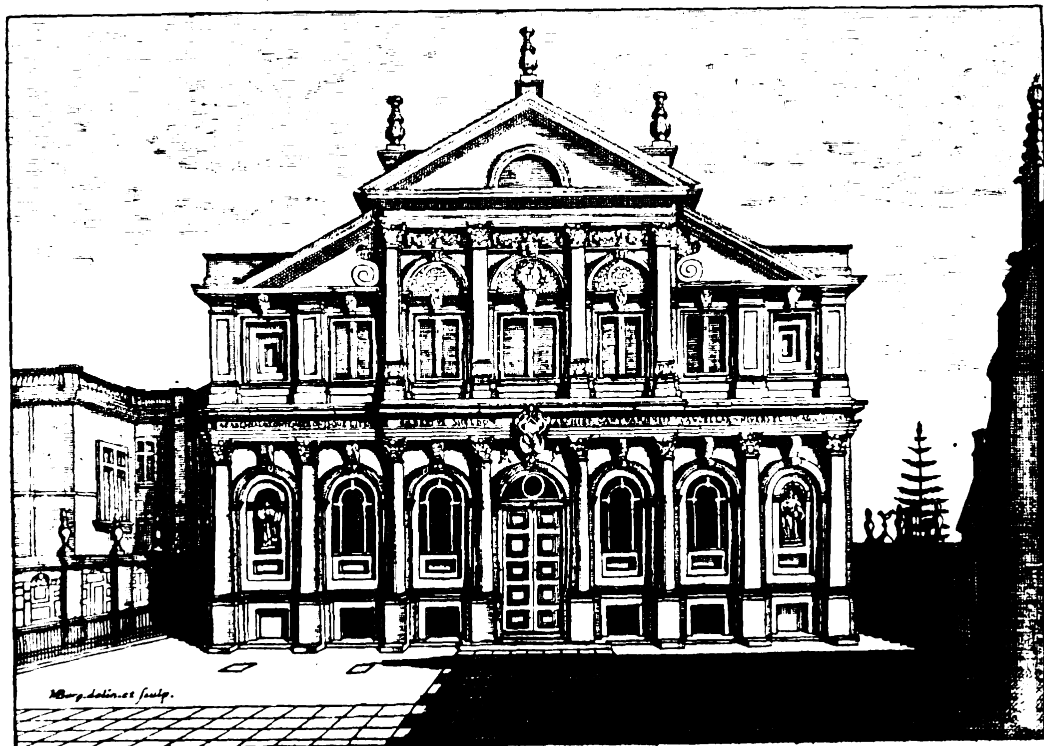
PARS PRIMA:

SEU

Inſtitutiones Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ,* & *Mœſo-Gothicæ:*

Auctore *GEORGIO HICKESIO,* S. T. P.

Semper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere dulce habui. Bed. Eccl. Hiſt. pag. 492.
Me ꞅẏmble ꞅƿete ⁊ ƿinꞅum ƿæꞅ. ꝥ ic oððe Leoꞃnode oððe Læꞃde. oððe ƿꞃite. *Regius interpres.*

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

A D

Ampliſſimum & Honorabilem Virum,

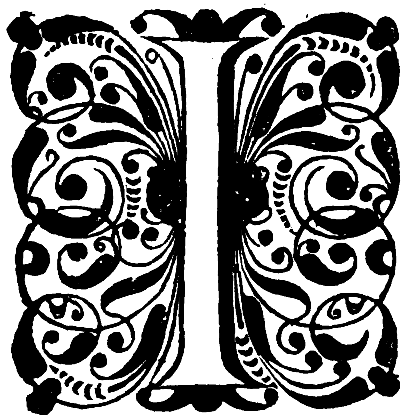
JOHANNEM PAKINTON,

De *Weſtwood* in pago Wigornienſi, Baronettum,

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus ſuis Grammaticis *A. Saxonicis*, & *Mœſo-Gothicis*,

PRÆFATIO.

IN conficiendis Grammaticis hiſce Inſtitutionibus, *Nobiliſſime Johannes Pakintone*, pro ingenii mei modulo maximopere laboravi, ut *Popularibus* meis, *Scotiſ*que, quos etiam *Populares* dici velim, diligentia mea ſtudioque ad linguæ *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam facilis aditus pateret. Imprimis autem iis texendis eò operam dedi, ut ex utroque populo *Nobiles* liberaliter inſtituti, quotquot patrias antiquitates, vernaculique ſui ſermonis origines ſcire cupiunt, auſpiciis, ductu, & laboribus meis uſi, abſque magno nimis ſtudio, multave ſua opera ad illarum cognitionem quàm celerrime pervenire poſſent. Abſque magno nimis, inquam, ſtudio; quoniam ad diſcendam linguam *Saxonicam*, quæ communis noſtra mater eſt, legenti Inſtitutiones noſtras paululum admodum induſtriæ ſtudioſo viro ſufficiet. Deinde illa bonis avibus cognita, ad *aviam Mœſo-Gothicam* intelligendam, negotiorum duntaxat intermiſſiones, &, qui multi dantur à muneribus vitæ, ad ſtudia reditus, ad ſuperiorem doctrinæ Septentrionalis gradum ſcandere volenti abunde quidem erunt. Quinetiam illis, quibus linguas diſcendi facultas eſt, ipſæ pene ſubſecivæ horæ ad ſuperandas non unam, alteramve; ſed plane omnes antiquas Septentrionis linguas, quod ſatis eſt temporis ſuppeditabunt. Quod cum apud Patrem Tuum, virum ingenio præſtantiſſimum ſæpius dicerem; Ille, quiquid in re quaque veriſſimum eſſet, acutiſſime potuit videre, rationibus meis adductus, quam primum per editas Inſtitutiones *Grammaticas* liceret, linguæ *Saxonicæ* ſtudere ſtatuebat; quippe quod *nobili Anglo*, bonis literis erudito, tam commode, laboreque tam exiguo linguam nolle diſcere, quæ vernaculæ ſuæ fons eſſet, turpe ducebat. *Hen.* & *Joh. Spelmanni*, *Roberti Cottoni*, *Sim. Dewesii*, & *Rog. Twiſdeni*, ſui cenſus & ordinis hominum exempla & auctoritatem illi proponebam. quibus ad *Saxonicorum* ſtudia, quorum egregii illi viri incredibili cum labore, quia ſine Inſtitutionibus Grammaticis, ſcientiam ſunt adepti, animum ejus accendebam. Utebar etiam argumentis, quæ maximam partem faciunt præfationis, quam Inſtitutionibus noſtris *Grammaticis Anglo-Saxonicis* tum primum in lucem prodituris præmitti oportere duxi. Verum Illo præpropera morte nobis ante abrepto, quam Inſtitutiones iſtæ ederentur, divinus ejus animus è cuſtodia, vinculiſque corporis liberatus, neque antiquum iſtum ſermonem, quem intelligere ſtudebat, neque hodiernum, quo æqualium ſuorum nemo aut purius, aut dulcius, aut ornatius, aut denique aptius copioſiuſve dicere potuit, amplius curans, immortalitatem in cœlis aſſecutus, linguis angelorum loqui cœpit, par angelis factus.

Doluit Illius mortem non civitatis tantum, ſed totius pagi *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus. Qui quam mirifice Patrem Tuum, ſeu potius GENTEM PAKINTONIAM amarent, eo teſtificabantur, quod Illius filium unigenitum, hujus ſpem unicam, & reliquias, Te, quamvis minorennem, XIX annos, aut eo minus natum, eligere voluerunt *Procuratorem*, cui per ſyngrapham datæ auctoritatis vices ſuas in *Communium* ſenatu demandarent. Doluit, inquam, Patris Tui obitum *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus; quem quod gentilitia obſervantia ſemper coleret, ſingulari pietate diligeret, & auctoritate ſua dignitatem ſacerdotii tueretur, eo fecit, ut tanquam Eccleſiæ & cultus divini apud *Wiccios* propugnator maximo cum honore, & conſtanti fide à clero pariter coleretur. Imprimis autem Illum Eccl. Cath. *Wigornienſis*, Epiſc. & clerus ſemper diligebant. Quibus cum vicina PAKINTONIA *gente* à reformata religione ad mea uſque tempora conſtantes amicitiæ, & perpetuæ, eæque conjunctiſſimæ familiaritates, atque neceſſitudines intercedebant.

o *Majoribus*

Digitized by Google

Majoribus Tuis nihil illis charius; *Illis* nihil Majoribus Tuis aut magis in amore, aut existimatione, aut deliciis erat. Mutua charitas, mutua benevolentia, mutua hospitia, mutua consilia, auxilia mutua, & ut verbo dicam, mutua, honestaque officiorum certatio sacram Ecclesiæ familiam Vestramque vicinam *Westwoodensem* stabili amicitia conjungebant. Ante omnia vero una in religione utriusque mens, unus in cultu divino mos & consensus, idemque prorsus tuendæ, amplificandæ, quidni dicam, & manumittendæ Ecclesiæ *Anglicanæ* studium alteram olim alteri perfecto amore conglutinabat. Tu pariter majorum vestigiis insistens, & quasi traducem in Ecclesiam charitatem, quæ omnes omnium fidelium charitates una complectitur, in corde gerens, Comitiis non ita pridem in Publicis Ecclesiæ suam libertatem à servitute, qua ante longinquum tempus per Regem *Henricum* VIII. mancipata fuit, summa cum laude Tua vindicare tentasti. Id alio forsan magis opportuno tempore Tibi, Tuique similibus, qui Ecclesiæ sua primæva jura restituta velint, denuo tentandum erit. De quibus quidem juribus conservandis *privilegium latum* etiamnum extat legendum in *Chartæ*, *Magnæ* dictæ, primo Capite, ubi imprimis Rex *Henricus* ille III. perinde ac regis Christiani officium requirebat, *Confirmat pro se, & hæredibus suis in perpetuum, quod Ecclesia Anglicana libera sit, & habeat omnia jura sua integra, & libertates suas illæsas.*

Hæc de Patre Tuo dicere mihi fas sit, quocum amantissime & conjunctissime vixit; quanta aliquorum hominum esset admiratio, vel querela, qui in laceranda omni scelere Ecclesia, eaque funditus, quoad possent, delenda tum occupati erant. Hæc etiam de Illo scribere per leges amicitiæ mihi quasi parentanti liceat, cui omnia, ut secum, loqui solebat, animique sui penetralia aperire: quem Sibi ægrotanti à sacris esse voluit; & à quo porro in sepulchrali majorum cavea, ut conderetur, moriens præcipiebat. Præterea neque quis non iniquus censor à præfationis instituto prorsus alienum putet, Genitorem Tuum me commemorasse, qui *Philo-Saxo* à me prius factus erat, linguæque *Saxonicæ* voto studiosus, quàm diem obiit supremum. Accedat, quod amicitiæ nostræ *memoriam sempiternam* esse velim; & quod in laudibus Ejus prædicandis *vicinitatis* etiam ex officio ac jure recte apteque fecisse me ipse mihi videar. Addo ex vicinitatis jure, quam cum Terentiano illo sene *in propinqua parte amicitiæ*, ego puto; qui tribus & viginti abhinc annis *Ecclesiæ Wigorniensis* Canonicus, deinde, haud tribus aliis interjectis, à Canonico factus *Decanus*, Penatibus vestris *Westwoodensibus*, ad quos hospes gratus nunquam non adveni, *vicinus* longo tempore degebam. Neque vero hoc à me arroganter dictum à Te existimari velim, sed *propter dulcem loci recordationem*, quem *Hammondo*, *Gunningo*, aliisque multis, *quibus non dignus erat mundus*, tam è populo, quam è clero præstantissimis viris, adversus perduellionum furorem, salutis perfugium Avus Tuus, Aviaque fecerunt. *Avus Tuus*, qui erga CAROLOS reges Magnæ *Britanniæ* omni officio & pietate stabilis, & illustris, in regia causa sustentanda propugnandaque per XIX annos plus facultatum impendit, quam aut filio reliquit, aut Tibi nepoti jam nunc, etsi satis large, supersunt. In *Avia* vero Tua illustrissimi *Thomæ* domini *Coventry*, magni sigilli custodis, filia, virtutum omnium, imprimis illarum, quæ in actione vitæ *Christianæ* consistunt, splendor maximus erat cum summo ingenio,& pure, apte, distincte, ornateque dicendi facultate conjunctus. Quibus adeo excelluit, præsertim in æquabili & temperato scribendi genere, ut libri de OFFICIO HOMINIS *Anglice* ab anonymo Editi, & ob mirificam operis in suo genere perfectionem per totum orbem Christianum notissimi, auctrix & dici, & haberi mereretur. Sacras literas, rerumque divinarum scientiam, omniaque quæ à Philosophis sive profanis, sive Christianis de *Officio* gravia & utilia tradita sunt, æque ac se scire dicebant viri doctissimi *Hammondus*, *Morleyus*, *Fellus*, & *Thomasius*. In patriis etiam antiquitatibus adeo Illam hospitem non fuisse audivi, ut eas fere cum primis sciret. Neque id adeo mirum, cum virum longe doctissimum *Nortonem Knatchbull* Baronettum, Tutorem & institutorem Adolescens haberet; & conjux facta clarissimum *Hammondum*, aliosque illius æquales, maximos viros, sibi quos audiret, adsciceret.

Neque porro hæc de Genetrice Tua ad rem minus dicta à sapienti quoquam putari velim: quando nullum majus, naturæve hominis aptius ad virtutem, & vitæ honestatem incitamentum esse possit, quam posteris majorum, & præcipue liberis, imitanda parentum exempla, & memoriam colendam prodere. Denique adeo non præter institutum, horum quicquam à me dictum arbitror, ut plane nihil iis aptius, magisve ad propositum scribere posse mihi videar, quibus Tibi suadere aut possim, aut velim ita facere, ut in Paternis ædibus, ubi humanæ, & divinæ literæ non ita pridem floruerunt, *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, tum literæ, tum antiquitates, Te auspice, apud *Wiccios* reflorescant. Qui olim legendis *Hebræis*, *Græcis*, *Latinis*que literis faustus, & amicus erat; studendis *Saxonicis* adversus, & contrarius non potest esse locus. Ibi porticus, atria, propylæa, horti, ambulacra clausa & subdialia, recta & sinuosa, omnia studiis commoda. Ibi luci, sylvæ, nemora, prata, saltus, planities, pascua, & nihil non, quod animum pene à literis abhorrentem ad legendum, audiendumve, & quovismodo discendum componere & conciliare potest Ibi igitur cum necessariis negotiis, curisque vacuus aut sis, aut esse cupias, Institutiones has *Grammaticas* in manus Tibi sume. Locisque beatis in istis Tuis, *Daphnes Antiochensium*, aut *ipsius Elysii* æmulis, Musarum quidem domiciliis, natura & arte ad studia comparatis, finge *Saxonicas Musas* Tibi semper propitias adesse. Finge in illorum viretis, & quasi sacris umbraculis, *Cuthberhtum*, *Cædmonem*, *Bedam*, *Guthlacum*, *Ælfredum*, *Æthelderythsam*, *Æthelswitham*, *Æthelfledam*, *Edgitham*, & imprimis *Wigornienses* vestros Episcopos *Oswaldum* & *Wulfstanum*, tanquam tot præsentes deos, deasque Tibi *Saxonicis* literis operam danti semper præsentes fore.

Ad

Digitized by Google

Ad harum studium Te, per illorum Sacros manes; & Tecum, quorum personas hac in præfatione sustines, *nobiles Anglos*, ut meo ductu animos Vestros appellatis, hortor & obtestor. Meminisse Vos oportet, Vobisque ob oculos ponere, majorum & minorum gentium populares, qui in hoc studio, sive potius palæstra, sine institutionum grammaticarum ullo, si dicam, *Ariadnæo filo*, suis exemplis Vobis præluxerunt. Turpe sibi duxit Patricius vir *Christophorus* Dominus *Hatton*, ut *Robertum Cottonem Brucæum*, aliosque prætercam, Saxonicam literaturam, quasi contemptui habendam, ignorare. *Henricus Spelmannus* è re familiari sua minerval annuum dedit *Abrahamo Wheloco*, ut in Academia *Cantabrigiensi* literas *Saxonicas*, publice legendo, & *Codd.* MSS. edendo, quasi ab orco revocaret. Exteri quoque præclari homines & auctores, *Gerard. Johan. Vossius*, *Olaus Wormius*, *Patricius Junius*, *Johan. De Laet Antuerpensis*, Alterque *Casaubonus*, *Saxonicas* nostras literas & antiquitates, ut, quoad ipsis liceret, intelligerent; & ad *Græcas* & *Latinas* adjungerent, omnibus viribus contenderunt. Vobis autem ad illarum cognitionem aditu facto, non amplius jam difficilis, multo minus insuperabilis, sed facilis, plana, & expedita via est. Facilis, inquam, recta, & expedita via *Saxonicæ* literaturæ opere hoc nostro strata est. Cujus pars hæc prima ad literarum *Saxonicarum* scientiam; totusque liber secundus, quem meo auspicio ductuque curavi scribendum, ad librorum, qui *Saxonice* scripti sunt, notitiam ducit; tam eorum, qui in lucem emittuntur; quam qui in membranis exarati jacentes opem Vestram flagitant, qua tandem aliquando typis edantur. Surgite igitur quotquot eruditi estis & Institutionum *Grammaticarum* præceptis generosos Vestros animos imbuite; iisque sufficienter parati & muniti, ad libros *Anglo-Saxonum*, *Dano-Saxonum*que, à quibus magna Vestri pars genus ducitis, evolvendos, qua par est diligentia, procedite. Id Vobis faciendum est, si sermonis *Anglicani*, in quo tot è Vobis dicendi magnam vim, & facultatem affecuti estis, origines; si vocum, quibus loquimini, causas; quibus gaudetis libertatum, legum, morum, & consuetudinum magnæ partis si primordia recte scire velitis; id Vobis omni studio laborandum est. Quid enim per Majorum monumenta & imagines, per signa, tabulas, & toreumata, cæteraque insignia gentilitia Vestra Vobis dignius, quam honestissima ea studia præcipue colere, quibus maxime ab humilis & agrestis generis hominibus, *bubulcis*, *pastoribus*, ac *idiotis*, viri generosi ac nobiles distinguuntur? Nam inter nobiles, & vulgus hominum hoc maxime interesse videtur; quod hi tantum, quantum sensu moventur, ad ea solum, quæ adsunt, & quæ præsentis usus sunt tanquam pecudes se accommodant: Nobiles autem, qui liberales, & sublimes animos bonis artibus, & disciplinis institutos habent, principia, & causas rerum vident; earumque progressus, & antecessiones facile perspiciunt, similitudines comparant, vetusta novis, præsentibus præterita adjungere scientes, atque etiam quæ ventura sunt. Hæc autem in avitarum literarum studiis, quibus Vos Vosmet exercere velim, potissimum feceritis. Quæ quam jucunda, quam libero homine digna, & quam fructuosa sunt; in *dissertatione* singulari, quæ hujus operis pars quarta est, multis argumentis ostendi. Hanc in *Saxonicis* aliquousque progressi, ut diligenter, & æquo animo legatis, à Vobis impetrare velim; & si de antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate; & imprimis si de fructibus ex *Saxonicæ* linguæ studio capiendis in meam pedibus eatis sententiam; tum per sacros Majorum manes, per *Asas Asinias*que omnes, per *Angliæ Scotiæ*que *Saxonicæ* notitiam, per jura, moresque vetustos, per veterum codicum pretiosas membranas, &, quæ *Christiano* homine obsecratio magis digna est, per *Evangelia Saxonica* vos oro, & obtestor, quotquot vel in palatio, vel in senatu auctoritatem aliquam habetis, & Te imprimis, *Johannes Pakintone*, id omni ope & opera eniti, ut *Collegium aliquod antiquitatum*, quale *Holmiæ* apud *Suecos* est; saltem ut prælector aliquis in altera, vel utraque potius Universitatum (quibus Orbis pares non habet) quamprimum instituatur, qui juventutem *Anglicam* antiquas *Septentrionales* linguas, & præcipue *Saxonicam* doceat, Codicesque *Saxonicos* MSS. publicandos curet; & cujus porro curæ fideique posthumi quorundam doctorum libri rem *Saxonicam*, & antiquitates *Anglicas* spectantes, & præsertim quos * F. *Junius* F. F. Academiæ *Oxoniensi* legavit, impensis publicis edendi demandentur. Crede mihi, Vir ornatissime, nihil *Anglicano* nomine indignius, gentive doctæ honestæque turpius opprobrium nullum esse potest, quam, majorum codices, antiquitate sua venerandos, mucorem & situm contrahere, aut pulvere fœdari, aut blattis rodi, aut carie corrumpi; aut, quod reip. literariæ perinde damnosum esset, tanquam malos angelos in æternis vinculis sub caligine servari, æquo animo ferre posse. Quod quidem neque *Galli*, neque *Batavi*, neque *Dani*, neque, qui monumentis suis *Sueo-Gothicis* vetustis publicandis ad gloriam sui nominis maxime operam dant, *Sueci* tolerare vellent, id ferre, id pati, id sinere posse *Anglos*, qui eruditione, ac ingenio præstant, *Anglum* quidem piget dicere. Quamobrem, *clarissime Pakintone*, cum antiquæ *Septentrionis* literaturæ, & potissimum *Saxonicæ* instauratio, res tam pulchra, tam honesta, & liberaliter eductis hominibus tam digna sit; pene nunquam quicquam fingere animo licet, quo aut Vobis majorem laudem, aut majorem patriæ Vestræ gloriam comparare poteritis, præsertim qui *Senatores* estis; quam ita agere, ut per Vos literæ istæ quasi postliminio in *Angliam* suam revocentur. Illarum thesaurum omnium longe locupletissimum *Cottonianum* lege lata salvum, stabilem, securumque reip. literariæ fore voluistis:

---

* Linguæ Anglicanæ Etymologicum magnum. Tatiani Harmon. Evangelic. Francice. Lexicon Saxonicum, Gothicum, Runicum, Islandicum, Francicum, &c.

superest

Digitized by Google

ſupereſt pariter privilegio de illis lato, ut cum *Hebræis*, *Græcis*, & *Latinis* à publicis prælectoribus doceri eas faciatis. Id a Vobis ſuaviſſima Majorum memoria; & ab AUGUSTA magnum, à quo genus ducit, *Ælfredi* nomen videtur flagitare. cui parem in animi magnitudine, omne genus eruditione, dicendi, ſcribendique facultate, diligentia, conſtantia, patientia, pietate in deum, numeroque etiam victoriarum, quas de bellicoſiſſimis hoſtibus reportavit, ſi unum excipias *Julium Cæſarem*, antiqua tempora neminem habuerunt.

Verumenimvero, *Johannes Pakintone*, Te non tantum ut *nobilem Anglum*, ſed etiam ut *nobilem Wiccium*, cum omnibus *Wiccii pagi* nobilibus, quos pariter ac Te in hac præfatione compello, ad *Saxonicarum* literarum ſtudium, ſimul & patrocinium *maxime adhortor*. Etenim ut †*Wiccius pagus*, qui **Merciæ*, omnium *Angliæ Saxonicæ* regni longe ampliſſimi, pars, incolarum frequentia, Eccleſia Epiſcopali, & conciliis, quæ GEMOTAS dicebant, celebris erat: ſic *Saxonicæ* literaturæ & vetuſtatis reliquiæ & veſtigia ad *Wiccium* populum ſpectantes; oppidorum, vicorum, fluminum, ſylvarum, camporum, viarum nomina; adhæc voces, phraſeſque, quas à locis, in quibus uſurpantur, *topicas* vocamus; denique chartæ, teſtamenta, acta curiarum, obituaria, terminorum prædialium chorographicæ deſcriptiones; & id genus quidem multa pretioſa, nobilium *Wicciorum* indagatione imprimis digna, quæ in *Saxonicis* verſatum lectorem requirunt; rapinæ *Normannorum*, bellorum civilium vaſtationibus, everſis Monaſteriis, factæque etiam contra *Carolum* I. regum optumum rebellionis furori, etiamnum ſuperſunt. Cum de his Sermones cum *Johanne* Patre Tuo haberem, memini quam erant Illi dulces, & *literarum Saxonicarum* quam mirabiles amores in illo excitabant. Me tum primum locorum nonnullorum nomina *Saxonica* recitantem, vocabulumque unum atque alterum *Wicciorum* & finitimorum populorum ad origines *Saxonicas*, rogatu ſuo, revocantem incredibili voluptate audiebat. Nomina locorum, quæ recenſebam, hæc & hujuſmodi fuerunt: Ƿiʒoꞃenaceaꞅteꞃ, *Wigornia*, *Britannis Cear-Wrangen*, vel *Caer-Gorangon*, una ex XXVIII civitatibus nobiliſſimis, quibus, ut Beda loquitur, *Britannia* inſignita erat, *antiquitate*, *longa Epiſcoporum ſucceſſione*, *comitumque ſerie*; *Eccleſia Cathedrali*; *monaſterio in collegium Decani & Canonicorum converſo*; *ſitu ad Sabrinam fluvium amœniſſimo*; *platearum nitore*; *pavimentorum æquabilitate*; *civium humanitate & induſtria ſumma*; *aere ſaluberrimo*; *victuum omne genus copia*; *pannificio incomparabili*; *fideque ſua in Carolum* II *regem*, *cum perduellionibus de regno armis decertantem*, *urbs cum primis celebris*. Piꞃia *ſylva* quernea, ſic vocata; Nunc **Pirrywood**, prope Wigorniam arboribus ſpectabilis, juxta quam Rex Carolus II in adverſo prælio cum perduellionis *Cromwelli* copiis congreſſus eſt. Eoueꞅham, nunc *Eveſham* municipium antiquum, olim ob majorum gentium monaſterium celebre; nunc titulo Baronis, quo inſignitus eſt *Johannes* dominus *Somers*, nobilitatum & illuſtre factum. Benninʒ-ƿeoꞃð, Benninʒ-ƿoꞃð, (forſan à Penðinʒ-ƿeoꞃð) **Benning-worth**, **Benning-wyrth**, **Bening-wurthe**, nunc **Benge-worth**, olim caſtellum, nunc viculus ad caput pontis *Eoveshamenſis*. Fleoðan-bẏꞃiʒ, Floðan-bẏꞃiʒ, Floðan-buꞃʒh, Fleðanbẏꞃʒ, *Fledanburh*, *Fledibiry*, nunc **Flatbury**, vicus ob amœniſſimum ſitum in ripa *Avonis* fluminis celebris. Ƕeanbẏꞃiʒ, *Heanbyri*, nunc **Hanbury**. Cnihta-tun, **Cnihton**. Eaꞃlſeꞅ-tun, **Carlston**. Momela, **Mamble**. Cꞃoh-leaʒ, Cꞃohleah, **Crowle**. Snoðeꞅ-leaʒ, Snoðeꞅ-leah, nunc **Snodesbury**. Oðinʒ-leaʒ, Oðinʒ-leah, *Oduncaly*, *Oduncley*, **Oddingley**. Sceappeꞅ-tun, *Sceapweaſtun*, *Scipeſton*, **Shipston**. Ƕeꞃe-ꝼoꞃð-tun, *Hereforton*, *Hertfortune*, nunc **Herbington**. Sciꞃenac, **Shurnock**. Lapeꞃn, *Latine Lauuerna*, *Lawern*, **Lauhern**. CROMBA, *Crombe*, **Crome**. Tres loci ſunt in pago *Wicciorum*, qui hoc nomine gaudent: **Crome youngs**, **Crome earls**, & **Crome hill**, alias **Youngs Crome**, **Earls Crome**, **Hill Crome**: Omnes, illuſtriſſimæ *Coventreyorum* familiæ ampliſſimi patrimonii pars. Quorum unum hic *Saxonice* deſcriptum gratia honoratiſſimi Domini, *Thomæ* Dom. *Coventrey*, qua par eſt obſervantia, exhibeo.

V. Ƕiða æt CROMBAN.

Oꝼ ƿinteꞃbuꞃne onðlanʒ þæꞅ oð hit cẏmeð to þam Mæꞃeheʒe. onðlanʒ þam oþ þ hit cẏmeð upon þa ðune. oꝼ þæꞅ ƿeꞅtƿeaꞃð oð þ hit cẏmeð to þæꞃe ealðan ðic ƿeaꞅtƿeaꞃðꞃe.

† A *Saxonico* Ƿic, Ƿice *ſinus*, vel *angulus terræ latus breviſque*, *ripa* vel *littus incurvum*, *ſive fluminis ſinus*. Wiccii, *Saxonice* Ƿicꞅaꞃa, Ƿic-ꞅætan nomen ſumpſerunt. A Ƿicꞅaꞃa vero, & ceaꞅteꞃ, *urbs*, Wicciorum Civitas Ƿicꞅaꞃnaceaꞅteꞃ, Ƿicꞅaꞃenaceaꞅteꞃ, & abinde per corruptionem Ƿiʒoꞃa-ceaꞅteꞃ, Ƿiʒeꞃa-ceaꞅteꞃ, Ƿiʒꞃa-ceaꞅteꞃ (unde *Normannis* **Wirecester**, à quo **Wurcester**, **Worcester**) Ƿiʒoꞃena-ceaꞅteꞃ, Ƿiaʒoꞃena-ceaꞅteꞃ, Ƿeoʒoꞃena-ceaꞅteꞃ, Ƿeoʒoꞃna-ceaꞅteꞃ, Ƿiʒoꞃna-ceaꞅteꞃ, unde urbs *Latine Wigornia* vocata eſt.

* *Saxonice* Mẏꞃce, Mẏꞃcan, *Mercii*. Mẏꞃcenalanð, Mẏꞃcnalanð, Mẏꞃcenelanð, *Mercia*. Mẏꞃcenaꞃice, Mẏꞃcnaꞃice, Mẏꞃcene-ꞃice, *Merciorum regnum*. Et Mẏꞃcenalaʒe, Mẏꞃcnalaʒe, Mẏꞃcenelaʒe, *Merciorum ditio*, vel ea Angliæ pars, quæ *Merciorum* legibus regebatur. Mẏꞃce autem, vel à Meaꞃc *terminus*, *finis*, quod reliquorum *Heptarchiæ* regnorum, ut quod mediterraneum regnum eſſet confinis *Mercia* fuit; vel à Mæꞃe, *Dano-Gothicè* Mior, *magnus celebris*, & Rice *regnum*, quod *magnum* κατ' ἐξοχὴν *regnum* eſſet, dictum aliqui putant.

Þ

Digitized by Google

þ hit cymeð on þone mæreweig. ondlang þær þ hit cymeð on Biccesettan. ondlang þæs þ hit cymeð on þ litle wiþig. on þær a be woldan þ hit cymeð on þone acerhæge. ondlang þær on wippanleag. ondlang þær midwearde þ hit cymeð to þam lytlan wege. ondlang þ oð þ hit cymeð on Æglesionan. ondlong þat oð þ hit cymeð eft in þa brunnan :·

Bregnes-ford, **Braunford.** Wulferdes-hlæwe, *Wulferdeslawe*, *Wulferdilea*, *Wulferieslay*, nunc **Wulberley.** Coddan-Hricge, *Coddaricge*, *Coddaricce*, **Codderige**, **Cotherige.** Biccesford, Beccesford, **Besseford.** Cujus incolæ, ut puto, in *Crombæ* descriptione Biccesetan vocantur. Prænobili *Seabribtorum* familia clarus jam diu est hic locus; quam à *Saxonibus* genus duxisse vel nomen ipsum ostendit: quod à *Saxonicis* Se beorht, vel Se birht, in compositione per literarum metathesin *Sebribt*, omni fere proculdubio derivatum videtur. Idque nominis, vel cognominis, quod *Illustrem Illum* significat, præclarus aliquis Saxo, forsan hujus familiæ princeps, præclaris suis moribus, rebusve gestis apud suos meritus est. Hreod-Mær-leag, *Hrydmærlege*, *Hrydmarlege*, **Redmarley.** Tyrdebicga, nunc **Tarbeck.** Witleag, Witleah, *Witlaege*, **Witley.** In occidentali parte *Com. Wigorn.* ultra Sabrinam flumen, qua Septentrionem spectat, duo propinqui hujus nominis loci sunt: Quorum alter viri ingenio, doctrina, & humanitate præstantissimi, *Thomæ Foley* armigeri, *Stratfordiæ* in Senatu *Comm. Angliæ* procuratoris dignissimi, sedes paterna est. Quam per antiquos suos limites *Saxonice* duobus modis descriptam, ut summam erga dominum observantiam cognitam facerem, hic exhibitam esse volui.

Witleag. Of þrim gemæran westriht on þa dic. ondlang þær on cyllanhricg. of þam on Sylweg. ondlang þær on þa Hæþihtanleag 7 swa on þæt fule sluh. of þær ofer buttingagraf on Ecclesbroc. ondlang þær on Dorewic. *Iterum.* Of . . . . mærun on Sibferð. of þam on fearnhæge. of þam on girdwege. of ðam to ficacan. of þam to þrigemærum. of þam to cyllanhricge. ondlang þær to þære ealdan du. of þær on stanbroc. ondlang þær on tæclesbroc. of þam on Bæsewic. of þam on dofewic. ondlang þær on sæfern.

Saldeþes-Forda, Saltewes-Forda, **Sawford.** Beonet-leag, Beonetleah, **Bentley.** Heortlanbyrig, nunc **Hertlebury**, Bradincota, **Bradicott.** Piritun, **Pirton.** Cudileag, Cudileah, *Cuddilea*, **Cudley.** Wulfwintun, **Wulbertun.** Accatun *ultra Tamedam fluvium*, nunc **Acton Beauchamp.** Teodingtun, **Tedington.** Mearanclif, **Marnclive**, **Marncliff.** Ufewabyrig, **Oberbury.** Ferretna-tun, **Fepsinton**, **Fepston.** Wendles-clif, **Wendlescliff.** Birhtanwylla, **Brightwell.** Wica, **Wic.** Griman-leag, **Grimley.** Morleag, **Mausley.** Eanulfestun, nunc **Alston.** Deces-leag, **Derley.** Æpsleag, **Apsley.** Hymeltun, *Humeltun*, *Himmelton*, **Himbleton.** Hwita-hlinc, **Whitelenche.** Hlinc apud *Saxones aggerem limitaneum* significat, quo agri sive privatorum, sive publici disterminantur. hinc tot nomina locorum, præsertim in pago *Wicciorum*, sumpta: ut **Whitelench**, **Ashlench**, **Churchlench**, **Hoblench**, **Rouslench.** Elm-*setan, incolæ vici, ut ego judico, qui olim Elmlaege, nunc vocatur **Elmley.** Ombersetenan, incolæ vici, cui nomen **Ombersley**, Tuo qui *Westwoodo* propinquus est. Arewe, fluvius sic dictus, qui oppidum à se *Arvechurch*, vulgo **Alchurch** appellatum, nostras non ita pridem delicias, præterlabitur. Wic, **Wyche**, alias **Droit-wyche**, quod à *Dritwyche*, (*drit* autem vox *Nortmannica*, idem nunc ac **dirt** denotat) municipium antiquum salsis aquis celebre; & **Wychebolle.** *Saxonice* Wicanbottle, vel Wicanbyttle, vel Wicanbold, i. e. *villa* vel *aula Wicensis*, proximo Tibi notissima. Hægleag, Hægleah, **Hagley**, vicus prænobili & antiquæ virtutis ac fidei homine, *Carolo Littleton* Baronetto, domino suo clarus. Salewearpa, Salowarpa, **Salewearp**, vicus Tuo *Westwoodo* proximus, nobilissimo domino suo ob antiquos mores, & antiquam gentem, unde genus ducit, celeberrimo, *Johanne Talbot* Baronetto clarus, cujus avita sedes est. Locum hunc, qui à vicino fluvio nomen sortitus est, per limites suos *Saxonice* descriptos hic quin exhiberem, non potui; ut testificarem honorem, in quo illum ab amicitiæ nostræ incunabilis semper habui, & habiturus sum.

Salewearpan. Ondlong þære ea Salowearpe in Colford. of þær in Nælesbroc. ondlong þær Sihtran in þone Ealdan Secgmor. of þam onan betwenan ac-wudu 7 pulleleah. 7 swa æfre betwyx þam twam wudan in Alrabroce. ondlong þær in þone oðerne Colford. 7 sua eft on Salowarpan :· *Iterum.* Æt Colforda ondlang þær streames. ondlang þ oð þ hit cymeð þær Dofendæl 7

---

* Apud *A. Saxones* aliasque gentes *Septentrionales*, per Setan & Setenan *Incolæ* exprimuntur, unde nata mihi est opinio *Urbes An-setenses* vel *Aen-sætenses* non à nostro **Ans** vel **Anst**, *Goth.* **ANSTS**, *favor*, *gratia*, ut olim sentiebam; neq; à *Francisci Junii* **h ANSA**, ita dictas esse: sed à *Cimbrico* **A**, *flumen*, *aqua*, in regimine **Aen**, (cujus gen. plur. **Anna**) & **Seat** vel **Sæt**, *sedes*, *habitaculum*. unde in compositione **An-sæt**, **An-seat**, *urbs maritima* vel *fluminea*; Latino-Barbare, Urbs *Anleatica* & *Hanseatica*. Etenim alias *Germanice* Urbes istæ *Anseaticæ*, **An-gesteeden** vel **Aen-gesteeden** dicuntur. Sæt autem vel Seat significare ut Sted, stad, stæd, stat, *stationem*, *sedem*, *habitaculum*, & per senecdochen *urbem*, *oppidum*, *Saxonica* Sumursætas, *Sumur-setenses*, Dorsætas, *Dor-sætenses*, vel si usus vellet, *Sumur-seatici*, *Dor-seatici*, luculente demonstrant. Dor-sæt autem est ejusdem plane significationis ac **An-sæt**, **Aen-sæt**, **Aen-seat**, scil. *oppidū maritimum* vel *flumineum*, ex *Brit.* Dwr vel Dur, *aqua*, & *Sax.* Sæt, compositum. Huc quoq; spectant *Sax.* Dun-sæta, *habitacula in montibus*; Dene-sæta, *sedes* vel *mansiones in vallibus*; & *Germanicum* **Holt-sæta**, *Holtsatia*, vulgo *Alsatia*, quod *Sedes* aut *Habitacula in sylvis* denotat. *Græce* ναιόμενος, οἰκούμενος.

P Salepopp

Saleworp togedere licgað. ondlong þæs Dorendæles ongean stream to Wicforda. swa ondlang þæs dices onbutan þone wudu. ꝥ swa ondlang þæs Stræte ymb Collhill ꝥ swa on Salewearpan. † ond æt Hunigburnan twegen Weorþias. ⁊ XI æceras Earþlandes. ⁊ æt Heanleag IIII æceras. ⁊ æt Birnebурnan ꝥ medwelande to Bærlægerice. ⁊ on Bradanmedwad XII æceras medlandes. on Pictune feorða dæl wudulandes:· V hida to Wærersleage. of þære stræte ðe sceot to Heortlabyrig on þa dic. ondlang þæs on þone mor. of þam ondlong gearder on ꝥ lirgeat. of þam on Elmesetene gemæres. ondlang þæs on Ombersetene gemæres. ondlang þæs on þa Portstræt. ondlang þæs on Haceder-stubbe. of þæs on Lumbranwylle. of þæs on Fagan-stane. of þæs on Æþelnoþes-croft. of þæs andlang þæs gemæres eft on þa dic:·

Alii *Saxonicæ* appellationis, si non originis, vici, viculique sunt plurimi in Wicciorum pago, ejusque confiniis, qui in legendis *Saxonicis* mihi occurrerunt: ut Wulfendeshlæwe, *Wulferdislea, Wulverdeslawe, Wulwardelege, Wulfarieslay*, **Wulverley**. Halleg, *Halleg*, **Hallow**. Spoecrleag, Spoecrleah, **Spechley**. Perescore, Perescora, Perscore, Perscora, **Pershore**. Alii etiam loci multi sunt, *Saxonicis* nominibus gaudentes, quos in vetustis *Sax.* membranis aut non repperi, aut non observavi: ut in regio censu, **Domesday-book** inscripto, Brames-Græf, **Bromesgrove**. **Grafton**, in *Saxonicis* seculis citra controversiam Græf-tun, vel Graf-tun, inclytæ gentis TALBOTORUM sedes, nunc Carolo, illustrissimo *Salopiæ*, mihi liceat potius dicere, *Scrobisburiæ*, duce, splendidior facta & ornatior. Holm, unde *Holm-Castle*, vulgo **Ham Castle**, nobilis familiæ *Jeffreysiorum* antiqua sedes: quæ jam gaudet *Henrico Jeffreys* armigero domino suo pereruditо. qui privatam vitam publicæ anteponens, avitas ædes, quasi in Musæum convertit, ubi reip. administrandæ potestatem aliis laudemque concedens, nobili otio, bonarumque & optimarum artium, & scientiarum studio se totum quietus & suo contentus dedit. Accedant Hind-hlip, *i. e. cursus cervarum*; **Hindlip**, *Thomæ Abington* armigeri, ob *Anglicarum* antiquitatum, & potissimum *Wicciarum* Scientiam præclari, avita sedes. De qua mentio facta est in descriptione loci *Saxonica* Pendles-Clif vocati, quam cum aliis exscriptam penes me habeo. Fepsetnatun, *Fepsinton*, **Fepston**. Eowlangelade, i. e. *Compitum* [bivium, trivium, vel quadrivium] *Eowla*. Hujus loci etiam descriptionem *Saxonicam* habeo; *Eowla* vero vel *Eowlæ Compitum*, an idem sit, ac **Hewell**, illustrissimi *Otheri* domini *Windsor*, Comitis de *Plymouth*, paterna sedes, ex ejus descriptione judicent è *Wicciis*, quibus locus iste notus est.

EOWLAN-GELADE.

Of Eowlan-gelade ondlang þæs Bladene. of þæs niðiges ꝥ swa on Fugelmære. of þam on Gildbeorh. of þam ondlang þæs Sealstræt to þan stan. of þan to þan oþeran stan. ꝥ swa to þan þriddan stan. ⁊ to þan feorþan stan. of þam to þære grenan stige. of þam to Lawercanbeorh. of þam on þone aldan wege ꝥ swa ofer þone broc. ꝥ eft on þone ealdan weg. of þæs ꝥ forð ondlang dune a bi heafdan. ondlang ꝥ oð ꝥ hit cymeð to þan ealdan slo. of þam to þam lytlan beorh. of þam on ꝥ sic. andlang þæs ofer þone broc to Heortwellan. of þæs to Hwetewellan. of þæs a bi þan earðland to þan tobrocenan beorg. of þam forð on gerihte on ꝥ sic. of þam be þan heafdan, ondlong ꝥ oð ꝥ hit cymeð to Bladene. ondlang ꝥ oð ꝥ hit cymeð eft to Eowlangelade:·

Hactenus, *Johannes Pakintone*, tum ut nobilem *Anglum* Te, tum ut *Wiccium* adfatus, *Saxonicas* literas utrovis nomine à Te addiscendas esse, quod illarum Scientia quàm jucunda, tam utilis; tum maxime quod honesta, & liberali homine digna sit, plurimis verbis contendi. Verum enim vero hic mihi temporare nequeo, quin ulterius progressus experiar etiam, an Te ut Nobilem, *stirpis antiquitate* illustrem, ad literaturæ *Septentrionalis*, & potissimum ad *Saxonicæ* studium, per Majorum Tuorum manes provocare possim? Quanto enim quisque vetustiori stirpe ortus est; tanto magis illi omni ope, & opera enitendum est, ut sermonem, moresque temporum, in quibus majores sui floruerunt, aut à quibus prope vixerunt, sciat; quippe quos sane nescire liberali homini & illustri loco nato tantum non turpe, certe indecorum, & natalibus ejus prorsus indignum est. Quid in longinquis terris, & temporibus, apud Græcos Romanosque dictum, factumve sit, illorum libris diligenter incumbentes nobiles nostri liberaliter instituti, ut cognoscant, quasi æmuli certant. Quid vero domi ante sexcentos, vel octingentos annos ab atavis suis, quove sermone dictum est; quid ab iis factum, quove linguarum genere, vel quibus in membranis, quas gesserunt res posteris proditæ scribuntur, adeo scire non avent, non curant, ut ea plane quasi à se penitus aliena nonnunquam maxime aspernentur. *Romulum, Numam, Brutos, Scipiones, Catones, Cæsares* crepant, qui à quibus ortum & nobilitatem suam ducunt ignorant, veteraque *Græcorum, Romanorum*que *Codd.* fragmenta mirantes auro pretiosiora habent; dum monumenta à majoribus sibi relicta, antiquasque literas, quibus committuntur, parvi & fere nihili æstimantes, tineis & blattis turpiter dedunt; &, quod pudet dicere,

† Hic descripti *Salewearpæ* finis esse videtur. Quæ sequuntur aliorum prædiorum locorumque adjacentium descriptiones, meo judicio habendæ sunt.

non

non raro piſtoribus, & cocis, non ſine maximo majorum contemptu, ſuique ingenti dedecore, illorum copiam faciunt; aut ſi facta ſit ab aliis, graviter non ferunt. Ita qui foras aquilæ eſſe cupiunt, domi eſſe talpæ contenti ſunt; & contra id, ad quod natura hominis comparata eſſe videtur, è nobilibus noſtris multi, qui ſtirpium ſuarum vetuſtatem, & propter eam, ſe magni faciunt; vetuſtos tamen majorum *Codices*, vetuſtos mores, vetuſtique ſermonis progreſſus, quo locuti ſunt, tantum abeſt, ut ſcire ſtudeant; ut illorum ſcientiam modico ſtudio aſſequi, neque operæ pretium, neque dignitatis ſuæ, neſcio quomodo quaſi prava opinione ducti, arbitrentur. Verum longe ſecus, ac hujus ingenii nobiles, *Chriſtoph.* Dominus *Hatton*, cæterique *Philo-Saxones*, quos è noſtris ſupra memoravi, claris & antiquis familiis oriundi, de rerum iſtarum ſtudio ſentiebant. Idem cum illis minime ſentiebat nunquam ſatis laudandus *Dufreſnius* Gallus, Dominus *du Cange* ex antiquo & nobili genere profectus. Porro longe ſecus, ac illi, de literatura *Septentrionali* jam ſentit *Sparvenfeldius* Suecus, ſuorum decus, exterorum admiratio & deliciæ, claris parentibus ortus, qui ad *Gothicas* literas & antiquitates illuſtrandas, illarumque remp. amplianadam, magnam antiqui orbis partem ſub auſpiciis ſui Regis nuper peragratus eſt. Denique, ut par eſt credere, neque prænobilis ille *Gulielmus Pakinton*, qui fortiſſimo illi imperatori ante trecentos & triginta annos, *Richardo Burgidalenſi*, Nigro dicto, principi quum à ſecretis, tum ab ærario fuit, literarum *Saxonicarum* notitiam quantum hujus ſeculi nobiles, tantum contemnere potuit, aut tam pingui, & plane plebeio more de illis cogitare & loqui. Ille enim qui Regum *Angliæ*, *Johannis*, *Henrici* III. & *Edwardi* II. vitas ſcribere, reſque ab iis geſtas *literis Gallicis* prodere voluit, quibus uſa eſt *Anglia Saxonica*, & *Nortmannica*, Sermones Sermonumque dialectos non potuit, me judice, non intelligere, atque ſuperiorum temporum membranas ſcrutari. At neque à doctiſſimo *Gulielmo* illo *Pakintoniam gentem* originis ſuæ initium ſumpſiſſe Tu bene noſti, qui in archivis habes duas antiquas chartas; alteram *Roberti Specheſl* pictoris *Wigorn.* quæ, ut ex manu conjicere licet, ante cccc. annos confecta erat; alteram autem *Roberti* de *Witinton* clerici, quæ quingentorum annorum antiquitatem, tum in ſcriptura, tum in cera pendente nondum cum ſcuto gentilitio ſignata, præ ſe fert. Ambæ hæ chartæ antiqui ſplendoris, & nobilitatis familiæ tuæ monumenta ſunt. Nam illa obſignata erat, præſentibus, cum aliis, teſtibus *Ricardo* de *Specheſl*, & Hugone de Pakinton *militibus*. Hæc vero præſentibus (verba chartæ pono) *dominis Petro de Wike*, *Hugone* de Pakinton, *Alexandro* de *Abbetot militibus*. Ex horum *Hugonum* juniore *Gulielmus ille* ante memoratus ortum duxiſſe, quemadmodum à ſeniore, cujus nepos pronepoſve fuit, junior ille Hugo genus traxiſſe videtur. Præterea neque Hugo ille grandior ætate familiæ veſtræ Caput magis exiſtimandum eſt, quam ſuæ fuit *Alexander ille* de *Abbetot*, qui citra controverſiam ab *Urſo* de *Abbetot* Vicecomite *Wigorniæ*, quem ſecum *Gulielmus Conquæſtor* dictus, in *Angliam* duxit, oriundus eſt. Huic ſententiæ noſtræ id maxime favet, quod, regnante *Henrico* I. *Conquæſtoris* filio, cum *Angli Saxonice* loquerentur, ex charta fundationis Monaſterii *Kenelworthenſis*, quam in archivis ſuis ſervat rei antiquariæ magiſter ſupra laudatus *Th. Abigtonus*, gentem *Pakintoniam* floruiſſe conſtat. Mitto dicere de avo Tuo *Johanne*, Baronetto. quem adeo dilexerunt *Wiccius* populus, ut cum perduelliones in illum coram quæſitoribus ſuis litem capitis ob id intenderent, quod in exercitu, quem Rex *Carolus* II. prope *Wigorniam* luſtrabat, turmæ præfectus equitaret; nemo tamen ex iis reperiri potuit, qui minis, præmiiſve denuntiatis adductus, contra illum de hac re teſtimonium ferre voluit, unde liberatus erat. De majoribus Tuis, viris, in ſuis temporibus, ampliſſimis, qui regnantibus *Elizabetha* Regina, & *Henrico* VIII Rege claruerunt, mitto etiam loqui. Quorum ex numero erant *Johannes Pakinton*, eques auratus, & *Johannes* ejus filius, quos forte commemoravit R. *Bradeyus* p. 35. adpendicis ad librum ſuum de *Burgis* Anglice Scriptum, & inſcriptum. Hi originem traxerunt à *Johanne Pakinton* equite aurato, cui Rex *Henricus* VIII Sanctimonialium *Weſtwoodenſium* prædia conceſſit. Quæ Ille *Thomæ Pakinton* equiti etiam aurato ex fratre nepoti ſuo reliquit. Cujus filius *Joh. Pakinton* eques etiam auratus, ædibus *Weſtwoodenſibus* ſtructis, hæredem reliquit *Johannem Pakinton* ex filio nepotem ſuum, qui factus Baronettus eſt. Genus, ſtemmata, majorum monumenta, imagines, ſigna, vix Tua Te vocare ſcio, qui non ex fortunæ donis, quæ ſapientibus cum inſanis communia ſunt; ſed ex ſolis animi bonis, quæ auferri, quæ eripi, quæ amitti non poſſunt, homines æſtimandos putas: qui etiam laude dignum gerere animum, quam ex antiqua & ampliſſima familia fortuito eſſe natum, multo nobilius, & clarius ſemper exiſtimaſti. Hoc etſi cognoſcerem, de proſapia Tua aliquid tamen mihi dicendum eſſe cenſui, quod ad antiquiſſimam & nobiliſſimam majorum colendam linguam hortari antiquiſſimi & ampliſſimi generis hominem ad præfationis inſtitutum maxime fore judicavi.

Quamobrem cum ex ſtirpe tam antiquâ profectus ſis, & jure ſucceſſionis tot præclaros viros repræſentes, quibus *lingua Saxonica*, & *Normanno-Saxonica* vernacula erat: jus ipſum repræſentationis, tot tantorumque ſuperiorum memoria, quæ officio vacare non poteſt; pium illud, & laudabile ſtudium cognoſcendi qui illorum mores, quis qualiſque ſermo, & quis *genius* illorum, tam ante, quam poſt conquæſtum fuit; ut verbo dicam, illud ipſum, quod ex his rebus conflatur, & efficitur *honeſtum*, Te ex atavis ſeu *Anglo-Saxonicis*, ſeu *Anglo Normannicis* editum, ut utriuſvis populi literis, & antiquitatibus intelligendis des operam, flagitare videntur. Quemadmodum igitur *Gulielmus* ille *Pakinton*, neſcio à quoto cognationis gradu Superior Tuus, iis in ſtudiis, ut opinor, Suo Tibi anteivit exemplo: ſic Tibi id curandum eſt, ut *Tuos* Tuo

Digitized by Google

in iisdem præcedas. *Tuos* dico imprimis natos & nepotes; tum etiam Populares *Wiccios* universos, tum maxime ex iis, qui ad hæc studia ætate aptiores sunt, summæ spei adolescentem *Thomam Seabright* Baronettum, & ornatissimos fratres *Littletonos*. Surge igitur, & ad legendam Grammaticam nostram *Anglo-Saxonicam*, Te, quamprimum à negotiis vacaveris, accinge. *Anglo-Saxonicam*, inquam, Grammaticam lege usque ad finem XVII, seu potius XVI Capitis, ubi in literarum *Saxonicarum* studio tyronibus sistendum est. In istis etiam legendis *Capp.* omnia quæ ad *Mœso-Gothicas* literas docendas traduntur, studiose Tibi prætereunda sunt, ut solis *Saxonicis* discendis sine perturbatione animum adpellas, quam incommodus, & sine ordine confusus utrasque simul discendi mos Tibi certissime creabit.

Perlectis istis *Capp.* præceptisque in iis traditis mediocriter instructus, ad legenda Evangelia *Saxonica*, quæ *Th. Mareschallus* Dordrechti edidit, quamprimum Te confer, ut quæ *Foxianis* multo castigatiora, magisque discentibus commoda sunt. His facile superatis, ad Psalmos *Saxonicos* à *Johanne Spelmanno* editos procedas. Quorum justa parte explicita, ad Heptateuchum *Saxonicum*, quem *Edw. Thwaitesius* noster purissimum *Oxoniæ* publicavit, cum spe & animo pertendas. Deinde *Ælfrici* dissertatiunculam de veteri & novo testamento, & ejusdem homiliam paschalem ordine ad legendam pergas. Hinc ad Regis *Ælfredi* versionem Ecclesiasticæ historiæ *Bedæ* paraphrasticam summa cum expectatione progrediaris, utpote quâ nunquam ipse *Cæsar*, *Cicerove* in mediocri dicendi genere quicquam perfectius scripsit. Ab hac ad aliam sive ejusdem Regis, sive *Werefrethi* Episcopi *Wigorniensis* Paraphrasticam translationem, scilicet librorum *An. Man. Sever. Boetii* de Consolatione Philosophiæ, quam accuratissimam *Oxoniæ* in lucem emisit *Christoph. Rawlinson* Armiger, *Plantagenetiades*, imperterritus proficiscaris. Qua tandem perlecta Canones & Leges, quas in primo Conciliorum tomo *Saxonice* edidit *Henricus Spelmannus*, facile percurras; inde ad Archaionomian *Lambardi*, sive quam *Ille*, sive potius quam *Whelocus* denuo edidit, bonis avibus ascensurus.

His tandem non indiligenter lectis, ad harum Institutionum præcepta *Mœso-Gothica* perlegenda constanti animo progredere. Quibus sufficienter eruditus, ad Evangelia *Gothica*, quæ cum *Anglo-Saxonicis* excudi curavit *F. Junius* F.F. cum summa delectatione perlegenda ut properes jubeo, si linguæ *Anglo-Saxonicæ*, *Francicæ*ve causas scire, aut illarum cognitionem, quam Logici *demonstrativam* vocant, adipisci velis. Harum enim linguarum & dictæ *Mœso-Gothicæ* eam senties esse cognationem, ut alterarum alteram *Communem matrem* esse habendam mecum non poteris, quin propterea judices, quod veteris Angliæ Germano-Saxonicus sermo, Franciscusque, quem Franci in Germania Galliaque usurparunt, Gothicam istam, quam magnis viris auctoribus, *Mœso-Gothicam*, & *Ulphila-Gothicam* vocavi, tum forma & facie, totiusque quodammodo corporis specie, tum moribus, si dicam, & ingenio, quemadmodum filia parentem, refert. Quod cum apud me diligenter sæpius, & attentius perpenderem, existimare cœpi aut ULPHILAM Mœsiæ Antistitem, ejusque populum à Græcis fortasse *Gothos* dictos, reipsa *Teutones* fuisse; aut, quod magis credo, *Teutonem* aliquem Uphilæ sive æqualem, sive illo forsan superiorem, *Argentei Codicis* esse Auctorem. Dico *forsan superiorem*, quia Germanos doctrinam Christianam ante *Irenæi* tempora amplexos esse constat ex ejus verbis lib. I. cap. III. Καὶ οὔτε αἱ ἐν Γερμανίαις ἱδρυμέναι ἐκκλησίαι ἄλλως πεπιστεύκασι. Verum præterquam quod istius codicis sermo, à *Bon. Vulcanio*, *Usserio Armachano*, F. *Junio*, & *Mareschallo* Gothicus vocatus, pervetustus *Teutonicus* esse videtur, accedunt rationes, propter quas Teutonicus homo istius Græcorum *Evangg.* traductionis auctor haberi; & probabiliter dici potest. Nam Primo, † *Monasterii Germanici* liber, Codex Argenteus erat. Secundo, nulla in illo *Areianæ hæresios* vestigium, cujus *Ulphilam Mœso-Gothicum* fuisse suspectum historici tradunt. Tertio, Argentei Codicis literæ *Runis* Scandinaviæ & circumjacentium regionum, unde Gothi in Mœsiam profecti sunt, & *figura*, & *ordine*, & *numero*, *numeraliumque notarum* usu longe diversæ sunt. Quarto multis in locis liber is convenit cum Græco Evangeliorum Codice * *Bezæ Cantabrigiensi*, quem Latinæ Ecclesiæ librum fuisse, tum *Latina* versio, tum manus in qua describitur, tum etiam plurimæ lectiones, ab omnibus Ecclesiæ Græcæ vetustis *Evangg.* Codicibus differentes, ostendunt. De-

---

† Vid. lib. qui Anglice inscriptus **The life of the most Reverend Father in God** JAMES USHER, &c. *Londini* prodiit MDCLXXXVI. p. 563. Argenteus ille codex membranaceus, qui quatuor Evangelia aureis & argenteis literis *Gothice* descripta continebat, ad *Werdeni* sive *Werdinensis* monasterii bibliothecam pertinuit in regione *Bergensi* quatuor fere à *Colonia* Germanicis miliaribus distantis. * Sed Codex *Bezæ* vetustissimus, cujus lectionem non raro noster imitatur, habet ὕδατος ψυχροῦ. *Mareschalli* observat. de versione *Gothica*, p. 403. Firmat tamen hanc nostram conjecturam, quod vetustiss. *Bezæ* Codex, cujus vestigia hic noster frequenter premit, in Gr. legerit διὰ τῶν μαθητῶν. Latine *per discipulos*. *Ibid.* τὰς τρίβους αὐτοῦ *Goth.* STAIGOS GUÞS UNSARIS, *Semitas Dei nostri*, sic Codex *Bezæ* vetust. in Gr. τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. In Lat. *Dei nostri*. p. 413. Inter variantes Codicum Evangeliorum lectiones in Bibliorum Polyglottorum Tomo VI notatas me Codice *Bezæ* vetustissimo haud parum adjutum fuisse in lectione illa *Græca*, quam ob oculos habuisse videtur *Interpres Gothicus*, discernenda, & ego libenter recognosco, & citationes pervetusti illius monumenti frequentiores abunde testantur. p. 484

nique

Digitized by Google

nique si curiosus lector literas Argentei Codicis cum *Græcis* & *Latinis* Codicis *Laudensis* Actorum SS. Apostolorum, qui in Bibl. *Bodleyana* adservatur, conferre velit, sentiet illas exceptis ☉ & ψ ex isto, vel alio id genus Latinæ Ecclesiæ libro omnes esse sumptas, quemadmodum in Gramm. *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæso-Gothicæ* cap. I. ostendimus. Dico *ex isto*, vel *alio* id genus *Latinæ Ecclesiæ libro*, quippe quod codicem illum haud secus ac *evangg.* Bezanum *Cantab.* quum *Latina* versio, tum manus tam *Græca* quam *Latina Latinæ* Ecclesiæ librum fuisse probant. Ad *Germanicam* etiam bibliothecam perinde ac *Codicem Argenteum* olim pertinuisse, atque ex *Germania* ad sempiternæ memoriæ Archiepiscopum codicem *Laudensem* esse transmissum, in una literarum quas ad Universitatem *Oxon.* dedit Ὁ Μακαρίτης, se legisse me certiorem fecit *Humphr.* noster *Wanleyus.* Quod porro ut argumentum, meo quidem judicio, non contemnendum, adduci potest, ad probandum Græcorum *Evangg.* Gothicæ dictæ versionis doctum, qui illam patriæ temporisque sui literis partim ad *Græcas*, partim ad *Latinas* formatis descripsit, *Teutonem* aliquem fuisse auctorem.

Verum ut eo revertatur, unde paululum declinavit oratio, Evangeliis his sive *Mæso-Gothicis*, sive *Teutonicis*, studiose perlectis, Grammatica *Islandica* Tibi diligenti manu versanda est, si huc usque progressus ad purioris *Anglo-Saxonicæ*, & Argentei Codicis antiquissimæ linguæ scientiam, & *Dano-Saxonicæ* doctrinam velis adjungere. Hujus Grammaticæ regulis recte institutus ad studiose legendam justam aliquam *Bibliorum Islandicorum* partem pergendum est; imprimis Evangelia, quæ cum *Ulphilæ* putata Evangeliorum *Græcorum* versione *Gothica Latinis* literis impressa, *Stockholmiæ* excudit doctissimus *Georgius Stiernhielmus* Anno MDCLXXI. Hinc progredere ad legendam EDDAM *Islandorum* à *Petro Johanne Resenio* Hafniæ publici juris factam, vel quamvis SAGARUM, *i. e.* historiolarum, quas in haud exiguo numero *Dani*, *Suecique* cum magna sua laude publicaverunt.

Præcipue vero liber Heims Kringla inscriptus versione gemina per *Johann. Perinskiöldum* illustratus Tibi cum primis legendus est. quippe qui continet historias Regum Septentrionalium à *Snorrone Sturlesonio Islando-Gothice* conscriptas. Quas quis *Gothicæ* linguæ rudimentis mediocriter tantum instructus non solum sine tædio, sed cum magna voluptate possit legere. Etenim crede mihi, *Johannes Pakintone*, in id genus librorum lectione aliquo modo exercendi sunt, qui *Dano-Saxonicam* dialectum, & quæ *Dano-Saxonice* scripta apud nos supersunt, recte intelligere cupiunt. Imo linguæ *Gothicæ*, sive ea *Islandica*, sive *Scandica*, sive *Norvegica*, *Suecica*ve dicenda est, non tantum admodum utilis, sed quodammodo necessaria aliqua scientia illis est, qui illorum cognitionem assequi volunt, quæ de dialecto *Dano-Saxonica*, partim ligatam metricamque orationem, partim solutam spectanti in Institutionibus nostris tradidimus. Quibus à lectore rite lectis, & intellectis, cum fructu, & delectatione facile leget tam quæ in stricta, quam quæ in soluta oratione *Dano Saxonice* scripta, posteris majores nostri prodiderunt.

In illo genere sermonis scripti sunt versus veri illius *Cædmonis*; quorum specimen, quod *Beda* nobis reliquit, descriptum ex antiquissimo Codice cernas in *Humphredi Wanleyi* Catalogi p. 287. Quod Tibi observandum est, propterea quod Specimen istud *Bedanum*, seu potius *Ælfredanum* in multis ab illo differt, quod ex impresso *Wheloci* libro desumptum exhibuimus Grammaticæ *Anglo-Sax.* p. 187. In illo, inquam, sermonis genere scripta erant veri *Cædmonis* Carmina; scilicet in sermone *veterum Anglorum*, qui *Jutis* tum confines, tum cognati erant, ac quorum proinde Sermo ad veterem * DANICUM proxime accedebat, ut *Cædmonis* versus à *Wanleyo* descripti & aliquibus vocibus *Danicis*, & voces scribendi ratione demonstrant. Hinc fit, ut veterum *Anglorum* Sermonis, qui in Borealibus *Angliæ* partibus consederunt, tam similis sit posteriorum temporum *Dano-Saxonica* dialectus, in qua etiam scripta est *Geneseos paraphrasis poetica*, quam editor ejus *F. Junius* & Sermonis metrique, & argumenti similitudine deceptus *Cædmoni* adjudicavit. In hac etiam dialecto, quæ *Angliam* fere omnem personabat, multa alia condita sunt poëmata, quorum haud paucorum, quæ jam extant, notitiam, *Humphr. Wanleyi* librorum Catalogus Tibi suppeditabit.

Quoad dialectum, quam in his Institutionibus *Nortmanno-Saxonicam*, & nonnunquam *Anglo-Nortmannicam* dixi, nihil plane aliud est, quam *Dano-Saxonicæ* corruptior pars. Etenim *Nortmanni*, qui *Angliam* à *Danis* dominis *Dano-Saxonicam* factam sibi subjecerunt, quamvis à *Neustria* huc profecti, origine *Dani* & *Norvegi* erant, ante à majoribus suis depravatam *Saxonicam* linguam vocibus novis exoticis, tam *Danicis*, quam *Gallicis*, & *Franco-Gallicis*, data opera, contaminabant; & quoad possent, & liceret, extinguere conabantur.

Superest, *Johannes Pakintone*, ut quæ in hac altera Institutionum *Anglo-Saxonicarum* editione accesserunt, paucis dicam. In capitibus singulis à principio primi ad decimi septimi finem, plurima tum præcepta Grammatica, tum lectissima exempla lectoribus imprimis utilia, tum vero tabellæ *sculptæ* haud paucæ adduntur. Quæ, si illarum primam cum secunda hac editio-

---

* DAN & ANGUL, à quibus *Danorum* cœpit origo patre HUMBLO procreati. --- ex quibus *Angul*, à quo Gentis *Anglicæ* principia manasse memoriæ proditum est. --- cujus successores postmodum *Britannia* potiti priscum Insulæ nomen novæ patriæ suæ vocabulo permutarunt. *Saxo Gr.*

Digitized by Google

ne diligenter contuleris, non sine aliqua voluptate clarissime cernes, quantum hæc illam superat; opusque ipsum ad incudem revocatum, quod non arroganter dictum puta, singulari opera & non absque laudabili quadam artis specie jam tandem elaboratum dicas.

A capite *undevigesimo* ad finem omnia nova sunt. Verum in hæc parte nonnulla quæ dicuntur capita tractatus justi sunt, præcipue vigesimum tertium de *Poëtica Anglo-Saxonum* inscriptum, quod in *bessalibus Chartis* si cum præfatione per se foret excusum, justum librum putares. Quod *tabellas*, *chartas*, *characteres seu typos novos*, aliaque *vetustatis Saxonicæ* monumenta attinet, quæ hanc alteram Gramm. *Anglo-Saxonicæ* editionem, & imprimis nova illa capp. exornant, & illustrant, si non omnia prorsus necessaria, magno tamen usui discentibus fore; lectoresque, præsertim qui curiosi sunt, fructum cum animi oblectatione ex iis capturos, nisi me de meis fallat augurium, censebitis & Tu, & quotquot Tui candore similes, æqui rerum arbitri sunt. Qui aliter sentiunt, siqui forte tam duri censores sunt, oratos illos velim, ne existiment me inani gloria, aut aliqua ostentationis cupidine ductum, illa eam ob causam exhibuisse, ut splendidior, & augustior iis facta Grammatica nostra prodiret; multo minus ut illorum splendore captos iri lectores putarem; sed quod φιλαρχαίοις, præsertim *Anglis Scotis*que fore illa jucunda simul, & utilia spectatu judicarem; tum maxime quod tot præclara majorum monumenta, ut in tenebris perire sinerem, à me non facile possem impetrare.

Præterea monendus es, si *harum Institutionum* lector esse velis, illarum quasi partem haberi debere de *antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate dissertationem epistolarem*, quam ut scriberem *Bartholomæus Showere*, eques auratus, vir juris *Anglicani* prudentissimus, plurimis argumentis suadebat. Imprimis autem illam à me ita comparatam esse voluit, ut si mea ars id efficere posset, in ea legenda ad linguarum *vett.* Septentrionalium studium juris nostri civilis studiosi potissimum excitarentur. Quem ad finem auctor etiam mihi esse voluit, si unquam quidquam in monumentis sive *Anglo-Saxonicis*, sive *Anglo-Nortmannicis* observassem, quod rem nostram forensem, judiciariamque ad illustrandam aliquo modo conduceret, ut id omne in ista dissertatione proferrem. Quamobrem de *Curiæ Comitatus* dignitate & auctoritate, quæ apud *Anglo-Saxones*, *Dano-Saxones*que fuit, & *duodecimvirali* causarum judicio, ejusque apud nos origine, tanto viro morem gerens ibi multa disputavi; verum an recte apteque, an secus, candori Tuo judicandum relinquo. Tum, cum de his scriberem, actorum in Curia Com. *Cantiana*, regnante *Stephano* Rege, hanc tabulam non vidissem, quam hic porro exhibere visum est, quod rei antiquariæ studiosis non potest non esse grata, & quod in illa acta esse dicta *juratorum duodecimviralium* de exordio, & origine quæ scripsimus illustrare, & confirmare videntur.

Ælwardintune est terra Monachorum aecclesiae Christi Cant. & de mensa eorum. Ista terra dat 4 lib. & 10 sol. ad victum eorum, & 3 sol. ad altare Christi pro omnibus servitiis & consuetudinibus quae ad terram pertinent. De ista eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus Picot nomine, Scottum & Denegeldum & de Murthru & cetera quae de terris reddi solent, exigebat injuste. Tandem autem post multos sermones & Placita inde habita, ventum est in Comitatum quod idem Radulfus apud Castainers tenuit. Et ibi *per judicium totius Comitatus* ostensum & diratiocinatum est à *Justiciis vel ministris Regis*, vel ab alio aliquo nichil omnino de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam potestatem super eandem terram habere praeter Monachos aecclesiae Christi Cant. quia Dominica terra eorum est. Isti nominatim praesentes fuerunt in Comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum est autem hoc tempore regis STEPHANI, & Archiepiscopi THEODBALDI sub praedicto Vicecomite apud Castaners, anno ab incarnatione domini nostri IHV Christi M°. C°. L. III°. Radulfus Picot, Ascketinus de Retlinga, Ricardus Castel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Tichesei, Reginaldus Dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater suus, Hunfridus de Wotringeburgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turstanus Dapifer Episcopi, Gerardus de Hardes, Rodbertus de Cloevile, Guido le Napier, Willelmus de Hesetesford, Stephanus de Kennardintune, Thomas de Essendune, Rodbertus le Vethel, Petrus de Ottebam, Hugo Brutin, Thomas de Ledesinge, Heielnoth praepositus de Hollinga, Florent de Bosentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius, Thomas de Bockynga, Rodbettus le Arblestir, Rodbertus Pel de Du, Æielwinus de Cliva.

Accedunt etiam ad *Dissertationem Epistolarem*, tanquam supplementum ejus, seu magnum potius decus, viri humaniorum literarum maxime gnari *Andreæ Fountaine*, equitis aurati, numismata *Saxonica*, quæ Tibi tam grata fore spero, quam quod gratissimum, & *Saxonicæ* literaturæ amore accensura esse lectoris animum.

Denique Te rogo, ut *Gramm. Anglo-Sax.* p. 88. l. 5. post *Extat*, addere velis *nonnullas istorum temporum Chartas*. Quæ verba, qui autographum nostrum exscripsit, casu prætermisit. Quod restat, D. O. M. obnixe precor, ut Te patriæ diutissime conservare velit; & cum post plurimos annos tandem è corpore excesseris, ut facilis Tibi sit ad Superos cursus. Insuper Familiæ Tuæ dignitatem & amplitudinem ut Pater cœlestis semper etiam conservet, tueatur & augeat, quotidianis precibus ab Illo supplex petit Tuus *Georgius Hickesius*. Vale.

Londini IV idus Jun.
A. D MDCC.III

Index

Digitized by Google

Index *Capp.* Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Caput Primum.

De Literis, & Literarum Regulis.

UEMADMODUM philosophi, qui corporum naturam tradunt, primum de elementis, ac post de iis, quæ ex elementis nascuntur, ordine solent auditores suos instituere: sic *Grammaticis*, quos non minus quam philosophos, sive physicos, sive mathematicos, ut ordine quæque tradant, docendi ratio requirit, prius de literis, quæ sunt elementa vocum, & primordia orationis, & de earum numero, forma, & potestate tractandum est, quam ad orationis partes, & partium orationis syntaxin procedere eis liceat: nempe quia una omnium artium, & scientiarum præceptoribus lex est, ut ista semper, quamvis parva, primo loco tradenda sint, sine quibus magna, & cognitu digniora, nec sciri, nec consistere possunt.

Quamobrem *Institutiones* hasce *Grammaticas Anglo-Saxonicas*, & *Mæso-Gothicas* ab elementorum scientia inchoare recte docentis esse arbitratus, literas utriusque sermonis in exordio operis ponendas existimavi: præsertim *Saxonicas* istas, quas, quod non unius formæ, ductusque sunt, in variis alphabetis exprimendas curavi; plura forsan alibi exhibiturus, prout *Saxonicæ*, quod aiunt, *manûs* variationes ex MSS codicibus seu casu, seu consilio posthac inspiciendis, scire contigerit.

Alphabetum Anglo-Saxonicum.

Figura.	A B C D Є F Ᵹ H I K L M N O P R S T Ð Þ U Ƿ Ƿ X Y Z.
Potestas.	A B C D E F G H I K L M N O P R S T TH U W X Y Z.
Figura.	a b c ꝺ e ꝼ ᵹ h ı k l m n o p ꞃ ꞅ ꞇ ð þ u ƿ x ẏ z.
Potestas.	a b c d e f g h i k l m n o p r ſ t th u w x y z.

Alphabetum Moeso-Gothicum.

Figura.	ƛ Ƃ Γ ꝺ Є Ꝼ Ꞡ h ï I K Λ M N Ꭓ Π ⊙ Ꞩ S T ψ Ո U Ɣ X Z:
Potestas.	*a b d e f h i k l m n o p r ſ t th u w ch z.*

Γ respondet *Græco* Γ figura & potestate. Ꞡ enunciatur ut J consonum in *Gallico* jour, vel ut ȝ in *Anglico* ȝour. & aliquando ut tertium hujus alphabeti elementum. ⊙ sonat ut hƿ *Anglo-Saxonum*, wh *Anglorum*, vel quh *Scotorum*, in quihte, quhether, quhat, quhy, quhilk. U initiale *Anglo-Saxonibus* valebat cƿ. in medio vero vocum persæpe valebat c. sed qui plura velit de potestate elementorum *Gothicorum*, adeat alphabetum *Gothicum* clarissimi *Francisci Junii*, & *Verelii* manuductionem ad *Runographiam Scandicam*, cap. 3. & 13. Ɣ formam & in mediis vocibus vim *Græci* Υ ψιλοῦ obtinet, ut in SƔNΛΓꞳΓЄIN. ƂƔSSΛMMI. SΠƔꞨЄIꝺΛNS.

REGULA PRIMA.

Alphabetum istud, quod supra posuimus, *Anglo-Saxonicum* commune est librorum *Anglo-Saxonice* in *Anglia* excusorum. verum in MSS *Anglo-Saxonicis*, quorum haud exiguus numerus cum *Latine* tum *Saxonice* apud nos etiamnum superest, aliæ occurrunt literæ dissimilis faciei, & formæ, quas adjecta tabella lectori antiquitatum studioso exhibet; in qua etiam ostenditur, communis alphabeti quinque elementa, nempe ʒ. ꞃ. ꞅ. ꞇ. ƿ. cum þ. formata & deducta esse à *Latinis* sui nominis, & valoris literis.

Alphabetum etiam *Mæso-Gothicum* cum alphabeto *Latino*, & *Græco* MS *Bodleiani* in hac eadem tabella exhibere operæ pretium existimamus, ut curiosus lector cum his illud conferens, cernat, *Ulphilam* partim ex *Latinis*, partim ex *Græcis* literis alphabetum suum integrum sumsisse; adeo ut literarum *Mæso-Gothicarum*, exceptis solis ⊙ & ψ, non inventor, sed collector, & consarcinator plane dicendus sit.

Ex hac tabella constat F. G. h. K. S. è *Latino*, B. Γ. Є. Ï. K. Λ. M. N. Π. T. X. Z. è *Græco* alphabeto esse sumptas. λ deducitur à primo cujusvis alphabeti elemento paulum mutato: d à quarto *Latini* alphabeti elemento, linea (ut ita dicam) diagonali parum prolongatâ. Ջ videtur factum pro more scribendi O apud antiquos, nempe ducendo in unum circulum duas semilunulas; quas quidem *Ulphilæ* ita conjungere placuit, ut unius cornu inferius alterius cornu transecaret. alii natum arbitrantur ab Ω *Græco*, pedibus in unum contractis. Ո est U *Latinorum* inversum. Ⴍ vel est *Latinorum* Q i. e. Q. quod in vetustis MSS occurrit; vel XV elementum *Latini* alphabeti, linea perpendiculari decurtata. ⊙ est *Latinorum* vel *Græcorum* O cum puncto centrali; quod quidem punctum spiritus asperi valorem, vel ʽ *Græcorum*, videtur habere; unde ⊙ potestatem habeat ho, vel hoo, vel hƿ. *Anglo-Saxonum*. ψ est purum *Ulphilæ* commentum. natum fortasse ex Ћ, quo TH quasi per compendium scribitur. forsan *Ulphilas* ψ *Græcum* in alium usum transmutaverit.

II. *Anglo-Saxones* abbreviate ⁊ vel ⁊ frequenter scribebant pro anꝺ, item ꝥ pro þæꞇ vel þaꞇ. necnon ł pro *vel Latino*, & oððe *Saxonico*; præsertim in versionibus paraphrasticis & glossatis, quales sunt duæ illæ celeberrimæ evangeliorum interlineatæ; quarum altera in bibliothecâ *Bodleiana*, altera in *Cottoniana* extat. ł vero videtur truncatum à ul, quod in vetustis MSS scribitur pro *vel*. usurpatur etiam ł pro lıce, ut pıꞇuꝺł pro pıꞇuꝺlıce, ꞅoþł pro ꞅoþlıce. sensum *Anglo-Saxones* imperfectum denotabant unico puncto, at perfectum tribus punctis in triangularem formam hoc modo :· dispositis, & haud rarò hoc ; signo. *Gothi* sensum imperfectum denotant unico puncto, perfectum verò duplici.

III. *H. Spelmannus* in alphabeto *Anglo-Saxonico*, quod primo conciliorum tomo præmisit, hæc etiam notavit: Ð ð & đ in nonnullis MSS. proprie reor pronuntianda ut θ in Θεὸς, & th in thing *Anglico*. Þ þ tanquam th in that vel this: sed confunduntur hi characteres à scriptoribus. Notetur insuper, quod in *Anglo-Saxonicâ*, haud secus ac in [1] *Ulphila-Gothica*, & [2] *Runicâ*, vocalis sæpe absorbetur à consonante, præsertim in fine dictionum; sed tum vocalis, quam consonans includit, aut vocalis proxima subintelligitur: ut in nemꞅꞇ. cenð. ʒeꞃꞃıxl. ꞅuꞃl. neoꞃxna. hæꞅꞇ. ad hæc observandum est, quod ẏ vocalis, quam *Græcifcam* i. e. *Græcam* vocat [3] *Ælfricus*, in vetustis MSS scribitur sine puncto in vertice.

IV. Præterea notandum, & monendum *Anglo Saxones*, nonnullas literas, præsertim vocales, & diphthongos sæpe confudisse, easque indifferenter usurpasse. *v. g.* a & æ: ut ac & æc, *quercus*; aceꞃ, æceꞃ, *ager*. item æ & ea: ut æ, ea, *aqua*; æc, eac, *æternus*. item æ & œ: ut æʒhƿæꞃ, œʒhƿæꞃ, *ubique*; æʒhƿılc, œʒhƿılc, *unusquisque*. item æ & ẏ: ut ælc, ẏlc, *quisque*. item e, ı & ẏ: ut eʒlanꝺ, ıʒlanꝺ, ẏʒlanꝺ, *insula*; eꝼel, ẏꝼel, *malus*; elꝺan, ılꝺan, ẏlꝺan, *cunctari*; embe, ımbe, ẏmbe, *circa, circum*. hinc comparativa apud eos indifferenter exeunt in aꞃ, æꞃ, eꞃ, ıꞃ, oꞃ, uꞃ, ẏꞃ; & superlativa in aꞅꞇ, æꞅꞇ, eꞅꞇ, ıꞅꞇ, oꞅꞇ, uꞅꞇ, ẏꞅꞇ; participia præsentis temporis in anꝺ, ænꝺ, enꝺ, ınꝺ, onꝺ, unꝺ, ẏnꝺ; præteriti vero in aꝺ, æꝺ, eꝺ, ıꝺ, oꝺ, uꝺ, ẏꝺ; pro varia scilicet vel ævi, vel loci dialecto.

Literarum *Ulphila-Gothicarum* ea est potestas, & pronuntiatio, quam in alphabeto per literas *Latinas*, *Græcas*, & *Anglo-Saxonicas* expressi. Sed præterea notandum est λI legi ut E, ut in ÏλISUS, *Jesus*. λλIVI, *Levi*. ЄI, ut I, ut in dλVЄId, *David*. λՈ, ut O, ut in ΠKλITλՈKIλ, *prætorium*. SλՈλλՈMՋN, *Solomon*. ΠKλՈFЄTЄS, *propheta*. ΠλՈKΠλՈKλI, πορφύρα, *purpura*. λΓΓ sonat ut ANG. ut in λΓΓIλՈS, *Angelus*. λIVλΓΓλIλIՋN, *evangelium*. λΓΓVՈ, *angusta*. Ex his exemplis constat λI, & λՈ nonnunquam breves esse diphthongos, apud *Mæso-Gothos*; nec mirum, cum apud [4] *Cimbros* au vel ʌ usurpatur ad ex-

[1] *V. g.* BλΓMS. λIΓK: [2] Vide *Olai Wormii* liter. *Danic.* cap. 30. [3] To ðıꞅum ıꞅ ʒenumen ꞅe Ꞡꞃecıꞅca ẏ ꝼoꞃ ıntınʒa Ꞡꞃecıꞅcꞃa namena. ⁊ ꞅe ẏlca ẏ ıꞅ on Enʒlıꞅcum ʒeꞃꞃıꞇum ꞅꞃıðe ʒeꞃunelıce. *hisce additum est Græcum* ẏ. *gratia Græcorum nominum*, &c. *Ælfric.* Gramm. cap. de litera. [4] Vid. *Gudmundi Andreæ Islandi* Lexicon *Islandicum* in A.

pri-

TABELLA.

a a · b · c · d · e · f · ȝ ȝ · h · i · l · m · n · o · p · r r · ſ r r · t · ð ð · u y · ƿ · y · z z · ꝫ
æ æ · ⁊ · ꝥ · ꝥ · t : *ad exemplar Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Cottoniana, Nero D.4. Codex S. Cuthberti.*

a a a · b · c · d d · e e e · f · ȝ ȝ · h h · i · k · l · m · n · o o · p · r · ſ r · t · þ ð ð · u v · ƿ · y y ·
z · æ e · ⁊ · ꝥ · t *ad formam Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Bodleiana, Codex hic fuit, ut dicitur, ven. Bedæ.*

a · b · c · d · e e e · f · ȝ · h · i · l · m · n · o · p · r · r · ſ · t t · ð þ · u · ƿ · x · y · y · æ · ⁊ · *ex Codice Iuniano 27°*

a · b · c · d · e e · f f · ȝ · h · i · k · l l · m · n · o · p · r r · r · ſ · ſ · ſ · t ·
ð · þ · u · ƿ · x · y · z · æ · æ · ⁊ · *ad modum Codicis Cottoniani, Tiberius, B. 11. qui Pastorale D. Gregorii ab Ælfredo R. Saxonice redditum continet.*

a d b · c · d · e e · f · ȝ ȝ · h · i · k · l l · m · n · o · p · r r r · ſ r r · t t · ð ð · u ·
ƿ ƿ · x · y · r · f · r · æ · ⁊ · m̃ ma · ñ na · m̄ mi · ꝫ *à Codice Bodleiano ejusdem Pastoralis A. S. Hatt. 88.*

a · b · c · d · e · f · ȝ · h · i · k · l · m · n · o · p · r · ſ ſ · s · t · ð þ · u ·
ƿ · x · ẏ · y · æ : ⁊ · ꝥ · *ad speciem Hexaemeri MS.ti S. Basilii, in Bibl. Bodleiana, qui inscribitur Hatt. 100.*

a · b · c · d · e · f · ȝ · h · i · l · m n · o · p · r · r · s · t · ð þ · u · ƿ · x · y · y ·
z : æ · ⁊ · ꝥ · ; *ex libro Homiliarum Bodl. NE. F. 4. 11. N.B.* ⁊ *affine est τῷ* ⁊ *pro et, in notis Tyronis et Senecæ.*

a · b · c · d · e · f · ȝ · h · i · l · m · n · o · p · r · r · t · ð ð þ · u · ƿ · ẏ · x · æ ·
⁊ · ꝥ · t *vel* ꝥ *è Boethio Alfrediano. Bod. NE. C. 3. 11.* t *affine est τῷ* ꝗ *vel, in notis Tyronis et Senecæ.*

a · b · c · d · e · f · ȝ · g · h · i · k · l · m · n · o · p · r · ſ · t · þ ð ꝥ · u · ƿ · x ·
ẏ · z · æ · ⁊ · ꝥ ꝥ · *è Libro Iuniano 1° qui continet historiam Evangelicam cum commentario. vocatur Ormulum ab nomine auctoris, qui Orm et Ormin appellatus est.*

a · b · c · d · e · f · ȝ g · h · i · l · m · n · o · p · r r · ſ s · t · ð þ · u · ƿ · x · ẏ · æ ·
⁊ · ꝥ ꝥ · *è Libro Homiliarum, Bodl. NE. F. 4. 12.* *Derivatio literarum quas H. Spelmannus putavit esse pure Saxonicas.* G G ȝ ȝ . R R R r . S ſ ſ r . T T t t t . V ƿ ƿ ƿ . D Ð ð ð d d . Ꝥ h þ þ.

a · b · c · d · e · f · ȝ g · h h · i · k · l · m · n · o · p · r · ſ s · t · ð þ · u · ƿ · x ·
ẏ · z · æ · ⁊ · ꝥ · *Secundum formam quatuor Evangeliorum in Bibliotheca Bodl. quæ Hattoniana vocantur.*

a · b · c · d · e · f · g · h · i · l · m · n · o · p · r · ſ · t · þ ð · u · ƿ · x · ẏ y ·
æ · ⁊ · þ · *è Libro Homiliarum, Bodl. Iun. 24°.*

* *è Cod. MS. qui continet vitas quarundam Sanctarum Virginum, Semi-Saxonice Bodl.*

*a · b · c · d · e · f · g ȝ · h · i · k · l · m · n · o · p · r r · ſ ſ · t · þ ð · u ƿ · x · ẏ · z · ȝ · ꝥ ·

Λ · B · Γ · Δ · E · F · G · h · I *vel* Ï · K · Λ · M · N · Ꭓ · Π · ☉ · R · S · T ·
Ψ · N · Ω · Y · X · Z · *Alphabetum Mæso-Gothicum, è cod. argenteo sumtum, per Franc. Iunium, F. F.*

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u v x y
y z · *Alphabetum Latinum, e Codice M.S. Bibliothecæ Bodleianæ. [illegible]*

A B Γ Δ E Z Z H Θ I Ï K Λ M N Ξ O Π P C T Y Y
Φ Φ X Ψ Ω · *Alphabetum Græcum ex eodem MS.to continet ille Codex actus Apostolorum Græce ac Latine, in literis uncialibus.*

M. [illegible] sculp.

mendum

primendum 𝔄 mixtum ſeu breviſſimum, quod Hebræorum *Hhateph patach*, vel *Kametz chatuph* reſpondet: ut in **aumur**, *miſer*. **auga**, *oculus*. **Þau**, vel **Þau** pro **Þe**, *hæc*, *ea*, pluraliter. **aullum** pro **ollum**, **faurum** pro **forum**, **haunum** pro **honum**. unde ſæpe accidit, ut **a** breviſſimum in **au** movetur: ut, **amma** *avia* in gen. **aummu**.

V. Nec vocales, & diphthongi ſolum, ſed & conſonantes quædam confunduntur apud *Anglo-Saxones*. exempli gratia, b. ꝼ. u: ut oƀeꞃ, oꝼeꞃ, oueꞃ, *ſupra*, *ſuper*, *ultra*, *trans*. beboꞃ, beꝼoꞃ, *caſtor*. ebolꞅan, eꝼolꞅan, *blaſphemare*. iꝼiȝ, iueȝ, *hedera*. ꝼot, uot, *pes*. c. & ȝ: ut þonceꞅ, þonȝeꞅ, *cogitationes*. ƿinc, ƿinȝ, *vir*, *mas*, *fortis*, *præſtans*. ȝeonȝne, ȝeocne, *juvenem*. item c. & k: ut cyning, kyning, *rex*. cyð, kyð, *cognatio*. aceꞃ, akeꞃ, *ager*. item c. & q: ut [1] cƿen, quen, *regina*, *uxor*, *mulier*. cƿið, quið, *matrix*. c quoque non raro vertitur in h, & hh: ut in ꞅꞇꞃehꞇon *ſtraverunt*, à ꞅꞇꞃeccan. Math. XXI, 8. ſic etiam ȝ. & i conſonans: ut ȝaȝulꞅpillan, iaȝulꞅpelȝan, *gargarizare*. ȝeo, ieo, *olim*. ȝeoȝuð, ieoȝuð, *juventus*, cum multis aliis. ȝ liqueſcit etiam in h: ut in heꞃeꞇoha pro heꞃeꞇoȝa, *dux*. dahum pro daȝum, *diebus*. etiam in ꝩ: ut in ȝeꞃuƿode, *obmutuit*, à ȝeꞅƿiȝan, *tacere*, *obmuteſcere*. Math. XXII, 12. ȝ etiam ante n ſæpe ſupprimitur: ut in dyꞃne pro dyꞃiȝne, æmne pro æniȝne. ſic h vice verſa quandoque vertitur in ȝ: ut in þaȝ pro þah. [2] Gothice **ΨΑlh**, *crevit*, *profecit*, à þean: cniht ƿeox ꞇ þaȝ, *creſcebat & proficiebat puer*. Cædm. LVII, 20. Lucæ autem II, 52. ꞅe hælend þeah on ƿiꞅdome, *Jeſus proficiebat ſapientia*. Ratio autem propter quam c [vel k] ȝ & h tam facile invicem mutantur hæc eſſe videtur, quod apud veteres elementum h nunc lenius nunc aſperius proferri ſolebat, ac proinde duplicem quaſi habuiſſe valorem. quando aſperius ſonare faciebat ſyllabam, ſonum edebat ut ח *Hebræorum* vel hh; unde poteſtatem quaſi obtinebat elementi c vel k, quod loco g etiam uſurpari apud veteres ſolebat. **g**, inquit [3] *Gudmundus Andreæ Iſlandus* inter Runas veterum, neque nomen, neque figuram habuit peculiarem, ſed ejus loco nunc ᚠ ᚠ, nunc ᚼ uſurparunt. Poſtea autem Runarum reformatores ᚠ, nempe **ſaun** punctatum, hujus loco induxerunt, & **ſtungen ſaun** [i. e. **ſaun** punctatum] iſtud nuncupavere. cum his conferantur quæ de ᚼ ſcribit, ubi oſtendit elementum iſtud ſæpe proferri ut k, vel q. & apud veteres ante n, h & k promiſcue in uſu fuiſſe. Quam diverſa verò erat apud *Anglo-Saxones* ſcribendi ratio unius vocis exemplo *multitudinem* vel *turbam* ſignificantis conſtat. ſcribitur enim (inquit clariſſimus *Mareſcallus*) viginti modis: [4] mæniȝeo, mænio, mæniu, menio, meniu, mæniȝo, mæneȝo, maniȝe, meniȝo, maneȝeo, mæneȝeo, meneȝeo, mænyȝeo, meniȝeo, maneȝu, mæniȝu, meneȝu, meneȝo, meniȝu, maniȝo. Sic quadrifariam ſcribitur pro *fodit* dielꝼ, dealꝼ, delꝼ, dalꝼ. pro *paſcentes* læꞅƿende, læꞅƿiȝende, læꞅȝende, læꞅiende. pro *ejiciam* ic ƿuꞃƿe, ic ƿeoꞃƿe, ic ƿyꞃƿe, ic ƿeꞃƿe. ſic ſcribitur pro *homo* [5] man, & mon; pro *poſſit* mæȝe, & muȝe; pro *illi*, *illis* þam, þan, þon. ꞅiȝ, ꞅi, ꞅie, ꞅe, ꞅio, ꞅeo, *ſit*. ꞅindon, ꞅendon, ꞅiendon, ꞅinꞇ, ꞅienꞇ, ꞅind, ꞅin, ꞅien, ꞅeon, *ſunt*, cum multis aliis, quæ nobis ſuppeditant codd. *A. Saxonicorum* cum variis lectionibus editiones, quæ nuperæ prodiere è theatro *Sheldoniano*.

VI. Literas k, & q. rariſſime uſurparunt *Anglo-Saxones*, ſed earum vice c. & cƿ. vel cu. voces in *Anglo-Saxonica* quandoque ſyncopantur euphoniæ gràtia: ut ȝeꞅylꝺan pro ȝeꞅylleꝺan. ænȝum pro æniȝum. ꞅpaðeꞃ pro ꞅpahƿæðeꞃ.

VII. Ᵹ *Anglo-Saxonum* in initio, medio, & fine vocum apud *Anglos* ſæpiſſime in **y**, vel **i** liqueſcit. In initio: ut in **yeman** à [6] ȝeman; **year** à ȝeaꞃe; **yoke** à ȝeoc; **yelde** olim, nunc **yeilde**, à ȝelde, *ſolvo*, *præſto*, *reddo*; ut in iſto,

Yet will I yelde again, if I ſo much have.

liber ſatyrarum, qui inſcribitur **Peirce Plowman.** fol. 27. b. In medio: ut in **ſail** à ꞅæȝl; **ſnail** à ꞅnæȝl; **tail** à tæȝl; **fair** à [7] ꝼæȝeꞃ. In fine: ut in **day** à dæȝ; **poppy** à ƿapiȝ. Aliquando liqueſcit in **w**, ut in auſtrali **own**, borealibus **awn**, ab aȝen; **law** à laȝa. Et demum quomodo *Anglo-Saxonicæ* voces factæ ſunt *Anglicæ*, mutando literas ejuſdem organi, aſperando lenes, & leniendo aſperas, vocales, diphthongos & interdum conſonantes leviter mutando, auferendo initiales & finales ſyllabas, præſertim terminationem modi infinitivi, præterea addendo, tranſponendo, & interponendo literas, & voces quoque ſyncopando, non abs re forſan fuerit, nec curioſo lectori ingratum ſubjectis exemplis docere.

Exempla nominum ſubſtantivorum.

Froſt, *gelu*, à ꝼoꞃꞅꞇ. **loaf**, *panis*, à hlaꝼe, *Goth.* **ΗΛΑΙΒS**, vel **ΗΛΑΙϜS**. **bow**, *arcus*, à boȝa. **cart**, *currus*, à cꞃæꞇ. **youth**, *juventus*, à ȝeoȝuð. **widow**, *vidua*, à ƿedeƿe, ƿideƿe. *Goth.* **ΥΙΔΟΥΩ**. **maw**, *ſtomachus*, à maȝa. **ſheet**, *lodix*, à ꞅceaꞇ. **barn**, *horreum*, à beꞃe-æꞃn. **ſoul**, *anima*, Eboracenſibus **ſawl**, à ꞅaƿel, *Goth.* **SΑΙΥΛΑ**. **womb**, *venter*, *uterus*, *Scoticè* **wamb**, à ƿamb, *Goth.* **ΥΑΜΒΑ**. **neighbour**, *vicinus*, nechebuꞃa. **raven**, *corvus*, à hꞃæꝼen. **bird**, *avis*, à bꞃidde. **chaffe**, *palea*, à ceaꝼ. **ſalve**, *emplaſtrum*, *unguentum*,

[1] *Goth.* **ΚΕΝS, ΚΕΙΝS, ΚΕΙΝΩ**, *uxor*, *mulier*. [2] Luc. II, 52. [3] In *Lexico Iſlandico*. [4] *Gothice* **ΜΑΝΑΓΕΙ**. [5] A *Gothico* **ΜΑΝΝΑ**. [6] Quære aliam hujus vocis originem in *Gothico* **ΓΑΝΓΑ**, *ingens alicujus regionis tractus*. Gloſſ. *Goth.* [7] A voce *Gothica* **ϜΑΓΚ**.

Digitized by Google

à ſealp, *Goth.* SAABRNS. rugge, *læna*, à peope. foam, *ſpuma*, à ꝼæm. heaven, *cœlum*, à heoꝼen. iland, *inſula*, ab iȝland. fowle, *volucris*, à ꝼuȝel, *Goth.* FUGLAS. meal, *farina*, mealepe, vel melepe. ring, *annulus*, hpinȝ. ſtirk, vel ſteer, *buculus*, ſtyꝛic, vel ſtyꝛc. ſhovel, *ligo*, *pala*, ſcoꝼel. lapwing, *upupa*, lepepinc. ſty, *hara*, ſtiȝe. week, *hebdomas*, puca vel uca. thumb, *pollex*, þuma. witch, *lamia*, picce. nether Eboracenſibus, *coluber*, næddpa. nauger, *terebrum*, naueȝap. wain, *plauſtrum*, *vehiculum*, paȝen, vel pæn. tilt, *tentorium*, *tabernaculum*, telt. droſſe, *ſcoria*, dpoſna. gander, *anſer maſculus*, ȝandpa, vel ȝanpa. radiſh, *rhaphanus*, pædic. ruſh, *ſcirpus*, piſc. aſh, *fraxinus*, ab æſc. clock, *horologium*, cluȝȝa, *campana*. ywe, *taxus*, ab ip. lobſter, *locuſta*, loppeſtpe. ridge, *dorſum*, *ſtriga*, *tectum*, hpicȝe. edge, *acies*, ab ecȝe. ſeal, *phocas*, ſiole. hoaſt Eboracenſibus, *tuſſis*, hpoſta. marrow, *medulla*, meꝛȝ. fole, *pullus*, ꝼola; *Goth.* FULA. guilt, *reatus*, ȝilt. prieſt, *ſacerdos*, pꝛeoſt. body, *corpus*, bodiȝ, *ſtatura*. halter, *capiſtrum*, hælſtpe. cheek, *mala*, *gena*, ceac. boſom, *ſinus*, boſme. hail, *grando*, haȝol. ſnail, *limax*, ſnæȝol. ſpur, *calcar*, ſpupa. munc, *monachus*, munuc. yoke, *jugum*, ȝeoc, *Goth.* JUGUK. honey, *mel*, huniȝ. ſhrine, *ſcrinium*, ſcpin. gall, *fel*, ȝealla. biſhop, *epiſcopus*, biſcop. law, *lex*, laȝa. comb, *pecten*, camb. wheat, *triticum*, hpæte, *Goth.* ΘAITS. ſwarm, *examen*, ſpeapm. worm, *vermis*, pyꝛm, *Goth.* VAURM. ſeed, *ſemen*, ſæd. light, *lux*. leoht, *Goth.* LIUHAD, vel LIUHAΦ. wound, *vulnus*, pund, *Goth.* VUNDA. laughter, *riſus*, bleatop, *Goth.* HLAHGAN, *ridere*. thigh, *crus*, þeoh. even, *veſper*, ab æfen. father, *pater*, ꝼædeꝛ. brother, *frater*, bpoþop, *Goth.* BRΘΦAR. ſparrow, *paſſer*, ſpeappa, *Goth.* SPARVA. hawk, *accipiter*, haꝼuc. mother, *mater*, modop. nephew, *nepos*, neꝼa. whetſtone, *cos*, hpetſtan. well, *fons*, *puteus*, pyl, vel pala. craft, *ars*, *ſcientia*, cpæft. nut, *nux*, hnutu. ax, *aſcia*, ab æx, *Goth.* AQIZI. threſhold, *limen*, þæpſcpald. head, *caput*, heaꝼod, *Goth.* HAUBIΦ. lord, *Scotice* laird, *dominus*, hlaꝼopd. foot, *pes*, ꝼot. ox, *bos*, ab oxa. ram, *aries*, pom. leaſow, *paſcuum*, læſpe. whore, *ſcortum*, hupe, vide *Goth.* HΘRS. hew, *ſpecies*, hiepe, vel hipe. harveſt, *meſſis*, hæpꝼeſt. York, *Eboracum*, (urbs,) Eoꝼoppic. fiſh, *piſcis*, ꝼixa, *Goth.* FISK. fright, *terror*, ꝼyphto, *Goth.* FAURHTAN, *timere*. whey, *ſerum lactis*, hpæȝ. kettell, *cacabus*, cytel. hive, *alveare*, hyꝼe. itch, *pruritus*, ȝicþa. gallowes, *crux*, *patibulum*, ȝalȝ, vel ȝalȝa, *Goth.* GALGA. otter, *lutra*, ab otop. boar, *aper*, bap, vel bape. ſow, *ſus fœmina*, ſuȝu. bitch, *canis fœmina*, biçȝe. cow, *vacca*, cu. bee, *apis*, beo. droan, *fucus*, dpan. waſp, *veſpis*, pæpſ. hornet, *crabro*, hypnet. fly, *muſca*, ꝼleoȝe. flea, *pulex*, ꝼleo. louſe, *pediculus*, luſa. toad, *bufo*, tadiȝe. adder, *coluber*, ab ættop, vel ætteꝛ. neeble, *acus*, nædl, *Goth.* NEΦLAS. bytte Wigornienſibus, *uter*, byt̃te; butte, *dolium*, ab eâdem origine. counter, vox Londinenſis pro *carcere urbano*, cpeaꝛteꝛn, *carcer*. orchard, *hortus*, ab opcipd, *Goth.* AURTIGARDS. thirl, in agro Eboracenſi noſe-thirl, *naris*, & [1] Turle nomen angiportûs in Oxoniâ, per quam itur ex urbe in pomœria borealia; & forſan per metatheſin literarum drill inſtrumentum fabrile, quo foramina transadiguntur, à þyꝛel, vel þyꝛl, quod *foramen* ſignificat. way, *via*, pæȝ, *Goth.* VIGS. wind, *ventus*, pind, *Goth.* VINDS. winter, *hyems*, pinteꝛ, *Goth.* VINTRUS. fee, *feudum*, ꝼeoh, *Goth.* FAIHU. miſt, *nebula*, miſtaſ, *tenebræ*. embaſſy, *Gallice* ambaſſade, ab ambyht-ſeȝȝa, *nuncius*, vel ambyht, *legatio*; vid. gloſſarium *Gothicum*, in ANDBAHTS. Locus ille editus, Londinum meantibus remeantibuſque conſpicuus in agro *Middelſex*. una cum eccleſiâ in ejus ſummitate poſitâ, vulgò, Harrow o'the Hill, nomen ſumit à voce heapȝ, ſeu hæpȝ, quæ tam *lucus*, quam *fanum* vel *templum* ſignificat. ſi eccleſia à loco, præferenda eſt prior vocis ſignificatio; ſi vero locus à templo, vel eccleſiâ denominatur, poſterior. þa piȝbede and þa heapȝaſ deoꝼolȝylda, *aræ*, *& templa idolorum*, Bed. H. E. p. 143. Auſtrales *Angli* vocant inſulam flumineam an eight, ab iȝȝaþ quod *inſulam* ſignificat. hi ꝼluȝon oꝼeꝛ Temeſe on ænne iȝȝað, *transvolaverunt Tameſin in inſulam.* chron. *Sax.* in Ann. DCCCXCIII. Templum ſanctæ *Mariæ* in ripâ Thameſis *Suthricenſi* poſitum vulgò vocatur St. Mary Overs, i. e. *Sancta Maria ripenſis*, ab oꝼeꝛ, vel oꝼꝛe, *ripa*, in gen. oꝼeꝛeſ vel oꝼꝛeſ. iſ heopa ealdop-buꝛh nemned Lunden-ceaſtꝛe on oꝼꝛe ȝeſetted þæꝛ ꝼoꝛeſꝛpecenan ſtꝛeameſ, *illorum metropolis*, *Londinenſis urbs*, *eſt ſuper ripam præfati fluminis poſita*, Bed. H. E p. 116. Sic eccleſia *omnium ſanctorum* in colle juxta turrem Londinenſem (cujus non ita pridem munificentiâ *Gulielmi* archiepiſcopi *Cantwarenſis* curatus eram) poſita, vulgo vocatur Allhallowes Berkin, à [2] beꝛȝen, quod eſt denominativum vocis beꝛȝ *collem* ſignificantis. hæc obiter captandi lectoris gratiâ.

Exempla nominum adjectivorum.

Naked, *nudus*, à nacod, *Goth* NAQAΦS. bright, *clarus*, beoꝛht, *Goth.* BAIRHT. fain, *lætus*, ꝼæȝen, vide *Goth.* FAGINΘN, *gaudere*. ſmooth, *glaber*, ſmeðe. rough, *aſper*, ꝛeoh, *Goth.* RUH. it, *iſtud*, hyt, *Goth.* ITA. quick, *vivus*, cuce, vide *Goth.* QIVAIZG. worſe, Eboracenſibus warſe, *pejor*, pyꝛſ, *Goth.* VAIRS. beſt, *optimus*, betſt, *Goth.* BATISTA. vide gl. *Goth.* in voce BATIZΘ. freſh, *recens*, ꝼeꝛſc. right, *rectus*, ꝛiht, vide *Goth.* RA-

[1] Niſi potiùs ſit à *turrella*. [2] *Gothice* BAIRGAHEIN. beꝛȝahen, *montanus*, Luc. 1, 39, 65.

KAIHTS. **own**, *ſuus*, *proprius*, Eboracenſibus **awn**, ab agen, *Goth.* AIГIN, vel AIHIN. vide gl. *Goth.* in voce AIГAN, *habere.* **ought**, *aliquid*, ab aht. **nought**, *nihil*, naht. **all**, *omnis*, ab eal, AΛΛS. **mickel** *Anglis* aquilonaribus, *multus*, mycel, MIKIΛS. **little**, *parvus*, lytel. **ſhort**, *curtus*, *brevis*, sceort. **long**, Eboracenſibus **lang**, lang. **any**, ab ænig. **glad**, *lætus*, glæd. **gray**, *glaucus*, græg. **ſharp**, *acutus*, scearp. **more**, Eboracenſibus **mare**, *plus*, *amplius*, mare. **naſh** Wigornienſibus, *mollis*, *delicatulus*, nesc. **aware**, **unaware**, *paratus*, *imparatus*, gearwe, ungearwe. **whole**, *integer*, palg, palhg, palh, vel pallig. **emty**, *vacuus*, ab æmtig.

Exempla verborum.

To **kiſſe**, *oſculari*, à cyssan, *Goth.* KΠKϨAN. to **follow**, *ſequi*, [1] folgian. to **chide**, *objurgare*, cidan. to **lend**, *accommodare*, *mutuum dare*, lænan. to **haſp**, *claudere*, hæpsian. to **ſwallow**, *glutire*, swelgian. to **dry**, *ſiccare*, vel *tergere*, ab adrigan. to **row**, *remigare*, reopian. to **aſk**, *inquirere*, *percontari*, ab axian, vel absian. to **knoll**, *pulſare campanam*, cnyllan. to **ring**, *pulſare campanas*, hringan. to **eek**, *augmentare*, ab ican, *Goth.* AΠKAN. to **rain**, *pluere*, renian, *Goth.* KIГNAN. vide gl. *Goth.* in voce KIГN. to **threſh**, *triturare*, þerscan. vide ГAψKASK, vel ψKASK. to **run**, *currere*, ab arnian, vel potius à *Goth.* KINNAN. to **ſcrape**, *ſcalpere*, fit à screopan. to **carve**, *reſecare*, *ſculpere*, ceorfan. to **ſhove**, *detrudere*, bescufan. to **live**, *vivere*, liban, vel leofan, ΛIBAN. to **quell**, to **kill**, *occidere*, cuellan. to **buy**, *emere*, bycgan, BΠГϨAN. to **abide**, *manere*, *expectare*, anbidian. to **borrow**, *mutuari*, borgian. to **reap**, *metere*, ripan. to **laugh**, *ridere*, hliban, *Goth.* hΛAhϨAN. to **wax**, *creſcere*, peaxan, *Goth.* VAhSϨAN. to **wake**, *vigilare*, & *expergefacere*, pacian, *Goth.* VAKAN *vigilare*, & *Goth.* VAKϨAN *expergefacere.* to **weald**, *regere*, pealdan, *Goth.* VAΛÐAN. to **ward**, *cuſtodire*, peardian, *Goth.* VAKÐϨAN. to **wæn**, *opinari*, penan, *Goth.* VENϨAN. to **winnow**, *ventilare*, pændpian. to **waſh**, *lavare*, pæscan.

Exempla indeclinabilium.

When, *quando*, à hpænne, *Goth.* ϴAN. **enough**, *ſatis*, genoh. vide *Goth.* ГANϦh. **ſo**, *ſic*, spa, *Goth.* SVE. **then**, *tunc*, þon, *Goth.* ψAN. **whether**, *num*, *nunquid*, hpæþer. *Goth.* ϴAψAK. **hither**, *huc*, hider, *Goth.* hIÐAKE. **thither**, *illuc*, þider. **but**, *niſi*, *excepto*, butan. **if**, *Scotice* **gif**, *ſi*, gif, *Goth.* ГAП, vel ГABEI. **there**, *ibi*, *illic*, þær, *Goth.* ψAKΠh. **at**, *apud*, *ad*, ab æt. **why**, *cur*, hpi, *Goth.* ϴA. **whither**, *quo*, hpyder, *Goth.* ϴAÐKE. **where**, *ubi*, hpær, *Goth.* ϴAK. **after**, *poſt*, ab æfter, *Goth.* AFTKA, ſignificat idem quod **after that** apud *Anglos* i. e. *denuo*, *rurſus*, *iterum.* **from**, *à*, *abs*, *ex*, fram. **among**, *inter*, gemang. **betwixt**, *inter*, betpux. **through**, *per*, þurh, *Goth.* ψAIKh. **over**, *ſuper*, ab ofer, *Goth.* ΠFAK. **oft**, *ſæpe*, ab oft, *Goth.* ΠFTA. **ſoon**, *illico*, sona, *Goth.* SΠNS. **yea**, *etiam*, gea, *Goth.* ϨA, vel ϨAI. **yes**, *etiam*, gyse, quod occurrit *Math.* XVII, 25. þa cpæþ he. gyse. he ded. **long**, ab andlang, *in longum*, *per*: ut, for se here up andlang Sigene, *perrexit exercitus longo tractu per Sequanam.* chron. *Saxon.* anno DCCCLXXXVII. **about**, *circum*, *circiter*, ab onbutan. ⁊ slogon monige men æt Hocneratune. and þær onbutan. *Anglice*: **and ſlew many men at Hocnortun, and there abouts.**

CAPUT SECUNDUM.

De articulo, ſive pronomine demonſtrativo, quod grammaticorum vulgus articulum vocant definitum.

I. LInguæ *Anglo-Saxonica*, & *Gothica*, quam *Mœſo-Gothicam* vocamus, pro ingenio ſuo, haud ſecus, ac *Græca*, articulo, ſeu pronomine præpoſitivo delectantur, qui variatus per caſus in utroque numero nominibus præfigitur.

II. Articulus *Anglo-Sax.* se, seo, þæt, ὁ, ἡ, τό ſignificat. se autem præponitur maſculinis, seo fœmininis, þæt neutris: ut, seo sapel ys ma þonne mete. and se lichama ma þonne þæt reaf, *anima plus eſt, quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum*, Luc. XII, 23.

---

[1] Vel filigean, quod idem denotat. unde vox *Cimbrica*, quæ toties occurrit in *Wormii* monumentis *Danicis*, filaga, *comes*, *ſocius*, **fellow** *Anglice.* vide *Stephanidis* notas in præfationem *Saxonis Grammatici*, pagg. 4, 5. & *Olai Wormii* monumenta *Danica*; libro III. capite 4.

Nume-

Digitized by Google

	Numerus singularis	*Numerus pluralis.*	*** *Francice*
Nom.	Se. ὁ. seo. ἡ. þat & þæt. τό.	Ða. οἱ, αἱ, τά.	
Gen.	þæs. * þære. þas & þæs.	* þæra.	thero, therro,
Dat.	þam. * þære. þam.	þam.	thiro, thirro,
Acc.	þone. þa. þat & þæt.	þa.	thera, theru,
Abl.	þam. þære. þam.	þam	ther, der.

Usus articulorum exemplis explanatus.

Nom. se, masc. se Hælend him andswarode, *respondet illi Jesus*, Joh. xix, 11. se dæg wæs mære reste-dæg, *erat enim magnus dies ille sabbati*, Joh. xix, 31. æfre wæs se fæder. ⁊ æfre wæs se sunu. ⁊ æfre wæs se halga gast an ælmihtig God, *pater semper erat, & filius semper erat, & sanctus spiritus semper erat unus deus omnipotens*, MS. bibl. *Bodl.* in Hom. cui tit. *de fide catholica.*

Gen. þæs. ne eart þu þæs Caseres freond, *non es amicus Cæsaris*, Joh. xix, 12. þa se Hælend onfeng þæs ecedes, *cum accepisset Jesus acetum*, Joh. xix, 30. se sunu is þæs fæder wisdom..... se halg gast is. swa we ær cwædon. willa ⁊ soþ lufu þæs fæder. ⁊ þæs sunu, *filius est sapientia patris: & sanctus spiritus, ut antea diximus, est voluntas, & genuinus amor patris & filii*, Hom. *de fid. cath.*

Dat. þam. and cwæþ to þam Hælende, *& dixit ad Jesum*, Joh. xix, 9. ætforan þam domsetle, *coram tribunali*, Joh. xix, 13. þa arn heo. ⁊ com to Simone Petre. ⁊ to þam oþrum leorning-cnihte, *tum cucurrit, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum*, Joh. xx, 2. se Hælend stod on þam strande, *stetit Jesus in littore*, Joh. xxi, 4. nis na ꝥ fyr of þære beorhtnysse. ac seo beorhtnysse of þam fyre, *non est ignis ex splendore, sed splendor ex igne*, Hom. *de fid. cath.*

Acc. þone. þa ledde he ut þone Hælend, *adduxit foras Jesum*, Joh. xix, 13. þurh þone witegan, *per prophetam*, Matth. i, 22.

Nom. seo, fœmin. hit wæs seo syxte tyd, *erat hora sexta*, Joh. xix, 14. seo Magdalenisce Maria, *Maria Magdalena*, Joh. xx, 1. seo sunne þe ofer us scinþ is lichamlic gesceaft. ⁊ hæfþ swa ðeah þreo agennysse on hire. an is seo lichamlic edwist. ꝥ is þære sunnan trendel. oþer is se leoma oððe beorhtnysse. seo þe onlihtð ealne middaneard. ðridda is seo hætu. þe mid þam leoman becymþ to us, *sol, qui supra nos lucet, est creatura corporea, nihilominus tres habet proprietates: una autem est, substantia corporea, hoc est, solis orbis: altera est lux, sive splendor, qui illuminat totum terrarum orbem: tertia vero est calor, qui una cum luce ad nos perfertur*, Hom. *de fid. cath.*

Gen. þære. on Herodes gebyrd-dæge tumbude þære Herodiadisscean dohtur beforan him, *die natali Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, vel coram illo*, Matth. xiv, 6. se lichama þære arwurðan femnan, *corpus venerabilis virginis*. vide cap. iv. reg. i. gast þære soþfæstnysse. þe of minum fæder gaþ, *spiritus veritatis, qui procedit à patre meo.*

Dat. þære. on þære stope. þe is genemned liþostratus, *in loco qui dicitur lithostratus*, Joh. xix, 13. seo stow wæs gehende þære ceastre, *prope civitatem erat locus*, Joh. xix, 20. of þære tyde, *ex eo tempore*, Joh. xix, 27. swa swa Augustinus be þære halgan þrynnesse trahtnode, *quemadmodum Augustinus de sancta trinitate tractavit*, Hom. *de. fid. cath.*

Acc. þa. he sylf bær his rode mid him on þa stope. þe is genemned Heafod-pannan stow, *& bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum*, Joh. xix, 17. þa stodon wið þa rode, *stabant juxta crucem*, Joh. xix, 25. nu habbað ge gehyred þa halgan þrynnesse. ge scylun eac gehyran þa soþan annysse, *modo de sancta trinitate audivistis, audietis etiam de vera unitate*, Hom. *de fid. cath.*

Nom. þat. neut. gif ꝥ sealt awyrð, *si sal evanuerit*, Matth. v, 13. ꝥ þæt halige gewrit si gefylled, *ut sacra scriptura impleretur*, Joh. xix, 24.

Acc. þat. lætaþ þat nett, *mittite rete*, Joh. xxi, 6. nim þat cild, *accipe puerum*, Matth. ii, 13.

Nom. plur. þa. þa þegnas wundon þyrnenne cyne-helm, *ministri plectebant coronam de spinis*, Joh. xix, 2. þa þa bisceopas ⁊ þa þegnas hyne gesawon, *cum vidissent eum pontifices & ministri*, Joh. xix, 6. ꝥ þa lichama ne wunodon on rode, *ut non remanerent in cruce corpora*, Joh. xix, 31.

Gen. þæra. manega þæra Iudea rædon þis gewrit, *hunc titulum multi Judæorum legerunt*, Joh. xix, 20. an þæra cempena, *unus militum*, Joh. xix, 34. for þæra Iudea ege, *propter Judæorum metum*, Joh. xix, 38. buton ic geseo þæra nægla fæstnunge on his handa, *nisi videro in manibus ejus figuram clavorum*, Joh. xx, 25.

Dat. þam. þa cwæþ he to þam Iudeon. her ys eower cyning, *tum dixit Judæis, ecce rex vester*, Joh. xix, 14. on þam dagum com Iohannes, *in diebus illis venit Joannes*, Matth. iii, 1.

Acc. þa. bringað þa fixas, *afferte pisces*, Joh. xxi, 10. Herodes clypode þa tungel-witegan, *Herodes vocavit magos*, Matth. ii, 7.

III. Articulus apud *Anglo-Saxones* non solum appellativis, sed & propriis nominibus præmittitur prorsus ut ὁ, ἡ, apud *Græcos*; & *il*, & *la* apud *Italos*. etenim ut hi dicunt ὁ Ἀλέξανδρος, *il Tasso* &c: sic illi dicunt se Iohannes, *Matth.* iii. 4. for þæne Herodem, *Matth.* ii. 22. þæs Hælendes modor, *mater Jesu*, qui vocatur Hælend ab hælan, *sanare*. se Sibba mid ealle his folce, *Sibba cum omnibus suis*, Bed. H. E. p. 251. Nonnunquam etiam præponitur nomini divino, ad denotandam divinæ naturæ excellentiam; ut, se God wunaþ on þrynnesse untodæledlic.

lic. ⁊ on anre godcundnysse, *deus indivisus manet in trinitate, & in una divinitate,* Hom. *de fid. cath.* Præfigitur ab *Ælfrico* nomini *satanæ*: ut, þa wæs eac swilce se [1] scucca him betwux. to þam cwæþ Drihten. Hwanon come þu. se sceocca andwyrde. Ic ferde geond þas eorþan ⁊ hi be-eode, *inter quos etiam erat pariter satanas, ad quem dixit dominus, Unde venis? satanas respondet, Circuivi terram, & perambulavi eam.* lib. *Job.* cap. I.

IV. Pro þone scriptum legitur þæne, & þene. exempla reperiet lector *Marc.* XII, 41. XIV, 27, 71. VI, 45. Ðy etiam in *Dano-Saxonicis* occurrit scriptum pro þone: ut, wiþ þu forgelde þy lætmest feorþung, pro þone lætmestan feorþung, *donec solveris ultimum quadrantem.* In *Dano-Saxonicis* etiam scribitur þæn pro þone: ut, in cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Math. VIII, 28. swa þætte nænig mæhte faran þyrh wæge þæn, *adeo ut nemo illac ire posset.* pro þam etiam non raro occurrit scriptum þan.

V. Pro seo, secundum primi capitis quartam regulam occurrit sio, ut in *Otheri* periplo frequenter. pro seo etiam aliquando reperitur þær, ut þonne onginneð þær syn acenned beon. ...þonne bið ongiten þær syn gefremed beon, *tunc peccatum incipit nasci.* ...*tunc peccatum cognoscitur perfici.* Ðær is Greca heahburg. ⁊ heora cynestol, *hæc est urbs metropolitica, & imperialis Græcorum.* Boeth. cap. I. unde, ut opinor, genitivus þære, pro quo occurrit þere; & pro þa accusativo τῇ seo, legitur þæne, *Marc.* v, 32. ubi, *circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat,* sic redditur, þa beseah hine. þæt he gesawe þæne þe þat dyde.

VI. Pro se masculino etiam legitur seo: ut seo papa, *papa.* seo biscop, *episcopus.* seo abbat, *abbas.* Spelman. concil. p. 164, & 166. & alibi: ut & in chron. *Sax. Gibs.* An. DCCLXXV. at þis gewitnesse wæs seo kining Offa. ⁊ seo kining Egferð. ⁊ seo ærceb. Hygebert, *hujus rei testis fuit rex Offa, rex Egferdus, & archiepiscopus Hygebertus.* Pronomen etiam aliquando præmittitur articulo, majoris emphaseos & discretionis causâ: ut, cwæþ he se biscop him to, *episcopus ei dixit.* cwæþ heo seo abbudisse to him, *dixit ei abbatissa.* on þinum þam halgum naman gedon me halne, *in tuo sancto nomine,* &c. cod. MS. de officiis diurnal. & nocturn.

VII. De etiam occurrit præfixum nominibus per omnes casus, & in utroque numero, haud secus, ac apud nos monoptoton the: ut, se heofenlica fæder and þe sunu and þe halga gast geunne us, *pater cælestis, & filius, & spiritus sanctus concedat nobis.* Iohannes þe fulluhtere cwæþ, *Johannes baptista ait.* þat is þe medeme wæstm þære dædbote, *hic est fructus dignus pœnitentiæ.* hu mæg þe læce hælan þe wund, *qui poterit medicus sanare vulnus,* Bed. H. E. p. 343, 344. Sic in chartâ *Henrici* tertii, cujus clariss. *Somnerus* nobis copiam fecit in dictionario suo, sub voce Unnan; for þe freme of þe leode, *pro bono gentis.* and schullen don in þe worþnesse of Gode, *& facturi sunt in honorem dei.* Sic in *Spelm.* concil. p. 165. and hwilc abbet þe beþ ðær coren of ðe munecan, *& quisquis abbas ibi electus sit à monachis.* Pro seo etiam occurrit þeo: ut, þeo soðe dædbote ne bið heo na æfter geara wune gescrifen, *vera pœnitentia non erit post anni curriculum adimpleta,* Bed. H. E. p. 344. ðeo eorþe soðlice wæs ydel ⁊ æmtig, *terra enim erat inanis & vacua,* Gen. I, 2. in cod. *Cantabr.* versionis *Ælfrici.*

VIII. Ðy etiam occurrit non raro usurpatum loco ðam: ut, to fundenes cildes fostre þy forman geare gesylle six scill. þy æfterran geare twelfe. ðy þriddan XXX. *ad puerum expositum enutriendum dabuntur anno primo solidi seni, secundo duodeni, tertio triginta.* Cuþræd gefeaht ðy twelftan geare his rices wið Æþelbald, *anno regni sui duodecimo contra Æthelbaldum pugnavit Cuthredus,* chron. *Sax.* mid ðy biscеope ðone þe hi hine sealdon, *cum episcopo, quem ei dederant,* Bed. H. E. p. 76. se wæs mid ðy manfullan wæpne acwealde, *qui sica nefanda peremtus erat,* p. 131. mid þy foresprecenan biscеope he sæt æt his undern-gereordum, *cum præfato episcopo sedit ad prandium,* p. 174. ðy wite Tuda wæs of middangearde genumen, *hac plaga Tuda raptus est è mundo.* ðy upplican dome stihtigende, *superno dispensante judicio,* p. 262.

IX. [2] Articulus *Mæso-Gothicus* SA, ὁ, SO, ἡ, ÞATA, τό, declinatur in hunc modum.

---

[1] *Gothice* SKOHSLA, *dæmones.* [2] Exempla, in quibus articulus *Græcus,* & *Mæso-Gothus* perinde usurpantur. *Math.* v, 16. ATTAN IZWARANA ÞANA IN HIMINAM. τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. *Math.* v, 24. AFLET JAINAR ÞO GIBA ÞEINA. ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου. *Math.* VI, I. FRAM ATTIN IZWARAMMA ÞAMMA IN HIMINAM. παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. VI, 2. ÞAI LIUTANS. οἱ ὑποκριταί. SO ARMAHAIRTIÞA ÞEINA. ἡ σοῦ ἐλεημοσύνη. HLAIF UNSARANA ÞANA SINTEINAN. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον. LIUHAÞ ÞATA IN ÞUS RIQIS. ÞATA RIQIS ƕAN FILU. τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; ATTINS MEINIS ÞIS IN HIMINAM. τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ÞATA ÞRUTSFILL IS. αὐτοῦ ἡ λέπρα. JAH ALLANS ÞANS UBILAHABANDANS. καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. ÞATA GAMELIDO. τὸ ῥηθέν. ÞOS MITONINS IZE. τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν. DU ÞAIM SIPONJAM IS. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. SA LAISAREIS IZWAR. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν. ÞO NATJA SEINA. τὰ δίκτυα αὐτῶν. IN ÞIZOS MANAGEINS. διὰ τὸν ὄχλον. ÞAN ÞIZAI BAURG JAINAI. ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. *Marc.* VI, 11. UNTE ÞIZE IST ÞIUDANGARDI GOÞS. τῶν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *Marc.* X, 14. QAÞUH ÞAIM JAINAR. λέγει τοῖς ἐκεῖ. *Math.* XXVI, 71. IÞ JAINAIM ÞAIM UTA. ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω. *Marc.* IV, 2. ƕAS SA TEKANDS MIS. τίς ὁ ἁψάμενός μου. *Luc.* VIII, 45.

Num-

Numerus singularis.	Numerus pluralis.
Nom. sa, m. so, f. þata, & þo, n.	Nom. þai, & þo, m. þos, f. þo, n.
Gen. þis. þizos. þis.	Gen. þize. þizo. þize.
Dat. þamma. þizai. þamma.	Dat. þaim.
Acc. þana. þo. þata.	Acc. þans, & þo. þos. þo.
Abl. þamma. þizai. þamma.	Abl. þaim.

X. Pro sa, legitur per-sæpe sah, & saei, &, ni male memini, þana. sic quandoque apud *Anglo-Saxones*, þone & þæne, occurrit, pro se. ut in fragm. hist. *Judith.* p. 25, næs ðeah eorla nan. þe þone wiggend aweccan dorste. oððe gecunnian hu þone cumbol-wigan wiþ þa halgan mægð hæfde geworden metodes meowlan, *nemo tamen comitum bellatorem expergefacere audebat, aut explorare, quid imperator in sanctam virginem dei pudicam commiserat.* sic cod. *Rush.* in bibl. *Bodleiana*, Matth vi, 1, elcuþ ge ne habbaþ lean i mearde mid eower fader þæne þe in heofenum is, *alias non habebitis præmium, vel remunerationem apud patrem vestrum, qui in cœlis est.* sic etiam apud *Islandos* veteris *Cimbricæ* sive *Scandicæ* conservatores, Þann legitur pro sa, vel sa en: ut, Þar fyrer sett Þu einn Kong yfer off, Þann yfer off kann ad dæma, *constitue igitur nobis regem, qui nos potest judicare*, 1. Reg. viii, 5. sic Gen. xxi, 3, og Abraham kallade sinn son Þann honum vær fæddur, *& Abraham appellavit filium, qui sibi natus erat.* vide etiam Gen. xxii, 22. Pro þamma, [1] þammuh, *Joh.* x, 3. pro þana, þan, ut in *Marc.* xv, 44. & þanuh, *Joh.* vi, 27. & haud raro þamma, vide *Luc.* vi, 42. þammuh legitur etiam pro þamma dativo.

XI. In plurali pro þaim legitur þaimei. & pro þans, þanzei.

XII. Pro so, legitur soh, *Luc.* ii, 2. & sei, [2] *Luc.* i, 29. & sai. Pro þizos, þizozei. pro þizai, þamei, *Marc.* ix. pro þo, þanei.

XIII. þata incerti generis nominibus præponitur: ut, þanuh Peilatus uslaubida giban þata leik, τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. wemun bimaitan þata barn, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον.

XIV. Observandum item est, in linguis hisce cognatis, præsertim in matrici, articulum præpositivum cum demonstrativi, tum relativi pronominis vim & naturam obtinere, ut in capite quinto fusiùs dicetur. Pro þata, legitur þatuh. pro þo, legitur þanuh, *Luc.* x, 21. pro þis, þiz. pro þo, etiam þa quandoque occurrit

XV. Hactenus de articulo definito, vel demonstrativo. Indefinitus autem est an singularis; & sum tam singularis, quam pluralis numeri: ut infra ostendetur in cap. vi.

CAPUT TERTIUM.

De nomine.

I. NOmen est vel substantivum, vel adjectivum. Substantivum vel simplex est, vel compositum. simplex, ut wite, *pœna.* hus, *domus.* hiwe, *domus* vel *familia.* gedale, *divisio.* Compositum: ut wite-hus, *domus suppliciorum.* hiw-gedale, *repudium.* henne-æg, *gallinæ ovum.* (ex henne & æg.) butan an henne æg, *nisi unum gallinæ ovum*, Bed. H. E. p. 226. Et ut linguarum nulla, ne ipsa quidem *Græca*, in componendis nominibus frequentior est, ita nec quidem felicior, quam *Anglo-Saxonica*: utpote quæ res omnigenas, rerumque affectiones, & respectus absque omni ambage suis συζυγίαις clarè, & eleganter solet exprimere. Quisquis vel primis labris *Anglo-Saxonicam* attigerit, hanc compositorum & decompositorum emphaticam elegantiam non sine summa voluptate percipiet. en prælibamina quædam! nomina scilicet, quibus sua varietate ludens *Cædmon* expressit *arcam Noæ.* mere-hus, *domus marina.* wudu-fæsten, *ligneum castrum.* mere-cieste, *arca marina.* sund-reced, *aula marina.* wæg-bord, *tabernaculum in fluctibus.* wæg-þele, *tabulatum in fluctibus.* stream-weall, *fluctuum murus.* hrof-geror, *tectum mobile.* quibus adde lif-frea, *vitæ dominus.* gast-gedal, *spiritus separatio*, i. e. *mors.* eþel-stol, *patria.* heolstor-sceado, *antrum tenebrosum*, i. e. *chaos.* Hic observandum est priorem vocem in compositis nominibus, & duas priores in decompositis [3] adjectivi naturam habere, & per adjectivum debere reddi *Latinè*; aut ubi desunt adjectiva, per suum genitivum, vel

[1] Fortasse ex þamma & uh euphonico. [2] Et *Luc.* vii, 44, 45. *Marc.* vi, 24. [3] Substantivam vocem in compositis adjectivè positam celeberr. *Johan. Wallisius* in suâ Gramm. *Angl.* aptè vocat adjectivum respectivum, utpote quo respectus alii ferè omnes, præter eos qui adjectivo possessivo innuuntur, significari solent.

Digitized by Google

periphrasin adjectivo æquipollentem. ex. gr. iſeꞃn-bend, *vinculum ferreum.* biſceop-ſciꞃe, *parœcia*, hodie *diœcesis*; verbum verbo, *præfectura episcopalis.* ſciꞃe-biſceop, *episcopus diœcesanus.* Ƿilfeꞃþe ƿæſ adꞃifen of hiſ Biſcopſetle, *Wilfredus pulsus est à sede sua episcopali.* Londonceaſtꞃe-biſcop, *Londinensis episcopus.* Cantƿaꞃabuꞃȝcyꞃicea, *ecclesia Cantuariensis.* niht-buttеꞃ-fleoȝ, *blatta*, quod sit quasi nocturnus papilio.

II. Nomina apud *Anglo-Saxones* variantur per casus, perinde ac apud *Græcos*, & *Latinos*. Substantiva verò variantur (quatenus mihi hactenus observare licuit) sex modis, ac proinde dici possint declinationes apud *Anglo-Saxones* esse sex.

III. Prima declinatio est nominum, quæ faciunt genitivum singularem in eſ, dativum in e, nominativum pluralem in aſ, genitivum in a, & dativum in um: ut,

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ſmið, *faber.*	Nom. * ſmiðaſ.
Gen. * ſmiðeſ.	Gen. ſmiða.
Dat. ſmiðe.	Dat. ſmiðum.
Acc. ſmið.	Acc. ſmiðaſ.
Voc. eala þu ſmið.	Voc. eala ȝe ſmiðaſ.
Abl. ſmiðe.	Abl. ſmiþum.

IV. Secunda declinatio est nominum, quorum nominativus singularis exit in a, genitivus, dativus, accusativus, & ablativus in an; nominativus etiam pluralis, in an, genitivus in a, & dativus in um: ut,

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ƿiteȝa, *propheta.*	Nom. ƿiteȝan.
Gen. ƿiteȝan.	Gen. ƿiteȝena.
Dat. ƿiteȝan.	Dat. ƿiteȝum.
Acc. ƿiteȝan.	Acc. ƿiteȝan.
Voc. eala þu ƿiteȝa.	Voc. eala ȝe ƿiteȝan.
Abl. ƿiteȝan.	Abl. ƿiteȝum.

Propria exeuntia in a eodem modo declinantur: ut, Nom. Maꞃia. Gen. Maꞃian. Dat. Maꞃian. Acc. Maꞃian. Voc. eala þu Maꞃia. Abl. Maꞃian. on þa ylcan tid he ƿæſ abyſȝad mid heꞃiȝum ȝefeohtum ƿið Blædlan, and Attilan Huna cyninȝum, *gravissimis eo tempore bellis cum Blædla, & Attila Hunnorum regibus erat occupatus*, Bed. H. E. lib. I, cap. 2.

[1] Notandum autem est, secundam hanc declinationem non solum pro specie declinationis habendam esse, sed etiam pro communi forma declinandi, in qua flectuntur nomina omnium declinationum, terminando nominativum singularem in a, & pluralem in an. sic à ƿiteȝ, quod frequens occurrit in codice evangeliorum interlineato *Cottoniano*, fit ƿiteȝa, *propheta.* ab heoꞃt, heoꞃta, *cor.* ab ylðꞃe ł ældꞃe, plur. num. yldꞃan, *majores natu.* à bꞃydȝum, *sponsus*, bꞃydȝuma. Utrumque enim legitur, Matth. xxv. cod. *Cotton.* ſuiȝo uutetlice dyde ðe bꞃydȝum, *moram autem fecit sponsus.* vers. 5, heonu bꞃydȝuma cƿom, *ecce sponsus venit.* Præterea collatis, quæ cùm in evangeliis impressis, tum in dicto codice *Cottoniano* legi, cum eis, quæ à *Runolpho* in rudimentis suis *Islandicis* traduntur de declinationibus & nominibus compositis cap. II, & III, persuasum mihi est nomina hac formâ declinata æquipollere quoad significationis emphasin, si non semper, maxima certe ex parte, nominibus compositis apud *Islandos*; quibus ita conjunguntur articuli, ut ambo per omnes casus utriusque numeri in unum coalescant. Multa exempla conjecturam hanc nostram corroborant: ut, æfteꞃ coſtnunȝe daȝana ðaꞃa, *post tribulationem [tentationem] dierum illorum*, pro daȝa, Matth. xxiv, 29. mið ðy ȝeheꞃaſ ȝefehto ⁊ ƿoeno ȝefehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones præliorum*, pro ȝefehta ł ȝefeohta, Matth. xxiv, 6. ȝie ƿoꞃhton þa ilca cofu ł ȝꞃæfe ðeafena, *vos fecistis illam speluncam latronum*, pro þeafa ł ðeofa, Matth. xxi, 13. ne ȝeþencaſ fif hlafana, *neque recordamini quinque panum*, pro ðæꞃa fif hlafa, Matth. xvi, 9. hƿi foꞃȝimað ðine leoꞃninȝ cnihtaſ uꞃe yldꞃena laȝe, *quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum?* Matth. xv, 2. versionis impressæ. codex enim *Cott.* habet ældꞃa. Ðæꞃa etendꞃa ƿæſ tal fif ðuſend ðæꞃa ƿeaꞃana, *manducantium fuit numerus* v *millia virorum*, pro ƿeaꞃa ł ƿeꞃa, Matth. xiv, 21. acaſ to ƿyꞃtꞃuma tꞃeuna ȝeſetet iſ, *securis ad radicem arborum posita est*, pro tꞃeua ł tꞃiƿa, Matth. iii, 10. la nædꞃena cyn, *progenies viperarum*, Matth. iii, 7, versionis impressæ, & in versione interlineata cod. *Cott.* ætеꞃna cyn, pro ðæꞃa nædꞃa, & ðæꞃa ættꞃa cyn. Ꞡꞃiſtbiotunȝ toðana, *stridor dentium*, Matth. xiii, 50, cod. *Cott.* in impresso verò, toþa. Aliquando autem majoris, ut videtur, emphaseos causa, articulus præmittitur nominibus hac forma inflexis: in hƿomum ðaꞃa

---

** Inde in nostratium sermone, nominum substantivorum genitivus singularis & nominativus pluralis exeunt regulariter in s vel es: ut in stones, quod *lapidis* & *lapides* significat. [1] Quæ hic subsequuntur prætereat tyro nondum *Anglo-Saxonicis* literis aliquantulum imbutus.

plæcena,

plætena, *in angulis platearum*, Matth. VI, 5, cod. *Cott.* pro ðara plæta. hisce addas, en lio-mana ðinra, *unum membrorum tuorum*, Matth. V, 30, in cod. *Cott.* in impresso evang. *Sax.* an ðinra lima. Ða forma doege ðara þorofena mæta, *in die azymorum*, pro, on ðam forman dage ðæra ðearf-mæta ł dærf-mæta, Matth. XXVI, 17. ðatte weron gefylled ƿriotð ƿitgana, *ut implerentur scripturæ.* in versione impressa, ꝥ dæra ƿitegena halgan geƿritu syn gefyllede, Matth. XXVI, 56. Notandum quoque est, nominativum singularem hujus declinationis aliquando occurrere terminatam in an, more obliquorum: ut in exemplo supra dicto cap. II, reg. 10. cumbolƿigan, pro cumbolƿiga. sic *Cædm.* XLVIII, 3. næfre geferan rædað þine eafora yrfe, *villicus nunquam dominabitur tuæ hæreditati.* sic p. 105, 7, ðu eart hæleða helm. ⁊ heofen deman. engla ordfruman, *tu es heroum protector, cæli judex, angelorum auctor.* & lin. 12. legitur, þone weregan, pro se werega, *malignus, vel execrabilis.* n autem nominativo addi censeo juxta morem nominum compositorum apud *Cimbros*, de quibus infra in cap. XX, & XXI. ut enim ab hetta, apud *Cimbros* fit hettan: sic à dema, *Cimbrice* deman.

V. Tertia declinatio est nominum, quæ variantur ad exemplar primæ declinationis, excepto nominativo plurali, qui terminatur in u: ut,

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. andgit, *sensus.*	Nom. andgitu.
Gen. andgites.	Gen. andgita.
Dat. andgite.	Dat. andgitum.
Acc. andgit.	Acc. andgitu.
Voc. eala þu andgit.	Voc. eala ge andgitu.
Abl. andgite.	Abl. andgitum.

Dat. & ablat. singularis in hâc & prima declinatione aliquando terminantur in a: ut, þæs fann ys on his handa, *cujus ventilabrum in manu sua est*, Matth. III, 12.

Terminatio pluralis u secundum *reg.* 3. *cap.* 1. non raro mutatur in o & a, ut gemæro & gemæra, pro gemæru, *fines, termini.* & nonnunquam in æ.

VI. Quarta declinatio est nominum neutri generis, quæ variantur prorsus ut in prima, nisi quod * nominativus pluralis eandem plerumque sortiatur terminationem cum singulari. plerumque, dico; nam aliquando terminatur in e, & a.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ƿord, *verbum.*	Nom. ƿord.
Gen. ƿordes.	Gen. ƿorda.
Dat. ƿorde.	Dat. ƿordum.
Acc. ƿord.	Acc. ƿord.
Voc. eala þu ƿord.	Voc. eala ge ƿord.
Abl. ƿorde.	Abl. ƿordum.

Sic bearn, cild, ƿif, faciunt in plurali bearn, cild, ƿif.

VII. Quinta declinatio est nominum, quæ inflectuntur per omnes casus, ut in prima; nisi quod genitivum singularem emittant in e, & nominativum pluralem in a. e. o. u: ut,

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ƿiln, *ancilla.*	Nom. ƿilna. e. o. u.
Gen. ƿilne.	Gen. ƿilna.
Dat. ƿilne.	Dat. ƿilnum.
Acc. ƿiln.	Acc. ƿilna.
Voc. eala þu ƿiln.	Voc. eala ge ƿilna.
Abl. ƿilne.	Abl. ƿilnum.

Terminata in nes, ness, nyss, hoc modo declinantur omnia. Sic sƿuster, & sƿeoster *soror*, faciunt in *plur.* sƿustra, sƿeostra, gesƿeostra, *sorores.*

VIII. Sexta declinatio est nominum, quorum nominativus singularis exit in u, genitivus in a, dativus, accusativus, in u, & a, vocativus in u, & quæ in plurali formantur ut in quinta. ex. gr.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. sunu, *filius.*	Nom. suna.
Gen. suna.	Gen. suna.
Dat. sunu. a.	Dat. sunum.
Acc. sunu. a.	Acc. suna.
Voc. eala þu sunu.	Voc. eala ge suna.
Abl. sunu.	Abl. sunum.

IX. Quædam tamen occurrunt irregularia, & planè heteroclita. Sic fæder, *pater*, est monoptoton in singulari, in plurali verò sequitur formam primæ declinationis. *Dano-Saxonice* tamen

* Sic nomina neutra apud *Islandos* habent nominativum pluralem similem nominativo singulari.

legitur fedores, in gen. sing. Math. XXVIII, 20, cod. interl. evang. *Cott.* ubi quoque vide Joh. VI, 39. [1] Gescy, *calcei*, est plurale monoptoton. Sic broþor, *frater*, & modor, *mater*, sunt heteroclita, quæ faciunt in obliquis sing. num. broþor, & breðer, modor, & meder. broðor autem in plur. sequitur formam tertiæ declinationis, reddens broðru & gebroþru. Hisce addantur fot, *pes*, boc, *liber*, quæ faciunt in recto & accus. plur. fet, [2] bec. Monosyllaba in æ desinentia sunt quoque monoptota in sing. num. ut sæ *mare*, æ, *lex*. Man, *homo*, cum compositis, facit in dativo sing. & in nom. & accus. plur. men: ut, nis na god þisum men ana to wunianne, *non est commodum, ut hic homo solus sit*, Gen. II, 18. ⁊ geworhte þ ribb to anum wifmen, *& ædificavit costam in mulierem*. men wurdon þa gemenigfilde. þa gesawon godes bearn, *quum homines multiplicati essent, viderunt filii dei*, Gen. VI, 1. æg, *ovum*, cealf, *vitulus*, faciunt in nom. & accus. plurali ægru, cealfru: ut, þa þe on þas halgan tide cyse. ⁊ ægru. ⁊ win. ⁊ fisc forgan, *qui vero hoc sancto tempore, caseo, & ovis, & vino, & piscibus abstinere possint*, Spelm. concil. p. 614. ymbtrymdon me cealfru manige, *circumdederunt me vituli multi*, Psalm. XXI, 22. lus, *pediculus*, mus, *mus*, in plur. faciunt lys, mys: gif nu ge gesawen hwelce mus. þ wære hlaford ofer oþre mys, *jam vero si murem quempiam videretis, qui dominus est aliorum murum*, Boeth. p. 32. cu, *vacca*, in plur. facit cy. ⁊ agefe men to Liminge L eawa. ⁊ X cy, *& dabuntur Limingi L oves, & X vaccæ*. And men selle him to þæm lande IIII oxan. ⁊ II cy, *& dabuntur in usum prædii IV boves, & II vaccæ*, testament. cujusdam *Abbæ* vicecomitis MS. quod incipit, ic Abba geræfa. bibl. *Cott. Augustus*, A. 2. Ratio autem horum anomaliæ patet ex *Islandicâ* Grammaticâ *Runolphi Jonæ*, ad quam mitto lectorem.

Nota etiam, quod nomina propria *Latina* non raro immutata, & suo more finita inveniuntur apud *Anglo-Saxones*, tam in recto, quam in obliquis: ut, Gaius se Casere oþre naman Iulius. Claudius se Casere se wæs feorþa fram Augusto. þone æþelan Albanum se wesundeende Bryton forþberen. seo hergung wæs þurh Alaricum cyning geworden. De ealdorlicnesse onfeng from Bonifatio þam papan. Excipe ab hâc regulâ casum genitivum, qui fere semper exit in es: ut, þa comon þa ærendracan to Albanes huse. se wæs acweald for Cristes geleafan. & unum nominativum Crist, nam Christus, quantum quidem mihi observare contigit, haud legitur in avitâ linguâ.

Non rarò etiam appellativa *Latinorum* leguntur in sermone *Anglo-Saxonico*, more *Latino* terminata: ut, þy twelftan dæge kalendarum Augustarum, *die XII. calendarum Augusti*, Bed. H. E. p. 130. se mæsse-preost orationem arædde, *presbyter orationem dabat*. god hyrde wæs Petrus, and god hyrde wæs Paulus, and gode wæron þa Apostoli, *bonus pastor erat Petrus, bonusque pastor Paulus, bonique erant Apostoli*.

X. Terminationes substantivorum in lingua *Anglo-Saxonica* plures sunt, quàm quæ regulis subjici possunt; ne tamen hâc in re penitus desim curiosis, sequentes observationes subjungendas duxi. Quædam exeunt in dom, vel dome, quod primò *munus*, & *officium* denotat cum *ditione*, & *dominio*: ut in cyn-dome, vel cyning-dome, *regnum*. ealdor-dome, *præfectura comitis*. bisceop-dome, *munus episcopale*. abbot-dome, *abbatia*, &c. unde in hodierno sermone *Anglorum*, **popedome**, *papatus*. **dukedome**, *ducatus*. **Christendome**, *Christianismus*. secundò denotat *statum, conditionem, qualitatem, proprietatem*: ut freodom, *libertas*. þeow-dom, *servitus*. dysigdom, *stultitia*. haligdom, *sanctimonia*. hore-dom, *meretricium*. wiccungdom, *magia*. swicdom, *fraus*. wisdom, *prudentia*. witigdom, *sapientia*. witedom, *prophetia*. inde nostratia, **thraldome, wisdome, whoredome**, & similia.

XI. Quædam etiam *munus*, & *dominium* significantia producuntur in rice, vel ric: ut, cynric, *regnum*. bisceop-ric, *episcopatus*. unde nostrate **bishop-rick**. sed hæc & hujusmodi potius pro compositis habenda sunt; quia rice, vel ric *dominium*, *ditionem*, & *imperium* significat.

XII. Non pauca producuntur in had, vel hade, quod etiam *statum*, *conditionem*, & *qualitatem* significat: ut, [3] mægð-hade, vel mæden-had, *virginitas*, &c. hinc nostratium terminatio in **head**, & **hood**: ut in **maidenhead**, **childhood**, **knighthood**, *virginitas*, *pueritia*, *dignitas equestris*. sed si quis hæc & alia hujusmodi potius ad compositorum classem reducenda contenderit, eo quod had *ordinem*, *sexum*, *gradum*, *statum*, *& qualitatem* significet, non reclamabo.

XIII. Nonnulla terminantur in scyp, vel scype: ut geferscype, *sodalitas*, tun-scype, *villicatio*, vel *villici munus*. nisi hæc etiam & alia hujusmodi quoque composita potius censenda sint, quia scyp, vel scype *præfecturam*, *curam*, *munus*, *negotium*, & *occupationem* significet.

XIV. Quædam desinunt in scyp, vel scipe: ut gefer-scype, *societas*. þegn-scipe, *thani dignitas*, vel *munus*. gebeor-scype, *convivium*. weorð-scype, *dignitas*, &c. hinc nostratium terminatio in **ship**: ut in **steward-ship**, *villici munus*. **alderman-ship**, *munus senatoris urbani*, &c.

XV. Multa terminantur in a: ut cempa, *miles*. oxa, *bos*. gefaga, *fautor*. gefera, *comes*. gefera, *socius*. nama, *nomen*. wana, *defectus*. æmta, *otium*. quorum non pauca fiunt *Anglica*, abjiciendo a finalem, vel mutando a in e.

XVI. Alia à substantivis profecta finiuntur in reden, ræden, redenn, rædenn: ut, gefer-redenn,

---

[1] *Goth.* **ΓΛSKΩh**, in gen. **ΓΛSKΩhΘ**.

[2] Boc etiam reddit bec, in dativ. vel abl. sing. ut, on ðære ilcan bec, *in eodem libro*.

[3] A *Gothico* **MΛΓΛΦ**, *virgo*. *Islandice* mey, *virgo*.

societas.

Digitized by Google

societas. mæᵹ-ƿeden, *cognatio.* teon-ƿæden, *injuria.* hiƿ-ƿedenn, *familia.* ᵹecƿid-ƿædenn, *pactum.* Quædam exeunt in elde: ut, à ƒæꞃ, *iter*, ƒæꞃelde, *via, iter, gressus.* Nonnulla ab aliis quoque derivata exeunt in elſ: ut ƿecelſ, *thus*, à ƿec, *fumus*, *vapor*, *suffitus.* ƒætelſ, *pera, marsupium.* à ƒæt, *vas.* ƿædelſ, *ænigma*, à ƿæd, *conjectura.* Quædam more *Francico* terminantur in ſceaƒt: ut hẏᵹeſceaƒt, *animus, mens,* ab hẏᵹe. metodſceaƒt, *deitas, divinitas,* à poetico, metod, *deus.* exempla; ƒƿẏnd ſind hie mine ᵹeoꞃne holde on hẏꞃa hẏᵹeſceaƒtum, *hi sunt maximè amici mei, suis animis fideles,* Cædmon VII, 15. ƿintꞃa hæƒde tƿa hundteontiᵹ ⁊ ƒiƒe eac. þa he ƒoꞃðᵹeƿat miſſeꞃum ƒꞃod metodſceaƒt ſeon, *annos natus erat ducentos & quinque, quum longævus ad videndam deitatem ex hac vita discessit,* Cædm. XXXIX, 7. Nonnulla fœminina terminantur in ẏſſ, iſſ, eſſ, ẏſſe, iſſe, eſſe: ut, cneoꞃiſſe, cneoꞃẏſſe, *generatio, familia.* ælmeſſe, *eleemosyna.* bliſſe, *lætitia.* Quædam etiam occurrunt in o terminata, ut ƒꞃeoh, vel ƒꞃeo, masc. *liber, dominus.* ƒeoh, vel ƒeo, neut. *pecunia, pecus, opes.* quæ flectuntur in hunc modum:

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*	
Nom. ƒꞃeoh, ƒꞃeo.	Nom. * ƒꞃeoſ.	* Eodem modo declinatur ƒeoh, nisi quod in nom. & accus. plur. facit ƒeo: & o in a verso, ƒea.
Gen. ƒꞃeoſ.	Gen. ƒꞃea.	
Dat. ƒꞃeo.	Dat. ƒꞃeum.	
Acc. ƒꞃeoh, ƒꞃeo.	Acc. ƒꞃeoſ.	
Abl. ƒꞃeo.	Abl. ƒꞃeum.	

Exempla. Ᵹehlodon him to huðe hoꞃdƿeaꞃdꞃa ᵹeſtꞃeon. ƒea ⁊ ƒꞃeoſ ᵹelæddon, *onerabant se, ut spoliis, quæstorum thesauris, nummos etiam & dominos* [nummorum] *abducebant,* Cædm. LXXVI, 17. hƿæt þu þonne mæne mid þæꞃe ᵹitſunᵹe þæſ ƒeoſ, *quid tu igitur pro avaritia tua doles propter pecuniæ* [opum] *jacturam?* Boeth. p. 69. mid hu micclan ƒeo, *quanta cum pecunia?* mid unaꞃimedum ƒeo, *innumeris cum nummis.* p. 88.

XVII. Plurima verbalia terminantur in anᵹe, inᵹe, onᵹe, unᵹe: ut, biᵹanᵹe, *cultus.* onbꞃẏꞃdinᵹ, *compunctio.* þotoꞃunᵹ, *ploratus.* biſmeꞃunᵹe, *illusio.* hæƒtnunᵹe, *captivitas.* leaſunᵹe, *mendacium.* quibus adde [1] onſtinᵹ, cujus sensum non satis assequutus clarissimus *Spelmannus,* tanquam inexplicabilem præteriit in [2] epistolâ *Agathonis* papæ, quâ certas quasdam immunitates concessit monasterio *Medeshamstedensi,* vel *Petroburgensi;* ubi hæc verba, þat ne kẏnninᵹ. ne biſcop. ne eoꞃl. ne nan man have nan onſtinᵹ. sic vertit: *ut nec rex aliquis, aut episcopus, aut comes, aut quisquam alius* onſtinᵹ *exigat, vel percipiat:* ex adverso tamen in margine addit, fortè *hospitium.* Somnero est *tributum, vectigal.* certè STIΓUAN apud *Gothos,* ſtinᵹan *Sax.* unde vox derivata videtur, significat *cum magno comitatu & pompa procedere;* unde forsan onſtinᵹ significat *dominium* vel *jus hospitii ad dominum pertinens,* quod rex, episcopus vel alius aliquis dominus sibi & suis vendicat, vel *tributum,* & *viaticum,* quod ministrare solent vasalli domino, quum magno stipatus comitatu proficiscatur. Hæc obiter. Nota autem, quod nomina terminata hoc modo sunt fœminina omnia.

XVIII. Haud pauca fœminina ab adjectivis nata exeunt in neſ, neſſe, vel nẏſſe: ut, dẏſiᵹneſſe, *stultitia,* þꞃineſſe. *trinitas.* ᵹelicneſſe, *similitudo.* ſoþƒæſtnẏſſe, *veritas.* Retinetur adhuc fœminina hæc terminatio apud nostrates, in **whitenesse,** *albedo.* **hardnesse,** *durities.* **newnesse,** *novitas,* **greatnesse,** *magnitudo,* & mille aliis. apud *Gothos* multa fœminina terminantur in NS, quod per primi capitis reg. 2. valet NES: ut, ΓΛΛΛΠΒΕΙΝS, *fides.* ΓΛΜΕΛΕΙΝS, *scriptura.* ΓΛΚΛΙhΤΕΙΝS, *justitia.* ΓΧΛΕΙΝS, *salutatio.* hinc, ni fallor, neſſe *A. S.*

XIX. Quædam verbalia exeunt in þ. vel þe: ut, mæᵹþ, *potestas.* mæᵹðe, *provincia, cognatio.* ƒꞃẏmþe, *principium.* þieƒþe, *furtum.* ᵹeſiðe, *visio.* ᵹeſælþe, vel ᵹeſẏlþe, *fælicitas.* mẏꞃþe, *hilaritas.* hinc terminatio *Anglica* in **th**, vel **the**: ut in **drougth**, vel **drought**, *ariditas.* **growth**, *incrementum.* **mouth**, *os, oris.* **tithe**, *decima.* **mowth**, *demessio.* **tooth**, *dens.* **broth**, *jusculentum.* **oath**, *juramentum.* [3] **death**, *mors.* [4] **heath**, *planities inculta, ericetum.* **breadth**. *latitudo.* **depth**. *profunditas.* Apud *Gothos* quoque ψ, & ψΛ est terminatio nominum; ut in ΓΧψ, *Deus,* Ᵹod *Anglo-Saxonicè.* UIψ, *uterus.* ΜΛΓΛψ, *virgo.* ΛΙψΛ, *artus,* lið *Anglo-Saxonice.*

---

[1] *Gul. Nicolsonus* archidiaconus *Carleolensis,* in septentrionalibus literis vir maximus, putat hanc vocem potius contrahi ab onſettunᵹ, quod ab onſettan, *inhabitare;* unde *Northymbris* **onset** idem est, quod *mansus, toftum.* hæc ille. sed quo minus ab opinione meâ recedam, facit usus verbi ſtinᵹan, in chron. *Sax. Gibs.* anno DCXCIV. þat nan læƿede man nah mid ꞃihte to ſtinᵹan hine an anꞃe ciꞃican. na anan þaꞃa þinᵹan þe to cẏꞃcan belimpð. quod sic verto: *quod nullus laicus jure debet ad ecclesiam quamvis, aut aliquam possessionem, quæ ad ecclesiam spectant, militari ordine, aut magno stipatus comitatu, ut dominus, procedere.* Ratio, propter quam, sic locum vertimus, sumitur ab iis quæ sequuntur: and ƒoꞃ þi ſtꞃanlice ƿe ᵹeſettað ⁊ demað ⁊ on Ᵹodeſ naman þeſ ealmihtiᵹeſ ⁊ on ealꞃa halᵹena ƿe ƒoꞃbeodað ... eallan læƿedan mannum æuꞃe ænne hlauoꞃdſcipe oueꞃ cẏꞃcan, *idcirco nos firmiter constituimus, ac decernimus, & Dei omnipotentis nomine, omniumque sanctorum interdicimus omnibus laicis in perpetuum dominatione omni in ecclesias.* [2] Concil. tom. 1. p. 164. [3] *Goth.* ԀΛΠψΠS, *mors.* [4] *Goth.* hΛΙψGΧ, *ager.* ΛΙΚψΛ.

airþa, *terra*, eorð *Anglo-Saxonice*, **earth** *Anglicè*. mereiþa, *rumor*. Et quis dubitare poteſt, quin þ, & þe *Anglo-Saxonum* orta ſit à *Goth.* þ, & þa.

XX. Multa maſculina exeunt in er, vel ere: ut, godſpeller, *evangeliſta*. fulluhter, *baptiſta*. ſædere, *ſeminator*. hic, ut alicubi obſervat *Thomas Mareſchallus*, monendum eſt particulam finalem er forſan per aphæreſin euphonicam fieri à voce [1] wer, quæ *virum* ſignificat; ac ſi fulluhter, v. gr. contraheretur ex fulluht-wer. equidem non video, quin *baptiſta* dici poſſit fulluht-wer eodem ſenſu, ac *agricola* dicitur æcer-man: ac apud [2] *Cimbros* veteres *juriſperitus*, **laga-madur**. *prædo*, **ſtiga-madur**, **an high-way-man**. viderint critici, quid de hâc re ſtatuendum ſit. certè huic conjecturæ favet, quod *Scoti* in multis *Saxonizantes* vocant *juriſperitum* **a law-wer**, ac ſi olim *Saxonicè* ſcriberetur lag-wer. & in noſtrâ etiamnum linguâ omne verbum format ſubſtantivum agentis in **er**: ut in **builder**, *ædificator*. **pleader**, *cauſidicus*. **ſwearer**, *dejurator*. **drinker**, *compotator*, &c.

XXI. Haud pauca (quorum magna pars ſunt diminutiva) etiam formantur in ling: ut, hæftling, *captivus*. helfling, *dupondium*. wræcling, *captivus*, *ſeditioſus*. cnæpling, *adoleſcens*, *puellus*. æþeling, ut videtur, per craſin, ab æþel-ling, *princeps*, *nobilis juvenis*. & lytling, pro lytel-ling, *parvulus*. retinetur & hoc affixum finale apud *Anglos*: ut in **neſtling** (à **neſt**, *nidus*) *pullus tenellulus* poſtremo excluſus, & nido, poſtquam cæteri pulli avolarint, adhærens. **hireling**, *mercenarius*, ab **hire**, *merces*. **ſuckling**, *lactens*. niſi quis talia potius in adjectivorum claſſe ponenda cenſeat. quædam etiam ab adjectivis, quæ in negativum vel privativum leaſ finiuntur, venientia, terminantur in leaſt vel leſte: ſic à bearn-leaſ, *improles*, bearn-leſt, *orbitas liberorum*. manige habbað genog geſællice gewifod. ac for bearnleſte eallne þone welan ðe hi gegaderigað. hi lætað fremdum to brucanne, *multi ſatis fæliciter uxores ducunt*, *ſed præ orbitate liberorum*, *opes*, *quas corradunt omnes*, *alienigenis relinquunt*, Boeth. p. 19.

XXII. Nomina maſculina apud *Anglo-Saxones* formant ſua fœminina in eſtre, iſtre, yſtre. ut nomina maſculina apud *Latinos* in *or* exeuntia formant fœminina in *ix*. ex. gr. ſingeſtre, *cantrix*. ſædyſtre, *ſeminatrix*. rædyſtre, *lectrix*. læreſtre, *doctrix*. bæceſtre, *piſtrix*. ſteoreſtre, *rectrix*.

XXIII. Patronymica deſinunt in ing: ut, Eleſing, [3] *Eliſides*, vel *filius Eliſæ*. Cenfuſing, *Cenfuſides*, vel *filius Cenfuſi*. Ida wæs Eopping. Eoppa wæs Eſing. Eſa Inging. Ingin Angenwiting. Angenwit Aloching. Aloc Beonocing. Beonoc Brancing. Brand Bældæging. Bældæg Wodening. Woden Friþowulfing. Friþowulf Finning. Finn Godwulfing. Godwulf Geating. *Ida fuit Eoppæ filius*: *Eoppa Eſæ*: *Eſa Ingini*: *Inginus Agenwitæ*: *Agenwita Aloci*: *Aloc Beonoci*: *Beonoc Brandi*: *Brandus Bealdægi*: *Bealdægus Wodeni*: *Wodenus Frithowulfi*: *Frithowulfus Finni*: *Finnius Godulfi*: *Godulfus Geatæ*. chron. *Sax.* ad calcem hiſtor. eccleſ. *Bedæ*. p. 510. anno DXLVII. vid. quoque p. 514. an. DCXXVI. & p. 510. an. DLII, DLX. & p. 512. an. DXCVII. *Bedæ* hiſt. eccl. p. 6, 7. Notandum autem hic eſt terminationem patronymicorum in ing ſecundum *Olaum Rudbeckium* deducendam eſſe ad **iung**, vel **ing**, *juvenus*. unde *Cimbrice* **at yngia**, *parere*, & **ungar**, vel **yngver** *pulli*, *fœtus*. unde de quavis fœmella gravida ex brutis animalibus *Angli* dicunt, **ſhe is with young**. & in *Snorronis* Edda, *Nierdi* quidam filius occurrit dictus **ynge**, à quo tota regia ſtirps vocata eſt **ynlungar**. & in *Suedia* primorum liberi, ſi mares ſunt, **yngwar**, **yngkarar**, & **iungkarlar**; ſin fœmellæ, aut virgines, **yngfruer**, **iungefruer**, vocantur. Atlanticæ cap. IX, p. 366. certe apud *Iſlandos* **unge** eſt *pullus*, **ungr**, *juvenis*, **iungkiare**, **iunckiare**, **iunkr**, *generoſus juvenis*, & **iungfru**, *virgo eximia intacta*. notandum quoque eſt multa verbalia terminari in ing: ut, tæcning, wrſting, quod ſupra docuimus in reg. 17.

XXIV. Participia præſentis temporis abſolutè poſita ſubſtantivè ſignificant: ut, demende, *judex*.

XXV. Si quis perpendat ſummam illam cognationem, quæ *Anglo-Saxonicæ* cum *Mœſo-Gothicâ* eſt, dubium ei eſſe non poteſt, quin, ut illius, ſic & hujus linguæ ſubſtantiva regulariter per ſex caſus, & ſub diverſis inflectendi formulis varientur. ſed quum *Ulphila-Gothicæ* verſionis, quæ extant, reliquiæ ne ſatis quidem exemplorum ad colligendas regulas grammaticales ſuppeditent, rogandus eſt pro humanitate ſuâ curioſus lector, ut quantillum in hâc re præſtitero, æquo animo accipiat. en, perluſtratis iterùm atque iterùm *Gothicis* evangeliis, unum atque alterum integrum exemplum; cætera manca ſunt vel caſu, vel numero, vel utroque.

Exemplum I. himins, *cælum*.		Exemplum II.	Exemplum III.
Num. ſing.	*Num. plur.*	*Num. ſing.*	*Num. ſing.*
n. [4] himins.	n. [5] himinans.	n. galaubeins, *fides*.	* hunslastaþs, *altare*.
g. himinis.	g. himinê.	g. galaubeinais.	g. hunslastadis.
d. himina.	d. himinam.	d. galaubeinai.	d. hunslastada.
a. himin.	a. himinans.	a. galaubein.	a. hunslastad.
v. ꝋ himins.	v. ut nom.	v. ut nom.	v. ut nom.
a. himina.	a. himinam.	a. galaubeinai.	a. hunslastada.

* lukarnastaþs *candelabrum*, facit in ablativo lukarnastaþin, *Matth.* v, 15.

[1] *Goth.* wair, *vir*. [2] Vide Lexicon Runicum Olai Wormii. [3] Haud diſſimiliter apud *Latinos*: ut in *libertinus*, *Auguſtinus*, i. e. *filius liberti*, *Auguſti*. [4] *Cælum*. *Iſl.* Himen, *Suec.* Himmel. [5] Neutra terminantur in a. ut in waurda, *verba*. waurstwa, *opera*.

Exem-

Digitized by Google

Exemplum IV.
Num. sing.
n. 𐍆𐌰𐌽, *dominus.*
g. 𐍆𐌰𐌽𐌹𐌽𐍃.
d. 𐍆𐌰𐌽𐌹𐌽.
a. 𐍆𐌰𐌽.
v. 𐍆𐌰𐌽.
a. 𐍆𐌰𐌽𐌹𐌽.

Exemplum V.
Num. sing.
n. 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌿𐍃, *manus.*
g. 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌰𐌿𐍃.
d. 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌰𐌿.
ac. 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌿.

Num. plur.
n. * 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌾𐌿𐍃.
g. [1] 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌹𐍅𐌴.
d. 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌿𐌼.
ac. . . . .

* 𐍃𐌿𐌽𐌿𐍃 facit 𐍃𐌿𐌽𐌾𐌿𐍃 in nom. plurali.

Exemplum VI.
Num. sing.
n. 𐌹̈𐌰𐌹𐍃𐌿𐍃.
g. 𐌹̈𐌰𐌹𐍃𐌿𐌹𐍃.
d. 𐌹̈𐌰𐌹𐍃𐌿𐌰.
a. 𐌹̈𐌰𐌹𐍃𐌿.
v. 𐌹̈𐌰𐌹𐍃𐌿.
a. 𐌹̈𐌰𐌹𐍃𐌿𐌰.

Exemplum VII.
Num. sing.
n. 𐌷𐌰𐌹𐍂𐍄𐍉, *cor.*
g. 𐌷𐌰𐌹𐍂𐍄𐌹𐌽𐍃.
d. 𐌷𐌰𐌹𐍂𐍄𐌹𐌽.
Num. plur.
n. 𐌷𐌰𐌹𐍂𐍄𐍉𐌽𐌰.
d. 𐌷𐌰𐌹𐍂𐍄𐌰𐌼.

Exemplum VIII 𐌰𐌷𐌼𐌰, *spiritus*
Num. sing.
n. ‡ 𐌰𐌷𐌼𐌰.
g. 𐌰𐌷𐌼𐌹𐌽𐍃.
d. 𐌰𐌷𐌼𐌹𐌽.
a. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌽.
v. 𐌰𐌷𐌼𐌰.
a. 𐌰𐌷𐌼𐌹𐌽.

Num. plur.
n. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌽𐍃.
g. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌽𐌴.
d. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌼.
a. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌽𐍃.
v. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌽𐍃.
a. 𐌰𐌷𐌼𐌰𐌼.

‡ huc refer.
n. 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰𐌲𐌰𐌲𐌲𐌾𐌰, *villicus.*
g. 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰𐌲𐌰𐌲𐌲𐌾𐌹𐌽𐍃.
d. 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰𐌲𐌰𐌲𐌲𐌾𐌹𐌽.
a. 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰𐌲𐌰𐌲𐌲𐌾𐌰𐌽.
v. 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰𐌲𐌰𐌲𐌲𐌾𐌰.
a. 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰𐌲𐌰𐌲𐌲𐌾𐌹𐌽.

Exemplum IX.
Num. sing.
n. † 𐍃𐍄𐌰𐌿𐌰, *judicium.*
g. 𐍃𐍄𐌰𐌿𐍉𐍃.
d. 𐍃𐍄𐌰𐌿𐌰𐌹.
a. 𐍃𐍄𐌰𐌿𐌰.
a. 𐍃𐍄𐌰𐌿𐌰𐌹.
Num. plur.
n. 𐍃𐍄𐌰𐌿𐍉𐍃.
† huc refer
n. 𐌷𐌰𐌹𐌸𐌾𐍉, *ager.*
g. 𐌷𐌰𐌹𐌸𐌾𐍉𐍃.
d. 𐌷𐌰𐌹𐌸𐌾𐌰𐌹.

[2] Exemplum X.
Num. sing.
n. 𐌰𐌹𐍅𐌰𐌲𐌲𐌴𐌻𐌾𐍉, *evangelium.*
g. 𐌰𐌹𐍅𐌰𐌲𐌲𐌴𐌻𐌾𐍉𐌽𐍃.
d. 𐌰𐌹𐍅𐌰𐌲𐌲𐌴𐌻𐌾𐍉𐌽.
huc refer, *Num. sing.*
n. 𐌲𐌰𐌾𐌿𐌺𐍉, *parabola.*
g. 𐌲𐌰𐌾𐌿𐌺𐍉𐌽𐍃.
d. 𐌲𐌰𐌾𐌿𐌺𐍉𐌽.
ac. 𐌲𐌰𐌾𐌿𐌺𐍉𐌽.
Num. plur.
n. 𐌲𐌰𐌾𐌿𐌺𐍉𐌽𐍃.
d. 𐌲𐌰𐌾𐌿𐌺𐍉𐌼.

Exemplum XI.
Num. sing.
n. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌹, *pax.*
g. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌾𐌹𐍃.
d. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌾𐌰.
a. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌹.
a. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌹.
Num. plur.
n. . . . .
g. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌾𐌴.
d. 𐌲𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌾𐌰𐌼.
ac. . . . .
ab. . . . .

Exemplum XII.
Num. sing.
n. * 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐌲𐌰𐍂𐌳𐌹, *regnum.*
g. 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐌲𐌰𐍂𐌳𐌾𐍉𐍃.
d. 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐌲𐌰𐍂𐌳𐌾𐌰𐌹.
ac. 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐌲𐌰𐍂𐌳𐌾𐌰.
* huc refer, n. 𐌼𐌰𐍅𐌹, *puella.*
g. 𐌼𐌰𐌿𐌾𐍉𐍃. d. 𐌼𐌰𐌿𐌾𐌰𐌹.

Exemplum XIII integrum.
Num. sing.
n. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌴𐌹𐍃, *discipulus.*
g. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌴𐌹𐍃.
d. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌹.
a. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌹.
v. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌴𐌹𐍃.
a. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌹.

Num. plur.
n. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌾𐍉𐍃.
g. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌾𐌴.
d. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌾𐌰𐌼.
a. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌾𐌰𐌽𐍃.
v. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌾𐍉𐍃.
a. 𐍃𐌹𐍀𐍉𐌽𐌾𐌰𐌼.

Exemplum XIV.
Num. sing.
n. [3] 𐌵𐌹𐌽𐍉, *mulier.*
g. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌽𐍃.
d. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌽.
a. 𐌵𐌹𐌽𐌴𐌹𐌽.
a. . . . .

Num. plur.
n. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌽𐍃.
g. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌽𐍉.
d. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌼.
a. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌽𐍃.
a. 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌼.

Exemplum XV.
Num. sing.
n. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹, *turba.*
g. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹𐌽𐍃.
d. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹𐌽.
a. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹𐌽.
a. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹𐌽.

Num. plur.
n. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹.
g. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹𐌽𐍉.
d. . . . .
a. . . . .
a. . . . .

XXVI. Horum exemplorum alia crescunt in genitivo, & faciunt declinationes imparisyllabicas; alia non crescunt, & faciunt parisyllabicas; & quantum quidem conjicere licet, haud multa occurrent, quæ ad aliquod XV exemplorum non reduci queant. Ad primum inflectuntur 𐌺𐌰𐌹𐍃𐌰𐍂, 𐌺𐌰𐌹𐍃𐌰𐍂𐌹𐍃, 𐌺𐌰𐌹𐍃𐌰𐍂𐌰, *Cæsar.* 𐌻𐌹𐌿𐌷𐌰𐌸, 𐌻𐌹𐌿𐌷𐌰𐌳𐌹𐍃, 𐌻𐌹𐌿𐌷𐌰𐌳𐌰, *lux.* 𐌲𐌿𐌸, 𐌲𐌿𐌸𐍃, pro 𐌲𐌿𐌸𐌹𐍃, 𐌲𐌿𐌸𐌰, *Deus.* 𐌳𐌰𐌲𐍃, 𐌳𐌰𐌲𐌹𐍃, 𐌳𐌰𐌲𐌰, *dies.* 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐍃, 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐌹𐍃, 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐌰, *rex.* 𐌱𐍂𐍉𐌸𐌰𐍂, *frater,* à cujus nominativo plurali 𐌱𐍂𐍉𐌸𐍂𐌰𐌷𐌰𐌽𐍃 vel 𐌱𐍂𐍉𐌸𐍂𐌿𐌽𐍃 deducitur brethren, in nostro sermone. 𐍃𐌺𐌰𐌻𐌺𐍃, *servus.* 𐌰𐌿𐌸𐌹𐌳𐌰, *eremus, solitudo.* 𐌱𐌰𐌲𐌼𐍃, 𐌱𐌰𐌲𐌼𐌹𐍃, 𐌱𐌰𐌲𐌼𐌰, *arbor.* 𐍅𐌹𐍄𐍉𐌸, 𐍅𐌹𐍄𐍉𐌳𐌹𐍃, 𐍅𐌹𐍄𐍉𐌳𐌰, *lex,* &c. Secundum exemplum sequuntur omnia desinentia in 𐌴𐌹𐌽𐍃 ut 𐌰𐌽𐌰𐍃𐍄𐍉𐌳𐌴𐌹𐌽𐍃, *principium.* 𐌲𐌰𐍂𐌰𐌹𐌷𐍄𐌴𐌹𐌽𐍃, *justitia,* &c. Ad quartum variatur 𐍆𐍉𐌽, 𐍆𐌿𐌽𐌹𐌽𐍃, 𐍆𐌿𐌽𐌹𐌽, *ignis.* Quintum sequuntur exeuntia in 𐌿𐍃, ut 𐍇𐍂𐌹𐍃𐍄𐌿𐍃, *Christus.* 𐍃𐌿-

[1] Sic leguntur 𐍆𐍉𐍄𐌹𐍅𐌴, 𐍃𐌿𐌽𐌹𐍅𐌴, 𐌸𐌰𐌿𐍂𐌽𐌹𐍅𐌴, 𐍅𐌹𐌽𐍄𐍂𐌰𐌹𐍅𐌴, & 𐌰𐌹𐌸𐌹𐍅𐌴, à 𐌰𐌹𐌸𐌰.
[2] Vide exempl. xiv. perfectum.
[3] Ad illam formam, perficiendum est exempl. imperf. X.

Digitized by Google

nus, *filius*. praufetus, *propheta*. ufarassus, *abundantia*. horinassus, *meretricium*. gudjinassus, *sacerdotium*. þiudinassus, *regnum*. kalkinassus, *adulterium*. Item qiþus, *uterus*, & ulbandus, *camelus*. Ad septimum variatur augo, *oculus*. Ad octavum atta, attins, attin, attan, *pater*. wato, watins, watin, *aqua*. Ad nonum airþa, *terra*. Ad undecimum fauragaggi, *villici munus*. waldufni, *potestas*. Ad XIV. brinno, *febris*, &c.

XXVII. Nomina diminutiva, & blandientia apud *Gothos* occurrunt formata in [1] la, & lo. sic à magus, *puer*, fit magula, *puerulus*, Joh. VI, 19. à mawi *puella*, mawilo, Marc. V, 41. à barn *infans*, barnilo. & sic forsan à wulfs, *lupus*, wulfila nomen episcopi *Mæso-Gothorum*, quod *Græci* scripsere Οὐλφίλας. Sic etiam apud *Islandos* à blad, *folium*, bledell, *foliolum*, cum multis aliis. Nec non apud *Francos*, ut videre est gram. *Francicæ* cap. III, 19.

Genitivus pluralis semper formatur in e: ut manne, *hominum*. fotiwe, *pedum*, à fotus, *pes*. siponje, *discipulorum*. ahmane, *spirituum*. Excipe tamen genitivos plurales nominum exeuntium in o, vel ons. ut unhulþono, *dæmoniorum*, ab unhulþo. qinono, *mulierum*, à qino. & [2] gabruko, *fragmentorum*. plapjo, *platearum*. Math. VI, 5.

De generibus nominum, quæ per articulos, adjectiva, participia, & pronomina indicantur, hic nihil tradimus. obiter tamen observet lector, ut ut minuta res sit, *solem*, [sunna, vel sunne] in *Anglo-Saxonicâ* esse fœminini generis, & *lunam* [mona] esse masculini. seo sunna getacnaþ urne Hælend Crist. se mona þe weaxþ. and wanaþ. getacnaþ þas andweardan gelaþunge. *sol nostrum J. Christum, luna quæ crescit, & decrescit, ecclesiam præsentem designat*, Bed. H. E. *p.* 144. sic apud *Cimbros* sol, & sunna sunt fœminini generis, mane vero masculini, secundum istud *Volu-spæ*. stroph. 5.

Sol þad ne visse huar hun sal atte	*Sol nescivit, ubi palatia possideret,*
Mane þad ne visse huar [3] han megne atte.	*Luna vires suas nescivit.*

Ratio autem, propter quam veteres septentrionales *lunæ* masculinum, *soli* vero fœmininum genus attribuebant, petenda est ex mythologia IX Eddæ *Snorronis*, ubi sic legimus; homo quidam *Mundilfare* nominatus duos genuit liberos, tam pulchræ, & venustæ formæ, ut filium *Manam*, filiam vero *Sunnam* appellaret, quam nuptum dedit viro, qui [4] *Glemur* vocatur. ob hanc arrogantiam dii irati arripuerunt fratrem & sororem, eosque in cœlo collocarunt, ut *Sunna* equos agitaret currum solis trahentes, & *Mana* regeret cursum lunæ. concinnitas scilicet fabulæ requirebat, ut liberorum formosior & pulchrior filia, minus autem pulcher & venustus filius haberetur; & ut formosior solis, minus autem formosus lunæ auriga constitueretur. Monendus autem hic, & exorandus es lector, ut consulas supplementum ad hoc caput, quod capite XVII continetur, ante quam ad caput quartum procedas.

CAPUT QUARTUM.

De adjectivis.

I. ADjectivum vel est simplex, ut eadig, *dives*. æfen, *æqualis*. vel compositivum, ut tir-eadig, *dominatu excellens*. efen-ece, *coæternus*. efen-spedelic, *consubstatialis*. quæ omnia secundùm subjectum exemplum declinantur:

Numerus singularis.			Numerus pluralis.
Nom.	God, *bonus*, *um*.	gode, *bona*.	Nom. [6] gode, *boni*, *æ*, *a*.
Gen.	godes.	godre.	Gen. [7] godra.
Dat.	godum.	godre.	Dat. godum.
Acc.	godne, god.	gode.	Acc. gode.
Voc.	[5] goda.	gode.	Voc. gode, an.
Abl.	godum.	godre.	Abl. godum.

Hîc observandum est, primò accusativum singularem masculini generis formari à nominativo, addendo τὸ ne. secundò gen. dat. & abl. sing. adjectivorum fœminini generis ter-

---

[1] Sic apud *Latinos* in *la*, & *lla*. *lus*, & *llus*. *lum*, & *llum*. ut in *animula*, *specula* à *spes*, *puella*, *lectulus*, *regulus*, *libellus*, *regniculum*, *specillum*, &c. Diminutiva quædam apud *Græcos* terminantur in λος, ut ναυτίλος, *nautila*. [2] Hisce addantur banjo, *ulcerum*. drauhsnono. *micarum*. þiudono, *gentium*; quorum nom. plurales banjos. drauhsnos. þiudos, cujus nom. singularis þiuda. inde forsan in a desinentia, ad exempli noni formam, faciunt genit. plur. in o:

[3] Alias huar han meigins atte. [4] Significat *gaudium*. [5] Vid. *Matth*. XXV, 21. XXIII, 26. XIX, 32. *Marc*. X, 7. [6] Nom. plur. aliquando terminatur in a, o & u: ut, ealla his æhta, *omnia sua bona*, Boeth. p. 64. ofer oþru þing, *præ cæteris rebus*, p. 52. ealle þa oþru god, *omnia alia bona*, ib. verum p. 15. ymb þa oþre god, *de aliis bonis*; ubi cod. *Cot*. oþru. [7] Hinc in veteribus nostris auctoribus leguntur aller, & euphonice alder, ut apud Satyrographum: And sith I am your

minari

minari in re. tertiò dat. & abl. singul. adjectivorum masculini & neutrius generis terminari in um, ut & dativum & ablativum pluralem. quartò genitivum pluralem terminari in ra. notandum insuper, quod adjectiva, pronomina, & participia cujusvis generis non rarò terminentur in *a* prostheticum, aut finalem suam vocalem in a mutent, & tum declinentur ut substantiva secundæ declinationis exeuntia in a. sic à foresprecen fit foresprecena; ut, se foresprecena cyning, *præfatus rex.* sic à godcunde *divinus,* fit godcunda, ut, mid þy godcundan fultume forlæten wæs, *divino auxilio destitutus erat.* Hisce addas, se ylca gesið, *idem comes.* men sendon heora dohtor to geþeodenne þam heofolican brydguman, *filias suas sponso cœlesti desponsandas mittebant.* on þam ytemestan dæle, *in ultimâ parte.* Ðat leoht þa halgan saule fram þam bendum ðæs lichoman onlysde, *lux illa sanctam illam animam à carnis vinculis absolvit.* se lichoma þære arwurþan fæmnan, *corpus venerabilis virginis.* on þam ylcan mynstre, *in eodem monasterio.* on S. Stephanes cyricean þæs æresstan and þæs eadigan martyres, *in ecclesia beati protomartyris Stephani.* Maximè obtinet hæc regula in adjectivis *demonstrativè, emphaticè,* & *vocandi* casu positis: ut in sequentibus. Oswald se Cristenesta cyning Norþan-hymbra-rice, *Oswaldus Christianissimus rex Northanhymbrorum.* þat se cynelica had þæs halgan weres ece gemynd hæfde, *ut regia viri sancti persona memoriam haberet æternam.* Acca se arwyrþa bisceop, *Acca reverendissimus antistes.* twægen wæron biscopas. and twægen mæsse-preostas. ealle þa selestan, *duo erant episcopi, & duo presbyteri, omnes præclari.* sic in genitivo plur. Ðis is nu bisen þara soþena gesælþa, *hoc est exemplar verarum divitiarum.* hwi nis nu anwald to tellanne to sumum ðara hestena goda ðisses andweardes lifes, *cur non potestas penes nos est animos applicandi ad aliquod illorum præstantissimorum bonorum.* ealra þara deorwyrþestena ðinga gegaderunga, *collectio omnium harum pretiosissimarum rerum.* hwelc fremu is þe þ þu wilnige þissa andweardena gesælþa ofermet, *quid tibi proficit supra modum cupere hæc præsentia* [hujus vitæ] *bona?*

II. Adjectiva gentilia & patria desinunt in isc: ut Cyrenisc, *Cyrenæus.* Iudeisc, *Judæus.* Engleisc, *Anglus.* Nazerenisc, *Nazarenus.* Romanisc, *Romanus.* Grecisc, *Græcus.* Ledenisc, *Latinus.* Londenisc, *Londinensis.* Tyrisc, *Tyrius.* Sidonisc, *Sidonensis*, Matth. XV, 21. Moabytisc, *Moabita,* Gen. XIX, 36. Hinc gentilia nostra in **ish**: ut **Danish**, *Danus.* **Suedish**, *Suedus.* **Scotish**, (contracte **Scotch**) *Scotus.* Legitur **SΛNKΛIFYNISKΛ**, *Syro-phœnissa*, Marc. VII, 26. & ab **hΛIψGR** *ager,* **hΛIψIYISK** *agreste,* Marc. I, 6. & huic terminationi in **ÏSKS, ÏSKΛ, ÏSK**, respondet gentilium terminatio apud *Islandos* in **sker**: ut in **Dansker**, *Danicus,* à **Dan.** Nota tamen quod in lingua *Anglo-Saxonica* gentilia nonnunquam alio modo exprimantur: ut, Iudeas, *Judæi.* Sigelhearwen vel Silhearwen, *Æthiops,* vel *Æthiopicus*: ut, Maria ⁊ Aaron cidden wiþ Moises for his Sigelhearwenan wif, *locuta est Maria, & Aaron contra Mosen propter mulierem ejus Æthiopissam, vel Cuschitam,* Num. XII, 1. Seo ymbgæð eall þæra Silhearwena land, *qui* [fluvius] *circumit totam terram Æthiopiæ,* Gen. II, 13. Sic in Cædmon. VI, 16, 17. Moabita dicitur Moabitar, & Ammonita, Ammonitar. & in versione *Boethii* Grec est *Græcus.* Alias quandoque periphrastice describuntur ope præpositionis: ut, Ioseph fram Arimathia, Joh. XIX, 38. Iosep of Arimathia, Marc. XV, 43. notandum quoque est, patronymica nonnunquam formata legi in isc; sic *Herodias*, *Herodis filia,* vocatur Herodiadisca, & Herodiadiscea, Marc. VII, 22. Matth. XIV, 6. quibus addas dunlendisc, *montanus.* utlendisc, vel utlændisc, *extraneus, peregrinus.*

Quædam finiuntur in bær: ut, lustbær, *delectans, jucundus.* wæstmbær, *fæcundus.*

Supra dixi in reg. I. adjectiva emphatice, & demonstrative usurpata plerumque terminare nom. sing. in a, & tum declinari, ut substantiva II. declinationis. Ita sane fere semper terminantur, & flectuntur; excipienda tamen sunt sequentia aliaque id genus exempla. Ðu þe eart sio hehste frofer eallra werigra moda, *tu qui es fatigatarum omnium mentium supremum solatium,* Boeth. p. 47. forþam we cweþaþ þ þæt hehste god sie þe hesta hrof eallra goda, *quamobrem affirmamus summum illud bonum esse supremum culmen omnium bonorum,* p. 85. Ða cwæþ he. hwæt ic þonne ær sæde þ þ hehste god. ⁊ sio hehste gesælþ an wære, *tum ait illa, num modo dixi summum illud bonum, & summam beatitudinem unum esse?* forþam ic secge þ þat sie þat hehste god on his agenre gecynde þ te fruma is eallra þinga, *quare affirmo id sua natura summum bonum esse, quod principium est omnium rerum,* p. 83. ubi quoque legitur: gif þonne hwelc þing tosceaden biþ from þam hehstan gode. þonne ne biþ þ no þ hehste god, *si quid ergo distinctum est à summo bono, id ipsum non potest esse summum bonum.*

III. Multa formantur ex substantivis, addendo affixum negativum, vel privativum [1] leas, vel lease: ut, recce-leas, *negligens.* scomleas, *impudens.* egeleas, *impavidus.* sac-leas, *sine culpa, insons.* hinc apud nos **carelesse**, *supinus.* **fatherlesse**, *patre orbus.* **motherlesse**, *matre orbus.* **friendlesse**, *amicis destitutus.* **shamelesse**, *impudens.* **saclesse**, *innocens,* & similia. Sciendum verò est

---

aller hed, I am your aller hele. *Saxonice,* forþam þe ic eam eowera ealra heafod, ic eam eowera ealra hæl. Sic in Prologis *Chauceri,* ----- **shall have a super at our alder cost.** **Up rode our host and was our alder cock.**

[1] Apud veteres *Cimbros* à **dad**, *virtus,* **dadleise**, *vitium, improbitas.* à **log**, *lex,* **logleise**, actio *illegitima.* à **sak**, *causa, crimen,* **saklaus**, *innocens.*

leaſ *Anglo-Saxonicum* deduci à *M. Goth.* **𐌻𐌰𐌿𐍃**, quod significat *liber*, *solutus*, *vacuus*, & in compositione privationem, vel defectum denotat: ut in **𐌰𐌺𐍂𐌰𐌽𐌰𐌻𐌰𐌿𐍃**, *fructuum expers.* **𐌻𐌰𐌿𐍃𐍅𐌴𐌹𐌷𐍃**, *jejuni.* **𐌻𐌰𐌿𐍃𐌷𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽**, *inanem*, Marc. XII, 3. vide *Junii* gl. *Goth.* in voce **𐌻𐌰𐌿𐍃**. Sic apud *Islandos* **maallaus**, *mutus.*

IV. Denominativa terminantur in lic, vel lice: ut, peplic, *virilis.* ælic, *legitimus.* sælic, *marinus.* piflic, *muliebris.* cild-lic, *puerilis.* heofonlic, *cælestis.* eorþlic, *terrestris.* hanc terminationem hodie mutavimus in **like**, vel **ly**: ut in **godlike**, vel **godly**. **heavenlike**, vel **heaven-ly**. **fatherlike**, vel **fatherly**. Denom. *materialia* producuntur in [1] *en*: ut, ab æſc, *fraxinus*, æſcen, *fraxineus.* à beorce, *tilia*, beorcen, *tiliaceus.* à ſtan vel ſtæn *lapis*, ſtænen *lapideus*, *petræus.* Augustinus trahtaude, quod Petrus in figura ſignificat eccleſiam. quia Chriſtus petra, Petrus populus chriſtianus. ær þan tyme pæs his nama Simon. ac drihten him geſette þiſne naman Petrus. þat is ſtænen. to þi þat he hæfde getacnunge Criſtes gelaþunge. Criſt is cpæden petra. þat is ſtan. and of þam naman is gecpeden Petrus eal Criſten folc. Criſt cpæþ. þu eart-ſtænen. and ofer þiſne ſtanan. þat is ofer þam geleafan þe þu nu andetteſt. ic getimbrige mine cyrcan. *Augustinus tractavit, quod Petrus in figura significat ecclesiam, quia Christus petra, Petrus autem populus Christianus. Ante hoc tempus nomen illi Simon fuit, sed Dominus hoc nomen Petrus illi imposuit, id est, petræus, in hoc scilicet, ut Christi ecclesiæ typum haberet. Christus dicitur Petra, hoc est lapis, & de hoc nomine dicitur Petrus, scil. populus Christianus. Christus dixit, tu es* [2] *Petrus, & super hanc petram, hoc est super fidem illam, quam tu nunc confessus es, ædificabo ecclesiam meam.* Sumpsi hoc exemplum ex pag. 237. E. H. *Bedæ*, à clarissimo *Wheloco* edit. In illa & sequenti pagina, alia haud pauca occurrunt lectu digna, quæ facile evincunt *Romano-Saxonicam* ecclesiam idem docuisse de Petro, quod nos etiamnum docemus. utinam studio partium seposito, aurea ista analecta consulere dignetur pontificius lector. à treop *arbor*, treopen *ligneus*, &c.

Quædam terminantur in cund: ut, godcund, *divinus.* deofulcund, *diabolicus.* eorþcund, *terrenus.* poruldcund, *mundanus.* exempla. ne ðearf þe þær earoran ſceomigan. ac ic þam mago-pince mine ſylle godcunde gife, *nulla tibi causa erit, propter quam filii te pudeat, puero enim eximio dabo divina mea dona*, Cædm. L, 24. gepat þa ſe deofulcunda galferhþ, *tum libidinosus ille diabolicus discessit*, fragm. hist. *Judith.* p. 22. sic etiam denominativa *Gothice* exeunt in **𐌺𐌿𐌽𐌳𐍃**. ut in **𐍆𐍂𐌰𐌼𐌰𐌸𐌾𐌰𐌺𐌿𐌽𐌳𐍃**, Luc. XIX, 12. **𐍆𐍂𐌰𐌼𐌰𐌺𐌿𐌽𐌳𐌰𐌹𐌶𐌴**, Luc. II, 92. **𐌷𐌹𐌼𐌹𐌽𐌰𐌺𐌿𐌽𐌳𐌰𐌹𐍃**, Luc. II, 13.

V. Multa exeunt in ig: ut, dreorig, *mæstus.* ſcyldig, *reus.* myrig, *hilaris.* ænig, *quispiam.* & numeralia tpentig, þritig, feopertig, fiftig, ſixtig. hæc terminatio apud nos hodie vertitur in **y**: ut in **drery**, *lugubris.* **any**, *ullus.* **twenty**, *viginti*, &c.

VI. Multa exeunt in ſum: ut à lang *longus*, formatur langſum *valde*, vel *nimis longus.* hæc terminatio retinetur apud nos in hodiernis **fulsum**, *valdè turpis.* **toilsum**, *valdè laboriosus.* **troublesum**, *valdè molestus.* **wholesum**, *salubris*, & in multis aliis.

VII. Adjectiva positivi gradûs formant sua comparativa in [3] er vel ere, ar, ære, ir, or, ur, yr, & superlativa in [4] aſt, vel aſte, æſt, eſt, iſt, oſt, uſt, yſt, ut antea observatum est in regulâ tertiâ capitis primi: sic à rihtpiſe, *justus*, fit rihtpiſere, *justior*, rihtpiſaſt, eſt, iſte, *justissimus.* Quædam autem irregulariter comparantur: ut, god, *bonus*, betere, betera, *melior*, beteſt, beteſta, betſt, betſta, *optimus.* micel, *magnus*, mara, mære, *major*, mæſt, mæſta, *maximus.* yfel, *malus*, pærra, pierre *pejor*, pierreſt, *pessimus.* Quædam positivo carent: ut, utter, yttre, *exterior*, ytteſt, ytemeſt, ytemeſta, *extremus.* horum nonnulla ab adverbiis comparantur: æreſt, æreſta, *primus*, ab ær, *prius.* fyrmeſt, fyrmeſta, *primus*, à *Cimbrico* adverbio fyr, vel fyrr, *prius.* unum superlativum forma, *primus*, neque positivum, neque comparativum habet. unumque comparativum scilicet furþor, furþur, furþre, furþra, *ulterior, major, superior*, neque positivum, neque superlativum habet. Nota quòd adjectivum [5] fæſt mutet substantivum cui adjungitur per modum affixi epitatici in adjectivum, & illius significationem auget, ut *valdè* apud *Latinos.* sic apud *Cædm.* *Deus* dicitur ſoþ-fæſt ⁊ ſpiþ ferom, i. e. *valdè verax, & valdè præstans*, vel *veracissimus, & præstantissimus*, p. 1, l. 6. sic *cælum* dicitur puldor-fæſt pic, *valdè gloriosa*, vel *gloriosissima arx.* Sic etiam vox tir vel tyr, (*Cimbrice* **Tir**, **Tiir**, nomen idoli, vel unius *Asarum* filii *Odini*,) adjectivis præposita, eorum significationem pro more *Cimbrorum* maximè adauget: ut in tireadig, *beatissimus.* tirfæſt, *præstantissimus, maximus.* sic apud veteres *Cimbros*, **tyrspakur** *instar Tyri sapiens*, i. e. *sapientissimus.* vide Eddæ *Snorronis* mythol. de *Tyro.* XXIII. *Ol. Wormii* fast. *Dan.* p. 51. & *Runolphi Jonæ* lex. *Island.* in voce **Tyr.**

---

[1] Sic quædam materialia apud *Latinos* & *Græcos* formantur in *inus* & *ινος*: ut *cedrinus*, *faginus*, *κεδρινος*. [2] *Saxonice* Petræus. [3] Emphaticè in era, ara, *&c.* [4] Et emphaticè in aſta, æſta, *&c.* [5] Fæſt, *firmus*, *stabilis.* multa sunt tam substantiva quam adjectiva terminata in fæſt, quæ omnia adjectivorum naturam induunt, nisi & ea pro compositis potius habenda sint: ut rædfæſt, *providus*, vel *consilio firmiter adhærens.* ſceamfæſt, *verecundus.* þrymfæſt, *magnificus.* pirfæſt, *conjugatus.* ſtaþolfæſt, *constans.* ſtedfæſt, *stabilis.* ærfæſt, *pius.* arfæſt, *pius*, (cui opponitur arleaſ, *impius.*) & ſpeſtefæſt, ut ſpeſtefæſt beon, *altum dormire*, apud *Cædm.* IV, 24.

VIII. Ad-

Digitized by Google

VIII. Adjectiva, ut videtur, in lingua *Ulphila-Gothica* declinantur in hunc modum.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐍃, *hic tristis.* / 𐌲𐌰𐌿𐍂, *triste.*	n. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰, *hæc tristis.*	n. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹, *hi tristes.* / 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰, *tristia.*	n. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐍉𐍃, *hæ tristes.*
g. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌹𐍃.	g. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌶𐍉𐍃.	g. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌶𐌴.	g. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌶𐍉.
d. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌼𐌼𐌰.	d. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹.	d. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌼.	d. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌼.
a. [1] 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌽𐌰, / 𐌲𐌰𐌿𐍂.	a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰.	a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌽𐍃. / 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰.	a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐍉𐍃.
v. [2] 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰, / 𐌲𐌰𐌿𐍂.	v. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰.	v. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹. / 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰.	v. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐍉𐍃.
a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌼𐌼𐌰.	a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹.	a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌼.	a. 𐌲𐌰𐌿𐍂𐌰𐌹𐌼.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐍃, *peccator.*	Nom.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌹.
Gen.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌹𐍃.	Gen.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌹𐌶𐌴.
Dat.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌼𐌼𐌰.	Dat.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌹𐌼.
Acc.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌽𐌰.	Acc.	𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌽𐍃.

𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰, *peccatrix,* Luc. vii, 37.

IX. Hæc èst (ni fallor) sola, saltem maximè communis forma variandi adjectiva simpliciter, & absque notabili emphasi posita. Ast adjectiva & participia emphaticè & demonstrativè posita aliter terminantur, & flectuntur. Nam primò adjectiva masc. gen. (quod de *Anglo-Saxonicis* anteà observavimus) emphaticè & demonstrativè posita, 𐌰 prostheticum sibi adsciscunt: sic, quamvis legatur 𐌱𐌰𐌲𐌼𐍃 𐌿𐌱𐌹𐌻𐍃, δένδρον σαπρὸν, *Mat.* vii, 28. cum articulo legitur 𐍃𐌰 𐌿𐌱𐌹𐌻𐌰 𐌱𐌰𐌲𐌼𐍃, τὸ δὲ δένδρον σαπρὸν, vers. 17. Item, 𐍅𐌹𐌲𐍃 𐍃𐌰 𐌱𐍂𐌹𐌲𐌲𐌰𐌽𐌳𐌰, ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα, vers. 13, 14. 𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐌰 𐍃𐌰 𐌵𐌹𐌼𐌰𐌽𐌳𐍃 𐌹𐌽 𐌽𐌰𐌼𐌹𐌽 𐍆𐌰𐌿𐌹𐌽𐍃, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, *Marc.* xi, 9.

Declinantur autem emphatica demonstrātiva, in 𐌰 finita, secundum exemplum VIII. ut, nom. 𐍆𐌰𐌹𐍂𐌽𐌾𐌰, ὁ παλαιός. gen. 𐍆𐌰𐌹𐍂𐌽𐌾𐌹𐍃, τοῦ παλαιοῦ. dat. 𐍆𐌰𐌹𐍂𐌽𐌾𐌹𐌽, τῷ παλαιῷ. *Plur.* nom. 𐍆𐌰𐌹𐍂𐌽𐌾𐌰𐌽𐍃, οἱ παλαιοί. Sic, nom. 𐌽𐌹𐌿𐌾𐌰, ὁ νέος. gen. 𐌽𐌹𐌿𐌾𐌹𐍃, τοῦ νέου. dat. 𐌽𐌹𐌿𐌾𐌹𐌽, τῷ νέῳ. Huc refer 𐌿𐍃𐌻𐌹𐌸𐌹𐌽, τῷ παραλυτικῷ. *Mat.* ix, 2. *Marc.* ii, 5.

Multa etiam pluralia nom. cas. ut, 𐌲𐍂𐌴𐌳𐌰𐌲𐌰𐌹, πεινῶντες, *Luc.* vi, 25. 𐌿𐌽𐌻𐌴𐌳𐌰𐌹, πτωχοί, *Mat.* xi, 5. 𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌹, ἁμαρτωλοί, *Luc.* vi, 34. emphaticè posita terminantur in 𐌰𐌽𐍃, ut, 𐌸𐌰𐌹 𐌲𐍂𐌴𐌳𐌰𐌲𐌰𐌽𐍃, οἱ πεινῶντες, *Luc.* vi, 21. 𐌾𐌿𐍃 𐌿𐌽𐌻𐌴𐌳𐌰𐌽𐍃, οἱ πτωχοί, *Luc.* vi, 20. 𐌸𐌰𐌹 𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌰𐌽𐍃, οἱ ἁμαρτωλοί, *Luc.* vi, 33.

X. Adjectiva fœm. emphaticè & demonstrativè posita, terminantur in 𐍉, ut, 𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐍉 𐌸𐌿 𐌹̈𐌽 𐌵𐌹𐌽𐍉𐌼, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, *Luc.* i, 28. 𐍈𐍉 𐍃𐍉 𐌻𐌰𐌹𐍃𐌴𐌹𐌽𐍉 𐍃𐍉 𐌽𐌹𐌿𐌾𐍉, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; declinantur autem ad exemplum X. ut, 𐌰𐌹𐍅𐌴𐌹𐌽𐍉 𐌻𐌹𐌱𐌰𐌹𐌽𐍃, ἡ ζωὴ αἰώνιος, *Joh.* xvii, 3. 𐍆𐍂𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐍉𐌽, τῇ ἁμαρτωλῷ, *Marc.* viii, 38. 𐌲𐌰𐍂𐌰𐌹𐌷𐍄𐍉𐌽, τὴν δικαίαν, *Joh.* vii, 24. 𐌰𐌻𐌷 𐌸𐍉 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌿𐍅𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐍉𐌽, τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, *Marc.* xiv, 58. 𐌰𐌹𐍅𐌴𐌹𐌽𐍉𐍃 𐌷𐌻𐌴𐌹𐌸𐍂𐍉𐍃, τὰς αἰωνίους σκηνάς, *Luc.* xvi, 9.

XI. Neutra etiam emphaticè & demonstrativè posita terminantur in 𐍉, ut, *Luc.* v, 37. ubi οἶνον νέον redditur 𐍅𐌴𐌹𐌽 𐌽𐌹𐌿𐌾𐌰𐍄𐌰, per reg. 12. ὁ νέος οἶνος redditur 𐌸𐌰𐍄𐌰 𐌽𐌹𐌿𐌾𐍉 𐍅𐌴𐌹𐌽. Sic, 𐌻𐌰𐌼𐌱 𐌼𐌴𐌹𐌽 𐌸𐌰𐍄𐌰 𐍆𐍂𐌰𐌻𐌿𐍃𐌰𐌽𐍉, τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. 𐌸𐌰𐍄𐌰 𐌿𐌽𐌼𐌰𐌷𐍄𐌴𐌹𐌲𐍉 𐌰𐍄 𐌼𐌰𐌽𐌽𐌰𐌼. 𐌼𐌰𐌷𐍄𐌴𐌹𐌲 𐌹̈𐍃𐍄 𐌰𐍄 𐌲𐍉𐌸𐌰, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. *Luc.* xviii, 27. Vide etiam *Marc.* ix, 43. & v, 40. *Luc.* xviii, 14, 15.

Ex prædictis constat adjectiva, & participia apud *Mæso-Gothos* bifariam terminari; vel ut supra docuimus in exemplo 𐌲𐌰𐌿𐍂𐍃, scilicet quando simpliciter usurpantur; vel in 𐌰, & 𐍉, quando emphaticè ponuntur: nempe masculina in 𐌰, fœminina, & neutra in 𐍉. exempli gratia,

𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐍃, 𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐌰, 𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳,	emphatice & demonstrative,	𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐌰. 𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐍉. 𐌸𐌹𐌿𐌸𐌹𐌳𐍉.

XII. Adjectiva *neutra* apud *Mæso-Gothos* non rarò producuntur in 𐌰𐍄𐌰. ut in 𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰𐍄𐌰, 𐌸𐌴𐌹𐌽𐌰𐍄𐌰, 𐌾𐌰𐌹𐌽𐌰𐍄𐌰, 𐍃𐌴𐌹𐌽𐌰𐍄𐌰, 𐌽𐌹𐌿𐌾𐌰𐍄𐌰, 𐌰𐌻𐌻𐌰𐍄𐌰, &c. *meum, tuum,* ἐκεῖνο, *suum, novum, omne.* 𐌲𐌰𐌱𐌰𐌹𐍂𐌷𐍄𐌹𐌳𐌰 𐌸𐌴𐌹𐌽𐌰𐍄𐌰 𐌽𐌰𐌼𐍉, *manifestavi nomen tuum,* Joh. xvii, 6. vide Marc. xiv, 15. Matth. v, 29, 30. & vi, 22, 23. & ix, 8, 17. & xi, 7. Luc. iv, 5.

---

[1] 𐌰 finale aliquando abjicitur: ut, 𐌸𐌰𐌽 𐌻𐌰𐌿𐍃𐌷𐌰𐌽𐌳𐌾𐌰𐌽, pro 𐌸𐌰𐌽𐌰, 𐌻𐌰𐌿𐍃-𐌷𐌰𐌽𐌳𐌾𐌰𐌽𐌰, *&c.*

[2] 𐌻𐌰𐌹𐍃𐌰𐍂𐌹 𐌸𐌹𐌿-𐌸𐌴𐌹𐌲𐌰, apud Marcum, x, 17.

Nota, quod per neutra singularia producta in ATA *Græca* pluralia redduntur in *Ulphiland* versione: ut videre est *Luc.* xviii, 21, 28. & xiv, 17. & v, 11.

XIII. Comparativa formantur à positivis in IZO, vel OZA. ut MANAGIZO à MANAGS, *multus.* FRODAIZO à FRODA, *sapiens.* SWINÞOZA à SWINÞA, *fortis.* Superlativa verò formantur à comparativis in ISTS, & emphaticè in [1] ISTA. ut BATISTS, BATISTA, *optimus*, à BATIZO. FRUMISTS, FRUMISTA, *primus.* MANAGISTS, MANAGISTA, à MANAGIZO. HAUHISTS, *altissimus*, HAUHIZO, *altior*, HAUH, *altus.* MAISTS, *maximus*, MAIZO. *major.* Leguntur etiam AUHUMISTS, & AUHUMISTA, *altissimus.* SPEDISTA, *novissimus.* HINDUMISTA, *extremus.* MINISTA, *minimus.* AFTUMISTS, & AFTUMISTA *ultimus*, quorum comparativa non extant in pretiosis argentei codicis reliquiis.

Caput Quintum.

De Pronominibus.

I. Pronomen primitivum primæ personæ (ic, *ego*, ƿit, *nos duo*, ƿe, *nos*) declinatur in hunc modum:

Num. sing.	*Num. dualis.*	*Num. plur.*
Nom. Ic, *ego.*	Nom. [2] ƿit, *nos duo.* νῶϊ, νώ.	Nom. ƿe, *nos.*
Gen. min.	Gen. uncer.	Gen. ure.
Dat. me.	Dat. [3] unc, unge, & uncrum.	Dat. us.
Acc. me, [4] mec.	Acc. ƿit.	Acc. us.
Abl. me.	Abl. unc, unge, & uncrum.	Abl. us.

Pro ƿe, *nos*, legitur in *Dano-Saxonicis* ƿoe, & usih, ut, forhuon ƿoe ł usih fæstas, *quare nos jejunamus*, Matth. ix, 14. cod. MS. interl. *Cott.* Hic libet subjicere unum, & alterum exemplum pronominis primæ personæ in duali numero. *Luc.* xxiii, 41, alter latronum ad alterum, ⁊ ƿit ƿitodlice hy uncer ær-dædum onfoð, *& nos quidem secundum quod fecimus*, *recipimus.* uncer silfra siþ, inquit Adamus ad Evam, *Cædm.* p. 19. l. 23. *Matth.* iii, 5, Jesus ad baptistam sic loquitur; Læt nu. þus unc gedafenaþ ealle rihtƿisnysse gefyllan, *sine modò, sic enim nos decet implere omnem justitiam.* Matth. xx, 31, duo cæci clamant ad Christum; gemiltsa unc Dauides sunu, *miserere nostri, fili David.* Marc. x, 37, Jacobus & Johannes sic Christum affantur, sylle unc þæt ƿit sitton on þinum ƿuldre, *da nobis*, &c. *Luc.* ii, 48, sic alloquitur Maria Christum; sunu hƿi dideſt þu unc þus. þin fæder and ic sarigende þe sohton, *fili, quid fecisti nobis sic, ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Luc. xii, 13. sege minum breðer. þæt he dæle uncer æhta ƿið me, *dic fratri meo, ut dividat mecum nostram hæreditatem.* þurh uncer broþer-rædenne ic secge soð, *per fraternitatem nostram verum loquor.* Nota etiam, quod à *Goth.* UNSIS, *Francice* legitur [5] usic, usich, usih, pro *nos*, & *nobis.* Hisce addas exemplum gen. plur. ure. nu Adam can yfel ⁊ god sƿa sƿa ure sum, *nunc Adamus scit bonum & malum, sicut unus ex nobis*, Gen iii, 22.

II. Pronomina possessiva primæ personæ (min, *meus*, mine, *mea*, &c.) sic declinantur:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Min, *meus, um.*	Nom. mine, *mea.*	Nom. mine, *mei, æ, a.*
Gen. mines.	Gen. minre.	Gen. minra.
Dat. minum.	Dat. minre.	Dat. minum.
Acc. minne, min.	Acc. mine.	Acc. mine.
Voc. min.	Voc. mine.	Voc. mine.
Abl. minum.	Abl. minre.	Abl. minum.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ure, *noster, um.*	Nom. ure, *nostra.*	Nom. ure, *nostri, æ, a.*
Gen. ures.	Gen. urre.	Gen. urra.
Dat. urum.	Dat. urre.	Dat. urum.
Acc. urne.	Acc. ure.	Acc. ure.
Voc. ure.	Voc. ure.	Voc. ure.
Abl. urum.	Abl. urre.	Abl. urum.

Pro ure, legitur user, usser, *noster, nostras*, à *Goth.* UNSAR. vel potius *Francico* unser: ut, nergend user, *redemptor noster*, Cædmon xiii, 21. hyldleafe is user life, p. 82. l. 21. pro urum

[1] *Runice* BRAÐISTA, bradista, *latissimus*, planè ad formam *Græcorum* in ισ☉, ut in ἄριστος, κάλλιστ☉, &c. [2] *Goth.* VIT: [3] *Goth.* UGKIS: [4] Mec sorg dreceð, *me dolor vexat*, Cædm. p. 47. l. 24. Mec derivatur à *Gothico* MIK: [5] Siððan ðu usic under æhta læddest. þu usic ƿoldest facne becyrran, *Cædm.* p. 57. l. 24. vide caput vigesimum.

occurrit

occurrit scriptum ussum, *Bed.* H. E. p. 81. & pro user, usser, p. 86. in margine ussum etiam occurrit, p. 122. & usse pro urne. se lyfde oþ usse tide, *qui ad nostra tempora vixit*, p. 149. nic-siendum ussum þam æfestan hlafordum, p. 300. on ussum anwealde, *in nostra potestate*, Boeth. p. 25.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. uncer, [1] *noster.*	Nom. uncre, *nostra.*	Nom. uncre.
Gen. uncres, pro unceres.	Gen. uncerres.	Gen. uncerra.
Dat. uncrum.	Dat. uncerre.	Dat. uncrum.
Acc. uncerne.	Acc. uncre.	Acc. uncre.
Voc. uncer.	Voc. uncre.	Voc. uncre.
Abl. uncrum.	Abl. uncerre.	Abl. uncrum.

Matth. xx, 33, clamant ad Christum duo cæci: drihten. þæt uncre eagan syn geopenede, *domine, ut aperiantur oculi.* vide *Luc.* xii, 13. geseo þæt he is ærend-secg uncres hearran, *percipio illum esse nuncium nostri domini*, inquit Eva ad Adamum, *Cædm.* xvi, 19, & 25. gemuna þu þisse tide, and uncres gesprǽces, *memento hujus temporis, ac loquelæ nostræ*, angelus ad *Edwinum*, Bed. H. E. p. 139.

III. Pronomen primitivum primæ personæ *Mæso-Gothicum* ÏK, *ego*, declinatur in hunc modum:

Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ÏK, *ego.*	Nom. VIT, *νῶι, νώ.*	Nom. [2] VEIS, *nos.*
Gen. MEINA.	Gen. UGKIS, vel UGGKIS.	Gen. UNSARA.
Dat. MIS.	Dat. UGKIS.	Dat. UNS, & UNSIS.
Acc. MIK.	Acc. VIT.	Acc. UNS, & UNSIS.
Abl. MIS.	Abl. UGKIS.	Abl. UNS, & UNSIS.

Exempla dualis numeri petantur ex *Joh.* xvii, 22. *Marc.* x, 37. *Matth.* ix, 27. *Luc.* vii, 20.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. [1] { MEINS, *meus.* MEIN, *meum.*	n. MEINA, *mea.*	n. { MEINAI, *mei.* MEINA, *mea.*	n. MEINOS, *meæ.*
g. MEINIS.	g. MEINAIZOS.	g. MEINAIZE.	g. MEINAIZO.
d. MEINAMMA.	d. MEINAI.	d. MEINAIM.	d. MEINAIM.
a. { [3] MEINANA, MEIN.	a. MEINA.	a. { MEINANS, MEIN.	a. MEINOS.
v. MEINS, MEIN.	v. MEINA.	v. MEINAI, MEINA.	v. MEINOS.
a. MEINAMMA.	a. MEINAI.	a. MEINAIM.	a. MEINAIM.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. { UNSAR, *noster, nostrum.*	n. UNSARA, *nostra.*	n. { UNSARAI, *nostri.* UNSARA, *nostra.*	n. { UNSAROS, *nostræ.*
g. UNSARIS.	g. UNSARAIZOS.	g. UNSARAIZE.	g. UNSARAIZO.
d. UNSARAMMA.	d. UNSARAI.	d. UNSARAIM.	d. UNSARAIM.
a. { UNSARANA. UNSAR.	a. UNSARA.	a. { UNSARANS, UNSARA.	a. UNSAROS.
v. UNSAR.	v. UNSARA.	v. UNSARAI, &c.	v. UNSAROS.
a. UNSARAMMA.	a. UNSARAI.	a. UNSARAIM.	a. UNSARAIM.

Ab UGGKIS proculdubiò est possessivum UGGQAR, *νωΐτερος*, sed deest exemplum in argenteo codice lacunis pleno.

IV. Pronomen primitivum secundæ personæ (þu, *tu*, git, *σφῶϊ*, ge, *vos*) declin. in hunc modum:

Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. Ðu, *tu.*	Nom. * git, *σφῶϊ, σφώ.*	Nom. ge, *vos.*
Gen. þin.	Gen. incer.	Gen. eower.
Dat. þe.	Dat. incrum, & inc.	Dat. eow.
Acc. þe, þec.	Acc. inc.	Acc. eow.
Voc. eala þu.	Voc. eala inc.	Voc. eala ge.
Abl. þe	Abl. incrum, & inc.	Abl. eow.

Exempla dualis numeri in pronomine secundæ personæ: *Cædm.* p. v. sic affatur Deus Adamum, & Evam: inc sceal sealt wæter wunian on gewealde, *sub vestrâ ditione erit salum.* inc

[1] *νωΐτερος*, de duobus nimirum dicitur. [2] *Runice.* ᚹIR, *weir. Germ.* Wir. gen. unser. dat. uns. acc. uns. abl. uns. [3] Legitur MEINNA, *Matth.* xi, 10. & MEINAMA, *Luc.* xx, 13. tam in codice impresso, quàm apographo *Juniano*, quod extat in bibl. *Bodleiana.* * Et incit, *Cædm.* lxii, 2. wesaþ incit her, *manete vos hic.* incit autem compositum est ex inc & git.

hyraþ eall, *vobis omnia obedient.* warniaþ inc wiþ þone wæstm, *cavete vobis ab illo fructu,* vi, 4. *Matth.* ix, 28, ait Christus ad duos cæcos: gelyfe git þat ic inc mæg gehælan, *creditisne, quod ego possim vos sanare.* v. 29, sy inc æfter eowrum geleafum, *secundum vestram fidem fiat vobis.* in aliquot codicibus, sy inc æfter incrum geleafum. *Matth.* iv, 19, Christus ad Petrum, & Andream: cumað æfter me. ⁊ ic do þæt git beoð manna fisceras, *venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.* *Matth.* xx, 22, Christus ait ad Zebedæi filios: git nyton hwæt git biddað. mage git drincan þone calic þe ic' to drincenne hæbbe, *nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* denuò v. 23, witodlice git minne calic drincaþ, *calicem quidem meum bibetis.* to sittanne on mine swiþran healfe. oððe on wynstran. nys me inc to syllene, *sedere autem ad dextram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis.* consule etiam *Marc.* x, 39, 40. & *Luc.* ii, 42. bið gemæne incrum orleg nið, *inter vos* (inquit Deus ad Serpentem & Evam loquens) *erit perpetua inimicitia,* Cædm. xxii, 16. Hic libet adjicere exemplum gen. plur. numeri, quod rariùs occurrit: God com ꝥ he wolde fandian eower, *venit Deus, ut vos probaret,* Exod. xx, 20. Occurrit þec pro þe, quod proculdubio formatur à *Cimbrico* **Þig**, vel *Francico* thec, *Gothice* **𐌸𐌿𐌺**. Pro eow non raro occurrit geow, ut in præfatione *Ælfredi* regis ad *Wulfsigeum,* quam præmisit pastorali sancti *Gregorii,* for þi me þincað betere. gif geow swa þincaþ, *quapropter mihi optimum visum est, si tu quoque ita existimas.* Legitur etiam aliquando gew: ut, we senden gew, *mittimus vobis,* chart. *Hen. III.* quam publici juris fecit *Somnerus* in lexico sub voce Unnan. In *Dano-Saxonicis* pro eow occurrit sæpe juch, juh, juih, more scilicet *Francorum,* ut in cap. xx. amplius docebitur.

V. Pronomina possessiva secundæ personæ sunt þin, *tuus, tuum,* þine, *tua,* quæ declinantur ut min, & mine, *meus, meum, mea.* & eower, *vester, um,* eowere, *vestra,* quæ sic declinantur:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Eower, *vester, um.*	Nom. [1] eowere, *vestra.*	Nom. eowere, *vestri, æ, a.*
Gen. eoweres.	Gen. eowerra.	Gen. eowerra.
Dat. eowerum.	Dat. eowerre.	Dat. eowrum.
Acc. eowerne, *&c.*	Acc. eowere, *&c.*	Acc. eowere, *&c.*

Denique incer, σφωΐτερος, οι. incere vel incre, σφωΐτερα, quæ declinantur ut uncer, & uncere. incre cynne, *Cædm.* v, 8.

VI. Pronomen primitivum secundæ personæ *Mæso-Gothicum* declinatur in hunc modum:

Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. **𐌸𐌿**, *tu.*	Nom. **𐌾𐌿𐍄**, σφῶι, σφώ.	Nom. **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃**, *vos.*
Gen. **𐌸𐌴𐌹𐌽𐌰**.	Gen. [2] **𐌹𐌲𐌵𐌹𐍃**, & **𐌹𐌲𐌲𐌵𐌹𐍃**.	Gen. [3] **𐌹𐌶𐍅𐌰𐍂𐌰**.
Dat. **𐌸𐌿𐍃**.	Dat. **𐌹𐌲𐌵𐌹𐍃**.	Dat. **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃**.
Acc. **𐌸𐌿𐌺**.	Acc. **𐌾𐌿𐍄**.	Acc. **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃**.
Voc. **𐌸𐌿**.	Voc. **𐌾𐌿𐍄**.	Voc. **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃**.
Abl. **𐌸𐌿𐍃**.	Abl. **𐌹𐌲𐌵𐌹𐍃**.	Abl. **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃**.

Exempla dualis numeri in casibus obliquis occurrunt *Marc.* x, 36. & xi, 2. *Luc.* xix, 31. In recto vero non reperitur exemplum in argenteo codice, quod tamen conjecturâ supplevi; ut enim **𐍅𐌹𐍄** respondet *Anglo-Sax.* wit in persona primâ; ita suadet analogia ut *Anglo-Sax.* git respondeat **𐌾𐌿𐍄**:

VII. Pro **𐌸𐌿** occurrit **𐌸𐌿𐌶𐌴𐌹**, item pro **𐌸𐌿𐍃** occurrit **𐌸𐌿𐌶𐌴𐌹**, *Luc.* iii, 22. *Marc.* i, 11. Pro **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃** etiam non raro occurrit **𐌾𐌿𐍃**, & [4] **𐌾𐌿𐌶𐌴𐌹**. & **𐌹𐌶𐍅𐌹𐍃 𐌾𐌿𐍃** reperitur *Luc.* vi, 25.

VIII. Pronomina possessiva secundæ personæ sunt **𐌸𐌴𐌹𐌽𐍃**, *tuus,* **𐌸𐌴𐌹𐌽𐌰**, *tua,* **𐌸𐌴𐌹𐌽**, *tuum,* quæ declinantur ut **𐌼𐌴𐌹𐌽𐍃**, **𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰**, **𐌼𐌴𐌹𐌽**. **𐌹𐌶𐍅𐌰𐍂**, *vester,* **𐌹𐌶𐍅𐌰𐍂𐌰**, *vestra,* **𐌹𐌶𐍅𐌰𐍂**, *vestrum,* quæ declinantur ut **𐌿𐌽𐍃𐌰𐍂**, **𐌿𐌽𐍃𐌰𐍂𐌰**, **𐌿𐌽𐍃𐌰𐍂**. Et **𐌹𐌲𐌵𐌰𐍂**, *vester duorum,* quod occurrit *Matth.* ix, 29. Huic **𐌹𐌲𐌵𐌰𐍂** proculdubiò respondet **𐌹𐌲𐌵𐌰𐍂𐌰**, *vestra duorum,* & declinantur ut **𐌹𐌶𐍅𐌰𐍂**, & **𐌹𐌶𐍅𐌰𐍂𐌰**.

IX. Pronomen primitivum tertiæ personæ (viz. he, *ille,* heo, *illa,*) declinatur in hunc modum:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. he, *ille.*	Nom. heo, *illa.*	Nom. hi, *illi.*	Nom. hi, *illæ.*
Gen. hys, his.	Gen. hire.	Gen. hira.	Gen. heora, hira.
Dat. him.	Dat. hire.	Dat. him.	Dat. him.
Acc. [5] hine.	Acc. hi.	Acc. hi.	Acc. hi.
Abl. him.	Abl. hire.	Abl. him.	Abl. him.

X. Pro hi, *illi,* in nominativo & accusativo plurali occurrit non raro hyg. Hio etiam scriptum occurrit pro hi, *illi,* & hiora, heora pro hira: ut, ælþeodige men gif hio hiora hæ-

[1] *Vel* eowre. [2] *Legitur* **𐌹𐌲𐌵𐌹𐍃**, *Marc.* i, 17. 15. [3] Vide *Luc.* xiv, 33. [4] **𐌾𐌿𐌶𐌴𐌹**, *qui,* οἱ, *Luc.* xvi, [5] ✱IK, hin, in *Runicâ* lingua, significat *ille.* ut observare licet in monumentis *Runicis.*

med

Digitized by Google

med ƿihtan nyllað, *alienigenæ verò, qui de suo adulterio non volunt resipiscere*, Spelm. conc. p. 194. Occurrit etiam here, & her pro hira: ut, hi wolden drohtian her lif on ancerſetle, *vellent vitam suam agere in anachoresi.* hia quoque legitur pro hi, *illi*: ut, soðlice manega he gehælde ðus þat hia ræsdon on him, *multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum.* Marc. III, 10. Heo etiam reperitur pro hi, *illi*: ut, ƿe haten ealle ure treoƿe in þe treoƿþe þæt heo us agen, *præcipimus fidelibus nostris per fidem, quam nobis debent*, charta *H.* III. suprà citata. unde heom quoque pro dativo plurali him: ut, dem þu heom God, *Judica illos, Deus*, Pſ. v, 11. Sic in chartâ modò citatâ, of heom, *illorum*, vel *ex illis*. ubi etiam heom videtur poni pro hi, *illos*: ut, þæt ealle ure treoƿe heom healdan deadlichestan, *ut omnes fideles nostri eos habeant infensissimos*. Occurrit etiam hi-heom, *illi ipsi*, & ab hoc heom pro hi, *illos*, forsan deducitur **hem**, quod in veteribus nostris auctoribus semper occurrit pro **them**. Pro hi *illam*, non rarò occurrit hig, quod à *Gothico* ÏJA deducitur. exempla videat lector *Matth.* IX, 18. & XXII, 28. *Marc.* v, 33. A genitivo plurali hira & heora deducitur pervetustum illud **her**, quod in antiquis auctoribus significat **their**: sic in libro cui titulus [1] **The vision of Pierce Plowman**, legitur:

> **Hermets on a heape with hoked staves**
> **Wenten to Walsingham, and her wenches after.** &,
> **Cokes, and her knaves cryden, hote pyes, hote.**

ubi obiter notetur, quòd **knave** ab *Anglo-Saxonico* cnapa proveniens, *puerum*, vel *servum* significat. A genitivo singulari hire, venit **her** in moderno sensu.

XI. Pronomen primitivum tertiæ personæ in linguâ *Anglo-Saxonica* non habet possessivum declinabile, sed sensus possessivus semper exprimitur per genitivos primitivi in utroque genere, & numero, nimirum per his, hira, hire, heora, quæ etiam reciprocè usurpantur, uti videre est *Matth.* III, 17. *Luc.* III, 17. & IV, 16. & v, 25. *Matth.* VI, 29. & VII, 24, 26. & VIII, 22. Sensus tamen reciprocus non rarò exprimitur per sin, & sine, *suus, a, um*: ut in *Spelm.* conc. p. 196. gif esne deð his ƿade þæs dæges VI scill. ƿið drihten gebete oððe sine hyd, *si servus hâc die itineraverit, domino sex solidos pendat, aut suum corium.* spræc healic ƿord dollice ƿiþ drihten sinne, *locutus est temere verbum superbum contra dominum suum*, Cædm. VII, 20. brego engla beseah eagum sinum, *angelorum princeps oculis suis intuebatur*, Cædm. XXIII, 20. Hæc vox sin manifestè derivatur à *Gothico* SEINS, *suus*, ut & *Gallorum* sien, sienne; cum articulo, le sien, la sienne. Notandum tamen hic est aliquando legi heorum, *suis*: ut, on heorum tidum, *in suis temporibus*. unde suspicor possessivum heor, hyr, hir, her, ab heora, hyra, hira, inter legendum, ut apud *Francos*, etsi rarius, occurrere. & forsan in exemplo supra posito in reg. 10. her lif *vitam suam*, her, non pro genitivo plurali primitivi he, sed pro her possessivo sumendum est. vid. gram. *Francicæ* cap. v, 17.

XII. Quemadmodum articulus SAH, vel SA *Gothorum*, induens pronominis naturam, significat οὗτος, *hic*, αὐτὸς, *ipse*, ἐκεῖνος, *ille*: sic se articulus *Anglo-Saxonum* usurpatur pro pronomine tertiæ personæ: ut, se þe þeof ofslihð. se mot gecyþan ƿiþ aþ, *qui furem occidit, is juramento debet affirmare, &c.* LL. *Inæ* c. 16. se þe hloþ betogen sy. geswicne se hine, *qui turmæ accusatur, is se culpâ purgato*, LL. *Inæ* c. 14. Sic *Marc.* XII, 3, 5. þa swungon hi þæne, *tum eum ceciderunt.* and hi þæne ofslogon, *& illum occiderunt.*

XIII. Pronomina primitiva tertiæ personæ apud *Gothos* sunt tria, ÏS, αὐτὸς *ille*, JAINS, ἐκεῖνος, *ille*, & SIS, ἕ, *sui*. ÏS autem & fœmininum ejus SI, declinantur in modum sequentem:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. ÏS, *ille.*	Nom. SI, *illa.*	Nom. EIS, *illi.*	Nom. ÏJOS, *illæ.*
Gen. ÏS.	Gen. ÏZOS.	Gen. ÏZE.	Gen. ÏZO.
Dat. ÏMMA.	Dat. ÏZAI.	Dat. ÏM.	Dat. ÏM.
Acc. ÏNA.	Acc. ÏJA.	Acc. ÏNS.	Acc. ÏJOS.
Abl. ÏMMA.	Abl. ÏZAI.	Abl. ÏM.	Abl. ÏM.

Pro EIS legitur ÏJA *Luc.* II, 50. unde *A. S.* hyg, pro hi, *illi.* Pro ÏM frequenter occurrit ÏN. ut *Luc.* VI, 13, 39. Ab accus. ÏJA, derivatur hig *A. S.* pro hi, *illam.* Pro dat. ÏZAI occurrit ÏZAIZE.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. JAINS, *ille.*	Nom. JAINA, *illa.*	Nom. JAINAI, *illi.*	Nom. JAINOS, *illæ.*
Gen. JAINIS.	Gen. JAINAIZOS.	Gen. JAINAIZE.	Gen. JAINAIZO.
Dat. JAINAMMA.	Dat. JAINAI.	Dat. JAINAIM.	Dat. JAINAIM.
Acc. JAINANA.	Acc. JAINA.	Acc. JAINANS.	Acc. JAINOS.
Abl. JAINAMMA.	Abl. JAINAI.	Abl. JAINAIM.	Abl. JAINAIM.

[2] SIS, *sui*, declinatur in hunc modum: Nominativo caret. Genitivo, Dativo SIS, *sui, sibi.* SEINOS, αὐτῆς, *Luc.* XVIII, 13. Accusativo SIK, *se.* Ablativo SIS, *se.* A Pronomine reci-

[1] Hujus auctorem infra per *Satyrographum* non raro designamus. [2] Occurrit hoc pronomen in lingua etiam *Runicâ*, quam veterem *Norreno-Gothicam* nonnulli auctores appellare solent.

proco 𐍃𐌹𐍃 fit possessivum [1] 𐍃𐌴𐌹𐌽𐍃, 𐍃𐌴𐌹𐌽𐌰, *suus*, *sua*, quod declinatur ut 𐌼𐌴𐌹𐌽𐍃, 𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰:

XIV. Ab 𐍃𐍅𐌴𐍃, *substantia, facultates, bona alicui propria*, fit pronomen vel adjectivum 𐍃𐍅𐌴𐍃, 𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰, quod in versione *Ulphila-Gothica* redditur ἴδιος, *ia*, *ον*, *suus*, *a*, *um*, & *A. S.* hiſ agen, & sic decl.

Numerus singularis.		Numerus pluralis.	
Nom.[2]	𐍃𐍅𐌴𐍃.	Nom.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌹.
Gen.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌹𐍃.	Gen.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌹𐌶𐌴.
Dat.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌼𐌼𐌰.	Dat.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌹𐌼.
Acc.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌽𐌰.	Acc.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌽𐍃.
Abl.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌼𐌼𐌰.	Abl.	𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰𐌹𐌼.

𐍃𐍅𐌴𐍃𐌰, uti ego existimo, declinatur ut 𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰, 𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰𐌹𐌶𐍉𐍃, 𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰𐌹, 𐌼𐌴𐌹𐌽𐌰, *&c.*

XV. Pronomen ðiſ vel ðeſ, ðeoſ, ðiſ, *hic*, *hæc*, *hoc*, declinatur in modum sequentem:

Numerus singularis.		Numerus pluralis.
n. ðiſ, ðeſ, *hic*, *hoc*.	n. ðeoſ, *hæc*.	n. ðaſ, *hi*, *hæ*, *hæc*.
g. ðiſeſ, ðiſſeſ, þeſes, & þæſ.	g. ðiſſeſe.	g. ðiſeſa, þiſſeſa.
d. ðiſum, & [3] þiſ.	d. ðiſſeſe.	d. ðiſum.
a. ðiſne, *hunc*. þiſ, þeſ, *hoc*.	a. ðæſ, þaſ, þeoſ.	a. ðaſ.
a. ðiſum.	a. ðiſſeſe, þiſeſe.	a. ðiſum.

Ðat, ðæt etiam usurpatur ut þiſ, þeſ, neutrum, & declinatur ut supra in cap. secundo de articulo. Notandum autem genit. τῦ þæt, þat, viz. þaſ, þæſ euphonice dici pro þatſ, þætſ.

Observandum etiam hic est pronomina demonstrativa masculini, & fœminini generis þiſ, þeoſ, þiſ, præmissa nominibus, articulorum naturam nonnunquam induere: ut ſenð uſ on þaſ ſƿyn, *mitte nos in porcos*, Marc. v, 12. commate autem 13, ða eodon þa unclænan gaſtaſ on þa ſƿyn, *tum spiritus immundi introierunt in porcos*.

Notandum quoque þiſ, þeſ, significare *iste*, *istud*, æquè ac *hic*, *hoc*, & þeoſ *ista*, æquè ac *hæc*. pro þiſum, þyſum, þyſon, occurrit þiſ: ut, on þiſ anðƿeaſðan liƿe, *in hac præsenti vita*, Boeth. p. 117. pro þiſſeſe reperitur þiſſe, ut, ge on þiſſe ƿoƿulðe ge on þæſe toƿeaſðan, *quum in hoc mundo*, *tum in futuro*. on þiſſe ılcan bec, *Boeth.* p. 96. on þæſe ılcan bec, p. 94. & pro þiſſeſa, þiſſa, *Matth.* xiii, 22, ⁊ þonne geoſnƿulneſ þiſſe ƿoƿulðe, ⁊ leaſung þiſſa ƿeoſuld-ƿelena ƿoſþſƿyſmaþ þat ƿoſð, *& tunc sollicitudo sæculi hujus*, *& fallacia divitiarum suffocat verbum*. ƿoſ þiſſa tiða ƿſecennıſſe. *Bed.* H. E. p. 158. pro þiſſa autem denuo per apocopen occurrit þiſſ, vel þyſſ: ut, anum þyſſa lytylþa manna, *uni ex minimis istis*, Matth. x, 42. Sic in præfat. *Ælfr.* ad *Wulf.* þiſſa (pro þiſſe) ƿoƿulð þinga, *hujus mundi res*. Ðat vel þæt significat etiam *id*, *illum*, *istud*, perindè ac *hoc*. Quinimo þiſ, þeſ, þeoſ, þat, emphaticè significant *istic*, *istæc*, *istoc*.

XVI. Apud *Anglo-Saxones* ſe, ſeo, & þe, þeo, þat, & apud *Gothos* [4] 𐍃𐌰, 𐍃𐍉, [5] 𐌸𐌰𐍄𐌰, demonstrativè significant, ut þiſ, þeoſ, þat, *hic*, *hæc*, *hoc*, & ut *is*, *ea*, *id*, vel *ille*, *illa*, *illud*, apud *Latinos*. Nota etiam, quod ablativo þæſe postponatur aliquando præpositio on: ut, Cƿiſt geſett þiſ gebeð. ⁊ ſƿa beleac mið ƿeaƿum ƿoſðum. þæt ealle uſe neoða ægþeſ ge gaſtlice ge lichamlice ðæſon ſynð belocene, *Christus hanc orationem præscripsit*, *& tam paucis verbis conclusit*, *ut omnia nobis necessaria*, *tam corporalia*, *quàm spiritualia eâ comprehenderentur*, cod. MS. pe pil-

[1] *Runicè* enim 𐍃𐌹𐍃 est ᚼᛁᚱ, sin: ut ᚦᚢᛚᚠᚱ: ᚢᚴ: ᚢᛚᚠᚱ: ᚱᛁᛋᚦᚢ: ᛋᛏᛁᚾᛅ: ᚦᛁᛋᛁ: ᚢᚠᛏᛁᚱ: ᛅᛋᛘᚢᛏ: ᛚᛁᛒᛅ: ᚠᛁᛚᛅᚴᛅ: ᛋᛁᚾ. Dulfr ug Ulfr risdu stino disi uftir Osmut liba filaga sin, *i. e.* *Dulfer*, *& Ulfer lapidem hunc erexerunt Osmuto dilecto suo socio*, Ol. Worm. mon. *Dan. l.* 3. *c.* 4. ᛏᛅᚢᚠᛅ: ᚱᛁᛋᚦᛁ: ᛋᛏᛁᚾᛅ: ᚦᛁᛋᛁ: ᚢᚠᛏᛁᚱ: ᚴᛅᛘᛅᛁ: ᛒᚢᛏᛅ: ᛋᛁᚾ. Tausa risdi stino disi uftir Gamai buta sin, *Tausa lapidem hunc posuit in memoriam Gamai cognati sui*. Sic passim ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ. brudur sin; *&* ᚠᛅᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ, fadur sin; *&c.* ᛋᛁᚾᛅ ᛒᚱᛅᚦᚢᚱ, sina brothur, *suum fratrem*, Ol. Worm. regum *Dan.* serie alterâ.

[2] Hinc adverbium *Anglo-Saxonicum* ſƿæſlice, vel ſƿeſlice, *propriè*. ƿe anðettað æƿteſ halıgum ƒæðeſum ſƿæſlice ⁊ ſoþlice, *confitemur*, *secundum sanctos patres*, *propriè*, *& veraciter patrem*, *filium*, *& spiritum sanctum*, &c. *Bed.* H. E. p. 301. A *Gothico* 𐍃𐍅𐌴𐍃, *suus*, petendum existimo *Francicum* suaso, *domesticus*: inti fianta mannes sin hus suaso, *& inimici hominis domestici ejus*, Tatian. xliv, 23. oba sie then hiuuiskes fater Belzeebub hiezun uuio mihhilo mer sine suason, *si patrem familias Beelzebub vocaverunt*, *quanto magis domesticos ejus*, ibid. 17.

[3] On þiſ anðƿeaſðan liƿe, *in hac præsenti vitâ*, Boeth. p. 117.

[4] Pro 𐍃𐌰, occurrit 𐍃𐌰𐌽, *Job.* ix, 19.

[5] Nota quod 𐌸𐌰𐍄𐌰 ob majorem, ut opinor, emphasin, etiam cum masculinis & fœmininis jungatur; quemadmodum etiam neutrum ðat *Anglo Saxonum*: ut, gıƒ ƿe ƀeƿeſıaþ þat cennynðe ƿıƒ, *si enixam mulierem prohibeamus*, Bed. H. E. p. 89, hƿæt ƿe ƿiton anð leoſniað on Cƿiſteſ bocum. þat þat ƿıƒ þe þæſ þſeoƿienðe bloðeſ ƒloƿnyſſe. heo eaðmoðlice þæſ cumenðe æƿteſ ðſihtneſ bæce. ⁊ gehƿan ꝥ þæſ hiſ hƿægeleſ, *novimus namque quod mulier*, *quæ fluxum patiebatur sanguinis*, *post tergum* &c.

Digitized by Google

laδ eop ꞅecᵹan ꞅume ꞅpuꞇelunᵹe nu be þam halᵹum ꞇiðum þe ƿe healdað. þæꞇ ᵹe ꞅum andᵹyꞇ ðæꞃon ꞇo cnaƿan maᵹon, *cod.* MS. in ſermone ad populum in octav. Pentecoſtes. Non dicitur tamen þænon *pro* on þæne, vel þamon *pro* on þam.

XVII. Hyꞇ, vel hiꞇ (à quo, rejectâ aſpiratione derivatur noſtrum **it**) eſt pronomen * neutri generis, *id* ſignificans: ut *Matth.* I, 20, ðaꞇ on hiꞃe acenneð iꞅ. hyꞇ iꞅ oꝼ þam halᵹum ᵹaꞅꞇe, *quod ex ea natum eſt, id ex ſpiritu ſancto eſt.* vide *Matth.* VI, 19. *Marc.* X, 21. XI, 24. Huic hyꞇ reſpondet apud *Mœſo-Gothos* **ITA**. exempla videat ſtudioſus lector *Marc.* IV, 16. IX, 36. XV, 46. IV, 37. Nota vero quod hyꞇ, quamvis neutri generis, uſurpetur maxime in reſpondendo quæſtioni, qua quis ſit aliquis, interrogatur, pro he, & heo: ut, ic ꞅæde eop þ ic hyꞇ eom: ꞅe hælend cpæþ. ic hyꞇ eom, *Job.* XVIII, 8.

XVIII. Pronomen relativ. hpilc, hpilce, *qui, quæ, quod,* à G. **ƟΑΛΕΙΚS**, vel **ƟΙΛΕΙΚS**, ſic decl.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. hpilc, *qui, quod.*	Nom. hpilce, *quæ.*	Nom. hpilce, *qui, quæ, quod.*
Gen. hpilceꞅ.	Gen. hpilceꞃe, hpilcꞃe.	Gen. hpilcꞃa.
Dat. hpilcum.	Dat. hpilceꞃe, hpilcꞃe.	Dat. hpilcum.
Acc. hpilcne.	Acc. hpilce.	Acc. hpilce.
Abl. hpilcum.	Abl. hpilceꞃe, hpilcꞃe.	Dat. hpilcum.

Hpilc etiam ſignificat, *quis, qualis, quiſque.* ꞅpa hpilc ꞅpa, *quiſquis*: ut ꞅpa hpilcne ꞅpa hi bæðon, *quemcunque rogaverint,* Marc. XV, 6. à hpilc, eliſo *l*, eſt *Angl.* **which**, in veteribus **whilc.** Nota etiam quod æᵹhpilc [euphonice pro ælchpilc, ut æᵹhpæꞃ *ubique,* pro ælchpæꞃ] ſit pronomen diſtributivum, quod reddendum eſt per *quiſque, unuſquiſque, quilibet, quivis, ſinguli*: ut æᵹhpilc dæᵹ hæꝼþ ᵹenoh on hiꞅ aᵹenum ymb-hoᵹan, *cuilibet diei ſufficiunt ſuæ perturbationes,* Matth. VI, 34. legitur quoque ᵹehpilc, unde ᵹehpilcneꞅꞅe, *qualitas.* anꞃa ᵹehpilc, *unuſquiſque.*

Præterea, ꞅe, ꞅeo, [1] þe, þeo, þaꞇ, apud *Anglo-Saxones,* induunt naturam pronominis relativi *qui, quæ, quod,* ex. gr. Æneaꞅ ꞅe oueꞃꞅpiþe Tuꞃnum, *Æneas, qui vicit Turnum.* ⁊ ᵹyꞇ þaꞃ ꞅona ᵹemeꞇaþ aꞅꞅan ꝼolan oꝼeꞃ ðæne nan man ᵹyꞇ ne ꞅæꞇ, *invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo hominum adhuc ſedit.* ꞅe pæꞅ, *qui erat,* Luc. I, 23. ꞅe iꞅ ᵹenemneð Zeloꞇeꞅ, *qui vocatur Zelotes,* Luc. VI, 15. ꞅe pæꞅ læꞃa, *qui erat proditor,* verſ. 16.

Ðe poſtpoſitum pronominibus omnium perſonarum ſignificat *qui.* ut, ic þe ꞅꞇande beꝼoꞃan ᵹode, *qui aſto ante deum,* Luc. I, 19. þu þe ᵹelyꝼdeꞅꞇ, *qui credidiſti.* ꞅe þe com on dꞃihꞇneꞅ naman, *qui venit in nomine domini,* Marc. XI, 9. ꞅe mihꞇiᵹ iꞅ, *qui potens eſt,* Luc. I, 48. ꝼædeꞃ uꞃe þu þe eaꞃꞇ on heoꝼenum, *pater noſter qui es in cœlis.* ſic ᵹe þe, *vos qui.* ælc þe, *omnis qui,* Matth. XIX, 20. ealle þa þe hyꞇ ᵹehyꞃdon, *omnes qui audierunt,* Luc. I, 66. Alia exempla in plurali numero quærat lector, *Marc.* X, 39, 42. Matth. II, 16. III, 11. Hiſce addas: ꞅe man ꞅe þe hiꞅ ᵹepealneꞅ mannan oꝼꞅlea, *is qui volens ſervum occiderit.* ꞅe þe hine nedeꞅ oꝼꞅloᵹe, *is qui eum coactus occiderit,* Spelm. concil. p. 356. 13. ꞅe þe deð apeᵹ middan eaꞃdeꞅ ꞅinne, *qui tollit peccata mundi.* Nota tamen, quod pro ꞅe þe occurrat þe þe: ut þe þe on me belyꝼþ, *qui credit in me.* ðe þe mid eallum mode on Cꞃiꞅꞇ ᵹeꞇꞃypeð, *qui tota mente in Chriſtum confidit,* Bed. H. E. p. 344. vid. cap. II. reg. 7.

Notandum etiam eſt, quod pro þaꞇ vel þæꞇ non rarò occurrit þaꞇꞇe, þæꞇꞇe, þaꞇ ꞇe, þæꞇ ꞇe: ut, ælc edꞃiꞅꞇ, þaꞇꞇe God niꞅ. þaꞇ iꞅ ᵹeꞅceaꝼꞇ, *omnis ſubſtantia, quæ non eſt Deus, eſt creatura.* Ðaꞇ etiam aliquando antecedens, aliquando relativum eſt, aliquando utrumque concurrit: ut, piꞇ ꞅculon ꞅpa þeah ꞅecan þ þ piꞇ æꞃ mynꞇon, *nihilominus debemus id quærere, quod modo memoravimus.* Nu ic onᵹiꞇe þ þ ic æꞃ ymbe ꞇpeode, *nunc id intelligo, de quo modo dubitavi.* Aliquando etiam ob majorem emphaſin ter eleganter occurrit in oratione: ut, hpæꞇ pæꞅ þ þ ic æꞃ ꞅæde þ ic nyꞅꞇe, *quid id erat, quod modo dixi me ignoraſſe.* ſic non minus eleganter geminatur ꞅe ante þe: ut, ꝼoꞃþam ꞅe ꞅe þe hine ꝼoꞃþencþ. ꞅe biþ oꞃmod. ac ꞅe ꞅe þe hine ꞅceamiaþ. ꞅe bið on ꞅꞃeoꞃꞅunᵹa, *ille, qui de ſe malè exiſtimat, fit deſperans; quem vero ſui pudet, hic reſipiſcit,* Boeth. p. 15.

Apud *Mœſo-Gothos* pariter articulus per omnes caſus & in omni genere, & in utroque numero, vicem pronominis relativi ſupplere ſolet, ſyllabicâ nimirum particulâ productus: exempli gratia:

---

* *Neutri* pro *Neutrius* habet Varro, ſecundo de Analogia. & Auſonius in epigrammate XLIX. ut,

Rufus vocatus rhetor olim ad nuptias,
Celebri ſit ut convivio,
Grammaticæ ut artis ſe peritum oſtenderet,
Hæc vota dixit nuptiis:
Et maſculini & fœminini gignite,
Generiſque neutri liberos.

[1] Supra notavimus ðe uſurpari demonſtrative, ſicut hîc relative; quem morem ſequuntur antiqui noſtri ſcriptores, præſertim *Robertus Langeland,* auctor XX ſatyrarum, quibus titulus, **The viſion of Pierce Plowman.** exempla in plurali numero, **To lyth the lays, tho lovely fowles made.** ubi **tho** à ða, ut **bone** à ban. **ſtone** à ꞅꞇan. ſic etiam legitur in alio loco, apud eundem, **wher tho thre dwell. But tho that faine hem foles.** ſic ex þa, *tum, tunc,* fit conjunctio **tho** pro **then,** ut, **Peter quoth the Prieſte tho. I can no pardon fynde. I thanked Thought tho, that he me thus taught.** Cum multis aliis ejuſmodi.

Digitized by Google

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. SAEI, & SAIZEI *qui.*	n.[2] SΩEI.	n.[3] ψAIEI.	n.[5] ψΩSEI, ψΩZEI.
g.[1] ψIZEI.	g. ψIZΩZEI.	g. ψIZEEI.	g. ψIZΩEI.
d. ψAMMEI.	d. ψIZAIEI.	d.[4] ψAIMEI.	d. ψAIMEI.
ac. ψANEI.	ac. SΩEI.	ac. ψANZEI.	ac. ψΩSEI, ψΩZEI.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. Acc. } ψATEI, ψΩEI, *quod.*	Nom. Acc. } [6] ψATEI, ψΩEEI, ψΩEI, *quæ.*

Nota quod ψAMMEI, ψANEI, ψATEI, contrahantur ex ψAMMAEI, ψANAEI, ψATAEI: ÏZEI etiam significat *qui* apud *Gothos* in singulari, *Joh.* VIII, 40. XII, 4. XIX, 12. & ÏZE in plurali, *Luc.* VIII, 13.

XIX. Sylꝼ, *idem, ipse, ipsemet. ipsummet,* ꞅylꝼe, *eadem, ipsa, ipsamet,* declinantur in hunc modum:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom.[7] Sylꝼ, *ipse, ipsum.*	Nom. ꞅylꝼe, *ipsa.*	Nom. ꞅylꝼe, *ipsi, ipsæ, ipsa.*
Gen. ꞅylꝼeꞅ.	Gen. ꞅylꝼꞃe.	Gen. ꞅylꝼꞃa.
Dat. ꞅylꝼum.	Dat. ꞅylꝼꞃe.	Dat. ꞅylꝼum.
Acc. ꞅylꝼne.	Acc. ꞅylꝼe.	Acc. ꞅylꝼe.
Abl. ꞅylꝼum.	Abl. ꞅylꝼꞃe.	Abl. ꞅylꝼum.

Sylꝼ, & ꞅylꝼe, componuntur cum aliis pronominibus: ut icꞅylꝼ, *egomet.* minꞅylꝼeꞅ, *meimet.* peꞅylꝼe, *nosmet.* uꞃeꞅylꝼꞃa, *nostrûmmet.* heꞅylꝼ, *ille ipse.* hyꞅꞅylꝼeꞅ, *illius ipsius.* hiꞅylꝼe, *illi ipsi.* hiꞃaꞅylꝼꞃa, *illorum ipsorum.* heoꞅylꝼe, *illa ipsa.* hiꞃeꞅylꝼꞃe, *illius ipsius.* heoꞃaꞅylꝼꞃa, *illarum ipsarum.* hyꞇꞅylꝼe, *Luc.* XI, 17. Componuntur cum nominibus: ut, Peꞇꞃuꞅꞅylꝼ, *ipse Petrus,* &c.

Sylꝼ, & ꞅylꝼe, oriuntur à *Gothicis* SIΛBA, & SIΛBΩ, *ipse, ipsa.* quæ sic declinantur:

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. SIΛBA, *ipse, a.*	Nom. SIΛBANS, *ipsi, æ.*
Gen. SIΛBINS.	Gen. SIΛBANE.
Dat. SIΛBIN.	Dat. SIΛBAM.
Acc. SIΛBAN.	Acc. SIΛBANS.
Abl. SIΛBIN.	Abl. SIΛBAM.

Genitivum singularem & pluralem, unà cum dativo plurali, non ex certâ scientiâ, sed quatenus liceret per analogiæ regulas, me hic posuisse lectorem moneo, & τῶ SIΛBΩ nullos extare obliquos casus, saltem quos animadverti, in *Ulphilanæ* versionis reliquiis; sed credo variari ad formam Exempli X, vel XIV. in cap. 3.

Componuntur etiam SIΛBA, & SIΛBΩ, cum aliis pronominibus: ut SI SIΛBΩ, *ipsa,* Luc. VII, 12. AF MISSIΛBIN, *à me ipso,* Joh. VIII, 28. ψNKSIΛBAN, *teipsum,* Joh. VII, 4. ÏZVIS SIΛBANS, *vos ipsos,* Luc. XVI, 15. Præterea MISSΩ vox pronominalis immediatè postposita pronominibus pluralibus eundem valorem obtinet apud *Gothos,* ac particula *met* apud *Latinos* in *nosmet, vosmet;* & pariter significat, ac SIΛBA, & SIΛBΩ. ut AN SIS MISSΩ ANAKNNNNN, *inter semet disputaverunt.* MIψ ÏZVIS MISSΩ, *inter vosmet,* vel *vos ipsos.* Legitur [8] ψNS MISSAN, *teipsum,* Luc. X, 27. SAMΩ etiam apud *Gothos* significat idem ac ꞅylꝼ, & ylca apud *Anglo-Saxones,* & τὸ αὐτὸ apud *Græcos:* ut ψATA SAMΩ, *idem,* vel *id ipsum,* Matth. V, 46, 47. ÏN ψAMMA SAMIN AANDA, *in illâ ipsa regione,* Luc. II, 8. ψIZAI SAMΩN MITADΩN ψIZAIEI MITAD, *eâdem mensurâ, quâ mensi fueritis,* Luc. VI, 38. ab hoc SAMΩ, & forsan SAMA, est *Anglicum* ſame.

Masculinum etiam ylc, *empbaticè* ylca, & fœmininum ylce eandem habent significationem, ac eodem modo usurpantur apud *Anglo-Saxones,* & sic declinantur:

Num. sing.		*Num. plur.*	*Num. sing.*	*Num. plur.*
Nom. Ylc.	Nom. ylce.	Nom. ylce.	Nom. ylca.	Nom. ylcan.
Gen. ylceꞅ.	Gen. ylcꞃe.	Gen. ylcꞃa.	Gen. ylcan.	Gen. ylcꞃa.
Dat. ylcum,	Dat. ylcꞃe.	Dat. ylcum.	Dat. ylcan.	Dat. ylcan.
Acc. ylcne.	Acc. ylce.	Acc. ylce.	Acc. ylcan.	Acc. ylce.
Abl. ylcum.	Abl. ylcꞃe.	Abl. ylcum.	Abl. ylcan.	Abl. ylcum.

Se ylca, *ille ipse,* ꞅeo ylce, *illa ipsa,* þaꞅ ylcan. *illius ipsius,* þæꞃe ylcan, *illius ipsius, &c.*

---

[1] Pro quo occurrit ψIZE, Luc. VIII. 41. [2] Occurrit quoque SEI, per crasin, pro SΩEI, Luc. II, 5. & VIII, 2. [3] Et ψAIMIZEI, *Matth.* VII, 5. & ψAÏZE, *Marc.* IX, 1. [4] Et ψAM, *Matth.* IX, 15. [5] Et ψΩZE, *Marc.* XV, 41. [6] ψATEI etiam significat *qui* & *quæ* plur. *Luc.* XX, 45. VII, 22. vide notam 5. p. 24. [7] *Runicè* ᛋᛁᛅᚠ, sialf. [8] Ni fallor pro ψNK:

XX. Spilc,

Digitized by Google

XX. Swilc, *qualis*, declinatur ut hwilc, & swilce, ut hwilce. hwilc, swilc, *talis, qualis.* þyllic etiam *talis* significat. swilc etiam usurpatur ad significandum incertum numerum, qui tamen ad certum, vel in defectu vel excessu, proxime accedit: ut, ⁊ brohte wyrt-gemang and aloean swilce hund-teontig boxa, *& ferebat aromata, aloasque, quasi centum libras*, Joh. xix, 39.

𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐍃, *hic talis*, 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰, *hæc talis*, 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺, *tale*, apud *Gothos* sic declinantur:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐍃.	n. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰.	n. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹.	n. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐍉𐍃.
g. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌹𐍃.	g. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹𐌶𐍉𐍃.	g. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹𐌶𐌴.	g. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹𐌶𐍉.
d. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌼𐌼𐌰.	d. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹.	d. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹𐌼.	d. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹𐌼.
ac. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌽𐌰.	ac. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰.	ac. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌽𐍃.	ac. 𐍃𐍅𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐍉𐍃.

Ad hujus exemplum declinatur 𐍈𐌴𐌻𐌴𐌹𐌺𐍃, 𐍈𐌴𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰, *hic*, & *hæc qualis.* [1] Þyllic & þylc, þyllice, & þylce, *hic*, & *hæc talis*, declinantur etiam ut hwilc & hwilce, *Matth.* viii, 5. Swa hwilc swa anne þylicne onfehþ, *quisquis unum talem accipit*, Luc. ix, 9. næfre we þylicne gesawon, *nunquam talem vidimus*, Marc. ii, 12. vide *Luc.* ix, 9.

XXI. Hwa, indefinitum, & interrogativum, *qui, quis, quæ*, & hwæt, *quod*, sic declinantur: Nom. Hwa, hwæt. Gen. hwæs. Dat. hwam, hwæm. Acc. hwæne, hwone. Abl. hwam, hwæm. exempla: hwa sealde þe ðisne anwealð, *quis tibi dedit hanc potestatem*, Matth. xxi, 23. gestyred wæs all þiu ceastre cweðende. hua is þis, *commota est universa civitas dicens. quis est hic?* cod. evang. interl. *Cott.* saga me. hwa dyde þ sunne stod ane tid dæges. Ic þe secge. Iosue, *Quæst. & Resp. inter Adrianum & Ritheum.* MS. *Cott.* hwæs sunu is he, *cujus est filius*, Matth. xxii, 42. Hwæne sece ge, *quem quæritis*, Joh. viii, 4, 7. hi geseah on hwæne hig onfæstnodon, *videbunt in quem transfixerunt.* gif hwa þurh lare and þurh bodunge godes beboda hwone fram his wo gecyrreþ, *si quis per doctrinam & prædicationem divini mandati quem ab errore suo convertat*, Spelm. Conc. p. 612. Hwæt, *quid*: hwæt yfeles did he? *quid mali fecit*, Marc. xv, 4. Item, *aliquid, paululum*: ut, hwæt mare, *aliquid amplius.* ⁊ þær man lyswæs hwæt gedo, *& si quis illic aliquod damnum intulerit*, concil. *Spelm.* p. 128. gif þisses hwæt gelimp, *si tale aliquod accidat*, id. p. 370. Item, *quis, quæ, quid, qualis, quale, quantum*: ⁊ hlotu wurpon. hwæt gehwa name, *& sortem mittebant, quid, vel quantum, quisque tolleret.* ⁊ þohte hwæt seo gretinge wære, *& cogitabat, qualis ista salutatio esset.* wenst þu hwæt byþ þis cnapa, *quis putas, erit iste puer?* ⁊ hi þa frynedan hwæt, ⁊ hwonan he wæs, *& tum inquirebant, quis, & unde esset*, Bed. H. E. pag. 103. hwæt etiam præposito verbo loca, i. e. *videsis*, significat universaliter, & indefinite *omne quod, quicquid, quodcunque*: ut, sona swa hi fram wrimsang gangon. wyrcen loca hwæt þonne þearf sy, *quam primum à cantu matutino venerint, in omne opus necessarium incumbant.* wyrcen siþþan on [2] non loca hwæt him man tæce, *deinde ad nonam* [horam] *in opera quæcunque mandata incumbant*, reg. monach. xlix. usurpatur etiam à quærentibus de aliquo, *quis sit?* pro hwa: ut, hwæt is he? *Joh.* xiii. 25. huæt is ðes manness sunu, *Joh.* xii, 34. hwæt hugu, hwæt hwegu, hwæthweg, *Dano-Saxonice* huot-huoego, *aliquid, aliquantulum, parum, paulum*, him biþ hwæs hweg wana, *aliquid illi deest*, Boeth. Ælfredi p. 81. wilnað ælce dæg hwæt hweg þisses woruld welan, *quotidie aliquid desiderat divitiarum harum mundanarum*, p. 57. legitur etiam hwæt hwegununga: ut, ne miht nanwuht libbendes þære eorþan brucan ne þæs wæteres. ne on nauþrum eardigan for cyle. gif þu hi hwæt hwegununga wiþ fyr ne gemengdest, *nihil vitam habens posset neque terrâ neque aquâ frui, neutramve earum habitare, nisi tu eas modice cum igne temperasses.* occurrit etiam hwæt hwæganunges: ic wene þeah þ ic hwæt hwegananges þe upahofe of þære unrotnesse, *videor mihi tamen te ex tristitia parum elevasse*, Boethius Ælfredi, p. 78. legitur etiam æghwa, & æghwæt euphonice, pro ælchwa, & ælchwæt *quisque, quæque, quodque; quilibet, qualibet, quodlibet; quivis, quævis, quodvis; omnis, omne*: ut God æg-hwæs wealt, *deus omnia gubernat*, vel *deus quodque gubernat.* he sceal on æghwæt hine teon, *ad quodlibet se ducet.* huc etiam referendum est, swa hwa swa, *quicunque, quisquis.* ut, swa hwa swa mid fullon willan his mod wente to þam yflum. ðe he ær forlet, *quisquis cum plenaria voluntate animum suum ad mala vertit, quæ prius deserebat*, Boethius Ælfredi, p. 102. forþam ðe swa hwæt swa þurh dysige gedon biþ, *quoniam quicquid stulte fit*, Boeth. p. 37. denique legitur gehwa, & gehwæt: ut, ne mæg hæleþa gehwæm hus on munte lange gelæstan, *nemini diu mansura est domus in monte structa.* swa bioþ anra gehwæs monna mod swa miccle ahefede, *sic cujuslibet ex hominibus solis mens elevata est*, Boeth. Ælfredi. ðonne scealt þu geþolian gehwæt þæs þe to heora willan belimpþ, *tum quodcunque illi forte volunt, tibi id ferendum est*, Boeth. elles hwæt, *illud, istud, alterum, aliud*: ðonne lufaþ sum þæt. sum elles hwæt, *tum alter hoc, alter istud amat*, vel *tum ille alterum, hic autem aliud amat.* Boeth. p. 74.

𐍈𐌰𐍃, *quis, aliquis*, 𐍈𐍉, *quæ, aliqua*, apud *Gothos*, & 𐍈𐍉, *quid, aliquid.* 𐍈𐌰𐍃, & ni fallor 𐍈𐍉 & 𐍈𐌰, sic declinatur: Nom. 𐍈𐌰𐍃. Gen. 𐍈𐌹𐍃. Dat. 𐍈𐌰𐌼𐌼𐌰. Acc. 𐍈𐌰𐌽𐌰. Abl. 𐍈𐌰𐌼𐌼𐌰. 𐌾𐌰𐌱𐌰𐌹 𐍈𐌹𐍃 𐍈𐌰 𐌰𐍆𐌷𐍉𐌻𐍉𐌳𐌰, *εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα*, *Matth.* xix, 8.

---

[1] Apud *Chaucerum* thilk, thik, thuk. [2] Nostra est hora tertia pomeridiana, non cujusque diei, sed *diei æquinoctialis*, ut loquitur *Plinius*, Naturalis Historiæ, ii, xcvii.

Digitized by Google

legitur ΘΕ pro *quid*. ΘΑΚGΑ, & ΘΑΚGR, *quis, quæ, quid*, vel *quod*, unde gen. ΘΑΚGIS, dat. ΘΑΚGΑΜΜΑ, & acc. plur. ΘΑΚGΑΝS, *quos*. Significant etiam *unusquisque, unaquæque, unumquodque*. Pro ΘR etiam legitur ΘRNR *Marc*. VI, 2. ΑΙΝΘΑΚGΑΝR. ἕνα ἕκαστον, *singulos, unumquemque*, Luc. XVI, 5. à nominativo ΑΙΝΘΑΚGΑ.

XXII. Ʒehpa, *quisque*, ʒehpilce, *quæque*, ʒehpilc, *quodque*. Ƿpa & hpilc supra declinantur.

XXIII. Spahpa, *quisquis*, ſpahpilce, *quæquæ*, ſpahpilc, *quicquid*.

XXIV. Ænig, *quispiam, quodpiam*, ænige, *quæpiam*, variantur in modum sequentem:

	Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Ænig.	Nom. ænige.		Nom. ænige.
Gen. æniger.	Gen. ænigre.		Gen. ænigra.
Dat. ænigum.	Dat. ænigre.		Dat. ænigum.
Acc. ænigne.	Acc. ænige.		Acc. ænige.
Abl. ænigum.	Abl. ænigre.		Abl. ænigum.

Pro ænig legitur [1] æni, *Spelm*. conc. p. 469, 7. ne mæg æni lece, *non potest medicus quispiam*. ex ne & ænig fit nænig, *nullus nemo*: nænig aldermanna, *nullus senatorum*. Spelm. conc. p. 183.

Ænlipic, vel ænlipig, *singuli, singularis*, & ænlipige, *singulæ, singularis*: Nom. Ænlipig, ænlipige. Gen. ænlipiger, ænlipigre. Dat. ænlipigum, ænlipigre. Acc. ænlipigne, ænlipige. Abl. ænlipigum, ænlipigre. Ʒehpæd. *modicus, a, um, paulus, paululus, a, um*: ut, eala ge gehpæder geleaфan, *o vos modicæ fidei!* Matth. VI, 30. Ic eom gehpæd tid mid eop, *modicum tempus vobiscum sum*, Joh. XIII, 34.

XXVI. [2] Sum, *aliquis, quidam, aliquid, quoddam*, & ſume, *aliqua, quædam*, sic declinantur:

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. Sum.	Nom. ſume.	Nom. ſume.
Gen. ſumer.	Gen. ſumre.	Gen. ſumra.
Dat. ſumum.	Dat. ſumre.	Dat. ſumum.
Acc. ſumne.	Acc. ſume.	Acc. ſume.
Abl. ſumum.	Abl. ſumre.	Abl. ſumum.

Sum etiam non raro idem significat, quod τὸ an indefinite sumtum denotat; ut, and þa pæron ſume cyningar. þære ſume pær Æþelhere, *& aliqui erant reges, ex quibus unus Æthelberus fuit*. sic in numero singulari: on Ƿerodes dagum Iudea cyninger pær ſum ſacerd on naman Zachariar, *fuit in diebus Herodis, regis Judææ, sacerdos nomine Zacharias*. Ða pær ſum conſul þ pe heretoha hataþ. Boetiur pær haten, *tum consul erat (nos ducem vocamus) nomine Boetius*. Boeth. cap. I. Significat etiam incertum numerum, sed ad certum proxime accedentem: ut, Ða pæron hi ſume ten gear on þam gepinne, *circiter decem annos bellum gerebant*, Boeth. p. 114.

Aliquis etiam apud *Anglo-Saxones* exprimitur indefinitè per man: ut, gif cyning æt manner ham drincæþ, *si rex in domo alicujus compotaverit*, Spelm. conc. p. 127, 128. *Aliquid, aliquantum*, vel *paululum*, exprimitur etiam per hpæthugu, hpæthpugu, hpæthpega, hpæthpigu: ut, Breotene hpæthpugu fæc ſibbe hæfde, *Britannia per aliquod tempus pacem habuit*, Bed. H. E. p. 8. ubi pro hpæthpugu legit codex *B*. ſum. Ƿpilce hugu etiam idem valet, ac ſum: ut, hafaþ þat mode hpilce hugu ſcylde, *habet iste animus aliquem reatum*, p. 95. æthpæg etiam significat *aliquid*, æthpega, gu, *aliquantum*.

Sum, & ſume *A.S.* respondent SNMS, & SNMΑ apud *Gothos*, quæ declinantur hoc modo:

Numerus singularis.	
Nom. SNMS, *quidam, quoddam*.	Nom. SNMΑ, *quædam*.
Gen. SNMIS.	Gen. SNMΑIZRS.
Dat. SNMΑΜΜΑ.	Dat. SNMΑΙ.
Acc. SNMΑΝΑ.	Acc. SNMΑ.
Abl. SNMΑΜΜΑ.	Abl. SNMΑΙ.

SNMS, & SNMΑ, significant etiam *unus, a, um*.

XXVII. An, æn, *unus, unum*, & ane, *una*, declinantur in hunc modum: Nom. An, æn, ane. Gen. aner, anre. Dat. anum, anre. Acc. anne, ane. Abl. anum, anre.

Eodem modo nan, *nullus*, pro quo occurrit aliquando noan: ut in chartâ *Hen*. III. suprà citatâ. Ab an, *unus*, deducitur etiam ana, aner, anum, *solus*: ut, pe ſceolun on hine gelyfan. fon-

---

[1] Inde Acc. Ænine. [2] Nota quòd ſum denotet incertam aliquam personam τὶν δεῖνα, *Matth*. XXVI, 19. & incertum quendam numerum: ut, ſume hund ſcipa, *centum circiter naves*.

þon

þon he is soþ God. ⁊ ana ælmihtig, *debemus in illum credere, quia verus deus est, & solus omnipotens*, MS. cui titulus, *de fide cath.* in bibl. *Bodl.*

An, ane, indefinite aliquando sumitur: ut, he wolde adræfan ænne æþeling se wæs Cyneheard haten, *voluit expellere quendam clitonem, qui Cyneheardus nuncupatus erat*, chron. *Sax. Gibs.* an. CCLV. Deducitur autem hoc numerale à *Goth.* AINS, AINA, AIN, quæ sic declinantur:

Numerus singularis.

Nom. AINS, AIN.	Nom. AINA.
Gen. AINIS.	Gen. AINAIZOS.
Dat. AINAMMA.	Dat. AINAI.
Acc. AINANA, AIN.	Acc. AINA.
Abl. AINAMMA.	Abl. AINAI.

Notandum, quòd AINS, AINA, AIN, non tantùm significet *unus*, sed etiam *solus*; & quòd ab eo fiant alia pronomina: ut, AINAHA, *unicus*, AINOHO, *unica*. NIAINSHUN, *nemo*. AINUMMEHUN, *nemini*, Joh. XVIII, 9. AINƕARJANOH, *unicuique*, Luc. IV, 10. AINOHUN, *ullus*.

XXVIII. Agen, & agene, *proprius, a, um*, à *Goth.* AIGIN, vel AIHN, *propria*, vel *peculiaris possessio*, sic declinantur: Nom. Agen, agene. Gen. agenes, agenre. Dat. agenum, agenre. Acc. agenne, agene. Abl. agenum, agenre.

Hwæne, hwon ὀλίγον, *aliquantum, paululum*: ut, wyrcende hwon, *operarii pauci.* hwon gecorenro, *pauci electi*, codd. interlin. evang. *Rushw.* & *Cott.* Inde *Anglorum* Borealium whune, pro *exiguo numero, parvo parcoque pondere*, aut *mensura.* occurrit etiam hwene.

XXIX. Eall, & ealle, *omnis, omne, totus, a, um*, observamus in hunc modum esse declinata:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. [1] Eall.	Nom. ealle.	Nom. ealle.
Gen. ealles.	Gen. ealre.	Gen. ealra.
Dat. eallum.	Dat. ealre.	Dat. eallum.
Acc. ealne.	Acc. ealle.	Acc. ealle.
Abl. eallum.	Abl. ealre.	Abl. eallum.

Eall, æll, vel all, in compositione [2] *præstantiam, perfectionem*, & *plenitudinem* denotat: ut in ællmihtig, allwalda, *omnipotens*, Dei epitheta, apud *Cædm.* p. 7. l. 18. hinc apud *Anglos* Almighty, allsufficient, allseeing, *&c.*

In linguâ *Gothicâ*, ALLS, ALLA, ALL, *totus, a, um, omnis, omne*, sic declinantur:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ALLS.	Nom. ALLA.	Nom. ALLAI, ALLOS.
Gen. [3] ALLIS.	Gen. ALLAIZOS.	Gen. [4] ALLAIZE, ALLAIZO.
Dat. ALLAMMA.	Dat. ALLAI.	Dat. ALLAIM.
Acc. ALLANA.	Acc. ALLA.	Acc. ALLANS, ALLOS.
Abl. ALLAMMA.	Abl. ALLAI.	Abl. ALLAIM.

Cum ALLAI jungitur ALAKJO, majoris emphaseos gratiâ, ac si *Latinè* diceretur *omnes omnino*, Marc. XI, 32. vide etiam *Luc.* IV, 22.

XXX. Ælc, ælce, *omnis, omne, quisque, quæque, quodque*: ut, ælc þæra þe bit. he onfehð, *quisquis enim petit, accipit.* ælc god treow byrþ gode wæstmas, *omnis arbor bona fructus bonos gignit*, Matth. VII, 8, 17. ælc Cristen man sceal ærest wihte cunnan ægðer ge his pater noster ge his creden. MS. bibl. *Bodl.* cui titulus, *de fide catholica.* Nom. Ælc, ælce. Gen. ælces, ælcre. Dat. ælcum, ælcre. Acc. ælcne, ælce. Abl. ælcum, ælcre.

XXXI. Æghwilc, æghwilce, *unusquisque, unaquæque, unumquodque*, declin. ut hwilc, hwilce. vid. supra R. 18. Gehwæþere, *uterque, promiscuus.* þær wæs mycel wæl geslægen on gehwæþere hond, *ex utrâque parte strages magna erat*, chron. *Sax.* Swa hwæþer, & swa hwæþer swa, *uter, utervis, utercunque*, & pro swahwæþer, per syncopen, swæþer.

XXXII. Oþer, oþere, *alter, a, um, alius, a, ud*, declinantur secundum communem formam, ut & naþer, nawþer, nawþor, *neuter.* usurpatur autem pronomen oþer in orationis constructione ut *alter* apud *Latinos*: ut, and hy wæron on twam gefylcum. on oþrum wæs Bachsecg ⁊ Healfdene þa hæþenan cyningas. ⁊ on oþrum wæron þa eorlas, *divisi autem erant in duas turmas*,

[1] Ab eall, vel all, fit allic, *catholicus.* þone allican geleafan, *fidem catholicam*, Bed. H. E. p. 302. wæs allican geleafan, *fidei catholicæ*, ibid. in margine, eallican.

[2] Vide Grammaticæ *Francicæ* cap. V, 30.

[3] ALLAIS, *Luc.* XVIII, 12.

[4] Legitur ALLAIM, πάντων, *Luc.* IV, 20.

quarum alteri præfuerunt Bachsegus & Healfdenus, pagani reges, alteri comites. chron. *Sax.* *Gibs.* an. DCCCLXXI. oþer, & oþere, respondent in *Gothicâ* ANΨAR, & ANΨARA, quæ sic declinantur:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ANΨAR.	n. ANΨARA.	n. ANΨARAI.	n. ANΨAROS.
g. ANΨARIS.	g. ANΨARAIZOS.	g. ANΨARAIZE.	g. ANΨARAIZO.
d. ANΨARAMMA.	d. ANΨARAI.	d. ANΨARAIM.	d. ANΨARAIM.
a. [1] ANΨARANA.	a. ANΨARA.	a. ANΨARANS.	a. ANΨAROS.
a. ANΨARAMMA.	a. ANΨARAI.	a. ANΨARAIM.	a. ANΨARAIM.

XXXIII. [2] Ægþer, *uterque*, ut, nim into þe of eallum clænum nitenum seofon ⁊ seofon ægþres gecyndes ...... ⁊ of fugelcinne seofon ⁊ seofon ægþres gecyndes, *ex omnibus animalibus mundis tolles septena & septena, utriusque generis; & de volatilibus septena & septena, utriusque generis.* pro ægþer occurrit sæpe auþer, ouþer, oþþer: ut, ne can þara ideta oþþer gieta beorna nearest, *neutra virginum adhuc consortium virorum novit,* Cædm. LIII, 16. heora ægþer, *alteruter.* ægþer ge, ge, *tam, quam*: ut, ægþer ge mid wige. ge mid wisdome, *tam sapientiâ, quam prudentiâ,* præfat. *Ælfred.* ad *Wulfsig.* Declinatur secundum communem formam ægþwæþer, *idem*: ut, ægþwæþere þara wæron on drohtnunge munuc-lifes geornlice, ⁊ wæl gelæred, *utrique monachicæ vitæ disciplinâ studiosè, & probe erant instructi,* Bed. H. E. p. 276. ⁊ þa munecas þær gestaþelode, þe he of ægþwæþeran cynne gesomnode. ⁊ mid him brohte, *& monachos inibi collocavit, quos de utrâque natione collectos adduxerat,* ibid. Nohwæþer, *ne aliquid, nihil*: þæt beweredde þæt nohwæþer þyssa beon ne sceolde, *prohibuit, ne aliquod horum fieret.* Aliter aliquando scribitur nahwæþer :-

XXXIV. Awiht, vel awuht, & per aphæresin [3] wiht, wuht, & per contractionem auht, & uht, significat [4] *aliquid*: ut, forþam ic ne dorste gedyrstlæcan þæra minra awuhtseala on gewrita settan, *quoniam non audebam præsumere meorum aliquid scripto committere.* Hinc [5] nawiht, nowiht, nauht, vel naht, *nihil*: ut, nage heo yrfes nawiht, *nihil habeat hæreditatis,* conc. *Spelm.* p. 367. ⁊ hig nanon men naht ne sædon, *Marc.* XVI, 18. deofol mot ælces mannes afandian hwæþer he [6] aht sy oððe naht, *diabolo licet unumquemque probare, an aliquid sit, vel nihil.* ne bisnode þe nan man. forþam þe nan ær þe næs þara þe auht oððe nauht worhte, *nemo tibi exemplum præbuit, propterea quod eorum, qui aut aliquid, aut nihil operati sunt, nemo ante te erat,* Boethius *Ælfredi.* p. 77. legitur in plurali nauhtas: ut, þonne ne biþ hi nauhtas buton anlicnes þ mon mæg gesion þ hi gio men wæron, *tum nihil aliud sunt, nisi imagines, quibus videatur ipsos olim homines fuisse,* Boethius *Ælfredi.* p. 113. Hinc etiam ælc-uht, *quicquid,* & nan-uht *nihil.* Ad aht & naht proximè accedunt *Anglica* ought, nought. Awiht *Anglo-Saxonicum* proximè etiam accedit ad suam originem VAIHT, *res quævis, aliquid,* quod sic decl.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. VAIHT.	Nom. VAIHTINS.
Gen. VAIHTAIS.	Gen. VAIHTE.
Dat. VAIHTAI.	Dat. VAIHTIM.
Acc. VAIHT.	Acc. VAIHTINS.

Ex NI & VAIHT fit NIVAIHT, *nihil,* Marc. VII, 12. Luc. III, 13. Joh. XV, 5.

XXXV. ΘASHNH, *quisquam.* NIΘASHNH, *nemo, nullus.* ΘAZNH, *omnis.* ΘASNH SAEI, & SA ΘASNH SAEI, *quisquis, quicunque.* quod est *Francice,* so hwaz so. *Sax.* swa hwa swa. ΘARGIZNH, *omnis, unusquisque, singuli.* ΘARGATO, *omnis.* ΨISΘAMMEH SAEI, *quicunque.* ΨISΘAMMEH ΨEI, *cuicunque.* ΨISΘANOH SAEI, *quicunque.* ΨISΘAΨATEI, *quodcunque.* ΨISΘAZNHEI, *quicunque.* ΨISΘIZNHΨEI, *quodcunque.* ΨISΘAHΨEI, *quicquid, quæcunque.* ΨATAΘAΨEI, *quodcunque.* NIMANNAHNH, *nemo.* MANHNH, vel MANNHNH, *nemo.* ΘAΨAR, *quis? & quid?* interrogativè de duobus. NIΘANNNH, *nemo,* Joh. VII, 46.

Ætgædere usurpatur aliquando pronominaliter pro *ambo*: exempli gratia, ætgædere biðon gehalden, *ambo conservantur,* Matth. IX, 17. in MS. codice evangeliorum interlineatorum *Cottoniano.*

[1] ANΨARANH, *Luc.* VII, 19, 20. [2] Inde *Anglicum,* either. [3] Wiht & wuht significant etiam nominaliter *rem, creaturam, animal*: ut, ne mæg ic nane wiht wuht ongitan þe ungened lust forweorþan, *nulla animantia cognosco, quæ sua sponte cupiant perire.* Boeth. *Ælfredi.* p. 89. ælc wuht from Gode, *omnis creatura à Deo,* ibid. p. 7. ælcere wuhte is gecynd, *cujusque rei natura est,* p. 92. [4] TIA forsan significat *aliquid,* Luc. VI, 7. [5] Legitur & nænig wuht: ut, þær nænig wuht wyl gesprincges on gesewen beon mihte, *ibi nihil putei fontani sperandum erat.* [6] Eadem phrasis apud *Latinos* reperitur: *namque tu solebas Meas esse aliquid putare nugas,* Catull. Τὶ εἶναι apud *Græcos* significat etiam *esse alicujus pretii.*

Regulæ.

Digitized by Google

Regulæ.

1. In linguâ *Goth.* quando nominativus masculinus adjectivi, vel pronominis adjectivi naturam habentis, definit in S post aliam consonantem, formatur neutrum singulare abjiciendo S finale: ut, à **MEINS**, *meus*, **MEIN**, *meum*.

2. Neutrum plurale fit à singulari addendo **Λ**. ut à **MEIN**, *meum*, **MEINΛ**, *mea*.

3. Neutrum singulare, & plurale in obliquis formatur ut masculinum, excepto accusativo, qui semper similis est nominativo: ut in exemplis **ΓΛΠKS**, & **MEINS**. in aliis exemplis ubi neutrum non exprimitur, brevitatis gratiâ, semper subintelligitur.

4. Quando masculinum definit in simplicem consonantem, neutrum etiam in eâdem terminatur: sic **ΠNSΛK** significat *noster*, & *nostrum*.

CAPUT SEXTUM.

De nominibus numerorum.

QUum ad faciliùs addiscendam Linguam *Anglo-Saxonicam* maximè *Philo-Saxonibus* intersit scire numeralia, quæ proximè ad pronominum naturam accedunt; rem non ingratam discentibus me facturum spero, si ea hîc apposuero.

Cardinalia.

I. An, ane, an, *unus, a, um. Goth.* **ΛINS, ΛINΛ, ΛIN.** *Ang.* **one.** *Run.* **ᛁᚼᚱ, ᛁᚼ, ᛁᛏᛏ**, *einer, ein, eitt. Islandice* eyn, eyn, eitt, vel einn, ein, eitt. Tƿeᵹen, tƿiᵹ, *duo*, tƿa, *duæ. Goth.* **TVΛI, TVꝘS, TVΛ**, *duo, æ, o.* **TVΛꝺΛGE**, *duorum.* **TVΛIM**, *duobus.* [1] **TVΛNS**, *duos. Ang.* **two.** *Run.* tueir, tuær, tuo, vel tu. Ðꞃy, þꞃeo, *tres, tria. Goth.* **ΨKINS.** *Ang.* **three.** *Run.* Þryr, Þryar, Þriu, vel Þry. [2] Feoƿeꞃ, *quatuor. Goth.* **ꝼIꝺVꝘK, ꝼIꝺΠK.** *Ang.* **fower.** *Run.* **ᚠᛁᚢᚼᚢᚱ**, *fiubur*, vel fioorer, fioorar, fiogur. Fiꝼ, *quinque. Goth.* **ꝼIMꝼ.** *Ang.* **five.** *Run.* **ᚠᛁᛘ**, *fem*, vel fimm. Six, *sex. Goth.* **SΛIhS.** *Ang.* **six.** *Run.* **ᛋᛁᛅᚼᛋ**, *siabs*, vel sex. Seoꝼon, *septem. Goth.* **SIBΠN.** *Ang.* **seaven.** *Run.* **ᛋᛁᛅᚢ**, *siau*, vel sio. Eahta, *octo. Goth.* **ΛhTΛΠ.** *Ang.* **eight.** *Run.* **ᛅᛏᛏᛅ**, *atta*, vel aatta. Niᵹon, *novem. Goth.* **NIΠN.** *Ang.* **nine.** *Run.* **ᚾᛁᚢ**, *niu.* Tyn, *decem. Goth.* [3] **TΛIhΠN**, de quo *Junius*: primitùs forte fuerit **ꝺΛIKΛ**, & mutato **K** in aspiratam, **ꝺΛIhΛ, TΛIhΛ, TΛIhΠN**, & contractè tyn. Ac fortassè quoque ex δέκα non modò **TΛIhΠN**, sed & **TIΓ** olim dixerint *Gothi*, quod postea videri possunt observâsse in cardinalibus minoribus: ut **TVΛIMTIΓ**, *viginti*, q. d. *bis decem*, &c. In majoribus verò numeris cardinalibus **TΛIhΠNꝺ**, vel **TEhΠNꝺ**, postponebant loco **TIΓ**, ut in **ΛhTΛΠTEhΠNꝺ**, *octoginta.* **NIΠNTEhΠNꝺ**, *nonaginta.* **TΛIhΠNTΛIhΠNꝺ**, vel **TΛIhΠNTEhΠNꝺ**, *centum.* quæ tantundem significant, ac si dicas, *octies dena, novies dena, decies dena. Anglo-Saxonice*, tyn. *Ang.* **ten.** *Run.* **ᛏᛁ, ᛏᛁᚢ**, *ti, tiu.* Endluꝼan, ændleꝼan, *undecim. Ang.* **eleven.** *Run.* **ᛅᛚᛚᛁᚠᚢ**, *allivu*, vel ellefu. Tƿelꝼ, *duodecim. Goth.* **TVΛΛIB.** vel **TVΛΛIꝼ**, numerus (inquit *Junius*) in quo unitates duæ [4] relinquuntur supra denarium, unde tota numerandi ratio de novo planè resumitur, ac veluti redintegratur. Pari modo endluꝼon, vel anluꝼon *Anglo-Saxonibus* sunt *undecim.* Tƿelꝼ. *Ang.* **twelve.** *Run.* **ᛏᛅᛚᚠ.** *tolf.* Ðꞃeotyne, *tredecim. Ang.* **thirteen.** *Run.* **ᛏᚼᚱᛁᛏᛏᛅᚼ**, *threttan.* Feoƿeꞃtyne, *quatuordecim. Ang.* **fourteen.** *Run.* **ᚠᛁᚢᚱᛏᛅᚼ**, *fiurtan*, vel fioortan. Fiꝼtyne, *quindecim. Ang.* **fifteen.** *Run.* **ᚠᛁᛘᛏᛅᚼ**, *femtan.* Sixtyne, *sexdecim. Ang.* **sixteen.** *Run.* **ᛋᛁᛅᚼᛋᛏᛅᚼ**, *siaxtan.* Seoꝼontyne, *septemdecim. Ang.* **seventeen.** *Run.* **ᛋᛁᛅᚢᛏᛅᚼ**, *siautan.* Eahtatyne, *octodecim. Ang.* **eighteen.** *Run.* **ᛅᛏᚱᛏᛅᚼ**, *atrtan.* Niᵹontyne, *novemdecim. Ang.* **nineteen.** *Run.* **ᚾᛁᚢᚾᛏᛅᚼ**, *niuntan.* Tƿentiᵹ, *viginti. Ang.* **twenty.** *Run.* **ᛏᛁᚢᚼᚢ**, *tiuhu.* An ⁊ tƿentiᵹ, *viginti, & unum.* Ðꞃittiᵹ, *triginta. Goth.* **ΨKINSTIΓΠNS.** & **ΨKIGETIΓI: SVE GEKE ΨKIGETIΓIVE**, *quasi annorum triginta*, Luc. III, 23. *Ang.* **thirty.** *R.* **ᛏᚼᚱᛁᛅᛏᛁᚼᛁ**, *thriatihi.* Feoƿeꞃtiᵹ, *quadraginta. Goth.* **ꝼIꝺVꝘKTIΓΠNS.** *Ang.* **forty.** *Run.* **ᚠᛁᛅᚢᚱᛅᛏᛁᚼᛁ**, *fiauratihi.* Fiꝼtiᵹ, *quinquaginta. Goth.* **ꝼIMꝼTIΓΠNS.** *Ang.* **fifty.** *Run.* **ᚠᛁᛘᛏᛁᚼᛁ**, *femtihi.* Sixtiᵹ, *sexaginta. Ang.* **sixty.** *Run.* **ᛋᛁᛅᚼᛋᛏᛁᚼᛁ**, *siahstihi.* [5] Hundseoꝼontiᵹ, *septuaginta. Goth.* **SIBΠNTIΓΠNS.**

[1] **TVEIhNꝘS, TVEIhNΛIM**, etiam leguntur. [2] Numeralia à IV ad C sunt omnium generum. [3] **ꝺKΛKMΛNS TΛIhΠNGΛ**, *drachmas decem*, Luc. XV, 8. [4] Beliꝼan, vel liꝼan apud A. S. significat *reliquum esse, superesse*, inde laꝼlaꝼe, *reliquum. Goth.* **ΛΛIBꝘS**, ab **ΛꝼΛIꝼNΛN**, vel **ΛIꝼNΛN**, *restare, superesse.* [5] Hic notandum, quòd ab hoc numero LXX, hund apud *Anglo-Saxones* præponitur usque ad hundtƿelꝼtiᵹ, CXX.

Digitized by Google

Ang. **ſeventy**. *Run.* ƕIAUATIƕI, *ſiavatihi.* Hundeahtatig, *octoginta. Goth.* **AHTAUTEhUND.** *Ang.* **eighty**. *Run.* ATTITIƕI, *attitihi.* Hundnigontig, *nonaginta. Goth.* **NIUNTEhUND.** *Ang.* **ninety**. **IN NIUNTEhUNDAS JAH NIUNE GARAIHTAIZE,** *ſuper nonaginta novem juſtis,* Luc. xv, 7. *Run.* NIUTIƕI, *niutihi.* Hundteontig, *centum. Goth.* **hUND.** *Joh.* vi, 7. *Luc.* vii, 41. *Marc.* xiv, 5. Item **TAIhUNTAIhUND,** vel **TAIhUNTEhUND,** q. d. *decies decem,* Luc. xvi, 6, 7. xv, 4. Sed (inquit ſagaciſſimus *Gloſsographus*) quotidiani ſermonis uſus difficilem polyſyllabicæ vocis pronuntiationem averſatus, poſtremam longioris appellationis partem retinuit. Valdè quoque ſuſpicor poſterioris ævi ſcribas, non obſervatâ hujus reduplicationis causâ, corruptè ſcripſiſſe **TAIhUNTAI hUND,** vel **TAIhUNTE hUND,** pro **TAIhUNTAIhUND,** vel **TAIhUNTEhUND.** Ac ſimiliter **AHTAUTEhUND,** vel **NIUNTEhUND** diviſim ſcripſiſſe, **AHTAUTE hUND.** & **NIUNTE hUND,** atque adeò ex hâc *Gothicorum* librariorum depravatâ ſcripturâ credo etiam *Anglo-Saxones* (quum non viderint quorſum *Gothi* poſtponerent **hUND,** perperàm ab integrâ cardinalis numeri denominatione reſectum) illud **hUND** potiùs præpoſuiſſe majoribus numeris cardinalibus, necnon ipſi quoque centenario **hUND**teontig. nam utut teontig per ſe denotet *denadecies,* i. e. *centum,* præpoſuerunt tamen ei veluti ex ſupervacuo illud **hUND,** quod per *Gothicorum* amanuenſium oſcitantiam à numeris cardinalibus avulſum poſtponebatur. *Centum,* Ang. **an Hundred.** *Run.* HUNDRATA, *hundrata.* Hundendlufontig, *centum, & decem.* Hundtpelftig, *centum, & viginti.* Tpahund, *bis centum. Ang.* **two hundred.** Þreohund, *ter centum. Ang.* **three hundred.** Þuſend, *mille. Goth.* **ÞUSUND,** per multiplicem contractionem, ut conjecturat *Gloſsator,* factum ex **TAIhUNS,** vel **TIGUS hUND.** *Ang.* **a Thouſand.** *Run.* ÞUSINTI, *thuſinti.* Tpa þuſendo, *bis mille,* Marc. v, 13. *Goth.* **TWUS ÞUSUNDJUS: TAIhUN ÞUSUNDJUM, TWAIMTIGUM ÞUSUNDJUM,** *decem millibus, viginti millibus,* Luc. xiv, 31.

Ordinalia.

II. Se fopma, ſe fyrmeſta, *Ang.* **the formoſt.** ſe æreſta, ſe ærra. *primus. Goth.* **FRUMIST, FRUMISTS, FRUMISTA.** *Ang.* **the firſt.** *Run.* FYRST, *fyrſt.* Se oþer, ſe æftera, *ſecundus. Goth.* **ANÞAR, ANÞARA.** *Ang.* **the ſecond.** Se þridda, *tertius. Goth.* **ÞRIDJA, ÞRIDJO.** *Ang.* **the third.** Se feorða, *quartus. Ang.* **the fourth.** Se fifta, *quintus. Ang.* **the fifth.** Se ſixta, *ſextus. Goth.* **SAIHSTA, O.** *Ang.* **the ſixth.** Se ſeofoþa, *ſeptimus. Ang.* **the ſeaventh.** Se eahteoþa, *octavus. Ang.* **the eighth.** *Goth.* **IN DAGA AHTUDIN,** *in die octavo,* Luc. i, 59. Se nigoþa, *nonus. Goth.* **NIUNDA, O.** *Ang.* **the ninth.** Se teoþa, *decimus. Ang.* **the tenth.** Se [1] endlufta, *undecimus. Ang.* **the eleventh.** Se tpelfta, *duodecimus. Ang.* **the twelfth.** Se þreoteoþa, *decimus tertius. Ang.* **the thirteenth.** Se feopenteoþa, *decimus quartus. Ang.* **the fourteenth.** Se fifteoþa, *decimus quintus. Goth.* **FIMFTAIhUNDA.** *Ang.* **the fifteenth.** Se ſixteoþa, *decimus ſextus. Ang.* **the ſixteenth.** Se ſeofonteoþa, *decimus ſeptimus. Ang.* **the ſeventeenth.** Se eahtateoþa, *decimus octavus. Ang.* **the eighteenth.** Se nigonteoþa, *decimus nonus. Ang.* **the nineteenth.** Se tpenteogoþa, *viceſimus. Ang.* **the twentieth.** An, and tpenteogoþa, *viceſimus primus.* Se þrittigoþa, *triceſimus. Ang.* **the thirtieth.** Se feopenteogoþa, *quadrageſimus. Ang.* **the fortieth.** Se fifteogoþa, *quinquageſimus. Ang.* **the fiftieth.** Se ſixteogoþa, *ſexageſimus. Ang.* **the ſixtieth.** Se hundſeofontigoþa, *ſeptuageſimus. Ang.* **the ſeventieth.** Se hundeahtatigoþa, *octogeſimus. Ang.* **the eightieth.** Se hundnigontigoþa, *nonageſimus. Ang.* **the ninetieth.** Se hundteonteogoþa, *centeſimus. Ang.* **the hundredth.** Se ytemeſta, *poſtremus:* ut, manega fyrmeſte beoþ ytemeſte. ⁊ ytemeſte fyrmeſte, *Matth.* xix, 30.

His adde.

III. Ba, begen, [2] batpa, butu, butpu, *ambo. Goth.* **BAI, BA, BAJOÞS.** *Luc.* v, 38. **BAJOÞUM,** *Matth.* ix, 17. *Anglicè* **both.** Nom. Ba. Gen. begpa. Dat. bam. *Goth.* **BAIM.** Acc. ba. Abl. bam. Nu iſ heopa begpa luſu him bam ærne gemæne, *nunc horum amborum amor (patris, ſcilicet, & filii) utrique eſt communis,* Ælfric. de veteri teſtam. p. 3. tpin, & getpin, *geminus.* eallſpa fela, *totidem.* eall ſua micel, *tantundem.* eft ſpa micel, *tantidem.* hpilcere, *quotus.*

Anfeald, *ſimplex, Goth.* **AINFALÞ:** tpyfeald, *duplex.* þryfeald, *triplex.* feopenfeald, *quadruplex, Goth.* **FIDURFALÞ:** manigfeald, *multiplex, Goth.* **MANAGFALÞ.** *Ang.* **two-fold, threefold, fourfold, manyfold.** hundfeald, *Goth.* **TAIhUNTAIhUNDAFALÞ.** *Ang.* **an hundred-fold.**

Deſcriptis numeralibus, inſtituti noſtri fore arbitror, morem unum atque alterum, quo in rebus numerandis majores noſtri uſi ſunt, in hoc loco oſtendere. Primus conſiſtit in appoſitione numeralium cum alio nomine, vel pronomine, conjunctione copulativa non intercedente: ut, and þær ymb III pucan com ſe cyning Godpun þrittiga ſum þara monna þe in þam here peop-

[1] Variè ſcribitur, endlefta, ænlyfta, ællyfta. [2] Ex **BAI TWAI,** & **BA TWA,** vel ba tpa: þurt

þurt pǣnon, *hinc autem hebdomadis circiter tribus pervenit Gudrunus rex cum triginta plus minus hominum, qui in exercitu fuerunt præstantissimi*, chron. *Sax. Gibs.* an. DCCCLXXVIII. Brocmail pæſ gehaten heopa ealdop-man. ſe ætbæpſt þanon fiftiga ſum, *Brocmail dictus est eorum dux, qui cum quinquaginta plus minus inde evasit.* chron. *Sax. Gibs.* an. DCVII. Secundus ſpectat uſum, & ſignificationem vocis numeralis healfe, *dimidium*, quæ non auget numerum cui apponitur, vel poſtponitur apud *Anglo-Saxones*, ſed tantùm de eo demendum docet *dimidium*. ex. gr. oþeꝛ healf, *unum cum dimidio*, vel *sesquialterum*, þꝛeo healf, *vel* þꝛidde healfe, valet II *cum dimidio*: ut, of þꝛiddan healfꝛe hyde, *ex duobus coriis, & dimidio*. feoꝛþe healfe, *Latinè* valet III, & *dimidium*: ut, feoꝛþe healfe gẏꝛd, *tres virgatæ, & dimidium*. feoꝛþe healfe hund ſcipe, *naves tricenæ, & quinquaginta*. †oþeꝛ healf hund biſcopa, CL *episcopi*. pulchre etiam regulam hanc illuſtrant chron. *Sax. Wheloc.* & *Gibs.* inter ſe collata, in anno DCCCXCIII. ubi illud, mid þꝛidde healf hund ſcipa, hoc autem, mid CCL. ſcipa legit. Ita *Græci* τρίτον ἡμιτάλαντον, dicebant pro *duobus obolis, & semisse.* ἕκτον ἡμιτάλαντον pro *sex talentis, cum dimidio*. Nullus dubito, quin hanc numerandi rationem *Anglo-Saxones* à *Gothis*, & *Gothi*, vel *Getæ*, à *Græcis* acceperint. Eodem modo apud *Latinos* quoque *Sestertius* dicitur quaſi *semis tertius*, teſte Varrone, IV, de LL. & notat * *duos asses librales* cum *tertio semisse*, ut obſervatum videmus à *Vitruvio*, III, 1. [1] Veteribus etiam *Cimbris* hæc numerandi ratio in uſu erat: ut, ᛅᛅᚱ ᚼᛅᛚᚠᛏᚱᛁᛏᛁᚢᛘ ᛏᚢᛋᛅᚾᛏᛅ ᚢᛏᚱᚬᚴ ᚼᛁᛚᚴᛁ ᛘᛁᛏ ᚴᚢᛏᛅᚾᚢᛘ ᛋᛁᚾᚢᛘ, Aar halftridium tuſanda utdrog Helge mid Gutanum ſinum, *anno bis millesimo quingentesimo exiit Helgo cum Gothis suis.* [2] Hodierni quoque *Islandi* hanc numerandi rationem obſervant: ut, **i thein bisfopsdom halft fiorda hundrad fyrckna**, *in hâc diœcesi CCCL. parochiæ*. ſic Exod. XXV, 10, **hun skal vera half þridiu alnar ad leingd**, *erit* [*Arca*] *longitudo duûm cubitorum & dimidii.* **hann var half fertugur þa hann vard kongur**, *triginta quinque annorum erat, cum regnare cœpisset*, III. Reg. XXII. vid. Gramm. *Islandicæ* cap. VI. de numeralibus. *Scoti* etiam veterem *Danicam*, & deinde *Anglo-Saxonicam* à majoribus noſtris tempore Conquæſtoris edocti, quærentibus *quota est hora?* amant etiamnum reſpondere, **it is half ten**, quod *Latinè* valet *sesquinona est*. **it is half twelve**, quod valet, *semihora est post undecimam*. **it is half one**, hoc eſt, *duodecima est, & dimidia*. Tertius refertur ad τὸ an, & ſum, vel ſum, & ſum, quæ diſtributivè uſurpantur, ut *unus*, & *alius*, vel *alter*, & *alter*: ut, anum he ſealde fif pund. ſumum tpa. ſumum an, *uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum*. ſume hi beoton. ſume hi ofſlogon, *quosdam ceciderunt, alios vero occiderunt.*

IV. Hu micel, *quantus*? ſpa micel, *tantus*. hu fela, *quot*? ſpa fela, *tot*. *Goth.* ΘΑΝ ΓΙΛΝ. ՏVΑ ΓΙΛΝ ՏVΕ. ΘΑΝ ΜΑΝΑΓΑΝՏ ՏVΑ ΜΑΝΑΓΑΝՏ ՏVΕ:

V. *Gothi* notas arithmeticas, more *Græcorum*, alphabeti literis exprimunt, niſi quòd carentes literâ ξ, (pro quâ utuntur KS,) LX. per Ϥ deſignant. ſic *Marc.* IV, 8. ΑΙΝ Λ. ϤΑΗ ΑΙΝ Ϥ. ϤΑΗ ΑΙΝ Κ. *unum* XXX, *& unum* LX, *& unum* C. Sic δώδεκα ἔτη ſunt *Gothice* ΙΒ VΙΝΤΡΙΝՏ, *duodecim hyemes*, quòd cum *Anglo-Saxonibus*, annorum numerum per *hyemes* computabant. τεσσαράκοντα δηναρίων, Τ ՏΚΑΤΤΕ, *Joh.* XII, 5. πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια, Ε ΗΛΑΙΒΑΝՏ ϤΑΗ Β ΓΙՏΚΑΝՏ, *Joh.* VI, 9. ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε, ἢ τριάκοντα, ՏVΕ ՏΤΑΔΙΑΝՏ Κ ϤΑΗ Ε ΑΙΨΑΝ Λ: quæ notæ lectori in hoc ſchemate repræſentantur:

Λ, λ.	Κ, ρ.	ΙΒ, ιβ.	Τ, τ.	Β, β.	Ε, ε.	Κ, κ.	Ϥ, ξ.
30.	100.	12.	300.	2.	5.	20.	60.

ſed ut hæc planius, & pro ſua dignitate plenius oſtendantur, XIII cap. doctiſſimi *Olai Verelii* manuductionis ad Runographiam *Scandicam*, integrum hic adjungendum putamus.

" *Ulf-bilanas* & domeſticas noſtras *Runas* diverſas fuiſſe, ſed utrarumque uſum eundem, & " quidem duplicem, nempe ut ſermoni inſervirent, & notis numerorum ſupra monui. de priori " ſtrictim jam actum. in altero etiam lectoris curioſitati, quatenus documentorum penuria per- " mittit, inſerviemus. Qui *Runarum Ulf-bilanarum* fuerit ordo, ex capitum verſuumque evan- " gelicorum diſtinctione dignoſci antea dixi, fallente ſcilicet memoria lecti pridem auctoris, ne- " que enim *Ulf-bilæ* exemplar ad manus tum fuit. Quod cum aliter ſe habeat, hic correctum " volo. Nam codex argenteus *Ulf-bilæ* continuo texitur ſtylo per totum, ſine ulla capitum " verſuumque diſtinctione; aureis tantum literis ſententiarum illuſtrium aut narrationum diver- " ſarum initia exprimentibus; marginibus autem, à principio ad finem cujuſque evangeliſtæ, in- " dices locorum parallelorum, quos alii *canones* vocant, elementis alphabeticis adſcripti ſunt, qui " documentum illuſtre exhibent ordinis alphabetici & computationis *Ulf-bilanæ*. Infra textum " vero, quatuor arcuata frontiſpicia exhibent paginæ ſingulæ, & ſui nomine evangeliſtæ unum- " quodque notatum, indicibuſque marginalibus impletum, qui evangeliſtarum harmoniam mon- " ſtrant. Et cum *Franciscus Junius* in codice argenteo *Ulf-bilæ* edendo, veterique lingua *Go-*

† *Germani* dicunt **anderthalb, drittehalb**, *&c.*
* Inde vetus nota ſeſtertii apud *Valerium Probum*, hæc eſt, ⱧS. à qua HS deflectitur. [1] *Olai Worm.* monument. *Danic.* lib. V, p. 451. [2] Ex veteri MS. *Islandico* ad calcem libri *Olai Worm.* qui gerit titulum, *Regum Daniæ series duplex.* [3] *Marc.* X, 30. [4] ΓΑΝΙΜΑΝΔՏ ΨΑΝ ΨΑΝՏ ΙΒ, *assumens autem* XII. Luc. XVIII, 31.

Digitized by Google

"thica exinde illuſtranda, nunquam ſatis laudatam impenderit operam; ut hoc nomine à popularibus noſtris, omnibuſque *Gothicarum* rerum æſtimatoribus inſigniter ſit meritus; miror cur hoc cæteræ diligentiæ ſuæ deeſſe voluerit, ut indicum & numerorum iſtorum rationem neglexerit! *An quia rem iſtam tanti non putavit?* Nam cætera oculatum perſpicacemque, hanc non obſervaſſe quis credet? Mihi autem viſa eſt hæc antiquitatis particula, ut ut exigua, lucem publicam mereri. & cum *Ulf-bilæ* illa computandi ratio *Græcæ* in pleriſque conveniat, eas hic ad invicem collocabo, additâ ſimul *Scandicâ* noſtrâ antiquâ, quæ cum illis nihil quicquam habet commune: indicio ſatis manifeſto, hanc neutri illi originem ſuam debere, ut ſupra oſtendi.

"De *Græcorum* numerorum ordine in præſentia nihil; de *Ulf-bilano* vero pauca hic addam: ac illud quidem primum; ut inter primam, & ſecundam decadem novem priora elementa repetuntur, & denariæ notæ 𐌹 adjunguntur, ita porro continuari inter ſingulas decades, uſque ad decimam, ſive centum. Abſolutis deinde, ordine alphabetico, ſequentibus novem decadum notis, 𐌹. 𐌺. 𐌻. 𐌼. 𐌽. 𐌾. 𐌿. 𐍀. 𐍁. quæ ſequitur 𐍂 nota eſt centenarii, vel decies decem. quæ hanc porro ordine alphabetico ſubſequuntur, uſque ad mille, centenariæ ſunt; ita ut poſterior priori centum ſemper ſuperaddat, hac progreſſione, 𐍃, 200. 𐍄, 300. 𐍆, 400. 𐍉, 500. 𐍅, 600. ſuperſunt duo elementa literaria *Ulf-bilana* aſteriſco notata, 𐍈 & 𐍇. ſed utrum ordine prius ſit, deficientibus indicibus marginalibus, ſtatuere non poſſum. incertum proinde utrum 𐍈 notet 700, 𐍇 800, vel contra. Quæ item fuerit nota numeri 900, & 1000, juxta neſcio; cum, finito ordine alphabetico, unico elemento deſignare nequeant; niſi forte aliquibus, hanc ſolùm in rem, præter ordinaria, inventis uſurpatiſque: & infra millenarium numerum, qui maxime rotundus & perfectus, conſiſtere computationis ejus notas vero non eſt ſimile. cur autem, pro *Græcâ* numeri 600, notâ ξ, *Runam* 𐌾 repoſuerit *Ulf-bila*, miratur vir cl. *Thomas Mareſchallus* in obſerv. de verſione *Gothica*, p. 423. & rationem ejus rei indaganti hæc viſa eſt potiſſima, quod *Gothi* non haberent *Runam*, quæ reſponderet *Græco* ξ. ſed ejus loco binis uterentur 𐌺𐍃. ſonum autem *Gothicæ* literæ 𐌾 proxime accedere ad *Græcæ* illius ξ. ideoque pro ipſa in numeris ſubſtitutam. Aſt nullus ejus rei ſcrupulus cl. viro ſuboriri potuiſſet, ſi ad ordinem alphabeti *Ulf-hilani* attendiſſet, qui ex indicibus marginalibus colligi debet, & inſertis aliquot novis *Runis*, ab ordine alphabeti *Græci* nonnihil diſcrepat. Numeri autem *Ulf-bilani* digeſti ſunt ad ordinem alphabeticum ſupra oſtenſum, nullâ habitâ ratione figuræ aut poteſtatis utrarumque literarum. De nonagenaria nota 𐍁 hoc tenendum; cum in fragmentorum, quæ ſuperſunt, codicis argentei textu, eam non obſervaverit *Fr. Junius*, in alphabetum *Ulf-bilanum* non recepit: quem ſecuti, viginti quinque tantum elementa ſuprâ, capite III. diximus. At cum in indicibus marginalibus ſuum habeat locum, & inter literas *Ulf-bilanas* anonymi recenſeat à *B. Vulcanio* editus commentarius in codicem argenteum, qui eo forſan integriori eſt uſus, ſex & viginti elementis alphabetum *Ulf-bilanum* conſtare rectè dicemus. *Scandicis* autem nominibus numeros ſuos extuliſſe *Gothos* & *Ulf-bilam*, indicio ſunt, quæ habemus fragmenta codicis argentei, in quibus legas, ains ſtriks, ains gota, *unum jota*. tuos raſta, *duo miliaria*. trim ſindam, *ter*. triga hunda, *trecenta*. niund, *novem*. taihund, *decem*. fimtaihund, *quindecim*. tuaimtigum, *bis decem*, vel *viginti*. trigetigive, trimſtiguns, *triginta*. fidvortiguns, *quadraginta*. fimtiguns, *quinquaginta*. ahtautehund, *octoginta*. niuntehund, *nanaginta*. taihundtehund, *decies decem*, vel *centum*. fimhunda, *quingenta*. tuos þuſundios, *duo millia*. fidvorþuſundios, *quatuor millia*. fimþuſundios, *quinque millia*. tuaimtigum þuſundios, *viginti millia*. De *Scandianorum* numerandi ratione antiqua, quæ obſervavimus in notis ad Hervarar ſaga, pag. 168. legi poſſunt, hic haud repetenda. De notis autem numerorum, *Runis* inquam, haud uſui deputatis, hic fuiſſet differendi locus, ſi ea ſuppeterent do-

Græca.		*Ulf-bilana.*		*Scandica.*	
1.	α.	𐌰.	*a.*	ᚠ.	f.
2.	β.	𐌱.	*b.*	ᚢ.	u.
3.	γ.	𐌲.	*g.*	ᚦ.	tzh.
4.	δ.	𐌳.	*d.*	ᚮ.	o.
5.	ε.	𐌴.	*e breve.*	ᚱ.	r.
6.	ς.	𐌵.	*qu.*	ᚴ.	k, g.
7.	ζ.	𐌶.	*z.*	ᚼ.	h.
8.	η.	𐌷.	*h.*	ᚾ.	n.
9.	θ.	𐌸.	*tzh.*	ᛁ.	i.
10.	ι.	𐌹.	*i.*	ᛅ.	a, æ.
11.	ια.	𐌹𐌰.		ᛋ.	ſ.
12.	ιβ.	𐌹𐌱.		ᛏ.	t, d.
13.	ιγ.	𐌹𐌲.		ᛒ.	b, p.
14.	ιδ.	𐌹𐌳.		ᛚ.	l.
15.	ιε.	𐌹𐌴.		ᛘ.	m.
16.	ις.	𐌹𐌵.		ᚤ.	au.
17.	ιζ.	𐌹𐌶.		ᛦ.	al.
18.	ιη.	𐌹𐌷.		ᛯ.	m, m.
19.	ιθ.	𐌹𐌸.		Φ.	tzh.
20.	κ.	𐌺.	*k.*		
30.	λ.	𐌻.	*l.*		
40.	μ.	𐌼.	*m.*		
50.	ν.	𐌽.	*n.*		
60.	ξ.	𐌾.	*ghi.*		
70.	ο.	𐌿.	*u.*		
80.	π.	𐍀.	*p.*		
90.	ϟ.	𐍁.			
100.	ρ.	𐍂.	*r.*		
200.	σ.	𐍃.	*ſ.*		
300.	τ.	𐍄.	*t.*		
400.	υ.	𐍆.	*f.*		
500.	φ.	𐍉.	*o.*		
600,	χ.	𐍅.	*w & y.*		
700.	ψ.	𐍈*.	*hw, qhu.*		
800.	ω.	𐍇*.	*ch.*		
900.	ϡ.				
1000.	͵α.				

"cumenta,

Digitized by Google

"cumenta, quæ nobis aliisque satisfacere possent; sed cum ea nobis subduxerit superiorum tem-
"porum imprudentia, cogimur pauculis illis acquiescere, quibus anni enneadecaëteridis in ca-
"lendario *Runico* discernuntur. eæ autem notæ ultra novendecim non progrediuntur; cum plu-
"res non requireret periodi istius ratio. sed cum vigenarius numerus *Scandianis* maxime fuerit
"rotundus; & nihil illis frequentius, quam per vigenas computare, vigenariâ etiam notâ illos
"usos fuisse extra dubium est. An deinde novendecim istarum repetitione, & ad vigenariam ad-
"ditione, numerorum rationem continuaverint, vel integris vocabulis numerum quemque ex-
"presserint, indictum relinquere malo, quam conjecturis incertis lectorem circumducere.

CAPUT SEPTIMUM.

De Verbo.

I. DUO sunt verba substantiva apud *A.Saxones*; ut apud *M.Gothos*, *Franco-Gothicæ* & veteris *Scandico-Gothicæ* conservatores *Islandos*; quorum ope formatur vox passiva; beon l. ƿeſan, *Gothice* ƲISAN *esse*; & ƿeorþan vel geƿeorþan, *Gothice* ƲAIRÞAN, *fieri*:

Modus indicativus.

	Num. sing.	*Num. plur.*
Temp. præs.	Eom, *sum.*	ſynd l. ſind, *sumus.*
	eart, *es.*	ſynd l. ſind, *estis.*
	yſ l. iſ, *est.*	ſynd l. ſind, *sunt.*

II. Pro eom legitur eam & am in cod. evang. interlin. *Cott.* & istiusmodi *Saxonico-barbaris*. beom etiam non raro occurrit in cod. *Cott.* pro eom: ut, ðær ic am l. beom in middum heora, *ibi sum in medio eorum*, Matth. XVIII, 20. beom autem videtur euphonice dictum pro beon l. beone, à beon, *esse*, ut dom *facere* vel *faciam* pro don, à don vel doan, *agere*, *facere*: hƿæt þonn dom ic, *quid igitur faciam?* Matth. XXVII, 22. Ex beom iterum fit beo, *sum*. Syg, & ſy etiam usurpatur pro eom: ut, hƿeþer ic hyt ſy, *nunquid ego sum?* Matth. XXVI, 25. Pro eart, *Cimbrice* ert, à prima persona **er**, *sum*, fere nunquam non occurrit arþ, in cod. evang. *Cott.* ðu arþ vel arþ þu ſe þe to-cymende ƿæſ, *tu es qui venturus?* Matth. XI, 3. Occurrit etiam birt: ut, fader ureſ þu arþ vel þu birt in heofnum, *pater noster, qui es in cælis*, Matth. VI, 9. Biþ vel byþ, & ſyg, ſy, pariter occurrunt pro yſ: ut, Dat ſoþlice from þaem ƿordum manig-faldra iſ l. biþ, *quod autem his abundatius est, vel his verbis*, cod. *Cott.* hƿæne ſecgaþ menn ꝥ ſy manneſ ſunu, *quem dicunt homines, esse filium hominis*, Mat. XVI, 13, 15. þæt nan æriſt ne ſig, *non esse resurrectionem*, Matth. XXII, 23. pro ſynd, *sumus*, ſynt, ſyndon, ſyndun, & ſyn, *Matth.* VI, 1, 2, 25. pro ſynd, *sunt*, beoþ, ut hig beoþ innane reafiende ƿulfaſ, *intus sunt lupi rapaces*, Matth. VII, 15. Pro tribus etiam ſynd, frequenter occurrit biþon in cod. *Cott.* ut, eadige biþon ſibsume, *beati pacifici*. eadige biþon þa þe gemænaſ nu. forþon þa ge-froefred biþon, *beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. sic gefylled biþon, *saturabuntur*. biþon, autem contractum videtur à beoþon, ut beoþ euphonice à beonþ, quod denuo à beonoþ factum videtur. pro ſynd, *sunt*, etiam frequens legitur aron in cod. *Cott.* ut, ƿe aron vel bi-þon geloſad, *perimus*, Matth. VIII. 25. eadige aron ge miþ þy yfel hia gecuoedaſ iuh, *beati estis cum maledixerint vobis*. pro aron gie, vel aron ge, non raro legitur [1] abjecta N finali, aro ge, & per coalescentiam utriusque vocis, aroge: ut, ⁊ of gerede huæt gemende aroge, *& de vestimento quid solliciti estis*, Matth. VI, 28. mare monige aroge be him, *plures estis illis*. getalod aron vel ſint, *numerati estis*, Matth. X, 30. And huon aron þa þe onfinder þa ilco, *& pauci sunt, qui inveniunt eam*, Luc. VII, 14. Legitur etiam & ſie pro ſint, *estis*: ut, gie aron vel ſie leht middan geardeſ, *vos estis lux mundi*. quod autem ad aron istud attinet, unde antiquum nostrum **arn**, quod nunc est **are**, manifeste formatur à [2] *Cimbrico* illo **ER**, *er*, quod in plurali facit **ERUM**, *erum*, **ERUÐ**, *erud*, **ERU**, *eru*. Et notandum est, quod nonnunquam scribitur arun: ut, ne þa þe ſended arun, *non qui missi sunt*, Præfat. *Hieronymi*, in codice *Cottoniano*. Quod autem **arn** vel **arne** in usu olim fuit apud nostros, probat istud *Satyrographi*,

Right so flatterers and foles arne the Fendes disciples,
To entice men, through hir tales, to sinne and harlottrye.

Sic in *Boethio Chauceriano*. **Heeres hore aren shad overtimeliche upon my head.** Verum

---

[1] Vide capitis octavi regulam primam. [2] Vide Grammaticæ *Islandicæ* caput octavum.

Digitized by Google

ne exemplorum multitudine obtundam potius, quam instituam studiosum lectorem, en paradigma quoddam, in quo quis uno intuitu omnem varietatem cujusque personæ facile poterit perlustrare.

Numerus singularis.			*Numerus pluralis.*
Eom, eam, am, beom, beo, ar, sy, si, *sum.*	eart, arð, bist, es, si, *es.*	ys, is, byþ, biþ, si, *est.*	synd, sind, sint, sin, sien, sie, syndon, syndun, aron, biþon, beoþ, *sumus*, *estis*, *sunt.*

III. Temp. præt. imperf.		
	ƿæs, *eram.*	ƿæron, un, *eramus.*
	ƿære, *eras.*	ƿæron, un, *eratis.*
	ƿas, *erat.* R. **VAR**, *war.*	ƿæron, un, *erant.*

Notandum autem hic est in verbis *Anglo-Saxonicis*, præteritum, & plusquam perfectum idem esse cum imperfecto, adeo ut ƿæs etiam significet, *fui*, *fueram*; pro ƿæs, ƿære, ƿæron, scribuntur in *Dano-Saxonicis*, præsertim in cod. evang. interlin. *Cott.* ƿes, uues, vies, væs, ƿere, ƿeron. Pro ƿærun, legitur quandoque ƿærum, & ƿoeron, in codicibus *Dano-Saxonicâ* dialecto scriptis.

IV. Tempus futurum.		
	Beo, *ero.*	beoð, *erimus.*
	byst, *eris.*	beoð, *eritis.*
	byð, *erit.*	beoð, *erunt.*

Beo, formatum per aphæresin euphonicam à beom, ut do à dom, est etiam præsentis temporis: sed hic ponitur ut paradigma futuri, quod in eo tempore frequentius occurrit usurpatum. Hu lange beo ic mid eoƿ, *quousque ero vobiscum*, Matth, XVII, 17. eoƿ ne byþ ænig ðing unmihtelic, *nihil vobis erit impossibile.* se biþ læst genemned on heofenan rice, *minimus vocabitur in regno cœlorum.* eadyge synd þa þe for rihtƿisnesse hingriaþ ꝥ þyrstaþ. forþam þe hi beoþ gefyllede, *beati, qui esuriunt, ac sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*, Matth. v, 6. In cod. *Cott.* legitur beom, à beon, pro beo: ut, ic hal beom, *salvus ero*, Matth. IX, 22. ƿæs etiam ibi legitur pro biþ: ut, ꝥ bið l ƿæs ðiu hlætmesto duolu ƿyrse from æriu, *& erit novissimus error pejor priore.* biþon etiam occurrit pro beoþ, *erunt.* vide regulam secundam hujus capitis.

Modus imperativus.

V.		
	Beo ðu, vel si ðu, vel sig ðu, *sis, esto.*	Beon ƿe, vel sin ƿe, *simus.*
	byþ he, vel si he, vel sig he, *sit, esto.*	beoþ ge, vel sin ge, *sitis, estote.*
		beon hi, vel sin hi, *sunto.*

Beo ðu onbugende þinum ƿiþerƿinnan hraþe, *esto protinus consentiens adversario tuo*, Matth. v, 25. sy eoƿer spræc hyt is. hyt is, *sit sermo vester, est, est*, vers. 37. si þin nama gehalgod, *sanctificetur nomen tuum.* Matth. VI, 9. beoþ fulfremede, *estote perfecti.* Pro beo l si þu, occurrit ƿes þu, *Luc.* I, 28. *Matth.* XXVII, 29. *Marc.* XV, 18. sic ƿæs arfæst, *esto pius*, Cædm. LX, 22. ƿæs þinum scealcum ƿel eaþmode, *esto deprecabilis super servos tuos.* cod. MS. canonum. Pro si l sig, legitur siende: ut, ne gyt siende mansere, *neque etiam sit mercator.* ib. Pro beoþ ge vel sin ge, legitur ƿese ge: ut, * hale ƿese ge, *salvete*, Matth. XXVIII, 9. & ƿoras ge: ut, ƿoras ge hoge sua nedro, *estote prudentes sicut serpentes.* ƿoras ge ðonn iuh ƿirfæst, *estote vos perfecti*, cod. evang. interlin. *Cott.* legitur etiam ƿorað: ut, ƿorað ge hal, *avete*, Matth. XXVIII, 9. Beo etiam occurrit pro beoð [1] postposito pronomine: ut, beo ge na hogiende ymb þa morgenlican neode, *de crastino*, hoc est, *de futuro, solliciti esse nolite.* pro sin l syn, occurrit sien: of cirican ascadene sien, *ab ecclesia arceantur*, Spelm. concil. p. 195. & sion, p. 106.

Modus optativus, potentialis & subjunctivus.

VI. Temp. præsens.		
	Beo, si, *sim.*	beon, sin, *simus.*
	byst, si, *sis.*	beon, sin, beoð, *sitis.*
	beo, si, *sit.*	beon, sin, *sint.*

Hƿæt secge ge ꝥ ic si, *vos autem, quem me esse dicitis?* Matth. XVI, 15. þæt þu ne sy gesegen fram mannum fæstende, *ne videaris hominibus jejunans*, Matth. VI, 18. þæt ge syn eoƿres fæder bearn, *ut sitis patris vestri filii.* forþam ic secge eoƿ. ꝥ ge ne syn imbhydige, *ideo dico vobis, ne solliciti sitis*, Matth. VI, 25. ðæt þin ælmesse sy on diglum, *ut eleemosyna tua sit in abscondito.* ðæt hig syn gehyrede, *ut exaudiantur.* nota autem quod pro si, & sin, sæpe occurrunt sio, seo, sion, seon: ƿenst ðu nu ꝥ se anƿeald ꝥ ꝥ genihst seo to forseonne, *putas ne potentiam & sufficientiam esse contemnendas.* **Þa sint** þing þe ƿe ær ymbe spræcon. þeah

* Inde derivatur *Anglicanum* **wassail**, *salve*, ƿese hale.

[1] Vide capitis octavi regulam primam.

hi

Digitized by Google

hi tonemde feon mid wordum. þæt hit is eall an þing, *hæc quinque, de quibus modo locuti sumus, etsi verbis distinguantur, revera tamen unum sunt*, Boethius Ælfredi p. 73, 74.

Temp. præt. imp.	wære, *essem, fuerim, fuissem.*	wæron, an, en, un, *essemus, fuerimus, fuissemus.*
	wære, *esses, fueris, fuisses.*	wæron, *essetis, fueritis, fuissetis.*
	wære, *esset, fuerit, fuisset.*	wæron, *essent, fuerint, fuissent.*

And eallum on hyra heortan þincendum hwæþer he Crist wære, *cogitantibus omnibus in cordibus suis, ne forte ipse esset Christus.* gyf ge of middanearde wære, *si de mundo fuissetis.* buton þa dagas gescyrte wæron, *nisi breviati fuissent dies*, Matth. xxiv, 22. Perfectum tempus, & plusquam-perfectum tempus coincidunt plane, in utroque numero, cum tempore præterito imperfecto.

Modus infinitivus.

VII. Beon & wesan *esse, existere, fore.* to [1] beonne, to bionne & to wesanne, *existendi, existendo, existendum.* Saxo-barbare etiam wosa, & wossa *esse*, & to wosanne. *existendi, do, dum.* nellas ge ðonne wosa gelic him, *nolite ergo assimilari eis*, Matth. vi, 8. cod. evang. interlin. *Cott.* God ys us here to beonne, *bonum est nos esse hic*, Matth. xvii, 4. God is us her to wossanne. cod. evang. interlin. *Cott.* wilniaþ simle to bionne, *cupiunt semper existere*, Boeth. Ælfredi, p. 92. Andweard, [2] *præsens.* toweard, vel se þe sceal beon, *futurus.* notandum etiam est in cod. interlin. *Cott.* legi etiam wese à *Cimbrico* vera, pro *esse*: ut, mæhte forðon ðis wosa ł wese bebohte in micel feh, *potuit enim istud venundari multo*, Matth. xxvi, 9. occurrit etiam in isto codice, sie, à *Francico* [3] siin, *esse*: ut, huelc meh sie gie secgas, *quem me esse dicitis*, Matth. xvi, 13. Hinc observare obviam est, syndon, synt, sint, sin, si, à siin vel sie; beom, beo, byst, byþ, beoþ, à beon; wæs à wesan; & wære, wæron, à wert vel wera, formari & ducenda esse.

Conjugatio verbi auxiliaris weorþan, geweorþan, *fieri, esse.*

Modus indicativus.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
VIII. T. præs. & fut.	ic weorþe, wurþe, & wyrþe.	we weorþon, an, en. & weorþaþ, vel wurþaþ.
	þu weorþest, wurþest.	ge weorþeþ. aþ.
	he [4] weorþe, wurþe, & wyrþe.	hi weorþon, an, en, un, & weorþaþ, vel wurþaþ.

Dæt hi anrede weorþan. ⁊ Godes riht lusian, *ut concordes sint, vel fiant, & Dei justitiam* [[5] fas] *ament.* and hit wyrþe treow, *& fit arbor*, Matth. xiii, 32. and þ wyrþe þære þeode eal to unþearfe, *& istud erit omnino genti præjudicium*, cod. MS. canonum. Drihten ne gewurþe þ, *domine non erit hoc*, Matth. xvi, 22. hit gewyrþ him of minum fæder, *fiet illis à patre meo*, Matth. xviii, 19. sege us hwænne þas þing gewurþun, *dic nobis quando hæc erunt?* Matth. xxiv, 3. þu sprecan ne miht oþ þone dæg þe þas þing gewurþaþ, *non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant*, Luc. i, 20. ne nane gewurdaþ, *neque fient*, Marc. xiii, 19. ubi d pro ð; *media* scilicet pro *asperâ. lenes* enim & *mediæ* frequenter occurrunt pro *asperis.*

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
IX. Temp. præt.	ic wearþ.	we wurdon, an, en. & weordon, an, en.
	ðu wearþest.	ge wurdeð.
	he wearþ.	hi wurdon, an, en. & weordon, an, en.

And leoht wearþ geworht, *& facta est lux*, Gen. i, 3. Da wearþ mycel styrung geworden on þære sæ, *tum motus magnus factus est in mari.* and þær wearþ micel gefeoht twywa on geare, *ibique uno anno bis commissum erat acre prælium*, Gibs. chron. *Sax.* an. 885. and þa wearþ þæt rice todæled on fif, *fuit autem illud regnum divisum in quinque partes.* þa he wearþ gedofen, *cum cœpisset mergi*, Matth. xiv, 30. and hi þær aflymede wurdon. ⁊ þær wearþ feala ofslegenra, *ibi autem fugati erant, & multi occidebantur*, Gibs. chron. *Sax.* an. 1001. hi wurdon gedrefede, *turbati sunt*, Matth. xiv, 26. weordon to edsceafte, *renovata erant.* Boeth. *Ælf.* p. 90. Tempus futurum circumscribitur etiam per auxiliare sceal; ut, ic sceal geslagen wurden, *occisus ero.* þu scealt, &c.

Modus imperativus.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
X.	weorðe, wurðe, vel wyrþe ic.	weorðon, an, en, we.
	weorða ðu.	weorðe ge.
	weorðe, wurðe, wyrðe he.	weorðon hi.

Geweorðe leoht, *fiat lux*, Gen. i, 3. gewurðe nu fæstnis, *fiat firmamentum*, Gen. i, 6. ga ⁊ gewurþe ðe swa ðu gelyfdest, *vade, & sicut credidisti, fiat tibi*, Matth. viii, 13. geweorþe þe ealswa þu

[1] Vid. cap. viii. reg. 13. [2] Quasi *præessens*, ut *absens* quasi *abessens*. [3] Vid. Gram. *Franc.* cap. viii. [4] Weorþeþ, *Cædm.* xxxix, 17. wolde weorþeþ þeoland monig þine gefylled. & 48, 7. gien ðe sunu weorþeþ bearn of bryde þurh gebyrd cumen. [5] Godes riht, *fas*, Ælfric.

Digitized by Google

ƿylle, *fiat tibi sicut vis*, Matth. xv, 28. ne ƿurþe næfre ƿæstm of þe acenned, *nunquam ex te fructus nascatur*, Matth. xxi, 19. Ær þam þe ealle þas þing geƿurþon, *donec omnia fiant*, Mat. xxiv, 34.

Modus optativus, potentialis, subjunctivus.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis*
XI. Temp. præsens.	ic ƿeorðe, ƿurþe, vel ƿyrþe.	ƿe ƿeorðon, an, en.
	ðu ƿeorðest.	ʒe ƿeorþe.
	he ƿeorðe, ƿurðe, ƿyrðe.	hi ƿeorðon, an, en.

Ðæt ænig man to lange unbiscopad ne ƿyrþe. *ut nemo confirmatione episcopali nimium diu destitutus sit*. nys soþlice nan þing dyhle ꝥ ne ƿurþe ʒesƿutelod. ne nan dihle þing ꝥ ne ƿurþe ʒeopenod, *nihil enim est opertum, quod non revelabitur, aut occultum, quod non scietur, vel apertum erit*, Matth. x, 26. þa ʒeseah Pilatus ꝥ ʒeƿurþe mare ʒehlyd, *videns autem*; Mat. xxvii, 24, &c.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
XII. Temp. præteritum.	ic ƿurde.	ƿe ƿurdon, an, en.
	ðu ƿurdest.	ʒe ƿurdeð, að.
	he ƿurde.	hi ƿurdon, an, en.

Ealra bearna betst þe æfre ʒeboren ƿurde, *omnium infantium, qui unquam nati, optimus*, MS. *Jun.*

Modus infinitivus.

XIII. Ƿeorþan, ʒeƿeorþan, & ƿorþan, *fieri, esse*. to ƿeorþanne, *existendi, existendo, existendum.*

Participium.

Ƿorden, ʒeƿorden, *factus, a, um*. Ðeah þe he ƿis ʒeƿorden ƿære, *tametsi certus esset factus*. Ða ƿæs sumre nihte ʒeƿorden ʒrim storm, *facta est nocte quaddam sæva tempestas*. ʒeƿordenre ʒecƿydrædenne, *conventione facta*, Matth. xx, 2.

XIV. Reperitur hoc verbum in diversis modis & temporibus apud antiquos nostros auctores, maxime in egregio Satyrarum libro, qui inscribitur **The vision of Pierce Plowman**: ut,

> **Much [1] wo worth the man, that misruleth his [2] inwitte.**
> **And said mercy madam, your man shall I worth.**
> **And well worth Pierce Plowman that pursueth god in doinge.**

Similia frequenter etiam occurrunt exempla apud *Galfridum Chaucerum* nostratem, ut II. de *Troilo*:

> **Wo worth the faire gemme vertulesse,**
> **Wo worth that hearbe also that doth no bote.**
> **Wo worth the beauty that is routhlesse,**
> **Wo worth that wight that trede ech under fote.**

XV. Duo sunt Verba substantiva ap *Mæso-Gothos*: 𐍅𐌹𐍃𐌰𐌽, *esse*; & 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌽, *fieri, esse*.

𐍅𐌹𐍃𐌰𐌽, *esse*.

Modus indicativus.

	Num. sing.	*Num. plur.*
Temp. præs.	𐌹̈𐌼, *sum*.	𐍃𐌹𐌾𐌿𐌼, *sumus*.
	𐌹̈𐍃.	𐍃𐌹𐌾𐌿𐌸, 𐌿𐌳.
	𐌹̈𐍃𐍄.	𐍃𐌹𐌽𐌳.

Pro 𐌹̈𐍃𐍄, occurrit 𐍃𐌹𐌾𐌿, *Marc.* xiii, 29. pro 𐍃𐌹𐌽𐌳, 𐍃𐌹𐌽𐌳𐍉𐌽, *Luc.* viii, 21. 𐍃𐌹𐌾𐌿, 𐍃𐌹𐌾𐌿𐌼, 𐍃𐌹𐌾𐌿𐌸, videntur deduci ab obsoleto 𐍃𐌹𐌾𐌰𐌽, siquidem apud *Alamannos* Sein, & apud *Francos*, eorum majores, Siin, *esse* significat.

XVI. T. præt.	𐍅𐌰𐍃, *eram*.	𐍅𐌴𐍃𐌿𐌼.
	𐍅𐌰𐍃𐍄.	𐍅𐌴𐍃𐌿𐌸.
	𐍅𐌰𐍃.	𐍅𐌴𐍃𐌿𐌽.

[3] 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌽, *fieri, esse*.

Modus indicativus.

	Num. sing.	*Num. plur.*
T. præs.	𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰, *fio*.	𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌼.
	-𐌸𐌰𐌹𐍃, vel 𐌸𐌹𐍃.	𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌹𐌸.
	-𐌸𐌴𐌹𐌸, vel 𐌸𐌹𐌸.	𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌽𐌳.

In numero duali occurrunt etiam 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐍉𐍃, & 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐍄𐍃: & 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌹𐌸, aliter scribitur 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌹𐌸, & pro 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌹𐌸, 𐌸𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌹𐌳. De numero duali consulat lector cap. VIII. *reg.* 17.

Temp. præt.	𐍅𐌰𐍂𐌸, *fiebam*.	𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌿𐌼.
	𐍅𐌰𐍂𐌸.	𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌿𐌸.
	𐍅𐌰𐍂𐍄.	𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌿𐌽.

Pro 𐍅𐌰𐍃𐍄, legitur 𐍅𐌰𐍂𐍃𐍄, *Joh.* ix, 34. pro 𐍅𐌰𐍃, occurrit 𐍅𐌰𐍂𐌸𐌹: pro 𐍅𐌴𐍃𐌿𐌽, 𐍅𐌴𐍂𐌿𐌽:

[1] Id est, *male illi contingat, qui*, &c. [2] Id est, **inward sense**. *Sax.* inƿit. [3] *Belgæ* & *Germani* dicunt werden & worden. **Worth up if thou wolt**, *ascende si placet*, Chauceri Boeth.

Temp.

Temp. futur.	[1] SIGAN, *ero.* [2] SIGAIS. SIGAI.	SIGAIMA. SIGAIÞ. SIGAINA.	Temp. fut.	WAIRÞAN. WAIRÞAIS. WAIRÞAI.	WAIRÞAIMA. WAIRÞIÞ. WAIRÞAINA.

XVII. *Modus imperativus.* — *Modus imperativus.*

SIGAIS, *sis, esto.* [3] SIGAI, *sit, esto.*	SIGAIMA, *simus.* SIGAIÞ. SIGAINA.	WAIRÞAIS, *fis, esto, factus.* WAIRÞAI.	WAIRÞAIMA. WAIRÞIÞ. WAIRÞAINA.

XVIII. *Modus optativus, potent. subjunctivus.* — *Modus optativus, potentialis, subjunctivus.*

Temp. præs.	SIGAN, *sim.* SIGAIS. [4] SIGAI.	SIGAIMA. SIGAIÞ. SIGAINA.	Temp. præs.	WAIRÞAN. WAIRÞAIS. WAIRÞAI.	WAIRÞAIMA. WAIRÞIÞ. WAIRÞAINA.
Temp. præt.	WESEAN, *essem.* [5] WESEIS. [6] WESEI.	WESEIMA. WESEIÞ. WESEINA.	Temp. pr.	WAURÞAN. WAURÞEIS. [7] WAURÞEI.	WAURÞEIMA. WAURÞEIÞ. WAURÞEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: WISAN, & SIGAN, *esse.*
XIX. Cum præpositione: AN WISAN, *ad existendum.*

Participium.

WISANDS, *existens, cùm sim,* &c. *Græce,* ὤν, ἐών, ὄν. quod *Italico* sermone dicitur *essendo.*

Modus infinitivus.

Absolutus: [8] WAIRÞAN, *fieri, esse.*
Cum præpositione: AN WAIRÞAN, *ad existendum.*

Participium.

WAURÞANS, γενόμενος. WAURÞANA, γενομένη. WAURÞAN (emphaticè WAURÞANS) γενόμενον.

Caput Octavum.

De verbo activo regulari.

I. Verbum activum est personale, vel impersonale; personale autem est regulare, vel irregulare.

Paradigma verbi activi regularis LUFIAN, *amare.*

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Temp. præs. & fut.	Ic lufige, *amo.* ðu lufast, est, fst. he lufað, eð, fð.	We lufiað, *amamus.* ge lufiað. hi lufiað.

Terminatio tertiæ sing. ð aliquando, euphoniæ gratiâ, vertitur in t: ut arist *resurget.* Matth. xv, 19. Cùm infinitivus exit in AN purum, personæ plurales desinunt in iað: ut, hingriað, wyrriað, þoliað, *&c.* Quod si exeat in eon, tum formantur in eoð: ut, geseoð, à geseon. Cùm verò consonans præcedit AN, exeunt in að: ut, ðyrstaþ, werað, ælað, biddað, *&c.* G ante AN in formandis temporibus liquescit plerumque in h: ut in wæhð, *trutinat,* à wægan. Notandum autem hic est desinentia in dan *vel* tan in infinitivo, formare tertiam singularem præsentis in d abjiciendo AN. D autem, maximè in dan desinentibus, mutatur sæpe in t. Aliter: Communis terminatio tertiæ singularis in að, eð, ð, in desinentibus in infinitivo in dan, mutatur in t. sic fedan, *pascere, nutrire,* facit fet, *pascit:* ut, eower heofenlico fæder hig fet, *Matth.* vi, 26. Sic scrydan, *vestire,* format scryt, *vestit:* gif æceres weod God swa scryt. eala ge gehwæðer geleafan þam mycle ma he scryt eow, *Matth.* vi, 30. Sic biddan, *rogare,*

---

[1] SIGAN &c. formata videntur ab infinitivo SIGAN, quod corruptè extat in *Francico* Siin, tametsi non occurrat in *Ulphilana* versione. [2] Pro SIGAIS occurrit SINDA, *Luc.* v, 10. [3] *Luc.* xx, 16, & SIG, *Matth.* v, 37. [4] Pro SIGAI, legitur SIAI, *Luc.* viii, 25. & SIAN, *Luc.* xiv, 31. [5] Pro WESEIS, occurrit WEISEIS: [6] Pro WESEI, legimus WEISI: [7] Pro WAURÞEI, legitur WAURÞI: [8] WAIRÞAN FRAMIST, γενέσθαι πρῶτος, *Marc.* x, 44.

forma

Digitized by Google

format bit: ut, ælc þara þe bit he onfehþ. &, gif his sunu hine bit hlafes, *Matth.* VII, 7, 8. Sic gyldan, *solvere,* format gylt: ut, eower lareow ne gylt he gafol, *Matth.* XVII, 24. Sic forlætan, *dimittere,* facit forlæt; & geþeoden, *copulare, conjungere,* geþeot: ut, forþam se man forlæt fæder ⁊ moder. ⁊ hine to his ƿife geþeot, *Matth.* XIX, 5. Sic quoque ƿealdan, *regere,* format ƿealt & ƿelt; gefredan, *percipere,* gefret. porro notandum est tres personas pluralis numeri sæpissime terminari, ut prima singularis, quando pronomina iis postponuntur: ut, Nellen ge eornostlice beon ymbhydige þus cweþende. hƿæt ete ƿe, oððe hƿæt drince ƿe. oððe mid hƿam beo ƿe oferƿrogenne, *nolite vero esse solliciti, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Matth. VI, 31. Hu fleo ge fram helledome, *quomodo fugietis à judicio gehennæ?* Ne beo ge na hogiende ymb þa morgenlican neode, *nolite solliciti esse in crastinum.* Ne ga ge, *non intrabitis.* Hu mæge ƿe þæne ƿæg cunnan, *quomodo possumus viam scire?* Hƿæder ƿille ge ꝥ ic eoƿ agife Barraban. oððe þone Hælend, *quem vultis dimittam vobis Barabban, an Jesum?* Hƿæt do ƿe, *quid faciemus?* Sic etiam postposito pronomine dualis numeri: ut, mage git drincan þone calic, *potestis ne bibere calicem?* Hƿæt ƿille git ꝥ ic inc do, *quid vultis, ut faciam vobis?* Regula hæc clarius elucescet, si primum exemplum, *Matth.* VI, 31, conferatur cum loco parallelo, *Luc.* XII, 22, 29, ubi pronomen præcedit verbum: ut, ne beo ge ymbhydige hƿæt ge etan, oððe drincon. Generalis autem non est regula, quamvis maxima ex parte obtinet: ut, hu þincþ eoƿ, *Matth.* XXI, 28. Sic in dialecto *Dano-Saxonica* are ge, & aron ge, *estis*: ut, of geƿedo huæt gemende aroge, *de vestimento quid solliciti estis?* eadige aron ge miþ þy yfel hio gecuoeþas iuh, *beati estis, cum maledixerint vobis.* Valet etiam hæc regula in aliis temporibus, & modis: ut, ne rædde ge, *nonne legistis?* pro rædon ge, *Matth.* XXII, 31. Sic in cod. evang. interl. *Cott.* ne leornade gie, *nonne didicistis?* pro leornadon:· hƿæt smeade ge be ƿege, *Marc.* IX, 33.

Denique notandum personas plurales præsentis, sive futuri temporis, terminari nonnunquam in en, on, un: ut, ge ne cunnon halige geƿritu *nescitis sacras scripturas*, Matth. XXII, 29. in cod. interl. *Cott.* ge nuuton:· ge ƿitun ꝥ sumer ys gehende, *scitis, quod prope est æstas*, Matth. XXIV, 32. legitur autem, ƿitaþ ꝥ gif se hiredes ealdor ƿiste on hƿilcere tide se þeof toƿeard ƿære. in cod. *Cott.* ge ƿutas:· Sic: ge nyton on hƿylcere tide eoƿer hlaford cuman ƿile. *v.* 42.

Præt. imp.	Ic lufode, ede, *amabam.*	ƿe lufodon, *amabamus.*
	[1] ðu lufodest, *amabas.*	ge lufodon, *amabatis.*
	he lufode, *amabat.*	hi lufodon, *amabant.*

Verba habentia f. l. m. n. r. s. t. ante terminationem infinitivi, sæpè contrahunt sua præterita: ut, adræfan, gestrynan, quæ faciunt adræfde, gestrynde. Eadem synæresis accidit participiis præteriti temporis. Unum est præteritum, nempe ic ƿat, à ƿitan, *scire*, quod præsentis significationem habet: ut, ic ƿat, *scio*, þu ƿast *scis*: ðu ƿast ꝥ ic þe lufige, *tu scis, quod amo te,* Joh. XXI, 15, 16. Ƿast autem per contractionem, & transpositionem euphonicam fit à ƿatest, hoc modo: ƿatest, ƿatst, ƿast. Notandum etiam est tempus imperfectum non raro *Cimbrice* formari ope verbi auxiliaris ƿæs, ut, he ƿæs bodiende godspel þæs rices, *prædicabat evangelium regni.* he ƿæs hælende ælc adle *sanabat omnem languorem.* Sic in cod. *Cott.* hia ƿorhte ł hia ƿæs ƿyrcende, *operata est*, Matth. XXVI, 10. Gefylged vel fylgende ƿæs, *sequebatur*, vers. 58. cum multis aliis.

II. Perfectum, & plusquam perfectum se habent, ut imperfectum. Formantur etiam per participium præteriti temporis & hæbbe, vel hæfod, quorùm illud est præsens indicativi, hoc præteritum auxiliaris verbi hæbban, *habere.* Formatio τῦ hæbbe.

Ic hæbbe.	ƿe hæbbað.
ðu hæbbest.	ge hæbbað.
hi hebbað.	hi hæbbað.

Pro hæbbe, occurrit hafa, & haue. pro hæbbest; hafast & haust. pro hæbbaþ; hafaþ & haueþ. pro hæbbaþ *plur.* hafan, & hauen. Et nota quòd nostrum **have** deducitur ab hæbbe, hafa, vel haue.

Exempla formandi tempus præteritum per auxiliare hæbbe, & participium præteriti temporis: Sume þas race ƿe habbaþ getrahnod, *partem hujus narrationis tractavimus.* ic her geset hæbbe, *hîc posui.* ic haue geheord, *audivi.* sƿa ge hit spræcene hauen, *sicut locuti estis.* soþlice fela ic hæbbe geþoled to dæg, *multa quidem passa sum hodiè*, Matth. XXVII, 19. Me God hafað gehæfted be þam healse, *Deus me collo strictum vinxit*, Cædm. IX, 24. Nu ic mines þeodenes hafa hyldo forƿorht:·

Num. sing.	*Num. plur.*
Ic hæfod.	ƿe hæfdon.
ðu hæfodest.	ge hæfdon.
he hæfod.	hi hæfdon.

Pro hæfdon legitur heafdon; & hæddan, in *Gibsoni* chronico *Saxonico*, anno DCCCLXXI.

[1] In secundâ personâ non tantum sæpe occurrit contractio, sed metathesis: sic pro ƿealdest, vel ƿealtest, occurrit ƿeltst; & pro ƿeltst, occurrit sæpe ƿelst, *Boethius Ælfred.* p. 77, 78.

Exempla

Exempla formandi tempus plusquàm perfectum per auxiliare hæfod (*Anglicè* **had**) & perfectum præteriti temporis: Ða hig hæfdon hyra lofsang ʒesunʒenne, *postquam hymnum suum cantassent*, Matth. XXVI, 30. Ðu his breþre heafdon ƿrohte an mynstre, *ut fratres ejus monasterium condidissent*. ⁊ þer hi hit heafdon ʒefreod, *illúdque immune constituissent*, Spelm. concil. p. 164. he onʒeat ðat he þa þeode to Cristes ʒeleafan ʒecyrred hæfde, *comperit, quòd gentem ad Christi fidem convertisset*, Bed. H. E. p. 223.

III. Futurum formatur ut præsens: *Matth.* I, 21, Witodlice heo cenþ sunu. ⁊ þu nemst his naman Hælend. He soþlice folc hal ʒedeþ fram hira synnum; *pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum*; *ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* Vide etiam *Marc.* XVI, 17, 18. *Luc.* I, 13, 14, 15, 16, 17, 32, 33, 34. Ðu nast nu hƿæt ic do, ac þu ƿast syððan, *quod ego facio, tu nescis modò*; *scies autem posteà*, Joh. XIII, 7. Formatur etiam futurum per auxiliare sceal, (unde nostrum **shall**, *Belgicum* **sullen**, *Germanicum* **sollen**.) quod est præsens indicativi, verbi sceoldan, *debere*, uti constat ex *Luc.* XVI, 5. & sic declinatur:

Ic sceal, *debeo.*	ƿe [1] sceolon, un, an, *debemus.*
Ðu scealt, *debes.*	ʒe sceolon, *debetis.*
he sceal, *debet.*	hi sceolon, *debent.*

Exempla formandi futurum indicativi, per *auxiliare* sceal: þeah þe ic sceal ealle ƿucan fæstan, *quamvis integram septimanam jejunavero*, vel *jejunaturus sim*. Mæden sceal ʒeacnian, *virgo concipiet*, vel *conceptura est*. eart þu þe to cumenne eart oððe ƿe oþer sceolan abidan, *an tu is, qui venturus es, an alium expectabimus?* sceal ic hon eoƿerne cyninʒ, *regem vestrum crucifigam?* Joh. XIX, 15. Sic in chartâ *Hen.* III. ðat loandes folc on ure Kyneriche hebbeð idon. ⁊ schullen don, *quod populus regni nostri fecerint, vel facturi sint.* Formatur etiam per ƿille, præsens indicativi verbi ƿillan, *velle*: ut, ic ƿille lufian, *amabo*, vel *amaturus sum*. ic ƿille to dæʒ on þinum huse ƿunian, *hodiè in domo tuâ manebo*, vel *mansurus sum*. Notandum autem hic est auxiliaria sceal, & ƿille, sæpe legi cum elleipsi verbi principalis, quod significare facit in futuro tempore: ut, in rubricis evangeliorum: Ðis ʒodspel sceal on Andreas mæssedæʒ, subintellige, beon ʒerædenn, *hoc evangelium debet legi, vel legendum est, in festo sancti Andreæ.* Sic in *Cædm.* XVIII, 12, hie to helle sculon on þone sƿeartan sið, *ad infernum proficiscentur nigrum illum carcerem*, i. e. sculon faran, vel istiusmodi. Forþy is betere þæt feoh þætte næfre losian ne mæʒ. þonne þæt þe mæʒ ⁊ sceall, *quamobrem divitiæ illæ, quæ perdi non possunt, præstantiores eis sunt, quæ perdi possunt, & perituri certo sunt*, Boeth. p. 21. her ic ƿille nu standan. nelle ic nu næfre hionon, *hic manebo, non hinc facessam.* p. 104.

Futuri formati per ƿille non extat exemplum in literaturâ *Gothicâ*, utpote quod videtur *Anglo-Saxonibus* peculiare: sed futurum per sceal formatum, manifestè sumitur à cognatâ phrasi, quâ *Gothi* futuri temporis adjacentiam, vel rei alicujus futuræ necessitatem, sive naturalem, sive moralem, significant: ut, *Luc.* XVII, 25, δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, **SKAL MANAGAI ÞULAN.** *Luc.* XIX, 5, ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι, **ANDA GARDA ÞEINAMMA SKAL IK WISAN.** *Joh.* XIX, 7, κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, **BI ÞAMMA WITODA UNSARAMMA SKAL GASWILTAN.** ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι, **SUNUS MANS SKULDS ÏST ATGIBAN.** ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, **SAEI SKULDA QIMAN.** τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται, **ƕA SKULI ÞATA BARN WAIRÞAN.** ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; **ƕADRE SA SKULI GAGGAN,** αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, **SA ÏST HELIAS SAEI SKULDA QIMAN,** *hic est Elias qui venturus est.* Lector his non contentus adeat *Gothicum* glossarium *Junii* in **SKAL**, & **SKULA.** ubi plura poterit exempla reperire.

Modus [1] *imperativus.*

IV.	Lufa ðu, *ama, amato tu.*	lufion ƿe, *amemus.*
	lufiʒe he, *amet ille.*	[2] lufiʒe ʒe, *ametis.*
		lufion hi, *ament.*

Multa sunt anomala secundæ personæ, quæ desinunt in consonantem: ut, alys, *libera.* tæc, *doce.* forʒif, *condona.* aƿurp, *abjice.* aceorf, *abscinde.* læt, *relinque.* cum, *veni.* brinʒ, *adfer.* Et in e, ut, syle, *da.* bide, *ora.* þƿean facit þƿeah. Modus imperativus quandoque circumscribitur per læt, *sine* vel *sinas*, & infinitivum verbi principalis: ut, læt deadan bebyriʒean hyra deadan, *sepeliant mortui suos mortuos.* quod sonat *Anglice*; **let the dead bury their dead.** Secunda pluralis sæpe terminatur in en, on, un: ut, nellen ʒe syllan ꝥ haliʒe hundum, ne ʒe

[1] Nota, quòd pro sceolon legitur schullen.

[2] Pro lufiʒe ʒe; legitur absolutè lufiaþ, non postpositis pronominibus: ut, lufiað eoƿre fynd, *diligite inimicos vestros.* faraþ ⁊ axiaþ, *ite, & interrogate.* hælaþ untrume, *infirmos curate.* cymaþ to þam ʒyftum, *venite ad nuptias.* ea certe terminatio à lingua *Mæso-Gothica* dimavit, in qua legitur **SOKEIÞ**, & **SOKIÞ ÏZVIS**, *quærite.* occurrit etiam apud *Chaucerum*: **And cryed, awaketh, wonder hye.**

Digitized by Google

ne ƿuꞃpen eoƿꞃe meꞃeᵹꞃoꞇu ꞇoꝼoꞃan eoƿꞃum ꞅƿınum, *nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras, coram vestris porcis,* Matth. cap. VII, vers. 6.

Modus optativus.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
V. Temp. præs.	eala ᵹıꝼ ıc nu luꝼıᵹe, *utinam amem.*	eala ᵹıꝼ ƿe nu luꝼıon, an, *utinam amemus.*
	eala ᵹıꝼ ðu nu luꝼıᵹe.	eala ᵹıꝼ ᵹe nu luꝼıon, an.
	eala ᵹıꝼ he nu luꝼıᵹe.	eala ᵹıꝼ hı nu luꝼıon, an.

Verum postpositis pronominibus, tres personæ pluralis numeri terminantur, ut prima singularis.

Temp. im-	eala ᵹıꝼ ıc nu luꝼoðe, *utinam amarem*	eala ᵹıꝼ ƿe nu luꝼoðon.
perfect. perf.	eala ᵹıꝼ ðu nu luꝼoðeꞅꞇ.	eala ᵹıꝼ ᵹe nu luꝼoðon.
plusq. perfect.	eala ᵹıꝼ he nu luꝼoðe.	eala ᵹıꝼ hı nu luꝼoðon.

Tempus præteritum formatur ut in indicativo.

Temp. futur. | eala þæꞇ ıc luꝼıᵹe ᵹẏꞇ, *utinam amavero.* eala ꝥ þu luꝼıᵹe ᵹẏꞇ, *utinam,* &c.

Modus subjunctivus.

VI. Temp. præs.	ðonne ıc nu luꝼıᵹe, *cum amem.*	ðonne ƿe nu luꝼıaþ, *cum amemus.*
	ðonne þu nu luꝼaꞅꞇ.	ðonne ᵹe nu luꝼıaþ.
	ðonne he nu luꝼaþ.	ðonne hı nu luꝼıaþ.

Temp. im-	ðonne, ł þa þa ıc luꝼoðe.	ðonne ƿe luꝼoðon.
perfect. perf.	ðonne þu luꝼoðeꞅꞇ.	ðonne ᵹe luꝼoðon.
plusq. perfect.	ðonne he luꝼoðe.	ðonne hı luꝼoðon.

Tempus futurum. | ðonne ıc luꝼıᵹe ᵹẏꞇ, *cum amavero.* þonne þu luꝼıᵹe ᵹẏꞇ, *cum amaveris,* &c.

Modus potentialis.

VII. Modus potentialis vel est purus, vel circumscriptus seu periphrasticus. purus formatur plane ut optativus: sic, aꞅꞇıᵹe nu oꝼ ꞃoðe ꝥ ƿe ᵹeꞅeon ⁊ ᵹelẏꝼon, *descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus.* ðe ıꞅ beꞇꞇeꞃe ꝥ an þınꞃa lıma ꝼoꞃƿuꞃþe, *expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum.* ꝥ ᵹe eallunᵹa ne ꞅƿeꞃıon, *ut non omnino juretis.* he ꞅƿꞃæc mıð þaꞃa ꞅaceꞃða ealðoꞃmannum anð ðuᵹuþe-ealðꞃum hu he hẏne hẏm ᵹeꞅealðe, *locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis,* Luc. XXI, 4. Anð he ꞅmeaðe hu he hẏne ðıᵹellıce ꞅealðe, *Marc.* XIV, 11, *& quærebat quomodo clanculum illum traderet.* Hoc autem circumscriptive exprimitur, *Matth.* XXVI, 16. he ꞅmeaðe ᵹeoꞃnlıce ꝥ he hẏne ƿolð belæƿan, *quærebat opportunitatem, ut illum traderet.* Modus igitur potentialis circumscriptus vel periphrasticus est, qui potentiam, & facultatem agendi, vel patiendi, sive naturalem, sive moralem, auxilio certorum [1] verborum designat, quæ modi potentialis auxiliaria haud improprie dici possunt, Sunt autem apud *Anglo-Saxones.* mæᵹ, mıhꞇ, ƿolð, nolð, ꞅceolð, quibus respondent apud nos **may, might, would, should**; & per [2] moꞇ, (quod adhuc retinetur in sermone rustico occidentalium *Anglorum*) ut & per moꞅꞇ, ejusdem significationis.

VIII. Mæᵹ est præsens, & mıhꞇ imperfectum indicativum verbi maᵹan, *posse*; & sic formantur:

Ic mæᵹ.	ƿe maᵹon, un, an,	Ic mıhꞇ.	ƿe mıhꞇon.
ðu mæᵹeꞅꞇ.	ᵹe maᵹon.	ðu mıhꞇeꞅꞇ.	ᵹe mıhꞇon.
he mæᵹ.	hı maᵹon.	he mıhꞇ.	hı mıhꞇon.

Exempla formandi modum potentialem ope horum auxiliarium: man ne mæᵹ ꞅƿılc þınᵹ ꝼoꞃþbꞃınᵹan, *nemo tale proferat,* Spelm. concil. p. 578. ꞅƿa ƿe ꞅecᵹan ne maᵹon, *adeò ut exprimere non possimus,* Ælfr. de V. T. p. 14. Ða þu mıhꞇeꞅꞇ ꞃæðan be þıꞅꞅeꞃe ꞃace, *ubi legeres, vel posses legere, de hâc re.* hı mıhꞇon ða ƿel habban ƿıꝼ on þam ðaᵹum, *bene tamen sub iis seculis uxore fruerentur,* concil. *Spelm.* 574. ða hæꝼðe he nan ꞅeꞇꞇle hƿaꞃ he ꞅıꞇꞇan mıhꞇ, *tum nullam sedem habuit in quâ sederet,* Ælfr. de V. T. p. 4. hıꞅ ꝼeꞇ ne mıhꞇon ꝼuꞃþon ahƿæꞃ ꞅꞇanðan, *ibid.* on þæꞃe cẏꞃıcean Auᵹuꞅꞇınuꞅ lıc. anð ealꞃa Cantƿaꞃa bıꞅceoƿa ꞅomoð anð heoꞃa cẏnınᵹa ᵹeꞅeꞇꞇe beon mıhꞇen, *in hâc ecclesiâ, Augustini, & omnium episcoporum Cantuariensium,*

---

[1] Quæ verba etsi perfecta sunt, suasque habeant significationes, adhibentur tamen in linguis septentrionalibus ad circumscribendum modum potentialem: ut hæbbe, & hæꝼoð, ad circumscribendum tempora imperfectum, perfectum, & plusquam perfectum. ꞅceal, & ƿılle, futurum tempus circumscribunt. [2] *Belgæ* dicunt moet. atque alicubi in *Anglia* dicunt, **I mot** ł **mout.**

simul

ſimul & regum Cantii *corpora condi poſſent*, Bed. E. H. p. 102, Ita loquuntur etiam *Gothi*, SWA SWE NI MAHTA MANNA USLEIÞAN ÞAIRH ÞANA WIG JAINANA, ƿpa þæt nan man ne myhte ƿaþan þurh þone ƿeᵹ. Mæᵹ, mihte, *&c.* uſurpantur cum ellipſi principatis verbi quod circumſcribunt: ut, ſe þe ƿille ᵹodcundne ƿiſdom ſecan, ne mæᵹ he hine ƿiþ oferмetta, *qui divinam ſapientiam vult quærere, ne ſe elevet cum ſuperbia*, ſubintellige igitur upahæbban, vel iſtiuſmodi verbum. ſƿa ſƿa oferdruncen man ꝥ he ſceolde to hiſ huſe, and to hiſ ræſte. ⁊ ne mæᵹ þeah ðider aredian, *quemadmodum ebrius bene novit, quod eundum ei eſt ad domum, & lectum, verum eo non poteſt ſe recipere*, Boeth.

IX. Ƿold eſt imperfectum indicativum ab verbo ƿillan, *velle*, & formatur in hunc modum:

Ic ƿold.	ƿe ƿoldon.
Ðu ƿoldeſt.	ᵹe ƿoldon.
he ƿold.	hi ƿoldon.

Exempla: ſe cyninᵹ andſƿarede. þæt he æᵹþer ᵹe ƿolde ᵹe ſceolde þam ᵹeleafon onfon þe he lærde, *rex reſpondebat quid & vellet, & deberet fidem, quam docebat, amplecti*, Bed. H. E. p. 141. ƿoƿa Ꝺod þa ᵹeſceafta ᵹeſceop þe he ᵹeſcippan ƿolde, *certè tum Deus, quæ crearet, creavit*, Ælfr. V. T. p. 4. Ƿite ᵹe ꝥ to ƿoþan. ꝥ ſe hiredeſ ealdeþ ƿacian ƿolde. ᵹif he ƿyſte þone timan. hƿænne ſe þeof come. hiſ huſ to brecanne, *Hom.* ſuper illa verba, *Vigilate ergo*, &c. He nolde þa habban hiſ ſcippend him to hlaforde, ne he nolde þurh-ƿunian on þære ƿoþfæſtnyſſe þæt ſoþfæſtan Ꝺodeſ ſunu; ac ƿolde mid ƿiccetere him ƿice ᵹeƿinnan, *tum creatorem ſuum dominum habere noluit*, [vel *non haberet*] *neque manere in veritate veri filii Dei, ſed per proditionem regnum ſibi quærere voluit*, ibid.

Nold fit per craſin, ex ne, & ƿold, & ſecundum illius exemplar declinatur: ut, unc ƿearð Ꝺod yrre forþon ƿit him noldon on heofenrice hniᵹan mid heafdum, *Cædm.* p. 18. l. 18.

X. Sceolde eſt [1] imperfectum verbi ſceoldan, *debere*, atque formatur in hunc modum:

Ic ſceold.	ƿe ſceoldon.
Ðu ſceoldeſt.	ᵹe ſceoldon.
he ſceold.	hi ſceoldon.

Exempla: Ðæt ſe dema ſceolde forᵹyfan þam folce ænne forƿyrhtne mannan ſƿilcne hiᵹ habban ƿoldon, *ut judex populo dimitteret unum vinctum, quem vellent*, Matth. XXVII, 15. Ðæt hiᵹ ealle leoda læran ſceoldon, *ut omnes gentes docerent*. Ða þuhte him to huxlic þæt he hyran ſceold æniᵹam hlaforde, *tum turpe illi videbatur ut alicui domino obediret*, Ælfr. de V. T. p. 4. he ƿiſte hƿa hyne ſceolde belæƿan, *ſciebat quiſnam eſſet, qui traderet eum*, Joh. XIII, 11. ƿiſte þæt hie Ꝺodeſ yrre habban ſceoldon, *Cædm.* XVII, 17. Non abſimilis eſt locutio apud *Gothos*: ut, ÞAT QAÞ BANDWJANDS ƕILEIKAMMA DAUÞAU SKULDA GASWILTAN, *hoc dixit ſignificans quâ morte eſſet moriturus*, Joh. XVIII, 32.

XI. Mot, *poſſum*, vel *licet*, (atque hoc quoque derivatur à maᵹan, *poſſe*;) formatur in hunc modum:

Ic mot.	ƿe moton.
Ðu moteſt.	ᵹe moton.
he mot.	hi moton.

Exempla: Ne nan preoſt mot beon æt þam brydlacum, *nullus ſacerdos interſit nuptiarum ſolennitatibus*. nu ƿe hit habban ne moton, *quum jam illud habere nos non poſſimus*, Cædm. p. x, 16. Moſt ſynonymum τῷ mot infra declinatur. En autem exempla: he ᵹeornlice ƿilnade ꝥ he for hine þroƿian moſte, *multum cupiebat, ut pro illo pateretur*, Bed. E. H. p. 34. forᵹeaf him aᵹenne cyre. þæt hi moſton þurhƿunian on ecere ᵹeſælþe þurh ᵹehyrſumneſſe. ⁊ mihton eac þa ᵹeſælþa forleoſan, *proprium illis arbitrium dedit, ut in æterna felicitate per obedientiam permanerent, poſſentque etiam felicitatem illam perdere*, Bed. H. E. p. 65. þæt ᵹif hi ſrom ƿifum clæne ƿæron. ꝥ hi moſton onfon. ⁊ þicᵹean þa foreſetenyſſe hlafaſ, *ut ſi à mulieribus mundi eſſent, panes propoſitionis acciperent, & guſtarent*, vel *accipere, & guſtare poſſent*, Bed. H. E. p. 93. He forᵹeaf him þa lyfneſſe ꝥ he moſte mid feoh hine alyſan ᵹif he mihte. Bed. H. E. p. 317.

XII. Verùm quamvis modus potentialis ſæpè circumſcribitur in *Anglo-Saxonico* ſermone per antedicta auxiliaria & infinitum verbi, cui inſerviunt, tamen monendus eſt iterum lector ipſum habere peculiare præteritum, quo ſenſus potentialis exprimitur: ut *Marc.* XVI, 1, Bohton ƿyrtᵹemanᵹ þæt hi comon. and hine ſmyredon, *emerunt aromata, ut venientes ungerent illum*. þæt þu oncnaƿe þara ƿorda ſoþfæſtneſſe of þam þe þu ᵹelæred earſt, *ut cognoſcas eorum verborum, quibus eruditus es, veritatem*, Luc. I, 4. He com to Rædƿolde Eaſt-Enᵹla cyninᵹe. and hine bæd þæt he hiſ life ᵹeſcilde ƿiþ ſƿa miccleſ ehtereſ ſetninᵹum, ⁊ hym feorh hyrde ƿære, *venit ad Rædwaldum Eaſt-Anglorum regem, & ipſum obſecrabat, ut ſe defenderet à tanti perſecutoris inſidiis, & animam ſuam ſervaret*, Bed. H. E. p. 136. bæd hine þæt he hyt ſram lande tuᵹe, *rogavit illum, ut ipſam paululum à ripâ reduceret*. ſpræcon betƿux him hƿæt hiᵹ

[1] Ut conſtat *Luc.* VII, 41, an ſceolde fif hund peneᵹa. ⁊ oþer fiftiᵹ, *unus debebat* D. *denarios*, &c.

þam

þam Hælende dydon, *colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jesu.* Ða comon þat hi hine gehyrdon, ⁊ wæron of hyra adlum gehælede, *qui venerant, ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis.* Ðat he us hæle-horn arærde --- ⁊ us alysed of urum feondum, *ut erigeret nobis cornu salutis, & eriperet nos ex inimicis nostris,* Luc. 1, 69, 70. þat we hym þeowian, *ut illi serviamus*, Luc. 1, 74.

Notetur, quòd mæg & mot formant tempus præsens modi potentialis; & miht, & sceold tempus præteritum; & quod futurum fit addendo gyt ad tempus præsens: ut, ic mæg gyt lufian, *Anglicè,* **I may love hereafter.** Observandum etiam est auxiliaria mæg, mot, most, **miht,** wold, cum verbi principalis ellipsi interdum usurpari: ut, and hi hindan of-ridan ne meahte. ær hi on þam fæstenne wæron ðære him man to ne meahte, *verum eos assequi haud potuit, priusquam in propugnaculum pervenißent, ubi nullus ad eos venire posset.* subintelligitur enim COMAN, aut istiusmodi verbum. Ða sealde se here him gislas. ⁊ micel aþas þat hi of his rice woldan, (subaudi, gewitan) *tum exercitus illi obsides dedit & fidem solenniter juratam, se ex illius regno discesßuros.* [1] Sic auxiliare *Gothicum* 𐌲𐌰𐌼𐍉𐍃𐍄𐌴𐌳𐌿𐌽 usurpatur cum ellipsi verbi principalis, *Marc.* II, 2, 𐍃𐍅𐌰𐍃𐍅𐌴 𐌽𐌹 𐌲𐌰𐌼𐍉𐍃𐍄𐌴𐌳𐌿𐌽 𐌽𐌹𐌷 𐌰𐍄 𐌳𐌰𐌿𐍂-𐌰, (subaudi 𐌵𐌹𐌼𐌰𐌽, vel 𐌽𐌴𐍈𐌰 𐌵𐌹𐌼𐌰𐌽.) *adeo ut non poßent ad ostium accedere.* Sic in libro Satyrarum cui titulus, **the Vision of Peirce Plowman,** nostrum **would** usurpatur cum ellipsi verbi principalis: verbi gratia; **would** pro **would goe.** Exemplum hoc sit:

And asked him with that whetherward he would;
To holy kirk, said he, for to heare masse.

Modus infinitivus.

XIII. Duo sunt infinitivi in linguâ *Anglo-Saxonicâ,* quorum alter reddendus est per præsens infinitivi *Latini,* alter verò per supina, vel gerundia, vel participia finita in *rus,* & *dus.* Quamobrem ille potest dici infinitivus primitivus, hic derivativus; ille purus, vel simplex, hic supinalis, gerundivus vel participialis.

Infinitivus primitivus, [1] lufian, vel lufigean. *amare.* tæcan, *docere.* befrinan, *interrogare.*

Infinitivus derivativus, to lufienne, vel to lufigenne, *amatum, tu, amandi, do, dum, amaturus, amandus.*

Exempla: com ðu us to forspillanne, *venisti nos perditum?* Marc. 1, 24. Luc. IV, 34. hyt is eaþelic to cweþanne, *facilè est dictu.* hyt is tima to lufienne, *tempus est amandi.* me is to lufienne, *amandum est mihi.* us is to rædenne, *legendum est nobis.* hæfst ðu æceras to erigenne, *habes ne agros, ad arandum?* Matth. III, 15. ⁊ he hym anweald seald untrymnesse to hælanne, ⁊ deofol-seocnessa ut to adrifanne, *& dedit illis potestatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.* Herodes secaþ þat cild to forspillanne, *Herodes quærit puerum ad perdendum eum.* ne elca þu to gecyrranne to Gode, *ne sis tardus in convertendo ad Deum.* for þeof he byþ to forwrianne, oððe to alysanne, *fur morti tradendus, aut redimendus est.* to syllenne his folce hæle-gewit, *ad dandam scientiam salutis plebi suæ,* Luc. 1, 72, 77. eart þu þe to cumenne eart, *an tu is, qui venturus es.* witodlice mannes sunu ys to cumenne on his fæder wuldre, *filius enim hominis venturus est in gloriâ patris,* Matth. XVII, 27.

Quinimò manifestè distinguuntur hi duo infinitivi in *Luc.* 1, 72, 73, 76, 77. ubi infinitivus, quem dico, primitivus, usque respondet præsenti infinitivi *Latini* in vulgatâ versione, & infinitivus, quem dico, derivativus, gerundiis, vel participiis in *dus.* Nota vero, lector, quod linguæ *Cimbro-Gothica,* & *Mæso-Gothica* infinitivum, quem voco gerundivum vel participialem non agnoscunt; *Franco-Theotiscæ* tamen cum *Anglo-Saxonica* communis est: ut ex istis *Keronis* manifestum est: ze hlauffanne, *ad currendum*; za sinkanne, *ad cantandum*; keban sin dei kebanne sint, *dentur, quæ danda sunt*; za teilanne *dividendi sunt*; kepetan sin dei ze pittane sint, *petantur, quæ petenda sunt.*

XIV. Attamen hic notandum est gerundia in *dum,* & participia in *dus* finita, reddi etiam *Anglo-Saxonicè* per most, *debeo,* & verbum infinitum. most verò sic formatur:

Ic most, *debeo.*	ƿe moston.
Ðu mostest.	ge moston.
he most.	hi moston.

Exempla: ⁊ þær nan þing belifan ne moste ofer niht, *& nihil relinquendum est ultra noctem,* Ælfr. serm. Pasch. p. 12. Ða gemettan ne moston þæs lambes ban scænan. ne þa cempan ne moston to bræcan his halgan sceancan, *comestoribus non frangenda erant agni ossa, neque militibus frangenda erant sancta illius crura,* p. 14. on þære ealdan æ most se biscop niman him ane clæne mæden, *in lege veteri pontifici sumenda erat pura virgo.*

---

[1] Quædam exeunt in eon: ut, beon, beonne. geseon, geseonne, ateon, ateonne. & ejusmodi. In *Runicâ* & *Islandicâ* modus infinitivus exit in ᛅ, a: ut, ᛅᚦ ᚹᛅᚱᛏᚼᛅ, ad wartha, *esse.* ᛅᚦ ᚦᚱᛁᛒᛅ, ad dripa, *occidere.* ad hafa, *habere.* ad elska, *amare.* ad bidia, *precari.* ad hverfa, *evanescere.*

Parti-

Participium futurum in *rus* etiam circumscribitur per sceal, & wille, & infinitum verbi principalis: ut, ic sceal lufian, ic wille lufian, *amaturus sum.* Item per verba motûs faran, & gan: ut, ic gan drincan, *bibiturus sum*; ic fare huntian, *venaturus sum.* similes loquendi formulæ in lingua *Latina* occurrunt :

> *Hoc vide, in mea vita tu tibi laudem is quæsitum, Scelus.* Terent. Heautont. II, 3.
> *Occiperes tute amare, & me ires consultum male.* Plaut. Bacchid. II.
> *Qui postquam audieret non datum iri filio uxorem suo.* Terent. Andr. I, 2.

Perfectum & plusquam perfectum infinitivi *Latini* redduntur per conjunctionem ðat, & perfectum indicativi: ut, *scio te amavisse Deum.* ic wite ðat þu lufodest God.

Participium præsentis temporis lufigende, *amans.*

Hoc participium fit nomen substantivum dempto *e* finali. Sic ab ageotende, *fundens*, fit ageotend, *fusor*; à bebeodende, *præcipiens*, bebeodend, *præceptor*; à begymende, *procurans*, begymend, *procurator.* ab hælende, *sanans*, *servans*, hælend, *Servator Jesus.*

Aliquando etiam vim obtinet gerundii in *do*: ut, rædende ic tæce, *legendo doceo.* lufigende fægenodon, *amando gaudebant.* Ab hoc etiam participio, & verbo substantivo eom, formantur tempora verborum, præsertim verborum *motûs*: ut, he wæs fyligende, *secutus est.* þeos sweoster þa hit dagian ongan wæs utgangende of hire cleofan, *hæc soror, incipiente crepusculo, egressa est de cubiculo suo.* ⁊ þæs ealles nowiht him sylfum wæs gehealdende, *nihil horum omnium sibi reservavit.* cwæþ he þat his sawul mid mycele beorhtnesse wære utgangende of lichoman, *dixit, quòd anima ejus cum magno splendore esset egressura de corpore.* se grimmesta hungor þat folce wæs wæcende, *fames acerbissima plebem oppressit.* he mid him sprecende and gleowiende wæs, *cum illis loquebatur, & jocabatur.* on æfenne þære nihte þe he of worulde gangende wæs, *vespere noctis, quâ de seculo exivit.* nu þu þus glædlice to us sprecende eart, *nunc nobis tam hilariter loqueris.* ⁊ þa sylfan hrægel mid wondorlicum lufan cyssende wæs, *& ipsum indumentum miro deosculabatur affectu.* hwæþer wen wære þat we þat ealond geseceam mihton þe we ær ut of gangende wæron, *si fortè ipsam, de quâ egressi eramus, insulam repetere possemus.* he wæs biddende for ure hælo, *pro nostrâ salute precabatur.* seo reþnes þæs stormes wæs blinnende, *sævitia tempestatis cessabat.* on me sylfum ic wæs ongitende, *in meipso expertus sum.* Sæpissime occurrit periphrasticum hoc præteritum in versione *Boethiana*: ut, ða þ mod þa þillic sar cweþende wæs. ⁊ his leoþ singende wæs. se wisdom þa ⁊ seo gesceadwisnes him bliðum eahum onlocodon, *dum mens istiusmodi querimonias suas ediceret, & canticum caneret, philosophia & ratio placidis oculis me intuebantur.* Maxime autem omnium *Cimbricum* hoc præteritum affectat ille *Pseudo-Nicodemus*, in evangelio suo fictitio, quod publici juris fecit, pro suo in *Saxonicas* literas amore, *Edw. Thwaites.* Exprimitur etiam per hoc participium, & infinitum verbi substantivi beon, participium futurum in *rus*: ut, ðone sylfan rim wintra hine hæbbende beon oft he ær his monnum foresæde þat he mid onwrigennesse his swefnes ongeat, *quem se numerum annorum fuisse habiturum ipse jamdudum somnii revelatione edoctus, suis prædicere solebat*, Bed. de *Theodoro* archiepisc. *Cantw.* l. 5. c. 8.

Participium præteriti temporis lufod, gelufod, *amatus.* de quo amplius in cap. IX, reg. I.

XVII. Augmenta illa initialia, sive præpositiones, quas vocant inseparabiles, a, be, for, ge, to, præfiguntur verbis, verbalibus, & participiis, quamobrem sæpè evenit, ut simplicia, quæ pura & per se non extant, cum his augmentis composita occurrant: ut, Genyþerian, cujus augmentum initiale ge, venit à *Gothorum* augmento ΓΑ, quibus tamen ΓΕ aliquando usurpatum est loco augmenti syllabici ΓΑ: ut in ΓΕSΕΘΠΝ, *viderant*, Luc. XIX, 37. Nota, quod A vel BE augmenta quandoque, sed rariùs, participiis præteritis præponuntur: & quod augmentum syllabicum ΓΑ reduplicatur. *Marc.* VII, 23. in ΓΑΓΑΜΑΙΝϚΑΝΑ, *coinquinant.* Nota secundo has præpositiones sæpe invicem commutari, præsertim ge, be, & a: ut, in gecunnan, becunnan, acunnan, *experiri, explorare.* Tertio sæpe mutant significationem verbi, quocum componuntur, præsertim be, & for, de quibus in cap. XIV. Sic à cuman, *venire*, fit acuman, *tolerare, portare, pati*: ut, ac ge hyt ne magon nu acuman, *sed non potestis portare modo*, Joh. XVI, 12. Acumendlicre biþ Sodoma lande, *tolerabilius erit terræ Sodomorum*, Matth. X, 15. a swiman, *natare*, beswiman, *ad natandum ducere, natare facere.* Quarto sæpissime augent, intendunt & ampliant significationem verbi, cui præponuntur, eamque magis perfectam & emphaticam reddunt, reique susceptæ, vel agendæ finem, effectum, & successum denotant: ut, bæd hine Cristenne beon, ⁊ eac [1] abæd, *oravit se Christianum fieri, atque etiam exoravit*, vel, *impetravit.* he fandode þa. ⁊ afund þær, *tum tentavit, & ibi invenit.* Acsian, ahsian, axian, *interrogare, quærere*; geahsian, *interrogando exquirere.* Blissian, *lætari*; geblissian, *exultare*, χαίρειν χαρῆν.

[1] Sic apud *Islandos*, *a* nonnunquam vim intendendi obtinet: ut in afall, *impetus*, afeingr, *fortis potus*; anauð, *magnum malum.* avoxtur, *fructus.* frequentia alia sunt exempla.

De verbo activo apud Gothos.

XVIII. Paradigma sokjan, *quærere*, ζητεῖν. *Francice*, suochan.

Modus indicativus.

	Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Temp. præs.	sokja, *quæro.* sokjais, vel jis. [2] sokeiþ, vel kiþ.	sokjos, ζητοῦτον. sokjats, ζητεῖτον.	[1] sokjam, *quærimus.* sokeiþ, vel kiþ. sokjand.

Exempla dualium primæ personæ occurrunt, *Marc.* x, 35. ubi þuk bidjos, *rogamus te nos duo.* Joh. xiv, 23, ubi Christus loquens de se, & suo patre, dicit, jah an imma galeiþos. jah saliþwos at imma gatawjos, *& ad eum veniemus nos duo, & mansionem apud eum faciemus.*

Dualia secundæ personæ terminata occurrunt (ut observavit acutissimus *Thom. Mareschallus*) I. in ats. ut, gaggats, *ite vos duo.* Marc. xiv, 13. II. in its. ut, attiuhits, *adducite vos duo,* Marc. xi, 2. III. in uts. ut, gaseƕuts, *vidistis vos duo,* Luc. vii, 22. IV. in uþs. ut, wituþs, *scitis vos duo,* Marc. x, 38. V. in aits. ut, qiþaits, *dicite vos duo,* Marc. xi, 3. & *dicetis vos duo,* Luc. xix, 31. VI. in eits. ut, wileits, *vultis vos duo,* Marc. x, 36. Aliquoties tamen verba pluralia de duobus usurpata reperiuntur; ut, andbindaiþ, *solvite,* Joh. xi, 44. Observet etiam curiosus lector verba secundæ personæ singularis sæpè terminari in is, & ais. ut, habais, ganimis, gabairis, frambis. & verba secundæ personæ pluralis sæpissimè terminari in iþ, id, aiþ, aid:

Notetur insuper, quòd tertia persona pluralis producitur in a. ut in ufkunnanda, Joh. xiii, 35. trudanda, *Luc.* vi, 44. lisanda, *Matth.* vii, 16. Aliquando etiam, per paragogen τοῦ n, in an. ut in stojaindan, *Luc.* vi, 37. Atque ita producta passivè accipitur. vide cap. ix, reg. 15.

		Num. sing.	*Num. plur.*
XIX.	Tempus præteritum imperfectum, perfectum, plusquam-perfectum.	sokida. sokides, eis. [4] sokida.	sokidedum. sokideduþ. sokidedun.

Duo dualia secundæ personæ occur. *Luc.* vii, 22. scilicet gaseƕuts, gahausidedauts:

Præteritum etiam formatur à *Gothis* per reduplicationem vel augmentum syllabicum, more *Græcorum*: sic ab aukan, *augere*, occurrit aiauk. ex bilaikan, *illudere*, bilailaikun. ex gretan, *flere*, gaigrotun. ex fahan, *capere*, faifah. ex faldan, *plicare*, faifalþ. ex haitan, *jubere*, haihait. ex hahan, *suspendere*, haihah. ex maitan, *concidere*, maimait. ex tekan, *tangere*, taitok. ex letan, *sinere*, lailot. ex saian, *serere*, saiso. ex slepan, *dormire*, saislep, & cum augmento gasaislep: Sed forsan quæret grammaticalibus intentus lector cur non dicendum est *Gothicè* seslep, & tetok potiùs quàm saislep. & taitok. Ratio est, ut observavit egregius ille Literator *Mareschallus*, quòd *Gothi* exprimere solebant valorem ε *Græcorum* per ai: ut in zaibaidaius, baiailzaibub. inde pro more suo reduplicatio præteriti ad exemplum *Græcorum* non facienda erat per e, sed ai. Præterea notet lector in *Ulphila-Gothicæ* versionis reliquiis ne quidem unum exemplum occurrere præteriti formati per auxiliaria haba, & habaida, & participium passivum verbi principalis. Unde mihi suspicio oritur apud *Mæso-Gothos* id genus præteritum in usu non fuisse, quamvis *Scandia-Gothi*, & ab iis *Anglo-Saxones* eo maximè gaudebant.

Notet denique Lector quòd præteritum formatur in aida, & non in ida, quoties consonans, & non j, præcedit terminationem infinitivi an: ut in hisce verbis haban,

---

[1] In *Runicâ* terminatur prima pluralis in ᚢᛘ, um: ut in ᚴᛆᛚᛚᚢᛘ, kollum, *vocamus.* ᚼᛁᚵᛁᚢᛘ, higium, *putamus. Goth.* hugjan est *putare arbitrari.* [2] Nota quòd in tertiâ personâ aliquando retinetur j. ut in taujiþ, à taujan. stojiþ, à stojan: aliquando non; ut in sokeiþ, à sokjan. rodeiþ, à rodjan. vide *Joh.* vii, 4, 18, 19. & viii, 50. Hæc regula etiam valet in secundâ plurali præsentis indicativi, & imperativi.

[3] Vide gloss. *Goth.* in u, vel uh: [4] Legitur mahtide, *potuit,* Luc. xiv, 29. & ad hujus formam veteres *Norræno-Gothi* terminabant tertiam præteriti in e. ut in skipade, *creavit.* skattade, *subjugavit,* vel *tributarium fecit,* (*Anglo-Saxonibus* enim ꞅceat vel ꞅceot, & *Gothis* skat est *pecunia, census*) nec non hodierni *Islandi: ut in* elskade, *amavit.* giarde, *fecit,* à giara facere, unde illud *Eboracensium* to gar, *cogere*; quod adhuc retinetur.

galei-

Digitized by Google

𐌲𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌽, quæ faciunt 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌹𐌳𐌰, 𐌲𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐌰𐌹𐌳𐌰, cum multis aliis ejusmodi.

	Num. sing.	*Num. plur.*
Tempus futurum	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹𐌼𐌰.
	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹𐍃.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹𐌸.
	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹𐌽𐌰.

A 𐍅𐍂𐍉𐌷𐌾𐌰𐌽, *accusare*, 𐍅𐍂𐍉𐌷𐌹𐌳𐌴𐌳𐌾𐌰𐌽, *accusabo*, & 𐍅𐍂𐍉𐌷𐌹𐌳𐌰 *accusavit*, Joh. v, 45. contra regulam & analogiam grammaticalem.

Sed quamvis futurum indicativi, perinde ac præsens habet peculiarem formam apud *Mæso-Gothos*, nihilominus affectant illi designare futurum tempus per verba auxiliaria 𐍃𐌺𐌿𐌻𐌰𐌽, 𐌼𐌿𐌽𐌰𐌽, 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌽: Primò per 𐍃𐌺𐌿𐌻𐌰𐌽: ut, 𐍃𐌺𐌰𐌻 𐌸𐌿𐍃 𐍈𐌰 𐌵𐌹𐌸𐌰𐌽, *aliquid tibi dicturus sum*, Luc. VII, 40. 𐌽𐌰𐌿𐌷 𐌲𐌰𐌽𐍉𐌷 𐍃𐌺𐌰𐌻 𐌵𐌹𐌸𐌰𐌽 𐌹̈𐌶𐍅𐌹𐍃, *Joh.* XVI, 12. 𐍈𐌰 𐍃𐌺𐌿𐌻𐌹 𐌸𐌰𐍄𐌰 𐌱𐌰𐍂𐌽 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌽, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται, *Luc.* I, 66. 𐍃𐌰𐌴𐌹 𐍃𐌺𐌿𐌻𐌳𐌰 𐌵𐌹𐌼𐌰𐌽, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, *Matth.* XI, 14. Plura exempla ponuntur suprà in reg. 3. Futurum etiam scribitur per 𐍃𐌺𐌿𐌻𐌳𐍃 𐌹̈𐍃𐍄. ut, 𐍃𐌿𐌽𐌿𐍃 𐌼𐌰𐌽𐍃 𐍃𐌺𐌿𐌻𐌳𐍃 𐌹̈𐍃𐍄 𐌰𐍄𐌲𐌹𐌱𐌰𐌽 𐌹̈𐌽 𐌷𐌰𐌽𐌳𐌿𐌽𐍃 𐌼𐌰𐌽𐌽𐌴, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, Luc. IX, 44. Secundo per 𐌼𐌿𐌽𐌰𐌽: ut, 𐌿𐌽𐍃𐌹𐍃 𐌼𐌿𐌽𐌰𐌹𐍃 𐌲𐌰𐌱𐌰𐌹𐍂𐌷𐍄𐌾𐌰𐌽 𐌸𐌿𐌺 𐍃𐌹𐌻𐌱𐌰𐌽, *nobis manifestaturus es teipsum*, ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, *Joh.* XIV, 22. 𐌰𐌽𐌳 𐌸𐌰𐍄𐌰 𐌼𐌿𐌽𐌰𐌹𐌳𐌰 𐌸𐌰𐌹𐍂𐌷𐌲𐌰𐌲𐌲𐌰𐌽, *illàc cogitabat transire*, vel *illàc erat transiturus*, δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι. 𐌺𐌿𐌽𐌽𐌰𐌽𐌳𐍃 𐌸𐌰𐍄𐌴𐌹 𐌼𐌿𐌽𐌰𐌹𐌳𐌴𐌳𐌿𐌽 𐌿𐍃𐌲𐌰𐌲𐌲𐌰𐌽 γνοὺς ὅτι μέλλουσι ἔρχεσθαι, *cognoscens quod venturi erant*, Joh. VI, 15. Tertiò per 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌽 verbo infinitivo adjunctum, inservit futuro tempori, ac denotat quid adhuc fieri debet: ut, 𐍃𐌹𐌻𐌱𐌰 𐍅𐌹𐍃𐍃𐌰 𐌸𐌰𐍄𐌴𐌹 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌹𐌳𐌰 𐍄𐌰𐌿𐌾𐌰𐌽, *ipse sciebat, quid esset facturus*. 𐌸𐌰𐍂𐌴𐌹 𐌹̈𐌼 𐌹̈𐌺. 𐌸𐌰𐍂𐌿𐌷 𐍃𐌰 𐌰𐌽𐌳𐌱𐌰𐌷𐍄𐍃 𐌼𐌴𐌹𐌽𐍃 𐍅𐌹𐍃𐌰𐌽 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌹𐌸, *Anglo Saxonice*, min þen byþ þær þær ic eom. Qui plura desiderat exempla adeat instauratorem *Mæso-Gothicæ* linguæ in gloss. Notetur etiam, quòd verba *Græca* futuri temporis redduntur sæpe in versione *Gothicâ* per verba præsentis: ut, *Luc.* XIX, 40, 43, 44. & XX, 13, 16, 18. *Joh.* VI, 45. & X, 16. & XI, 23, 24, 25. Unde etiam constat in lingua omnium Septentrionalium matrice *Gothicâ*, perinde ac in suis filiabus, *Anglo-Saxonica*, & *Franco-Theotisca*, futurum formari, ut præsens tempus.

Modus imperativus.

XX.	𐍃𐍉𐌺𐌴𐌹 𐌸𐌿.	* 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌼 𐍅𐌴𐌹𐍃, & * 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹𐌼𐌰.
	quære.	¹ 𐍃𐍉𐌺𐌴𐌹𐌸, 𐌺𐌹𐌸 𐌹̈𐌶𐍅𐌹𐍃.
	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹 𐌹̈𐍃.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹𐌽𐌰 𐌴𐌹𐍃.

Secundùm formam τοῦ 𐍃𐍉𐌺𐌴𐌹, occurrunt 𐌽𐌹 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌷𐍄𐌴𐌹, *noli timere*. 𐌲𐌰𐌻𐌰𐌿𐌱𐌴𐌹, *crede*, Luc. VIII, 50. 𐌿𐍃𐌻𐌰𐌿𐍃𐌴𐌹, 𐌿𐍃𐍃𐌰𐍄𐌴𐌹, *Luc.* XVII, 6. 𐌼𐌰𐌽𐍅𐌴𐌹, vers. 8. Exit etiam aliquando in 𐌰𐌹. ut in ² 𐌰𐍂𐌼𐌰𐌹, *&c.* At Anomala formant secundam personam singularem imperativi in consonantem: ut, 𐌰𐍆𐌻𐌴𐍄, *relinque*. 𐌰𐍄𐌱𐌰𐌹𐍂, *adfer*. 𐍅𐌰𐌹𐍂𐍀, *abjice*. 𐌰𐍆𐌼𐌰𐌹𐍄, *abscinde*. Ast 𐍉𐌲𐌰𐌽, *timere*, facit 𐍉𐌲𐍃: Exeuntia in 𐍉𐌽 in imperativo formant secundam personam sing. in 𐍉. ut, 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉, *unge*, Matth. VI, 17. 𐌲𐌰𐍃𐍀𐌹𐌻𐌻𐍉, *annuntia*, Luc. IX, 60. Secundùm formam τοῦ 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌹, occurrunt 𐌲𐌹𐌱𐌰𐌹, *det*, Matth. VI, 31. 𐌹̈𐌽𐍅𐌹𐌳𐌰𐌹, 𐌽𐌹𐌼𐌰𐌹, 𐌻𐌰𐌹𐍃𐍄𐌾𐌰𐌹, *Marc.* VIII, 34. 𐌲𐌰𐌷𐌰𐌿𐍃𐌾𐌰𐌹, *Matth.* XI, 15. *Marc.* IV, 9.

At leguntur 𐌰𐍄𐍃𐍄𐌴𐌹𐌲𐌰𐌳𐌰𐌿, *descendat*, Matth. XXVII, 42. 𐌻𐌰𐌿𐍃𐌾𐌰𐌳𐌰𐌿, *liberet*, Matth. XXVII, 43. de quibus consulas cap. IX, reg. 15.

Notetur etiam, quod modus imperativus habet dualem numerum: nam *Matth.* IX, 30, inquit Jesus ad duos cæcos, 𐍃𐌰𐌹𐍈𐌰𐍄𐍃 𐌴𐌹 𐌼𐌰𐌽𐌽𐌰 𐌽𐌹 𐍅𐌹𐍄𐌹, *videte ne quis sciat*. Sic 𐌲𐌰𐌲𐌲𐌰𐍄𐍃, *ite*, de duobus, *Luc.* IX, 30. vide regulum 18.

Modus optativus, potentialis, & subjunctivus.

XXI. Tempus præsens in hisce tribus modis nequaquam differt à futuro modi indicativi.

XXII.	Præteritum imperfect.	𐍃𐍉𐌺𐌹𐌳𐌴𐌳𐌹.	𐍃𐍉𐌺𐌹𐌳𐌴𐌳𐌴𐌹𐌼𐌰.
	perfectum, plusquam	𐍃𐍉𐌺𐌹𐌳𐌴𐌳𐌴𐌹𐍃.	𐍃𐍉𐌺𐌹𐌳𐌴𐌳𐌴𐌹𐌸.
	perfectum.	𐍃𐍉𐌺𐌹𐌳𐌴𐌳𐌹.	𐍃𐍉𐌺𐌹𐌳𐌴𐌳𐌴𐌹𐌽𐌰.

à 𐌳𐌹𐍃𐍄𐌰𐌷𐌹𐌳𐌰, *dispergebat*, 𐌳𐌹𐍃𐍄𐌰𐌷𐌹𐌳𐌰𐌽𐌳𐌹, *Luc.* XVI, 1.

XXIII. Apud *Goth. modus infinitivus*, ut antea observ. vel est absolutè dictus, vel cum præpositione.

** *Matth.* VI, 31. ¹ *Exemp.* cum 𐌿𐌷 emphatico, 𐍅𐌹𐍄𐌰𐌹𐌳𐌰𐌿𐌷, aspero mutato in lene. ² 𐌰𐍂𐌼𐌰𐌹 𐌼𐌹𐌺, *miserere mei*. Marc. X, 48. Hoc illustrat locum D. *Augustini*, epistola CLXXVIII. quæ est altercatio inter *Augustinum* & *Pascentium*: *Si licet dicere, non solum Barbaris lingua sua, sed etiam Romanis*, Sihora armen, *quod interpretatur*, Domine miserere; *cur non liceret in conciliis patrum, in ipsa terra Græcorum, unde ubique destinata est fides, lingua propria* Κύριε ἐλέησον *confiteri*? loquitur *Augustinus* de suo sæculo, quo *Gothicam* linguam *Roma* capta didicerat. Hoc tamen in loco (inquit *Junius* in v. 𐌰𐍂𐌼𐌰𐌽) *armai* restituendum est pro *armen*.

Abſolutè dictus, 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽, *quærere*; cum præpoſitione, 𐌳𐌿 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽, *ad quærendum*. Infinitivus, quem dixi, derivativus, vel gerundivus *Anglo-Saxonum*, ab hoc poſteriore infinitivo deducitur, ut ſequentia exempla docent: τὸ καθίσαι enim *Marc.* x, 40, redditur 𐌳𐌿 𐍃𐌹𐍄𐌰𐌽: 𐌳𐌿 𐌲𐌹𐌱𐌰𐌽 *ibid.* in *Anglo-Saxonicâ* verſione, to ſyllenne: Πρὸς τὸ θεαθῆναι, Matth. vi, 1, 𐌳𐌿 𐍃𐌰𐌹𐍈𐌰𐌽. τοῦ τεκεῖν, 𐌳𐌿 𐌱𐌰𐌹𐍂𐌰𐌽, *Luc.* ii, 6, ðæt heo cende, in *Anglo-Saxonica* verſione. 𐌰𐌶𐌴𐍄𐌹𐌶𐍉 𐌳𐌿 𐌵𐌹𐌸𐌰𐌽, eþre to ſecgenne, *Marc.* ii, 9. τοῦ περιτμεῖν, 𐌳𐌿 𐌱𐌹𐌼𐌰𐌹𐍄𐌰𐌽, *Luc.* ii, 21. 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌽 𐍅𐌰𐌻𐌳𐌿𐍆𐌽𐌹 𐌳𐌿 𐌷𐌰𐌹𐌻𐌾𐌰𐌽, *habere poteſtatem ſanandi*, anƿealde to hælanne, *Marc.* iii, 15. *Luc.* viii, 5.

XXIV. *Participium præſentis.*

𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐍃, *hic quærens.* [1] 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌴𐌹, *hæc quærens.* 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳. *hoc quærens*; & emphaticè 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐍉, *hoc quærens.* Accuſativo 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌴𐌹𐌽, *hanc quærentem.*

Nom.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐍃.	Nom.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽𐍃.
Gen.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌹𐌽𐍃.	Gen.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽𐌴.
Dat.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌹𐌽.	Dat.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌰𐌼.
Acc.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽.	Acc.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽𐍃.

Nom.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐍉.	Nom.	𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐍉𐌽𐌰.

Participium præſentis temporis maſculini generis in 𐌰𐌽𐌳𐍃, exphaticè poſitus, mutat ſuam terminationem in 𐌳𐌰. ut, *Joh.* xi, 27. vi, 14. 𐌸𐌿 𐌹𐍃 𐍇𐍂𐌹𐍃𐍄𐌿𐍃 𐍃𐌿𐌽𐌿𐍃 𐌲𐌿𐌸𐍃 𐍃𐌰 𐌹̈𐌽 𐌸𐌰𐌽𐌰 𐍆𐌰𐌹𐍂𐍈𐌿 𐌵𐌹𐌼𐌰𐌽𐌳𐌰. vide *Marc.* xi, 9. Idem accidit adjectivis maſculinis in recto ſingulari, præſertim emphaticè, & demonſtrativè poſitis: ut, *Joh.* x, 11. 𐌷𐌰𐌹𐍂𐌳𐌴𐌹𐍃 𐍃𐌰 𐌲𐍉𐌳𐌰, *bonus paſtor.* Nota autem quod 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌰𐌽𐌳𐌴𐌹 participium declinatur ſecundum paradigma xv, cap. iii. 𐌼𐌰𐌽𐌰𐌲𐌴𐌹:

Participium præt. temporis 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌹𐌳𐍃, 𐍃𐍉𐌺𐌾𐌹𐌸𐍃, *quæſitus.* De quo fuſius in cap. ix, reg. 14.

Porro curioſo lectori oſtendam, quàm conformis eſt flexio verborum in lingua *Mæſo-Gothica* & *Latina*, planè quaſi una eademque eſſet utriuſque parentela. Conformitas hæc flexionũm patebit, ſi *Ulphila-Gothicum* exemplar *Latinis* literis expreſſero hoc modo:

Præſens indicativi.	Haba, *habeo.*	Particip.	[2] Habands, *habens.*
	habais, *habes.*		habandis, *habentis.*
	habaith, *habet.*		habandin, *habenti.*
	habam, *habemus.*		habandan, *habentem.*
	habaith, *habetis.*		habandans, *habentes.*
	haband, *habent.*	Præterit.	habaida, *habuit.*

XXV. Notandum eſt haud pauca infinitiva linguæ *Gothicæ* terminari in 𐍉𐌽: ut, 𐌷𐍉𐍂𐌹𐌽𐍉𐌽, *mœchari.* 𐌲𐌰𐍃𐌹𐌱𐌾𐍉𐌽, *reconciliari.* 𐍃𐍀𐌹𐌻𐌻𐍉𐌽, *narrare.* 𐌸𐌹𐌿𐌳𐌰𐌽𐍉𐌽, *regnare.* 𐍂𐌴𐌹𐌺𐌹𐌽𐍉𐌽, *principari.* 𐌰𐌹𐌷𐍄𐍂𐍉𐌽, *mendicare.* 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉𐌽, *ungere.* 𐍆𐌰𐌲𐌹𐌽𐍉𐌽, *gaudere.* 𐌰𐍆𐌷𐍉𐌻𐍉𐌽, *defraudare.* 𐌷𐌰𐍄𐌹𐌶𐍉𐌽, *indignari.* 𐌲𐌿𐌳𐌾𐌹𐌽𐍉𐌽, *ſacerdotali officio fungi*, & ſimilia, quæ per omnia tempora, & modos ſuum 𐍉 ſervant: ut, 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉, 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉𐍃, 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉𐌸. 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉𐌳𐌰, 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉𐌳𐌴𐍃. plur. 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉𐌳𐌴𐌳𐌿𐌽. imperat. 𐍃𐌰𐌻𐌱𐍉, *unge.*

CAPUT NONUM.

De Verbo paſſivo.

I. VErbum paſſivum formatur apud *Anglo-Saxones* per verbum ſubſtantivum & participium præteriti temporis, quod parum differt à præterito tempore indicativi, vocis activæ, niſi quod ei, diſcriminis cauſâ, plerumque præfigitur *augmentum* ᵹe: ſic à lufode, *amabam*, fit ᵹelufod, ed, ud, *amatus.* Excipe participia præterita *anomalorum*, quorum magna pars exeunt in an, vel en: ut, ᵹebunden, *vinctus.* funden, & ᵹefunden, *inventus.* Alia ſervant præteriti terminationem: ut, oferƿroh, *tectus*, ab oferƿroh, (quod ab oferƿreohan) *tegebam.* Quæ

[1] *Marc.* v, 25, 26, 27, 30, 31, 33. [2] A *Gothico* 𐌷𐌰𐌱𐌰𐌽𐌳𐍃, & *Anglo-Saxonico* habband, *habens*, derivatur *Scoticum* haband, *habens*; eadem plane terminatione retenta: ut, Haband bidene ane brig. *G. Douglaſius. Pontem indignatus.* Virgilius Æneid. lib. viii.

autem

autem in infinitivo terminantur in ꝺan, & ꞇan, in præterito, & participio præteriti temporis plerumque euphoniæ cauſa finale eꝺ abjiciunt: ut in beoꞇ, ȝebeoꞇ, *verberabam*, *verberatus*; aꝼeꝺ, *nutrivi*, *nutritus*, pro beoꞇeꝺ, ȝebeoꞇeꝺ, aꝼeꝺeꝺ.

Paradigma verbi paſſivi.

II. *Modus indicativus.*	Tempus præſens.	Ic eom ȝeluꝼoꝺ, *amor.*
III.	Tempus præteritum-imperfectum. perfectum. pluſquam-perfectum.	Ic pæꞅ ȝeluꝼoꝺ.
IV.	Tempus futurum.	Ic beo ȝeluꝼoꝺ, ⁊ ic {ꞅceal / pille} beon ȝeluꝼoꝺ.
V. *Modus imperativus.*	Tempus præſens.	Si ðu ȝeluꝼoꝺ, *amare. amator.*
VI. *Modus optativus.*	Tempus præſens.	Eala ȝiꝼ ic eom ȝeluꝼoꝺ.
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum,	Eala ȝiꝼ ic pæꞃe ȝeluꝼoꝺ.
	Tempus futurum,	Eala ȝiꝼ ic beo ȝeluꝼoꝺ,
VII. *Modus ſubjunctivus.*	Tempus præſens.	ðonne ic nu eom ȝeluꝼoꝺ.
	Tempus præter. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ðonne, ⁊ þa þa ic pæꞅ ȝeluꝼoꝺ.
	Tempus futurum.	ðonne ic beo ȝeluꝼoꝺ.
VIII. *Modus potentialis.*	Tempus præſens.	ic mæȝ beon ȝeluꝼoꝺ.
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ic mihꞇ, polꝺ, ꞅceolꝺ, moꞇ beon ȝeluꝼoꝺ.
	Tempus futurum.	ic mæȝ ȝẏꞇ beon ȝeluꝼoꝺ.

Modus infinitivus.

Quo meliùs dignoſcat lector ingenium linguæ *Anglo-Saxonicæ*, hic operæ pretium erit oſtendere quomodo infinitivus *Latinus* paſſivæ vocis in omnibus ſuis temporibus *A.S.* vertendus eſt.

IX. *Amari*, beon ȝeluꝼoꝺ. Exempla. Ic pille nu beon ȝeluꝼoꝺ, *volo amari.* ic polꝺ nu beon ȝeluꝼoꝺ, *vellem amari.* polꝺon hi ⁊ pilneꝺon æꞇ heoꞃa ꝼæꝺeꞃ lice oððe Ȝoꝺe liꝼian. oððe ꝼoꞃþꝼeꞃenꝺe þæꞃ bebẏꞃiȝeꝺe beon, *volebant & cupiebant ad corpus ſui patris, Deo vivere, aut morientes ibi ſepeliri*, Bed. E. H. p. 227.

X. *Amatum eſſe*, vel *fuiſſe.* Exempla. Ic polꝺ þaꞇ þu pæꞃe ȝeluꝼoꝺ, *volui te amatum eſſe*, vel *fuiſſe.* ic ȝehẏꞃꝺ þaꞇ þu pæꞃe ȝeluꝼoꝺ, *accepi te amatum eſſe*, vel *fuiſſe.*

XI. *Amatum iri.* Exempla. Ƿilꞇ þu beon ȝeluꝼoꝺ ȝẏꞇ, *viſne amatum iri.* ic pille beon ȝeluꝼoꝺ, *volo amatum iri.*

XII. *Amatus*, ȝeluꝼoꝺ.

XIII. *Amandus.* Exempla. *Ille eſt amandus*, he iꞅ ꞇo luꝼiȝenne. *hic liber eſt legendus*, ðiꞅ boc ꞅceal beon ȝeꞃæꝺ. *ille, qui vapulandus eſt*, ꞅe ðe ꞅceal beon beꞅpunȝen:·

De verbo paſſivo Gothorum.

XIV. Verbum paſſivum apud *Mæſo-Gothos* formatur variis modis: Primò per verbum ſubſtantivum, & participium paſſivum præteriti temporis, quod undecim habet terminationes: ψS, vel ɑS, & NS maſculini generis; ψ, & N, vel majoris exphaſeos, & demonſtrationis ergo, ɑᴕ, & Nᴕ neutri generis; Nλ fœminini; & ɑλ, & Zλ, vel per adjectionem [1] n paragogici, euphoniæ gratiâ, ɑλn, & Zλn communis. Exempla ɑλnnιψS, *baptizatus.* ΓλSVGKIɑS, vel ΓλSVGKλIɑS, *glorificatus.* BnNɑλNS, *vinctus.* ΓλMGλIψ, & ΓλMGλIɑᴕ, *ſcriptum.* UIψλN, & UIψλNᴕ, *dictum.* nSɑKIBλNλ, *ejecta.* hλITλɑλ, & hλITλZλ, *vocatus, a, um.* SλTGλIɑλn, *poſitus, a, um.* Notetur hîc à lectore neutrum formari à maſculinis auferendo S finale, ut in ΓλMGλIψ, UIψλN; vel quum emphaſis, & demonſtratio poſtulet, illud mutando in [2] ᴕ, ut in ΓλMGλIɑᴕ, UIψλNᴕ:

---

[1] Vide gloſſarium *Gothicum* in n, vel nh. [2] Vide regulam undecimam capitis quarti.

Exempla

Exempla illustrata.

þs, ds. ni galewiþs wesjau Iudaium, *ut non traderer Judæis*, Joh. XVIII, 36. reiks þis fairƕaus afdomiþs warþ, *princeps hujus mundi judicatus est*, Joh. XVI, 11. ei ushramiþs wesi, *ut crucifigeretur*, Marc. XV, 15. ik manna im uf waldufnja gasatids, *homo sum sub potestate constitutus*, Luc. VII, 8. nu gasweraiþs warþ sunus mans, *nunc glorificatus est filius hominis*, Joh. XIII, 31. Exempla pluralis numeri [1] gahailidai waurþun, *sanati erant*, Luc. XVI, 18. wesun afdauidai, *erant vexati*, Matth. IX, 36. ei melidai weseina, *ut conscriberentur*. wesun kaurjadai slepa, *gravati erant somno*. Notetur hic quòd participium passivum in þs, vel ds aliquando contrahitur, ut in kunþs, à kunnan, *noscere*. munds, à munan, *putare*.

ns. manna haitans Iesus, *homo qui vocatur*, [vel *vocatus*] *Jesus*, Joh. IX, 11. fralusans was jah bigitans warþ, *perditus erat, & inventus est*. bundans was eisarna bandjom, *vinciebatur catenis ferreis*. Exempla pluralis numeri, wesun frawaurpanai, *erant projecti*, Matth. IX, 36. [2] atgibanos wesun imma bokos, *traditi sunt illi libri*, Luc. IV, 17.

þ. meinata mel ninauh usfulliþ ist, *meum tempus nondum impletum est*, Joh. VII, 18. was ufarmeli ufarmeliþ, *inscriptio superscripta erat*, Marc. XV, 26. Legitur participium desinens in þ masculini generis, scilicet rahniþ, *reputatus*. jah miþ unsibjaim rahniþ was, *cum iniquis reputatus est*, Marc. XV, 28. Sed non incredibile est aut transcriptorem argentei codicis, aut typographum *Junianum* s finale præ incuriâ, aut casu omisisse. Exempla pluralis numeri, ana þaim þoei rodida wesun bi ina, *super his, quæ dicebantur de illo*.

dō. matjaiþ þata faurlagido izwis, *manducate quod apponitur vobis*, Luc. X, 8.

n. qiþan ist þaim airizam, ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, *dictum est à veteribus*, Matth. V, 21.

na. þanuh þan usdribana warþ so managei, *& cùm ejecta esset turba*, Matth. IX, 25.

nō. þata qiþano þairh Iairaimian praufetu, *quod dictum est per Jeremiam prophetam*. gasaiƕandans þo waurþano, *quod factum est videntes*, Matth. XXVII, 9. 54. arka habaida jah þata inwaurpano bar, *loculum habebat, &, quod immittebatur, portabat*. waurd þata insaiano, *verbum, quod seminatum est*, Marc. IV, 15.

da. mascul. nu sa reiks þis fairƕaus uswairpada, *princeps hujus mundi ejicitur forâs*. fœminin. ei fahedþs izwara sijai usfullida, *ut gaudium vestrum sit plenum*. neutr. all bagme usmaitada jah in fon atlagjada, *omnis arbor excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. VII, 19. þarei saiada þata waurd, *ubi seminatur verbum*, Marc. IV, 15. fœminin. iterum, swaihro Seimonis was anahabaida brinnon mikilai, *socrus Simonis tenebatur magnâ febri*. jah staina ufarlagida was ufaro, *& lapis superpositus erat*. Plural. fœminin. liugadaus wesun, *dabantur* (scilicet fœminæ) *ad nuptias*. [3] Notetur, quòd da purè fœminin. formatur à suo masculino ds, vel þs secundùm regulam 8. cap. IV. & in hoc videtur discrepare à da mascul. & neutr. quòd cum eo semper expressè ponitur verbum substantivum in eadem oratione. Apprime notetur etiam quòd da masculin. fit à suo masculino ds, vel þs, mutando s finale (& leniendo asperam þ) in a suffixum, quod omnium temporum, & personarum verbi substantivi instar videtur habere (ut infrà clariùs patebit.) quamobrem semper legitur sine verbo substantivo, cui æquipollet in eâdem oratione. da neutrum pariter formatur à d addendo suffixum a, &c, haud secùs ac da mascul. legitur sine verbo substantivo, cujus instar habet, in eâdem oratione. Non abs re forsan fuerit hanc observationem de a suffixo pluribus exemplis illustrare: jah ahmins weihis gafullajada, *& Spiritu sancto replebitur*, Luc. I, 15. afnimada af im sa bruþfaþs, *auferetur ab eis sponsus*, Matth. IX, 15. audags ist þazuh saei ni gamarzjada in mis, *beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me*. þiuþida sa qimanda, *benedictus, qui venit*. saei haitada Xristus, *qui vocatur Christus*, Matth. XXVII, 17. in quibus omnibus a est suffixum vices gerens verbi substantivi.

za. Fit mutando terminationem masculinam ds in suum æquipollens z, & ei adjiciendo a suffixum passivum: praufetes hauhistins haitaza, *propheta altissimi vocaberis*, Luc. I, 76. in karkara galagjaza, *in carcerem mittaris*, Matth. V, 15.

dan, & zan, fiunt ex da, & za, per additionem n paragogici, ut supra notatum: ana lukarnastaþin satjaidan, *super candelabrum ponatur*, Marc. IV, 21.

---

[1] A gahailiþs, vel gahailida: [2] A fœminino atgibana: [3] Vide reg. 18.

NI

ni fulgin þatei ni gakunnaidau, *nec occultum, quod non cognoscatur*, Luc. viii, 17. niwaiht auk ïst gahulid þatei ni andhuljaidau, *nihil autem est apertum, quod non revelabitur*. þatei ni gabairhtjaidau, *quod non manifestetur*, Marc. iv, 22.

Hactenùs de formatione verbi passivi apud *Mœso-Gothos* per participium passivum, & verbum substantivum, vel verbi substantivi vicarium suffixum a, vel au, quorum illud suffixum purum, hoc paragogicum, sive euphonicum dici potest.

XV. Secundò igitur formatur verbum passivum apud *Mœso-Gothos* adjiciendo suffixum purum, vel paragogicum personis verbi activi in utroque numero: sic à haitais, *vocas*, fit, mutato s in z, euphoniæ gratiâ, haitaizau. ak þan haitaizau, *cùm vocatus fueris*. A gasaiƕais, *vides* vel *videas*, fit gasaiƕaizau, *videaris*: ei ni gasaiƕaizau, *ne videaris*. Huc refer, [1] ni liugand. ni liuganda; *neque nubent, neque nubentur*, Marc. xii, 25. afletanda þus frawaurhteis þeinos, *remittuntur tibi peccata tua*, Luc. v, 20. jah bajoþs gafastanda, *& ambo conservantur*, Luc. v, 38. þrutsfillai gahrainjanda, *leprosi mundantur*. unledai wailamerjanda, *pauperes evangelizantur*, Luc. vii, 22. twai sparwans assarjau bugjanda, *duo passeres asse væneunt*, Matth. x, 29. Hisce addas [2] ei gaumjaindau, *ut videantur*, Matth. vi, 5. ei andhausjaindau, *ut audiantur*, vers. 7. gasaiƕaindau, *videantur*; [3] quæ videntur formari à gaumjanda, *&c*. interponendo i, quasi characteristicum modi potentialis. Terminatio tamen verborum pluralis numeri in anda, vel ainda, occurrit promiscuè usitata in *Ulphila-Gothicâ* versione, tam in secundâ, quàm tertiâ personâ: ut, ni stojiþ. ei ni stojaindau. ni afdomjaiþ. jah ni afdomjanda. fraletaiþ. jah fraletanda, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε, *Luc*. vi, 37. quibus adde, ei daupjaindau, *Marc*. x, 38.

Nescio an ad rem hîc fuerit, ex [4] glossario *Georgii Stiernhielmi* observare, quod a est *Gothica* monosyllaba EST significans. Hanc inter abstrusas, & multis ignoratas radices numerat, in quibus eruendis multum se laboris, & ætatis insumsisse gloriatur doctus senex. Certè inducor ut credam, suffixum purum a, vel paragogicum au non solum EST præcisè significare, sed etiam in se implicitè complecti nihil non, quod verbum substantivum in toto suo ambitu temporum, & personarum, per omnes modos significat. Hoc præter alia, suadent [5] exempla suprà allata. Viderint tamen critici, & quid de hâc re statuendum sit, judicent: ego enim de re tam obscurâ nihil præcipio.

Vox ufhlohjanda, γελάσετε, *ridebitis*, Luc. vi, 21. non est integra, sed pars integræ ufhlohjandans. Ego (inquit *Junius* in glossario) suppleveram ufhlohjanda wairþiþ. At doctissimus *Mareschallus* suspicatur scriptum fuisse ufhlahjan anginnid, prout ejusdem capitis paragrapho 25, legimus, gaunon jah gretan anginnid, πενθήσετε, καὶ κλαύσετε. Si verò locus per wairþiþ supplendus est, ut opinatur *Junius*, non ufhlohjanda, sed ufhlohjandans, vel ufhlahjandans wairþiþ scribi debet.

At intactum præteriit *Junius* locum illum perplexum *Matth*. xxvii, 42, 43. [6] ubi pro atsteigai, & lausjai in passiva formâ, leguntur, atsteigadau, *descendat*; lausjadau, *liberet*. atsteigadau nu af þamma galgin, *descendat nunc de cruce*. lausjadau nu ina, *liberat nunc illum*. Græcè καταβάτω, à καταβῆθι, à καταβαίνω, & ῥυσάσθω à ῥύσαι, quod ab ἐῤῥυσάμην à ῥύομαι, quæ in passivâ formâ ideo reddenda duxit interpres, ut ego opinor, quòd, activa quum sint, passivorum tamen formam sequantur.

XVI. Tertiò formatur verbum passivum in *Mœso-Gothicâ* ab activo, mutando terminationes infinitivi jan, vel an, in nan, vel interponendo n ante an. Sic à drobjan, *turbare*, fit drobnan, *turbari*; ab usfulljan, *adimplere*, usfullnan, *adimpleri*; ab uslukan, *aperire*. usluknan, *aperiri*; à weihan, *sanctificare*, weihnan, *sanctificari*; à gahailjan, *sanare*, gahailnan, *sanari*; ab afƕapjan, *suffocare*, afƕapnan, *suffocari*; à fraqistjan, *perdere*, fraqistnan, *perdi*. distairan, *discindere, rumpere*, distairnan, *rumpi*. Sic etiam verba activa apud veteres *Cimbros*, & *Islandos* passiva fiunt, vertendo finalem infinitivi a in na: Sic ab at doda, *stupefacere*; fit at dodna, *stupefieri*; ab at þverra (à þor, *aridus*) *aridum facere*, at þverna, (in præt. þornade,) *aridus fieri*; ab at rifa, *lacerare*, at rifna, *lacerari*; ab at bata vel bæta, *meliorare*, *in melius mutare*, at batna, *meliorari*, *in melius mutari*. Sic legitur at þykna, *incrassari*, *crassus fieri*. Ita adhuc apud *Anglos*, to thicken, *densari*, *incrassari*; to lengthen, *longus fieri*; to darken, *tenebrescere*, vel *tenebrosus fieri*; to brighten, *lucidus*, *splendidus fieri*, vel *splendescere*; to batten, *meliorari*, vel *melior fieri*. to batten, apud *Anglos* Boreales, dicitur de infante, vires acquirente.

---

1 Vide *Marc*. xiii, 25. *Luc*. i, 20. 2 *Matth*. vi, 2. 3 Vide afletaindau, *Marc*. vi, 12. v. *Luc*. ii, 35. 4 In voce haban. 5 Quibus adde gabairada, haitada, *Luc*. i, 35. 6 Vide capitis octavi regulam 19.

Exempla quædam illustrata.

𐌽𐌹 𐌹̈𐌽𐌳𐍂𐍉𐌱𐌽𐌰𐌹 𐌹̈𐌶𐍅𐌰𐍂 𐌷𐌰𐌹𐍂𐍄𐍉, *non turbetur cor vestrum*, Joh. xiv, 1. **𐌿𐍃𐌻𐌿𐌺-𐌽𐍉𐌳𐌴𐌳𐌿𐌽 𐌹̈𐌼 𐌰𐌿𐌲𐍉𐌽𐌰**, *aperti sunt eorum oculi*, Matth. ix, 30. **𐌴𐌹 𐌿𐍃𐍆𐌿𐌻𐌻𐌽𐌰𐌹 𐌲𐌰𐍂𐌳𐍃 𐌼𐌴𐌹𐌽𐍃**, *ut impleatur domus mea*, Luc. xiv, 23. **𐍅𐌴𐌹𐌷𐌽𐌰𐌹 𐌽𐌰𐌼𐍉 𐌸𐌴𐌹𐌽**, *sanctificetur nomen tuum*. **𐌰𐍆𐌷𐌰𐍀𐌽𐍉𐌳𐌴𐌳𐌿𐌽 𐌹̈𐌽 𐌼𐌰𐍂𐌴𐌹𐌽**, *suffocabantur in mari*, Marc. v, 13. **𐌸𐌴𐌹 𐍅𐌰𐌹𐌷𐍄𐌰𐌹 𐌽𐌹 𐍆𐍂𐌰𐌵𐌹𐍃𐍄𐌽𐌰𐌹**, *ne aliquid pereat*, Joh. vi, 12.

Præterea, notandum est istiusmodi passiva formare sua præterita, & participia, ut infinitiva exeuntia in **𐌽𐍉𐌽**, vel **𐍉𐌽**. Sic à **𐌲𐌰𐌳𐍂𐍉𐌱𐌽𐌰𐌽**, formatur **𐌲𐌰𐌳𐍂𐍉𐌱𐌽𐍉𐌳𐌰**, *Luc.* i, 12. Plura siquis exempla velit, consulat *Luc.* i, 29, 80. *Matth.* v, 29. *Luc.* ii, 47. & i, 64. *Matth.* vi, 9. *Marc.* vi, 11, 35. *Joh.* xviii, 28. *Luc.* viii, 47, xiv, 23, viii, 14. & v, 6.

XVII. Quartò etiam verba activa immutata non rarò passivè à *Mæso-Gothis* usurpantur: ut, **𐌰𐌽𐌰𐌼𐌴𐌻𐌾𐌰𐌽**, *Luc.* ii, 5. **𐌿𐍃𐌵𐌹𐌼𐌰𐌽**, **𐌿𐍂𐍂𐌴𐌹𐍃𐌰𐌽**, *Luc.* ix, 22. **𐌲𐌰𐌺𐍂𐍉𐍄𐌰𐌽**, *Luc.* xx, 18. **𐌳𐌰𐌿𐍀𐌾𐌰𐌽**, *Luc.* iii, 7. **𐌲𐌰𐍃𐍅𐌹𐌺𐌿𐌽𐌸𐌾𐌰𐌽**, *Luc.* xix, 11. **𐌰𐍄𐌲𐌹𐌱𐌰𐌽**, *Luc.* ix, 44. **𐍅𐌰𐍃𐌾𐌰𐌽**, *Matth.* vi, 25, 31. **𐌲𐌰𐌻𐌴𐌹𐌺𐍉𐌽**, *Matth.* vi, 8. **𐍆𐍂𐌰𐌱𐌿𐌲𐌰𐌽**, *Marc.* xiv, 15. **𐌿𐍃𐌺𐌹𐌿𐍃𐌰𐌽**, *Marc.* viii, 31. *Luc.* xx, 17. Sed quando verba activa, cujuscunque linguæ sint, passivè usurpantur, hoc iis accidit aut vi significationis, ut in *tabeo*, *putreo*, *insanio*, apud *Latinos*, vel per elleipsin, ut in *vapulo*, *væneo*, quæ implicant [1] reciprocum loquendi modum, quo passio in plerisque linguis significatur, ut apud *Gallos* in *je m'etonne*, *attonitus*. *ce livre se vend à Paris*, *liber iste vænet* (i. e. *se vænet*) *Parisiis*. Sic **𐌿𐍂𐍂𐌰𐌽 𐌸𐌰𐌽 𐌹̈𐍉𐍃𐌴𐍆 𐌿𐍃 𐌲𐌰𐌻𐌹𐌻𐌰𐌹𐌰 𐌰𐌽𐌰𐌼𐌴𐌻𐌾𐌰𐌽 𐌼𐌹𐌸 𐌼𐌰𐍂𐌹𐌹̈𐌽**, i. e. **𐌰𐌽𐌰𐌼𐌴𐌻𐌾𐌰𐌽 𐍃𐌹𐌺 𐌼𐌹𐍃𐍃𐍉**, *Græce*, ἀπογράψασθαι, *Luc.* ii, 4, 5.

Corollarium.

XVIII. Supra observatum est in reg. xiv. de finitis in **𐌳𐌰**, quod participium passivum finitum in **𐌰** purè fœmininum secundum reg. 8. cap. iv. in hoc distinguitur à masculinis, & neutris in **𐌰** suffixum finitis, quod cum illo verbum substantivum semper expresse conjungitur in eadem oratione, hæc vero semper leguntur sine verbo substantivo, quippe quod **𐌰** suffixum ejus vices gerat. Obtinet hæc regula etiam in participiis fœmininis in **𐌰** suffixum finitis, quæ distinguuntur à participiis in **𐌰** purè fœmininum terminatis, in eo, quod illa sine, hæc cum verbo substantivo leguntur in oratione: ut *Luc.* ii, 4. **𐌹̈𐌽 𐌱𐌰𐌿𐍂𐌷 𐌳𐌰𐍅𐌴𐌹𐌳𐌹𐍃. 𐍃𐌴𐌹 𐌷𐌰𐌹-𐍄𐌰𐌳𐌰 𐌱𐌴𐌸𐌻𐌰𐌷𐌰𐌹𐌼**, *in civitate David, quæ vocatur Bethlehem.*

Notetur etiam, quòd finitis in **𐌰**, suffixum **𐌹** aliquando adjicitur, me judice, euphoniæ gratiâ: ut in **𐌲𐌰𐌳𐍂𐌰𐌿𐍃𐌾𐌰𐌶𐌰𐌹**, *Luc.* x, 15. **𐌸𐌿 𐌺𐌰𐍆𐌰𐍂𐌽𐌰𐌿𐌼. 𐌸𐌿 𐌿𐌽𐌳 𐌷𐌹𐌼𐌹𐌽 𐌿𐍃-𐌷𐌰𐌿𐌷𐌹𐌳𐌰. 𐌿𐌽𐌳 𐌷𐌰𐌻𐌾𐌰 𐌲𐌰𐌳𐍂𐌰𐌿𐍃𐌾𐌰𐌶𐌰𐌹**, *tu Capharnaum, tu usque ad cœlum exaltata, usque ad infernum demergeris.*

Hactenus non sine maximo tædio in re prorsus intentatâ sudavi, ut *Mæso-Gothorum* verbum passivum, suâ nocte obvolutum, in lucem proferrem, nè quod mihi diù crux erat, & tantum non à discendâ *Ulphila-Gothicâ* deterruerat, foret offendiculo tyronibus, quibus intricatiora, & inventu difficilia non rarò in causa sunt, ut incæptis præproperè valedicant.

CAPUT DECIMUM.

De verbo impersonali.

I. HActenus de verbo personali, quod certis personis distinguitur. Jam de impersonali agendum est, quod nulli certæ personæ astrictum indefinitè, & incertè significat. Exprimitur autem vel per MAN, *homo*: vel per pronomen plurale, hi, *illi*: vel per pronomen hyt, *id*, & verbum substantivum: vel per verbum tertiæ personæ absolutè positum.

Primò per man: ut, man brohte ða his heafod on anum disce, *allatum est caput ejus in disco*, Matth. vi, 10. ⁊ man ofsloh mæst ealne his here, *& exercitus ejus penè totus deletus fuit*. nys hyt na ʒod þæt man nime bearna hlaf, *non est bonum sumere panem liberorum*, Matth. xv, 28. man hrymde, *clamatur*, vel *clamor factus est*, Matth. xxv, 6. ⁊ heom man þær yfel ʒedo, *& his illic injuria inferatur*, Spelm. concil. p. 127. Ita majores *Gallorum*, ut scribit *H. Stephan.* dixerunt *Hom court*, ac si *Latinè* diceretur *homo currit*: [2] unde *h* ablato, & *m* verso in *n*,

[1] Vide cap. xvi. r. 6. [2] Hanc *H. Stephani* conjecturam confirmant verba Sacramenti, quod *Ludovicus Germaniæ*, *Carolo* fratri, *Galliæ* regi præstitit apud *Argentoratum* anno DCCCXLIII. sicum *om* por dreit son fradre salvar dist, *ut homo jure fratrem suum servare debet.*

factum

Digitized by Google

factum est, ut ille putat, hodiernum *on*. Sed si quis tamen pace tanti viri dixerit *on* potius fieri ab Italico *uno*, non refragabor. Certè nos dicimus, **one told me**, *mihi dictum est*: **one ought not to do so**, *non sic fieri debet*: **one had better keep awake, than sleep after dinner**, *à prandio salubrius est vigilare, quàm dormire*.

II. Secundò impersonalis significatio exprimitur per hi, *illi*: ut, ne hi ne ælaþ hyra leohtfæt, ⁊ hyt under cyfe settaþ, *neque accendunt lucernam, & ponunt illam sub modio*, Matth. v, 15. *Gothi* vero exprimunt impersonalem sensum per verbum passivum: ut ubi versio *Anglo-Saxonica* habet, Cwyst þu gaderaþ man win-berian of þornum. oððe fic-æppla of þyrn-cynnum, *numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus*: *Ulphila-Gothica* habet, IBAI LISANDA AF ÞAURNUM WEINABASJA. AIÞÞAU AF WIGADEINOM SMAKKANS, *Matth.* vii, 16.

III. Tertiò per pronomen hyt, & verbum substantivum: ut, hyt þunrode, *tonabat*. hyt gecweden wæs, *dictum erat*, Matth. v, 21. on sumera hit biþ wearm, *Boeth.* p. 46. hyt wæs cealð, *Goth.* KALD WAS, *frigescebat*, Joh. xviii, 18. Hoc modo exprimuntur verba, quorum actio extra nos & nostram potestatem est: ut, *ningit*, *pluit*, *vesperascit*, *tonat*.

IV. Quartò per verbum tertiæ personæ absolutè positum: ut, ðus unc gedafenaþ ealle rihtwisnesse gefillan, *sic decet nos adimplere omnem justitiam*, Matth. iii, 15. us bisceopum gedafenað, *nos episcopos decet*, Ælfrici epistolarum prioris initium MS. forþam þe hix hine lyst ofer ealle oþre þing, *quia hoc præ omnibus cupit*, Boeth. *Ælfredi*. p. 74. swa me þincþ, *ita mihi videtur*.

CAPUT UNDECIMUM.

De verbis anomalis, sive irregularibus.

I. MUlta sunt verba in linguâ majorum, quæ à normâ dati paradigmatis deflectunt: ut, gangan, vel gan, *ire*, quod in præterito facit eode, vel geode. hinc aweg-eode, *abiit*: forþ-eode, *processit*: in-eode, *intravit*: of-eode, *exiit*: þurh-eode, *pertransivit*: up-eode, *ascendit*. hwy eode ge ut geseon, *cur exiistis videre*, Matth. xi, 8. Sic apud *Mœso-Gothos* GAGGAN cum suis compositis, ut INGAGGAN, faciunt in præterito IDDJA & INIDDJA. gangan, facit in imperativo ga, *ito*, Luc. v, 14. Ne ga ge, *non intrabitis*, Matth. v, 20.

II. Gebindan, *vincire*, & hujusmodi, ut, gewringan, *flagellare*: awindan, *intexere*: biwindan, *involvere*: windan, *invenire*: formant præteritum in AND, & participium passivum in UNDEN: sic à biwindan, legimus biwand, *involvit*, Matth. xxvii, 59. & à cæteris gebunden, gewrungen, awunden, funden. Sic apud *Mœso-Gothos* BIWINDAN, facit BIWAND, *Matth.* xxvii, 59. & GABINDAN, GABUNDANS, *Marc.* xv, 7. * Tæcan, *docere*, facit in præterito tæhte, *docebat*, (*Anglice*, **taught**) in imperativo tæc, *doce*. * Feohtan, *pugnare*, facit feaht, *pugnabat*. in plur. fuhton, gefuhton, *pugnabant*. * Faran, *ire*, & forþfaran, *mori*, faciunt ferde, & forþferde. * Faran tamen, & afaran faciunt etiam for, & afor: ut, Ceolwulf biscop and Ealdwald biscop of þam lande aforan, *Ceolwulfus episcopus, & Eadwaldus episcopus ex natione emigraverunt*. her Æþelheard arcebiscop ⁊ Cynebriht biscop foran to Rome, *hoc anno Æthelheardus archiepiscopus, & Cynebrihtus episcopus Romam profecti sunt*. * Tyþian, *concedere*, *donare*, facit in præterito tyþde, & tydde. * Unnan, *dare*, *concedere*, regulariter in præterito facit unnade, per contractionem unde, ex quo euphonicè uðe, *concessit*. Simili processu cunnan, *scire*, format cuþe, *sciebat*, *scivit*. * Brucan, *frui*, in præt. dat breac *Luc.* i, 8. & bræc. * Getan, *confirmare*, *obtinere*, facit in præt. geot, geotte. plur. geoton. * Wiþsacan, *negare*, facit wiþsoc in præterito. * Coman, cuman, cwiman, *venire*, facit in præterito com, in plurali cumon, comon. * Setten, *ponere*, in præterito reddit sette, *posuit*. * Asigan, onsigan, nyþersigan, *dilabi*, *occidere*, in præterito reddunt asag, onsag, nyþersag, & g in h liquescente, asah, &c. * Cwaþan, *cantare*, cweoþ, *cantabat*. * Gemetan, *invenire*, gemette, *invenit*. * Ofslean, *occidere*, in præterito format, ofsloh, pro ofslog, ab ofslægan, vel ofslagan, ejusdem significationis. * Gemunan, *recordari*, dat gemune, & gemunde in præterito, plur. gemunon. * Slitan, *scindere*, facit slat, *scidit*. * Hengan, *pendere*, facit heng, *pendebat*, plur. hengon, *pendebant*. * Bedrifan, *fugare*, *pellere*, bedraf. * Ahreosan, *ruere*, ahreos, ahrur. plur. ahruron, *ruerunt*. * Feallan, *cadere*, feoll, *cadebat*. * Hweorfan, ahweorfan, *vertere*, hwurf, ahwurf. plur. hwurfan. * Ongytan, *intelligere*, ongeat, *intellexit*. plur. ongeatun. * Arisan, *surgere*, aras, *surrexit*. * Onridan, *inequitare*. onrad. * Secgan, sæggan, sæcgan, *dicere*, *loqui*, facit in præterito sæcgde, & sæde, *dicebat*. * Arnian, arnan, yrnan, *currere*, in præterito, facit arn, plur. urnon. * Scippan, gescippan, *creare*, *formare*, *facere*, in præterito gesceop. * Geræccan, gereacan, geræcean, *afficere*, facit in præterito geræhte, gereahte. * Ahebban *elevare*, ahof, upahof, *elevavit*, Marc. ix, 27. Ahof autem potius ab ahafan, *levare*. * Stree-

 can,

Digitized by Google

can, *sternere*, ſtrehte. plur. ſtrehton, *straverunt*. * Geſwigan, *silere*, *tacere*, geſuwod, *tacuit*, *obmutuit*. * Geceoſan, *eligere*, geceas, *elegit*. * Teon, *ducere*, in præterito facit tuge, & teh, *Job*. XXI, 11. (veteribus *Cimbris* toga eſt *attrahere*) in imperativo teoh, vel teo, (inde nautarum tolo) *Luc*. VI, 42. Et ſimplicis formam compoſita, ut, ateon, ſequuntur. * Geſean, *videre*, in præterito facit geſaw, *Luc*. IX, 32. geſeah, *Luc*, XVIII, 43. geſeh, *Matth*. IV, 18. occurrit etiam geſeag, & geſag. geſewen, *visus*, Spelm. concil. p. 573. Sic apud *Gothos*, ГАSAIΘAN facit ГАSAΘ, *Marc*. I, 10. * Belgan, gebelgan, *irasci*, facit in præterito bealh, gebealh, *Luc*. XIII, 14. & XV, 28. * A ſawan, *serere*, formatur in præterito ſew. *Marc*. VI, 4. in participio ſawen. *Goth*. SAIANANS, à SAIAN. * Swerian facit ſwor, *Luc*. I, 73. ubi SVAKAN etiam facit SVΩK. * Hnigan, *inclinare se*, à HNAIΓAN, vel HNEIVAN, facit in præterito hnah, & hnag, ut in underhnag, *subiit*. * Stigan, in præſenti ſtih, *Luc*. XVII, 31. in præterito ſtah, ut in compoſitis aſtah, geſtah. STEIΓAN facit in præterito STAIΓ, *Joh*. VII, 14. * Forwyrcean, vel forwyrcan, *perdere*, *destruere*, in præterito forworhte. * Beatan, *verberare*, in præterito beot, *Luc*. XVIII, 13. * Hlihan, *ridere*; hloh, *risit*. *Goth*. HΛAHJAN, HΛΩH, *ridere*, *risit*. * Beorgan, *cavere*, *defendere*, facit beorh in præterito, *Cædm*. p. 56. l. 22. * Ab abugan, *incurvare*, fit abeah in præterito, *Job*. VIII, 6. & à bugan, bugean, vel bigean, beah, *Spelm*. conc. p. 574. & bigde, *Bed*. E. H. p. 162. gebugan, vel gebugean, facit in præterito gebigde, in participio gebegd, gebeged. * Adreogan, *pati*, *ducere*, in præterito adrugon, *Ælfricus* de veteri Teſtamento, p. 1. * Awecean, *expergefacere*; aweahte, *expergefecit*. * Standan, *stare*, in præterito ſtod, & ſimplicis anomalian compoſita ſequuntur. Sic STANDAN, cum comp. facit STΩΦ. Ða mid þam he on his gebedum ſtod, *Hom*. in Nat. *Johannis* B. * Fengan, *capere*, in præterito feng, Præf. *Ælfr*. ad *Wulfig*. * Geſlagan, *percutere*; geſloh, *percussi*, ſcilicet à geſlog, g in h liqueſcente. * Oferwrean, *tegere*, facit in præterito paſſivo oferwroh, *tectus*. Spiwan, *spuere*, facit in præterito ſpaw; ut, SΠEIVAN, SΠAIV, *Joh*. IX, 6. * Grindan, ad formam gebindan, in præterito grand. in plurali grundon, *Ps*. XXXIV, 19. * Dencan, *cogitare*, in præterito þohte vel þuhte, *Luc*. I, 3. *Ps*. XL, 7. Sic ΦAΓKJAN facit ΦAHTA, *Luc*. I, 29. * Weorcan, *operari*, in præterito worhte, *Ps*. XLIII, 2. Sic VAΠKKJAN, in præterito facit VAΠKHTA, *Joh*. IX, 6. * Bebycgean, *vendere*, bebohte, *Ps*. XLIII, 13. Sic BΠΓJAN, facit in præterito BAΠHTA. * Delfan, *fodere*; dulfe, *Ps*. LVI, 8. part. dolfen. * Gehelpan, *auxiliari*; gehulpe. * Scinan, *lucere*; ſcean, *Luc*. II, 9. * Bringan, *ferre*; brohte, *Matth*. II, 11. Sic BRIΓΓAN facit BRAHTA. * Bewæcan, *fallere*; bewæhte, *Matth*. II, 16. * Secan, *quærere*, *petere*, ſohte. plur. ſohton, geſohton, *quærebant*, *petebant*. * Befrinan, *interrogare*; befran, *Matth*. II, 7. Et, Ða befran he his leorning cnihtas hu populd men be him cwiddodon, *Hom*. de *Petro*, & *Paulo*. Ða befran ſe arleaſa, *Hom*. de *Alexandro*, *Eventio* & *Theodulo*. * Biddan *orare*; bæd, & bad. Sic BIDJAN facit BAΦ. * Æt-hrinan, *tangere*; in præterito æt-hran. * Liþan, *navigare*; laþ. Sic ΛEIΦAN facit ΛAIΦ, ut in ΠΓAKΛAIΦ, *transfretavit*, Matth. IX, 1. * Onginnan, *incipere*; ongan, *Luc*. VII, 15. Sic ANΓINNAN facit ANΓAN. * Niman, *capere*; nam, *cepit*. Sic ΓANIMAN facit ΓANAM. Particip. numen, genumen. * Gifan, *dare*; gaf. ut, ΓIBAN facit ΓAF. * Sittan, *sedere*; ſæt, *sedit*. Sic ΓASITAN, ΓASAT: * Magan, *posse*, in imperfecto mihte. Sic MAΓAN facit MAHTA. * Awean, *lavare*, in præterito awoh, *lavabat*. Sic ΦVAHAN facit ΦVΩH, *Joh*. XIII, 12. * Healdan, *tenere*; heold, *tenebat*. * Hangen, ahangen, *suspendere*; hoh, ahoh, ab HAHAN, quod à HAΠH, *altus*, unde etiam HΩN, *suspendere*. * Geotan, *effundere*; gut. plur. gutan, *effuderunt*. * Fengan, befengan, *capere*, in præſenti feh, à FAHAN, unde etiam fon, *capere*. * Dyrran, *audere*, in præterito dorſte, *Matth*. XXII, 46. *Gothicè* ΓAΦANKSTA, *Marc*. XII, 34. * Awreah, *revelavit*, fit ab awreon, *revelare*, *Ælfricus* de novo Teſtamento, p. 25. * Aſpanan, *allicere*; aſpon. particip. paſſ. aſponnen. * Reccan, *curare*; rohte. plur. rohton. * Dreccan, *vexare*; drohte. plur. drohton. * Acwencan, *extinguere*; particip. acwent, acwanc, acwinen, *extinctus*. * Wedan, *insanire*, in præterito wedde, *insanivit*. Ða wendon hi þat he wedde, *æstimabant eum insanire*, Bed. H. E. p. 143. * Gelæcan, *appropinquare*; gelihte, *ibid*.

III. Hiſce addas: Agan, *possidere*, quod in plurali præſentis indicativi reddit agun, vel agan, *habemus*, *tis*, *ent*, in præterito ahte. plur. ahton. Don, *agere*, *facere*, ſic formatur: in præſenti indicativi do, deſt, deþ, dyſt, dyþ. plur. doþ, *facimus*, *itis*, *iunt*. præterito did, dide, dyde. præſ. potentialis do, do, do. plur. don, *faciamus*, *atis*, *ant*. can, *scio*, [1] *scit*. wille, à willan, *volo*, *vult*. nelle, *nolo*, & *nonvult*; nellen, *nolite*. Vide gramm. *Island*. cap. VIII.

IV. Notandum autem hic eſt, lector ſtudioſe, anomalorum, quæ ſupra ponuntur, haud exiguam partem id genus eſſe, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem penultimæ in aliam vocalem, maxime autem in a: ſic à gife, *do*, gaf, *dabam*, *dedi*; à bidde, *jubeo*, bad, *jubebam*, *jussi*; à liþe, *navigo*, laþ, *navigabam*, *navigavi*; à nime, *capio*, nam, *capiebam*, *cepi*; à hlihe, *rideo*, hloh, *ridebam*, *risi*; ab ahafe, *levo*, ahof, *levabam*, *le-*

---

[1] Wa ðam ðe godcundne heorde healdan ſceolde. and wyrſ þam naþer gehealdan ne can. ne hi ſylfne. ne ða ðe can and nele:-

vavi;

Digitized by Google

lavi; ab aypane *allicio*, aypon, *alliciebam*, *allexi*. à belfe, *fodio*, bulfe, *fodiebam*, *fodi*; & istiusmodi innumera alia, quæ forsan magis proprie secundam conjugationem verborum constituere videantur, quam inter anomala recenseri. Quamobrem in [1] grammatica *Francica* id genus verba ad secundam conjugationem tanquam ad suam classem reduximus.

Verba anomala apud Gothos.

V. * ƀKΛΥΙΛΥΛN, *rapere*, ƀKΛΥΛΛΥ, *arripiebat*, Luc. VIII, 29. * ΓΛΓΓΛN, *ire*, cum compositis: ut, NSΓΛΓΓΛN, faciunt in præterito [2] ÏAAGA, NSÏAAGA, ΛTÏAAGA, ΓΛÏAAGA. plur. ÏAAGEANM, ÏAAGEANΨ, ÏAAGEANN: * ANABINAΛN, *solvere*, in præterito ANABΛNA. plur. ANABNNANM, ANABNNANΨ, ANABNNANN: * NIMΛN, *capere*, præterito NΛM, plur. NEMNM, NEMNΨ, NEMNN: * ΓIBΛN, *dare*; ΓΛƀ. plur. ΓEƀNM, ΓEƀNΨ, ΓEƀNN: * UIMΛN, *venire*, in præterito UΛM, UΛMT pro UΛMST, UΛM. plur. UEMNM, UEMNΨ, UEMNN: * ΓΛSITΛN, *sedere*; ΓΛSΛT. plur. ΓΛSETNM, NΨ, NN: * ΓΛNISΛN, *sanari*; ΓΛNΛS. plur. ΓΛNESNM, NΨ, NN: * ANΛƀIΛΛhΛN, *custodiæ tradere*; ANΛƀΛΛh: * ƀΛNKSNIΥΛN, *prævenire*; ƀΛNKSNΛN: * BIΓITΛN, *invenire*; BIΓΛT. plur. BIΓETNM, NΨ, NN: * ƀINΨΛN, *scire*; ƀΛNΨ. plur. ƀNNΨNM, NΨ, NN: * NKKINNΛN, (euphonice pro NTKINNΛN) *exire*; NKKΛN: * ΓΛSΥIΛTΛN, *mori*; ΓΛSΥΛΛT: * ΓΛΛISΛN, *colligere*; ΓΛΛΛS. plur. ΓΛΛESNM, NΨ, NN: * NSSIΓΓΥΛN, *legere*; NSSΛΓΓ. plur. NSSNΓΓΥNM, NΨ, NN: * AKIΓΓKΛN, *bibere*; AKΛΓK. plur. AKNΓKNM, NΨ, NN: * ΓΛΥIΨΛN, *conjungere*; ΓΛΥΛΨ: * BISTIΓUΛN, *irruere*; BISTΛΓΓ. plur. BISTΛΓNM, & BISTNΓUNM, NΨ, NN. Sic NSBΛIΓΓΥΛN, *cadere*, facit in præterito NSBΛΛΓΓ. plur. NSBΛNΓΓΥNN, *ceciderunt*. * ΛIΓΛN, *jacere*; ΛΛΓ: * SIΓΛN, ΓΛSIΓΛN, *delabi*, SΛΓ, ΓΛSΛΓ: * ΓΛBKIKΛN, *rumpere*; ΓΛBKΛK. plur. ΓΛBKEKNM, NΨ, NN: * UIΨΛN, *dicere*; UΛΨ. plur. UEΨNM, NΨ, NN: * NKKINNΛN, facit in num. plurali NKKENNM, NΨ, NN: * SIΓUΛN, *mergere*, vel *mergi*; SNΓUNN, *mergebantur*. Anomalia hæc in præterito indicativi efficit similem anomalian in præterito potentialis, vel optativi: ut, * ΓΛNEMI, ΓΛNEMEIS, ΓΛNEMI. plur. ΓΛNEMEINΛ, ΓΛNEMEIΨ, ΓΛNEMEINΛ. à ΓΛNΛM, ΓΛNΛMST, ΓΛNΛM. plur. ΓΛNEMNM, NΨ, NN:

Ex suprà positis exemplis hanc regulam statuere forsan non temerarium erit, *viz.* habentia I breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando I in Λ, & abjiciendo ultimam; sic à ΛIΓΛN, abjecto ΛN, fit ΛΛΓ: & in plur. Λ mutatur in E; sic à NΛM formatur plur. NEMNM, NΨ, NN:

VI. Et ex infra positis forsan statuenda est hæc regula: habentia EI, vel I longum in penultimâ infinitivi faciunt præteritum mutando EI, vel I longum in ΛI, & abjiciendo ultimam. Sic ANABEITΛN, *increpare*, facit in præterito ANABΛIT: * ΓKEIΠΛN, *prehendere*; ΓKΛIΠ: * ÏNΥITΛN, *adorare*; ÏNΥΛIT: * NƀSNEIΨΛN, *occidere*; NƀSNΛIΨ; NƀSNΛIST, NƀSNΛIΨ: * STEIΓΛN, *ire*, *vadere*; STΛIΓ. plur. STIΓNM, NΨ, NN: * BISKEINΛN, *fulgere*; BISKΛIN: * NKKEISΛN, *resurgere*; NKKΛIS: * ΨKEIhΛN, *comprimere*, ΨKΛIhNN, *comprimebant*. * NƀΛKΛEIΨΛN, *transfretare*; ΓΛΛEIΨΛN, *ire*; ΛƀΛEIΨΛN, *discedere*; NƀΛKΛΛIΨ, ΓΛΛΛIΨ, ΛƀΛΛIΨ. At ΥΛITΛN, *circumspicere*, non facit in præterito ΥΛΛIT, sed ΥΛΛITΩA, *Marc.* V, 32.

VII. * ΥΛhSGΛN, *crescere*, facit in præterito ΥΩhS: * ΨΥΛhΛN, *lavare*, facit ΨΥΩh. plur. ΨΥΩhNN, *laverunt*. * ΥΛIΛN, *spirare*, facit ΥΛIΥΩNN, *flaverunt*. Matth. VII, 25, 27. * SΛΛhΛN, *percutere*; SΛΩh: * hΛΛhGΛN, *ridere*; BIhΛΛhGΛN, *irridere*, faciunt hΛΩh, BIhΛΩh. plur. BIhΛΩhNN, *irriserunt*. * hΛƀGΛN, *tollere*. ANAhΛƀGΛN, *respondere*, faciunt hΩƀ, ANAhΩƀ: Ast hΛIƀGΛN, *lamentari*, facit hNƀ, *Matth.* XI, 17. * SΥΛKΛN, *jurare*; SΥΩK: * ΓΛSKΛΠΛN, *facere*; ΓΛSKΩΠ: * ΓΛSΛKΛN, *arguere*; ΓΛSΩK: * NShΛhΛN, *suspendere*, NShΛIhΛh, *suspendit*.

VIII. * BITINhΛN, *circumire*, in præterito BITΛNh: ΛTTINhΛN, *adducere*; ΛTTΛNh. plur. ΛTTΛNhNM, NΨ, NN: * ANABINAΛN, *jubere*, facit ANABΛNΨ, *jussit*. * ΓΛTINhΛN, *nuntiare*; ΓΛTΛIh. plur. ΓΛTΛIhNM, NΨ, NN: * NSKINSΛN, *ejicere*; NSKΛNS. plur. NSKNSNM, NΨ, NN: * ΓΛΨΛINhΛN, *fugere*; ΓΛΨΛΛNh. plur. ΓΛΨΛΛNhNM, NΨ, NN: * ΓΛΛNKΛN, in præterito ΓΛΛΛNK. plur. ΓΛΛNKNM, NΨ, NN: * AKINSΛN, *cadere*; AKΛNS. plur. AKNSNM, NΨ, NN: * BINAΛN, *jubere*; BΛNA. *jussit*. * ΓΛNINTΛN, *capere*; ΓΛNNTNN, *ceperunt*. * ΓΛSΛIΘΛN, *videre*; ΓΛSΛΘ. plur. ΓΛSEΘNM, NΨ, NN:

IX. * STΛNAΛN simplex, *stare*; & composita, ut NSSTΛNAΛN, *resurgere*, in præterito STΩΨ, NSSTΩΨ:

X. * ΥΛNKKGΛN, *operari*. ΓΛΥΛNKKGΛN, *facere*, in præterito ΥΛNKhTΛ, ΓΛ-

---

[1] Cap. XI. [2] ÏAAGNh, *Luc.* VII, 6. ut ÏΨ ÏΛISNS ÏAAGNh, *& Jesus ivit.*

ΥΛNKhTΛ,

Digitized by Google

waurhta. Inde præteritum in nostrâ linguâ **wrought**, ab infinitivo **to work**. * magan, *posse*; mahta: * ogan, *timere*; ohta. plur. ohtedum, uþ, un. Legitur uhtedun. *Marc.* xi, 32. * aigan, *habere*, præterito aihida, & aihta. præs. indicativi, aih, *habeo*. plur. aihum, *habemus*, aigun, *habent*. * briggan, *ferre*; brahta. plur. brahtedum, uþ, un: * þagkjan, *cogitare*; þahta: * bugjan, *emere*; bauhta: * kunnan, *noscere*; kunþa, & kann, *novi*. * fraliusan, *perdere*; fralausda: * munan, *cogitare*; munda, & munaida. plur. mundedum, & munaidedum:

XI. uswairpan, *ejicere*, in præterito uswairp, & uswarp. plur. uswaurpum, uþ, un: * atbairan, *offerre*; atbar. plur. atberum, uþ, un:

XII. frahan, *rescire*, & fraihnan, *interrogare*, in præterito frah, & froh. plur. frehum, uþ, un: * fretan, *comedere*; frat. plur. fretum, uþ, un:

XIII. Et forsan habentia e breve in penultimâ infinitivi, formantur in præterito ut habentia i breve, de quibus præceptum est reg. 5.

XIV. Huc refer omnia formata in præterito per reduplicationem; de quibus cap. VIII, reg. 19. quibus adde waiwoun, *flaverunt*, à waian, *flare*, Matth. VII, 25, 27.

XV. Ex supradictis forsan haud temerè statui possent duæ conjugationes verborum apud *Gothos*: Una eorum quæ formant præteritum indicativi, mutando ultimam præsentis in ida, aida, da, quomodo à sokja, haba, salbo, formantur sokida, habaida, salboda: Altera eorum, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præsentis, & mutando vocalem, vel diphthongum penultimæ in aliam vocalem vel diphthongum, quo modo formantur à nima, nam; à greipa, graip; à gasaka, gasok; driusa, draus; baira, bar; freta, frat; standa, stoþ; n abjecto, & tenui d in aspiratam þ mutato euphoniæ gratiâ. Et nota, quod omnia secundæ conjugationis faciant præteritum passivum in ns: ut, bundans, gabaurans, *natus*.

Notetur etiam, quod ad priorem conjugationem reducenda sint omnia decimæ regulæ exempla, utpote quæ anomala tantum fiunt per contractionem euphonicam ut, in munda, à munaida. at in contractis præteritis solvuntur radicales k, & g in h, & media t mutatur in tenuem d ulterioris euphoniæ causâ ut in waurhta, pro waurkda, à waurkida, *&c.* In voce tamen kunþa, à kunna, d mutatur in aspiratam þ:

Quædam etiam & contrahuntur, & mutant vocalem vel diphthongum penultimæ præsentis: sic à brigga formatur brahta, pro bragda, à braggida:

XVI. Denique coronidis loco notetur, quod à quibusdam verbis formentur alia, quæ vim obtinent verborum *Hebræorum* in hiphel. Sic à faginon, *gaudere*, formatur fahjan, *gaudio afficere*, *oblectare*; à kunnan, *noscere*, gakunjan, *notum facere*.

Caput Duodecimum.

De Adverbiis.

I. ADverbia temporis: Gefyrn, *pridem*. niwan, *nuper*. iu, vel geoh, geo, *olim*. geara, *olim*. iugera, *olim*. betwih þas þing, *intereà*. ær, *antea*. æfre, *semper*. næfre, *nunquam*. ærandæg, *nudiustertius*. [1] gyrstandæg, & geostendæg, *heri*. æt sumum cyrre, *aliquando*. oft, gelome, *sæpe*. oft and gelome, *persæpe*. to dæg, *hodie*. to merigen, *cras*. nu, *nunc*. þydæges, vel idæges, *eodem die*. æt nextan, æt nyhstan, *tandem*, *demum*. ða ða, *quando*. ðonne, *tunc*, *quando*. hwænne, & ahwenne, *quando*. hwilon, *aliquando*, *olim*. ðær þe, *ex quo*. oþ þis, *huc usque*. gif æfre, *si aliquando*. symbel, & symle *semper*. á & áá, *semper*. aliquando á ter repetitum occurrit, ut, si þe lof ⁊ wuldor nu ⁊ ááá to worulde buton æghwilcum ende, *Boeth. Ælfredi*, pag. 149. singallice, *semper*. á butan ende, *sine fine*. nugena, *adhuc*. hrædincgo, *brevi*, *citò*. on á woruld, *in seculum*, Luc. v, 55. færinga, vel færlice, *subitò*. semninga, semnunga, *subitò*, *continuò*. ðe les hwenne, *ne quando*. swa swiþe, *tantisper*. on hrædnesse, *brevi*. swa micelum, *tantisper*. ecelice, *æternum*. sona, *statim*. instæpe, *immediatè*, *illico*. sona instæpe, *citò*. Nota, quòd sona regat genitivum: ut, sona þæs wintres, *ineunte hyeme*. ⁊ he ðær forþferde sona þæs wintres, *& ille ibi obiit ineunte hyeme*. Suppl. MS. ad Chron. *Sax.* Hinc sona þæs þe, *quàm primum*: ut, ða wæs sona þæs þe hi eodan, *& factum est quam primum intraverunt*, Bed. E. H. c. 16. welhwær, gewelhwær, *ubique*, *passim*. late, *tardè*. lang, *diu*. gete, get, *modò*, *adhuc*. med mycel hwil, *paulisper*. an læst, anlaste, *è vestigio*. lange,

---

[1] *Anglice* **yesterday**. *Gothis* tamen gistradagis est *cras*: unde vero *Gothi* dixerint *cras* gistradagis nulla (inquit *Junius*) conjecturâ potui assequi.

diu.

diu. hraþe, *cito*: ut, seoc lange adlaþ. oððe hraþe swilt, *æger diu languescit, vel cito moritur,* MS. *Cott.* de observatione *Lunæ.* swyþe hraþe, *statim*: ut, nu biþ swyþe hraþe anticrister tima, *Hom.* de *Antichristo.* to hraþe, *nimium cito.* selden, *rarò.* ða ƿile, *dum.* ne læs æfter, *non multò post.* mid þy þe, *quam primùm, quando.* ædre, *illico, confestim.* him ða ædre God answarede, *tum illi Deus confestim respondit*, Cædm. p. 21. l. 20. on laste, *tandem.* awa, *semper.* awa to aldre, *in ævum,* Cædm. p. 23, l. 71. Quibus addantur: ðær riht, *confestim.* fulost, *persæpe.* heodæg, *hodie.* ðenden, *dum, quoad, quamdiu*; ut, ðenden þu her leafast, *dum hic moratus fueris.* ðæron, þarin, *illico.* her, in chronicis, *hoc anno.* þa *tùm*, & þa þa, *tum quum.* longe on dæg, *die provecto.* dæghwamlice, *quotidie.* to lange, *nimium diu.* lungre, *protinus, statim.* snelre, *celeriter.* snude, *confestim, sine mora.* heononforþ, *à modo, ab hoc tempore.* seldhwenne, seldhwænne, *raro.* seldhwænne oððe næfre, *raro aut nunquam.* reg. mon. cap. LIV. hwilum, *nunc*: ut hwilum on ane halfe. hwilum on ælce healfe, *nunc ex una tantum parte, nunc vero ex omni.* gode hwile, *diu, spatio temporis bene magno.* chron. *Sax.* DCCCXXXVII, ær i ar, *mane.* ærne mergen. ur mýrgen, vel ar in morne, *primo mane*, gloss. R. 94. Cod. interl. *Cott.* Marc. XXVI, 2. Swiþe ær, *valde diluculo*, ibid. *Marc.* I. 35. ýmbalýtel, ýmblýtel, *brevi.* þæs, *abhinc, deinde.* on niht, *noctu.* gelomlice, *crebro.* þa þa, *quamprimum.* Notandum autem est ædre, lungre, & snude, quibus maxime delectantur poetæ, esse *Francica* origine. His adde hwiltidum, *modo, nunc.* hwýlan, *quondam, aliquando.* Ðaþwile, *dum, donec, quamdiu.* ða hwile þe, *idem.* Ahwænne, *aliquando.* Geo hwilum, *non ita pridem.* Nahwonan, *non aliunde.*

Loci: hider, *huc.* ðider, *illuc.* hwider, *quo.* her, *hic.* ðær, *illic.* hwær, *ubi.* tohwær, *ubique.* nohwær, *nusquam.* æghwær, *ubique.* þær þær, *quo in loco.* hwider hwega, *alicubi.* ðonan, þonon, *inde.* ellende, *procul.* bufan, bufon, *supra.* beneoþ, beneoþan, *infra.* duneweard, *deorsum.* hamweard *domum versus.* westweard, *occidentem versus.* on bæc, on bæcling, *à tergo.* Gehwær, *ubique.* upweardes, *sursum.* innanweard, *intus, interiora versus.* uton, *exterius.* Ahwar, *alicubi.* hwonan, ahwonan, *undecunque.* ahwonanutan, *ab extra.* nahwonan, *à nullo loco*, nahwonan utan, *non ab extra.* æghwanon, *undique.* heonon, *hinc.* þanon, *illinc.* hwanon, *unde.* Suþan, *ab austro.* Norþan, *ab aquilone.* gehend, *prope.* fornean, *propè.* forneah, *prope.* on þis healfe, *hàc.* on þa healfe, *illàc.* wiþufan, *supra.* nýþer, & wiþýþan, *infra.* wiþutan, *extra.* binnan, *intus.* begeondan, *ultra.* beheonon, *citra.* upp, *sursum.* niþer, *deorsum.* adùn, adune, *deorsum.* on þa swýþran healfe, *dextrorsum.* on þa wýnstran healfe, *sinistrorsum.* elleshwider, *aliorsum.* ufan, *supra, sursum, desursum.* neoþan, *deorsum.* ellor, *allibi.* beneoþ, beneoþan, *infra.* gehwære, *undique.* swa hwær swa, *ubicunque.* swa hwider swa, *quocunque.* æghwider, *quaquaversum.* up, *sursum.* dune, *deorsum.* ute, *extra.*

Hortandi: uton, *age, agite, agedùm.* uton nu gehýran hu ure drihten wæs sprecende, *Homil.* in dominic. II, in Quadragesima. uton eornostlice fleon to heofunge soþre dædbote ða hwile þe we moton. ær þam þe se færlica slæge us astrecce:· uton gemunan swa hwæt swa we dreligende agýltan. ⁊ uton mid wope gewitnian þ þæt we manfullice adrugon:· uton forradian Godes ansýne on andetnýsse. swa swa se witega us manaþ:· uton ahebban ure heortan mid handum to Gode, *Hom.* in Natal. *Gregorii P.* Occurrit etiam utan: ut, leofan men utan don. swa us mycel ðearf is. habban anrædne geleafan, cod. can. MS.

Dehortandi: warna þat, *cave ne.*

Excipiendi: buton, [1] *nisi,* butan, *absque.* elles, *aliter, aliàs.* ælcor, *alias.* þy læs, *ne.* nymþe, *nisi, præter.* nýmþe wen wære, *ni forsan.* nemne (*Islandis* nema) *nisi.* foran, *tantùm.* nales, *nihilominus.* noht ðon læs, *nihilominus.*

Negandi: ne, *non.* no, nocht, noht, *non.* ne ne, *non*, inde forsan *Gallorum* nenny. natershwon, & nateþæshwon, *minime, haud.* næfre, *nunquam.* on nan wisum, *nullo modo.* nese, vel næs, *non.* na, *non.* nalles, *non.* na læs, *ne.* nohwæþer, *nec, nullà ex parte.* nese nese, *nequaquam.* næs næs, *idem.* Hic notandum est, NE, per aphæresin τῦ E, coalescere in unam vocem cum nominibus, & verbis: ut in nænigum, pro ne ænigum. næfdon pro ne hæfdon. [2] nýs, nis, vel næs, pro ne is, ut, næs ic na gedýrstig, *non audebam*, Hom. in Nat. *Mariæ* V. nan God nis butan þu ana, *Hom.* in pass. *Petri* & *Pauli.* nille, pro ne wille. nabbaþ, pro ne habbaþ. Quod turpiter ignorans editor *Chauceri* ita præfatur lectorem: **Chaucer many times understands his verb, as I NOT what men him call: for I KNOW NOT.** Cum tamen **not**, vel **nat**, veterum coalescat ex ne wat, **I know not, or wot not.**

Notandum etiam est, quod in lingua *Anglo-Saxonicà* negatio enuntietur per duo negativa: ut, *Matth.* XXII, 23. secgaþ Saducei þat nan ærist ne sig:· Ne om ic na Crist, *non sum ego*

---

[1] Hinc in veteribus nostris auctoribus **but** à *Dano-Saxonico* buta, pro butan, buton, nunquam non significat *nisi*; apud Satyrographum enim nostrum hæc & similia exempla occurrunt:

And beate Beton therwith, but if she will werk.
Unblessed arte thou bruer, but if the Gode helpe.

[2] Sic apud *Gothos* NIST contrahitur à NI IST, vel NIH IST, *Luc.* IX, 13. Et in Satyrographo nostro, **naroos** pro **ne arose**, ut, **That he naroos.** ——

P

Christus,

Christus, Joh. 1, xx. hyra nan næs aclænsud, *Luc.* iv, 27. Addam etiam & alterum exemplum (à quo orthodoxa doctrina ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* de Eucharistia dignoscatur) ex *Ælfrici* monachi epistolâ ad *Wulstanum* archiepiscopum *Eboracensem*, lectoris *Pontificii* gratiâ: Ne biþ se lislica hlaf lichamlice swa þeah ne se ylca lichama ðe Crist on ðrowode. ne þæt halig win næs þæs Hælendes blod ðe for us agoten wæs on lichamlican ðinge. ac on gastlicum andgyte, *Nihilominus panis ille vitæ non est corporaliter idem corpus in quo passus est Christus, neque sanctum illud vinum est Jesu sanguis, qui pro nobis effusus erat, in corporali statu* (vel *conditione*) *sed in spirituali sensu.* Hoc & quæ deinceps sequuntur in Gulielmi *de Insulâ* excerpto impresso vel codice MS. qui extat *Oxoniæ* inter libros *Junianos*, hoc, inquam, & sequentia, quam repugnantia sint doctrinæ concilii *Tridentini* de S. Eucharistiâ, penes lectorem esto judicium. Sed, ut eò redeam unde eram digressus; editor *Chauceri*, nihil *antiqui* sapiens, dicit ipsum imitatum fuisse *Græcos* in vehementiùs negando per duo negativa, tametsi *Chaucerus* literarum *Græcarum* ignarus, more sui temporis, in quo *Saxonismus* penitus non exoleverat, duobus negativis usus est: ut, **I ne said none ill.** Occurrunt persæpe tria negativa *Joh.* 1, 18, ne geseah næfre nan man God. Crist is gecweden hlaf þurh getacnunge. ⁊ lamb. ⁊ leo.---- ac swa ðeah æfter soþum gecynde nis Crist naþor ne hlaf. ne lamb. ne leo:- Et, Ðeah þi wif þe hwane torrege. ne geþafa þu. ne ne gelyf ðu na to hraþe. for þam hy weorþaþ manegum to fynd. MS. *Vossii* moralia præcepta continens. Occurrunt etiam quatuor: ne nan ne dorste of þam dæge hyne nan ðing mare axigean, *Matth.* xxii, 46. sic in MS. *Bodl.* in homiliâ, cui titulus *de fide catholicâ*, ne nan Cristen man þ næfre ne sceal gelyfan:- Sed, ut editorem *Chauceri* denuò perstringam, quàm insulsè etiam lectorem docet *Chaucerum* suum scripsisse **gon** pro **begon**, **lede** pro **belede**, **loveden** pro **did love**, **woneden** pro **did won**, quo nihil putidius. Certè non possum non dolere vicem nostratis *Ennii*, utpote cui contigit habere editorem *Anglo-Saxonicarum* literarum prorsus imperitum. Præterea monendus est *Philo-Sax.* lector regulam hanc de modo negandi per duo, vel plura negativa, non adeo generalem esse, quin exceptionem admittat. Nam in chronologiâ *Saxonicâ* rarius occurrunt duo negativa; in *Regiâ* Hist. Eccles. *Bedæ* paraphrasi multò crebriùs negatur per solitarium negativum, quàm per duo, vel plura, etiam in dictis vehementissimè negantibus; ut, ubi describens, quàm pertinacitèr *Britanni* inhæserint suis traditionibus contra preces, & increpationes *Augustini*, interpres sic scribit Rex: * hi him hyran ne woldan. ne hi woldon rihte Eastran healdan:- Atque paulò post, * ne hi Augustines larum. ne his benum. ne his ðream and his geserena ænige ðinga geþafigean woldon, p. 110. Et pagina sequenti, cwædon hi þat hi nænig þyssa don woldan. ne hine for arcebisceope habban woldon. Dicentes ad invicem: gif he nu for us arisan ne wolde. mycel ma gif we him underþeodde beoþ. he us for nowiht forhygeþ, *Bed.* H. E. l. 2. c. 2. In *Cæmonianâ* paraphrasi (ni malè memini) nunquam non negatur per simplex negativum, ut & in *illo* paragrapho chronologiæ *Saxonicæ* ad annum DCCCCXXXVIII. quem, cum duobus aliis ad annos, scil. DCCCCXLII. & DCCCCLXXV. auctor, quisquis fuit, *Cæmonis* non insulsus imitator, *Cædmonianis* [1] verbis, & *Cædmonianâ* verborum [2] pompâ grandiloquus composuit. Proferamus exemplum: ne wearþ wæl mare on þis Eiglande æfre gyta folces gefylled, *in hâc insulâ haud unquam major populi strages facta est.*

Denique *Ulphila-Gothica*, ad quam proxime accedit vetustissima dictio *Cædmoniana*, semper utitur simplici negativo, quamvis in multis aliis Græcisset. Hæc adnotare lectorum gratiâ visum est mihi, relicta iis libertate judicandi, an modus iste negandi per duo, plurave negativa adeo antiquus sit, & primò advenientium *Saxonum*, & *Anglorum* temporibus coævus; an potiùs, interjecto tempore, ortus sit, prout usus voluit,

Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Affirmandi: Ia, *etiam.* gyse, *etiam.* witodlice, *profectò, quippe, nempe.* buton tweon, *proculdubiò.* gewislice, *scilicet.* soþ, soþlice & fulsoþ, *certè.* hwæt ðonne, *tum certè.* gegnunga, *omnino,*

---

* * Imò sanè hic vehementissime negatur. Nam, ut scribit historicus, lib. 2. cap. 20. *usque hodiè moris sit Britonum, fidem, religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam paganis.* Regius interpres: Brytta þeaw is þat hi Angelcynnes geleafan. and æfestnysse for nowiht habbaþ. ne him an ænigum gemænsumian willaþ ðon ma þe hæþenum mannum. Noluit scilicet *Ecclesia Britannica*, per D. circiter annos libera, (quia non licebat salvâ libertate,) cum *Romano-Saxonica* communicare. [1] Qualia sunt. metod. wine. hæleþ. beorn. orleg. wodor. geofon. frea. swegl. torht. wose. tir. &c. quæ explicabimus cap. xxi. [2] Hwy sceal ic æfter his hyldo ðeowian. bugan him swilces geongerdomes. ic mæg wesan god swa he. bigstandaþ me strange geneatas. þa ne willaþ me æt þam striþe geswican. hæleðas heardmode. hie habbað me to hearran gecorene rofe rincas. *Cædm.* vii, 11, 12, 13. Non horrida hæc, ut putat *Whelocus*, sed Poetica, sed magnifica, & orationis poeticæ *vere sublimes* venustates, & elegantiæ. Ast excusandus erat vir cl. utpote cui nondum in manus inciderat ineditus liber Poeticus, *Geneseos* scilicet *paraphrasis Poetica*, quem *Cædmoni* monacho inscriptum edidit *Fr. Junius* F. F. *Amstelodami.* M.DC.LV.

planè,

Digitized by Google

plane, certè, prorsus. Ðær ar secgaþ þæt hit gegnunga from Gode come, *Nuncius hic dicit hoc à Deo esse*, Cædm. p. 17. l. 10. furþon, *etiam, quidem.* gea, ea, *etiam*: ut, gea drihten, *Joh.* XXI, 15, 16. eornostlice, *certe, profectò.* Cuþlice, *nimirum, quippe, certe.* Eallunga, *omnino, jam enim, certe*; ut, eallunga is se ax to þæra treowa wyrtrumum asett, *jam certè securis ad radices arborum posita est.* Matth. III, 10. gyse gyse, vehementius affirmat, ut **yes yes**, apud *Anglos*, & sæpe eleganter occurrit, ut etiam nese nese, in *Boethiana* versione.

Optandi: eala gif *utinam.*

Dubitandi: weninge, *forsan.* wen, *fortè*, *forsan.* twinigendlice, *forsitan*, *fortassis.* Ðelæs, seu Ðyles, *ne fortè*, nimþe wen wære, *ni forsan.*

Diversitatis: ælcor, *alias.* elles, *aliter, secus.* na elles, *haud secus, non aliter, non alias.*

Distantiæ: gehende, *prope.* nean, *prope.* feorran, *procul.* gehendor, & gehendre, *propius.* gitbeheonan, *citerius.* getbehionam, *idem.* ut, hidereр oððe getbehionam, *citerius*, gl. Ælfr. heanon, *hinc*, & heonon. vide adverbia loci.

Quantitatis: ut, micclum, *multum.* genoh, *satis.* micelum, *multum, nimium.* swa lang swa, *quamdiu.* swa micelum, *tantisper.* swa swiþe, *tantisper.*

Segregandi: on sundran, *seorsim.*

Sitûs adverbia quære inter adverbia loci. quorum pauca à nobis supra enumerantur.

Transitionis: uton, *porro, deinde, præterea, denique.* hwæt, *porro, adhuc.*

Intentionis & comparationis: swiþe, *valde.* to swiþe, *nimium.* wel, *valde, satis*: ut, wel manega, *valde multa*, LL. *Inæ* c. 43. ma, *magis.* ma þonne, *magis quàm.* Nu monige on Norþanhymbra þeode ge æþele ge un-æþele hy sylfe. ꝧ heora bearn ma gyrnaþ on mynstrum ꝧ on Godes þeowdom-had to syllanne. Ðonne hi synd bigongende worulblicne camp-had. seo wise hwylcne ende hæbbende sy seo æftre yldo gesyþ ꝧ sceawaþ. Hæc contra crescentem indies excessum monasteriorum, & monachorum ipse *Beda* monachus *H. E.* lib. 5. cap. 24. Eodem tendit, quod valetudinarius scripsit paulo ante obitum in epistolâ ad *Egbertum* antistitem, quam edidit clarissimus *J. Waræus* eques auratus A. D. MDCLXIV. In hâc epistola graviter taxat prævalentem condendi monasteria consuetudinem, quæ *per incuriam Regum*, ut ipse scribit, *præcedentium, donationesque stultissimas*, ad longè majorem numerum, illo vivente, excreverant, quàm quem respublica sive *civilis*, sive *ecclesiastica* pati aut posset, aut deberet. Ðearle, *multum, nimis vehementer.* micclum, *multum, nimiùm.* eallunge, *prorsus.* færinga, *subitò, illico.* bet, *melius.* wyrse, *pejus.* mid ealle, *omnino.* hrædlice, *actutùm.* genoh, *sat, satis.* swiþor, & hraþor, *magis.* recene, *cito, statim, confestim.* ealles, *plenariè.* ealles to swiþe, *ultra modum.* ealles to gelange, *nimium diu.* ealles to fæste, *nimium tenaciter.* eallum gemettum, *omnimodè.* heapmælum, *acervatim.* ma, *magis.* þe ma þe, *magis quàm.* hlude, *clamose*, ut clypa hlude, ꝧ hefe up ðine stemne, *Hom.* in Dominic. I. in XL[a]. to þan, *tam, adeò.* ne sy nan man to þan arleas. þæt he Adam wyrige, *ne quis tam improbus sit, ut Adamum execretur*, Bed. H. E. p. 67. lytestne, *pene*: ut lytestne eall his werod, *omnis pene ejus exercitus.* hreconlice, *cito.* hraþe, *cito.* hrædinge, *cito, brevi.* tohrædlice, *nimis festinanter.* geornlice, *sedulo.* hwæthwara, *paulo amplius.* Ðæs þe ma, þæs þe mare, *eo magis.* geare, geara, *bene, valde, satis*, cum verbis sensus: ut, gemunan, cennan.

Remissionis: lytlum, *paulatim.* stund-mælum, *sensim.* sticce-mælum, *paulatim.* softe, *suaviter.* stægere, *gradatim, pedetentim.* hwon, *paululum.* hwæt-hwega, hwæt-hugu, hwæt-hwugu, hwæt-hwygu, *paulisper, pene.* hwonlicor, *minus.* wona, wana, *minùs.* anes wana, *uno minùs.* hwon, *paulum, parumper, raro.* hwene, *vix paulo, paulum.* lyt, *parum, minus.* lythwon, *parumper.* to lyt, *minus.* hugu, hugudæl, *parum.* hwonlic, *parumper.* hwæthugu, hwæthwegu, hwæthwega-nunges, *aliquantum, paulum, parum, modice.* exempl. vide in capitis quinti regula 21.

Congregandi: samod, *simul.* ætgedere, *simul.*

Qualitatis, & modi: wel, *bene.* geara, *benè, valdè, satis.* yfele, *malè.* fægere, *pulchrè.* unceapenga, *gratis.* arwunga, à *Goth.* **ΑΚΝΓΑ**, *gratis.* æninga, *necessario.* swutolice, *expressè.* eawunga, vel eawunge, *coram, palam, publice.* dearnenga, dearnunga, *clam, furtim, occultè.* sundron, *secreto.* ælcor, *alias.* holinga, holunga, *nequicquam.* todæledlice, *seorsim, divisim.* digellice, *secretè.* snoterlice, *prudentèr*, à snotor, *prudens.* heardlice, *duritèr*, à heard, *durus.* rihtlice, *rectè*, à riht, *rectus.* Hic notandum omnia adjectiva positivi gradûs, qualitatem, vel modum rei significantia adverbiascere in LICE, quod apud Nos vertitur in **ly**: ut in **rightly**, *rectè.* Præterea notandum est, abverbia qualitatis, quia qualitates ipsæ intenduntur, & remittuntur, per gradus etiam comparari: ut, à snotorlice, *prudenter*; snotorlicor, *prudentius*; snotorlicost, *prudentissime.* A rihtlice, *recte*; rihtlicor, *rectius*; rihtlicost, *rectissime.* huceareр, *qualitercunque.* bestæl, *clam, furtim.* Ang. **bestealth**. Æninga, *necessario*: ut, gif þa cnihtas æninga ofslagene beon, *si necesse est pueros interfici. Bed.* H. E. p. 299. Ðær onbead ꝥ hi æninga gedydon ꝥ Wilfrid wære onfongen on his B.rcire, *& jussit, ut illi ea facerent, quæ necessaria essent* [quæ necessitas postularat] *ut Wilfridus in episcopatum suum reciperetur.* Ælce healfe, ælce wise, *omnifariam.*

Similitudinis: swa, *sic.* ealswa, *sic, similiter.* ðus, *sic, ita.* þus gerad, *talis, hujusmodi.* swa swa, *sicut, quasi, uti.* eacswilce, *consimiliter.* swa gelice, *similiter, sic.* sameylca swa, *ita, taliter.* swilce, *quasi, ac si.* Swilce God hi neadige to yfel dædum, *quasi illos Deus ad malefacta cogeret,*

geret, Bed. Hist. Eccl. p. 64. endemes, *pariter*, *similiter*. ac hi gon ealle endemes to God, *sed omnes pariter ad Deum convertebantur*.

Opponendi. ongean, ongeon, & gean, geon, *adversus*, *contra*, *adversum*, *ex opposito*, &c.

Ordinis: ðær rihte, *confestim*, *rectâ*. and ðær rihte wearþ se man geclænsod fram his fulan gaste, *Hom.* in Pass. S. *Barthol.* siððan, *deinceps*, *postea*. nextan, *postea*. nextan, *tandem*, *pene*. on bæc, *retro*. eft, *iterum*. oð þis, *hactenus*. ufor, *superius*. ufemest, *supremo*. ætnextan, *postremo*, *novissime*, *tandem*. 7 gehu-elles, *& cætera*, vel *similia*. of þam, *inde*. hwyrftum, *vicissim*. hyndan, *retro*, *post*. behindan, *id.* on bæc, on bæcling, *à tergo*, *pone*. þæræfter, *postea*. and swa forþ, *&c. deinceps*. ac cwyþ ure fæder. and swa forþ ealle ða word þe þæræfter fyliaþ, *sed dicit* Pater Noster, *& deinceps omnia verba, quæ postea sequuntur*. cod. MS. *Jun.* Nu get, nu geo, *hactenus*. midþyþe, *simulac*. ærþamþe, *priusquam*. ærest *prius*, *primum*, *primo*. æt nextan, æt nehstan, *postremo*, *novissime*, *denique*.

Demonstrandi: efne, hær is, þes is, nu her, eællenge, *en*, *ecce*. heonu, henu. *en*, *ecce*. loca, loca nu, *vide sis*. rihþe, *vide*, *ecce*. henu l sihþe, l heris fæmne in innoþe l in hrife hæfþ, *ecce virgo in utero habebit*, cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Matth. 1, 23.

Interrogandi: hwy, *cur*? forhwy, forhwyg, forhwon, *quamobrem*? tohwy, *quare*? humeta, *quomodo*? cwyst ðu, vel cwystula, *an*, *num*? hu oft, *quoties*? to hwan, to hwon, *quorsum*? *quousque*? cweþe we, *nunquid*, Matth. XII, 24. cweþe ge, *nunquid*, Matth. IX, 15. hu ne, ah ne, *nonne*? Ah, *nunquid*. Ah ic hit am, *nunquid ego sum*, Matth. XXVI, 22. cod. evang. interl. *Cott.* Ah huu, *quomodo*. ah huu biþ gefylled writo, *quomodo implebuntur scripturæ*, vers. 54. hu lange, *quousque*? hwæder, *nunquid*? hwænne, *quando*? hwær, *ubi*? hwæþer, *an*? hwanon, *unde*? hwider, *quo*? to hwon, *quid*, *cur*? hwæt, *num*, *an*?

Numeralia: æne, *semel*, tuua, *bis*. ðriwa, *ter*. feower siþon, *quater*, &c. on twa wisan, *bifariam*. on þreo wisan, *trifariam*. on ælces wisan, *omnifariam*. SIBUNSINÞAM, *septies*, Luc. XVII, 4. tynsiþon, *decies*. twa hund siþon *ducenties*. twa wisan, on twam healfe, *bifariam*. gien, *iterum*. furþon, furþum, *quinetiam*, *præterea*. get ma, *præterea*. toforan þam, *præterea*. eftsona, *iterum*. on twa, *in duas partes*. Ang. in two. Porroque notandum est, multa abverbia à nominibus adjectivis esse nata, & instar adjectivorum comparari in or, & ost: ut, dirstelice, *audacter*, dirstelicor, *audacius*, dirstelicost, *audacissime*.

Denique unicum est adverbium apud *Anglo-Saxones*, scilicet gelong, quod verbo substantivo præpositum *occasionem*, *causam*, *culpam*, *consilium* & *datam operam* significat per quæ aliquid fit vel contingit: ut, gif þu wenst þ hit on þe gelong se þ ða wyrd swa on þe swa onwenda sint. ðonne eart þu on gedwolan, *tu, si putas te in causa esse* [*tua culpa evenire*] *quod fortuna adeo in te sit mutata, erras*, Anglice, if thou thinkest that it is long of thee, &c. at forsan aliquis gelong inter adjectiva aptota potius, quam adverbia, numerandum fore contendat.

Adverbia Gothica.

Loci: HER, *hic*. JAINAR, *illic*. JAINÞRÞ, *illuc*. ÞAR, & ÞARUH, *ibi*, *illic*. ÞAREI, *ubi*. ÞADEI, *ubi*, *quo*. ÞISÞADUH ÞADEI, *quocunque*. FAIRRA, *longe*, *procul*. IUP, *sursum*. DALAÞ, *deorsum*. ALJAÞ, *aliorsum*. ALLADRO, *ubique*, *undique*. ÞAÞ, vel ÞAD, *quo*. ÞISÞADUH, *ubicunque*. ÞADRE, *quo*. HIDRE, *huc*. JAIND, *illuc*. UT, UTA, *extra*, *foras*. ÞISÞADUH ÞEI, *quocunque*. ÞISÞARUH ÞEI, *quocunque*, *ubicunque*. JAINÞRÞ, *inde*. ÞAÞRÞ, *unde*. IUPAÞRÞ, *à summo*. FAIRRAÞRÞ, *à longè*. ALJAÞRÞ, *aliunde*. DALAÞRÞ, *de deorsum*. Quibus addi possunt adverbia verbalia vocantis simul, & accersentis: HIRI, *huc*, *in hunc locum*, δεῦρο. HIRJIÞ ad plures, δεῦτε, *huc agite*. HIRJATS ad duos, *huc agite*. IBUKAI, & IBUKANA, *retro*. BISUNJANE, *in proximo*, *in circuitu*. ALLAÞRÞ, *undique*. ÞAÞRÞ, *hinc*. ALJAÞ, *aliò*, *aliorsum*. AFTANA, *retro*, *retrorsum*. INNAÞRÞ, *ab intus*. UTAÞRÞ, *ab extra*. UTAÞRÞ MANS, ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου.

Temporis: SUNS, & SUNSAIV, *confestim*, *statim*. JU, & JUÞAN, *jam*, *nunc*. ANAKS, *statim*, *subito*. FRAMVIÞIS, *semper*. ÞAN, *cum*, *quando*. ÞANDE, *dum*. DAGÞANÞH, *DAGÞAMMEH, *quotidie*. HITA, vel HIMMA DAGA, *hodie*. GISTRADAGIS, *cras*. AIRISÞAN, *olim*. NIÞANH, *nondum*. ÞANHUN, *unquam*. NI ÞANHUN, *nunquam*. DU AIVA, IN AIVIN, UND AIV, *semper*, *in seculum*, *in æternum*. NIAIV, *nunquam*. ÞAN, *tum*, *tunc*. NU, *nunc*. SINTEINO, *semper*. FRUMIST, *primum*. UHTVO, *mane*. UND ÞATEI, *donec*. SVA LAGGA ÞEILA SVE, *quamdiu*. UFTA, *sæpe*. UKKIÞE, ὅτε, *quum*. FAURÞIZEI, *priusquam*. FAURÞIS, *priùs*. NAUH, ἔτι. AIV, & NI IN AIVA, *nunquam*. Marc. II, 12. IX, 33. NAUH ÞANNH, *nondum*. NI NAUH ÞANNH, *nondum*. UND HITA, *usque nunc*. FRAM HIMMA, *à modo*, *ex hoc*. BI ÞE, ὕστερον. HINA DAG, *hodie*. ÞAÞRÞ, *ex eo*, *hinc*. ÞAÞRÞ ÞAN, *postea*. AIRIS ÞAN, *olim*.

Adverbia qualitatis apud *Gothos*, magnâ ex parte, formantur ab adjectivis neutris, in ABA,

* Inde vox *Anglo-Saxonica* dæghwamlic, *quotidianus*, urne dæghwamlican hlaf, *Matth.* VI, 11.

vel

vel **ba**: ut à **froda** *sapiens*, **frodaba** *sapienter*. à **gatila** *opportunum*, **gatilaba** *opportune*. à **triggwa** *fidele*, **triggwaba** *fideliter*. à **raiht**, **raihtaba**. ab **abr** *validum, vehemens*, **abraba** *valde, vehementer*. ab **aglu** *difficile*, **agluba** *difficulter*. ab **analaugn** *occultum*, **analaugniba** *occultè*. à **swikunþ** *manifestum*, **swikunþaba** *palam*. ab **ubil** *malum*, **ubilaba** *male*. à **bairht**, *splendidus*, **bairhtaba**, *splendide*. Huc refer, **gabaurjaba**, *libenter*. **arniba**, *caute*. **glaggwuba**, *diligenter, accurate*. **balþaba**, *aperte, libere*, *Joh.* VII, 13. **usstiuriba**, *luxuriose*. **andaugiba**, *manifeste, palam*. **baitraba**, *amarè*; quorum adjectiva non occurrunt. **sniumundo**, *cum festinatione*. **andaugjo**, *manifeste*. **þiubjo**, *clanculum*. **usdaudo**, *sollicite*, **sprauto**, *cito*. **unagein**, *ἀφόβως, sine timore*. **maiswe**, *multo*. **mais**, *magis*. **samaleiko**, *similiter*.

Reliqua ponuntur promiscue: **swarē**, *temere, abs re*. **aftra**, *denuo*. **allis**, *omnino*. **bisunjai**, *vere*. **nauh**, **nauhþan**, **nauhþanuh**, *adhuc*. **ninauh**, *necdum*. **hauhis**, *superius, altius*. **þanamais**, *adhuc, amplius*. **juþanameis**, *adhuc*. * **sai**, *ecce*. **þanaseiþs**, *ultra, amplius*. **niþan**, **niþanuh**, *non*. **niþþan**, *non, neque*. **niþþan nauh** *nondum*. **aftaro**, & **aftano**, *retrò*. **framisleitil**, *pusillum*. **gahaho**, *deinceps*. **þatainei**, *tantum*. **sundro**, *segregatim*. **aftana**, *retro*. **faurþis**, & **faurþizei**, *priusquam*. **saman**, **samana**, *simul*. **aiw**, **niaiw**, **ni in aiw**, *nunquam*. **jahþan**, *forsan, forsitan*. **ei aufto**, *si forte*. **ibai þau**, & **ibai aufto**, *alioquin, ne forte, numquid*. **niu aufto**, *ne forte*. **swa**, *sic*. **swaswe**, *sicut, prout, ita*. **swalei**, *ita ut, itaque*. **jah**, *etiam, certe*. **ne**, *non*, **ni**, vel **nih**, *ne, ni*. **niþan**, &, **nihþan**, *nequaquam*. **þaruh**, *ibi*. **niu**, *non, nonne*. **duƕe**, & **duþþe**, *quare*. **niun**, *non, ne*. **bisunjane**, *in proximo*. composita hæc vox videtur ex præpositione **bi**, & **siun**, *visus, visio*; unde **du þaim bisunjane haimom**, *ad vicos in conspectu*, vel *circuitu*. **weihsa bisunjane**, *castella in conspectu*, vel *quæ in proximo sunt*. An minero ansiunne, *in conspectu meo*, Willeram. **aiþþau**, *εἰ δὲ μήγε*. **biþeh þan jah**, *atque insuper*. **undƕanfilu**, *quanto magis*. **ufto**, *forsitan*. **þau**, *an? nonne?* **juþanaseiþs**, *deinceps*. **ufarassau**, *ὑπερπερισσῶς, abundantius*. **ja**, **jai**, *sic, certe, sane, ita est*. **þaruh**, *ergo*. **gaustajane**, *perfecte*. **hauhis**, *superius*. **ibaiei**, *nunquid?*

Caput Tertiumdecimum.

De conjunctionibus.

Copulativæ: and, ond, *&*. eac, *etiam, item, quoque*. eft, *porro, iterum*. hƿæt, *&*. Discretivæ, & disjunctivæ: oððe, *vel, aut, sive*. ne, *nec, neque*. aþor oððe, *sive, aut*. oððon, aþor oððon, *idem*. ægþer, ouþer, *vel, sive*. hƿæþer, *sive, utrum*. nehƿæþer, *neque*. sƿa hƿæþer sƿa hyt sy, *sive*. nana, *neque*. ac, *sed*. sam, *sive*: sam hi fæsten. sam hi ne fæsten, *sive jejunent, sive non jejunent*, Reg. Monach, cap. XLIII. Sam ƿe ƿillan. sam ƿe nyllan, *sive nobis volentibus, sive nolentibus*, Boeth. p. 92. Nen, *neque*. sƿa hƿæþer sƿa sƿa, *sive, sive*. oþer tƿega oððe, *aut, vel*: forþam oþer tƿega oððe hi næfre to nanum men ne becumaþ. oððe hi þær næfre fæstlice ne þurhƿuniaþ sƿelca sƿelce hi ær to coman, *quoniam* [beatitudines mundanæ] *aut nunquam hominibus obveniunt, aut nunquam tales manent, quales prius advenerunt*, Boeth. p. 19. hƿæt ælc þara þe þas ƿoruld-gesælþa hæfþ. oþer tƿega oððe he ƿat þat he him fromƿearde beoþ. oððe he hit nat, *ad hæc is qui mundana felicitate fruitur, vel scit eam à se esse transituram, vel id nescit*. Boeth. p. 22.

Interrogativæ: hƿi, *cur?* forhƿy, forhƿyg, forhƿon, *quare?* la, *ne, necne, anne, nonne?* Exemp. understandest þu la, *sentis ne?* ƿilt þu la, *visne?* cƿyþst þu, cƿyst þu, cƿyst þu la, *num, anne, nonne?* † ƿenst þu, *num, anne, nonne?* † cƿæþ ge, *num, anne, nonne?* cƿeþe ƿe, *nunquid?* Matth. XII, 24. hƿæþer þe, *num?* hu, humeta, *quomodo?* hunu, *nonne*: ut, hunu drihten, *nonne dominus? Ps.* XXXVIII, 11. *sed, etiam, similiter, utpote*.

Completivæ: and, *sed, autem*. soþlice, ƿitodlice, *autem, vero, quidem*. eac, *autem, vero, equidem, utique*. hƿæt, *quid multis?* þat, þatte, þat te, *quod*. hƿæt þa, *verum*. sƿilce. sƿa hit ƿæs, *utpote*. uton, uton nu, *sed, præterea, porro, denique, nunc demum*. sƿilce eac, *quin &, etiam, præterea*. eac sƿilce, *præterea, quoque*. furþon, furþum, *etiam, quinetiam*.

Adversativæ: ðeles, *ne*. ðeah, *quamvis, tametsi*. hƿæþere, hƿæþer, hƿæder, *tamen, veruntamen*. ðeah hƿæþere, *ne vero, veruntamen*. nales--ac, *non solum--sed*. sƿilce, *etiam, quidem*.

---

* Derivatur à verbo *Mæso-Gothico* **saiƕan**, *videre*. † † *Matth.* XXIV, 45. *Marc.* II, 19.

Digitized by Google

ac, *sed.* ƿiþ þon ðat, *dummodo.* to þon þat, *adeo ut.* ðeah þe, *quamvis, ac, etiam.* ſƿa þeah, *tamen, veruntamen.* ðeah þe, *etsi, quanquam, licet.* and, *at, ast, sed.* ægþer ge, ge, *cum, tum, tam, quam.* ða wæron ægþer ge ſwiſtran. ge unwealtran, *erant autem cùm velociores, tum minus mutantes,* chron. *Sax.* ðær geſleamde ge þa Wealas ge þa Deniſcan, *ibi cum Britannos, tum Danos fugabat,* chron. *Sax.* an. DCCCXXXV. he bebead ægþer ge on ðære ealdan æ'. ge on þære niwan æ', *jussit tam in veteri lege, quam in novâ lege,* MS *Vossii,* de officio hominis Chriſtiani. ge aliquando eleganter ter repetitur: Ðeah nu God geſylle ðara welegra manna willan ge mid golde. ge mid ſeolfre. ge mid eallum deorwyrþneſſum. ſƿa ðeah ne beoð þurſt geſylled heora gitſunga, *Etsi, deus divitum appetitum quum auro, tum argento, tum etiam omne genus pretiosissimis, expleret, nihilominus eorum avaritia satis non extingueretur,* Boeth. p. 14. Na læs ðat an--ac, *non solum-verum etiam*: ut, ſƿa þat na læs ðat an ealle þine ealdran. ac ealle cyningas oferſtigeſt, *ita ut non solum omnes tuos progenitores, sed omnes Reges transcendas.* na læs þat an hwilce dæg. ac eac ſwilce hwilce compeſ, *non solum qua die, verum etiam quo genere certaminis.*

Conditionales: gif, *si.* gif æfre, *si quando.*

Exceptivæ: buton, *nisi.* nymþe, nemne, *nisi.* nymþe þ, *nisi quod.* huru-þinga *solum, solummodo.*

Illativæ: forþan, forþam, forþanþe, forþamþe, *quia, quoniam, quamobrem.* forþe. *quia.* * forþi, forþi þe, *propterea, idcirco.* eornoſtlice, witodlice, *ergo, igitur.* ðæs, *propterea quod.* ðy, *propterea, ideo, quia, quamobrem, quoniam.* ða, & þa þa, *quapropter, quamobrem.* forþi þonne, *quamobrem.* hwæt, *itaque, at vero, autem.* awy, *Cimbrice à Þvi, ideo, eo quod,* & cum ðe, *propterea quod.* hwelc geſceadwiſ mon mihte cweþan þæt he awy weorþra wære ðeah he hine weorþode, *quis prudens jure possit dicere se eò digniorem esse, quod iste* [Nero] *eum honorificaret,* Boeth. p. 62. ut autem þy à *Cimbrico Þvi* vertitur in þe: ſic awy ſcribitur awe. wenſt þu þ hi awe deorwyrþran ſeon. ðe hi to þinre note gelende wæron, *putasne quod pretiosiora sunt, propterea quod tibi ad utendum accommodata erant.* geþenc nu hwæþer ænig mon beo awy unweorþra ðe hine manige men forſeon, *cogita cum animo tuo an quis indignior sit, propterea quod multi eum despiciant,* p. 62.

Diminuentes: huru, *saltem,* & huruþinga, *Matth.* XIV, 36. hwæga, *saltem, Otheri* periplûs pag. ult.

Cauſales: ðy, *propterea, quia, ideo.* þat, *ut.* forþam, *quoniam.* myd þy, *quum.* mid ðy þe, *simulac.* þy þe, *quoniam.* wiþ ðone þat, *ita ut, dummodo.* ðatte, *quod.* to þon, *ut, eo fine*: to þon þat unlærede ſyn gelærede, *ut indocti doceantur.* forþig, *quamobrem*: forþig ne byþ nan bot naht. butan þær beo geſwicneſſe, *quamobrem nulla pœnitentia valet, sine cessatione,* Cod. MS. *Jun.* forþi, *idem.* Ðæs, *quod, eo quod, propterea quod, ex quo.* ðæs þy, *quippe.* þæs ic wolde of ſelde ſunu meotodes drihten adriſan, *quòd dominum Dei filium ex aulâ* [cœleſti] *vellem expellere.* verba *Satanæ* apud *Cædm.* XCV, 7.

Conjunctiones Gothicæ, *promiscuè positæ.*

ΑΦΦΑΝ, *autem, enim, verò.* ΑΝΦΤΑ, *utique.* ÏΦ, *autem, verò, &, si, ergo.* ϚΑh, *&.* ΑΚΕΙ, *sed.* ÏΒΑ, *numquid?* ÏΒΑΙ, *numquid?* ÏΒΑΙΕΙ, *numquid?* ΦΑΝ, ΓΑΦΑΝ, *forsitan,* ΦΑΝhϚΑΒΑ, *quanquam.* ΦΑΝ, *an? quùm.* ΦΕΕΙ, ΦΙ, *quia, ut.* ΒΙ ΦΕ, *quum.* ΑΝ ΦΕ, ΑΝΝΦΕ, ΑΝ ΦΕh, ΑΝ ΦΕΕΙ, ΑΝΦ ΦΕ, *ideo, quamobrem, eo ut, præterea.* ΝΝΤΕ, *quod, enim, quia, quoniam.* ΝΦΦΑΝ, *quidem.* ϚΑΒΑΙ, *si.* ΑΙΦΦΑΝ, *autem.* ΑΙΦΦΑΝ, vel ΝΦΦΑΝ, *aut.* ϚΑΒΑΙ, *si.* SΥΕΦΑΝ, *tamen, veruntamen.* ΝΙΒΑ, *nisi.* ΝΙΒΑ ΦΑΝ, *nisi forte.* ΑΑΛΙS, *enim, quidem.* ΑΚ, ΑΚΕΙ, *sed.* ϚΑΝ, ΓΑΝ, *si.* ΦΑΝ, *cùm, autem.* ΦΑΝΑΕ, ΦΑΝΑΕΙ, *quia, quod, dum.* ΝΝ, ΝΝh, *ergo, igitur.* ΑΑϚΑ, *sed.* ΦΑΝΝh, ΦΑΝΝΝh ΦΑΝ ΝΝ, *ergò, igitur, cùm, tunc.* ΦΑΚΝh, *ergo, autem.* ΕΙ, *ut, quòd, quasi.* ΑΝΚ, *enim, etenim, etiam, quippe.* ΝΚΚΙΦΕ, *quum.* ΝΑΝh, *adbuc.* ΝΙΝ, *nonne?* ΝΝΤΕ, *donec.* ΚΑΙhΤΙS, *igitur.* ΦΑΝΑΕ, *si autem.* ΦΑΝΑΕΙ, *quia.* ΝSϚΑ, *nisi, excepto.* ΦΑΜΜΕΙ, ΑΝ ΦΑΜΜΕΙ, *quod.* ΝΝΤΕ, *quòd, quia, quoniam.* ΦΑΝΕΙ, *ut.* ΜΙΦ ΦΑΝΕΙ, *dum.* ΝΙΝ ΑΝΦΤΑ, *nè fortè.* ΝΙhΦΑΝ, *neque.* ϚΑh ΦΑΝ ΑΝΚ, *etenim.* ÏΝΝh, *&,* Joh. VII, 32. ΘΑΙΥΑ, *quomodo.* ΦΑΤΕΙ, *quòd.* ΝhΦΑΝ, *enim, ergo.* ΑΤΝh, *vero.* ΝΑΝhΦΑΝΝh, *adbuc.* ΑΝ, aliquando præponitur interrogationibus: ut, ΑΝ ΘΑS ΜΑΓ ΓΑΝΙSΑΝ, *quis potest salvus fieri,* Luc. XVIII, 26. *v.* Joh. IX, 36. XVIII, 37. ΕΙΦΑΝ ϚΑΒΑΙ, *alioquin.* ΝSϚΑ, *nisi.* ÏΦ ϚΑΒΑΙ ΝΙ, *sin autem.* SΙΑΝ, *ei, an.* ΑΑΛΙS ΦΑΝ, *cum enim.* ΝΝΤΕ ΚΑΙhΤΙS, *quoniam, enim, quandoquidem.* ΑΝΚ ΚΑΙhΤΙS, *enim, etenim.* ΚΑΙhΤΙS, *quidem, vero.* ΑΝΦΤΑ, *utique.* ΕΙ ΑΝΦΤΑ, *si forte.* ÏΒΑΙ ΑΝΦΤΑ, *si forte, alioquin.* SΥΕΦΑΝ, *quidem, veruntamen.* ÏΝ ΦΙΖΕΙ, *propterea quod, eo quod, quoniam.* ϚΑΒΑΙ ΦΑΝΑΕ, *si vero.* ΦΑΝΑΕ ΝΝ, *si autem.* ΑΝ ΘΕ, *quare.* ϚΝ, *mi, quidem.*

* Forþi, fore thy, in *R.* extat hæc conjunctio in ſatyrogr. Forthy belwere ye wise men.

CAP-

Caput Quartumdecimum.

De Præpositionibus.

I. Præpositiones *Anglo-Saxonicæ* considerantur vel in constructione, vel in compositione. II. In constructione, vel regimine, Præpositionum quædam regunt accusativum; quædam ablativum vel dativum; & quædam utrumque.

III. Præpositiones, quæ regunt accusativum casum, eæ sunt, quæ immediate sequuntur:

Togeanes, *contra, erga, adversus*: ut, togeanes hyne, *Ps.* XII, 4. togeanes his fynd he gæþ.

Teh, *contra*: teh hine ða ferdon, *tum contra illum venerunt*.

Be, *in, ad*: Ærest sulh-ælmessan XV niht ofer Eastran. geogoþe-teoþunge be Pentecosten. Rom-feoh be Petres mæssan. eorþ-wæstma be ealra halgena mæssan. cyricsceat to Martinus mæssan. ⁊ leoht-gesceatu þriwa on geare. ærest, on Eastren-efe. ⁊ oðre siþe on Candel-mæsse æfen. ðriddan siþe on ealra Halgena mæsseefen, *primùm arationis eleemosyna quindecim dies post Pascha; fœtuum decimæ in Pentecoste; nummus papæ pendendus ad Petri festum; terræ fruges, in omnium Sanctorum festo; ecclesiæ census in festo Sancti Martini; nummi autem candelares ter in anno; primo in vigiliis Paschæ, secùndo in vigiliis festi purificationis B. Mariæ, tertio in vigiliis festi omnium Sanctorum.* Cod. MS. Canonum, inter libros *Junianos.*

Siððan, *post*: ut, siððan missera worn, *post certum annorum numerum*, Cædm. XXVII, 22.

Emb, embe, vel ymb, ymbe, *circum, circa, super, de*: ut, emb hyne, *Luc.* XI, 54. ymbe Godes rice, *Hom.* in ascensione *Domini.* ymbutan, *circum*: ut, ymbutan hine, *circum se*, Matth. VIII, 18.

For, *pro, vice*, ut, gebydde eower ælc for oþerne, *alter vestrûm pro altero oret*, Bed. E. H. p. 342. On æfen timan ure drihten offrode. æt æfengereorde ⁊ dælde his discipulum ðurh halig gerine hlaf and win for his sylfes lichaman. ⁊ for his agen blod, *in vespertino tempore Dominus noster immolabat: in convivio suo vespertino distribuit discipulis suis per sanctum mysterium panem & vinum, pro sui ipsius corpore, & pro proprio sanguine*, Cod. can. MS. sub Rubricâ de officiis diurn. & noct. cap. XXXI. Et ne fortuitò hoc dictum videatur, idem in iisdem verbis sæpiùs occurrit quasi consultò: ut fol. MS*pti* 37. a. Crist wæs preosbyter. ða ða he nam hlaf. ⁊ heold betweox his handum. ⁊ þone calic eac swa. ⁊ to heofonum beseah. ⁊ to his fæder clypode. ⁊ ðanciende bletsode to husle. ⁊ syþþan hit his discipulum sealde to ðicganne for his sylfes lichaman. and for his agen blod. vide quoque fol. 38. b. Et si Dominus panem pro sui ipsius corpore, & vinum pro proprio sanguine distribuit; dicant nobis Papistæ, quî potuit dare sui ipsius ipsummet naturale corpus, & corporis ipsummet naturalem sanguinem discipulis edendum, & bibendum. Huc spectat etiam quod legitur MS*pti* fol. 39. a. Se mæsse-preost getacnaþ Crystsylfne. ⁊ þæt altare getacnaþ Cristes rode. ⁊ seo oflete getacnaþ Cristes lichaman. ⁊ win ⁊ wæter on þam calice geswutelaþ ða halignessa þe of Cristes sidan ut-fleowan. ðæt wæs blod. ⁊ wæter, *sacerdos significat Christum ipsum, & altare significat Christi crucem, & panis eucharisticus significat corpus Christi, & vinum cum aqua in calice indicat sanctum illud, quod ex Christi latere fluxit, id erat sanguis, & aqua.* Ealle hig hæfdon Johannem for anne witegan. *omnes habent Johannem, sicut prophetam.* For, *propter*: ut, for eowre lage, *propter traditionem vestram*, Matth. XV, 3, 6. gebiddaþ for eowre ehteras ⁊ tælendum eow. *Matth.* V, 44. ubi utrique casui inservit illud for.

Beforan, *coram*: ut, beforan ðine ansyne, *coram facie tua. Luc.* VII, 27.

Wiþæftan, *post, pone*: ut, wiþæftan his fet, *Luc.* VII, 38. wiþæftan þa menigu, *Marc.* V, 27.

Ðurh, *per, trans, ultra*: ut, ðurh þa ceastre, and þat castel. ðurh gebeorscipas fiftegum, *Luc.* IX, 14. se mæra cyning Salomon. ⁊ se wisesta manna gehwylces ꝥ forme tempel ærest on Hierlm Gode to lofe gehalgode. swa ure Drihten sylf þurh þone halgan gast him getæhte, *Hom.* in dedicatione ecclesiæ.

On, *in*, vel motum ad locum, ða comon fram east-dæle to gebiddenne hi on Ierusalem, *devenerunt ex plaga orientali orandi causa, Hierosolymas*, chron. *Sax.* Gibs. An. CCCXLVII. & ut *inter, super*, significat: sic, on ða þornas, *Luc.* VIII, 7. on læcas, *Luc.* VIII, 43. on þa sceaþan, *Luc.* X, 30. on ðone heofen beseah, *Luc.* IX, 16. on anne munt, *v*, 28. hoc sensû eleganter casui suo postponitur: ut, þære halgan rode. þe ure drihten on þrowode, *Hom.* de invent. crucis.

Ofer, *super, supra, trans, ultra*: ut, ofer þisne mere, *Luc.* VIII, 21. ofer mine mysan, *Luc.* XXII, 30. ofer þone muþan, *Marc.* V, 21. ofer þa godan, and ofer ða yfelan. he beheald on ða tacna þe he worhte ofer þa untruman menn, *Hom.* in *Abiit Jesus trans mare Galileæ.* ofer tyn ceastra, *Luc.* XIX, 17. ofer, *post, contra*: ut, ofer Eastron gefor Æþered cyning, *post pascha decessit Ætheredus rex.* ofer twelftan niht, *post epiphaniam.* And gif ꝥ hus ofer hyt sylfe biþ todæled, *& si domus super ipsam dispertiatur*, Marc. III, 25.

Ongean, *in, contra, adversus*: ut ongean Galileam, *Luc.* VIII, 26. ongean haligne gast,

Luc. XII, 10. onȝean þone brẏdȝuman, *Matth.* XXV, 1. Saul. Saul. Hwi ehtst þu min. ẏfel bið þe sylfum. þ ðu spurne onȝean ða ȝade, *Hom.* de pass. S. *Pauli.*

Onteonan, *in, adversus, contra aliquem,* vel *contra alicujus voluntatem & mandatum*: ut, him ða Adam eft andswarode. me ða blæda on hand bryd ȝesealde. freolicu fæmne. frea drihten min. ðe ic ðe onteonan ȝeþah, *tum ei iterum Adamus respondebat: O domine mi, libera fœmina sponsa mea fructum illum, quem contra voluntatem tuam edebam, mihi tradidit in manum,* Cædmon XXII, 1. Sic ibidem, lin. 6, ða þu ȝitsiende on beam ȝripe. blæda name on treowes telȝum. ⁊ me onteonan æte þa unswete. Adame sealdest wæstme, *quod tu concupiscens sustuleris ex arbore fructum, eum rapiens ex arboris ramis, & contra meum mandatum edisti, & tradidisti Adamo perniciosum fructum.*

Neah, neh, *fere, prope, juxta*: neah twelf wintre, *Luc.* VIII, 42. neah eahta daȝas, *Luc.* IX, 28. Ita, for nean: ut, for neah ðreo hund. for neah hwittiȝ ȝeara. neh cyricean þara eadiȝra Apl'a, *juxta Ecclesiam beatorum Apostolorum.*

Buton, butan, *præter, ultra, extra*: ut, buton Petrum and Johannem, *Luc.* VIII, 51, buton fif hlafas, and twegen fixas, *Luc.* IX, 13.

Oð, *usque ad, tenus*: ut, oð ða drosna, *usque ad fæces.* oð æfen, *usque ad vesperum.* oð ende. oð cniht-hade. oð þa hylta, *capulo tenus.* oð deað. oð þone spuran. oð þa sceancan. oð þa ancleow.

Under, *subter*, ut, under heah rodore, *subtus sublimi cœlo*, Cædm. IV, 10.

In-under, *in, intra*: ut, eodon sona in-under edoras, *illico in domum profecti sunt*, Cædm. LIV, 5. ða cumun ærfæste in-under edoras. *ibid.* 3.

Innan, *in, eis*: ut, heo abeah nyðer. ⁊ beseah innan ða byrȝenne, *inclinavit se, & prospexit in monumentum,* Joh. XX, 11.

Uppan, *super*: ut sete þine hand uppan hiȝ, *impone manum tuam super eam,* Matth. IX, 18. Ledon hyra reaf uppan hiȝ, *imposuerunt super eos vestimenta sua,* Matth. XXI, 7.

Mid, *cum, inter*: ut, Ic Wulfere kyninȝ mid ðas cyninȝas. ⁊ mid eorles. ⁊ mid heretoȝas. ⁊ mid þeȝnas þas ȝewitnesse mines ȝifes, *Ego Wulferus rex cum regibus, & cum comitibus, & cum ducibus, & cum thanis testibus mei muneris,* chron. *Sax. Gibs.* An. DCLVI. Ðes sie almihtiȝ drihten dema mid unc twiȝ, *de hoc sit omnipotens dominus judex inter nos duos,* Cædm. XLIX, 10, 11. Swa mid wiðas twa Nilus sceadeð, *qua Nilus* [Ægyptum] *duos inter rivulos distinguit,* Cædm. XLVIII, 13. Sic, mid haliȝe hand, *Cædm.* LXXIII, 4. mid wis werode, *Cædm.* IX, 17. ðeah he erȝe his land mid þusend sula, *quamvis fundum suum vertat mille aratris,* Boeth. p. 58.

Gemanȝ, *inter*: ut, swa sceap ȝemanȝ wulfas, *Matth.* X, 16. Sic comp. onȝemanȝ: ða yfelan habbað simle hwæt hweȝu ȝodes on ȝemonȝ hiora yfel, *mali semper quid boni intermixtum suo malo habent,* Boeth. p. 118.

Betwux, betweox, betwox, betwix, betwyh: ut, swa swa lamb betwux wulfas, *Luc.* X, 3. betwux eow alle, *Luc.* IX, 48. and Mellitus betwyh hi æt þam synoðe sæt, *& Mellitus inter eos in Synodo assedit.*

Utan, *circum, circa*: ut, ða bestodon ða Iudeas hine utan, *Joh.* X, 24.

Aȝen, aȝean, *contra, adversus*: ut, aȝen mannes sunu, *Luc.* XII, 12. aȝen oðerne cyninȝ, *Luc.* XIV, 21. aȝen hyne arn, *Luc.* XV, 20.

Geond, ȝeondan, beȝeond, beȝeondan, *per, ultra*: ut, ȝeond XXX ȝeara fæc, *Hom.* in pass. *Jac.* apost. ȝeond stopa. ȝeond daȝas. beȝeondan Humbre, Præf. *Ælfr.* ad *Wulsig.* beȝeondan sæ he is. Legitur & eond: ut, eond ealne middan ȝeard. *Evang. Nic.* p. VIII. XVIII. eondfaran. p. XIX. eond þa muntas. ibid.

Wiðȝeondan, *circa*: ut, wiðȝeondan Iordanem, *Matth.* III, 5.

Wið, *juxta, cum, contra, adversus, pro, circa, circiter, erga, a, ab*: ut, ȝesibsuma wið ðinne breðer, *Matth.* V, 24. God ȝescyld us wið deofol. wið hane-cræd, *circa galli cantum.* wið þa ceap-stræt, *circa forum.* wið hiȝ, *juxta illos.* wið þa sæ Adriaticum, *juxta mare Adriaticum,* Hom. in dedicatione ecclesiæ *S. Michaelis.* starinend wið heofonas, *cœlum aspectans.* twegen weras wið hine, *Luc.* IX, 30. wið þone weȝ, *Matth.* XXI, 30. wið feoh syllan, *pretio vendere.* wið ðone þat, *ita ut, dummodo.* swa swa we forȝifað þam þe wið us aȝyltað. Gymað, ⁊ warniað wið ælce ȝytsunȝe, *videte, & cavete ab omni avaritiâ,* Luc. XII, 15.

Wiðutan, *extra*: ut, awurpon wiðutan ðone winȝeard, *ejecerunt extra vineam,* Matth. XXI, 29.

Hisce addas, andlonȝ, andlanȝ, ondlonȝ, *per, in longum*: ut, andlanȝ sæ, *per mare.* andlanȝ Siȝne, *per Sequanæ flumen.* for se here up ondlonȝ Mæse, *exercitus per flumen Mæsæ perrexit,* chron. *Saxon.* andlanȝ dic þæt on Horsa-broc, *in longum fossæ usque ad rivulum Equorum dictum,* Chart. MS. *Edgari* Regis.

IV. Præpositiones, quæ regunt vel ablativum vel dativum, sunt, quæ ordine suo subsequuntur.

Be, *de, supra, secundum, pro, propter, juxta, circiter, in, ex*: ut, be þam Hælende, *Luc.* VII, 3. be eallum ðysum þinȝum, *v.* 18. on ealdum daȝum men liofodon be heora aȝenum lustum to swiðe. ær Cristes tocyme. Epist. *Ælfrici* ad *Clerum.* in Bibl. C.C.C. *Cant.* be ȝefeohte. be midre nihte. be ðære apostolican lare. be Tamese. be þam menn ic sprece. be sce Martines messan, LL. *Inæ,* c. 4. ða wæron ȝesett be Wihtȝares dæȝe. and be oðra

cinȝa

cinga dæge, *quæ fuerant constituta Wihtgari diebus, aliorumque regum diebus.* Occurrit etiam bi, & aliquando big, quæ significant *de, juxta, prope, circum*: bi Johanne, *de Johanne.* hi ageofaþ bi ðæm rehte, *reddent de eo rationem.* se Biscop ðe him big sæt, *Episcopus qui juxta eum sedebat.* big þær halgan gastes cyme, *de adventu Spiritûs sancti.* Be hyra wæstmum ge hig oncnawaþ, *ex fructibus eorum cognoscetis eos,* Matth. VII, 20.

To, *ad, in, usque*: ut, to hym, *Luc.* VII, 3. to þam Hælende comun, *v.* 4. ða cwæþ Moyses to þam cenan Iosue [lege cempan Iosue] *Hom.* de Orat. *Moysis.* to ðe, *Luc.* VII, 7. to ðinum huse, *Luc.* VIII, 39. TIL. til, * vox *Cimbrica, ad, usque,* significans, aliquoties occurrit: ut, gearwian til etanne, *parare ad edendum.* cwæþ til him Hælend, *dixit ei Christus*: at til in vet. *Norrena* & hodierna *Islandica* regit *gen.* Notandum etiam est to apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglos* **to**, finalem causam denotare: ut, ðy ilcan geare gebocude Æþelwolf cyning teoþan dæl his landes ofer eall his rice Gode to lofe. ⁊ himselfum to ecere hælo, *eodem anno Æthelwolfus rex decimam partem terræ suæ per totum ejus regnum charta donavit deo in laudem, & sibi in æternam salutem,* chron. Sax. *Gibs.* An. DCCCLIV.

Mid, miþ, *cum, apud, penes, inter*: ut, mid mycelum ⁊ smeamfullum gesceades todale, *cum magna ac subtili nationis* [lege *rationis*] *discretione,* Proëm. regularis concordiæ monachorum Sanctimonialium in *Anglia,* in Spicilegio *Seldeni, Lat.* & *Sax.* mid snoterum smeagende werede, *prudenti discutiens examine,* De officiis monachorum *Lat.* & *Sax.* in Spicilegio dicto. ubi werede a sciolo quodam reponitur pro ræde, quasi *examen* in hoc loco *turbam* denotaret. Zacheus ða on ðam gebeorscipe mid bliþum mode clywode to þam Hælende, *Hom.* de *Zacchæo.* mearcodon ða þruh mid insegle, *Hom.* in *Pascha.* mid hyre, *Luc.* VII, 16. mid him, *v.* 12. mid hnescum reafum gescrydne, *v.* 25. mid hyre tearum, *v.* 38. mid godum weorcum. mid demum, *penes Judices.* miþ hnescum gerelum, *mollibus vestimentis,* Matth. XI, 8, cod. evang. interl. *Cott.* In usu erat hæc præpositio mid apud majores nostros *Anglos*: ut in Satyrographo, **and al the might myd him is. & and makes hem merry thermyd.**

Gemang, *inter, apud*: ut, ða ne for se Hælend na openlice gemang þam Iudeon, *Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos,* Joh. XI, 54. gemang broþrum, *Joh.* XXI, 23.

Amang, onmang, ut gemang: amang ðam þe hig þus spræcon, *inter eos, qui sic locuti sunt,* evang. *Nic.* p. 15. XXVII. onmang þam ðe hig wæron ingangende, *inter eos qui intrabant.* idem p. 3. v. Sic comp. ongemang: ut, þ he ne mihte ongemang oþrum mannum beon, *ut non posset aliorum ferre præsentiam,* Boeth. p. 100.

Under, *sub, subter, infra*: ut, under anwealde. under me, *Luc.* VII, 8. under welerum heora, *Ps.* XIII, 5. under mine ðecene, *Luc.* VII, 6. under þam fic-treowe, *Joh.* I, 48. under ðam sylfum wortum.

To-middes, *inter, in medio*: ut, and stod to middes hym, *& stetit in medio eorum*, Joh. XX, 26. geworþe nu fæstnis tomiddes ðam wæterum, *fiat firmamentum in medio aquarum,* Gen. I, 6. omiddan, *in medio*: ut, omiddan Neorxena wange, *in medio paradisi,* Gen. II, 9.

Togeanes, *contra, adversus, erga, obviam.* ða urnon him togeanes, *occurrebant ei.* þa eode eall seo ceaster-waru togeanes ðam hælende, *tum tota civitas exivit obviam Jesu,* Matth. VIII, 28, 34. faraþ hym togeanes, *exite obviam ei,* Matth. XXV, 6.

Ongean, ongen, *contra*: ut, ongean þeode, *contra gentem,* Matth. XXIV, 7. ongen hyre swegre, *adversus socrum suam,* Matth. X, 35. Betwux, *cum*: ut, betwux þam bocerum, *cum scribis,* Marc. XV, 31.

Of, *à, ab, abs, de, ex, extra, ultra*: ut, twegen of his leorning-cnihtum, *Luc.* VII, 19. manega of adlum, *v.* 21. of witum. and of yfelum gastum, *ibid.* sum of þam sunder-halgum, *v.* 36. an wer of ðære manegu, *Luc.* IX, 30. of awyrgedum gastum. and untrumnessum, *Luc.* VIII, 2. Legitur tamen apud *Spelm.* Conc. p. 165. of Crist. and of S. Peter. and of ðone Abbot. and of ðone Muneca:· Of Iordane, *ultra Jordanem,* Marc. X, 2.

On, sine motu significans, *in*: ut, on westenne, *Luc.* VII, 24. on deorwurþum reafe. and estum, *v.* 25. on bigspellum, *Luc.* VIII, 10, 27. on hymsylfum, *Luc.* VII, 30. on ðære ceastre, *v.* 37. on eauum, *in aquis,* Basilii *Hexaëmeron.* Brynas on gehwilcre stowe gesihþ. sume frecednysse getacnaþ:· On horse sweartan sittan. anxsumnesse getacnaþ, MS. *Cott.* de *Somniorum* diversitate. similia sunt ea judicia his Astrampsychi, ἄνθρακι βαίνειν ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην. & ἵππους μελαίνας ὁ ἐλῶν πάντως βλάπτει. Pro On aliquando occurrit An, à *Goth.* **ANA**, *in.*

Ætforan, † toforan, onforan, *ante, coram, præ*: ut, ætforan ðære sunnan. ætforan ðam Hælende. ætforan Godes ðrymsettle, *coram Dei tribunali,* Hom. in Nat. omnium SS.

---

* Legitur hæc Præpositio in veteribus nostris Scriptoribus. ut in carmine *Chauceri*, quod inscribitur **the Testament of Creseide.**

A doly season til a carefull dite
Should correspond——

† Nota, quod particula to non rarò ponatur inter foran, & casum nominis, quem regit: ut, her on þissum geare foran to middum sumera for cyning mid ferde to Snottingham, *Hic, anno hoc, ante mediam æstatem Rex cum exercitu Snottingham profectus est,* A toforan, **tofore** in veteribus nostris, ut in Satyrographo,

And made a bowe tofore God.

Digitized by Google

toforan eallum þisum, *Luc.* xxi, 11. ðat eoƿ toforan aset is, *Luc.* xix, 8. hƿæt ic hym toforan lecge, *Luc.* xi, 6. toforan eallum Galileiscum, *Luc.* xiii, 2. ætforan ðære dura he stent. ætforan eoƿ he stent. onforan ƿintere, *ante hyemem.* toforan Godes domsetle, *coram dei tribunali.*

Betƿux, *inter*: ut, betƿux ƿifa bearnum, *Luc.* vii, 28. betƿux him, *v.* 32. betƿux ðam altare, and þam temple, *Luc.* xi, 51. betƿux þam temple. and þam ƿeofode, *Matth.* xxiii, 35. betƿyh him hæfdon sibbe. and lufan, *Bed.* H. E. p. 110.

Fra, fram, *à, ab, abs, de, ex*: ⁊ þone hetolan deofol him fram adræfde, *Hom.* dominic. iii. in xl. Se Hælend ƿæs gelæd fram þam halgan gaste to anum ƿestene. to þi þ he ƿære gecostnod fram deofle, *Hom.* in illud, *Ductus est Jesus in desertum.* Gif on tide non þunraþ fram norþdæle. aƿendunge þeoda ⁊ ƿæpna geƿuxlu ⁊ niƿe tosƿynas folcna hit getacnaþ, MS. *Cott.* de *Tonitruum* consideratione. cujus textus *Latinus* sic se habet, *si hora nona tonitruaverit ab aquilone, mutationes gentium, & armorum strepitus, & novos concursus populorum significat.* fram þam Hælende gefullod:· beo aƿorpen fram ealdrum. ⁊ ealdormannum. ⁊ fram bocerum, *Luc.* ix, 22. gehalgod fram Eanbalde, *consecratus ab Eanbaldo.* fram ƿildeorum se þe hine gesihþ ehtan. fram feondum he biþ oferspiþed, MS. *Cott.* de somniorum diversitate.

Be-æftan, *pone, post, retro*: ut, be-æftan þære manigeo, *Luc.* xxii, 5. per crasin bæftan, bæfton: ut, gang bæftan me Satanas, *vade post me, Satana,* Matth. vi, 22.

Æt, *apud, ad, à, sub, pro*: ut, æt his fotum, *Luc.* viii, 35. æt Cenƿices oran. *Ælfr.* fragm. hist. Reg. *Westsax.* æt anum hryþere, *pro unâ vaccâ,* æt me. æt ðinum huse. æt us, *Ælfr.* de vet. testam. Animaþ þ pund æt him, *tollite ab eo talentum.*

For, *præ, ob, propter, ex, ab, pro, ultra, præter, contra*: ut, for hƿylcum ðinge, *Luc.* viii, 47. for Gode. and for ƿorulde, *Ælfric.* ibid. for mannum ic gebide. for eage ic ne dearr, *præ timore non audeo.* Se halga apostol Paulus læreþ ælcum mæssepreoste. ðe Godes folce to lareoƿe geset biþ. þ heora nan ne ƿandige for nannes mannes ege. ne for lufe. ne for sceame. ne for nanum sceatte, *Tractatus* de Presbyterorum conversatione.

Beforan, *coram*: ut, beforan eallum folce, *Luc.* viii, 47. beforan Gode, *Luc.* xii, 6. beforan Godes englum, *v.* 8. beforan hƿilcum scip-men, LL. *Inæ* c. 8.

Binnon, binnan, *intus, intra, ad*: ut, binnan dagum, *Spelm.* Conc. p. 391. binnon ƿeallum. binnon þam gemærum ures ƿices, LL. *Inæ* c. 10. binnan Londenbyrig tobrohton, *Londinum adducebant,* Chron. *Sax.* aliquando videtur genitivum regere, ut binnan six ⁊ tƿentigra geara, *intra sex & viginti annos,* Hom. MS. notandum est ἔλλειψιν hic fieri vocis fæce ł fyrst, *spatium.* binnon autem & binnan contrahuntur ex beinnon, beinnan, de quo infrà in innon, innan.

Butan, * buton, *sine, absque*: ut, butan bearnum, *Luc.* xx, 28. butan bearne, *v.* 30. butan oþrum mannum, *Spelm.* Conc. p. 598. butan anigre hæse, *sine quolibet jussu.* butan anum Bryttiscum gisle, *unico obside Britanno excepto,* Chron. *Sax.* p. 522. an. dccxviii. se ælmihtiga scippend se ðe ealle gesceafta butan ælcum antimbre þurh his ƿisdome gescop, *Hom.* de Adnun. M. V.

Abuton, *circum, circa, in circuitu*: he cƿæþ þa behealdende þe hym abuton ƿæron, *tum aspiciens illos, qui circa eum stabant, ait*; vel, *circumspiciens eos, qui in circuitu ejus erant, ait,* Marc. iii, 34.

Betƿeonan, betƿynan, *inter*: ut, ða cƿædon his leorning-cnihtas hym betƿynan, *Job.* xvi, 17. andettaþ georne eoƿre synna eoƿ betƿeonan, *Hom.* de *Letan. majore.*

Innan, innon, *in, intus, intra:* ut, innan huse. innan Samaritana ceastre, *Matth.* x, 5. innan east-Engle, Chron. *Sax.* innon Cent, *in Cantio.* Innan ðære cyrican, *in ecclesia.* on-innan, *idem*: ut, oninnam me selfum, *in me ipso.* legitur etiam beinnan: ut beinnan ðam carcerne, *in carcere,* Boeth. cap. i.

Bufan, bufon, *super, supra*: ut, hæt me gan þe bufan ðam ƿætere, *jube me adire te super aquam,* Bed. H. E. p. 236.

Uppan, up, uppe, *super, desuper*: uppan hrofum, *Matth.* x, 27. uppan tamre assene. and hyre folan, *Matth.* xxi, 5.

Ofer, *super, cum*: ut, ma ðonne ofer nigon. ⁊ hund-nigontigum rihtƿisra, *magis quam super nonaginta novem justis.* Luc. xv, 7. ofer grenum boge, *super fronde viridi.* gesaƿen ofer since salo hlifian ƿeced ofer readum golde, *videbant palatia argento, aulasque eminere conspicuas cum rutilante auro,* Cædm. lii, 10.

Æfter, *post, infra, pro*: ut, æfter þissum ðingum, *Luc.* xvii, 30. æfter ðam bitan,

---

* Ab butan, *sine*, fit vetus *Scoticum* **but**, *absque*, quod in præfatione *Æneidos Douglasiana* occurrit; ubi opus *Virgilii* à *Gawino Douglasio* interprete laudatur in hunc modum:

Bot thy werke shall endure in laude and glorie,
But spot and falt, condigne eterne memorie.

Reperitur sæpius certe in eadem præfatione : **but or ingine**, *sine judicio, aut ingenio*; **but spot of ony indigence**, *sine omni defectu*; **but sentence crime**, *sine nota criminis*; **but doubt**, *sine dubio.*

Job.

Job. XIII, 27. æfter urum habum, *Spelm.* conc. p. 586. æfter miccelre mild-heortnysse dǽde. *Ps.* L, 1. Æfter interdum significat ut into: he lytle werede unepelice æfter wudum for 7 on mor-fæstenum, *ille autem parvo cum exercitu difficulter in sylvas, & montana propugnacula se recepit.* chron. *Sax. Gibs.* An. DCCCLXXVIII.

Ær, *ante*: ut, ær þam Eastron. &, ær ðam symbel dæge, *Homilia* in Dominica *Palmarum*.

Oþ, *usque, ad, tenus*: oþ Daniele þam witegan, *Ælfric.* de vet. Test. p. 13. oþ anum, *Ps.* XIII. 2.

Unfeor, *propè, non longè*: ut, unfeor þam huse, *non longe à domo, Luc.* VII, 6. feor proculdubio regit eundem casum.

Into, *in*, & *ad*: ut, into þam bane, *Ælfr.* de vet. Test. p. 32. ic gang into ðære byrige. ic gang into þinum huse drihten. into Godes huse, *Luc.* VI, 4. ða on anum restan dæge com se Hælend into heom, *Hom.* dominicâ 1ª. post *Pascha*.

Wiþ, *cum, contra, juxta, ad, erga, pro, ex, circa, circiter, adversus, pone*: ut, wiþ his dæges worce, *Matth.* XX, 2. ne secge þu leas gewitnesse wiþ ðinum nehstan. wiþ þam dom-setl ic sitte, *pone tribunal sedeo.* wiþ þam monaþ, *circiter calendas.* wið ðam þæt, *ita ut, dummodo.* ðæt his engel ongan ahebban wiþ his hearran, *quod Angelus suus cepit librare se contra dominum suum*, Cædm. p. 7. l. 19. wiþ ðam hungre andlyfen secan, *contra famem alimentum quærere.* Bed. E. H. p. 89. 7 com mid unmæte werode wiþ him to gefeohte:· hu ne come ðu to me wyrceanne wiþ anum peninge, *nonne ex denario mecum convenisti.* Matth. XX, 13.

Beheonan, *cis, citra*: ut, beheonan Rome, *citra Romam.* beheonan muntan. beheonan þære stræt.

Gehend, *propè*: ut, gehend ðam eh-þyrle ic write, *propè fenestram scribo.*

Toweard, *versus, ad*: ut, on undern timan Crist wæs to deaðe fordemed. and toweard ðære rode geled, *tempore antemeridiano condemnatus erat Christus, & ad crucem ductus*, Cod. MS. canonum, & constitutionum ecclesiasticarum in rubrica de officiis diurn. & nocturn. horarum, cap. XXVIII. ða liggan toward Huntendune porte, *quæ jacent versus Huntenduni oppidum*, chron. *Sax. Gibs.* DCLVI.

V. Ex his præpositionibus, quædam utrumque casum regunt: ut, beforan, on, ofer, butan, oþ, betwux, wiþ, gemang, ongemang, for, ongean, betwux, togeane, mid, innan, uppan, under.

Notandum etiam est apud *Anglo-Saxones*, haud secus ac apud *Latinos*, præpositiones aliquando elliptice supprimi in oratione: ut, hine Abraham on his agene hand beacen sett swa him bebead Metod, *in eum Abrahamus signum* [circumcisionis] *imposuit propria manu, sicut deus illi jusserat*, Cædm. LIX, 18. Sic, hie him sealdon, 7 him ða aþas sworan:· & paulo suprà: he lytle werede for:·

Quædam etiam præpositiones regunt genitivum: ut, wiþ, andlang: hwi murcast [murcnast] ðu wiþ min, *quid contra me murmuras?* Boeth. p. 12. Sequitur tamen paulo post, hwæt seofast ðu wiþ me, *quid me querimoniis vexas?* Sic p. 77. Ne gemet he hine. ne furþon rihtne weg wiþ his ne aredaþ, *neque inveniet illum, neque etiam viam rectam ad eum ducentem inveniet.* and swa upweardes grewþ of ðone stemn. 7 siððan andlang ðæs piþan. 7 andlang ðære rinde oþ ðone helm asprinþ, *& sic sursum crescit in caudicem, & dein per medullam & corticem surgit in calamum*, p. 90. ða smercode he wiþ min. 7 cwæþ, *tum in me subridens, ait*, p. 93. ða beseah he hine under bæc wiþ ðæs wifes, *tum retrospiciebat versus* [vel *in*] *mulierem*, p. 102.

VI. Notandum præterea est præpositiones *Anglo-Saxonicas*, perinde ac *Latinas* & *Græcas* absolutè positas adverbiascere, & postponi haud rarò nominibus, quæ regunt: ut, ic stande on ðas healfe. 7 ðu ongean, *ego ex hâc parte sto, tu contrà.* se Angel hyne fram gewat, *Luc.* I, 38.

De præpositionibus in compositione.

VII. Præterea notandum est, præpositionum alias componi cum nominibus, & verbis, alias non. Præpositiones quæ componuntur, sunt; emb, vel ymb, ðurh, ongean, oþ, betwux, agen, geond, wiþ, to, be, mid, under, of, toforan, fram, æt, for, uppe, ofer, æfter, ær.

VIII. Emb, & ymb, componuntur cum nominibus, & verbis, & idem valent in compositione, ac *circum* apud *Latinos*: ut, emb-hwyrft, vel ymbhwyrft, *circuitus*, vel *orbis terrarum*, ab emb-hwyrfan, vel ymb-hwyrfan, *ambire, circumire.*

IX. Ðurh, componitur cum nominibus, & verbis. Nominibus junctum excellentiam significat, & *Latinè* redditur *per, præ, valde*: ut, ðurh-beorht, *perspicuus, perillustris, prænobilis.* Verbis vero præpositum exponitur *per, trans, ultra*: ut, ðurh-holian, *perforare*: ðurh-wunian, *permanere*: ðurh-faran, *transire*: ðurh-wundian, *transfigere.*

X. On, in compositis significat ut *in* apud *Latinos*, & quandoque ut *Angl.* **un**, particula negativa, vel privativa, quæ extra compositionem non invenitur: ut on-ageotan, *infundere*: onlædan, *inducere*: on-æhte, *inops*: on-gearo, *imparatus*: on-gewisse, *incertus*, **unwise.**

XI. Ongean, in compositis idem valet, ac *iterum*, & redditur plerunque in compositione per *re*: ut, ongean-bringan, *referre*: ongean-sendan, *remittere*: ongean-standan, *resistere.*

XII. Oþ, in compositione significat *de, ab, ex, à*: ut, oþ-feallen, *deficere*: oþ-hebban, *extollere*: oþ-flean, *aufugere*: oþ-swerian, *abjurare.*

XIII. Betpux, & betpy vel betpyh, (pro betpyx) & betpeonan, in compositis significat ut *inter* apud *Latinos*: ut, betpyx-apoppennyrre, *interjectio*: betpux-cuman, *intervenire*: betpy-ge-rittan, *interponere*.

XIV. Agen, in compositione vim habet τῦ *adversus*, & τῦ *iterum* apud *Latinos*: ut, agen-coman, *occurrere*, & *revertere*: agen-hpyppan, *redire*: agen-rtanden, *obstare*, *opponere*. Sed composita ex agen præpositione, & agen pronomine *suum*, *cuique proprium* significante, à discentibus distinguenda sunt.

XV. Geond, in compositis redditur per præpositionem *per*: ut, geond-fapan, *pertransire*: geond-geotan, *perfundere*: geond-rcinan, *perlustrare*, *perlucere*.

XVI. Pið, in compositione nunc significat idem ac *cum*: ut in piþmetan, *conferre*, *comparare*. Nunc ut *contra*, & *adversus*: ut, piþ-rtandian, *adversari*, *resistere*. ne piþcpeþe pe, *ne contradicamus*, Hom. de Assump. B. M. V. Nunc autem ut *in* in *Latino injustus*: ut, piþ-copen, *improbus*: piþ-recgan, *inficiari*. Aliquando ut * *de*: ut in piþ-teon, *detrahere*: piþ-lædan, *deducere*. Plerunque verò † adversatricem significationem habet: ut in piþ-pinnan, *oppugnare*: piþ-rcufian, *repellere*: piþ-racan, *contradicere*, *abrenuntiare*: piþ-cpedan, *contradicere*.

XVII. To, in compositis quandoque excessum denotat: ut in to-pecelear, *nimis incuriosus*: to-læt, *serò nimis*: to-anpillic, *nimium pertinax*. Inde nostrum **too**: ut, **too carelesse, too studious**. Quandoque significat ut Præp. *dis* apud *Latinos*, in compositione: ut in to-cnapen, *discernere*: to-goten, *diffusus*: to-lyran, *dissolvere*. Ut plurimum autem exponitur per *ad*: ut, to-cuman, *advenire*: to-bæpan, *adportare*: to-fealden, *applicare*: to-begyman, *attendere*: to-gecygan, *advocare*. Non raro etiam ut a, & ge, est merum augmentum syllabicum nihil significans.

XVIII. Be, in compositione nunc est merum præfixum, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis præponitur: Nunc habet vim præpositionum, *circum*, *prope*, *re*, *con*: ut, bepepde re Hælend ealle Galilæam, *circuivit Jesus totam Galilæam*, Matth. IV, 23. bepende hyne, *conversus*, Matth. IX, 22. Sic bi, big, vel byg in compositione *circum*, *prope*, *juxta* significant: ut, bigrtandaþ me rtpange geneatar, *me circumstant strenui servi*, Cædm. VII, 12. vide gloss. *Goth.* in ΒΙΜΑΙΤΑΝ.

XIX. Mid, in compositione exprimitur per *co*, *con*, *com*, *cor*, in compositis *Latinis*: ut in mid-þolian, *compati*: mid-punung, *consortium*: mid-rpegian, *consonare*. Sed hic à discentibus cautè distinguenda sunt composita cum mid præpositione, à compositis cum mid, pro middel, *medius*, *a*, *um*. Observandum etiam est adverbium ramod, *simul*, vel *unà* significans, eundem usum habere in compositis ac mid: ut in ramod-apiran, *consurgere*: ramod-cyman, *convenire*: ramod-geflet, *concertatio*: ramod-rpegen, *consonans*.

XX. Of, valet in compositione *à*, *abs*, *de*, *ex*: ut, of-ceoppan, *abscindere*: of-adpifan, *abigere*: of-animan, *auferre*. Aliquando tamen ut merum affixum simplicis significationem non variat: ut in of-toppian, *lapidare*: of rlean, *occidere*.

XXI. Topopan, in compositis significat *ante*, *præ*: ut in topopan-beon, *præesse*: topopan-fapan, *præire*.

XXII. Æt, in compositione plerunque exponitur per *ab*, *è*, *ex*, *de*: ut in æt-bpædan, *auferre*, *eripere*: æt-beprtan, *aufugere*, *evadere*. Interdum redditur per *ad*: ut in æt-beon, *adesse*: ætrtandan, *adstare*.

XXIII. For. Quando fop non est merum augmentum initiale, redditur per præpositiones *per*, *re*, *de*, *dis*, *ex*, *ab*, *con*, *ultra*, *præter*, *contra*, & sæpe dat composito significationem, quæ simplicis significationem pessundat, & in malum sensum vertit: ut, à doen *facere*, fopdoen *interficere*: à niman *capere*, *sumere*, fopniman *consumere*: à liggan *jacere*, *cubare*, fopliggan *fornicari*, *adulterari*. In compositis etiam sæpe fope, *præ*, *pro*, *ante*, significans, confunditur cum fop: ut, fope gepitnyrre, *falsum testimonium*.

XXIV. Up, vel uppe in compositis exponitur per *ad*, *ex*, & per voces, quæ significant motum sursùm, locum superiorem, & res supernas: ut, up-abpoden, *elatus*: up-abpycan, *erumpere*, *effringere*: up-ahebban, *extollere*: up-flepinc, *cœnaculum*: up-apiran, *assurgere*: up-land, *regio montana*: up-papa, *superi*.

XXV. Ofep, in compositis plerumque denotat excessum: ut in ofep-dpincan, *plus æquo bibere*: gif hpylc Birceop oððe mærre-pneort hine rylfne pædlice ofepdpince. oððe he ðær gerpice. oððe his haber ðolige, *cod. can.* MS. Hisce addas ofep-æt, *nimia ingluvies*: ofep-bliþ, *supra modum lætus*: ofep-modian, *superbire*: ofep-hogian, *contemnere*. Quando non excessum significat reddendum est per *trans*, *in*, *super*, *per*, *præter*, *præ*, *de*: ut in ofep-climan, *transcendere*: ofep-fapan, *transire*: ofep-flean, *supervolare*: ofep-gildan, *inaurare*: ofep-hlinan, *incumbere*: ofep-hpeoran, *irruere*: ofep-pædan, *perlegere*: ofep-ðeon, *præstare*: ofep-penan, *præsumere*.

XXVI. Æp, in compositis redditur per *ante*, *prius*, *præ*, *primùm*: ut in æp-bopen, *primogenitus*: æp-gedon, *anteactus*: æp-leoht, *primum-mane*: æp-genemned, *prænominatus*.

---

* In hodierno sermone nostro **to withdraw** est *detrahere*, *subducere*; **to withhold** est *detinere*.

† Retinemus adhuc **with** in eodem sensu: ut **to withstand**, *resistere*, *oppugnare*.

XXVII. Æf-

XXVII. Æfter in compositione exponitur per *post*, ut in æfter-boren, *posthumus*, &c.

XXVIII. Præter has præpositiones, quæ tam in constructione, quàm in compositione usurpantur, aliæ sunt, quas * inseparabiles vocant, utpote quæ extra compositionem non occurrunt, & disjunctæ à vocibus, cum quibus coalescunt, nihil significant: ut, ed, em, un, or, mis: quibus adde fore, quæ rarò extra compositionem occurrit, & Æ.

XXIX. Ed, *Francice* it, in compositione idem valet ac *re* apud *Latinos*: ut in edcenned, *renatus*. ednipian, *renovare*. edscæft, edsceaft, *palingenesia*, *renovatio*, *recreatio*.

XXX. Em, scribitur per apocopen pro embe, & per syncopen pro efen, vel efn, *æquus*, *æqualis*. Quando stat pro embe redditur ut supra in Reg. 8. Quando autem pro efen ponitur, valet *par*, *æquus*, *a*, *um*: ut in emniht, *æquinoctium*: emlang, *paris longitudinis*. Emne etiam significat *æqualis*, *æquus*, *par*, unde composita cum emn: ut, emn-scolere, *condiscipulus*: emn-þeop, *conservus*.

XXXI. † Un, in vocum compositione negativè, privativè, & contrariò significat, & exponitur per *in*, *de*, *dis*, *ex*, *à*, & per voces simplici in significatione contrariò, vel privativè oppositas: ut, unacenned, *ingeneratus*: unacumendlic, *impossibilis*: uncnyttan, *dissolvere*: unfrið, *discordia*: unspeda, *paupertas*: unheappa, *servus*: un-trýoþ, *falsitas*: un-brad, *angustus*, *parvus*: unlýtel, *magnus*: un-menn, *i. e.* un-menigu, vel unmeniu, *pauci*. Sic *Scoti* dicunt **unwell**, *ægrotus*; atque *Angli* **uneven**, *scaber*, *asper*, *salebrosus*: **unsound**, *insincerus*: **unstable**, *vacillans*: **unskilfull**, *imperitus*: **unrighteous**, *injustus*. Quod sanè loquendi genus primitùs venit à *Gothis*, in quorum linguâ occurrunt istiusmodi non pauca: **UNAGEIN**, *imperterritè*: **UNBAIRANDS**, *sterilis*: **UNBARNAHS**. ἄτεκνος, *qui non habet liberos*: **UNÞIUÞ**, *malum*: **UNSEL**, *nequam*: **UNLEDS**, *pauper*, *&c.*

Or, in compositione signum est plerunque privationis (inquit *Somnerus*) vel negandi particula: ut in or-purþe, *ignominia*: or-pýte, *impunè*: or-truvian, *diffidere*: or-mæt, *immensus*: or-leahtre, *inculpatus*: or-geporden, *increatus*, Cædmon. p. 1. Præpositio hæc inseparabilis deducitur à *Cimbrica* or, vel ur, quæ *de*, *è*, *ex* significat in regimine.

Oð, in compositione significat *à*, *ab*, *de*, *ex*: ut in oðpendan, *aufugere*: oðspýpan, *eripere*: oðscýtan, *deflectere*.

Mis, à *Goth.* **MISSA**, in compositione insinuat defectum, errorem, corruptelam, dissimilitudinem, *&c*: ut in mis-dæd, *maleficium*: mis-boren, *abortus*: mis-cpeþan, *maledicere*: mis-lician, *displicere*: mis-hýran, *inobedire*: mis-lic, vel missen-lic, *diversus*. Ita *Gothis* **MISSALEIKS**, *varius*: **MISSADEDINS**, *offensæ*, *delicta*: **MISSAQISS**, *dissensio*. Inde nostratia **misdeed**, *delictum*: **to misbecome**, *dedecere*: **to miscarry**, *perire*, non assequi, quod quis intenderat: **to mistrust**, *diffidere*. Hisce addas ᛘᛁᛋᛘᛅᛚᛁ, mismæle, vocem *Cimbricam*, quæ errorem linguæ significat, à ᛘᛁᛋ, mis, & ᛘᛅᛚ, maal, *sermo*. *Goth.* **MAÞLA**. & ᛘᛁᛋᚴᚱᚢᚾᛅ, misgruna, *diffidere*. Inde etiam à veteri *Francicâ*, quæ soror erat *Anglo-Saxonicæ*, *Gallorum* illud *mes*, & per apocopen *mé*, in *méconnôitre*, *mécontent*, *médisance*, & similibus. Vide **missa** in evang. *Island.* Marc, XIII, 24. & **At missa** in *Gudm. Andreæ* Lexico *Islandico*.

XXXII. Fore, redditur per *præ*, *pro*, *ante*: ut in fore-cpædan, *prædicere*: forecýn, *antecessores*: fore-niman, *præ-occupare*: fore-pitung, *præsagium*: fore-gehat, *promissum*.

Æ *privationem*, vel *negationem* denotat: ut in ægýld, æmenne, æmelle, æmode. Aliquando tamen præteriti temporis participiis præponitur, more a, be, for, ge: ut in æceled, afýrr.

XXXIII. Præter præpositiones separabiles, & inseparabiles, quæ compositionem ingrediuntur, sunt & aliæ voces, quæ in compositione, præpositionum naturam induunt, & per præpositiones *Latinè* exponuntur: ut, efen, eft, piþer, and, quibus adde ord, full.

XXXIV. Efen, à *Goth.* **IBN**, est adjectivum significans, *æquus*, *æqualis*, *par*, & in compositione idem valet, ac *co*, *col*, *com*, *con*, *cor*, &c. *Latinorum*: exemp. gr. efen-biscop, *coëpiscopus*: efen-þropian, *compati*: efen-pyrhta, *cooperator*: efen-þeopa, *conservus*, &c.

XXXV. Eft est adverbium, quod *postea*, *porro*, *iterum* significat, & in compositione idem plerumque significat, ac *re*, & *retro*: ut in eft-cuman, *revertere*: eft-cýrran, *recurrere*: eft-gecýgan, *revocare*.

XXXVI. Piþer, à *Goth.* **WIÞRA**, est vox adverbialis significans *adversum*, *contra*, & facit simplex malè semper significare, & maximâ ex parte oppositionem implicat: ut à coren *electus*, *dilectus*; piþer-coren *reprobus*, *maledictus*: à secgan *dicere*, piþer-secgan *contradicere*: à saca *causa*, piþer-saca *causæ adversarius*, *à causa profugus*, *apostata*.

XXXVII. And. Tametsi hæc vox apud *Anglo-Saxones* solùm obtinet naturam conjunctionis copulativæ, apud *Gothos* tamen est præpositio *in*, *coram*, *contra*, *adversus* significans. Quod quamprimum didiceram, mirari ampliùs desii, quòd tot nomina, & verba in *Anglo-Saxonicâ* occurrentia, quibus and præfixum erat: ut in andpeard, *præsens*, à *Goth.* [1] **ANDA**, ἀντὶ, *contra*,

---

* Quales sunt apud *Latinos*, ut, *di*, *dis*, *re*, *se*, *con*. † ᛅ, o, *&* ᚢ, u, apud veteres *Cimbros* eundem in compositione obtinent valorem: ut in ᛅᚼᛅᛒᛒ, ohapp, *infortunium*: ᛅᚴᛁᛒᛁᛋ, okeipis, *gratis*, *sine emtione*: ᛅᛚᚢᚴᛅ, olucka, *infelicitas*: ᛅᚼᛅᛋᛅ, ohæfa, *nefas*: ᛅᛋᛅᛘᛁ, osome, *dedecus*: ᛅᚢᛁᚱᚴᛅᚾ, owerkan, *malefactum*: ᚢᚠᛅᚱᛏ, ufært, *impervium*: ᚢᚠᚱᛁᛅᛚᛋᛁᚱ, ufrialser, *servi*. [1] Vel **ANDA**. quod apud *Gothos* idem valet.

& 𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌰𐌽, unde ƿeorþan, *esse*, quod nimirùm præsentes *coram* adstent, & *contrà* sistant se veluti ex adverso. Hinc 𐌰𐌽𐌳𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌹𐍃, *contra*, & 𐌰𐌽𐌳𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸𐌹, *facies*, *præsentia*. Sic andƿyrd est *responsum* à *Goth.* 𐌰𐌽𐌳𐍅𐌰𐌿𐍂𐌳, vel 𐌰𐌽𐌳𐌰𐍅𐌰𐌿𐍂𐌳, quod fit ex 𐌰𐌽𐌳, vel 𐌰𐌽𐌳𐌰, *adversum*, *contra*, & 𐍅𐌰𐌿𐍂𐌳, *verbum*; ut andƿyrd proprie sit sermo, quem respondens regerit percontanti. Sic 𐌰𐌽𐌳𐌷𐌰𐍆𐌾𐌰𐌽, est *respondere*, ab 𐌰𐌽𐌳, *contra*, & 𐌷𐌰𐍆𐌾𐌰𐌽, *tollere*, quasi dicas, vocem ad respondendum contra tollere. In eâdem significatione occurrunt veteres * *Cimbricæ* voces: ΛÞÞIÞRI, advidre, *ventus contrarius*: ΛÞTΛF, andtof, *remigatio in adversum*: ΛÞHΛIΛIH, andsælis, *contra solem*: ΛÞЖΛIRIH, andhæris, *adverso crine*. Quibus adde, *Angl.* **to answer**, *respondere*, ex and, & *Cimbricâ* HΠΛRΛ, suara, *respondere*, compositum. videsis **and** in dictionario *Islandico* Gudmundi *Andreæ*.

† Ord substantivum est, quod in *Saxonicâ*, & *Francicâ* linguâ *ordium*, *initium*, *principium* significat. Inde compositione idem valet, ac *primus*, *primitivus*: ut in ord-fruma, *author*; ord-bana, *homicida primus*; ut *Cain* vocatur in *Cædmonis* paraphrasi. plura de hac voce commentati sumus in cap. XXI.

Full vero adjectivum est, quod *plenus* significat, & in compositione, tam verborum, quam nominum, significationem valde auget, & perficit: ut in fulgangan, fulfærnian, fulfremian, fulbeore. Adjectiva autem, & ab eis profecta adverbia quasi in superlativo gradu collocat: ut, manege beoþ ðeah ægþer ge fullæþele. ge fullƿelige. ⁊ beoþ ðeah fullunrote, *multi sunt valde nobiles, & valde divites, qui tamen sunt valde tristes*. Boeth. p. 19.

Præpositiones Gothicæ.

XXXVIII. 𐌹̈𐌽. 𐍆𐌰𐌿𐍂, vel 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰. 𐌳𐌿. 𐌿𐌽𐌳, vel 𐌿𐌽𐍄𐌴. 𐍆𐍂𐌰𐌼. 𐍆𐌰𐌹𐍂𐍂𐌰. 𐌱𐌹. 𐌰𐍆. 𐌰𐍆𐌰𐍂. 𐌿𐍃. 𐌰𐌽𐌰. 𐌼𐌹𐌸. 𐌰𐌽𐌳. 𐌰𐍄. 𐌷𐌹𐌽𐌳𐌰𐌽𐌰, vel 𐌷𐌹𐌽𐌳𐌰𐍂. 𐌿𐍆. 𐌿𐌽𐌳𐌰𐍂, vel 𐌿𐌽𐌳𐌰𐍂𐍉. 𐍅𐌹𐌸𐍂𐌰. 𐌽𐌴𐍈𐌰. 𐍅𐌹𐌸𐍂𐌰𐍅𐌰𐌹𐍂𐌸. 𐌿𐍆𐌰𐍂. 𐌿𐍆𐌰𐍂𐍉. 𐍆𐍂𐌿𐌼𐌰𐌽. 𐌿𐌶𐌰𐌸𐍂𐍉. 𐌿𐍄, vel 𐌿𐍄𐌰. 𐌿𐍄𐌰𐌽𐌰. 𐌹̈𐌽𐌿𐌷. 𐌸𐌰𐌹𐍂𐌷:

𐌹̈𐌽, significans, ἐν, *in*, regit ablativum, aliquando accusativum. significans autem εἰς, *in*, *ad*, *inter*, regit accusativum aliquando ablativum: significans verò διὰ, ἕνεκεν, *per*, *propter*, *ergô*, regit genitivum; *Marc*, II, 27. III, 9. VI, 26. & VIII, 35.

𐍆𐌰𐌿𐍂, vel, 𐍆𐌰𐌿𐍂𐌰, quando significat πρὸ, *ante*, vel παρὰ, *juxta*, *secus*, regit accusativum: quando significat ὑπὲρ, *pro*, regit ablativum. quando verò ἔμπροσθεν, *ante*, regit genitivum. Significat etiam ἀπὸ, *à*, *ab*, & διὰ, *præ*, & tum regit ablativum, *Luc.* III, 7.

𐌳𐌿, significat πρὸς, ἐπὶ, vel εἰς, *ad*, ἐν, *in*, & regit dativum: ut, 𐌳𐌿 𐌰𐌷𐌼𐌹𐌽 𐍅𐌴𐌹𐌷𐌰𐌼𐌼𐌰, ἐν τῷ πνεύματι ἁγίῳ, *Marc.* XII, 36. in quem locum videsis *Thomæ Mareschalli* observationes. διά τι etiam redditur 𐌳𐌿 𐍈𐌴, & διὰ τοῦτο, 𐌳𐌿 𐌸𐌴:

𐌿𐌽𐌳, vel 𐌿𐌽𐍄𐌴, ἕως, ἄχρι, *usque*, *usque ad*, regit accusativum. Legitur tamen 𐌿𐌽𐌳 𐌹̈𐍉𐌷𐌰𐌽𐌽𐌴, *Matth.* XI, 13. At 𐌿𐌽𐌳 𐌹̈𐍉𐌷𐌰𐌽𐌽𐌴𐌽, *Luc.* XVI, 16.

𐍆𐍂𐌰𐌼, ἀπὸ, ὑπὸ, παρὰ, ὑπὲρ, περὶ, ἐκ, *à*, *ab*, *apud*, *pro*, *de*, *ex*, regit ablativum casum.

𐍆𐌰𐌹𐍂𐍂𐌰, μακρὰν, ἀπὸ, *longè*, *à*, *ab*, regit ablativum.

𐌱𐌹, significans ἐπὶ, *in*; μετὰ, *cum*; ἐν, *per*; κατὰ, *secundum*; regit ablativum. Significans autem ὑπὲρ, *pro*; περὶ *circum*, *circa*; κατὰ, *adversum*, *secundum*; διὰ, *post*; regit accusativum. Significans verò περὶ, *de*, regit quum accusativum, tum genitivum. Denique significans ἐπὶ, *super*, regit nunc accusativum, nunc ablativum. In compositione autem persæpe significat *circum*.

𐌰𐍆, & 𐌰𐌱𐌿, ἀπὸ, *à*, *ab*, *abs*, regit semper ablativum.

𐌰𐍆𐌰𐍂, μετὰ, *post*, significans, regit accusativum. 𐌰𐍆𐌰𐍂 autem ὀπίσω, *post* vel *retro*, & ἐπὶ, *in* significans, regit dativum vel ablativum. Legitur 𐌰𐍆𐌰𐍂𐌿𐌷, *Luc.* I, 24.

𐌿𐍃, ἐκ, ἐξ, *ex*, *de*, *ab*, & ἔξω, *extra* significans, semper regit ablativum. Pro 𐌿𐍃, per prosthesin euphonicam legitur sæpe 𐌿𐌶𐌿𐌷; vide *Luc.* XX, 4. In compositione autem cum ver-

---

* *V.* Lexicon *Runicum* Ol. Wormii.

† **Ord** certe *G. Chaucero* denotat *exordium*, *principium*, *initium*; siquidem in gemino *G. Chauceri* loco crediderim **ord** pro **word**, restituendum: ut

Lucan to thæ this story I commend,
And to Sueton, and Walerie also,
That of this story writen ord and end.

Ita duntaxat legendum videtur, non autem **word and end**, ut in editis omnibus habetur: &

He goeth him home, and gan full sone send,
For Pandarus, and all this new chaunce
And of this broch he told him ord and end,
Complaining of her harts variaunce.

Manifestissimum in his elucescit vestigium *Cædmonianæ* paraphraseos, LXXVIII, 16, in quo loco occurrunt hæc verba: ƿona ongeat. ƿriþmod cyning. ord and end. ðær ðe him ƿyrd ƿær, *subito percepit animosus rex initium ac exitum ejus, quod ei manifestatum erat.*

bis

bis incipientibus ab K. ΠS euphonice vertitur in ΠK: ut in ΠKKGISAN, *surgere*, ΠKKINNAN, *exire*.

AΝA, ὑπὸ, ἐπὶ, εἰς, ἐν, ἀπὸ, ἐπὶ, *super*, *de* significans, regit ablativum. Significans verò ἐπὶ, *ad*, & περὶ, *circum*, gaudet accusativo.

MIΨ, & aliquando MIΔ, μετὰ, *cum*, significans, etiam ἐν, & ἀνὰ, *inter*, requirit semper ablativum.

AΝΔ, ἐν, εἰς, κατὰ, διὰ, *in*, *per* significans regit semper accusativum. Significans verò ἐπὶ, *super*, ἐν, *in*, regit ablativum, *Luc.* vi, 48. & xix, 5. In compositione respondet *Anglo-Saxonico* un: ut in AΝΔhΠΛGAN, *detegere*, quod *Anglo-Saxonicè* est unhælan. AΝΔBIΝΔAN, *solvere*, unbindan *Anglo-Saxonice*.

AT, παρὰ, πρὸς, *secus*, *apud*, *ad* significans gaudet dativo.

hIΝΔAΝA, vel hIΝΔAK, πέραν, ἀπὸ, *trans*, ἀ, *ab*, ὀπίσω *pone*, regit accusativum. hIΝΔAK etiam significat *inter*, vel *apud*, ut onder *Belgarum*: ut, ΝIST hIΝΔAK ΠΝS, *non est apud nos*, Luc. ix, 13.

ΠF, & ΠΝΔAK, ὑπὸ, *sub*, regit ablativum: & quandoque accusativum. ΠΝΔAKΩ, ὑποκάτω, regit etiam ablativum. Pro ΠF, occurrit ΠBΠ, *Luc.* xviii, 38.

VIΨKA, πρὸς, *ad*; παρὰ, *secus*, *juxta*; κατὰ, *adversum*, & ἀπάντησιν, *occursum* significans gaudet accusativo.

ΝGΘA, *juxta*, *prope*, *secus*. Quemnam casum regat hæc præpositio non docent pretiosæ argentei codicis reliquiæ.

VIΨKAVAIKΨ, ἀπέναντι, *contra*, regit accusativum.

ΠFAK significans πέραν, *trans*, gaudet accusativo. Quum vero significat ἐπὶ, vel ὑπὲρ, *super*; gaudet dativo; & aliquando accusativo: ut *Luc.* vi, 40. ΠFAK AΛISAKI: at *Matth.* x, 24. ΠFAK AΛISAKGA: ΠFAKΩ, ἐπάνω, *supra*, regit etiam accusativum, & genitivum, *Luc.* x, 19.

ΠZAΨKΩ, ἔξωθεν, *extra*, regit genitivum.

ΠT, ΠTA, ΠTAΝA, ΠTΠΝ, ἔξω, *extra*, regit tam genitivum, quàm accusativum.

ÏΝΠh, ἄνευ, χωρὶς, *sine*, ἐν, *in*, ἕνεκεν, *propter*, regit ablativum & quandoque accusativum. genitivum vero, quoties significat, *propter*.

ΨAIKh, διὰ, *per*, regit accusativum.

Hisce adde MIΨ TVGIhΝAIM, ἀνὰ μέσον, *Anglo-Saxonibus* betpeonan, betpynan, betpeoh, betpih, betpuh, betpux, betpix, *Anglis* between, betwixt, *inter duo*, vel *in medio duorum*, quæ regunt dativum. *Marc.* vii, 31. MIΨ TVGIhΝAIM MAKKΩM, *inter medios fines*. Nota quod præpositio ΔIS occurrit in compositione: ut in ΔISΔKAΝSGAΝ, ΔISTAhGAΝ, &c.

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De Interjectionibus.

INterjectiones dolentis, pa: ut, pa iſ me, *væ mihi*! pam me, *heu mihi*! * pala pa, *heu*! *proh dolor*! eop, *heu*! eop me, *væ mihi*! hiᵹla, *heu*! hiᵹla me, *heu mihi*. eala eap, eala ea, hela pa, *eheu*!

Gaudentis, & Exultantis: pel me.

Abominantis: pala pe, *vah*! Marc. xv, 29. on peᵹ, *apage*.

Vocantis: eala, eala þu, ὦ? hlyſt eala beapn bebođa lapeopeſ. ⁊ ahylđ eape heoptan þinne, *ausculta, ô fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui*, Regula *Bened.* MS interlin. *Cott. Lat. Sax.* hyſt þu, *heus*! † la, la đu, *heus*! O la, ô! *eho*! Libet hic proferre duo exempla lectu jucundissima; alterum sublimis, alterum autem mediocris dicendi generis; in quorum illo, EALA, in hoc LA, per anaphoram elegantissimam repetuntur. Primum tibi exhibet, lector, lamentationem *Satanæ* in tartaro obserati, *Cædm.* xcv. Secundum autem continet Helleſ, i. e. *Hecates* queremoniam ad *Satanam*, in ornatissimo illo *Nicodemi* pseudo-evangelio, quod ob orationis nitorem, & suavitatem, vir mihi amicissimus publici juris fecit cum heptateucho *A. Saxonico*. M.DC.XC.VIII. Eala dpihteneſ đpym. eala duᵹuþa helm. eala meotodeſ mihꞇ. eala midđan eapd. eala dæᵹ leoþa. eala dpeam ᵹodeſ. eala enᵹla đpeaꞇ. eala up heofon. eala þ ic eam. ealeſ leaſ. ecan dpeamaſ. þ ic mid handum ne mæᵹ. heofon ᵹeſæcan. ne mid eaᵹum ne moꞇ. up locian. ne huþu mid eapum ne ſceal. æfre ᵹeheran. đæſ byphteſtan. beman ſtefne. đæſ ic polde of-

---

* Hæc interjectio frequenter tropice ponitur pro dolore, præcipue in scriptis Satyrographi, ut,

Wote no wyght what warre is, ther that peace reineth,
Ne what is witerly weale, till welawey him teache.

† La amat præponi & postponi interrogativis. pro eala legitur æla, & æala maxime in poeticis.

selfe. sunu meotodes. drihten adrifan. ⁊ agan me ðæs dreames gewald. wuldres ⁊ wynne. me ðær wyrse gelamp. ðonne ic to hihte. agan moste. nu ic eom asceaden. fram ðære scinan driht. alæded fram leohte. in ðone laðan ham. ne mæg ic þ gehicgan. hu ic in ðæm becwom. in ðis neople genip. mid synnum fah. aworpen of worulde, *ô domini* [Jesu] *majestas! ô virtutum corona! ô dei* [patris] *potentia! ô munde! ô lux diei! ô jubilum dei*, vel *apud deum! ô angelorum caterva! ô cœli cælorum! ô me miserum! quod æterno gaudio omnino cariturus sum, quod ne vel manibus quidem cœlum attingere possum, neque oculis id aspicere, & quod auribus nunquam auditurus sum melodiæ clarissimæ vocem, propterea quod vellem ex aulâ* [cœlesti] *dominum, dei filium expellere, & mihi vindicare* [cœlestis] *jubili gaudium, & gloriæ imperium. Inde mihi pejus accidit quàm expectarem, siquidem ex purâ familia* [societate] *separatus sum, abjectus à luce in hanc domum abominabilem; neque possum vel cogitando fingere, quomodo in eam ingressus sum, quomodo peccatis inimicus* [vel *discoloris*] *factus, in hanc nebulosam abyssum sum dejectus, ab omnibus reprobatus.* Ða cwæþ seo helle to Satane. La ðu ealdor ealre forspyllednysse. ⁊ la ðu ordfruma ealra yfela. ⁊ la ðu fæder ealra flymena. ⁊ la ðu þe ealdor wære ealle deaþes. ⁊ la ordfruma ealre modignysse. for hwig gedyrstlæhtest ðu ðe þ ðu þ geþanc on þ Iudeisce folc asendest þ hig ðysne Hælend ahengon. ⁊ ðu him nænne gylt on ne oncneowe. ⁊ ðu nu þurh þ treow ⁊ ðurh ða rode hæfst ealle þyne blysse forspylled. *tum inquit* MORTA [Hecate] *ad Satanam: ô tu princeps perditionis! ô auctor omnium malorum! ô profugorum* [apostatarum] *omnium pater! ô qui fuisti princeps omnis interitûs! ô omnis ambitionis auctor! cur præsumebas indere in mentes Judæorum, ut Jesum, quem sciebas esse innocentem, crucifigerent, quando quidem per ligneam illam crucem tuam, omnem delectationem perdidisti.* Evang. Nicod. p. 17. §. XXIX. Hisce quoque libet adjungere quæ *F. Junius F. F.* in Lexico suo v. linguarum habet in voce la. la, vocandi vox, *ô*. hola, *idem*. la leof, *dilecte*. la hu oft, *quoties?* wilt ðu la, *visne?* Item interrogandi, la hu ne, *nonne?* la hwilc, *quis?* la, *en, ecce!* la nota vocativi. *Matth.* XXXVII, 7, 5. XII, 34. XXII, 12. & deinceps. Reg. *Bened.* interl. in prologo, la videtur poni pro eala. Sic *Ps.* XXX, 23, habes, la hu micel, *ô quam magna!* quanquam abundare videtur in la hwilc, *Ps.* XXXVIII. 6. La videtur aliquando esse intensivum; ita maxime sibi necessariam operam suppliciter exigentis est illud: bidde ic ða la, *Bed.* CXXII, 13. Adstruentis, & magis affirmantis est illud: ðat la wær fæger, *Cædm.* CIV, 4. Optantis, vel sedulo hortantis, uton la geþencan, *Cædm.* CIV, 24. Insultantis vel sarcastice exprobrantis, la ðus beo nu on yfele. noldes ær teala, *Cædm.* CVI, 8. Graviter dolentis, wa la wa, *heu, proh dolor!* Beda II, 1. *Marc.* XV, 29. *Cædm.* IX, 16. La hwider mæg ic nu fleon, *quo nunc fugiam!* Bed. XI, 12.

Optantis: eala gif, *ô si!* wa la, *utinam, ô si!* wa la ahte ic minra handa geweald, inquit Satanas in barathro vinctus jacens, *Cædm.* p. 9. l. 15.

Hortantis, vel Laudantis: wella wel, *age, agite*: uton, *age, agite, agedum*: do, *age, agedum.* ute nu, *age*: ut, ute nu tellan, *age, dicamus.* Boeth. uton arisan æt sumum cyrre, *exurgamus ergo tandem aliquando*, Regula *Benedicti* interlin. MS. *Cott.* quæ verba versio alia *Saxonica* sic reddit; uton cornostlice on sumne timan astandan:

Admirantis: eala hu, *ô quam!* Demonstrantis: heonu, efne, se, *ecce.*

Laudantis; beo bliþe, geblissa ðu, wylcyma, selðe, *euge.* Eala, eala, *euge, euge.*

Interjectiones Gothicæ.

Vocantis, & admirantis: 𐍉, *ô, vah.* Dolentis, & execrantis seu imprecantis: 𐍅𐌰𐌹, *væ.* Demonstrantis: 𐍃𐌰𐌹, 𐌸𐌰𐍂𐌿𐌷, *ecce.*

CAPUT SEXTUMDECIMUM.

Continens regulas quasdam syntaxeωs promiscue positas, cum miscellaneis quibusdam observationibus.

I. ABlativus absolutè ponitur apud *Anglo-Saxones*: ut, gebigedum cneowum him to cwæð, *& genu flexo dixit illi*, Marc. I, 40. Sic *v.* 31. hyre handa gegripenre, *apprehensâ manu ejus.* ðe eac adwæsctum feondum þinum on soðe cynerice gehateð, *te regem futurum extinctis in veritate promittit*, Bed. H. E. p. 138. Plura occurrunt exempla, *Matth.* XVI, 4. XVII, 5. X, 1. IX, 43. *Marc.* XIV, 52. *Matth.* VI, 6. XIII, 6. *Marc.* XVI, 2. Sic apud *Gothos*, Matth. VIII, 16. 𐌰𐍄 𐌰𐌽𐌳𐌰𐌽𐌰𐌷𐍄𐌾𐌰 𐌸𐌰𐌽 𐍅𐌰𐌿𐍂𐌸𐌰𐌽𐌰𐌼𐌼𐌰. *vespere autem facto.* 𐌲𐌰𐌵𐌿𐌼𐌰𐌽𐌰𐌹𐌼 𐌸𐌰𐌽 𐌹𐌼, *Matth.* XXVII, 17. vide & comma 19. & *Marc.* V, 35. etiam *Marc.* X, 17, 46. *Luc.* VI, 48. VII, 24.

II. Verba

II. Verba acquisitivè posita regunt dativum: ut, gif hwa him rihtes bidde, *si quis sibi æquum postulaverit*, LL. *Inæ*, c. 6. Cyninges horswealh se ðe him mæg ge-ærendian, *equiso regis, qui potest ejus mandata deferre*. Forgif us ure gyltas swa swa we forgifaþ þam ðe us agyltaþ:· nellen ge goldhordian eow goldhordas on eorþan; ita apud *Gothos*: AFLET UNS-SWA SWE JAH WEIS AFLETAM ÞAIM SKULAM UNSARAIM, & NI HUZDJAIÞ IZWIS HUZDA ANA AIRÞAI. doþ wel ðam ðe eow yfel doþ, ast *Gothi Græcissantes* dicunt, ÞIUÞJAIÞ ÞANS WRIKANDANS IZWIS, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, *Matth.* v, 44. buton we gan. ⁊ us mete bicgon and eallum ðissum werede, *Goth.* ÞATEI WEIS GAGGANDANS BUGJAIMA ALLAI ÞIZAI MANAGEIN MATINS. *Luc.* IX, 13.

III. Verba imperandi, & obsequendi regunt dativum: ut, he bebead ðam unclænan gaste, *Marc.* VIII. ða bead he þam unclænan gaste, *Luc.* VIII, 29. unclænum gastum bebyt. ⁊ hi hyrsumiaþ him, *Marc.* I, 27. ic bebeode eallum minum geferum. *Spelm.* conc. p. 396. þæt hi Gode hyran, *ib.* p. 514. windas and sæ him hyrsumiaþ, *Marc.* I, 27. Valet hæc regula apud *Gothos*: ut *Marc.* I, 17. AHMAM ÞAIM UNHRAINJAM ANABIUDAIÞ. JAH UFHAUSJAND IMMA. Verbum autem wealdan regit genitivum: ut, ealdor-men wealdaþ hyra ðeoda, *principes gentibus suis dominantur*, Matth. XX, 25. God æghwæs wealt, *Deus omnibus dominatur*. Du sædest þ ðu ongeate ðæt te God weolde ðisses middan-geardes. ac ðu sædest þæt ne mihte witan humeta he his weolde, *dixisti te intelligere Deum mundum gubernare; quomodo autem eum gubernaret, te non posse scire dixisti*, Boethius *Ælfredi*. p. 94.

IV. Verbum fylian, vel fyligean, *sequi*, gaudet dativo: ut, ðas tacnu fyliaþ ðam þe gelyfaþ, *Marc.* XVI, 17. ða sceap him fyligeaþ ---- ne fyligeaþ hig uncuþum, *Joh.* X, 4, 5. Petrus fyligde ðam Hælende, *Joh.* XVIII, 15. se þe folgode ðam Apostolum, *Ælfr.* de vet. Test. p. 25.

Verba 1 dandi, 2 ministrandi, 3 reddendi, 4 serviendi, 5 objurgandi, 6 vetandi, 7 favendi, 8 nuntiandi, 9 respondendi, 10 commodandi, 11 credendi, 12 judicandi, 13 gratias agendi, & 14 regendi, 15 tentandi, 16 nocendi, requirunt dativum: I. Nellan ge syllan þæt halige hundum, *Matth.* VII, 6. Sic apud *Gothos*: ut, GIF HAUHEIN GUÞA, *Joh.* IX, 24. II. ⁊ heo ðenode him, *Marc.* I, 31. Sic apud *Goth.* JAH ANDBAHTIDA IM: III. ⁊ brohte þa ðrittig scyllingas to ðæra sacerda ealdrum, *Matth.* XXVII, 3. *Goth.* GAWANDIDA ÞANS ÞRINS TIGUNS SILUBRINAIZE GUDJAM, JAH SINISTAM: IV. Ne mæg nan ðeow twam hlafordum ðeowian, *Luc.* XVI, 13. *Goth.* NI AINSHUN ÞIWE MAG TWAIM FRAUJAM SKALKINON: V. ða cidon his leorning-cnihtas ðam ðe hi brohton, *Marc.* X, 13. *Goth.* IÞ ÞAI SIPONJOS IS SAKAN ÞAIM BAIRANDAM, vide *Luc.* XIX, 39. VI. ⁊ ne forbeode ge him, *Marc.* X, 14. vide & XXXVIII, 39. ubi in versione *Goth.* JAH WARIDEDUN IMMA --- NI WARJIÞ IMMA: VII. Pilatus wolde ða ðam folce gecweman, *Marc.* XV, 15. *Goth.* IÞ PEILATUS WILJANDS ÞIZAI MANAGEIN FULLAFAHJAN: VIII. swa fæder me sæde, *Joh.* XII, 50. swa he spræc to urum fæderum, *Luc.* I, 55. ic secge ðissum, *Luc.* VII, 8. *Goth.* SWA SWE RODIDA DU ATTAM UNSARAIM. JAH QIÞA DU ÞAMMA: IX. Answarast ðu swa ðam bisceope, *Joh.* XVIII, 22. *Goth.* SWAH ANDHAFJIS ÞAMMA REIKISTIN GUDJIN: X. ðeos boc miht fremian iungum cildum, *Ælfr.* in præf. ad gramm. Ne mæg hyt him gehelpan, *Spelm.* conc. p. 607. Sic apud *Gothos*: WA AUK BOTEIÞ MANNAN, hwæt fremaþ men, *Marc.* VIII, 36. XI. Forþam ðu minum wordum ne gelyfdest, *Luc.* I, 20. *Goth.* DU ÞIZEI NI GALAUBIDES WAURDAM MEINAIM: XII. ðu ne scealt næfre gelice deman ðam rican and þam heanan. ðam freon and þam ðeowan. ðam ealdan and ðam geongan. ðam halan and þam unhalan:· demaþ him be eowre æ. *Joh.* XVIII, 31. Legitur tamen *Joh.* VII, 51. cwyst ðu demþ ure æ ænigne man. forsan mendosè. XIII. on his heortan he Gode ðancie ealles ðæs ðe he him forgeaf, *Spelm.* conc. p. 605. Sic *Gothi*: AWILIUDO ÞUS, *Luc.* XVIII, 11. XIV. ðæt hig elles ne mihton manegum ge-steoran, *Spelm.* conc. p. 390. Recan tamen, & gewæccan R. accusativum: ut videre est *Matth.* II, 6. *Psal.* LXVI, 4. XV. hwi fandige ge min, *quid me tentatis*? Matth. XXII, 18. fandode hys, *tentavit eum*, Matth. XXII, 35. Nu on worulde her monnum ne deriaþ mane aþas, *in hoc seculo non hominibus nocent perjuria*. versiones poeticæ *Cott.* ad calcem *Boetii A. Sax.* redditi p. 154.

V. Quædam verba regunt duplicem accusativum: ut, ⁊ gedo hine rihtes wyrþe, *& jus ei faciat*, LL. *Inæ*, c. 8.

VI. * Multæ sunt reciprocæ locutiones in veteri *Anglo-Saxonum* idiomate: ut, ðæt hig hig gebædun, *ut orarent*, Luc. XVIII, 10. hig æteowdon hig manegum, *apparuerunt multis*, Matth. XXVII, 53. lære us us gebiddan, *doce nos orare*, Luc. XI, 2. ne adræde ge eow, *nolite timere*, Luc. XII, 7, 31. ða bealh he hyne, *tum indignatus est*, ib. XV, 28. ða he hyne beseah, *cum circumspiceret*, Luc. XXI, 1. Crist hyne gerest, *Christus conquievit*, conc. *Spelm.* p. 355. ic

* Hujusmodi phrases reciprocæ non sunt omnino à *Latino* alienæ: ut, *mihi placebat*, *si firmior esses*, *ut te Leucadem deportares*, *ut ibi te plane confirmares*, M. T. C. Epist. fam. lib. XVI. ep. V.

me hyngrede. ic me ðyrste, *esurivi, sitivi*, Matth. xxv, 35. ƿe comon us him geeadmedenne, *venimus adorare eum*, ib. II, 2. he ætyƿde hine, *apparuit*, Marc. XVI, 14. gif ƿite-þeow Englisc mon hine forstalige, *si Anglus servus forisfactus furetur*, LL. *Inæ* c. 23. gif hwa oþre scyre hine bestæle, *si quis in alienâ provinciâ lateat*, LL. *Inæ* c. 39. Hoc sanè loquendi genus à *Gothis* deduxere majores nostri, ut constat ex paucis hisce exemplis, quæ literaturæ *Gothicæ* studiosi gratiâ, hic subjeci: **þrafstei þuk**, θάρσει, *Matth.* IX, 1. *Job.* XVI, 33. **gawandjaina sik**, ἐπιστρέψωσι, *Marc.* IV, 12. **gaqemun sik**, συνάγονται, *Marc.* VII, 1. **fairra habaiþ sik**, πόρρω ἀπέχει, *Marc*, VII, 6. **skamaiþ sik meina**, ἐπαισχυνθῇ με, *ibid.* VIII, 38. **ni faurhteiþ izwis**, μὴ ἐκθαμβεῖσθε. **qemun hailjan sik**, *venerunt*, *ut sanarentur*, Luc. VI, 18. **atneƕida sik**, ἤγγικεν, *ibid.* X, 11. **frawaurhta mis**, ἥμαρτον, *Luc.* XV, 18. **idreigo mik**, μετανοῶ, *ibid.* XVII, 4. **ni ogeiþ izwis**, μὴ φοβεῖσθε, *Job.* VI, 20. & XII, 15. **ataugida sik Helias**, Ηλίας ἐφάνη, *Luc.* IX, 8. Præter reciproca jam observata, sunt & alia hujus generis in versione *Ulphilanâ*, & istiusmodi etiamnum sunt multa in hodiernâ *Gallorum* linguâ; ut, *je me repens*, pœnitet me: *il se trompe*, fallitur: *je me réjouis*, lætor: *vous vous égarez*, vagamini: *il se vêt*, amicitur: *ils se promenent*, ambulant: ubi notandum est, verba passiva, & neutro-passiva *Græcorum*, & *Latinorum*, phrasibus reciprocis quandoque verti posse apud *Gallos*, haud secus, ac apud *Gothos*: ut *Matth.* VI, 29, **nih þan Salamon in allamma wulþau seinamma gawasida sik swe ains þize**, *nec Solomon in omni gloriâ suâ coopertus est, sicut unum ex istis.* Marc. IV, 12, **nibai þan gawandjaina sik**, *nequando convertantur.* Ex quibus constat reciprocas locutiones linguæ *Gallicæ* esse planè *Gothicismos*, vel *Theotiscismos*, quos *Franco-Galli* avitam linguam jamdiu dediscere conati, quasi inviti retinent, tanquam manifesta originis suæ indicia. Etenim reciprocas locutiones veteribus *Francis* vernaculas fuisse, scriptores *Francici* ostendunt: ut, wonderon ich mich, *je m'étonne.* frequentes etiam occurrunt in scriptis *Runicis*, ut à doctis vocantur, veterum *Islandorum*, *Scandicorum*, & *Cimbrorum*; à quibus *Normanno-Galli* originem suam trahunt; & in *Islandica* quoque recentiori, quæ nihil fere veteris *Runicæ*, præter ipsas *Runas*, mutavit. *Itali* quoque, quos *Gotho-Romanos* jure meritoque vocemus, ut de *Goth-Hispanis* nihil dicam, hunc loquendi morem retinent: ut,

Verranno i Teucri al regno di Lavinio	.... *In regna Lavini*
.... Ma bentosto d' esservi	*Dardanidæ venient* ....
Si pentiranno......... Annibal. Caro.	*Sed non & venisse volent*.... Æn. VI. v. 85.
Amiam, che 'l Sol si muore & poi rinasce,	.... *Amemus*,
A noi sua breve luce	*Soles occidere & redire possunt*;
S' asconde, e 'l sonno eterna notte adduce.	*Nobis*, *quum semel occidit brevis lux*,
Tasso Amint.	*Nox est perpetua una dormienda.* Catull.
La morte s' appressa, & il viver fugge.	*Mors imminet, & vita fugit.* Petrarch.
Quién bien te hará, o se yrá, o se morirá.	*Amici aut abibunt, aut interibunt.*
La *Vida* de Lázaro de Torme.	
Tiémpo viéne, que se arrepiénte.	*Tempus veniat cum sui pœniteret.*

VII. Verbum Ðolian, þoligean, *pati, luere*, regit genitivum: ut, oððe he sceal ðæs hades ðolian, *aut gradu privabitur*, Spelm. conc. p. 593. ðolige his hydes. oððe his hyd-gildes, *corio* [i. e. *corpore*] *luat, vel corium redimat*: scil. *nè vapulet.* frigea ðolige his freotes. oððe fiftig scillinges, *liber libertate suâ privetur, aut* L *solidos dependito.* Sed hæc locutio proculdubio est elliptica, suppresso accusativo nominis æfwyrdlan, quod *damnum, detrimentum, mulctam, supplicium* significat, vel wite, quod *pœnam, mulctam, supplicium* etiam significat. Sic helpan, *auxiliari, adjuvare*, regit genitivum: ut, helpaþ min swa ic mycele ðearfe ah. God ælmihtig helpe ure, *i. e.* min untrumnesse. ure untrumnesse, cod. MS. can. cap. XIX. Sunt multæ id genus constructiones, ut in *Græcâ*, & *Latinâ*, sic in *Anglo-Saxonicâ*: ut *Matth.* XI, 3. eart ðu he ðe to cumenne eart, oððe ƿe oþres sceolon abidan, in quibus certe vocibus mihi videtur subintelligi aliud nomen, quale est cyme, vel to-cyme, *adventus*; ac si diceretur, oððe ƿe oþres to-cyme sceolon abidan, *an tu is, qui venturus, an alterius adventum expectabimus*? Sic verba rogandi & appetendi *Græco* more requirunt genitivum rei rogatæ: ut *Matth.* VII, 9, 15. gif his sunu hine bit hlafes, oððe gif he bit fisces, *si petierit filius suus panem, aut si petierit piscem.* gif hwa him rihtes bidde, *si quis sibi æquum fieri petierit*, in quibus exemplis, vox gife, *donum, gratia*, ut opinor, subauditur. Sic apud *Gothos*: ut, *Matth.* XXVII, 58. **baþ þis leikis**, *petiit corpus.* **fan * þis gairneiþ**, *dominus hunc desiderat*, Luc. XIX, 31. **frehun ina † þizos gajukons**, *interrogaverunt eum parabolam*, Marc. VI. 10. **du luston izos**, *ad concupiscendum eam*, Matth. V, 28. Sic onbitan,

* Subintellige in hoc loco *operam.* † Subaudire potes hîc *sensum, mentem, significationem.*

delibare,

Digitized by Google

delibare, degustare, postulat genitivum per ellipsin τοῦ dæl, *pars, portio*. hwæt *quid*, hwon, vel hwondæl, *paululum*, vel istiusmodi: ut, ðæt nænig man nanes metes onbite, *ut nemo cibum degustet*. ðæs * wines onbyrgde, *gustabat vinum*. Joh. II, 9. Sic apud *Goth.* ut *Marc.* IX, 9. þaize ni kausjand dauþaus, *qui non gustabunt mortem*. Sic quoque verbum gemiltsian, *misereri*, quandoque regit genitivum per ellipsin alicujus nominis, quod *ærumnam*, vel *conditionem* significat: ut *Marc.* IX, 22. ure gemiltsod, *nostri misertus*, i. e. *conditionem*, vel *ærumnam nostri misertus*: aliàs autem regit dativum, ut *Matth.* XVIII, 33. hu ne gebyrede þe gemiltsian ðinum efenþeowum. God ælmihtig us eallum gemiltsige, *Spelm.* conc. pag. 560. gemiltsa me synfullum, *id.* p. 599. Hisce addas, tyþigean, *concedere*: ut, riht is ðæt wreoþra gehwilc fulluhtes ꝥ scriftes tyþige. sona swa man gyrne, *i. e.* fulluhtes ꝥ scriftes gyrne. Sic etiam æt-hrinan, *tangere*, quandoque regit genitivum per ellipsin: ut *Joh.* XX, 17. ne æt-hrin ðu min. ubi subintelligi videtur lice, vel lichama, *corpus*, Matth. IX, 21. gyf ic hys reafes æt-hrine, ubi videtur subintelligi fnæd, *fimbria*. alibi autem regulariter, ut verbum transitivum, regit accusativum: ut in *Marc.* XXX, 31. *Luc.* VII, 14, & V, 13. Sic etiam cepan, *curare*, per ellipsin τοῦ ðinge, vel id genus nominis, quod πρᾶγμα, *rem*, vel *negotium* significat, regit genitivum: ut, he fleames cepte, *meditabatur fugam*. he cepte woruldlicre herunge, *curavit mundanam gloriam*. ðe æniges cristendomes cepaþ on heora life, Ælfric. de nov. test. Sic quoque ætsacan, *negare*, regit genitivum per ellipsin τοῦ lare, vel istiusmodi nominis, in *Luc.* XX, 27. ða ætsacaþ þæs æristes, *qui negant esse resurrectionem*. Sic in *Matth.* XXVI, 34, 35. ðriwa ðu wiðsæcst min. *Marc.* XIV, 31. ne ætsace ic ðin; in quibus exemplis, subintelligi videtur aliquod nomen *causam*, vel *notitiam* significans, ut mihi suggerit locus iste *Luc.* XXII, 57. ða ætsoc he, and cwæþ. eala wif. ne CAN ic hine. Ast ubi sensus non est ellipticus, hæc verba, utpote verè transitiva, requirunt accusativum, uti videre est *Matth.* X, 33. & XVI, 24. vide reg. 14.

VIII. Verba infinitivi modi accusativum ante se statuunt: ut *Luc.* XXIV, 39. gast næfþ flæsc and ban. swa ge geseoþ me habban. *spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me habere videtis*. vers. 23. ða secgaþ hyne libban, *qui dicunt eum vivere*. Apud *Anglo-Saxones* (ut & apud *Franco-Theotiscos*) pronomen tertiæ personæ verbis transitivis, & neutris per pleonasmum eleganter, & quasi acquisitive, postponitur: ut, gewiton him ða eastan, *tum ab oriente discesserunt*, Cædm. XXXVII, 9. gewat him ða mid cnosle ofer Caldea folc fæder Abrahames, *tum pater Abrahamus cum prole suâ transiit ultra Chaldæos*, XXXVIII, 25. Ða se eadiga beseah rinc ofer exle, ꝥ him ðær rom geseah unfeor þanon ænne standan, *tum beatus vir* [*Abrahamus*] *respexit, ibique vidit non procul stantem arietem*, LXIII, 1. Sorgedon bathwa and him oft betuh gnornword gengdon, Godes him ondredon, *dolebant ambo, & mutuas lamentationes multiplicabant à Deo metuentes*, XIX, 9. Ongunnon him ða bytlian. ꝥ heora burh rærian, *tum ædificare cœperunt, & urbes excitare*, XLI, 23. ðæt me is sorga mæst ꝥ Adam sceal minne stronglican stol behealdan, wesan him on wynne, *id maximè me vexat, quod Adamus solium meum eximium aspecturus est, & in beatitudine mansurus*, IX, 14. Ic hæbbe me fæstne geleafan up to ðam ælmihtigan Gode, *firmissime Deo omnipotenti confido*, XIII, 25. Sic, ðu meaht þe forþwfaran, *facessas hinc*, ibid.

IX. Apud *Gothos* nomina partitiva, aut partitivè posita, & certa numeralia postulant genitivum: ut, SUMAI FAREISAIE, *Luc.* XIX, 39. ÞARJAMMEH HABANDANE GIBADA, *v.* 26. IN SUMAMMA DAGE JAINAIZE, *Luc.* XX, 1. ÞARJIS ÞIZE WAIRÞIÞ QENS, *v.* 33. DAGE FIDWORTIGUNS, *Marc.* I, 13. MANAGAI ÞIZE SIPONJE IS, *Joh.* VI, 60. ANÞAR SIPONJE, *Matth.* VIII, 21. AINHUN LEIKE, *Marc.* XIII, 20. NI AINSHUN IST ÞIZE AFLETANDANE, *Luc.* XVIII, 29. JAH IN ÞIZEI BAURGE GAGGAIÞ, *ib.* X, 8. NI WAIHTE AINOHUN, *ib.* V, 19. ALL BAGME GODAIZE, *Matth.* VII, 17. ÞARJIZUH BAGME, *Luc.* VI, 44. ÞAZUH GUMAKUNDAIZE, *ib.* II, 23. vide ulterius *Joh.* XVIII, 29. *Marc.* IX, 49. *Luc.* VII, 41. *Joh.* XV, 2. *Luc.* XVI, 19. & V, 12, 17. & VI, 30. TWANS SIPONJE SEINAIZE, *Luc.* VII, 19. Non raró occurrunt similes locutiones apud *Cædm.* ut, engla sum ufan cyde, *p.* 62. *l.* 16. eadigra gehwam, *p.* 63. *l.* 8.

X. Superlativa cum *Latinè* exponuntur per *è, ex*, aut *inter*, genitivum sibi adsciscunt: ut, ALLAIZE GRASE MAIST, *omnium olerum maximum*, Marc. IV, 32. MINNIST ALLAIZE FRAIWE, *omnium seminum minimum*, *v.* 31. vide *Marc.* IX, 35. & XII, 28. Sic apud *Anglo-Saxones*, ealra wyrta mæst. ealra sæda læst.

XI. Comparativa cum *Latinè* exponuntur per *quàm*, & *Anglo-Saxonice* per ðonne, ablativum adsciscunt: ut, MANAGAIM SPARWAM BATIZANS SIJUÞ JUS, *multis passeribus meliores estis vos*, Matth. X, 31. MANAGIZA PRAUFETAU, *majus prophetâ*. MANAGIZA IST ALLAIM ÞAIM ALLBRUNSTIM, *majus est omnibus holocaustis*, Marc. XII, 33. *Anglo-Saxones* hunc sensum nunc per conjunctionem ðonne & nominativum exprimunt; nunc verò per ablativum: ut, synt selran ðonne manega spearwan. is mare eallum onsægd-

* Subaudienda est aliqua vox in hoc loco, qualis est calic, *poculum*, aut ejusmodi.

nyrrum, *Luc.* vii, 28. maiza iohanne þamma daupjandin — minniza imma — maiza imma.

XII. Interrogativum ƕa genitivum postulat: ut, ƕa ubilis, *quid mali?* Marc. xv, 14. ƕa waurde, *quid est hoc verbum*, Luc. iv, 36. ƕa laune, *quid mercedis*, ibid. vi, 32, 33. ƕa taikne, *Job.* vi, 30.

XIII. Legitur Nominativus absolutè positus: jah waurþans dags gatils, καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, *Marc.* vi, 21. Post ablativum absolutè positum occurrit immediatè nominativus absolute positus, *Luc.* iii, 1. raginondin pontiau peilatau iudaia, jah fidurraginja þis galeilaias herodes. filippauzuh þan broþrs is fidurraginja þis ituraias, *tetrarchâ autem galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarchâ Ituræa.* Legitur etiam accusativus absolutè positus, *Matth.* vi, 3. iþ þuk taujandan armaion, σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην. Sic *Marc.* v, 18. jah inngaggandan ina in skip, καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον. Sic *ib.* vi, 22. jah atgaggandein inn dauhtar herodiadins. jah plinsjandein. jah galeikandein herodau:

XIV. Multa etiam verba apud *Gothos* per ellipsin genitivo gaudent: ut, hilpan, *adjuvare*, Marc. ix, 22, 24. haban, *ib.* iv, 5. bileiþan, *relinquere*, Luc. xx, 31. beidan, *expectare*, Matth. xi, 3. Marc. xv, 43. fraihnan, *interrogare*, requirit gen. rei quæsitæ: ut fraihna izwis ainis waurdis, *Luc.* xx, 3. þaurban, *indigere*, Matth. ix, 12. Marc. xiv, 63. Luc. ix, 11. gamunan, *meminisse*, Luc. i, 72. usleiþan, *transire*, Marc. iv, 35. gafahan, *capere*, Luc. xx, 20. niman, *capere*, Marc. xii, 2. greipan, *prehendere*, ib. xiv, 51. uswenjan, *sperare*, Luc. vi, 35. Simplex tamen wenjan regit accusat. *Luc.* vii, 19, 20. Item verba sensus: ut, kausjan, *gustare*, Luc. xiv, 24. Marc. ix, 1. sildaleikjan, *admirari*, Luc. xx, 26.

XV. Verba hæc sequentia regunt dativum vel ablativum: bidjan, *orare*, Matth. vi, 6. galukan, *claudere*, ib. gifan, *dare*, ib. *v.* 12. afletan, *remittere*, ibid. attekan, *tangere*, cap. viii, 3, 15. ufhausjan, *obedire*. andhausjan, *idem*. gamotjan, *obviam ire*. usqiman, *occidere*. fraqistjan, *perdere*. Sic usqistjan, *Marc.* xi, 18. andhaitan, *confiteri*. anabiudan, *præcipere*. faurbiudan, *præcipere*. atwairpan, *projicere*. gaƕotjan, *objurgare*. witan, *observare, custodire*. gasakan, *corripere*. ufbrikan, *irritum facere, spernere*. warjan, *prohibere*. bileiþan, *relinquere*. skaidan, *separare*. sakan, *arguere, increpare*. fraþjan, *scire, cognoscere*. gafraujinon, *dominari*. gawaldan, *dominari, habere* vel *exercere potestatem*. kukjan, *osculari*. idweitjan, *exprobrare*. gaskaþjan, *nocere*. gahorinon, *mœchari*. gahorinoda izai in hairtin seinamma, sed hic ante izai, miþ videtur subintelligi. hausjan, *audire*. fullafahjan. *Marc.* xv, 15. uslaubjan, *permittere, licentiam dare*. fraqiman, *consumere*. afqiþan, *renuntiare*. fraliusan, *perdere*. fraletan, *remittere*. awiliudon, *gratias agere*. uskaujan, *suggillare*. galaubjan, *credere*. uswairpan, *ejicere*. usþriutan, *molestum esse*. * usdreiban, *ejicere*. ufarskadwjan, *obumbrare*. ubilwaurdjan, *maledicere*. gaþlaihan, *amplecti*. þiuþjan, *benedicere*. reikinon, *gubernare*. afwairpan, *abjicere*. strawan, *sternere*. wailatawjan, *benefacere*.

XVI. Cùm adjectivum vel pronomen refertur ad duas personas, quarum altera est masculini, altera fœminini generis & singularis numeri, adjectivum istud, vel pronomen apud *Gothos* ponitur in neutro genere & plurali numero: ut, *Luc.* i, 5, 6. zakarias, jah qeins is aileisabaiþ — wesun þan garaihta ba — gaggandona in allaim anabusnim fraujins unwahha. verbum verbo: *Zacharias, & uxor ejus Elizabeth — erant autem* justa *ambo, &* incedentia *in omnibus mandatis Domini inculpatè.* Sic *Luc.* ii, 43, 44. ni wissedun iosef jah aiþei is hugjandona in gasinþjam ina wisan, *non cognoverunt Joseph & mater ejus*, existimantia *illum esse in comitatu.* Sic *v.* 45. jah ni bigitandona, *& non* invenientia. *v.* 48. sai sa atta þeins (inquit mater Jesu) jah ik winnandona sokidedum þuk, *ecce pater tuus, & ego* dolentia *quærebamus te. v.* 50. jah ija ni froþun þamma waurda, *&* ipsa *non intellexerunt verbum istud.*

XVII. jah, conjunctio copulativa in *Luc.* cap. vii, 21, copulat dissimiles casus: gahailida managans af sauhtim. jah slahim. jah ahmane ubilaize: *Luc.* viii, 2. wesun galeikinodai ahmane ubilaize jah sauhtaim. an jeram þrin jah menoþs saihs. *Luc.* vi, 25. Sed ambæ hæ locutiones pro *ellipticis* potius sunt habendæ, utpote in quibus subintelligi videtur vox aliqua in ablativo casu, per quam ἐνέχων significatur, à qua dependere τὸ ahmane videtur.

XVIII. Verba composita regunt casus suarum præpositionum in utrâque lingua: ⁊ eallum

---

* Regit accusativum, *Marc.* ix, 28. usdreibandans allans ut, *ejiciens omnes.*

hir

his wordum wiþcwædon; and wiþwunnon, *& cunctis, quæ dicebat, contradicebant, & oppugnabant.* Ða æfterfylgde þam drihtnes were Cuþberhte se arwurþa were Æþelwold, *successit autem viro domini Cuthberto vir venerabilis Æthelwoldus*, Bed. H. E. p. 367. AGGILUS FRAUJINS ANASTOÞ INS. JAH WULÞUS FRAUJINS BISKAIN INS. *Luc.* II, 9.

XIX. Amant *Anglo-Saxones* substantivum ponere inter duo adjectiva cum eo concordantia in casu, genere, & numero: ut, na læs on eorþlicre frætwædnysse and gewitendre, *non in terrenis, & caducis ornamentis.* ðæs forelorenan mannes, and geniþereðan, *perditi illius, & damnati hominis*, Bed. H. E. p. 222, 224. Oswio se cyning grimme hergunge and unaræfnendlice ðrowade, *Rex Oswio acerbas, & intolerabiles irruptiones passus est*, p. 229. Wæs he se cyning in ða tid becumen on swa mycle lufan ðære Romaniscan cyricean gesetnysse, and ðære apostolican, *rex eo tempore, tanto tenebatur amore institutionis Romanæ, & apostolicæ ecclesiæ.*

Verbum gewitan, *decedere, discedere, transire, abire,* eleganter & aliquando per pleonasmum præponitur in constructione aliis verbis in infinitivo positis, & præcipuè verbis cognatæ significationis: ut, gewiton him ða eastan æhta lædan, *tum ab oriente discedentes bona secum ferebant.* Sic, gewat him ðat mid cnosle ofer Caldea-folc feran mid feorme fæder Abrahames, *tum pater Abrahamus cum prole sua, & bonis discessit ex Chaldæis.* Sic, him ða Abraham gewat æhte lædan. Sic etiam, him þa gyt gewat Abraham eastan eagum wlitan on land-cyst:.

Notandum etiam est eundem usum verbi doen, vel don, *agere, facere,* olim apud *Anglo-Saxones* fuisse, qui nunc obtinet apud *Anglos*, ut, *Marc.* VIII, 6. ubi hæc verba, *& dabat discipulis, ut apponerent; & apposuerunt turbæ,* sic vertuntur; and sealde his leorning-cnihtum þ hig toforan hym asetton, and hig swa dydon; *Anglice,* **and he gave to his disciples, that they should set before them, and they did so.** Quemadmodum enim mos apud *Gollos* obtinuit utendi pronominibus *celui,* & *celle*, ad tollendam nominum in eadem sententia repetitionem; sic *Anglo-Saxones*, & *Franco-Theotisci,* ad evitandam verborum repetitionem, in eodem membro orationis, invenerunt haud disparem usum verbi don, nec minus elegantem; quo ejusdem verbi in una periodo concursus, tanquam scopulus evitatur: ut, in ista *Evæ* ad *Adamum*: Þu meaht hit me witan. wine min Adam. wordum ðinum. hit ðe þeah wyrs ne mæg on þinu [ðinum] hyge hreowan. ðonne hit me æt heortan deð, *mî dilecte Adame, me jure meritoque possis verbis tuis increpare, etsi te non magis in animo tuo hujus facinoris, quam me animitus pœniteat,* Cædm. XX, 19. *Anglice* autem sic: **My dear Adam, you may well chide me, though in your soule you cannot repent more of this deed, than I from my heart do.** Notandum autem est istiusmodi phrases esse ellipticas, ut constat ex eo; quod sequitur: hwæt eac se broc. ðeah he swiþe of his riht-ryne. ðonne þær micel stan wealwiende of þam heahan munte on innan feallþ. ⁊ hine todælþ. ⁊ him his riht-ryne wiþstent. swa doþ nu ða þeostro ðinre gedrefednesse wiþstandan minum leohtum larum, *porro quemadmodum in torrentem justo suo alveo tumentem, ingens saxum ex summa rupi solutum volvitur, eumque dividens recto illius cursui resistit; sic tenebræ perturbati animi tui nostræ doctrinæ claritati obstant,* Boeth. p. 9.

XX. Affectant *Anglo-Saxones* istiusmodi phrases, in quibus retrahitur præpositio à nomine vel pronomine, cui præponi debet per ordinem constructionis, verbo in fine orationis adjungere: ut, ofer ealle ða scire þe he on scrife, *pro* ofer ealle þa scire on ðe he scrife, *per totam diæcesim, in qua pœnitentias injungit.* God swa gedemaþ us. swa we here demaþ þam ðe we on eorþan dom ofer agan, *pro* þam ofer þe we on eorþan dom agan, *Cod.* Canonum MS. Sic, ⁊ ealle hire men ðe hire mid woldon, *pro* ⁊ ealle hire men þe mid hire woldon, *Supplem.* MS. ad chron. *Sax.*

XXI. IST non raro apud *Mæso-Gothos* subintelligitur: ut, ƕAN AGGWU ÞATA DAUR, *quam angusta (est) porta,* Matth. VII, 14. ÞATA RIQIZ ƕAN FILU, *quantæ (sunt) illæ tenebræ?* ib. VI, 23.

XXII. *Mæso-Gothi* modum subjunctivum eleganter reddunt per participium: ut, MANNA WISANDS, *homo cum sis,* Italicè, *essendo huómo,* Joh. X, 33. WISANDS IN BALWEINIM, *cum esset in tormentis,* Italice, *essendo in tormenti,* Luc. XVI, 33.

XXIII. Verbum sæpe ab AT præpositione divellitur: AT IST ASANS, *adest messis.* AFTRA AT FILU MANAGAI MANAGEIN WISANDEIN, *iterum cum multa turba adesset.* Tmesios istius, quâ particula AT à verbo suo avellitur, innumera passim exempla occurrunt in argenteo codice, quæ attentus Lector per se facillime poterit observare: ut in *Matth.* VIII, 16. ubi AT debet separari ab ANDANAHTJA.

XXIV. LAUDA postpositum adverbiis aut nominibus videtur (ut observat *Junius*) comparationem insinuare: ut in SWALAUDA, *Joh.* XIV. 9. *Matth.* VIII, 10. *Luc.* VII, 9. SAMALAUDA, *Luc.* VI, 34. JUGGALAUDA, *Luc.* XIV, 51. *Marc.* XVI, 15.

FAÞS, vel FADS, in compositione nominibus postpositum significat summam rei totius dispositionem, procurationem, curam: ut in HUNDAFADS, *centurio.* ÞUSUNDIFAÞS, *tribunus.* BRUÞFAÞS, *sponsus.* SYNAGOGAFADS, *archisynagogus.*

XXV. WAIRÞ, vel WAIRÞS, in compositione postpositum vocibus respondet Latino *versùs, contra.* Hinc *Anglo-Saxonibus* eastweard, westweard, *orientem, occidentem versus.* *Angli* similiter **eastward, westward** dicunt, ut & **forward, backward, upward, downward.**

Caput Septimumdecimum.

In hoc capite, tanquam in appendice, continentur supplementa quædam haud ab instituto nostro aliena, quæ, ut majorem cum studioso lectore inirem gratiam, hic adjungere visum est.

Supplementum ad caput I.

Ex MS.^o Codice Bibl. Bodl. Digby, 63. de computo ecclesiastico. *Exaratus est codex à* Reginbaldo *presbytero scriptore de* Wigornia *circa nonæ centuriæ initium. Hæc sunt Specimina manuum, quas* Ælfredus R. *mutavit in* Gallo-Romanam. *vide cap. xxii, reg. xviii et xxii.*

Versus cicli annui versalis.
Lineæ xpi tuor. prima & q; conantian
nos. Adq; secunda thi cicli. q; indictio con
stet. S..... numeros ... tercia c....
Exeplu sug.... scriptio primi
cer... notariorum ad iohanne papa de ra
cione pascali. Quia dignatus est beatitu
do vestra papa ... a luna ... die
Si nosse cupis. quot sint ... sume
annos dni. quot quot fuerint. partire
per xviiii. dec..... xl ... dec.
lx. quod remanserit. partire per xviiii.

Alphabetum Majusculum		Alphabetum Minusculum	
a.	p.	a.	n.
b.	o.	b.	o.
c.	p.	c.	p.
d.	q.	d.	q.
e.	R.	e.	r.
f.	S.	f.	s.
G.	T.	g.	t.
h.	V.	h.	u.
i.	X.	i.	x.
k.	Y.	k.	y.
l.	Z.	l.	z.
m.		m.	

Pastorale Gregorii Alfredanum. MS. Hatton. Bibl. Bodl.

+ ÐEOS BOC SCEAL TO PIOGORA CEASTRE :

ÆLFRED kyning hateð gretan pærferð biscep his pordum luf
lice & freondlice. & ðe cyðan hate ðæt me com spiðe oft onge
mynd hpelce piotan iu pæron giond angelcyn. ægðer gegodcundra
hada ge porul cundra. & hu gesæliglica tida ða pæron giond angel
cyn. & hu ða kyningas ðe ðone onpald hæfdon ðæs folces gode & his
ærend precum hyrsumedon. & hie ægðer ge hiora sibbe. ge hiora
siodo ge hiora onpeald innan bordes ge hioldon. & eac ut hiora

M Burg. sculp. Univ. Ox.

Supple-

Supplementum ad caput II.

Nota, quòd in hujus capitis *reg.* 12. poni debet ψΑΤΑ ante ψΧ in numero plurali. Nam *Marc.* VI, 2. ταῦτα redditur *per* ψΑΤΑ.

Supplementum ad caput III.

Quædam substantiva apud *Anglo-Saxones* sunt dubii generis. Nota quod in *reg.* 25. Exempl. V. hANAnS facit gen. plur. in IVE: ut, hANAIVE: Ita conjicio, quia leguntur FRTIVE à FRTNS: SNNIVE à SNNS: ψANKNIVE à ψANKNS: VINTKAIVE à VINTKNS: Leguntur etiam AIψIVE à AIψA, & TNNψIVE à TNNψS, quæ forsan sunt heteroclita. Nota etiam quod hANAnS facit in vocativo singulari hANAAN: Sed quamvis facit in nominativo plurali hANAnNS; SNNNS tamen facit SNNENS; & ArrIAnS, ArrIAENS, *Marc.* XII, 25. & ArrIAEIS, *ib.* I, 13.

Notetur insuper, quòd prima tria exempla, *scilicet*, hIMINS, rAAANBEINS, hNNSAASTAψS, me judice, consideranda sunt tanquam unum idemque paradigma ejusdem declinationis, quæ facit genitivum singularem in IS, & AIS; dativum singularem in A, & AI; nominativum pluralem in ANS, XS, & EIS; dativum pluralem in AM, & IM; accusativum pluralem in ANS, & INS:

Exempla genitivorum singularium exeuntium in AIS; MAhTAIS, *Marc.* XIV, 62. ANAψAIS, *Luc.* II, 42. ANSTAIS, *ib.* IV, 22. ANAANNMFTAIS, *Luc.* IX, 51. AEK. *medicus*, facit AEKEIS, *Matth.* IX, 12. & pro ANAψIS vel ANAψAIS, occurrit ANAψNS, *Job.* VII, 14. Quædam in genitivo singulari occurrunt syncopen passa: ut, BANKrS pro BANKrIS, *Luc.* VII, 12. NAhTS pro NAhTIS, *ib.* II, 8. ψINAANS pro ψINAANIS, *Luc.* I, 5. rABEINS pro rABEINAIS, vel rABEINIS, *Marc.* IV, 19.

Exempla dativorum singularium exeuntium in AI; ANSTAI, *Luc.* II, 52. TAIKNAI, *ib.* II, 34. MAhTAI, *ib.* IV, 14. ANψIAAI, *ibid.* III, 16. A finale aliquando abjicitur à dativo singulari: ut in MITAA, BANKr, FKAIV, pro MITAAA, BANKrA, FKAIVA:

Exempla nominativorum pluralium exeuntium in XS, & EIS; ψINAANXS, VAIKXS, BXKXS, hNNAXS, STAINXS, VINAXS, hAIMXS, MAhTEIS, BAAEEIS, FKAVANKhTEIS:

Exempla dativorum pluralium exeuntium in IM; rAKAIM, BANKrIM, VANKTIM, SANhTIM, FKAVANKhTIM, STAAIM, AhAKIM, AAAABKNNSTIM, ANABNSNIM:

Exempla accusativorum pluralium desinentium in INS; TAIKNINS, *Job.* VII, 31. VAIhTINS, *Luc.* I, 1. AKMINS, *ib.* II, 28. MAhTINS, *ib.* III, 11. MITXNINS, *Luc.* V, 22. Sic pro linguæ *Mæso-Gothicæ* genio vocales facile transmutantur in aliis declinationibus: ut in hANAANS pro hANAnNS, *Marc.* XIV, 46. hANAAM pro hANAnM, *Luc.* I, 71. SANAEANAIN pro SANAEANAAN, *Job.* XV, 21. ψIZA, *ibid.* X, 16. & XVIII, 13. ni fallor pro ψIZN:

Appendix exemplorum.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. AAISAKIS, *magister.*	Nom. AAISAKEXS.
Gen. AAISAKIS.	Gen. AAISAKEE.
Dat. AAISAKEA.	Dat. AAISAKEAM.
Acc. AAISAKI.	Acc. AAISAKEANS.
Voc. AAISAKI.	Voc. AAISAKEXS.
Abl. AAISAKEA.	Abl. AAISAKEAM.

Declinatur AAISAKIS ut SINXNEIS, excepto dativo & ablativo singulari. hAIKAEIS, *pastor*, facit hAIKAEXS, *Luc.* II, 8. & hAIKAEXNAS, *v.* 20.

Numerus singularis.

Nom. ÏXhANNES, *Johannes.*
Gen. ÏXhANNES, *Matth.* IX, 14. *Luc.* V, 33. ÏXhANNIS, *Marc.* II, 18. *Matth.* XI, 12.
Dat. ÏXhANNE, *Matth.* XI, 4, 13. ÏXhANNEN, *Luc.* VII, 18, 22.
Acc. ÏXhANNEN. ÏXhANNAN, *Luc.* IX, 4.

Num. sing.	*Num. plur.*	*Num. sing.*	*Num. plur.*
Nom. MANNA, *homo.*	Nom. MANS.	Nom. VASTEX, *vestis.*	Nom. VASTEXS.
Gen. MANS.	Gen. MANNE.	Gen. VASTEXS.	Gen. ....
Dat. MANN.	Dat. MANNAM.	Dat. VASTEAI.	Dat. VASTEXM.
Acc. MANNAN.	Acc. MANS.	Acc. VASTEAN.	Acc. ....

Occurrit MANNA in dativo singulari. Gen. & acc. pl. non occurrunt.

 Supple-

Digitized by Google

Supplementum ad caput IV.

Nota in *reg.* 6. hujus capitis, quòd adjectiva non sunt omnia *materialia*, quæ formantur in en: ut docent midlen, *medioxumus*, suþeastern, *euro-australis*, cum multis aliis. Quod animadvertendum est à lectore.

Nota etiam in *reg.* 7. quòd god, mycel, & lytel irregulariter comparantur: ut, god, betere, betst, & selost; micel, mare, mæst; lytel, læsse, læst. Quibus addas, eaþlic, eaþre, eaþest. adverbium tamen regulariter comparatur: ut, eaþlice, eaþlicor, eaþlicost.

Regula adjectitia.

Adjectiva *Anglo-Saxonica* in E desinentia, in masculino genere, servant eandem terminationem in fœminino, & neutro, & sunt communis generis: ut, ðes, ðeos, and ðis wise, *hic, hæc, & hoc sapiens*. Sic selige est *hic, hæc, & hoc fælix*.

Supplementum ad caput V.

Nota in *reg.* 6. quòd pronomen þu significat ⁖, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ðu ðe. Et plur. juzei. ⁖, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ge ðe significat, scilicet *qui* in utroque numero, sed solum quatenus refertur ad *secundam personam* singularem vel pluralem præcedentem in eâdem oratione.

Observetur ad *reg.* 9. quod he pronomen demonstrativum usurpatur quandoque relative, ut articulus vel pronomen demonstrativum Se: forma monaþ. hine folc mycel Ianuarius gerim heton, *primus mensis, quem magnus populus* [*Romanus*] *Januarium Calendarii vocabant.* winter biþ cealdost. lencten hrimigost. he biþ lengest ceald. *hyems est frigidissima. ver autem, quòd diutissime manet frigidum, maxime pruinosum est.* Hoc autem pro more veterum *Cimbrorum*, & *Islandorum*, apud quos hinn pronomen demonstrativum relative non raro usurpatur.

Nota de pronomine SILBA sub *reg.* 19. hujus capitis, quòd, quamvis facit accusativum singularem in AN, ut videre est *Marc.* III, 26. *Luc.* IV, 23. c. IX, 23. *Joh.* VIII. 54. c. X, 33. c. XIV, 41. & alibi, occurrit tamen accusativus singularis terminatus in A, *Luc.* XIV, 11. & bis in commate 14. cap. 18. quod librarii errore factum puto.

Ad notas pag. XXIV. Wif est nomen neutrum, ut in omnibus linguis Septentrionalibus, ita speciatim in *Anglo-Saxonica*, ut observatum est ad regulam sextam capitis tertii. Exemplum ideo quod adductum est ad probandam regulam in imo margine datam, ad notam numeralem 5, ut falsum & plane ineptum rejiciendum est. Quamobrem, quòd errori huic suo forte non intenderit auctor, quum opus suum percenseret, de eo hîc loci monere candidum lectorem, & veniam ab eo rogare, sui arbitratus est.

Supplementum ad caput VI.

Inter numeralia reponas getwinne, *bini*, quæ vox occurrit in *Ælfrici* gramm. *Romano*-*Saxonicâ*.

Supplementum ad caput VII.

A WISAN, *esse*, formatur, ut ego existimo, præsens tempus modi optativi hoc modo:

Num. sing.	*Num. plur.*
WISAU, *sim.*	WISAIMA.
WISAIS.	WISAIÞ.
WISAI.	WISAINA.

Nota etiam, quòd, ut κατηγορήσω redditur per WROHIDEDJAU, à WROHJAN, contra regulam & analogiam grammaticæ: sic ἐλάλησα redditur per RODIDEDJAU, à RODJAN æque irregulariter, *Joh.* XVIII, 21.

Nota denique in regula 24, quod pro FRIJONDANS legitur FRIJONDS, *Luc.* VII, 6. pro FIJANDANS, FIJANDS; pro USWENJANDANS, USWENANS, *Luc.* VI, 35. & pro BISITANDANS, BISITANDS, *Luc*, VII, 17. Et participia ita syncopata in plurali, ni male auguror, fiunt nomina.

Supplementum ad caput XVII.

XXVI. Adjectivum apud *Anglo-Saxones* absolute positum non raro postulat genitivum: ut, wast þu auht oþres bi þe selfum to secganne, *nostine quid aliud de teipso dicere?* ðu for þinum godan willan wendest þ nan wiht unrihtlices þe on becuman ne mihte. *tu, pro probitate tua, putabas nihil injusti tibi accidere potuisse.*

XXVII. Adjectivum etiam absolute positum substantivum fit: ut, heora fæger hit is. næs þin. hwæt fagnast þu þonne heora fægeres, *hoc est eorum splendor, non tuus, quid ergo eorum splendore gloriaris?* Beheald nu mid hu hefigre racentan dysiges ⁊ ungesælþa hi sint gebundene, *ecce quam*

quam gravi catena insipientiæ & infortunii vincti sunt, Boeth. p. 107. Me þincþ ȝet mare punbor þ ir þætte byriȝ. ꝥ unrihtpirner nu ricraþ oꝼer ealne mibban earþ, *ad hæc magis miror, quod stultitia, & injustitia regnant per totum terrarum orbem*, p. 103.

XXVIII. In præterito periphrastico, participium non raro sequitur formam adjectivorum, cum substantivo non numero tantum, sed casu, & genere conveniens: ut, ðu me hæꝼꝼt aꝼrerꝼobne, *me consolatus est.* ðu me hæꝼꝼt nu ȝeꝼerne ꝥ oꝼercumenne mib þinre ȝerceaþpirnerre, *emendasti, & vicisti me tuis ratiociniis*, Boeth. p. 47.

Observationes generales.

I. Α finale ab accusativo singulari adjectivorum masculini generis aliquando per apocopen, euphoniæ gratiâ, aufertur: * ut in ҺAITANAN pro ҺAITANANΑ, *Luc.* VI, 15. ΨANΑ SVINΨAN pro SVINΨANΑ, *&c.* Hinc forsan MEINNΑ, *Matth.* XI, 10. per errorem scribæ literas transponentis scriptum erat, in argenteo codice pro MEINAN. Idem etiam accidit substantivis in accusativo singulari terminatis in Α: ut in SEIMΩN, *Luc.* VI, 15. pro SEIMΩNΑ, *Marc.* V, 18.

II. M, & N, in motione nominum tam substantivorum quàm adjectivorum facilè invicem mutantur: ut in ΓΑUΝΜΨIM, *Luc.* IV, 15. ΓΑUΝΜΨIN, *Matth.* IX, 35. Sic leguntur MΑNΑΓΑIM, & MΑNΑΓΑIN; MEINΑNΑ, & MEINΑMΑ; ЇM, & ЇN, *Luc.* VI, 13. *Marc.* X, 24. MΑNΑΓEIN, & MΑNΑΓEIM: ΑKINSΑNΑΑM pro ΑKINSΑNΑΑN: MΑҺTEΑNN pro MΑҺTEΑNM; ΓΑGNKΩM, & ΓΑGNKΩN; ΑΑΑΑMΑ, & ΑΑΑΑNΑ, vide *Joh.* VII, 23. *Luc.* III, 7. & IV, 11.

III. N, & NҺ, non solum verbis, atque adverbiis, ut observat *Junius* in *Glossario*, sed & nominibus, & pronominibus adjicitur, euphoniæ gratiâ: sic legitur SEIMΩNN, *Simona*, ex SEIMΩN, & N, vel per crasin ex SEIMΩNΑ, & N. inde etiam SEIMΩNΑN, *Luc.* V, 4. Sic leguntur ΑNҺGΩΑΑN pro ΑNҺGΩΑΑ, *seditione*; & ΑNҺGΩΑN, pro ΑNҺGΩΑ, *seditionem.* Quibus adde SKNΑΑN, ΨΑΤNҺ, ΨIZNҺ, &c.

Nota etiam, quòd ex NҺ, vel N, & finali syllabâ vocis cui adjicitur, aliquando fit synæresis: ut in SNMΑIҺ, *Marc.* VIII, 28. *Joh.* VII, 41. pro SNMΑINҺ. ЇΑΑGNҺ pro ЇΑΑGΑNҺ, *Luc.* VII, 6. ΑNΨΑKΑNN pro ΑNΨΑKΑNΑN. vide cap. XI, reg. 5. in margine, & cap. V. reg. 32. in margine.

IV. Α, & Ω, facilè mutantur in linguâ *Gothicâ*: ut, ΓΑKΑZNΑNS, *Luc.* XV, 6. ΓΑKΑZNΩNS, *v.* 9. ΑIVGEINΑN pro ΑIVGEINΩN, *Joh.* VI, 27.

V. Occurrunt etiam in *Ulphilanâ* versione irregularia nonnulla, & quasi extravagantia, de quibus ratio vix reddi potest, & quæ regulas, & præcepta grammatica prorsus respuunt. Sic ἐν γαστρὶ redditur (regulariter) ЇN KIΑΨEIN, *Luc.* I, 31. ЇN KIΑΨΩ, *v.* 24. & ЇN KIΑΨΩN, *c.* II, 5. εἰς πτῶσιν, ΑN ΑKNSΑEI, *Luc.* II, 34. forsan pro ΑN ΑKNSΑI, vel ΑKΑNSΑI. ЇZVΑKΑIZΩS ΓΑKΑIҺΤEINS, pro ЇZVΑKΑ. ҺKΑINGΑI cum G, à ҺKΑINS, forsan quia ҺKΑINS est à ҺKΑINGΑN. Hæc, & hujusmodi irregularia dicenda sunt, nisi potius numeranda quis censeat inter errores *librarii*; quorum haud exiguum numerum en tibi, lector candide, exhibeo: ut totidem exemplis discas nullâ curâ studiove prævenire posse, quo minus in correctissimis, & maximè venerabilibus manuscriptis, perinde ac præstantissimis, & virtutis nomine reverendissimis hominibus sui defectus contingant.

Luc. X, 1, ΑNΨΑKΑNΑ pro ΑNΨΑKΑNS: *Luc.* X, 2, ЇMMΑ pro ЇM: *ib.* IV, 27, ҺΑIΑEISΑNΑ pro ҺΑIΑEISΑIΑ: *Marc.* VIII, 6, ΨIZE pro ΨIZΑI: *ibid. v.* 12, ΓIBΑIΑI pro ΓIBΑIΑΑ: *ibid. v.* 38, VEIҺΑM pro VEIҺΑIM: *Marc.* IX, 3, ΓΑIΤMNNGΑNΑE pro ΓΑIΤMNNGΑNΑΑNS: *ib.* X, 8, ΑN ΑEIKΑS ΑIN pro ΑN ΑEIKΑ ΑINΑMMΑ: *Luc.* X, 6, ΨΑMMEI VESINΑ pro ΨΑIMEI VISΑNΑΑM: *Marc.* X, 13, ЇNΑ pro ЇMMΑ: *Joh.* X, 14, KNNNΩN pro KNNNΑNΑ: *Marc.* XVI, 7, ΑN ЇNΑ pro ΑNNNS; & pro ΑN ЇZVIS, *Marc.* XVI, 7. *Luc.* IX, 26, VEIҺΑME pro VEIҺΑIZE: *v.* 48. ΑΑΑΑN pro ΑΑΑΑIM: *cap.* XV, 22. SEINΑME pro SEINΑIM: *Luc.* XVII, 6, ΑNΑҺΑNSEIΑEI pro ΑNΑҺΑNSEIΑEΑI: *Marc.* XI, 1, VEMNN pro VESNN: *Luc.* I, 86. ΑΑΓNS pro ΑΑΓΑNS: *Marc.* XI, 17, VΑIΑEΑGINS pro VΑIΑEΑGINE, & BIΑΩ (ut & in *Luc.* XIX, 46,) forsan pro BIΑΩS, nisi potiùs sit genitivus pluralis à BIΑΑ, secundum observationem in margine ad finem capitis III. ac si legeretur in codice, quem transtulit *Ulphilas*, non οἶκος προσευχῆς, sed οἶκος προσευχῶν. *Marc.* IX, 23, ΨNS pro ΨNK: *ibid.* XVI, 1. ЇNVISΑNΑIN pro INVISΑNΑIS: *cap.* XII, 22, SΑ pro SΩ: *cap.* XV, 1. ΓNΑGΑNΑS pro ΓNΑGΑNS: *Luc.* XV, 10. ΑΓΓIΑNM pro ΑΓΓIΑIVE: *cap.* IV, 18, ҔKΑҺNNΨΑNΑIS pro ҔKΑҺNNΨΑNΑIM: *v.* 40, SΑΓN pro SΤΑIΓN: *Luc.* VIII, 42, ΓΑΑEIΨΑNΤI pro ΓΑΑEIΨΑNΑΑN: *cap.* VII, 35, SEINΑMΑ pro SEINΑIM: *cap.* V, 34, MΑΓNΑ pro MΑΓNN: *v.* 17, ҺΑIMΩ pro ҺΑIMΑ, dat. sing. vel ҺΑIME, gen. plur. *Luc.* VIII, 29, EISΑKNΑ pro EISΑKNΑIM: *v.* 49, ΨEIN pro ΨEINΑ: *Luc.* VI. 26, ΑN SIΠΩNGE SEINΑI pro ΑN SIΠΩNGΑM SEINΑIM: *cap.* XV, 23, VISΑM pro VISΑIM: ΓΑΨΑΑNҺNNΑEI, pro ΓΑΨΑΑNҺNN. *Marc.* XV, 8.

X His,

Digitized by Google

His, cum paucis aliis, inter legendum obſervatis, exiſtimavi ſubinde in aliis quidem fortè latere figuras dictionis, ſcilicet, *ſyncopen, epentheſin, apocopen, paragogen, metaplaſmum, metatheſin*, &c. in aliis verò unam figuram conſtructionis *antiptoſin*. Sed cùm conſiderarem iſtiuſmodi figuras rariùs locum habere in ſolutâ & ſimplici oratione, ea ſphalmata habenda duxi, quæ ex argenteo codice in ſuum apographum tranſcripſit clariſſimus *Junius*: partim quòd minutias grammaticas nondum excuſſerat, gloſſario ſuo intentus; partim quòd, pro more ſuo, religio illi erat in tam vetuſto & venerabili codice, ne vel unum apicem mutare.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

In quo, inſtitutis quibuſdam paralleliſmis, linguæ Anglo-Saxonica & Mæſo-Gothica cum Iſlandica, ſive Scandia-Gothica conferuntur.

ATque hìc quidem tantùm non laſſato, & ſuſcepto operi finem imponere volenti ecce mihi allata eſt multum deſiderata grammatica *Iſlandica Runolphi Jonæ*, quam *Hafniâ* petitam pro humanitate ſua mihi tranſmiſit reverendus & ornatiſſimus vir *Joan. Meckenus*, illuſtriſſimo *Georgio*, *Daniæ* & *Norwegiæ* principi hæreditario, à ſacris domeſticis. Avidè perlegi *Iſlandicæ* linguæ rudimenta, utpote in quibus, & quæ erudirent, & delectarent curioſos lectores me inventurum ſperarem. Neque res multum aliter, atque expectavi, evenit. Nam aurea multa & quæ præſertim oſtendunt propinquitatem *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæſo-Gothicæ*, cum veteri *Cimbro-Gothicâ* inter legendum ſe obtulere, quam inſtitutis certis quibuſdam paralleliſmis, ſive collationibus, linguarum & antiquitatum arctoarum ſtudioſis non gravabor in peculiari capite ob oculos ponere.

Collatio prima, quæ eſt articulorum.

I. Art. *Anglo-Sax.* Se, ſeo, þæt. Art. *Mæſo-Goth.* SA, SO, ÞATA. Art. *Iſlandicus* Sa, ſu, thad.

Numerus ſingularis.				*Numerus pluralis.*		
Nom.	Sa.	ſu.	thad.	Nom.	their.	thair.	thaug.
Gen.	theſs.	theirrar.	theſs.	Gen.	theirra.	theirra.	theirra.
Dat.	theim.	theirre.	thui.	Dat.	theim.	theim.	theim.
Acc.	thann.	tha.	thad.	Acc.	thaa.	thær.	thaug.
Abl.	theim.	theirre.	thui.	Abl.	theim.	theim.	theim.

Docet *Runolphus* articulos *Iſlandicos* (inter quos enumerat pronomen ſecundæ perſonæ, quod præponitur vocativis) ex pronominum promptuario eſſe ſumptos. Nos vero obſervavimus articulos *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* quum demonſtrativi, tum relativi pronominis vim, & uſum obtinere, & diſcentibus in idem redit utraque præceptio.

Collatio ſecunda, quæ eſt adjectivorum.

II. *Runolphus* in cap. IV. docet apud *Iſlandos* omnia adjectiva in omni genere bifariam terminari, vel ſecundum certas quaſdam regulas, quas ibi tradit; vel in e, & a, ſi articulus præponatur. Exempli gratia. Docet diſſyllaba, & polyſyllaba in ur in fœminino abjicere ur, & in neutro ad terminationem fœmininam adjicere t. ſic à goodur *bonus*, fit good *bona*, & goodt *bonum*. à blydur *blandus*, fit blyd *blanda*, & blydt *blandum*. Præmiſſis vero articulis adjectivum maſculinum terminatur in e, fœmininum, & neutrum in a: ut à blydur, fit ſa & thu blyde, ſu & thad blyda. Sic participia in ande, ſub unâ terminatione omnis generis ſunt, ſed præeunte articulo terminatio iſta mutatur in e, & a: ſic ab elskande, *hic, hæc, & hoc amans*, fit ſa & thu elskande, ſu & thad elskanda. His non abſimile quid notavimus in regula X. capitis IV. noſtræ grammaticæ, ubi obſervavimus adjectiva & participia *Gothica* emphatice, demonſtrativè, & vocandi caſu poſita, terminari, ſi ſint maſculini generis, in A; ſi fœminini vel neutrius in O; quod etiam in idem ferè redit cum regulâ *Runolphi*, quum neque demonſtretur, neque emphaticè quid dicatur ſine præmiſſis articulis, neque quis quem vocare vel invocare poteſt in *Anglo-Saxonicâ* non præpoſito pronomine ðu, quod inter articulos numerat Auctor noſter.

De comparatione adjectivorum in *Iſlandicâ* hæc eſt regula generalis, quod ab adjectivo fœminino in a formatur comparativum & ſuperlativum, illud addito re, hoc addito ſtur: ut ab haala fit haalare, haalaſtur. Quod quàm conſonum ſit iis, quæ tradidimus in regula VII, & IX, capitis IV. penes lectorem eſto judicium.

Porro

Digitized by Google

Porro docet grammaticus noster adjectivorum quædam terminari in **lingar**, **ingar**, & **ingar**. quædam in **leg**, & **legur**; quædam in **sker**, præsertim *Gentilia*, quæ exorandus est curiosus lector, ut conferre dignetur cum iis, quæ observavimus in cap. III, reg. XX. & in cap. IV, r. II, III, IV.

Tradit etiam diminutiva desinere in **ull**: ut à **bagge**, per diminutionem fit [1] **bøggull**, quod quàm prope accedit ad morem formandi diminutiva apud *Mæso-Gothos* viderit lector, cap. III. reg. XXVIII.

Denique tradit adjectiva, cujuscunque terminationis fuerint in nominativo, vocativum singularem semper terminare in *e*, ut nos docuimus adjectiva *Anglo-Saxonica*, & *Mæso-Gothica* semper emittere vocativum in a, & λ:

Collatio tertia, quæ est pronomium.

III. Cognatio pronominum patebit conferentibus ea, quæ tradidimus cap. v. cum sequentibus.

Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. **Eg**, ic, *ego*, *G.* ΙΚ.	Nom. **wid**, pit, *G.* ΥΙΤ.	Nom. **wier**, l **wer**, *G.* ΥΕΙS.
Gen. **myn**.	Gen. **ockar**.	Gen. **worra**.
Dat. **mier**.	Dat. **ockur**.	Dat. **oss**.
Acc. **mig**.	Acc. **ockur**.	Acc. **oss**.
Abl. **mier**.	Abl. **ockur**.	Abl. **oss**.

Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. [2] **thu**, *tu*.	Nom. **thid**.	Nom. **their**.
Gen. **thyn**.	Gen. **yckar**.	Gen. [3] **ydar**.
Dat. **thier**.	Dat. **yckur**.	Dat. **ydur**.
Acc. **thig**.	Acc. **yckur**.	Acc. **ydur**.
Voc. **thu**.	Voc. **thid**.	Voc. **thier**.
Abl. **thier**.	Abl. **yckur**.	Abl. **ydur**.

Sing. Plur. Nominat. caret. Genit. **sin**, *sui*. Dat. **sier**. Accusat. **sig**. Ablat. **sier**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	[4] **hann**, *ille*.	**hun**, *illa*.	**thad**, *illud*.	Nom. **theyr**, *illi*.	**thær**, *illæ*.	**thaug**, *illa*.
Gen.	**hanns**.	**hennar**.	**thess**.	Gen. **theirra**.	**theirra**.	**theirra**.
Dat.	**honum**.	**henne**.	**thui**.	Dat. **theim**.	**theim**.	**theim**.
Acc.	**hann**.	**hana**.	**thad**.	Acc. **thaa**.	**thær**.	**thaug**.
Abl.	**honum**.	**henne**.	**thui**.	Abl. **theim**.	**theim**.	**theim**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	**hinn**, *iste*.	**hin**, *ista*.	[5] **hitt**, l **hid**, *istud*	Nom. **hiner**.	**hinar**.	**hin**
Gen.	**hins**.	**hins**.	**hins**.	Gen. **hinna**.	**hinna**.	**hinna**.
Dat.	**hinum**.	**hinum**.	**hinum**.	Dat. **hinum**.	**hinum**.	**hinum**.
Acc.	**hinn**.	**hina**.	**hitt**, l **hid**.	Acc. **hina**.	**hinar**.	**hin**.
Abl.	**hinum**.	**hinum**.	**hinum**.	Abl. **hinum**.	**hinum**.	**hinum**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	[6] **huer**, *quis*.	**huor**, *quæ*.	**huort**, *quid*.	Nom. **huorier**, *qui*.	**huoriar**.	**huor**.
Gen.	**huers**.	**huorrar**.	**huers**.	Gen. **huorra**.	**huorra**.	**huorra**.
Dat.	**huorium**.	**huorre**.	**huoriu**.	Dat. **huorium**.	**huorium**.	**huorium**.
Acc.	**huorn**.	**huoria**.	**huert**.	Acc. **huoria**.	**huoriar**.	**huor**.
Abl.	**huorium**.	**huorre**.	**huoriu**.	Abl. **huorium**.	**huorium**.	**huorium**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N.	[7] **siaalfur**, *ipse*.	**siaalf**.	**sialft**.	Nom. **sialfer**.	**sialfar**.	**sialf**.
Gen.	**sialfs**.	**sialfrar**.	**sialfs**.	Gen. **sialfra**.	**sialfra**.	**sialfra**.
Dat.	**sialfum**.	**sialfre**.	**sialfu**.	Dat. **sialfum**.	**sialfum**.	**sialfum**.
Acc.	**sialfann**.	**sialfa**.	**sialft**.	Acc. **sialfer**.	**sialfar**.	**sialf**.

[1] In motione nominum **a** breve mutatur in **ø** brevissimum apud *Islandos*: sic **kanna**, *cantharus*, facit in genitivo & dativo singulari **kønnu**, in nominativo plurali **kønnur**, in dativo **kønnum**. [2] Ðu, ΨΠ. [3] ΙΖΥΑΚΑ. [4] ΘΑΙΝS, ΘΑΙΝΑ. [5] ΙΤΑ, hyt. **Hinn** transit in naturam articuli præpositivi: (quod non observatum est à *Runolpho Jona*) ut, **til hins thridia dags**, *Goth.* ΠΝΔ ΨΑΝΑ ΨΚΙΔΟΙΝ ΔΑΓ, *Matth.* XXVII, 64. **hiner blindu**, ΨΑΙ ΒΛΙΝΔΑΝS, *Matth.* IX, 28. *v. Matt.* V, 25. [6] ΘΑS, & ΘΑΚΘΙS. [7] Sylf, SIΛΒΑ.

Digitized by Google

Pronomina possessiva.

	Singulariter.				*Pluraliter.*		
N. [1]	minn, *meus.*	myn, *mea.*	mitt, *meum.*	Nom.	miner.	mynar.	myn.
Gen.	myns.	minnar.	myns.	Gen.	minna.	minna.	minna.
Dat.	mynum.	minne.	mynu.	Dat.	mynum.	mynum.	mynum.
Acc.	minn.	mina.	mitt.	Acc.	myna.	mynar.	myn.
Abl.	mynum.	minne.	mynu.	Abl.	mynum.	mynum.	mynum.

Eodem modo declinatur thinn, *tuus*: syn, vel siin, *suus.*

Ockat, *noster, nostra*: ockart, *nostrum*, de duobus scilicet; ut uncer *Anglo-Sax.* ΠΓΓUΛK *Goth.*

	Singulariter.				*Pluraliter.*		
Nom. [2]	wor, *noster.*	wor, *nostra.*	wort, *nostrum.*	Nom.	worer.	worar.	wor.
Gen.	wors.	worrar.	wors.	Gen.	worra.	worra.	worra.
Dat.	worum.	worre.	woru.	Dat.	worum.	worum.	worum.
Acc.	worn.	wora.	wort.	Acc.	wora.	worar.	wor.
Abl.	worum.	worre.	woru.	Abl.	worum.	worum.	worum.

	Singulariter.				*Pluraliter.*		
N.	yckar, [3] *vester.*	yckar.	yckart.	Nom.	yckrer.	yckar.	yckar.
Gen.	yckars.	yckrar.	yckars.	Gen.	yckara.	yckara.	yckara.
Dat.	yckrum.	yckare.	yckru.	Dat.	yckrum.	yckrum.	yckrum.
Acc.	yckarn.	yckra.	yckart.	Acc.	yckra.	yckar.	yckar.
Abl.	yckrum.	yckare.	yckru.	Abl.	yckrum.	yckrum.	yckrum.

Eodem modo declinatur ydar, *vester*, ÏZYΛK.

	Singulariter.				*Pluraliter.*		
N. [4]	thesse, *bicce.*	thesse, *hæcce.*	thetta, *bocce.*	Nom.	thesser.	thessar.	thesse.
Gen.	thess, thessa.	thessarar.	thess, thessa.	Gen.	thessara.	thessara.	thessara.
Dat.	theim.	theirre.	thui.	Dat.	thessum.	thessum.	thessum.
Acc.	thann.	thaa.	thad.	Acc.	thessa.	thessar.	thesse.
Abl.	theim.	theirre.	thui.	Abl.	thessum.	thessum.	thessum.

Collatio quarta, quæ est numeralium.

IV. Cognatio numeralium cardinalium patebit, si cap. VI. cum his, quæ sequuntur, conferatur.

	Singulariter.				*Pluraliter.*		
Nom.	eynn, *unus.*	eyn, *una.*	eitt, *unum.*	Nom.	tueir, *duo.*	tuær.	tuo.
Gen.	eyns.	eynnrar.	eyns.	Gen.	tueggia.	tueggia.	tueggia.
Dat.	eynum.	eynnre.	eynu.	Dat.	tueimur.	tueimur.	tueimur.
Acc.	einn.	eyna.	eitt.	Acc.	tuo.	tuær.	tuo.
Abl.	eynum.	eynnre.	eynu.	Abl.	tueimur.	tueimur.	tueimur.

	Pluraliter.				*Pluraliter.*		
Nom.	thryr, *tres.*	thriar.	thriu.	N.	fioorer, *quatuor.*	fioorar.	fiogur
Gen.	thriggia.	thriggia.	thriggia.	Gen.	fiegra.	fiegra.	fiegra.
Dat.	thremur.	thremor.	thremur.	Dat.	fioorum.	fioorum.	fioorum.
Acc.	thriaa.	thriaar.	thriu.	Acc.	fioora.	fioorar.	fiogur.
Abl.	thremur.	thremur.	thremur.	Abl.	fioorum.	fioorum.	fioorum.

Reliqua usque ad *centum* sunt indeclinabilia: ut, fimm, sex, sio, aatta. nyu. tyu, ellefu, toolf, threttan, fioortan, *&c.* Tuttugu, *viginti.* thriatyu, fiorutyu, fimmtyu, sextyu, siotyu, attatyu, nyu tyu, tiutyu. [*Goth.* TΛIhΠΠTΛIhΠΝλ] vel hundrad: quod sic declinatur:

---

[1] Min, MEINS. [2] Une, [3] De duobus. [4] *Anglo-Saxonice* ðir, ðat, *Gothice* ΦΛTΛ.

Num.

Num. ſing.	Nom. hundrad. Gen. hundrads. Dat. hundrade. Acc. hundrad. Abl. hundrade.	*Num. plur.*	Nom. hundrud. Gen. hundrada. Dat. hundrudum. Acc. hundrud. Abl. hundrudum.

Sic compoſita cum declinabilibus: tuo hundrud, tueggia hundrada, tueimur hundrudum, *&c.* in quibus utrumque declinatur. At in reliquis ſolum poſterius, cum prius ſuâ naturâ ſit indeclinabile: ut, fimm hundrud, fimm hundrada, *&c.* Sic ſex hundrud, ſio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud. thuſund, quod ſic declinatur:

Num. ſing.	Nom. thuſund. Gen. thuſundar. Dat. thuſund. Acc. thuſund. Abl. thuſund.	*Num. plur.*	Nom. thuſunder. Gen. thuſunda. Dat. thuſundum. Acc. thuſunder. Abl. thuſundum.

Propinquitas *ordinalium* ex ſubjectis oſtenditur: Firſtur, vel firſte, *primus*: firſt, vel firſta, *prima*: firſt, vel firſta *primum*. plural. Firſter, *primi*: firſtar, *primæ*: firſt, *prima*.

Annar, *ſecundus*: onnur, *ſecunda*: annad, *ſecundum*. plural. adrer, *ſecundi*: adrar, *ſecundæ*: onnur, *ſecunda*.

Thridie, *tertius*: thridia, *tertia*: thridia, *tertium*: gen. dat. acc. abl. thridia, thridiu, thridia. plural. thridiu, per omnes caſus. Sic declinantur fioorde, fimtte, ſiotte, ſiounde, aattunde, nyunde, tiunde, elleffte, toolffte, threttande, fimtande, ſextande, *&c.* tuttugaſte, thritugaſte, fertugaſte, fimtugaſte, ſextugaſte, ſiotugaſte, attatugaſte, nytugaſte, hundradaſte, *&c.*

Idem etiam *multiplicativa* demonſtrant, ut, einfalldur, vel eynfallde: eynfolld, vel eynfallda: eynfallt, vel einfallda. Simplex: tuefalldur, threfalldur, *&c.*

V. *Quinta collatio, quæ eſt verborum, & imprimis verbi ſubſtantivi, cujus auxilio formantur verba paſſiva apud* Iſlandos.

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Er, *ſum*. ert. er.	erum. erud. eru.	Perfect.	War, *G.* VΛS, *eram*. warſt, VΛKST. war, VΛS.	worum. worud. woru.
	Eg er elskadur, *amor*, vel *amatus ſum*.			Eg war elskadur, *amabar*, vel *amatus eram*.	

Imperativi præſens.

Sing.	*Plur.*
were eg. wer thu. were hann.	werum wid, wier. were thid, thier. were theyr.

Were, vel ſie eg elskadur, *ſim amatus*.

Conjunctivus, vel potentialis.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. Præſ.	ſie, *G.* SIGΛN. ſiert. ſie.	ſieum, *G.* SIGΛIMΛ. ſieud. SIGΛIΦ. ſieu. SIGΛINΛ.	Temp. Imper.	wære, pæpe. wærer. wære.	wærum, pæpon. wærud. wære.
	Ad eg ſie elskadur, *ut ſum amatus*.			Ad eg wære elskadur, *ut eſſem amatus*.	

Infinitivus.

Præſens tempus. Ad wera, *Gothice* VISΛN: Participium præſentis. Werande, *Sax.* peſande, *Gothice* VISΛNΛS, ὤν. Participium præſentis paſſivum. Wered, γινόμενος.

Vox paſſiva.

Modus indicativus.

Temp. præſ.		Imperf.	
werd, *fio*, VΛIKΦΛ. werdur. werdur.	werdum, VΛIKΦΛM. werdid. werda.	ward, VΛKΦ. wardſt. ward.	wrdum, VΛNKΦNM. wrdud. wrdu.

Impera-

Imperativi præsens.

werde eg, ΥΑΙΚΦ:	werdum wid, wier.
werder thu.	werde thid, thier.
werde hann.	werde their.

Conjunctivus.

	Sing.	Plur.		Sing.	Plur.
Temp. præſ.	werde.	werdum.	Imperfect.	yrde.	yrdum.
	werder.	werded.		yrder.	yrdud.
	werde.	werde.		yrde.	yrde.

Ad eg werde, *ut fiam.* Ad eg yrde, *ut fierem.*

Infinitivi præſens: * Ad werda, ΥΑΙΚΦΑΝ, peoрþan.
Particip. præt. wordenn, ΥΑΝΚΦΑΝS, ƿorden.

Præterea lingua *Iſlandica* ſequentia auxiliaria habet communia cum *Anglo-Saxonicâ*, heffe, wil, ſkal, maa, quæ conjugantur, ut infra ordine ponuntur:

Modus indicativus.

	Sing.	Plur.		Sing.	Plur.
Temp. præſ.	heffe, *habeo.*	† hoffum	Præteritum.	haffde.	hofdum.
	heffur.	haffed.		hafder.	hofdud.
	heffur.	haffa.		haffde.	hoffdu.

Eg heffe elſkad, *amavi.* Eg heffe vered elſkadur, *amatus fui.*

Eg haffde elſkad, *amaveram.* Eg haffde wered elſkadur, *amatus eram.*

Conjunctivus.

	Sing.	Plur.		Sing.	Plur.
Temp. præſ.	hafe.	hofum.	Præteritum.	hefde.	hefdum.
	hafer.	hafed.		hefder.	hefdud.
	haffe.	haffe.		hefde.	helde.

Ad eg hafe elſkad, *amaverim.* Ad eg hafe wered elſkadur, *amatus fuerim.*

Ad eg hefde elſkad, *amaviſſem.* Ad eg hefde wered elſkadur, *amatus fuiſſem.*

Infinitivi præſens: Ad hafa. Ad hafa elſkad, *amaviſſe.* Ad hafa wered elſkadur, *amatum fuiſſe.*

Modus indicativus.

	Sing.	Plur.		Sing.	Plur.
Temp. præſ.	wil.	wilium.	Temp. præt.	willde.	willdum.
	willtt.	wilied.		willder.	willdud.
	will.	wilia.		willde.	willdu.

Eg wil elſka, *amabo.*

Modus indicativus.

Tempus præſens.	ſkal.	ſkulum.
	ſkallt.	ſkulud.
	ſkal.	ſkulu.

Conjunctivus.

	Sing.	Plur.		Sing.	Plur.
Temp. præſ. vel futur.	ſkule.	ſkulum.	Temp. præt.	ſkillde.	ſkilldum.
	ſkuler.	ſkuled.		ſkillder.	ſkildud.
	ſkule.	ſkule.		ſkillde.	ſkillde.

Eg ſkal elſka, *amabo.* Ad eg ſkule elſka, *amavero.* Ad eg ſkule werda elſkadur, *amatus fuero.*

---

* Ad werda, vel wera elſkadur, *amari.* † Sic apud *Mæſo-Gothos* vocales ſæpe mutantur in motione verborum: ut in ΓΚΑΦ, plur. ΓΚΧΦΝΝ. ΝΑΜ, plur. ΝΕΜΝΝ, *&c.*

Man

Mun etiam apud *Islandos*, ut apud *Mœso-Gothos* ΜΑΝΑ, in constructione cum aliis verbis futuri temporis adjacentiam indicat, &, haud secus ac **skal**, efficit orationis structuram non absimilem illi, quam habet *Græcorum μέλλω*: ut, **eg skal giora**, **eg mun giora**, *faciam*, vel *facturus sum*. Sic autem conjugatur.

Indicativi præsens.

Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
* mun.	munum.	mune.	munum.
munt.	munuð.	muner.	mune.
mun.	munu.	mune.	mune.

Eg mun elska, *amabo*. **Eg mun verda elskadur**, *amatus ero*. **Ad eg mune elska**, *amavero*. **Ad eg mune verda elskadur**, *amatus fuero*.

Nota etiam quod **skal**, & **mun** sola nihil signif. apud *Island*. & quod **mun** apud septentrionales *Anglos* & *Scotos* gerundivam vim etiam habet, conjunctum cum aliis verbis: ut, **I mun go**, *abeundum est mihi*.

Indicativi præsens. *Conjunctivi præsens.*

Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
maa.	meigum.	meige.	meigum.
maatt.	meigið.	meiger.	meigeð.
maa.	meiga.	meige.	meige.

Eg maa elska: **Ad eg meige elska**.

Islandi etiam circumscribunt tempus futurum per **eg aa**, *debeo*, ab **ad** † **eiga**, *habere*: & **eg ætla**, *destino*, *statuo*, *certum mihi est*: ut, **Eg aa giora that**, **eg ætla giora that**. *ego faciam*, vel *facturus sum hoc*, *certum est mihi hoc facere*. Hujus vocis **ætla** manifesta sunt vestigia in sermone *Eboracensi*: ut, **I never ettled that**, *nunquam hoc intendi*: **I never ettled you't**, *nunquam hoc tibi destinavi*.

VI. Denique *collatio* indeclinabilium ostendit linguas *Anglo-Saxonicam* & *Mœso-Gothicam Islandicæ* esse propinquas: ut adverbia **huar**, hwær. **thar**, ðær. **hiodra**, hiδeꞃ. **thadra**, ðiδeꞃ. **nidre**, nyðoꞃ. **huadan**, ΘΑΨ, vel ΘΑΑ. **idag**, iδæʒeꞃ. **iia**, ʒea, ΓΑΗ, *&c.*

Præpositiones: til, til. **innan**, innan. **af**, oꝼ, ΑΓ: **umm**, ymb. **ofann**, uppan, *&c.*

Conjunctiones: **og**, eac. **edur**, aþoꞃ, *&c.*

Hic gradum sistet Tyro in Anglo-Saxonicis; *etenim quæ sequuntur non in usum novitiorum scripta sunt; sed iis destinata, qui in hac lingua mediocrem saltem peritiam sunt consecuti.*

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

De Linguæ Anglo-Saxonicæ *Dialectis.*

I. HActenus de *Anglo-Saxonico* sermone, quem in auctoribus, qui in australibus, & occidentalibus nostræ *Britanniæ* partibus floruerunt, habemus purum, suavem & regularem, tractavimus. Jam restat, ut de ejusdem linguæ Dialectis, in sequentibus nonnihil commentemur; siquidem varias apud proavos nostros extitisse suæ linguæ Dialectos nemini in *Saxonicis* monumentis vel mediocriter versato dubitandi locus esse potest. Hoc ut *Philo-Saxonum* gratiâ in alterâ editione facerem, *G. Nicolsonus* vir in Septentrionali literatura & antiquitatibus summus, cum in literis suis ad nos datis, tum in egregio opere suo, cui titulus * **The English Historical Library**, auctor primus fuit; non solum nostri fore instituti ratus, ut de *Dano-Saxonicâ* Dialecto singulare caput adjungerem, sed id ad ipsas *Institutiones* nostras, si non perficiendas, saltem adornandas, desiderari clamat, & ut effectum darem, plurimis verbis contendit.

II. Morem igitur doctissimi viri precibus gerens, ut ut ingravescente ætate, & adversis rebus pene fractus, ad opus me accingo, ingens quidem studio & operâ, etsi mole exiguum. Et ne in atrio operis lectorem candidum diutius officiosis verbis, quam par est, detineam; pro tribus linguæ *Saxonicæ* epochis totidem Dialectos censeo esse statuendas: Prima est, quam majores nostri locuti sunt à primo suo in *Britanniam* ingressu ad *Danorum* usque introitum, per trecentos

---

* Vide *Fr. Junii* glossarium *Gothicum* in ΜΑΝΑΓΑΝ. & regulam XIX cap. 8. † Vide capitis VII regulam 19. * Pagina 110, partis primæ.

& triginta septem annos, quo tempore *Pictis* & *Britannis* se immiscentes, parum simplicitatis, & puritatis linguæ suæ patriæ non potuerunt forsan non amittere. Sed cum nulla, proh dolor! istius ævi literaria monumenta, neque membranis inscripta, neque lignis saxisve incisa extent quæ scio, præter veri *Cædmonis* fragmentum quod in lib. IV, cap. 24. E. H. *Bedæ* regia versione extat, & forsan Harmoniam evangeliorum *Cottonianam* poetice, & paraphrastice scriptam; de hoc, quod *Britanno-Saxonicum* dicendum esset, idiomate, nihil plane habemus dicere.

III. Secunda est, quæ in usu erat à *Danorum* in *Britanniam* ingressu ad *Normannorum* adventum, per bis centum septuaginta quatuor annos, præsertim in locis *Angliæ* septentrionalibus, & australibus *Scotiæ*, quibus victores longe ante incubabant *Dani*, quàm sub *Canutis* R.R. universam Angliam subjugaverunt; & de hac Dialecto, binis [1] evangeliorum versionibus insignitâ, quarum alteram interlineatus codex *Rushworthianus*, alteram interlineatus codex *Cottonianus* conservat, in proximo capite cum Deo tractaturi sumus.

IV. Tertia illa est, quam locuti sunt majores nostri à *Normannorum* ingressu ad *Henrici* ejus nominis secundi tempora. Hanc *Normanno-Dano-Saxonicam*, & versùs hujus periodi finem, *Semi-Saxonicam* vocandam censemus, & de eâ, quoniam [2] monumentis literariis ex quibus exempla sumenda sunt, uti fruique nobis contigit, ut pauca etiam tradam, instituti nostri rationem postulare judicamus.

CAPUT VIGESIMUM.

De Dialecto Dano-Saxonica, *in soluta oratione.*

I. HIsce, de variis linguæ *Anglo-Saxonicæ* Dialectis & Dialectorum epochis, prælibatis; de *Dano-Saxonicâ*, quæ & *Germano-Saxonica*, vel *Theotisco-Saxonica* dici potest, tractandum est. Etenim ut magnam gentium colluviem, quas *Northmannos*, *Ethnicos*, & *Piratas* chronographi, & historici *Saxonici* vocabant, cum *Cimbris* sive *Danis* suis, ad novas in *Anglia* sedes quærendas, secum diversis temporibus duxerunt profectionis Duces: ita *Dano-Saxonica* Dialectus, de qua jam agitur, non ex *Cimbricis* tantum vocibus, sed etiam *Theotiscis* tam nominibus & pronominibus, quàm verbis, cum *Saxonicis* intermixtis constat, ut lector in *Franco-Theotisca* lingua haud omnino hospes in exemplis regularum, quæ sequuntur, facile poterit observare. Porro non exoticas tantum voces, sed exoticum genus scribendi, exoticas phrases, & præceptorum grammaticalium, quibus purior *Saxonica* gaudebat, contemptum omnimodum & desuetudinem introduxit colluvies illa hominum; adeo ut Dialectum hanc, si voces spectes, barbaram; si scriptionem vocum, magis barbaram; si vero phrases exteras & idiotismos consideres, & ut grammaticæ, pari feritate, quâ illi omnes *Angliæ*, partes devastavit, ipsa barbarie magis barbaram jure meritoque possis dicere.

II. Primo igitur purioris *Saxonicæ* nitorem & elegantiam cum externarum vocum barbarie dehonestavit *Dano-Saxonica* Dialectus. Sic in codice *Cottoniana* legimus mec, mek & meh, pro me, *me*, à *Francico* mich, mik, mih, vel *Cimbrico* mig, i in e mutatâ: ðaꞅ þe alle ic [3]ꞅello ᵹiꝼ ðu [3]ꝼalleꞅ ł [3]ꞅliohꞇaꞅ ꞇo ƿoꞃþenne mec, *hæc tibi omnia dabo, si cadens adoraveris me.* Ne iꞅ meh ƿyꞃþe, *non est dignus me.* oꝼeꞃ meh, *super me.* Se þe [4]onꝼoeꞅ iuh, meh onꝼoeꞅ, *qui recipit vos, me recipit*, Matth. X. 41. Eadiᵹ iꞅ ꞅe ðe ne byþ onꞅƿyꞃnende in mec, *beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me*, Matth. XI, 6. Sic etiam legitur þec & þeh, pro þe, *te*, à *Cimbrico* þig, vel *Franco-Theotisco* thich, thigh, thih: ꞅende þeh uꝼe hidune, *mitte te deorsum*, Matth. IV, 6. enᵹlum hiꞅ bebead oꝼ þe ⁊ in hondum ᵹenimmeꞅ þec, *angelis suis mandavit de te, & manibus tollent te*, ib. Sic juh pro eoƿ, *vos*, *vobis*: ut, ꝼoꞃᵹeꝼeꞅ ⁊ iuh, *dimittet & vobis*, Matth. VI, 14. & iueꞃ, iueꞃꞃe, *vester*, *vestra*, à *Francico* jûuuer, jûuuere, *Sax.* eoƿeꞃ: ut, ꞅuæ lehꞇeþ lehꞇ iueꞃ, *sic luceat lux vestra.* ꝼædeꞃ iueꞃ, *pater vester.* ꝼoꞃᵹeꝼeꞅ ⁊ iuh ꝼædeꞃ iueꞃ heoꝼenlic ꞅynna iueꞃꞃa, *dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra.* ne ꝼædeꞃ iueꞃꞃe ꝼoꞃᵹeꝼeꞅ ꞅynna iueꞃꞃe, *nec pater vester dimittet peccata vestra*, Matth. VI, 14, 15. Sic uꞅic, uꞅich, uꞅiᵹ, uꞅih, *nos*, pro *Sax.* uꞅ. *Francice* unsich, unsih, unsihh, unsig: ne inlæd uꞅih in coꞅꞇnunᵹe, ah ᵹeꝼꞃiᵹ uꞅich ꝼꞃom yꝼele, *ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.* dꞃihꞇen hæl uꞅih, *domine salva nos*, Matth. IX, 25. ðu cuome hideꞃ æꞃ ꞇid ꞇo ƿinenne uꞅih, *venisti huc ante tempus torquere nos.* ᵹiꝼ ðu ƿoꞃpeꞅ uꞅiᵹ ꞅend uꞅiᵹ, *si ejicis nos, mitte nos.* Sic

---

[1] De his codd. MSS. tractat *Tho. Mareschallus* in observationibus suis in versionem evangeliorum *Anglo-Sax.* p. 491, 492. De *Cottoniano* autem codice consulendus est reverendus vir *Thom. Smithus* de rep. literaria & ecclesiastica præclare meritus, in sua Bibliothecæ *Cottonianæ* historia & synopsi. [2] Qualia sunt nonnullæ *Chartæ*. liber *Ormulum* inscriptus. Eccesiæ cathedralis *Roffensis* codex, *Textus Roffensis* dictus. & in biblioth. *Coll. Trin. Cantab.* Rythmi cujusdem poetæ *Semi-Saxonice.* quique etiam extant in bibl. *Bodl.* Digb. A. 4. [3] Vid. R. XIV. [4] Vid. R. XIV.

uꞅe

usr & user; *noster. Francice* unser, user, usser, usse, use, pro *Sax.* ure. fader usen þu arþ ł ðu bist in heofnum, *pater noster, qui es in cælis.* cod. *Rusb.* Joh. III, 11, ⁊ cyþnisse use ł userra ne onfeas ge, *& testimonium nostrum non accipitis.* Joh. IV, 12, ahne arþ þu mara fe-der usum Iacobe, *anne major es patre nostro Jac.* hlaf userre ofersirtlic sel us to dæg. ⁊ forgef us scylda ussa suæ ue forgefon scyldgum usum, *panem nostrum supersubstantialem da nobis bodie, & dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus debitoribus nostris.* ðe ilco untrymnes-se ł unhælo ussu onfeng, *ipse infirmitates nostras accepit,* Matth. VIII, 17. Nota autem quod iuh pro eow, *vos, vobis,* scribitur etiam iuh, iwh, iuch, iuih, *Francice* juich, juch, juh, juu, ju. of iuh an divl is, *ex vobis unus Diabolus est.* ich cueþo iwh, *dico vobis,* Matth. XXVI, 21. and ic gedo iuih, *& faciam vos,* Matth. IV, 19. ic cuæþ iuch, *dico vobis.*

Cneo, ut cneorisse, *generatio*: from Daviþe oððe to færennisse Babylonie feowertene cneo sint. ⁊ from færenisse Babilonie oððe to Kriste kneorisse sint feowertene, *à David usque ad transmigrationem Babylonis quatuordecim generationes, & à transmigratione Babylonis usque ad Christum* XIV *generationes,* cod. *Rusb.* Matth. I, 17. Sic in eodem cap. fære, & fæ-rennisse, *transmigratio.*

Beoþan, pro beoþ: ut in cod. *Rusb.* cumaþ æfter me. and ic gedom þ git beoþan monna fiscerer, *venite post me, & faciam vos fieri piscatores bominum,* in cod. impresso, ⁊ ic do þ git beoþ manna fisceras:·

Iuich, iuch, iuib, iuh, iwh, in cod. *Rusb.* scribitur eowic & iowih, & ge iow, *ipsi vos.* ut in evang. Matth. capite quinto, Eadig ge beoþ ðonne eowic wærgaþ menniscе eower hettende beoþan, *beati estis cum maledixerint vobis bomines, & persecuti vos fuerint.* doeþ well ðæm ðe eowic hateþ, *benefacite bis, qui oderunt vos.* Sic Joh. I, 26, ic fulwo iowih in wætre, *ego baptizo vos in aqua.* cap. III, 28, ge iow me cyþnisse werhtwymer, *ipsi vos mibi testimonum perbibetis. Saxonice* ge sylfe me synd to gewitnesse:·

Ðegen, vel ðegn, *discipulus.* cod. *Rusb.* Joh. II, 11, 7. gelefdun in hine ðegnas his, *& crediderunt in eum discipuli ejus.* & *v.* 17. gimyndige wærun ðegnas his, *recordati sunt discipuli ejus.* In hac significatione non raro usurpatur vox in primæva *Anglo-Saxonica* sive *Francicé* scripta harmonia Evangeliorum *Cottoniana.*

Wæs, *Cimbrice* **vos**. neut. gen. *bumor, mador, aqua, bumectatio.* **væsa**, & **veisa**, idem. **vasbære**, *aquarius.* **vassata**, *bydria.* cod. *Rusb.* Joh. II, 9, giwistun ða ðe birilados wæs ł þ wætre, *ministri autem sciebant, qui bauserant laticem, vel aquam.* Sic enim legendum puto pro birila-don ł wæs þ wættre. Nota autem quod à *Cimbrico* **vos, væsa**; *locus palustris* & *bumidus* vocatur **a wash**. Inde etiam apud nos **to ouse**, per metathesin pro **wose**, *bumorem emittere.*

Sie, & wosa vel wossa, *esse,* à *Francico* sijn, [*Goth.* ut videtur, SIGAN] wesan, *esse.* ⁊ ic gedo iuih sie ł wosa fiscerar manna, *& faciam vos fieri piscatores bominum,* Matth. IV, 19. wosas ge hogo suæ nedro, *estote prudentes sicut serpentes,* Matth. X, 16. vide etiam wosa, infra.

Scuia, scua, *umbra.* quod *Cimbrice* est **skugge**, & **skugga**. *Francice* scûuua. *Saxonice* scade. ðæm sittendum in lænd ⁊ scuia deaþes, *sedentibus in regione & umbra mortis*: in cod. *Rusb.* ðam sittendum in ðeode londe and dead scade ł scua:·

Arþ, *es.* **ert** *Cimbrice.* aron, *sumus, estis, sunt. Cimbrice* **erum, eruð, eru**; ab **er**, *sum.* cod. *Rusb.* Joh. I. hwelc arþ þu, *quis es?* witga arþ þu, *esne propreta?* gif ðu ne arþ Crist, *si non es Christus.* Exempla alia è cod. *Cott.* quære in cap. VII.

Cursumbor, *thus,* recels *Saxonice*; gebrohton him ðinga. gold cursumbor ⁊ recels, *obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrbam.* Matth. II, 11.

Hera, & harra, *dominus. Sax.* drihten, vel laford. *Cimbrice* etiam & *Francice* **hera** & **herra**.

Bæstere, euphonice pro Bæpstere, *baptista. Sax.* fulluhtere: cuom Iohannes Bæstere ł fuluitere, *venit Johannes baptista.* A bæstere autem infra bezere. in cod. *Rusb.*

Camell, *Camelus.* af hærum ðæra Camella, *de pilis Camelorum. Sax.* of olfenda hærum, *Matth.* III, 3.

Frasigan, frasan, gefrasan, *sciscitari, interrogare. Sax.* axan vel frægnian. *Francice* frasan. *Goth.* FRAISAN, *tentare.*

Fostraþ, *esca, cibus. Cimbrice* **ad fostra**, *enutrire, nutrire*: **fostre**, *nutritius*; **fostur**, *educatio, nutritio.* mete ł fostraþ his wæs locustæ, *esca ejus erat locustæ,* Matth. III, 4.

Geonduurde, & geonduarde, *Matth.* XI, 4, *respondit.* ðe geonduurde ⁊ cuoeþ, *qui respondens dixit,* Matth. IV, 4. *Goth.* ANDAWAURD. *Cimbrice* **andyrdi**, *responsum,* plane ab ANDA vel ANDAA, *adversum, contra,* & WAURD, word, *verbum.*

Rietes, *porriget. Cimbrice* **ad rieta** vel **rietta**, *porrigere.* ⁊ gif ðone fisc wilniaþ vel giuias cuidestu þa neddrie rietes him, *aut si piscem petit, serpentem porriget ei,* Matth. VII, 10. *Saxonice,* oððe gif he bitt fisces sylst ðu him næddran:·

Uulfen, *lupus. Cimbrice* **ulfr**. *Sax.* wulf. hinereard uutedlice sint uulfres *worende, *intrinsecus autem sunt lupi rapaces,* Matth. VII, 15. *Sax.* ac hig beoþ innane reafiende wulfas:·

Lambor & lamboro, *agnos.* more *Cimbrorum,* qui terminant nom. & accus. masc. & fœmin. plur. in **ur, er, ar,** & neutrorum in **ur** exeuntium, in **ur**. foed lambor mino, *pasce agnos meos,* Joh.

* Mendose scriptum, ut videtur; omnino enim in eo loco legendum est woren̄de:·

XXI, 15. ʒehala ł foed lambopo mino, *cura vel pasce agnos meos, v.* 16. *Sax.* heald mine lamb:·

Doʒor, plur. *dies. Cimbrice* dagar. forþon ðrio doʒor æt-ʒeeþer huunar mec miþ, *quia biduo jam perseverant mecum*, Matth. XV, 32. *Saxonice*, forþam hiʒ þrý daʒar mid me punodon:·

Treo, *arbor. Cimbrice* triu, i in e, & u in o conversa, passim in cod. *Cott. Saxonice* semper trip:·

Ðit, barbarè pro tid, *hora*: ut, ʒehæled pær cnieht in ðit ðæm, *sanatus est puer in illa hora*, Matth. VIII, 13.

Bærsuiniʒ, bærsuinih, bærsyndiʒ, bærsunniʒ, bærsunniʒ *publicanus. Cimbrice* autem barsyndugr, & bersyndugr, *flagitiosus, sceleſtus, peccator ingens*: à bar, *nudus, manifestus, palam factus*, & syndugr, *peccator*, quasi dicas, *peccator publicus*. Se ærert vel forma alra is bærsuiniʒ Matthæus, *primus omnium est Matthæus publicanus*. præf. *Hieron.* ad novum test. *Aldrædo* interprete. Ƿeonu moniʒo [1] bærsuiniho and synfullo cuomun ʒeræstun miþ ðone Hælend, *ecce multi publicani* [*sceleſti*] *& peccatores venientes discumbebant cum Jesu*, Matth. IX, 10. Sic in versione *Saxonica*, ða comun maniʒa manfulle ⁊ sýnfulle and sætun mid ðam Hælende. Sic *Luc.* XVIII, 10, 13, in versione *Sax.* transfertur manful. & se manfulla:· *Luc.* III, 12, *publicani* redditur, ða manfullan:· *Luc.* VII, 34, *Amicus publicanorum*, manfulra freond:· *Matth.* IX, 10, 11, *publicani* & *publicanis* vertuntur manfulle, & manfullum:· *Marc.* II, 15, *multi publicani*, maneʒa manfulle:· At *Matth.* V, 47, *publicani* vertitur hæthene *ethnici*. Ex his constat neque *Aldrædum* nostrum, qui vir fuit pius, magis quam doctus, neque etiam *Anglo-Saxonicos* evangeliorum interpretes, etsi *Aldrædo* multo doctiores, quid *publicanus* significaret, quodve genus hominum essent *publicani*, intellexisse. Sed quoniam animadvertissent mentionem esse factam eorum in evangeliis, ut pessimi generis hominum, quibus infamiæ nota erat inusta, ideo eos bærsuiniho, manfulle, hæþene i. e. *sceleſtos* & *infideles* vocarunt. Notavi supra, *Cimbricum* barsyndugr compositum esse à bar, *manifestus*, & syndugr, *peccator*, quod sane confirmat versio *Fermanni Dano-Sax.* in cod. *Rush.* Marc. II, 15, 16, ⁊ ʒeporden pæs mið þý ʒehlionad in huse ðæs. moniʒe openlice sýnniʒe vel hebrunne ⁊ synfulle ætʒedre ʒeresten hleonadum mið ðon Hæl. ⁊ ðeʒnum his peron, forþon moniʒu ða ðe ⁊ fýliʒdun vel fýlʒende perun him. ⁊ uþputu ⁊ ða aldu sireʒun forþat þæt he ett vel ettende pæs miþ ðæm sýnfullum ⁊ bærsýnniʒum. hie credun ðeʒnum his. Forhpon miþ bærsunniʒum ⁊ sýnfullum etert and drincer lasor iorer, *& factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores discumbebant cum Jesu & discipulis ejus: erant enim multi, qui & sequebantur eum; & scribæ & pharisæi videntes quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant discipulis ejus, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat, & bibit magister vester?* Hic notandum est τὸ *publicani* versum esse per openlice sýnniʒe, quasi diceret, *Infames peccatores. Publicanis* autem per bærsýnniʒum & bærsunniʒum redditur; unde constant bærsýnniʒ *publicum* & *notorium peccatorem* significare, ut notatio nominis quoque confirmet. *Tatiani* monotessaro *Francice* translato, *publicani* vocantur firnfolle & firnfollan man, i. e. *sceleſti.* quamun tho thie firnfollan man, *venerunt & publicani*. cap. XIII, 17. eno ni tuont thaz thie firnfollun man, *nonne & publicani hoc faciunt*? senu tho manage firnfolle inti suntige, *ecce multi peccatores, & publicani.* cap. LVI, 2. Inti thiu firnfollun man, *& publicani*; firnfollero inti suntigero friunt, *publicanorum, & peccatorum amicus*. cap. LXIV, 8, 14.

Mot, *numiſma, census*. [2] Ædepas me mýnnittre vel mot ðæs [3] cýniʒ vel ðæs ʒreofa, *ostende mihi numiſma census. Saxonice*, ætýpaþ me ðæs ʒafoles mýnet. Est autem *Goth.* MOTA vel MOTASTADS, *telonium.* MOTAREIS, *publicanus.*

Ʒemnise, *valentibus.* soþ Hælend þ ʒeherde cueþ. Ne is ðarf þæm halum vel ʒemnise to lece vel from, *at Jesus audiens ait, Non est opus valentibus medico*, Matth. IX, 12. *Saxon.* ⁊ se Hælend cpæþ ðis ʒehýrende. Nýs halum læces nan þearf:· ʒemnise autem istud derivatum videtur à *Goth.* GANASGAN, GANISAN, *Francice* genesan, *sanare.* from etiam *medicus*, barbarum est.

Eheru, *spicas. Francice* aher, *spica.* ðeʒnas uutedlice his hiu hinceþdon onʒunnun [4] ʒenioma eheru, *discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas*, Matth. XII, 1. *Sax.* hýs leorninʒ-cnihtas hinʒrede. and hiʒ onʒunnun pluccian ða ear:·

Biom, *ero. Francice* bium. ic nefre ʒeond-sprýnnad biom, *nunquam scandalizabor*, Matth. XXVI, 33. *Sax.* ic næfre ne ʒe-untreorsiʒe:·

Bireno, *cæci.* bireno ʒeseaþ, *cæci vident*, Matth. XI, 5. blind ʒeseoþ, in versione impressa.

Arʒ, *adultera.* à *Cimbrico* argur, per metathesin ragur, (unde nostrum rogue apud australes, & rague apud boreales *Anglos*) vel à *Francico* arg, *piger, deses, timidus, meticulosus, igna-*

[1] *Fermannus* autem, codicis *Rushworthiani* Interpres & glossator, multo aptius reddit vocem *publicani* per ʒefel-hpoef, & *publicanis* per ʒafel-ʒehpefum: and henu moniʒe ʒefel-hpoefe ⁊ sýnfulle cpomon ⁊ hlionadun miþ Hælend:· forhpon lareup eodeþ miþ ʒafel-ʒehpefum ⁊ sinfullum eteþ, *ecce multi publicani venientes discumbebant cum Jesu. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester?* Sic in cap. X, *Matthæus publicanus* vertitur, Maþeus se ʒafel-ʒeroefe. verum *Marc.* IX, 15, 16, reddit *publicani* openlice sýnniʒe, & *publicanis*, bærsunniʒum, ut infra ostenditur. [2] Vide reg. XIV. [3] Vide reg. XIV. [4] Vide reg. X, & XIII.

vus

vus, imbellis, pravus, improbus, ineptus, inutilis, perversus, strenue & ignominiose malus. Hinc Ericus rex Daniæ, qui successit Olao juniori, Suenonis filio, dictus erat hin argasta, ignavissimus, flagitiosissimus. Hinc arga quoque Latino-barbarum, quod Henr. Spelmannus exponit per uxoris adulterio infamem, currucam, qui spurios pro suis liberis legitimis nutrit, & educat. secundum istud Aldrædi nostri, cneorisse yfilo ⁊ ang, generatio mala & adultera. Sax. yfel cneoryr ⁊ forligen, Matth. XIII, 39.

Sunen, grex. and henu nesed eode all fpin funen niðen neande in fáe, & ecce ferebatur totus grex porcorum præceps in mare, cod. Rush. Matth. VIII, 32. & v. 31, fend uric in ðas funnae fpin, mitte nos in gregem porcorum.

Falran, blasphemare. cod. Rush. Matth. IX, 3, þær he falsaþ, hic blasphemat. Islandice fals, fraus, falsitas, dolus. falsare, impostor. at falsa, imposturis fallere. falskur, falsus, dolosus.

Biræc, pera. Francice, i. e. Franco-Gallice besace, vel bissac. forsan quasi bis saccus, mantica, cod. Rush. Matth. X, 10, ne sculon ge agan golð. ne sylfun. ne feoh in gyrdels eorþum. ne biræc on pæge, nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via. In evang. impressis, ne codd on wege:·

Byan vel bya, Cimbrice at bua, habitare. Goth. ΒΑΝΑΝ. cod. Rush. Joh. I, 28. lareoþ hwær byes to [pro tu] vel punas. magister, ubi habitas vel manes? & cod. Cott. Matth. IV, 32. magon undeр scua hir fuglas heofenes bya vel punia. Apud Herefordenses, rustici pulsantes ostium solent dicere **where by ye**. i. e. ubi habitatis, vel manetis.

Capp, rupes, petra. cod. Rush. Joh. I, 42. ðu arþ Symon funu Ioh. ðu birt gieeged Cephas ðæt is gitrahtod capp, tu es Symon filius Johanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatione est petra.

Middum. Saxonice to midder, in medio, inter. middum putudlice iorre gistod þone ge ior ne cunnon, sed in medio vestrûm stat, quem vos nescitis, Joh. I, 26.

Bipiligan, vel bipilan, haurire. cod. Rush. Joh. I, 8. bipiligaþ nu ⁊ brengaþ þæm aldormen, haurite nunc, & ferte architriclino. & 9. ða embihtmenn putudlice gipirtun ða þe bipiladon ꝥ pær vel pæter, ministri autem sciebant, qui hauserant humorem, vel aquam.

Sexo & sex, pro six, sex: ut cod. Rush. stenene fato sexo, lapideæ hydriæ sex. feoðertig and rex pintep, Saxonice on six and feoðertigon pintron, quadraginta, & sex annis.

Seel, rel, tempus, opportunitas: and æfter ðon he sohte ða seel, & exinde quærebat opportunitatem, Matth. XXVI, 16. Saxonice, secundum veterem vulgatam vel Italicam versionem, ⁊ siððan he smeade geornlice ꝥ he hine polde belæpan:·

Untale, malum. huæt to untala dyde he, quid mali fecit? Matth. XXVI, 23. Sax. hpæt yfeles dyde ðes:· Untale autem ex un particula privativa, & til, Goth. ΤΙΛΣ, bonus: he pær selfa til, ipse erat bonus, Cædmon. XXXVI, 13. on ðære mægþe pæron men til, istius stirpis erant homines boni, Cæd. XXXVII, 5. vide ΓΑΤΙΛΣ, in Glossario Gothico.

Ebul, malum. Francice ubil. Goth. ΠΒΙΛΣ, in geebulsadon. Geebulsadon hine, blasphemabant eum, Matth. XXVII, 39. Sax. hyne byrmeredon:·

Snude, denuo. cod. Rush. Joh. III, 3, soþlice ic cpeðo þe. buta hpelc acenned sie snude l niorunga. ne mæge gisea rice goder, amen dico tibi, nisi quis renatus, vel de novo natus fuerit, non potest videre regnum dei. occurrit vox non raro apud poetas, & verti etiam potest, cito, protinus, illico.

Oeþigan, spirare. Joh. III, 8. gast ðer pill oeþiga, spiritus, ubi vult, spirat. Oreðaþ, spirat. Sax.

Æfter ðassum, Saxonice æfter ðyson, posthæc. cod. Rush. Joh. III, 22.

Lifian, fian, odisse, odio habere. Francice fian, fihan, Goth. ΦΙΓΑΝ. Joh. III, 20, in cod. Rush. Se ðe yfle vel mis doeþ, gifiaþ ꝥ leht, omnis, qui mala agit, odit lucem. de hac voce iterum in cap. de dialecto poetica.

Sæslice, jam. cod. Rush. sæslice gidoemed is forþon ne gilefeþ on noma ðæs ancenda sunu goder, jam condemnatus est, qui non credit in nomen unigeniti filii dei, Joh. III, 18.

Bezere, bezera, baptista. cod. Rush. Matth. XI, 11. ne betpeon pisa bearnum mara Iohanne ðam bezere, non inter natos mulierum major Johanne baptista. & versu 12. from dagum ðonne Iohannes bezera, à diebus Johannis baptistæ, Matth. III, 1. in þam soþlice dagum cuom Iohannes se bezera. Bezere autem euphonice à bæstere, quod alibi legitur. at bæstere à bæpstere, ut alibi notavimus.

Ðiu ðy vel ða, quæ. sing. Francice thiu vel tha. Cirica ðiu ðy vel ða ofer stafelfæstan drihtnes stefne gesetted is, ecclesia quæ supra petram domini voce fundata est. præfat. Hieronym. ad novum test. in Aldrædi versione.

Neirxna-rong, neorxna-rang, neorxena-rang, paradisus. Neirxna-rong ongelic, paradisi instar. præf. Hieron. ad novum testament. Extat hæc vox quoque in Cædmone, & significat elysium quietis. Vox decomposita est, cujus posterior pars, ut Junius observat, manifeste venit à Cimbrico vang, campus, planities. Prior autem neirxn vel neorxn, ex ne, & vetere Cimbrico virk vel yrk, opus, labor. Inde Islandis ad yrka, laborare, & speciatim arare. virker dagar, feriæ, quibus laborare licet: virkar dagr, dies non festus. yrknada fæ, avaria, vel jumenta operibus rusticis adhibenda. Ab yrk autem, nostrum **irksome**, operosum, & ex ne & virk, vel ne & yrk, in gen. neyrks vel ex ne, & Sax. peorc, in gen. peorcs, formatur adjectivum neircen vel neorcsen: ut, ure

eard forlice is neorcsena wang, *Hom. Sax.* MS. de epiph. Dom. Inde cs in x mutato, neirxen, neirxn, neorxen, neorxn, *laboris expers* vel *liber*, *à labore solutus*, *quietus*. Inde neirxna vel neirxenawong, *quietorum & otio fruentium campus*, *beatorum elysium*, *paradisus*. *Saxonice* on paradiso, *Luc.* XXIII, 43. *in paradiso*.

Ðing, *munus*, *oblatio*; *Cimbrice* thing, *res pretiosa*. gif ec gebrenges ðing þin to ƿigbed, *si ergo offeres munus tuum ad altare*, Matth. V, 23. *Sax.* eornostlice gif þu bringst ðin lac to ƿeofode:.

Ðy usurpatur pro omnibus articulis; unde forsan y in e verso, ðe *Anglo-Saxonum* omnibus utriusque numeri nominibus præfigi cœpit. gehuelc tre ðy ni vel ne doeþ ƿæstm god, *omnis arbor quæ non facit fructum bonum*. ƿiþ ðu forgelde ðy lætmest feorðung, *donec solvisti ultimum quadrantem*. gif hƿa ðec slaes in suiþra ceica ðin. sel him ⁊ þy oþre, *siquis te percusserit in dextram maxillam*, *præbe illi & alteram*. ðy bettra vel þy selra, *meliores*, Matth. X, 31.

Ƿere, *esse*. *Cimbrice*, *wera*, ut cod. *Rush.* Joh. I, 12. salde him mæhte sunu godes ƿere, *dedit illis potestatem filios dei fieri*. plura vid. exempla è cod. *Cott.* cap. VII.

Ƿosa, *esse*. *Francice* uuesan: cod. *Rush.* Joh. I. of Nazareth mæge hƿæt hƿoegnu god ƿosa, *à Nazareth potest aliquid boni esse?*

Hyse, hysse, *vir*, *mas*, *masculus*. cod. *Rush.* cod. *Cott.* 102, & 193. & in paraphrasi geneseωs p. LXXIX, 22. LXXX, 19.

Hyse-berþlinge, *puerperium*, cod. *Rush.* ðegnhyssas, *clientes*, cod. *Cottonianus*, pag. 43.

Heahsteald & hægsteald, *cælebs*, *virgo*. vox hæc occurrit in cod. *Cott.* & in *Cædmonis*, ut dicitur, paraphrasi. p. LXIX, 24.

Lixan, *lucere*. ða soþfæst scines ⁊ lixeþ suæ sunna, *tunc justi fulgebant sicut sol*, Matth. XIII, 43. occurrit etiam vox in paraphrasi geneseωs.

Ðrorungum, *passeribus*. Of monigum ðrorungum ðy bettra vel ðy selra ge biþon iuh, *multis passeribus meliores estis vos*, Matth. X, 31. Scilicet, ut *Aldrædus* locum intellexit, *ex multis passionibus meliores estis vos*. Censuit enim vir bonus *passer* esse nomen verbale, à *patior*, *passus*, atque adeo satis orthodoxe ut theologus, etsi non satis perite ut grammaticus, *passeribus* [spearrau] per ðrorungum vertit. Ignorantia hæc, ut ut crassa, non hominis fuit, sed [1] seculi, in quo vixit, humaniorum literarum ad stuporem rudis, & barbarie ipsa magis barbari; quod & id genus errores, qui infra ponuntur, curiosum lectorem plus satis docebunt? nam *vox in Rama audita est*, Matth. II, 8, vertitur, stefn in tuigga gehæred ƿæs. Et *Matth.* VI, 6, *intra in cellam tuam*, redditur, betuih vel ingeong in cotte ðinum; ubi incertus hærebat glossator, an verbum vel præpositio esset illud *intra*. Et *Matth.* VI, 19, verbum *demolitur* ex terminatione passivæ vocis esse existimans, sic interpretatur, *ubi ærugo & tinea demolitur*, ðær hrust ⁊ mohþe freten biþ ⁊ gespilled; etiamsi versu XX vere reddiderat locum, ðær ne hrust ne ec mohþe gespilles. Sic *Matth.* VII, 16, *nunquid colligunt de tribulis ficos*, cuiþes tu [2] somningas of ðornum sceaƿrum uvas vel of hagaþornum ficbeamas, i. e. *ficos arbores*, pro fic-æppla. Sic *Matth.* VII, 4, reddit verbum *sine* per præpositionem buta, *Saxonice* butan: and hu cuiþes tu broeþer ðinum. buta ic ƿorpe mot vel stre of ego [3] ðin. *quomodo dices fratri tuo*, *sine*, *ejiciam festucam de oculo tuo*. Sic *væneunt* transfert per cumas, *veniunt*, Matth. X, 29. ahne tuoege stasas vel hronðsparuas of anis cumas, *nonne duo passeres asse væneunt?* Sic etiam *Matth.* XII, 44, *vacantem* per ƿestende exponit, loco æmtig, *vacuam*. Ic cearro, vel ic ƿille cearre in hus min ðonu ic cuom. ⁊ cuom infand vel begat ƿestende vel licende miþ besmum gechensed, *revertar in domum meam*, *unde exivi*, *& veniens invenit vacantem & scopis mundatam*. Sic incertus an *spinas*, Matth. XIII, 7, *spinas dorsi* necne significaret, locum ita glossavit; oðro uutetlice gesfolon in ðornum vel hrygum and ƿoxon ða ðornas vel hrygas, *alia autem ciciderunt in spinas*, *& creverunt spinæ*. Sic Matth. VII, 16, cuiþes tu somningas of [4] hryum vel of ðorninum sceaƿrum uvas, *nunquid colligunt ex spinis uvas?* Haud minus perite nomen *satis* pro *satis* adverbio male capiens, *Matth.* XIII, 33, sic locum vertit, in mealo genoh ðrim, *in farinæ satis tribus*. *Saxon.* on ðrim gemetum meleres:. *Manus* etiam mendose pro *munus*, ab *Edfrido* scriptore exaratum, *Matth.* XV, 5. sic locum vertit, suahuelc vel sua hua cuæþas ðæm fæder vel ðær moeþer. hond and sua huæt is of me ðe is behoflic, *quicunque dixerit patri vel matri*. *Manus est quodcunque ex me tibi proderit*. Matth. XVII, 24. reddit *solvit* per unband, loco gylt vel gyldaþ; larua iur ne unband Casering vel Caseres gæfel, *magister vester non solvit didrachmam?* ubi *solvit* præsentis temporis, pro *solvit* [*dissolvit*] præteriti male etiam intellexit. *Cædebant ramos*, Matth. XXI, 8, reddit, hia geðersson ł hia gesuingdon tuiggo, scilicet *tundebant* vel *verberabant ramos*. pro, hia heoƿun tƿiggo. Sic nesciens an adverbium an pronomen *quidem* esset, *Matth.* XXII, 8, sic locum glossat, *nuptiæ quidem paratæ erant*, færmo sum vel ec gegearuud sindon; i. e. *nuptiales epulæ quædam*, *vel quidem paratæ sunt*. Sic in præfatione *Hieronymi*, verba illa, *qui dominum quidem ipse non vidit*, ita interpretatur, ðe drihten sume he seolf ne geseah. i. e. *qui dominum quidam ipse non vidit*.

---

[1] Vide *Ælfrici* præfationem, ante grammaticam suam *Latino-Saxonicam*. [2] Vide regulam XIV. [3] Vide reg. XVI. [4] Liquescente nimirum g ex hrygum, quod frequentissime factum est.

dit. & *multarum ecclesiarum legationibus*, vertit, monigra cirica herigum, i. e. *multarum ecclesiarum legionibus*. Sic incertus quid per *panes propositionis* intelligendum esset, *Matth.* XII, 14; per getemerida hlafas, i. e. *cribratos panes*, vel *panes ex peracribrata farina factos*, vertit; hu ineade in hus Godes ⁊ hlafas getemerida vel foresetene gebrec, verbum verbo, *quomodo intravit in domum Dei, & panes percribratos, vel propositos comedit.* Incertus pariter an *major*, Matth. XI, 12, adjective vel substantive sumendum esset, sic verba, *dico vobis non surrexit inter natos mulierum major Johanne baptista*, vertit, ic cueþo iuh ne aras betuih runum wifa mara l hera from Iohanne fulluitere:· Similia his occurrunt etiam in cod. *Rushworthiano*: ut, brohtun him lac. golð. recels ⁊ murra. ꝥ is smerennis, *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham*, i. e. *smerennis*, quod *unguentum* significat. ita enim glossatores *Fermannus*, & *Owenus* μύρον & *myrrham* confundebant. In legendis autem *Dano-Saxonicis* evangeliorum versionibus, quas utinam quis è *Philo-Saxonibus*, cui eruditio, & opes suppetunt [1] *Rawlinsonii* secutus exemplum, in publicum emitteret, multa alia vocabula occurrunt peregrinæ originis, quæ, ne in molem excresceret hoc caput, prætereunda existimavi. Verum lector, iis quæ notavimus, instructus ea facile omnia dignoscet, præsertim cum in *Cimbricis*, & *Franco-Theotiscis* aliquousque progressus fuerit.

III. Porro, ut apud veteres *Cimbros* vel *Dano-Gothos*, ex nominibus cum articulo vel pronomine in fine affixo oriuntur nomina composita, totidemque nominum compositorum declinationes, quot simplicium, ut in suis linguæ *Islandicæ* rudimentis docet *Runolphus Jonas*: sic istiusmodi nominum & declinationum compositorum haud pauca vestigia extant apud [2] *Dano-Saxonicos* scriptores, præsertim in plurali numero. Quomodo autem affixa illa finalia ex articulis vel pronominibus abscinduntur, & dein nominibus in fine addita in unam cum eis vocem coalescunt, ex iis quæ sequuntur haud arduum erit discere. Ex **hann**, *ille*, abscinditur **nn**, quod, ut vocale fiat in fine nominum in consonantes exeuntium, vertitur in **enn**. Sic ab **ande**, *spiritus*, fit compositum **andenn** τὸ πνεῦμα. ex **Gud**, *Deus*, fit compositum **Gudenn** ὁ Θεός. Ex genitivo **hans** abscinditur **ns**, quod, ut vocale fiat post consonam, vertitur in **ens**. Sic ex **anda**, *spiritûs*, fit **andans** τοῦ πνεύματος. ex **Guds**, *Dei*, **Gudsenns** τοῦ Θεοῦ. A dativo vel ablativo **honum**, abscinditur pariter finale **num**, unde ex **anda**, *spiritui*, fit **andanum**, τῷ πνεύματι· ex **Gude**, *Deo*; **Gudenum**, τῷ Θεῷ. Ex **hann**, *illum*, **nn** absecatur, unde ex **anda** *spiritum*, **andann**, τὸ πνεῦμα· ex **Gude**, *Deum*, **Gudenn**, τὸν Θεόν. Ex fœminino **hunn**, *illa*, abscinditur **nn**, quod, ut vocale fiat post consonam, fit etiam **enn**, unde ex **kuinna**, *mulier*, fit **kuinnann**, ἡ γυνή· ex **vomb**, *venter*, **vombenn**, ἡ γαστήρ. Hujus genitivum est **hennar**, ex quo abrumpitur **nnar**, quod ut vocale fiat post consonam, fit **ennar**, unde ex **kuinnu**, *mulieris*, fit **kuinnunnar**, τῆς γυναικός· ex **vambar**, *ventris*, **vambarennar**, τῆς γαστρός. Ex dativo & ablativo **henne** similiter abscinditur **nne**, quod ob dictam rationem mutatur in **enne**: sic ex **kuinnu**, *mulieri*, **kuinnunne**; ex **vombe**, *ventri*, **vombenne**, &c. Sic ex neutro **hitt** vel **hid** abscinditur **d**, quod ob prædictam quoque rationem fit **ed**: sic ex **auga**, *oculus*, fit **augad**, ὁ ὀφθαλμός· ex **blad**, *fruges*, **bladed**. Ex hujus genitivo **hins**, abscinditur **ns**, quod, ut vocale sit post consonam, fit **ens**, sic ab **auga**, *oculi*, fit **augans**; à **blads**, *frugis*, **bladsens**. Verum finale dativi & ablativi **hinum** vertitur in **nu**, & post consonam in **enu**, ut in **auganu**, *oculo*, **bladenu**. In plurali pariter ex masculino **hiner**, *illi*, absecatur **ner**, quo affixo, ex **andar**, *spiritus*, formatur compositum **andarner**. Ex fœminino **hinar**, abscinditur **nar**, quo affixo, ex **kuinnur**, *mulieres*, formatur **kuinnurnar**, ex **vamber**, *ventres*, **vambernar**. Ex neutro **hin** *illa*, **nn** absecatur, quod post consonam vertitur in **enn**, & **n**, ut in **bledenn**, **augun**, à **blad**, **augu**. Ex genitivo & dativo vel ablativo communi **hinna**, **hinum**, abscinduntur **nna** & **num**, quibus affixis, formantur nomina composita, ut in **Gudanna**, **Gudunum**, ex **Guda**, **Gudum**, *Deorum*, *Diis*: **andanna**, **endunum**, ex **anda**, **endum**, *spirituum*, *spiritibus*: **vambanna**, **vombunum**, ex **vamba**, **vombum**, *ventrum*, *ventribus*: **kuennanna**, **kuinnunum**, ex **kuenna**, **kuinum**, *mulierum*, *mulieribus*. Hanc autem compositorum formam veteri linguæ *Danicæ* propriam quadantenus imitatur *Dano-Saxonica* dialectus: sic à daeme, *Sax.* dema, *judex*, fit daemen, unde in plurali daemenas: ut, ða daemenas biþon iuora, *ipsi judices erunt vestri*, Matth. XII, 27. *Sax.* hig sylfe beoþ eowre deman:· Sic, æfter cortnunge dagana þæra, *post tribulationem dierum illorum*, Matth. XXIV, 29. *Sax.* æfter þæra daga gedrefydnysse:· Enne limana ðenra, *unum membrorum tuorum*, Matth. V, 30. *Sax.* an ðinra lima:· In huommum ðara plæcena, *in angulis platearum*, pro plæca. gristbiottung toþana, *stridor dentium*, Matth. XIII, 50. versu autem 42 legitur gristbiottung toþa:· Ðæra etendra wæs tal fif ðusend ðæra wearana, *manducantium numerus fuit V millia virorum*, Matth. XIV, 21. *Sax.* ðæra etendra getæl wæs fif ðusenda wera:· Ne geþencas fif hlafana, *ne recordamini quinque panum*, Matth. XVI, 9. *Sax.* ge ne geþenceaþ ðæra fif hlafa:· Gie worhton ða ilca cofu vel græfe ðeafena, *vos fecistis illam speluncam latronum*, Matth. XXI, 13. ge worhtun ꝥ to ðeofa cote:· Miððy gie geheras gefehte ⁊ woeno gefehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones præliorum*, Matth. XXIV, 6. *Sax.* witodlice ge gehyraþ gefeoht and gefeohta hlisan:· Acas to wyrtruma treuna gesette is, *securis ad radi-*

[1] Qui suis sumtibus edidit *Anglo-Sax.* versionem *Boethii* ab inclyto rege *Aluredo* concinatam.

[2] Vide quæ supra animadvertuntur in secundam declinationem nominum. cap. III.

cem arborum posita est, Matth. III, 10. *Sax.* seo æx to ðæra trӯƿa ƿurtrumum asett is:. Cuþer tu somningas of hrӯum vel of ðornnum scearrum uvas, *nunquid ex spinis colligunt uvas?* Matth. VII, 16. cƿӯst ðu gaderaþ man ƿin-berian of ðornum? Ætterna cӯn, *progenies viperarum,* Matth. III, 7. cui respondet & *Saxonica* versio, næddrend cӯn:. Sic in cod. *Rush.* Matth. II, 2, hƿær is se ðe akenned kӯning Iudeana, *ubi est, qui natus est rex Judæorum?* in evang. impress. hƿær is se Iudæa cӯning ðe acenned is:.

IV. Tertio, purioris *Saxonicæ* nitorem & suavitatem non tantum externarum vocum barbarie, sed *barbarographia* & exotico scribendi genere deturpat *Dano-Saxonica* dialectus. Sic nalde, ƿalde, steanra, bian, hia scribuntur, pro nolde, ƿolde, steorra, beon, heo; ubi a pro o. & vicissim noma, ƿomb, ondsuere, geondeton, geneoloceþon, oc, scribuntur pro nama, ƿamb, andsuare, geandetton, genealæhton, ac; o nempe pro a posito. Etiam a pro e ponitur: ut in cearstra pro cearstre, fulƿa pro fulƿe. Atque a usurpatur pro ea: ut in allum, pro eallum, am pro eam. & pro eo: ut in am pro eom:. Є usurpatur pro a; ut in gebede pro gebedda, ec pro ac, ƿitge pro ƿitga, à ƿitega. e pro u: ut in ðerh pro ðurh, sune pro sunu. regele pro regule vel regula. & pro æ: ut ðerum pro ðærum, ƿes pro ƿæs. occurrit etiam pro ea: ut in ego pro eage. & pro eo: ut in fleh, *fuge*, pro fleoh. i usurpatur pro e: ut in hia, pro heo. cliorende, pro cleorende, bifora pro beforan: & pro u: ut in fuluihtere pro fulƿuhtere:. ӯ pro e: ut in stӯd pro sted. ӯ pro i: ut in drӯia pro drige. & pro u: ut in ƿyrtruma pro ƿurtrumum. o pro a: ut supra observatur. & pro æ: ut mosa pro mæssa, *missa.* pro e: ut in cuoeþo pro cuæþe, saego pro sæcge, georordeno pro georordene, ego pro eage, sello pro selle. usurpatur etiam pro ue vel ƿe: ut in toge pro tuege vel tƿege, *discordia.* coðas pro cueþas, *dicetis.* u pro a usurpatur: ut in heofenu *cælorum,* pro heofena. pro ƿ: ut in uæs, ƿæs; uæstern, pro ƿestenne; uiston pro ƿiston. atque hoc etiam *Cimbricum*: nam veteres *Dani Theotiscum* w, & *Anglo-Saxonicum* ƿ non norunt, sed voces proavorum à ƿ incipientes per u, v, scribere solebant: ut ƿexan, vogsa, *crescere.* ƿyrþe, virdur, *dignus.* ƿeard, vardur, *custos.* cƿeþan, cueþa, *dicere.* u quoque scribitur pro ӯ: ut in burig pro bӯrig. & pro o: ut, hiura pro hiora:. U etiam occurrit scriptum pro ƿe: ut stou pro stoƿe:. U etiam pro ƿi: ut, uþuta vel ƿuþuta pro uþƿita, *scriba.* ubi quoque in antepenultima u pro ƿu.

V. Sic inter diphthongos & bivocales, æ pro a: ut suæ pro sua. pro e brevi: ut areccæ pro arecce, genimmæ pro genimme, broeþræ pro broþre. au pro aƿ: ut sauel, saul, pro saƿel, saƿl. ae pro a: ut faeras pro faraþ *vadit.* & ae pro æ diphthongo more *Cimbrico*: ut Haelend pro Hælend, ðaem pro ðæm. ea pro eo: ut ineadon pro ineodon, eade pro eode. ea pro æ; ut measa pro mæssa. ea pro i: ut, hea pro hi vel hig. & ӯ; ut ongeata pro ongӯtan, *intelligere.* ee, pro e longo; ut gee pro ge, *vos.* ei pro i longo; ut geceiges pro gecigeþ. pro æ: ut forleita, pro forlætan, *dimittere.* eo pro a; ut geong pro gang. pro e: ut seolf pro self:. eo pro e: ut ƿeorum pro ƿerum. cƿeoþo pro cƿeþe. pro i vel ӯ: ut heo pro hi vel hig, eorræ pro ӯrre. pro o: ut ƿæreon pro ƿæron, *erant.* etiam pro ӯƿ vel iƿ: treo pro trӯƿ vel triƿ:. eu pro eo: ut cneurise pro cneorise vel cneorisse, steurra pro steorra, preust pro preost, geudon pro geodon. eu pro æ: ut gegeudredon pro gegæderedon vel gegedredon. ia pro i: ut hia pro hi vel hig. ie pro æ: ut, sofiest pro soþfæst. & pro e longo: ut, gie pro ge, *vos.* etiam pro i longo: ut cnieht pro cniht. io pro a: ut, iornende pro arnende. etiam pro i: ut niomanne pro nimanne, ðiosne pro ðisne. denique pro e: ut geniomа pro geneman. io pro eo: ut, gehriordadon pro gereordedon. iu pro i: ut, hiu pro hi, vel hig. oa pro o; ut, onfoanne pro onfonne. oe pro e longo; ut, gedroefed pro gedrefed. oeþel pro eþel, *patria.* geƿoendon pro geƿendon. foerde pro ferde. oehtnisse pro ehtnisse. boec pro bec. voe pro ve, *vos.* ƿoene pro ƿenan, *putare.* doeme pro deman, *judicare.* tƿoege pro tƿege:. oe pro æ; ut, cuoedon pro cuædon:. oe pro o: ut, befoen pro befon. oefest pro ofst. behoefe pro behof:. oe pro ƿe; ut, soefnum pro sƿefnum:. oi pro o: ut, onfoiæ pro onfoæ, ab onfoan, n finali abjecto. ue pro æ; ut, crueft pro cræft, *ars.* ui pro ƿ. ut huiæt pro hƿæt:. iæ pro a, & æ: ut, suiæ pro sƿa vel sƿæ. huiæt pro hƿat, vel hƿæt:. uu pro ƿi; ut, uutetlic pro ƿitodlic:. uu pro oƿe: ut, edeuu pro æteoƿe:. ƿe pro ue; ut, sƿefnum pro suefnum:. ƿo pro ƿi: ut ƿotetlic pro ƿitodlic:. ƿuo pro ƿi: ƿuotetlic pro ƿitodlic:.

VI. Єau pro eou vel ӯ: ut, ætdeaude pro æteoude vel ætӯde. oea pro eo: ut, ƿoeaƿ pro ƿeoƿ. euƿu pro eoƿ vel ӯ: ut ætdeuƿude pro æteoƿde vel ætӯde:.

VII. B pro f usurpatur: ut diobul pro deoful; quod etiam scribitur in cod. *Cott.* depl, dipl, diopl, diopol, diul. c pro g: ut, hӯncerdon pro hingerdon. h pro g; gesæh pro gesege, *vidit.* c pro hƿ: ut cerfde pro hƿӯrfde, *rediret.* ch pro h: ut suachua pro suahua vel sua hƿa. d pro ð: ut, lædas, *oderunt,* pro læðas. ð pro d: ut, mið pro mid. moeðer pro moder. Daviðe pro Davide. h finale pro a vel æ finali: ut onfoh pro onfoa, vel onfoæ, *Matth.* I, 20. *Cott. Rush.* h pro c: ut, ah pro ac. ðeh pro ðec. meh pro mec. eah pro eac. h & hh pro g: ut bersinniho bærsuiniho vel bærsinnihho pro bærsinnigo bærsumnigo bærsindigo, *publicani.* þrittih pro þrittig. h nonnunquam ab initio vocis tollitur: ut in is pro his. & non raro additur; ut in hus pro us, *nobis.* huætd betuih hus ⁊ ðe, *quid nobis & tibi,* Matth. IX, 29. unde Borealium *Anglorum* hus pro us. Sic legitur hineƿeard & hinaƿeard pro inƿeard. hu pro

ƿ: ut

ƿ: ut in hυunar pro punaþ, *manent.* k pro c: ut Kpirt pro Cpirt. kneopirrum pro cneopirrum. l pro p: ut bloeþpæ, pro bpoþpæ, vel bpoþpe, *fratres,* in cod. *Rush.* Matth. cap. I. m pro n: ut dom pro don, unde do, *facio, faciam;* beom pro beon, unde beo, *sum, ero:* do autem a don, & beo a beon per reg. x, aut xiv. n, ut apud *Cimbros,* præponitur in nominibus ante n finale: ut, in eƿepn pro eƿen, *vesper.* ƿærtepn pro ƿærten, *jejunium.* poertepn pro perten, *desertus.* bepepn pro bepen, *horreum.* rr pro r: ut in porra pro pora, *esse.* & viciſſim r pro rr: ut, meara-ppeortar, mora-ppeortum pro mærra-ppeortar, mærra-ppeortum. t pro þ: ut tu pro þu. & pro d: ut piotedlice pro pitodlice. v pro p: ut vær pro pær. avpat pro appat. v & u promiſcuè: ut vær uær, *erat.* u quoque pro ƿ: ut piue pro piƿe: ⁊ ƿeng piue hir, *& accepit conjugem suam,* Matth. cap. I. cod. *Rush.*

VIII. Frequens etiam occurrit metatheſis literarum: ut tintepge pro tintpege, *gehennæ.* ðipda pro ðpidda.

IX. Monoſyllaba quandoque in diſſyllaba vertuntur: ſic à *Sax.* ppaþ fit papaþ: ut ƿpom topeapd papaþo, *ab ira ventura,* Matth. III, 18. Sic legitur ðopopende am pro ðpopende eom, *passa sum,* Matth. XXVII, 19. Et in cod. *Rush.* Joh. I, bupugpeopum pro bupgpapum.

X. Literæ quoque finales non raro abjiciuntur: ut, b in pom, pro pomb. d in Delen pro Dælend. g in pe pro peg, vel pæg. Sed maxime abjicit *Dano-Sax.* dialectus n finalem: ut in buta, & a in e verſo, bute pro butan, *ſine.* biƿopa pro beƿopan, *coram.* ƿeoppa pro ƿeoppan, *procul.* pitga, & a in e mutato, [1] pitge, pro pitegan, *prophetam.* bege & tpege pro begen & tuegen, *ambo, duo.* ego pro egon, *oculi.* prælertim vero obtinet hæc regula in verbis infiniti modi, qui tametſi in linguis cæteris ſeptentrionalibus terminatur in n, apud veteres *Cimbros* finitum erat in a: ut in BΛΩΤΛ, **blota;** *Anglo-Sax.* blotan, *ſacrificare.* ΓRIΠΛ, **greipa;** *Anglo-Sax.* gpipan, *apprehendere.* ✱ΛBΛ, ✱ΛFΛ, **haba, hafa;** *Anglo-Sax.* haban, *habere.* Porro præ mutabili vocalium natura, a finale in modis infinitis *Cimbrorum* in *Dano-Saxonica* mutatur in æ, e, i, o, u; imo nonnunquam & in h, ut infra oſtendetur. ſed maxime in e breve; unde verba infinita in noſtra lingua (quæ plane ab *Anglo-Saxonica* proxime derivatur) in **e** breve terminantur; ut **to write, to habe, to gripe.**

XI. Porro ab n finali adeo abhorret *Dano-Saxonica* dialectus, ut illius gratiâ non raro abjicit finalem ſyllabam, quando vocalis ſequitur n: ut in eƿtro pro eƿtrona. Ante alias conſonantes etiam abjicit n: ut in cynig pro cyning, *rex.* Hoc etiam pro *Cimbrorum* genio. Sic à **ſtingo,** *pungo,* apud *Iſlandos Cimbricæ* conſervatores, formatur in præterito **ſtack.** à [2] **ſpringa,** *rumpor,* **ſprack.** Et o *Anglo-Saxonico* gang, *Iſlandicum* **gack,** *Luc.* v, 7, 8. Sic pro dpencan, **drecka** *potare.* pro benc, **beck** *ſcamnum,* cum multis aliis. Abjicit etiam non raro *Cimbricus* ſermo n ante t, & d: ſic à **bind,** *ligo* formatur in præt. **batt;** à **vind,** *glomero,* **vatt;** à **ſannur, ſonur,** *verus, vera,* in neutro ſatt. Sic ΨΛΠΠR, **madur,** *homo,* pro **mandur,** ut apparet ex genitivo **mans.** Huc refer & **muſter** pro munſtur, *monaſterium, eccleſia, templum.*

XII. Duæ ſyllabæ breves contrahuntur in unam: ut in gpeopa pro gepepa. ædepar me mynnytpe ðær gpeopa, *oſtende mihi procuratoris numiſma.* Sic kyng, pro cyning: ut Depodeſ kyng pær gedpoeƿed, *turbatus erat Herodes rex,* Matth. cap. II. cod. *Rush.*

XIII. Inter omnes autem exoticos ſcribendi modos, quos *Dano-Saxonica* introduxit, maxime eſt obſervanda terminatio modi infinitivi in a, abjecto n, & præ facili mutatione vocalium in alias vocales & diphthongos, ut in æ, e, i, o, u, & nonnunquam in h, ut ſupra notavimus. Nalde hea gebpenge I gelæda, *noluit eam traducere,* Matth. I, 19. palde deiglice ƿopleitu hea, *voluit occulte dimittere eam,* ib. nelle ðu ondpede, *noli timere,* Matth. I, 20. heonu hehrtald in hpip rcal habba, *ecce virgo in utero habebit,* Matth. I, 23. oƿ þon I ðonu ongunn Dælend bodige ⁊ cuoeða, *exinde cœpit Jeſus prædicare & dicere,* Matth. III, 17. ic gedo iuih ƿie vel pora ƿircepar manna, *faciam vos fieri piſcatores hominum.* nellar gie poenæ, *nolite putare.* ne mæg buƿig gehydu vel gedeiglu, *non poteſt urbs abſcondi.* ƿopþon ƿunna hir apire doþ oƿep gode ⁊ yƿle, *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & impios.* nellaþ gie ðonne gemande gerie, *nolite ergo ſoliciti eſſe.* nellaþ ge doeme, *nolite judicare,* Matth. VII, 1. geleƿer ge ƿopþon ic mæg ðir gedoa, *creditis quia poſſum hoc facere,* Matth. IX, 28. ðe ic dapp huelchuego in aldum bocum to ecanne, geruiga, gegemu, *qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere,* prolog. x. can. interprete *Aldrædo.* nellaþ ge gepence, *nolite cogitare,* Matth. IX, 19. ƿupþon pehtlic ir hine oƿrlæ, *quia oporteret eum occidi.* nellaþ hueƿtpa, vel mirppæca, *nolite murmurare,* Joh. VI, 13. ongunnun geniomа ða ehepu, *cœperunt vellere ſpicas.* gerea hpeþep cyme Eliar geƿpiega hine, *videamus an veniat Elias liberare eum?* Sic pro onƿon vel onƿoan non ſolum onƿoa, *Joh.* III, 27. *Cott.* ſed onƿoiæ, & onƿoh, *Matth.* I, 24, *Cott.* & *Rush.* Sunu Daviþer ne ondped ðu ðe onƿoh vel onƿoia Mapia piƿe ðinum, *fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* ƿopþon ðe ðu ne meht ænne loc hpitne gepirce oððe blæcne, *quia non potes unum pilum album, vel nigrum facere.* Et *Matth.* x, 14. ƿpa nyle onƿo eop, *quicunque non receperit vos.* Et *Joh.* III, 27, ne mæge mon onƿoa ænig. buta ƿe him ƿald oƿ heopne, *non poteſt homo accipere quicquam, niſi ei datum fuerit de cælo;* *Saxonice* ne mæg man nan ðing undepƿon

[1] Vide regulam XVII. [2] Inde nata eſt locutio illa nautarum ſatis frequens, **to ſpring a maſt.**

butan hyt beo hym of heofenum gesald. *Job.* iv, 7, sel me drinca, *da mihi bibere. Saxonice*, syle me drincan. *Matth.* xi, 14. he is se Elias se ðe cume sceal, *hic est Elias, qui venturus est. Saxonice*, he is Helias ðe to cymenne is:.

Prima quoque pluralis imperativi vel optativi modi in an vel on desinens, abjicit n finale: ut supra, gesea hwæðer, *videamus an?*

XIV. Denique exoticum scribendi genus, quo gaudet *Dano-Saxonica* dialectus, non tantum cernitur in terminationibus verborum infiniti modi, verum etiam in terminationibus verborum aliorum modorum. Sic in præsenti vel futuro tempore modi indicativi, prima persona sing. [1] vel in a, more verborum primæ conjugationis apud *Cimbros*; vel in o, more [2] *Theotisco* exit: ut, ic fulƿa iuih, *baptizo vos.* ic from ðe nehtra is gefulƿie, *ego à te debeo baptizari.* ic soðlice cueðo to iuih, *ego autem dico vobis.* ða ł ðon ic andeto him vel ðæm, *tunc confitebor illis.* ic sendo engil min, *mitto angelum meum*, Matth. xi, 10. and ic arecco hine on ðaem hlætmeste dæge, *& ego suscitabo illum in die novissimo*, Joh. vi, 54. ⁊ ic lifo fore ðæm fader, *& ego vivo propter patrem*, Joh. vi, 57.

Secunda persona sing. desinit in es & as: ne eft sceawes ðu ƿlit vel onsiun manna, *non enim respicis personam hominum.* gif ðu falles ⁊ sliohtas, *si cades & adorabis.* Sic in cod. *Rush.* gif ðu fallende to me gebiddes, *si cadens adoraveris me.* & Joh. i, 38, lareow hwær byes to vel wunas, *magister, ubi habitas?*

Tertia singularis terminatur, ut verba primæ conjugationis apud *Cimbros*, in o; & mutando vocalem, in u, & in es, is & as: ut suahua cueðes vel cueða, *quicunque dixerit*, Matth. xii, 32. se ðe seawas vel seawa ða, *qui seminavit ea*, Matth. xiii, 39. gecennes wotetlice sunu, *pariet autem filium*, Matth. i, 21. ðe ilca hal gewyrcas folc his, *ipse salvum faciet populum suum.* ib. ðær ne hrust ne ec mohðe gespilles, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur*, Matth. vi, 1. fader iuer heofenlic foedas ða ilco vel hia, *pater vester cælestis pascit illa*, Matth. vi, 26. and ðe ðirda dæg eft arisas, *& tertio die resurget.* ic cueðo ðissu vel ðaem. gae ⁊ gaes vel gangas vel faeres, *dico huic, Vade, & vadit*, Matth. viii, 9. ⁊ hringas hæfis, *& annulos habet.* proleg. x can. for ðaem ⁊ Haelend sprecies, *de quibus & dicit Salvator.* ib. Sic in cod. *Rush.* Joh. i. ðis is se ðe [3] gifulƿas in gaste halgum, *hic est qui baptizat in spiritu sancto*, Joh. iii, 8. gast ðer will oeðiga, *spiritus, ubi vult, spirat.*

Prima pluralis exit quoque in as & es: ut, fader we habbas Abraham, *patrem habemus Abrahamum*, Matth. iii, 9. ⁊ we geleses him, *& credimus ei.* Matth. xvii, 42.

Secunda pluralis exit etiam in as & es: and mið ðy ge him findas. secgas me, *& cum inveneritis, renuntiate mihi*, Matth. ii, 8. gif ge lufias ða ilca ða ðe iuih lufgað, *si diligitis eos, qui vos diligunt.* gif ge hælo beadas ł wilcumas broðera iuerra ane. huæt forðon gedoas vel wyrcas? ahne ersice vel aforðane ðis doas, *si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne Ethnici hoc faciunt?* gif ge habbas geleafo suæ vel suelce corn sinepes, gie coðas more ðisum, *si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic*, Matth. xvii, 20. Sic in cod. *Rush.* i. stefn cliopende on weostenne. rehtas woeg drihtnes, *vox clamantis in deserto, dirigite viam domini.* hwæt soecas ge, *quid quæritis?*

Denique tertia pluralis etiam exit in es & as: eadige biðon ða ðe gemænas, *beati, qui lugent.* eadige biðon ða ðe hynegreð ⁊ ðyrstas, *beati, qui esuriunt & sitiunt.* Ðær ðeafas ofdelfes vel hrywes vel forstealas, *ubi fures effodiunt & furantur.* ⁊ ðær ðeofas ne ofdelfes ne forsteleð, *ubi fures non effodiunt nec furantur.* Ic cueðo soðlice iuih to. ðatte monige from eastdæl vel eastu ⁊ woestu cymas ⁊ gesettas mið Abraham, *dico autem vobis, quod multi de oriente & occidente venient, & recumbent cum Abrahamo*, Matth. viii, 11. Biseno geseah. halto geonges. licðrowres geclensad aron vel biðon. deafo geheras. deado arisas vel areccas, *cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt*, Matth. xi. 5. ne oncnauas hia, *non intelligunt*, Matth. xiii, 14.

Secunda etiam persona sing. in præterito terminatur in es: ut, la freond huu hider inneades ne hæfdes ðu wede vel weor brydlic, *amice, quomodo huc venisti non habens vestem nuptialem*, Matth. xvii, 20. ðene ðu gesohtes, *cum quærebas.* proleg. x. canon.

Secunda quoque pluralis imperativi terminatur in es vel as: gaes ⁊ gefragnes, *ite & interrogate*, Matth. ii, 8. gearwas woeg Drihtnes. rehta doeð vel wyrcas stiga his, *parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Nellas ge woenæ, *nolite putare.* Ic soðlice cuoeðo to iuih. lufas ge fiondas iuwre. uel doeð vel doas ðaem ða ðe læðas vel læðedon iuih, *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.* wosas ge ðonne wirfærte, *estote ergo perfecti.* strionas ge soðlice iuh striona, *thesaurizate autem vobis thesauros.* Matth. vi, 20.

XV. Quarto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in hoc ostenditur, quod verbum præsentis vel præteriti temporis absolute ponit pro participio præsentis temporis, vel pro verbo præteriti temporis cum pronomine relativo ðe, vel ða ðe; vel cum conjunctionibus ða, ðaða, and: ut, geond-

[1] Vide *Runolphi Jonæ* grammaticæ *Islandicæ* rudimenta. cap. viii.
[2] Vide grammaticam nostram *Franco-Theotiscam.*
[3] Eifulƿas pro gifulƿas, ab gifulƿan *baptizare.*

uarde

Digitized by Google

uarde soþlice Hælend cuoeþ him, *respondens autem Jesus dixit ei*, Matth. III, 15, pro ða geonduarde soþlice Hælend ⁊ cuoeþ him. *Sax.* ða andsƿarode se Hælend him ⁊ cƿæþ:· Sic ⁊ geneolacede ðe costere cuoeþ him, *& accedens tentator dixit ei.* regulariter, geneolacende þe costere cuoeþ him, vel, ða geneolacede ðe costere ⁊ cuoeþ him:· Geseh tuoige broþeru gesendon nett in sæ, *vidit duos fratres mittentes rete in mare*, Matth. IV, 8. regulariter, geseh tuoige broþeru ða þe gesendon, vel gesendende. *Sax.* he geseh tƿegen gebroþru sendende hyra nett on sæ:· Ymbeade Hælend alle Galilea lærde in somnungum hiora, *circumibat Jesus totam Galilæam docens in synagogis eorum*; pro lærende, vel þa ymbeade Hælend. ⁊ lærde:· Geseh ƿutotlice ðreatas gestag in mor, *videns autem turbas ascendit in montem,* Matth. V, 1. pro ƿitodlice ða he geseh ðreatas, ða gestag he in mor. *Sax.* ða se Hælend geseh ða menigu he astah on ðone munt:· And cuom gebyde ðer in ceastre, *& veniens habitavit in civitate*: pro cuomende, vel he cuom ða, ⁊ gebyde:· And ƿereon gefulƿad in Iordanem from him geondeton synna heora, *& baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata sua*; pro geondetende, vel ⁊ geondeton:· Geseh soþlice moniga Pharisæorum ⁊ Sadducæorum cuomun to his fulƿiht cuoeþ him, *videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Sax.* soþlice ða he geseh maniga ðæra Pharisæorum ⁊ Sadducæorum to his fulluht cumende he cƿæþ to him:· And untynde muth his gelærde hea cuoeþ, *& aperiens os suum docebat eos dicens.* regulariter, and untynde muþ his ⁊ gelærde hea and cuoeþ, vel untynende muþ his he gelærde hea ⁊ cuoeþ. Sic cod. *Rush.* Matth. cap. II, ⁊ gesomnade ealle aldur sacerdas ⁊ bokeras ðas folces. ahsade from heom. hƿær Crist ƿæs akenned, *& congregavit omnes principes sacerdotum & scribas populi, percontatus est, ubi Christus nasceretur.* regulariter, ⁊ gesomnade. ahsende. vel ⁊ gesomniende. ahsade. vel and gesomnade ⁊ ahsade. Sic *Matth.* cap. V. ⁊ ontynde his muþ lærde hie cƿeþende, in cod. impresso. ⁊ he ontynde his muþ. and lærde hi ⁊ cƿæþ, *& aperiens os suum docebat eos dicens.* Suæ legeras ða ðe lufas in somnungum stondes vel standende to gebiddanne, *sicut hypocritæ, qui amant in Synagogis stantes orare*, Matth. VI, 5. *Sax.* sƿylce liceteras ða lufiaþ ꝥ hig gebiddon hi standende in gesomnungum:· Huælc uutetlice iuƿre geþences mæge to ece, &c. *quis autem vestrum potest cogitans adjicere*: pro geþencende:· Cod. *Rush.* Matth. cap. II, ⁊ ontynden heora gold hord brohtun him lac, *& apertis thesauris suis obtulerunt ei munera*; regulariter, ontynden. ⁊ brohtun. in evang. impress. ⁊ hi untyndon hira gold-hordas. ⁊ him lac brohton:· Nellaþ gie ðonne gemende gesie gecuæþas. Huæt salla ƿe eta, *nolite ergo soliciti esse, dicentes, Quid manducabimus?* Matth. VI, 31. *Sax.* nellen ge eornustlice beon ymbhydige ðus cƿeþende. Hƿæt ete ƿe? Ðylas hiu getrede ða ilco mid fotum hioru ⁊ geƿoendo vel gecerdo toslitas iuh, *ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi disrumpant vos*, Matth, VII, 6. *Sax.* þe-læs hig mid hyra fotum hig fortredon. and hig ðonne ongean geƿende eoƿ toslìton:· Ƿæs forþon lærde hiu suæ mæhte hæfde ne suæ vel nelles suæ vel suelice uþuta hioru, *erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut scribæ eorum*, Matth. VII, 29. *Sax.* lærende. mæht vel anƿeald hæfende:· He uorþade hine cueð. Drihten gif ðu ƿilt þu mæht mec geclænsige, ⁊ aþenade vel gesƿinnade hond gehran hine þus cueþ, *adorabat eum dicens, Domine si vis, potes me mundare, & extendens manum, tetigit eum* Jesus, *dicens*, Matth. VIII, 2, 3. regulariter, he uorþade hine cueþende. ⁊ ða aþenade vel gesƿinnade hond. ⁊ gehran hine Hælend ⁊ ðus cueþ, vel ðus cueþende. *Sax.* hine to him geeaþmedde and ðus cƿæþ. Ða astrehte se Hælend his hand. and hrepode hine ⁊ ðus cƿæþ:· Gebrohton him menigo dioblas hæfdon, *obtulerunt ei multos dæmonia habentes.* regulariter, ða ðe dioblas hæfdon, vel dioblas hæfende:· And gesegon Pharisæi cuedon to þegnum his, *& videntes Pharisæi dicebant discipulis ejus.* regulariter, and ða gesegon Pharisæi þa cuedon, *vel* ⁊ gesegon Pharisæi ⁊ cuedon, *vel* gesegende Pharisæi cuedon:· Cuom sunu mannes ettes vel ettende ⁊ dringes vel dringende, *venit filius hominis manducans & bibens.* Ostendit hoc exemplum cum nonnullis aliis, præteriti temporis verbum & participium præsentis in *Dano-Saxonica* perinde usurpari. Ðegnas ƿitodlice his hyncerdon ongunnan genioma ða eheru, *discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas.* regulariter, hyncerdon ⁊ ongunnan:· Sic, ⁊ geherdon teno ƿraþe ƿeron, *& audientes decem indignati sunt*, Matth. XX, 24. regulariter, and ða ða geherdon teno hi ƿraþe ƿeron, vel ða geherdon teno ða hi ƿraþe ƿeron, vel denique, ⁊ geherende teno hi ƿraþe ƿeron:· La freond hu ider ineades ne hæfdes þu ƿede ł reaf brydlic, *amice, quomodo huc venisti non habens vestem nuptialem?* Matth. XXII, 12. regulariter, and næfdes, vel næfende. *Sax.* la freond humeta eodest ðu in ⁊ næfdest giftlic reaf? Suigo uutetlice dyde ðe brydgum, *moram autem faciente sponso.* regulariter, ða ðe brydguma suigo dyde, vel suigo deondum þam brydguman. *Sax.* ða se brydguma ylde. *Matth.* XXV, 5. Sic in cod. *Rush.* Matth. cap. IX, 8, gesegon ða menigu ⁊ dreordun heom ⁊ ƿuldrædun god, *videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum.* regulariter, ða þa gesegon menigu. ða ondredon, *&c.* Hujusmodi exempla non raro occurrunt in *Tatiani* Monotessaro *Francice* verso: ut, uuantun in uuesan in thero samnaferti, quamun eines tages uueg, inti suohtan inan, *existimantes illum esse in comitatu venerunt iter diei, & requirebant eum.* regulariter, ut videtur, uuenende in uuesan, cap. XII, 3. Inti gisamanota then herduom thero biscofo, inti thie gilerten thes folkes eisgata fon in uuar Christ giboran uuari, *& congregans principes sacerdotum*

& scribas populi, sciscitabatur ab iis, ubi Christus nasceretur. ubi gisamanota, pro gisamanondi. vel alias, eisgota, pro inti eisgota, cap. VIII, 2.

XVI. Quinto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in eo se manifestat, quod non tantum negligit terminationes nominum casuales, quibus *Anglo-Saxonica* cum linguarum politissimis, *Græcâ* & *Latinâ*, gaudet; sed etiam casus nominum penitus sæpissime confundit contra syntaxeos regulas, casum alterum pro altero ponens. sic mearþe nabbas ge miþ fader iuwre se ðe in heofenas is, *mercedem non habetis apud patrem vestrum, qui in cælis est.* regulariter, miþ fader iuwrum, vel eowrum fader. se ðe in, vel on heofenum is:. In monigfold spræc his biþon geheredd, *in multiloquio suo exaudiantur.* regulariter, monigfoldum hyra spræce. *Sax.* Þ hig syn gehyred on hyra manigfealdan spræce:. Salomon in all wuldre his, *Solomon in omni gloria sua.* regulariter, allum vel eallum:. And hu cweþes tu broeþer ðinum. Bute ic worpe mot vel stre of ego ðin, *& quomodo dices fratri tuo: * sine ejiciam festucam ex oculo tuo.* regulariter, ðinum ego, vel ðinum eagan:. And ðaem cnysende untuneð biþ, *& pulsanti aperietur*, pro ðam cnysendum:. Monige walle gecuoda to me in ðaem dæg. Drihten drihten ahne in noma þinne vel þinum we gewitgedon. ⁊ in noma ðinna vel ðinum dioblas fordrifon ł forworpon. ⁊ in nomu ðinum mæhto monigo we dydon, *multi dicent mihi in illo die, Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetavimus*, &c. regulariter, naman: Walle etiam pro willon, & ahne pro hune, in hoc exemplo ponuntur. Geefneþ biþ ł gelicëd biþ vel geteled biþ wer snotre, *assimilabitur viro sapienti*, regulariter, snotrum were, vel ðam were snotran:. Fore noma minne, *propter nomen meum.* regulariter, fore naman minum:. In husum vel in husa cyninga beoþon, *in domibus regum sunt*, Matth. XI, 8. Ic sendo Engil min, *mitto angelum meum.* regulariter, minne engil:. Hu mæg ænig ingeonge in hus strong and fato ł mæþmas his of genimma vel from genimma. buta ærest gebinde ðone stronga, *quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem*, Matth. XII, 29. regulariter, in hus strongez vel strongan, & gebinde ðone strongan. Wiþ gast halig, *contra spiritum sanctum*, pro wiþ gast haligne:. Ne in ðissum lif. ne in ðæm towærd lif, *neque in hoc seculo, neque in futuro.* regulariter, towærdum, vel toweardan life:. And genom to seofenum oðre gastas miþ hine, *& assumpsit septem alios spiritus secum.* regulariter, seofen miþ him:. In tal vel regol ðone forma, *in canone primo.* pro in þam forman tale vel regulan. Sic in regula ða æftera, *in canone secundo.* in tal vel regla þa þirda ðrea, *tres in canone tertio.* in regele ða feorþa, *in canone quarto.* in tal ða fifta, *in canone quinto*, pro in þam æfteran, þirdan, feorþan *&c.* Sic, in tal ða fifta twuoe, *in canone quinto duo.* in regula ða seista tuoige, *in canone sexto duo.* in tal ða seofunda tuoige. in regula ða aehteþa tuoige. in regula ða nioþa tuoige. in regula ða teiþa suindrig. pro in ðam fiftan, *&c.* Ongelic is ric heofenu strion togedeglede, *simile est regnum cælorum thesauro abscondito.* regulariter, togedegledum strione:. Eft ongelic is ric heofenu segne sende in sæ of all vel eghuelc cynno fisca somnende vel geadrigende, *iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, ex omni genere piscium congreganti.* regulariter, sendenum, somniendum, geadrigendum, vel se ðe senden is, ⁊ somniaþ of allum ł eghuelcum cynnum:. Drihten hal mec doa, *Domine salvum me fac*, pro halne me do:. Sic, ł doeþ tre god ⁊ wæstm his god. vel doeþ þæt tre yfel ⁊ wæstm his yfel, *aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.* regulariter, wæstm godne, wæstm yfelne:. Nabbas we her buta fif hlafum ⁊ tweg fiscas, *non habemus hic nisi quinque panes & duos pisces.* regulariter, hlafas vel hlafa:. In mealo genoh þrim, *in farinæ tribus † satis.* regulariter, mealeʃ vel melewes:. Miþ mægne menigo, *cum multa virtute*, pro mægene mænigum:. Ofer ðas stan, *super hanc petram*, pro ðisne stan:. Beforа hia, *ante eos*, Matth. XVII, 2. regulariter, beforan him, & *v.* 4 before hine, pro beforan him, *ante eum.* Nænigne man gesegan buta anum ðæm Hælend, *neminem viderunt nisi solum Jesum.* regulariter, nænigne, & butan anne ðone Hælend:. And ðe þirda dæg arisaþ, *& tertio die resurget.* regulariter, on ðam þriddan dæge:. Sic cod. *Rush.* Matth. cap II, ðurh oþer wege gewendun, *per aliam viam reversi sunt.* regulariter, ðurh oþerne weg:. Sic, forþon gewriten is. Þ he his Englum bebeodeþ be ðe. þatte he þe gehealden in allum weogas ðine; pro allum weogum þinum:. Sic, cap. VII, 24, he biþ lic were ðam snottra, *assimilabitur viro sapienti*; regulariter, were þam snottran. ut in evang. impressis, ðam wisan were:. Sic *v.* 26, ða gelic biþ were dysig ł dolum, *assimilabitur viro fatuo.* regulariter, were dysigum vel dolum: in evang. impressis. ðam dysigan men:. Sic cap. VIII, 17, ðurh Esaiam þe witgu, *per Isaiam prophetam.* regulariter þone witgu. in evang. impressis, ðone witegan:. Sic *Matth.* cap. IX, 2, cwæþ to þem loma, *dixit paralytico.* at *v.* 6, cwæþ to þam loman:. Sic iterum in cod. *Cott.* se þe onfoas anum litlum cnæhtum ðuslic in noma minum, *qui suscipit parvulum talem in nomine meo*, Matth. XVIII, 5. regulariter, anne litlna cniht ðuslicne:. ðat in muþ tuoe-witnessa vel þrea, *ut in ore duorum testium vel trium*, pro tuegra oððe ðreora:. cuoeþ hlaford ðære wingearde, *dixit dominus vineæ*, pro

* *Aldredus* noster censuit *sine* esse præpositionem. Vide regulam II. in voce ðrowungum:.

† *Satis* adverbium esse putavit *Aldredus* noster. Vide supra in ðrowungum. regula II.

ðære

ðære wingeardes :· Ic willo ⁊ ðissum hlietmesto seala sua ⁊ ðe, *volo & huic novissimo dare sicut tibi*, pro þissum hlietmæstum :· From feder min, *à patre meo*, Matth. xv. 23, pro from minum fæder :· Ða gesomned weran alder sacerdas ⁊ ða aldra ðæs folces, *tum congregati erant principes sacerdotum, & seniores populi.* regulariter, ða aldras vel ða ealdras þæra sacerda :· In cefertun ðæs aldor sacerdas, *in atrio principis sacerdotum*, pro þæs aldres, vel aldores, vel ealdres sacerda :· And þu miþ þone Hælend Galileiscan were, *& tu cum Jesu Galilæo eras.* regulariter, mid þam Hælende :· Worþ þæs gibohta, *pretium appretiati*, pro þæs * gebohtan :· Sic, rim ðæs ilca godspelleres, *numerus ejusdem evangelistæ*, pro þæs * ilcan :· Alexandresca cirica ðe forma biscop, *Alexandrinæ ecclesiæ primus episcopus.* regulariter, ðære * Alexandrescan cirican :· Of halig gast, *ex spiritu sancto*, Matth. i, 18. of gast halig. *v.* 20. regulariter, of þam halgan gaste :· Gefægen weron gleonisse miclo, *gavisi sunt gaudio magno.* regulariter, mid miclre vel micelre gleonisse :· Ðerh oþer woeg, *per aliam viam*, Matth. ii, 12. pro oþerne weg :· Ic ceigde sonu min, *vocavi filium meum*, pro minne sunu :· In allum gemæro hire, *in omnibus finibus ejus*, Matth. ii, 16. pro allum gemærum :· And biþon mancwalmo, *& erunt pestilentiæ*, pro mancwalmas vel mancwealmas :· Stefn cliopende, *vox clamantis.* regulariter, stefn cliopendes :· Iohannes hæfde gyrdils fellenu, *Johannes habebat zonam pelliceam.* regulariter, gyrdil fellenne :· From toweord wraþo, *ab irâ venturâ.* regulariter, from ðam toweardan wraþan, vel wraþan :· He iuich gefulwas in halig gast ⁊ fyres, *ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igne.* regulariter, in vel on þam halgan gaste and fyre :· Ða halmas forbernes in fyres unþwyrsnende, *paleas comburet igni inextinguibili.* regulariter, in vel on syre unþwyrsnendum :· Awriten is. Ne in hlaf ane hlifes monn. eah in alle ł æghuelc word ꝥ soþlice cuom of muþ Godes, *scriptum est, non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei.* regulariter, hit is awriten. Ne in hlafe anum hlifeþ monn. eah in allum vel æghuelcum worde ꝥ soþlice cuomþ of muþe Godes, *Matth.* iv, 4. Ða gefenge hine diobul in halig ceastre, *tunc assumsit eum diabolus in sanctam civitatem*, pro in halgan ceastre :· Sic in mor heh suiþe, pro in mor hehne, vel heahne suiþe, *in montem valde excelsum.* And gebrohton him alle ða yfle hæfdon miþ manigfalde unhælo, *& obtulerunt ei omnes male habentes cum variis languoribus*, pro miþ manigfaldum unhælum :· Ne ofgæst tu ðona. wiþ ðu forgelde ðy lætmæst feorþung, *non exibis inde, donec reddas novissimum quadrantem*, pro ðone lætmæstan feorþung. *Sax.* ðone ytemestan feorþling :· Cod. *Rushwortbianus* non tantum nominum casus, sed etiam numeros sæpe confundit: ut, ontynden heora gold-hord, *aperuerunt suos thesauros*, pro gold-hordas, ut in impresso codice. Ðyles þu andspurne æt stane þinum fotum, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, regulariter, þin fot. in impresso codice, þe-læs þe þin fot æt stane ætspurne :·

Huc etiam spectat, quod nominativus non raro absolute ponitur pro ablativo vel adverbio temporis cum verbo: ut, þu uutetlice wyrcende þa ælmessa, pro ðe wyrcendum, vel ðonne þu wyrcast, vel ða ðu wyrcast :· And gesparredo dure þin gebiddu, *& clauso ostio tuo ora*, pro ðinra dure gesparradre. *Sax.* ðinre dura belocenre :· And ofstigende hine ł ða he ofstag in lytlum scype, *ascendente eo in naviculam.* regulariter, ofstigendum hym :· Efern uutetlice worden gewærþ, *vespere autem facto*, pro ða ofern gewerþ. *Sax.* ða hyt æfen wæs :· And butatuia gefundena rimas þa er þu gebecnades. onfindes ⁊ stowa, *& sine mora, repertis numeris, quos ante signaveras, reperies & loca.* regulariter, gefundenum rimum, vel þa ðu rimas gefundene hæfest :· And forleort ceastra Nazuredes, *& relicta civitate Nazareth*, pro forleortenre ðære ceastre, Matth. cap. viii.

XVII. Supra observavimus sub regulis x, xi, xii, *Dano-Saxonicam*, haud secus ac antiquam *Danicam*, maxime abhorrere ab n finali; quamobrem non patitur nomina sua poni in secundâ, quam † emphaticam voco declinationem, si excipias nominativum singularem & genitivum ac dativum pluralem, quoniam cæteri omnes casus utriusque numeri terminantur in n. præter exempla suprà in xv regula notata, innumera alia occurrunt: ut, genemne ðu noma his Hælend, *vocabis nomen ejus Jesum.* regulariter, noman, vel naman :· Ðerh ðone witgo, *per prophetam*, pro ðone witegan :· And onfeng gebed his, *& accepit conjugem suam*, pro gebeddan. *Sax.* ⁊ he onfeng hys gemæccan :· And ne cunnade hea wid gecende sunu hire frumcende, *& non cognoscebat eum, donec peperit filium suum primogenitum.* regulariter, hire sunu frumcennedan :· Uries wif ðæs cempa, *Uriæ militis uxor*, pro ðæs cempan :· Gesegon we forþon steorru his, *vidimus enim stellam ejus*, pro his steorran, *Matth.* ii, 2. sic, *v.* 10, gesegon wiotetlice steorra, *viderunt autem stellam*, pro steorran :· Ða gefeng hine diobul in halig ceastra, *tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem*, regulariter, in þa halgan ceastre :· Forþon sunna his arise doeþ ofer gode ⁊ yfle, *etenim solem suum oriri facit super bonos & malos*, pro ofer ða godan ⁊ ða yfelan :· And rinneþ ofer soþfæsta ⁊ unsoþfæsta, *& pluit super justos, & injustos*, regulariter, ða soþfæstan ⁊ þa unsoþfæstan :· Se þe onfoes þone witge in noma witges mearþ witges he onfoeþ, *qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet*, Matth. x, 41, *Sax.* se ðe underfehþ witegan on witegan naman :· From seista þonn tid, *à sexta horâ*, Matth. xxvii, 45. regulariter, from ðære ‡ sixtan tide :·

*** Vide regulam xvii. † Vide capitis iii regulam iii. ‡ Sexta hora *meridiem* ibi designat.

XVIII. Sexto, quam sit barbara *Dano-Saxonica*, ex hoc patet, non tantum quod casus nominum & casuales terminationes contra syntaxin confundit, sed etiam, quod non raro contra secundam regulam concordiæ partium orationis, adjectiva diversi generis cum substantivis in oratione connectit: ut, ðy lẏs ðu ƿiþspurne to stane fot þinne, ***ne offendas in lapidem pedem tuum.*** Ubi fot þinne, pro fot þin; masculinum scilicet pro neutro. *Matth.* IV, 6. fore onsionne ðin, ***ante faciem tuam***, pro ðine onsione; neutrum scilicet pro fœminino. ahebbas geoc minne, ***tollite jugum meum***, pro min geoc; masculinum iterum pro neutro. E contra. Ic ontyno in bisenum muþ min, ***aperiam in parabolis os meum***, pro muþ minne; neutrum nempe pro masculino. middum uutetlice nieht, ***mediâ autem nocte***, pro middere vel middre næht; masculinum pro fœminino. gecliopade ðe Hælend stefne miclum, ***clamavit Jesus voce magnâ***, pro miccelre stefne; masculinum iterum pro fœminino.

XIX. Septimo, in *Dano-Saxonica* nunc deficit articulus, nunc etiam redundat. deficit: ut gesehþ uutetlice þreatas, ***videns autem turbas***, Matth. v, 1. pro ða ðreatas:· Nelles ge selle halig hundum, ***nolite dare sanctum canibus***, pro ꝥ halig is:· Gastes uutetlice ebulsung vel efulsongas ne biþ forgefen, ***spiritus autem blasphemia non remittetur***, Matth. XII, 31. regulariter, ðæs gastes:· Of heorte ungaar smeunge ẏfle, ***de corde exeunt cogitationes malæ***, Matth. xv, 19, pro of ðære heortan:· Gesomned weron aldor sacerdas, ***congregati sunt principes sacerdotum***, Matth. XXVI, 3. regulariter, ða aldras ðæra sacerda:· redundat: ut, ða ðe falles of bead þera laferda hiora, ***quæ cadunt de mensa dominorum suorum.*** ubi ðera supervacaneum est. ða i soþ ða vel hia nioman þe ðone Hælend gelædon to Caiphan, Matth. XXVI, 57, ***at illi ferentes Jesum duxerunt ad Caiphan***, ubi ðe ðone, pro ðone:·

XX. Pronomen pariter nonnunquam redundat: ut, wiþ he cẏme sunu monnes, ***donec veniat filius hominis***, Matth. x, 23. ***Sax.*** ærþam þe mannes sunu cume:· And þæm ðe he wille ðe sunu ædeuua, ***& cui voluerit filius revelare***, Matth. XI, 27. ***Sax.*** and ðam ðe se sunu ẏle onwreon:· Forþon sunnadagum measa-preostas in temple sunnadag hia ƿidlas, ***quia sabbatis sacerdotes sabbatum violant***, Matth. XII, 5. ***Sax.*** ðæt þa sacerdas on restedagum gewemmaþ ðone reste-dæg:· Forhuon ðegnas þine hia ofergeas vel oferhogas selnere ł setnera waru ældra, ***quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum***, Matth. xv, 2. ***Sax.*** hwi forgẏmaþ þine leorning-cnihtas ure ẏldrena lage:· Ða þe ne suppas hia deaþ, ***quia non gustabunt mortem***, Matth. XVI, 28. ***Sax.*** ðe deaþ ne onbẏrigaþ:· And ða efnes þa us þu dẏdest, ***& pares illos nobis fecisti***, Matth. xx, 12. ***Sax.*** ⁊ ðu dẏdest hig gelice us:· Sic in cod. ***Rush.*** cap. IX, 3. ðæs he salsaþ, ***hic blasphemat.*** in evang. impressis, ðes sprycaþ bismor-spræce:·

XXI. In hac quoque dialecto verba activa sæpe passive usurpantur: ut, ne mæg burug vel ceastru gehẏdu vel gedeiglu ofer mor gesetted, ***non potest civitas abscondi supra montem posita.*** regulariter, beon gehẏd vel gedeiglod. ***Sax.*** beon behẏd:· Gehuelc tre þẏ ni vel ne doeþ wæstm god gecorfen biþ vel geceaffas ⁊ fẏr biþ gesended ł gesendas, ***omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur***, Matth. III, 10. gif ec soðlice fram werm treo oncnaua eaþa mæg, ***siquidem ex fructu arbor agnoscitur***, Matth. 12, 39, pro beon oncnauen, vel oncnawen:· Forþon wehtlic is hine vel he gegae Hierusalem ⁊ feolo geþoliga from aldrum ⁊ uþuttum ⁊ aldormannum ðara sacerda ⁊ ofslæ, ***quod oporteret eum ire Hierosolymam, & multa pati à senioribus, & scribis, & principibus sacerdotum, & occidi***, Matth. XVI, 21. regulariter, beon ofslegen:· betru ðe is to life ingae unhal vel halt. ðone tua handa ł tuoege foet hæbbende sende in fẏr ece, ***bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum***, Matth. XVIII, 8. regulariter, beon asend, vel sẏ asend:· Lufaþ and hia ceiga vel hia genemna from mannum, Lauuas, ***amant vocari ab hominibus, Rabbi***, Matth. XXIII, 7. regulariter, ꝥ hia sie geceiged, vel genemned; ***vel*** þæt menn hig laseofas geceigon vel genemnon:· Gehat forþon gehalda vel þatte sie geheldén bẏrgen, ***jube ergo custodiri sepulchrum***, Matth. XXVII, 64. Sic in versione ***Sax.*** hat nu healdan ða bẏrgene:· And nolde frofra, ***& noluit consolari.*** regulariter, nolde beon frofred, vel gefrofred: in ***Saxonica*** versione, nolde beon gefrefred:· Sic in cod. ***Rush.*** Matth. cap. VIII, 3, ⁊ aþennende Hælend honda his. and æthran him. cwæþende. Ic wille geclænsige, ***& extendens Jesus manum, tetigit eum, dicens, volo, mundare.*** in evang. impressis: ic wẏlle. beo ge-clænsod:·

XXII. Porro in hac dialecto, quæ universas fere grammaticæ regulas aspernit, numerus singularis verborum cum plurali confunditur: ut, andsuere onfeing, ꝥ hia eft ne cerdon vel ne cerde to Herode, ***acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem. Sax.*** hi afengon andsware, ꝥ hi eft to Herod ne hwẏrfdon:·

XXIII. Dialectus quoque hæc mutat as terminationem nominativi & accusativi pluralis primæ declinationis in es: ut in cod. ***Rush.*** gif ðu godes sunu sie. gecwæþ ðæt þas stanes hlafes beon vel gewærþe, ***si filius es dei, dic ut lapides hi panes fiant***, Matth. cap. IV. Sic supra in reg. II. Monna sisceres, pro manna fisceras:· Mutat etiam es terminationem genitivi singularis primæ declinationis in as: ut cod. ***Rush.*** Matth. VIII, 20, foxes hole habbaþ. ⁊ fuglas heofunas selescota, ***vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos.*** regulariter, heofunes. in evang. impressis, heofonan fuglas:·

XXIV. In hac etiam dialecto nunquam non negatur negatione simplici: ut, ða ongann he

aþu-

Digitized by Google

aꝼurꞇꞃıga ꞁ ꞅuerıga. Ðæꞇꞇe ne cuþe þone manno, *tunc cœpit detestari & jurare, quia non novisset hominem*, Matth. XXVI, 74. regulariter, ꝥ he næꝼꝼne ðone man ne cuþe, ut in *Saxonica* versione. Ænıg man ne mæg ꞇuaam hlaꝼeꞃdum heꞃa, *nemo potest duobus dominis servire*, Matth. VI, 24. *Sax*. ne mæg nan man ꞇꝩam hlaꝼoꞃdum þeoꞃıan.

XXV. Porro verba transitiva & transitive posita quæ accusativum in puriore *Saxonica* regunt, in *Dano-Saxonica* cum dativis vel ablativis junguntur: ut cod. *Rush.* Matth. VIII, 21, dꞃıhꞇen læꞇ æꞃıꞅꞇ gangan. ꞁ bebyꞃgen ꝼædeꞃ mınum. in evang. impressis, alyꝼe me æꞃeꞅꞇ ꞇo ꝼaꞃenne, ꞁ bebyꞃıgean mınne ꝼædeꞃ, *domine permitte me primum ire, & sepelire patrem meum*. Genitivi quoque post verbum transitivum leguntur: ut, bodede godꞅpelleꞅ ꞃıceꞅ, *prædicabat evangelium dei*, cod. *Rush*. Matth. IX, 35. In cod. evang. impresso; ꞃıceꞅ godꞅpel:. Verba etiam dicendi, quæ dativum regunt in puriori *Saxonica*, in *Dano-Saxonica* regunt nominativum vel accusativum cum præpositione ꞇo: ut, ða cꝩæþ ꞇo leoꞃneꞃaꞅ hıꞅ, *tunc dicit discipulis suis*. regulariter, ða cꝩæþ leoꞃneꞃum hıꞅ: ut, ða he ꞅæde leoꞃnıng-cnıhꞇum hıꞅ. in evang. impressis. Matth. IX, 37.

Denique nominativus pro genitivo ponitur: ut cod. *Rush*. Matth. X, 1, and þa ꞇo ꞅomne cıgende ꞇꝩælꝼ hıꞅ leoꞃneꞃaꞅ. ꞅalde heom mæhꞇe gaꞅꞇaꞅ unclænna, *& convocans discipulos duodecim suos, dedit illis potestatem spirituum immundorum*. regulariter, mæhꞇe unclænꞃa gaꞅꞇa. ut, unclænꞃa gaꞅꞇa anꞃeald, in evang. impressis.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

De dialecto poetica, præsertim de dialecto poetica Dano-Saxonica.

I. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, & de iis, quæ inter illam & puriorem *Saxonicam* discrimen ponunt. Jam restat, ut de dialecto poëtica: præsertim *Dano-Saxonica* illa, quæ in poëmatis borealium *Saxonum* legitur, tractem. Nam in poëticis *Anglo-Saxonum* scriptis, voces à soluta oratione alienæ, *Cimbricæ, Franco-Theotiscæ* & aliæ exoticæ, quas, quod earum origo nondum mihi nota est, dubias & incertas appello; maxime autem in iis, quæ septentrionales, & forsan orientales poëtæ contexuerunt, qui ex vetustioribus poëtis, *Cimbrorum* nempe [1] *Scaldis*, & *Theotiscæ* gentis versificatoribus, plane multa, ut par est credere, sumpsere. Hinc tot vocabula phrasesque quæ nunquam occurrunt in soluta oratione, in [2] metricis codicibus & fragmentis leguntur, iis communia cum *Eddicis* carminibus, & vetusto illi sive *Saxonico* sive *Francico* evangeliorum quadruno codici metrice scripto, quem possidet bibliotheca *Cottoniana*. Quinimo *Anglo-Saxonum* poëtæ non vocabulis tantum phrasibusque, quæ iis cum *Cimbrorum Scaldis* communia sunt, utuntur; sed etiam ad easdem fabellas & appellationes alludunt, quæ, ut *Edda Snorronis Sturlesonii* demonstrat, ex vetustissima septentrionalium gentium poësi, tanquam ex communi quodam thesauro depromptæ sunt. Hinc a [3] *Baldro* laudatissimo illo & optimo *Cimbrorum* heröe, *Odini* filio, *Asarum* omnium sapientissimo & benignissimo, qui corporis specie & nitore vultûs præcellebat, quem quidem *Loki* insidiis peremtum lugebant omnes *Asæ*: princeps, dominusve quisque formæ spectabilis, & à suis ob fortitudinem magni factus, & ut ἰσοϑέης & sapientiâ insignis æstimatus, [4] Baldoꞃ metonymice vocatur à poëtis *Anglo-Saxonum*. Sic in fragm. *Judith*, *Holofernes* dux appellatur gumena baldoꞃ, ꞃıgena baldoꞃ, ꞃınca baldoꞃ, i. e. *hominum præstantium, bellatorum & heroum dux* & *princeps*. Sic in Geneseos paraphrasi p. LVIII, 6. poeta

[1] *Cimbrorum* mythologia dicit hominem quendam ex sputo Deorum factum, cui Kuasir (quasi kuadser vel kuedser, i. e. kuedswer, *cantûs* vel *carminis auctor*) nomen, primum inventorem poëseos fuisse, atque ex ejus sanguine cum melle misto mulsum fuisse factum: ex quo qui bibit fit skalld & frædemadur, i. e. *poëta* & *multiscius*. Edda *Snorronis Sturl.* mythol. LX. [2] Paraphrasis poëtica geneseos, *Alstelodami*, typis & sumptibus *Fr. Junii* edita, 1655. cujus exemplar extat in bibl. *Bodl.* inter codd. *Junianos*. Fragmentum historiæ *Judith*, cujus exemplar extat in bibl. *Cott.* Vitellius A. 15. 6. Apographum, *Fr. Junii* manu descriptum, inter libb. *Junianos*, in bibl. *Bodl.* repositos. Kalendarium poëticum, quod initium est *Abingdonensis* Chronici, in bibl. *Cott.* Tiberius B. descripsit quoque hoc kalendarium *Fr. Junius*, ejusque apographon extat inter libb. *Junianos* in bibl. *Bodl.* æviternitati consecratos. [3] Edda *Snorr. Sturlef.* cap. XX, & XLIII. [4] Sic nomen *Josur*, qui fuit unus filiorum *Halfdani*, rebus gestis celebris, pro cujuslibet regis egregii nomine apud *Skaldos* usurpatur: ut in ista strophe, Hervar. sag. cap. VI drecaꝛ kur med Jofri Jarla meingi, *multitudo procerum compotant cum rege*. Eadem plane ratio est nominum Budlungur & lofdunga vinur, stroph. 22, & 24. cap. VII, ejusdem libri. Quæ licet propria sint, pro appellativis tamen & communibus in carmine usurpantur, ut observat *Ol. Verelius* in auctario notarum in Hervarar Saga, pag. 21.

introducit *Abrahamum* ad *Abimelech* ita loquentem: ac ic me ʒumena baldor ʒuþ bordes sƿenʒ: leodmaʒum feor, lare ʒebearh, *ego vero, ô hominum domine & clypeorum flagrum, procul à meis* [profectus] *me consilio tutabar.* Hinc in cantico immanis cujusdam monstri è fossâ *Jomsburgana* emergentis, quod habetur in historia *Styr-Biornonis*, occurrit **vil-balldr**: ut, **eigur viga veige vil-balldurs fodurillan,** *instigatores cædium interficiant principes strenui malum patrem.*

Hinc etiam *Tyrus* vel *Tirus*, nomen *Asarum* apud *Cimbros* principis, metonymicè transfertur ad significandum quum magnum quemque ducem, principem ac dominum, tum imperium, principatum, dominationem, victoriam, potestatem & gloriam: sic in dialogo metrico inter *Oddurum* & *Hialmarum* cap. v. **Hervarar sag.** inquit *Oddurus*: **er Þeir geingu utan ad oskum tyrar lauser, ero tolf saman,** *sunt una duodecim, qui proficiscuntur ducis expertes versus naves.* Cui *Hialmarus*: **Ganga haler hrauster af herskipum tolf saman tyrar giarner,** *duodecim viri fortes ex navi piratica exeunt, victoriæ avidi.* Ubi notandum quod à proprio **Tyr** in gen. **Tyrs**, vel **Tys**, fit appellativum **tyr. tyrar.** Sic in fragm. *Judith*: Geƿrec me nu mihtiʒ drihten torht-mod tires brytta, *potentissime domine, spiritus clarissime, gloriæ princeps, nunc me vindica.* Ða ƿæs hyra tires æt ende eades ⁊ ellen dæda, *tum finis aderat eorum domini nationis rerum prosperarum & facinorum præclarorum.* Eoƿ ys ƿuldor-blæd torhtlic toƿeard. ⁊ tir ʒifeþe þara læðða. ðe ʒe lange druʒon, *vobis venturus est præstantissimus gloriæ fructus; & in invisos imperium, quos diu tolerâstis, vobis dabitur.* Fynd sindon eoƿere ʒedemed to deaþe. ⁊ ʒe dom aʒon tir æt tohtan. sƿa eoƿ ʒetacnod hafaþ mihtiʒ Drihten. Ðurh mine hand, *inimici vestri ad mortem condemnantur, & per manum meam vos jam victoriam reportatis à principe illustrissimo, sicut potentissimus Deus vobis prædixit.* Sic apud paraphrasten Genesєos, *Deus* vocatur torht tire: ut, ða he ʒebolʒen ƿearþ. besloh syn sceaþan. siʒore ⁊ ʒeƿealde. dome and duʒeþe ⁊ dream benam. his feond friþo. ⁊ ʒefean ealle. torht tire. ⁊ his torn ʒeƿræc, *tum iratus factus Deus* [*illustris princeps*] *scelestum adversarium percussit, & eum, jam hostem factum, principatu, imperio, potestate, & virtute, & jubilatione, & pace, gaudioque omni spoliavit, & iracundiam in eum effudit,* p. 2. 11. Sic p. 34, 15. tymaþ nu ⁊ tiedraþ. tires bruceaþ mid ʒefean fryþo fyllaþ eorþan. eall ʒeiceaþ eoƿ is eþel-stol holmes hlæst. ⁊ heofon fuʒla. ⁊ ƿildu deor on ʒeƿeald ʒesealde. eorþe all-ʒrene. ⁊ eacen feoh, *crescite nunc, & propagate, implete terram, maxime augescite, & imperio (quod vobis dedi) gaudete: vestræ enim potestati subjeci pisces, proventum vel merces maris, volatilia cœli, feras & pecora fœta, & patriam vobis dedi terram florentissimam.* Sic, p. 93, 15. nis her eadiʒes tir, *non est hic beati imperium.* Sic p. 51, 21, *Deus* quoque dicitur tir metod, *dominus creator,* & tir-fæst metod, p. 25, 11. hine ƿaldend on tir-fæst metod tacen sett, *dominus creator maximus super eum posuit signum.* tir-fæst etiam attribuitur patriarchis *Abrahamo, Isaaco,* & *Jacobo*: ut, p. 82, 1, ne forlæt ðu usic ana ece drihten. for ðam miltsum. ðe ðec men hliʒaþ. ⁊ for ðam treoƿum. ðe ðu tirum-fæst niþa nerʒend ʒenumen hæfdest to Abraham. ⁊ to Isaac. ⁊ to Iacobe. *unice domine æterne, noli nos relinquere ob misericordiam tuam, propter quam homines in te præsidium ponunt; & ob fidem, quam tenuisti erga præstantissimos patriarchas, Abrahamum, Isaacum, & Jacobum, ô nepotum eorum servator.* Sic harmoniæ evangeliorum *Cottonianæ*, cap. 11. quad that hie im tyreas so filo an Godes rikea forgeban uuoldi, *dixit se ei in regno dei tot dominationes daturum.* Et cap. XIV, cuningo craftigost Crist, imforth giuuet an Galileo land, Godes egan barn, fuor im te them friundun thar hie afuodid uuas tirlico atogan, *regum potentissimus Christus, dei proprius filius, decessit in Galilæam terram, proficiscens ad consanguineos, apud quos Augustus natus & educatus erat.* Sic cap. XXXI, thie tha egan uuili aldar langan tir hohheban riki endi huldi Godes, *qui habere vellent vitam æternam, & gloriam excelsi regni cælestis, & favorem Dei.* Tir etiam adjectivis junctus * perfectissimam iis dat significationem, & in gradum superlativum provehit, secundum istud *Snorronis*, Mythol. XXIII. de Tyro. Hinc sermo ille fluxit **Tyrhrauster**, (i. e. *instar Tyri audax*) *qui præ cæteris animosus est,* & *qui nihil metuit.* Vulgo etiam dicitur **tyrspakur** (i. e. *instar Tyri sapiens*) *qui maxime sapit.* Pariter apud *Saxonicos* poëtas legitur tir-eadiʒ, *potentissimus, excellens, inclytus*: ut, in calend. *Cott.* And ðæs embe fif niht ðætte fulƿiht tid eces drihtnes to us cymeþ. ðæne tƿelfta dæʒa tir-eadiʒe hæleþ heaþu-rofe hataþ on Brytene, *& quinque abhinc diebus* [*epiphania*] *tempus, in quo baptizatus erat æternus dominus, ad nos visendos veniet. hanc diem* XII. *Britanniæ potentissimi heroes, & clari principes nuncupant.* tir etiam, cujus gen. tires, **tirs**, cum adjectivis componitur apud *Franco-Theotiscos*; unde forsan per metathesin literarum, apud *Franco-Gallos* composita *tresheureux*, *tresbon*, & id genus innumera adjectiva, quæ illud *tres* ad gradum superlativum evehit.

II. Nomen quoque † viri cujusdam, quem ex *fraxino* (*Cimbrice* **askur**, *Sax.* æsc) Dii primum condidere, metonymice usurpatur ad significandum virorum sexum & humanum genus. Sic in fragm. hist. *Judith*, vocantur *principes Judæi* eorlas æsc-rofe, *viri*, vel *magnates clarissimi.* Sic *Deus* appellatur Æsca-tir, apud Genesєos paraphrasten. ƿær ðu ʒeƿurþod on ƿera rime for ðæs eaʒum þe ðe Æsca-tir æt ʒuðe forʒeaf, *sis tu in fastis, inter fortes viros, celebratus, ob militarem perspicacitatem, quam tibi hominum princeps dedit.* p. 46, 11. Hinc Æsc-tyr ab-

---

* Vide capitis IV regulam 7. † Consule hac de re Eddam *Snorronis*, mythologiâ septimâ.

solute

Digitized by Google

solute significat *magnum principem*, cui multi viri subjecti sunt: ut in Paraphrasi Geneseos, p. 45, 17. sigor eft ahwearf of Norþmonna niþ geteone Æsc-tir wera Abraham sealde, *victor reversus est à Northmannis princeps*, vel *imperator fortium virorum Abrahamus, & graves injurias rependit*. Ab hoc *Asko*, vel *Æsco*, primo condito homine, venit proprium nomen Æsc, apud *Anglo-Saxones*: ut *Hengisti* filii in chron. *Sax. Gibs.* pp. 13 & 14. Æsc-wine etiam, i. e. *hominum amicus, humanus*, est proprium nomen apud *Anglo-Saxones*, chron. *Sax. Gibs.* pp. 16, 41, 44. Sic Æsc-wige i. e. *hominum dux*, vel *vir heroicus*, est nomen episcopi, p. 127. De primi autem parentis creatione sic canit **Wolu=spa** in Edda *Sæmundi*, stroph. 17, 18.

[1] Vnst Þriar komu vr Þui lide	*Donec tres venerunt ex illo agmine*
Aufflgir og [2] Astgier Aser, ad huse	*Præpotentes & amabiles Asæ, ad domum quandam*
Fundu a lande lyte meigande	*Offenderunt in littore [5] miseros*
Ast og Emblo, ørløg lausa,	*Askum & Emblam, [6] omni conatu destitutos,*
[3] Aund Þau nie atta, od Þau ne hofdu,	*Animam nec possidebant, rationem nec habebant,*
La, nie læte, ni litu goda.	*Nec sanguinem, nec sermonem, nec faciem venustam.*
[4] Aund gaff Odinn, od gaff Hæner,	*Animam dedit Odinus, rationem indidit Hænerus,*
La gaff Lodur, og litu goda.	*Lodurus sanguinem addidit, & faciem venustam.*

Æsc etiam per metonymiam materiæ sumitur pro *clypeo, scuto, umbone*: Ða se halga heht his heorþ-werod wæpna onfon. he ðær wigena fand æsc-berendra XVIII ⁊ CCC. eac [7] þeonden holdra, *tum sanctus vir [Abrahamus] jussit domestico suo exercitui arma sumere: è quibus disposuit trecentos decem & octo milites scutigeros, qui domino fideles erant.*

III. *Snorro Sturlesonius*, in secunda suæ Eddæ parte, docet *terræ* appellationes in Eddicis *Cimbrorum* scriptis esse **folld, grund, molld, vangur**, quæ omnes quoque occurrunt in *Anglo-Saxonicis* poëmatis: sic apud Geneseos Paraphrasten, p. 3. 15. her ærest gesceop ece drihten. helme eall wihta. heofon ⁊ eorþan. rodor arærde. ⁊ ðis rumeland gestaþelode strangum mihtum frea almihtig. [8] folde wæs þa gyta græs ungrene. garsecg ðeahte. sweart synnihte side ⁊ wide, *tum primum æternus dominus, creaturarum omnium corona, creavit cælum & terram, & firmamentum erexit, & spatiosam hanc terram stabilivit firma sua potestate omnipotens dominus. nondum enim erat terra, herba nondum viridis, nec oceanus factus; sed longe lateque perpetuæ noctis nigredo.* Sic p. 4, 10, folde wæs adæled under heah rodore, *terra erat divisa sub sublimi firmamento.* dein sequitur, ða com ofer foldan fus siþian mære morgen ðridda. næron metode ða gyta wid land ne wegas nytte. ac stod bewrigen fæste folde mid flode, *tum tertius dies suâ vice expeditus illuxit celebris super terram, nondum enim inventa [depicta, mensurata] erat arida, & mare utile; sed terra cum aqua tecta erat.* Sic in Kalendario, on foldan her, *in hac terrâ.* ofer foldan wang, *supra planitiem terræ.* hærfæst cumaþ. butan anre wanan plitig wæstmum hladen. wela byþ geyped fægere on foldan, *advenit messis formosa ab omni indigentiâ libera, fructibus onusta, & divitiæ telluris revelatæ sunt.* Sic in fragm. *Judith*; he gefeoll to foldan, *in terram cecidit.* Sic etiam in *exorcismo ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A. 7, 2. hel wes ðu folde fira moder, *salve hominum mater terra.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LI, uuirthit thiu tid cuman that is afstandan ni scal sten obar odron ac it fellit te foldu, *tempus venturum est, quo in eo non relinquetur lapis super lapidem, sed ad terram ruet.* Sic cap. LXVIII, Endi an graf leggian foldu bifelahan, *& in sepulchro ponere terrâ conditum.* De cæteris non est ut eis immorer, utpote quæ à propria significatione ad *terram* significandam translatæ sunt; lectorem tamen monere vellem, has voces apud veteres nostros poetas reperiri: præsertim apud omnium principem *Satyrographum*; qui in *Anglo-Saxonum* poetis omni procul dubio versatus erat. Sic in Satyrâ primâ, *Passus primus* inscriptâ:

And when [9] it had of this fold flesh and blood taken.
The most mischiefe on mould is mounting well fast.
The money of this moulde, that men so fast holdeth.

Sic in secundâ satyrâ, quæ *Passus secundus* inscribitur, hæc carmina subsequentia occurrunt:

And men on this mould, that mainteneth truth.
Of many maner men, that on this mould lybbeth.
Shall never man on this mould mainprise the leaste.

IV. *Snorro* etiam observat, quod *viri* apud poetas nationum septentrionalium, præsertim Cimbrorum

---

[1] Vns. [2] Audga. [3] Ond. [4] Ond. [5] *Impotentes.* [6] *Sine fatis.* [7] Pro þeoden. [8] *Woluspa.* stroph. 3.

Ar var allda Þa er ymer bygde.	*Principium erat seculorum, cum Ymerus conderet;*
Vara sandur ne sær nie sualur vm.	*Erat nec terra, nec mare, nec circumspirantes auræ:*
Jord fanst æfa nie uphimen.	*Nondum inventa erat terra, nec altum mare,*
Gap var ginnunga, enn gras huerge.	*Immensum erat spatium, & nulla omnino herba.*

[9] Intelligit auctor in hoc loco *Principem pacis*, quem ille ibidem vocat, **the Plans of peace.**

brorum

brorum appellantur, I. * **Reckar**, i. e. *strenui milites*, & per poeticam synecdochen, *viri*, *homines*. *Saxonice* rincas. Nam ut *Cimbrorum* [1] **beckur** & **dryckur**, *Saxonice* sunt benc, drync; Sic **reckur**, rinc:· II. **Verar**, i. e. *milites præsidiarii*, *propugnatores*, *Saxonice* weras, à *Cimbrico* **veria**. *Sax.* weran, *servare*, *defendere*. III. **Gumar** vel **gummar**, *gubernatores*, *duces*. *Sax.* [2] gumas, guman, vel in declinatione [3] composita gumenas:· IV. [4] **Seggar**, *ex humili statu in viros magnos evasi milites*, & per synecdochen poeticam *viri*. *Sax.* secgas vel seggas:· V. **Lidar**, *comites viarum*. *Sax.* [5] leodas. Quæ omnia etiam leguntur apud *Anglo-Saxonum* poetas, apud quos per synecdochen speciei pro genere, non raro etiam [6] generaliter, & aliquando hyperbolice significant omnis [7] status & conditionis viros; ut & eorle, æþeling & wiga in poeticis libris; **lord** apud *Satyrographum*; & bar, vel baro in *Francico* evangeliorum libro quadruno metrice scripto; & reddenda sunt omnia sive in generali sive in speciali significatione, prout poetæ sensus scopusque & tropus requirunt. Aliquando etiam nomina illa magnifica neque in speciali sensu neque generali præcise; sed medio quodam sensu, quatenus præstantes, nobiles & eximios viros cujuscunque statûs & conditionis denotant; quod à lectore poetarum studioso imprimis observandum est. En autem exempla: ða ðæs rinces se rica ongan. cyning costigan. cunnode georne. hwilc þæs æþelinges. ellen wære, *tum* [8] *virum hunc* [9] *rex potens cæpit tentare*, *studiose explorans*, *qualis* [10] *virtus hominis esset*, Paraphrast. *Gen.* p. 61. 8. Ne ðuhte ða gerysne. rodora wearde. þ Adam leng ana wære. neorxena-wanges. niwre gesceafte. hyrd ⁊ healdend. forþon him heah cyning. frea almihtig. fultum tiode. wif aræhte. and ða wraþe sealde. lifes leoht fruma. leofum rince, *non conveniens putavit cælorum præpositus*, *ut Adamus paradisi*, *qui recens factus erat*, *custos & cultor diu solus maneret. quamobrem Dominus omnipotens excelsissimus rex* [11] *uxorem illi excitavit*, *& adjutrici vinxit*, *quam protinus vitæ lucis Auctor dilecto viro tradiderat*, p. IV, 20. Occurrit etiam in compositione, ða mago-rincas metode geþungen Abraham ⁊ Loth, *Abrahamus & Lotus patrueles Deum religiose colebant*, p. 38, 17. Sic p. 46, 9. þ wæs se mæra Melchisedec leoda biscop se mid lacum com fyrd-rinca fruman fægre gretan Abraham arlice ⁊ him onsette godes bletsunge ⁊ swa gyddode. wæs ðu gewurþod, *hic erat magnus ille Melchisedecus gentis pontifex*, *qui cum muneribus venit honorificenter salutare venerabilem Abrahamum* [12] *exercitus ducem*, *eique benedixit*, *sic canens*: *sis tu honoratus*, &c. Sic p. 35, 10. hatene wæron suna Noes Sem ⁊ Cham ⁊ Iafeþ ðridda. from ðam gum-rincum folc geludon and gefylled wearþ eall ðæs middangeard monna bearnum, *vocabantur autem Noachi filii Sem & Cham & tertius Japhet. ex his* [13] *patriarchis homines exierunt*, *& repletus est hominibus totus hic terrarum orbis*. Sic in Kalendario: ðæne heriaþ wel in gewritum wise-rincas regolfæste, *hunc magnopere celebrant in libris sapientes viri regulares*. i. e. *monachi*. Sic in fragm. *Judith*: her ge magon sweotole sige-rofe hæleþ leoda ræswan on ðæs laþestan hæþenes heaþo-rinces heafod starian Holofernes unlyfigendes. ðe us monna mæst morþra gefremede, *hic*, *ô victoriâ clari*, *& excellentes populi principes! conspicuum potestis aspicere invisissimi gentilis ducis Holofernis jam mortui caput*, *qui omnium maxime nostros clade affecit*. Sylfne brohton eorlas æsc-rofe Holofernes sweord ⁊ swatigne helm swilce eac side byrnan gerenode readum golde. ⁊ eal þ se rinca baldor swiþ-mod sinces ahte, *clarissimi viri ipsum Holofernis gladium & sudabundam galeam*, *pariter ac promissam loricam rutilante auro adornatam adferebant*, *& quicquid virorum dux magnanimus thesauri possidebat*. Sic in Harm. evang. *Cott.* thuo hie so hardo gibod Erodes obar is riki het thuo is rinkos faran cuning thero liudo, *tum Herodes sævus rex gentes per totum regnum suum mandavit*, *& jussit homines suos ire*. Sic cap, XVI, quat that oc saliga uuarin thia rinkos, thia redto *dicebat & homines fore felices*, *qui justitiam colerent*. Sic cap. XXVI, thie rinc upp asat that barn an thero barun, *juvenis ille*, *ille filius in feretro se tollebat*.

IV. Vox wer etiamsi poetis apud *Cimbros* [14] propria sit, non est tamen, ut ad illam illustrandam

* In singulari numero **reckur**. extat vox in dialogo poetico, cap. VII, **Hervar. Sag.** stroph. 6, **Hirdum ey fælast þott elldar brenni: latum ey ockur lijtid saka recka slijka rædum fleira.** *armentarius animum non terrefaciat ignis flamma*, *non sinamus nos duo tales homines parvi causa damnari plurimorum sermone*. vid. infra in marg. ad signum VI. [1] Vide capitis XX, reg. XI. [2] **GU-MEINS** *mas*. [3] Vide cap. XX, reg. III. [4] In sing. num. **seggur**: ut in strophe prima cap. XVII. **Hervara sag. Ingack þu seggur i sal hafan**, *I intro homo in palatium sublime*. Sic in **Gretla**; ut **þotta eg hæfur ad hrotta Hreggindi fyrer seggium**, *ego Hreggindi antea videbar hominibus aptus ad prælia*. Sic etiam in strophe cap. XIX. **Hervarar Sag.** ut **Mikid er þeirra meinge. sex ein eru seggia filki**, *magna eorum est multitudo*, *sex enim sunt virorum* [militum] *cohortes*. [5] In num. sing. leode *gens*, *natio*, *populus*. [6] Hoc observatur in secunda parte Eddæ *Snorronis* de voce **reckur**: ut **Reckar voru kallader þeir menn, er fylgdu Alfi kongi, og af þeirra nafni eru kallader her-menn, og er rett ad kalla svo alla menn**, *Reckar vocati sunt Alfi regis commilitones*, *& ab eorum nomine milites nuncupantur* [reckar] *sed recte etiam sic vocari possunt omnes homines*. Scaldorum hanc figuram, per quam nomina individuorum pro specie, & speciei pro genere usurpant, iterum, lectoris gratia, iterumque inculco. [7] Vide cap. XXIII. reg. 26. [8] *Abrahamum*. [9] *Deus*. [10] Vel *indoles*. [11] Vel *adjutricem ducens*, *uxorem illi excitavit*. [12] *Militum*. [13] *Principibus*, *auctoribus*, vel forsan *viris*. [14] **Ver**, m. g. *vir*, *maritus*. poeticum est. *G. Andr.* in Lex. *Isl.*

exempla

Digitized by Google

exempla proferam, utpote quæ apud *Anglo-Saxones* solutæ ac metricæ orationi communis est.

Quamobrem ad tertiam Gum vel ʒuma transeo, cujus unum atque alterum accipe exemplum. ſe maʒa pæs. on his mæʒþe. mine ʒeſreʒe. ʒuma on ʒeoʒoþe. Iareð haten, *filiolus hic in sua gente, cum juvenis esset, ut ego rescivi, Jared erat vocatus,* Paraphrast. Gen. p. 27, 24. Ðe ſua hatte. bresna Babiloniʒe. ðære burʒe weard. anne manlican. ofer metodes est. ʒyld of ʒold. ʒumum arærde. for þam he ʒleaw ne wæs. ʒumrices weard, *prorsus ut jusserat, erexit durus Babyloniæ urbis * custos † viris statuam, & ex auro numen, contra Dei voluntatem, quia non erat sapiens regni custos,* i. e. *sapiens rex,* p. 71, 22. Arehte ðone wæl-niþ wera aldor frea Babilones brego on his burhstede Nabochodonosor ðurh niþete þ he secan onʒan sesan ʒehyʒdum hu he Israelum eaþmost meahte þurh ʒrowra ʒanʒ ʒuman of-þrinʒan, *Nebuchadonosor hominum princeps dominusque & Babylonis rex, tyrannidem adeo in sua urbe exercuit, ut præ invidia, cogitationibus pervolvere cœpit, quomodo facillime posset viros* [*Israeliticos*] *crudelitate opprimere.* Sic in Kalendario. Ne hyrde ic ʒuman awyrn æniʒne ær æfre brinʒan ofer saltne mere selran lare, *non ego prius accepi virum quenquam per salum attulisse doctrinam magis salutarem.* Sic Harm. evang. *Cott.* cap. IV, Thuo biʒan im the uuiso man suitho ʒod ʒumo Ioseph an is muode thenkean, *tum sapiens ille optimusque vir Joseph cœpit cum anima sua cogitare.*

Quarto postulat vocabulum Secge, id ut exemplis illustrem. primo autem ex paraphraste. Ðær hlihende huþe feredon secʒas ꞇ ʒesiþas, *tum gaudentes spolia referebant* [Abrahamo] *magnates & comites,* p. 45. 17. Sic in fragm. *Judith.* stopon cyne-rofe secʒas ꞇ ʒesiþas, bæron ðufas, *profecti sunt regii satrapæ & comites vexilla portantes.* Sic in harmonia evangelica *Cottoniana*, cap. XXV, ina enig seggio ni meg handon ʒihelian, *nemo illum potuit manibus sanare.*

Hinc ad vocabulum Leode transeamus, cujus exempla haud pauca occurrunt in legendo paraphraste. Sic p. 84, 23, Gebead ða se bresna Babylone weard. swiþ-mod sinum leodum, *tum durus Babylonis custos comitibus vel satellitibus suis iratus jussit.* l. 14, leoda cyninges, *comites vel satellites regis.* Sic p. 85, 17, cuþ is me þ Daniel. dyʒlan swefnes. soþ ʒesæde. þ ær swiþ oþstod. maneʒum on mode. minra leoda, *notum est, quod Daniel oculti somnii veritatem mihi enarravit, quod multis valde in mente hæsit meorum magorum.* Sic eàdem pag. l. 10. ða se ðeoden onʒan ʒeðinʒes wyrcan. het ða to somne sine leode, *tum cœpit rex concilium convocare, convenire jubens comites suos.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VI, fundun san folco drohtin liudo herron, *protinus invenerunt populi dominum, hominum regem.* cap. VII, im habda for liuuan liudo herro, *illis concesserat hominum dominus.* cap. XII, Iohannes an Iordana strome allan langan daʒ liudi manaʒa doph *Johannes toto die longo multum populum* [*multos homines*] *baptizabat.* Sic cap. XLVII, thuo hie te them uuerode sprac te allon them erlon, *tum locutus est ad turbam illam, ad omnes illos homines.* Endi sia at erist erl mid is handon sten auuerpe, *& vir ille cum manibus suis primum lapidem jaciat.* Sic cap. XXVI, helithos quamun thia liudi te lande, *homines terram appulerunt.*

His adjice ðeod, ðeoda; *Francice* theod, thiud, *gens, natio, populus,* & per synecdochen poeticam *homines, viri, humanum genus.* harm. evang. *Cott.* cap. VI, nu ist thie helaʒo Crist, uualdand selbo an thesan uuih cuman to alosannea thia liude thia hier nu lanʒo bidun an thesaro middilʒard manaʒa huila thurftiʒ theoda, *nunc Christus ipse sanctus dominus profectus est in templum ad redimendum populum, & indigentes* (Servatoris) *homines, qui jam diu, & multoties eum expectaverant in hoc mundo.*

Huc quoque referenda sunt, ut supra dixi, eorle, wiʒa & æþelinʒ. wurdon ðam æþelinʒe. eaforan acende. in Babilone. bearn afeded. freolicu tu. ꞇ ða frumʒaran. hæleþ hiʒe-rofe. hatene wæron. Abraham ꞇ Aaron. ðam eorlum wæs. frea enʒla ban freond ꞇ aldor, *huic nobili viro in Babylone posteri nati sunt, & ingenui duo filii geniti, & vocati erant Abraham & Aaron, hi patriarchæ & heroes magnamini, his ambobus principibus dominus angelorum servator erat atque pater.* paraphr. 38, 18. Sic 46, 7, ʒewat him frea leoda. eorlum bedroren. Abraham secan. freondo feasceaft, *egressus est rex magnatibus* [vel *viris*] *orbatus, amicisque nudus ad quærendum Abrahamum.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. VI, An them ahtoden daʒe erlos manaʒa suitho, *in octavo die valde multi homines.* cap. IX, nu thie cuninʒ ni lebit erl odarmuodi, *nunc non vivit rex, homo ille superbus.*

In fragm. *Judith*, Holofernes vocatur byrn-wiʒena brego, *loricatorum militum dux.* Hi hraþe fremedon ambyht scealcas swa him heora ealdor bebead byrn-wiʒena brego, *confestim fecerunt nuntii, sicut illis mandaverat eorum dominus, loricatorum virorum princeps.* i. e. *dux* vel *imperator.*

Horum autem haud exigua pars in antiquis nostris poetis, præsertim in *Satyrographo* leguntur, & in *Scoticis* auctoribus; ut in *Virgilii* Æneadum versione *Duglassiana*, in cantico quod inscribitur **Christ's kirk on the green**, in libro cui titulus **the life of William Wallace**, & apud *Chaucerum* nostrum.

---

* Intelligitur *Nebucchadonosor.* † Id est *Satrapis, ducibus, principibus, provinciarum præsidibus,* &c.

Digitized by Google

Rink occurrit in poematio *Jacobi*, ut creditur, primi, *Scotorum* regis, cui titulus, Christ's kirk on the green; at reliqua exempla subsequentia è *Satyrographo* nostro desumsi:

Rink.

Then Stephen came stepping in with stends,
Noe rink might him arrest.

Gome vel Gomme.

Therefore God of his goodness the first gome Adam
Set him in solace, and in sovereign mirth.
I gluton, quod the gome, giltye me yelde.
Nay so God me help seyd that gome than.
And if the gommes grutch then, bid hem go swynke.
And I will go with this gomme, if God will give me grace.

Segge.

I have seen segges, quoth he, in the city of London
Beare byghes full bryght about their neckes.
That every segge shall say I am sister of your house.
In ensample tho segges, ye should done the better.
I must sit sayd the segge, or els I must neds nap.
I am a surgeon sayde tho segge, and salves can make.

Leode vel Ladde.

Among these lettred leodes this Latin is to meane
That fyre shal fal, and brenne all to blo ashes.
Therefore have I no liking with tho leodes to wonne.
Till late was and longe, ere they a leode mette.
To tel Latin thou learnedst leode in thy youth.
Was never wight as I went, that me with could
Wher this ladde lenged, less or more.

Hic observare est etymologiam Anglici ladde, quod *virum*, *masculum*, *adolescentem*, *birquitallum* significat. Nec miretur lector leode & ladde diversimodè scribi ab auctore nostro, cui nihil magis in usu est, quam vocabula non diversa diversis modis scriptitare: ut absoyle & assoyle; graundmercy & grammercy; gomes & gommes; pelure, pelore, pelyre, [nunc pearle vel perle] & infra girle, gyrle. A ladde autem jampridem in usu apud nostros derivatur laddesse, pro quo per contractionem usurpatur hodierno die lasse, *adolescentula*.

Wye *ab* ƿiȝa.

He light down of liard, ladde him in his hand,
And to the wye he went, his woundes to beholde.
For went never wye in thys world through the wildernes.
And as these wise wyes weren togythers,
In an house al beshette, and the doors barred,
Christ came in, &c. [wise wyes, i. e. apostles.]

Hisce addas reuke, freke, & girle vel gyrle, quæ sunt omnia appellativa virorum, in veteribus nostris auctoribus, præsertim in *Satyrographo* omnibus, me judice, anteponendo. Primi etymologiam à *Cimbrico* reckur ducendam censeo. Secundum derivandum puto à *Cimbrico* frægur, *celebris*, vel frekur, *asper*, *strenuus*: *Snorro* enim, in secunda suæ Eddæ parte, res ab his, quæ iis accidunt & attribuuntur, appellationes sumere, nos docet. Tertium autem manifeste venit à *Saxonico* ceopl, *vir*, *mas*. En vero exempla:

Reuke.

Therefore I red you reukes, that rich be on this earth.
For may no reuke there rest have, for rattons by night.
And riche reukes right so gaderen and sparen.

Freke.

Digitized by Google

Freke.

And if thou find any freke, that fortune hath apaired.

The freke, that fedeth himself with his faithfull labour,
He is blessed by the boke, in body and in soule.
It is not four dayes, that this freke, before the Dean of Poules,
Preached of penaunce. ———— ——

Girle, vel **Gyrle.**

Aristotle and other moe to argue I taught,
Grammer for gyrles I garde first to write.
Through wine and women ther was Loth accombred,
And ther gat in gluttony, girles that were cherells.

Ita enim *Moab* & *Ammon*, *Lothi* filii, à poeta appellantur; qua vero catachresi accidit ante multos annos, *adolescentulas* apud nos ita vocari me plane latere fateor; nisi **girle**, *adolescentula*, derivetur forte à carlinna vel karlinna, quod *fæminam* apud *Cimbros* significat. Hæc obiter ex *Satyrographo* nostro, cui *Anglo-Saxonum* poetæ adeo familiares fuerunt, ut non solum eorum verbis versus scripsit, sed tinnitum illum consonantem initialium apud eos literarum imitatus est, & nonnunquam etiam versus tantum non *Saxonicè* condidit; ut,

And I hote the, quod hunger, as thou thy hele wilnesse.
Anð ic ðe hate, cueþ hunȝoꞃ, ꞅua ðine hæle ðu pilneꞅt :·

Denique vates hic noster, in seculo suo doctissimus & acerrimus morum vindex, Clericis, quos in omnibus satyris, ipso summo Pontifice non intacto, perstringit; Clericis, inquam, utriusque nominis, quid propter peccata eorum, hypocrisin, avaritiam, luxum, terrenorum cupidinem, defectum charitatis, beneficiorum & reddituum abusum, desidiam & turpem gregum neglectum, in postero tempore eventurum erat, ante ducentos circiter annos, quàm evenerit, non uno in loco prædixit in iis quæ sequuntur. *

Litle had Lords to done, to give lands from her heirs
To religious, that have no ruth, if it rain on her alteres
In many places ther they persons be, by himself at ease,
Of the pore have they no pity, and that is her charitie.
And they letten hem as Lords, her lands lye so brod.
And there shal come a king, and confess you religious,
And beate you as the Bible telleth for breking of your rule;
And amende moniales, monkes, and chanons,
And put hem to her penaunce, ad pristinum statum ire.
And barons with erles, beat hem through, beatus vir.

And then shal the Abbot of Abington, and all his issue for ever
Have a knocke of kynge, and incurable the wound:
That this worth soth seke ye, that oft overse the bible.

———That rode they honoure,
That in grotes is graven, and in nobles:
For covetous of that Crosse, men of holy kyrke
Shal turn as Templars did, the time approcheth nere,
Wyt ye not ye wyse men, how tho men honored
More treasure them trouth, I dare not tell the soth,
Reason and rightfull dome, the religious demed
Ryght so you Clarkes, for your covetise ere long
Shal they deme Dos ecclesie, and your pride depose.

Ex his, Lector Christiane, mecum perpende præfinitum esse tempus, ultra quod non tardat punire justus naturâ Deus, quum ad vindictam surgens non peculio suo, sive populo, sive clero, non unctis suis, sive regibus, sive sacerdotibus, parcet, impios impiis castigandos tradens, & peccatores peccatoribus perdens; quemadmodum figulus, in furore suo urceum urceo, & vas honoris vas iræ tandem factum vase ignominiæ & contumeliæ frangit. Sapite igitur O sacerdotes; sapite & vos

* Vide titulum, **The suppression of Abbeyes**, in satyra quæ inscribitur. *Passus decimus.*

Digitized by Google

reges, erudimini vos qui judicatis terram; osculamini supplices Filium, ne irascatur, & pereatis; cum enim exarserit furor ejus, quasi virga ferrea vos conteret, & veluti vasa figulina vos vobiscum confringet, & tum beati omnes, qui in eo confidunt.

Sed ut redeam Grammaticus, unde Theologus digressus sum, dictus *Snorro* in secunda suæ Eddæ parte, inter poeticas appellationes quibus *Cimbrorum Scaldi* usi sunt, enumerat, I. * **brynia**, *Sax.* byꞃn vel byꞃna, *lorica, thorax ferreus.* II. **sefe** vel **seffe**, *Sax.* ꞅeꝼa, *mens. animus.* III. **mund**, *Sax.* munꝺ, *manus.* IV. **brage**, *Sax.* bꞃeᵹo, *rex*, *dux*, *dominus*, *imperator.* V. **mogur** vel **magur**, *Sax.* maᵹo, *gnatus*, *filiolus.* VI. **alldur**, *Sax.* alꝺoꞃ, ealꝺoꞃ, *vita.* VII. **raund**, *Sax.* ꞃanꝺ, *clypeus.* VIII. [1] **logur**, **laugur**, metonymice, *aqua*, *mare*, *diluvium.* IX. **kollur**, **kollner**, *galea.* colla, *Sax.* X. **gullbriotur**, *aurum distribuens*, tropice, *rex*, *princeps*. *Sax.* ᵹolꝺeꞅ bꞃyꞇꞇa, ꞅinceꞅ bꞃyꞇꞇa. XI. **nidur**, *filius*, *nepos*; unde per synecdochen poeticam, *Sax.* niþaꞅ vel niððaꞅ, *homines*, *mortales*, *posteri à majoribus descendentes.* XII. **salur**, *domus.* *Sax.* ꞅal, *domus*, *aula.* XIII. **leid**, *navis.* *Sax.* liꝺ. XIV. **firar**, & **firdar**, proprie *præsides*, *viri præfecti*, per synechdochen autem poeticam, *viri*. *Sax.* ꝼiꞃaꞅ. Quæ omnia exemplis munienda sunt.

Primi autem exempla suppeditat fragm. hist. *Judith.* nempe, ꞅƿa him heoꞃa ealꝺoꞃ bebeaꝺ byꞃnƿiᵹena bꞃeᵹo, *sicut eis jusserat dominus suus loricatorum heroum imperator.* Sic, anꝺ læꝺꝺon ꞇo ðæꞃe beoꞃhꞇan byꞃiᵹ Bethuliam. helmaꞅ anꝺ huꞃꞅeax. haꞃe byꞃnan. ᵹuþꞅceaꞃꞃ ᵹumena. ᵹolꝺe ᵹeꝼꞃæꞇeꞃoꝺ. *& ad illustrem urbem Bethuliam vexerunt galeas & gladios, & duces loricas auro adornatas.*

Secundi exempla accipe quæ sequuntur. Ne ꞅealꝺeꞅꞇ ðu me ꞅunu. ꝼoꞃþon mec ꞅoꞃᵹ ꝺꞃeceþ. on ꞅeꝼan ꞅuiþe, *non mihi dedisti filium, quamobrem dolor animi valde me excruciat.* Paraphrast. 47, 24. Ac heo ᵹeaꞃum ꝼꞃoꝺ ðone hleaþoꞃ-cƿyþe huꞅce beleᵹꝺe on ꞅeꝼan ꞅuiþe, *sed senex facta oraculum in animo ignominiose valde mendacii insimulavit*, p. 52, 25. Sic p. 77, 23, ða him unbliþe anꞅƿaꞃeꝺon. ꝺeoꝼol ƿiꞇᵹan. næꞅ him ꝺom ᵹeaꞃu. ꞇo aꞅecᵹanne. ꞅƿeꝼen cyninᵹe. hu maᵹon ƿe ꞅua ꝺiᵹle. ꝺꞃihꞇen ahicᵹan. on ꞅeꝼan ðinne. hu ðe ꞅƿeꝼneꝺe. oððe ƿyꞃꝺa ᵹeꞅceaꝼꞇ. ƿiꞅꝺom buꝺe. ᵹiꝼ ðu hiꞅ æꞃeꞅꞇ ne meahꞇ. oꞃ aꞃeccan, *tum illis responderunt* [2] *Diaboli vates, quod sibi in promptu non erat narrare regi somnii mysterium, dicentes, quomodo possimus domine exscrutari rem absconditam, aut dicere quomodo sapientia somnium menti tuæ indidit, aut fatorum decreta revelavit, si tu ejus initium non potes nobis explicare.* Sic p. 78, 6. ᵹe ꞅƿelꞇaþ ꝺeaþe. nimþe ic ꝺom ƿiꞇe. ꞅoþan ꞅƿeꝼneꞅ. ðæꞅ min ꞅeꝼa mynꝺᵹaþ, *moriemini, nisi sciam mysterium veri somnii, cujus mens me commonet.* Sic p. 72, 5. nymþe hƿilc. ðæꞅ ꞅnoꞇꞇoꞃ. in ꞅeꝼan ƿeoꞃþe. þ he ana maᵹe. ealle ᵹeꞃiman. ꞅꞇaneꞅ on eoꞃþan. ꞅꞇeoꞃꞃan on heoꝼonum, *nisi quis tam sapientis animi fuerit, ut solus possit enumerare omnes terræ lapides & stellas cœli.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LXVIII, thiu uuif soragodon an iro sebon suuitho, *valde mæstæ erant mulieres in suis animis.* Sic cap. LXXI ejusdem harmoniæ, quat hie ist inc iamer hugi sebo sora gonofull, *inquit ille, num vobis est animus mæstus, dolorum plenus.* iro muod sebo, *animus ejus*, cap. v.

Tertium munꝺ legitur in *Voluspa* sive Edda *Sæmundi*, strophe 55. **latur hann moge hveðrungs mund ofstanda.** quem versum sic *Gudmundus Andreæ* reddit, *facit is nato Cyclopum manum insistere*: deinde in notis sic scribit, **mund**, *manus*, olim frequens, unde **mundlog**, *malluvium*; **mundhangur**, *turtina.* Idem notat ad vocem in Lexico suo *Islandico.* Sic apud Paraphrasten, p. 31, 19, him on hoh beleac. heoꝼon ƿiceꞅ ƿeaꞃꝺ. meꞃe-huꞅeꞅ muþ. munꝺum ꞅinum ꞅiᵹoꞃa ƿalꝺenꝺ. ⁊ ꞅeᵹnaꝺe. eaꞃce innan. aᵹenum ꞅpeꝺum. neꞃᵹenꝺ uꞅꞅeꞃ, *regni cœlestis custos manibus suis marinæ domus ostium in superna parte illi obseravit, & servator noster bona sua intra arcam signavit.* Sic p. 34, 23, ic monneꞅ ꝼeoꞃh. ꞇo ꞅlaᵹan ꞅeþe. ðæꞅ ðe bloꝺ-ᵹyꞇe, ƿæll-ꝼyll ƿeꞃeꞅ. ƿæꞃnum ᵹeꞅƿeꝺeþ. moꞃþ miꝺ munꝺum, *ego vitam hominis occisori (carnifici) trado, qui sanguinis effusionem, & cædem hominis armis perpetrat, aut manibus suis homicidium.* Sic p. 25, 9, ᵹiꝼ manna huelc. munꝺum ꞅinum. alꝺꞃe beneoꞇaþ. hine oncymeþ. æꝼꞇeꞃ ðæꞃe ꞅinne. ꞅeoꝼon ꝼealꝺ ꝼꞃacu. ƿiꞇe æꝼꞇeꞃ ƿeoꞃce, *si quis hominem manibus suis vita deprivat* [i. e. homicidium committit] *post pecatum istud, post facinus septemplex vindicta & supplicium illum adsequetur.*

Quartum bꞃeᵹo occurrit non raro in Paraphraste: ut in p. 5, 1, ubi *Deus* dicitur bꞃeᵹo enᵹla, *rex angelorum.* Sic p. 80, 20, *Nebuchadonosor* vocatur Babilone bꞃeᵹo, *rex Babylonis*: & in fragm. *Jud. Holofernes* vocatur beoꞃna bꞃeᵹo: ut, mynꞇon ealle þ ꞅe beoꞃna bꞃeᵹo. anꝺ ꞅeo beoꞃhꞇe mæᵹþ in ðam ƿliꞇeᵹan ꞇꞃæꝼe ƿæꞃon æꞇꞅomne, *meminerunt omnes dominum & formosam virginem fuisse simul in splendido tentorio.*

---

* Sic in dialogo illo metrico inter *Oddurum* & *Hialmarum*, cap. v. **Hervar. Sag.** ut **Hialmur. er Þin hoggvin en a hlid brynia**, *galea tua est cæsa, & in latere lorica.* **Sar hef eg** sextan, oc slitna bryniu, *vulnera habeo sedecim & ruptam loricam.* [1] **Logur** nobis est quod *Latinis* est *liquor*: certe ea vox **aquam** significat, & sæpius pro *pelago* tropice ponitur *Gudmundo Andreæ* in hæc verba, **vm log lyder.** *Voluspæ* strophe 51. hinc quoque istud, **laugur er landa bellte**, *mare est terrarum cingulum.* [2] Harioli, magi, Chaldæi, &c.

Quin-

Digitized by Google

Quintum maȝa legitur in *Voluſpæ* ſtrophe 1. ſignificat autem *filium, propinquum, cognatum.*

Hliods bid eg allar helgar kinder	*Silentium jubeo omnes ſanctæ creaturæ,*
Meire og minne megu Heimdallar.	*Majores minoreſque filios Heimdalli.*

de hac voce **megur** ſic *Gudm. Andreæ* in notis ad *Voluſpæ* ſtrophen 51. **megur** antiquis eſt *filius.* primus hoc nomine *Majus,* à *Maid* matre vel *Mercurii* vel alterius primarii dictus eſt *filius,* deinde quilibet *filius* per ſynecdochen ſpeciei, ſeu partis pro integro. Hinc à ſignificatione *filii* denuo per ſynecdochen generis ſignificat *propinquum, cognatum:* ſic *Cædm.* p. 24. he ða unƿæden ꝼolmum ȝeꝼꞃemede. ꝼꞃeo-mæȝ oꝼꞅloh. bꞃoðoꞃ ꞅinne, *ſcelus manibus perpetravit, germanum occidit fratrem ſuum.* Sic p. 25, 7, ne ðeaꞃꝼꞅt ðu ðe onðꞃædan. deaðeꞅ bꞃoȝan. ꝼeoꞃh-cƿælm nu ȝiet. ðeah ðu ꝼꞃom ꞅcyle. ꝼꞃeo-maȝum ꝼeoꞃ. ꝼáh ȝeƿitan, *non neceſſe habes mortis terrores, interfectionem timere, etſi à cognatis procul exoſus diſcedere debueris.* Sic in compoſitis apud poëtas frequentiſſimis, *ſanguinis propinquitatem* & *neceſſitudinem* denotat: ut in cneo-maȝaꞅ vel cneoꞃ-maȝaꞅ, *cognati, gentiles;* hleo-maȝaꞅ *fratres conſanguinei.* maȝo-ꞃincaꞅ, *eodem genere vel ſtirpe creati.* Quibus addi poteſt ꝼædeꞃn-maȝaꞅ, *agnati.* Sic in **Hervar. Sag.** cap. XI., **mag fadr konu mans,** *ſocer.* & in notis *Ol. Verelii* ad locum, **dottr mag,** *gener.* **ſyſtr mag,** *affinis.* **mag-kona,** *mulier affinitate conjuncta,* ut **frend-kona,** *conſanguinea qualibet,* & infra in cap. XVII,

Hier er Hlaudr komin,	*Hlaudurus huc venit,*
Heidreks arfi,	*Heidreki hæres,*
Broder thinn,	*Frater tuus,*
Hin baudskar.	*Ille cruentus.*
Mikill er ſa mogur	*Ingens videtur ille propinquus*
A mars baki,	*Supra dorſum equi,*
Vill ſa thundur	*Vult autem vir*
Vid thig mæla.	*Tecum loqui.*

In harm. evang. *Cott.* cap. XXV. than findis thu ȝiſundan at hus maȝu junȝan, *tunc domi invenies juvenem filium ſanum factum.* Sic cap. XXVI, ſprac the man uuid is maȝos, *allocutus eſt vir ille conſanguineos ſuos.*

Sextum aldoꞃ, ealdoꞃ, *vita;* ut in Paraphraſte inquit *Sarah* ad *Abrahamum:* ȝiꝼ ic ƿealdan mot næꝼꞃe Iꞅmael ƿið Iꞅace ƿið min aȝen beaꞃn yꞃꝼe dæleð on laꞅte ðe ðonne þu oꝼ lice aldoꞃ aꞅendeꞃt, *ſi ego poſſim prævalere, Iſmael nunquam cum Iſaaco meo filio hæreditatem dividet.* Sic in fragm. *Jud.* ða ƿæꞅ neꞃȝendeꞅ ðeoꞃen ðꞃymꝼull ðeaꞃle ȝemyndiȝ hu heo þone ætolan eaðeꞅt mihte ealdꞃe benæman, *tum magnifica Dei ſerva valde in animo agitabat, quomodo facillime odioſo vitam eriperet.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLVII, thiu idis uuas biſanȝan an farleȝarniſſe uuas iro liſes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin ahtin iro aldras ſo uuas an iro euue ȝiſcriban, *deprenſa in fornicatione, mortis rea erat, adeo ut homines ei animam eripere vitam tollere poſſent; ſicut in eorum lege ſcriptum eſt.* Sic cap. L, that man aldra biloſie, *ut homo vitam perdat,* vel, *ut vita perdatur.*

Septimum ꞃand, *clypeus,* ſæpe legitur in compoſitis: ut ꞃond ƿiȝȝende, *clypeati milites.* in fragm. *Judith:* ꞃond ƿiȝȝend comon to ðam ꞅican-ðeodne ꝼeꞃan ꝼolceꞅ ƿæꞃꞃan, *milites imperatorem exercitus ducem adierunt.*

Octavum laȝo: ut in Paraphraſte p. 4, 17, ða ȝeꞅundꞃod ƿæꞅ laȝo ƿið lande, *tum diviſa erat aqua à terra.* Sic p. 5, 16, *fluvii* dicuntur laȝo-yꞃnende, *currentes aquæ.* Sic diluvium vocatur laȝo-ꝼlod, & laȝo-ꞅtꞃeam, & laȝo-ꞅið, *ſemita, via maris:* ut oð ic ðæꞃe laꞅe laȝo-ꞅiða eꞅt ꞃyman ƿille, *donec ſuperſtitibus* (inquit Deus ad Noachum) *viam ex maris ſemitis aperuero,* p. 31, 9. Sic harmonia evangelica *Cottoniana,* cap. LII, thiu thar mid laȝo-ſtromon liudi farterida bi Noes tideon, *quod in diebus Noachi homines perdidit cum aquarum fluctibus.*

Nonum, colla, *galea.* vide ꝼeꞃhð.

Decimum ȝoldeꞅ bꞃytta, ꞃinceꞅ bꞃytta. frequens occurrit in fragm. *Jud.* ubi *Deus* vocatur toꞃhtmod tiꞃeꞅ bꞃytta, *illuſtris majeſtatis vel imperii rex. Holofernes* quoque appellatur ꞃinceꞅ-bꞃytta, *auri diſpenſator, dominus,* i. e. *princeps, dux:* & moꞃðꞃeꞅ-bꞃytta, *cædis auctor, princeps.* Sic in Paraphraſte, 58, 24, cƿæð ða eꞅt raðe oðꞃe ƿoꞃde to Saꞃꞃan ꞃinceꞅ bꞃytta, *tum rex* [ſcilicet Abimelech] *confeſtim alia verba ad Sarram locutus eſt.* Hinc bꞃyttan, bꞃyttian, & bꞃyttiȝan, *poſſidere ut dominus, libere uti, frui, rei dominium habere:* ut Paraphraſ. p. 28, 25. 38, 2. 70, 24. Inde bꞃytta, *dominus, auctor:* ut paraphr. III, 20. Metod enȝla heht. liꝼeꞅ bꞃytta. leoht ꝼoꞃðcuman, *creator angelorum, vitæ dominus, juſſit lucem prodire.* vide l. 24, ejuſdem paginæ.

Undecimi habes exempla in Paraphraſte: ut p. 5, 23. on ðæꞃe eðyl tyꞃꝼ niððaꞅ ꝼindað. nean ⁊ ꝼeoꞃꞃan. ȝold ⁊ ȝym-cynn, *in hac terra homines* vel *poſteri offendunt aurum & omne genus gemmas.* Sic p. 81, 12. ða Azaꞃiaꞅ. in ȝeꞃancum. hleoðꞃade haliȝ. ðuꞃh hatne liȝ. dæda ȝeoꞃn. dꞃihten heꞃede. ƿeꞃ ƿommaleaꞅ. ⁊ ða ꞃoꞃd acƿæð. Metod al ƿihta. hƿæt ðu eaꞃt. mihtum ꞅƿið niðaꞅ to neꞃȝenne, *tunc ſanctus, immaculatus & fortis Azarias reſonans in ardente*

 igne

Digitized by Google

igne dominum laudabat, hæc verba dicens: Creator omnium, ecce quam potentissimus est ad servandos mortales. Hinc etiam *Deus* vocatur niþa nergend. p. 82, 1. & *mortales* niðða beorna plurimis in locis. Sic in fragm. hist. *Judith. Holofernes* vocatur, niþ heard, *durus homo*, & modiga niþ, *vir animosus*.

Duodecimum occurrit quoque in Paraphraste: ut, p. 41, 24, ongunnon him ða bytlian ⁊ heora burh ƿæran ⁊ * sele settan. salo nirian ƿeras on ƿonge ƿibed setton. neah þam þe Abraham aræride his waldende, *tunc cœperunt viri sibi astruere & ædificare habitacula, & ponere sedes & domus novas, & in planitie altare ponere prope illud, quod Abraham domino suo construxerat.* Sic p. 52, 10. gesawon ofer since salo hlifian. reced ofer readum golde, *videbant palatia argento, & aulas rutilare rubro auro.*

Tertiumdecimum † lid, *navis*, legitur in Paraphraste p. 31, 3. Ic þe ðæs mine. monna leofost. ƿære gesylle. þ ðu weg nimest. ⁊ feora [1] fæsl. ðe ðu ferian scealt. geond deop wæter. degrimes worn. on lides bosme. læd swa ic ðe hate, *quamobrem hominum dilectissime, te admonitum velim, ut abeas, &, ut jubeo, animalium pabulum, quod habere debes in diluvio, post aliquot dies in navem [arcam] vehendum cura.* Sic p. 32. 15, ða gemunde God. mere liðende. sigora waldend. sunu Lameches. ⁊ ealle ða wocre. ðe he wiþ wætre beleac. lifes leoht fruma. on lides bosme, *tum Deus dominus* [2] *dominantium recordatus est Lamechidæ per mare navigantis, & omnium animalium, quæ ab aquâ obseraverat in navigio vitæ gloriosus princeps.*

Quartumdecimum sæpe legitur in metrorum *Boethianorum* versionibus *Cottonianis*: ut, p. 156. Ne mæg eac. fira nan. wisdom timbrian. ðær ðær woruld gitsung. beorg ofer-brædaþ, *nemo potest sapientiam adstruere, ubi fundamentum avaritia pervadit.* Sic p. 158, Ne furþum fir nan ymb gefeoht sprecan, *sed neque quisquam de bello loquitur.* Hinc toties apud poetas *πολυθρύλητον*, istud fira bearn, pro *hominibus* vel *humana gente*: ut in *Cædm.* p. 20, 20, þonne moton ƿe hie us to geongrum habban fira bearn, *tum poterimus habere homines nostros discipulos.* Sic in poëtica *Runarum* explicatione, infra, cap. XXII. feoh byþ frofur fira gehwilcum, *pecunia est consolatio omnibus hominibus.* Sic etiam in metrorum *Boëthianorum* versionibus *Cott.* p. 154, firum uncuþ. hwi sio wyrd. swa wo wendan sceolde. & p. 156, ne mæg eac fira nan. denique p. 140, ne furþum fira nan. & in *exorcismo* quodam *ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A, 7, 2. hal wes ðu folde. fira modor. beo ðu growende. on godes fæþme. fodrum gefylled firum to nytte, *salve terra, mater hominum, floreas in dei sinu, pabulo in usum hominum repleta.* Vide *Olai Verelii* notas in hæc verba, fratin med firdum, cap. VI. Hervar. Sag. p. 87. Fyrar & fyrdar, proprie *præsides, præfecti.* poetice *viri.* ut *Gudmundus Andreæ Islandus* in voce. occurrit fyrar inter *virorum* appellationes parte 2. In harm. evang, *Cott.* nihil etiam frequentius occurrit, quam firiho barn, firiho barno, firio barnun, allaro firio fruma. firio drihten. allaro firio fader.

Verum præter has voces, quas à poetis *Cimbrorum* usurpatas fuisse animadvertit *Snorro* in secunda suæ Eddæ parte, aliæ occurrunt observatione dignæ in carmine Eddico [3] *Voluspa* inscripto, quam publici juris fecit, P. Joh. Resenius, *Hafniæ*, anno 1665. cum *Stephani Olai Islandi* versione & notis. Voces autem quæ *Voluspæ* & fragmentis *A. S.* poeticis communes sunt, infra sequuntur.

Frod. *Cimbrice* frodur, *sapiens, prudens, eruditus*; à verbo at froda, *erudire.* Hinc *Ara Islandus* vocabatur Are presti hin frode, *Ara presbyter ille doctus.* Hinc apud poetas *Anglo-Sax. Senex* vocatur gearum frod, *annis eruditus*, vel *sapiens factus.* Sic Paraphraseos p. 51, 23. *Sarah* ita dicitur: ut, ða þ wif ahloh. wereda drihtnes. nalles glædlice. ac heo gearum frod. þone hleoþorcwyde. husce belegde. on sefan swiþe, *tum fœmina non alacris deridebat exercituum Deum, sed senex facta*, &c. ut supra. in eâ pagina dicitur etiam per synecdochen omnibus Septentrionalibus gentibus communem wintrum frod: ut, ðe sceal wintrum frod. to woruld bringan. Sarra sunu, inquit angelus ad Abrahamum; *tibi annosa Sarah filium in lucem pariet.* Sic etiam in eadem pagina *Abraham* dicitur missarum frod, per metalepsin troporum. Ut enim winter per synecdochen partis pro toto, ponitur pro geare; sic [4] missare vel missere *anni dimidium*, vel *semestre* ponitur pro winter. en exemplum, he ða metode oncwæþ missarum frod, *tum ille senex Deum alloquitur.* Plura vide exempla, p. 39, 6. 51, 7. 64, 7. Hinc quoque p. 27, 22. siððan missera worn, *post certum annorum numerum.* Hinc apud *Francorum* poetas fruodon & gifruodon, *senescere*: ut in harmonia evangeliorum *Cotton.* cap. XLII. Sum biginnit thann oc furthor thann hie ist fruodto, *aliquis tardius incipit, quando senescit.* Sum uuirdit than so suitho gifruodto, *aliquis autem est tam grandævus.* cap. III, quam fruod gumo ut fan them alahe, *senex è templo exiit.*

---

* A setle, *sedes*: ut, bole a botle. † Lid etiam skip, *navis*, *Gudm. Andreæ* in strophen *Voluspæ* 16. [1] *Cimbrice* fædsla, *pabulum*, ut & fæda, & fæde, ab at fæda, *pascere*: inde nostrum **food**. [2] *Triumphantium.* [3] Id est *Vaticinium volæ.* [4] Missare, *Cimbrice*, misære vel missere, *semestre*, Gudmund. *Andreæ*, in Ar. Ar. m. g. *annus*; missere, *semestre anni spatium.* Missere, quasi midsere, n. g. *semestre.* Omidur nocfur fom til Asa og baud ad giora þeim borg a þrim misserum, *qui ad civitatem illis ædificandam sesquianni tempore obtulit.* Edda *Snorronis.* Mythol. XXXVI. vid. Missare, infra. ubi plura occurrunt hanc vocem explicantia.

Fæl,

Digitized by Google

Ƿæl, ƿæle, *cædes, clades, strages. Cimbrice* **valur.** N. G. *cadivum, cadavera cæsorum in acie.* Hinc [1] *Odinus* Mavors *Cimbrorum* vocatur **Valfodur**, i. e. *stragis auctor* vel *parens*; & ejus *aula, cælum bello cæsorum*, **Valhöll** vocatur. Hinc exercitus *Nebuchadonosoris* vocatur ƿælhreop ƿeroð, *exercitus cruentus*. Paraphras. p. 76, 11. & p. 32. 4. ƿællgrim niþe, *livor perniciosus*. Vox etiam extra compositionem frequens occurrit apud poetas.

Ȝin, per epenthesin ȝien, & emphatice ȝiena, *chasma, abyssus, vastum spatium*, & in sensu adjectivo *amplus, latus, spatiosus, vastus, immensus*, à *Cimbrico* **at gina**, *hiare, hiscere*. Inde **gin-nunga**, *vastus hiatus, chasma* vel *spatium immensum. abyssus*, & **gina**, *chasma nubium*. Hinc immensum illud *vacuum* vel infiniti *vacui spatium* ante mundum conditum vocatur in [2] *Voluspa*, **gap-gynnunga** vel **gab-gynnunga**, *vasta capedo, fovea* vel *hiatus ille vacui spatii immensus*. Hinc etiam apud Paraphrasten p. 5. 24. vastus *Æthiopicæ* terræ tractus vocatur ȝin-rice: ut, þonne seo æftre. Ethiopia land. ⁊ leodgeard. beligeþ uton. ȝinne-rice, *tum secundum* [flumen] *ambit terram & regionem Æthiopicam, regnum vastum vel amplissimum*. p. LX. 15. Sweotol is ⁊ gesene. þ ðe soþ Metod. on gesiððe is. sweȝles aldor. se ðe sigor seleþ. snyhtrum mihtum. ⁊ ðin mod trymeþ. godcundum gifum. forþon ðe ȝiena sweor. ðæs þu wiþ. freond oððe feond. fremman onȝunne. wordum oððe dædum, *manifestum & visum est, quod ætheris rector, verus deus, qui animum tuum corroborat divinis donis, & pro sapientia & potentia sua victoriam tibi dat, est tibi comes, quippe quod tibi magnopere succedit, quod in amicum vel inimicum verbis factisve, incipis facere*. Sic p. LXII, 22. ȝinfæstum gifum, *amplissimis donis*. Sic p. LXXII, 1. ðonne beþæþman mæge. foldan sceatas. eorþan ymbhwyrft. and up-rodor. ȝarsecges ȝin. ⁊ ðeos ȝeomre lyft, *quam ulnis quis amplecti potest, telluris angulos, terræ circuitum, & cælum quod supra est, oceani intercapedinem, & hunc murmurantem aera*. Sic in fragm. *Judith*. lungre het ȝleaw-hydig wif ȝumena summe of ðære ȝinnan byriȝ hyre toȝeanes ȝan, *prudens fœmina statim jubebat aliquem virum ex ampla urbe ei obviam ire*. Hinc quoque ȝin in compositione, *valde, vaste, immense* significat. Sic *Deus* apud Paraphrasten vocatur ȝin-fæst God, *firmissimus, veracissimus, immutabilis Deus*. Et in *Voluspæ* strophe 6. *deastri Cimbrorum* vocantur **gin-heilog God**, *numina sanctissima*. Perperam igitur omnia, quæ de hac voce scripsit *Gudm. Andreæ*, in *Voluspæ* strophen sextam, & in lexico suo *Islandico*.

Fæsl, *Cimbrice*, **fædsla**, *pabulum, esca, victus*: ut par. XXX, 17. ðær sceal fæsl wesan. cwic lifigendra. cynna gehwilces, *ibi pabulum reponetur omnis generis animantium*.

Ƕar, ut apud *scaldos* **hara**, & **herra**, *dux*, appellatur, sic in secunda Eddæ parte inter regum appellationes. **hara edur herra hertuge heiter eimenn sio iarl, sem kongur. hara** vel **herra** *dux* appellatur tam *jarlus* quam *rex*. & in cap. de regiorum nominum origine, *rex* vel *dux* dicitur nominari **hari** vel **herra** à nono *Halfdani* regis filio. occurrit vox har in paraphr. p. LXVI, 24. wigend unforhte. hare heora wulfas. hilde ȝretton, *imperterriti eorum duces, militares lupi prælio gaudebant*. Sic supra transtuli hare byrnan, *ducum loricas*.

Ƕom vel ham, *Cimbrice* **hamur**, *induviæ, exuviæ*, & per synecdochen, *quodlibet corporis indumentum, exterior forma, tegumentum*: Occurrit hæc vox in *Voluspæ* stroph. 41.

Vard af Þeim ollum einna nokur	*Factus est ex illis omnibus unus aliquis*
Tunglis tiugare i trolls hame.	*Lunæ infestator* [3] *formâ giganteâ.*

Hinc in Edda *Snorronis*, Mythol. LII. [4] *Lokus* accipitris exuvias [**valsham**, & in composita declinatione **valshamenn**] indutus *Jotunheimos* advolavit. Hinc vox varie componitur in Paraphrasi: ut, p. 17, 2. ȝeseo ic him. his englas. ymbehweorfan. mid feþer-haman ealra folca mæst. wereda wuldorfæst. *video illum cum angelis suis, cum plumigeris illis circumcinctum, qui omnium cætuum maximi, omnium exercituum gloriosissimi sunt*. Occurrit eadem vox in concione, quam *Satanas* habuit ad suos, p. 11, 1. þ he mid fæðer-homan fleoȝan meahte windan on wolcne, *ut pennis indutus possit volare & in aera gyrare*. Sic p. 32, 5, *corpus humanum* vocatur flæsc-hom: ut, wræcon arleasra feorh. of [5] flæsc-homan, *impiorum animas è corporibus vindictam sumentes expulerunt*. Sic p. 82, 14, *schema angelicum* vocatur wuldor-ham, *forma gloriosa*: ut, swa se halȝa wer. herȝende wæs metodes miltse. ⁊ his mihta sped. rehte ðurh reorde. ða of roderum wæs. engel æl-beorht. ufan onsended. wlite-scine were. on his wuldor-haman. se him cwom to frofre. ⁊ to feorh nere, *dum sanctus ille vir justâ [suâ] linguâ celebraret Dei misericordiam & omnipotentiam, desuper mittebatur è cælo angelus fulgentissimus in gloriosis suis indumentis decore lucens, qui venit ad illum consolandum, & vitam ejus* [6] *servandam*. Hinc quoque in *Dano-Saxonica*, ȝihaman, *tegere, tegumento munire*; ut, Aldred ðis boc ȝihamadi, *Aldredus hunc librum tegumento munivit*. in fine codicis *Cott.* IV. evang. *Dano-Sax*. Sic harm. evang.

---

[1] Vide *Voluspæ* stroph. 1. & Eddam *Snorronis* in Mythol. XXXI, 33. [2] Strophe 3. [3] Vel *gigantis indutus exuviis*. [4] *Mercurius* technarum & insidiarum structor, apud *Asas*. Vide Eddæ *Snorronis* Mythol. XXVII. [5] In glossis, cild-hama, *uterus*. Hinc hert-hamon, *præcordia*, in legibus *Frisionum*, Tit. XXII. §. 48, *si quis præcordia*, i. e. hert-hamon, *gladio tetigerit*, XVIII *solidis componat*. quem locum (inquit *Junius*) temere nimis suspectum habuit *F. Lindenbrogius*; nob. *Spelmanno*, ut videtur, non dissentiente. vide Gloss. *Spelmanni*. [6] *Liberandam*.

Cott. cap. XIX. fuglon thia hier on thesaro uueroldi sind farat an feder-hamon sia ni cunnon enig sihu uuinnan, *volucres, quæ in hoc mundo sunt, & induuntur plumeis induviis, hæ non possunt quid pecuniæ lucrari vel sibi acquirere.*

Hleor, *Cimbrice* hlyre, poetice *frater, socius, consors,* & synecdochice *vir, homo*: ut paraphr. XLIII, 10. Næfre hleor lora. æt edwihtan. æfre feorhes. feorh berendra. forht and acol. mon for metode. ðe him æfter. a ðurh gemynda spedi mod 7 dædum. worde 7 gewitte. wise ðance. oð his aldor gedal. oleccan wile, *nunquam discipulus* [vel *disciplina vir institutus*] *è viventium numero, probrorum* [i. e. *culpæ*] *magis timens metuensque erat dei causa, utpote qui illi postea pro sanctitate mentis, animo & officiis, verbo & intellectu usque ad animæ* [*à corpore*] *divortium servire super vellet.*

Feorh, *Cimbrice* fior, *Francice* ferah, ferahu, ferhu, ferh, *vita, anima, vis vitalis*; *Voluspæ* strophe 42, fillest hann fiorve feigra manna, *saturatur vita morientium hominum.* Sic Paraphr. p. 5, 2. of ðam worhte god freolicu fæmnan feorh inyde ece saula. heo wæron englum gelice, *ex qua* [*costa*] *Deus fecit liberalem virginem vitâ inditâ & immortali anima, erant* [*Adamus & Eva*] *angelis similes.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLVI, uuas iro libes scolo that sia firio barn ferahu binamin ahtin ira aldras, *obnoxia erat morti, adeo ut homines animam illi & vitam eripiendi jus haberent.* Sic cap. XLVII. Ef hie that giquat hi that sia quika letin fridodi ira ferahe, *si hoc diceret, quod illi eam vivam dimitterent, & vita in pace fruentem.* ac letun sia standan thar ena thar inne, endi im it utt thananan gengun gram harda Iudeo liudi, en after odron, ant that iro thar enig ni uuas thes fiondo folkes thia iro ferahes thuo thero idis aldar lagio ahtean uueldi, *& siverunt illam ibi solam manere in domo, & inde exierunt crudeles Judæi singulatim alius post alium, usque dum nemo inimicorum, qui fœminæ isti vitam eripere vellent, ibi maneret.* & cap. L, ni uuitin uuerod Iudeono, that hier ist betera rad barno gihuilicon, that man hier enna man aldra bilosie, endi that hie thuru iduua dadi drorah sterabe furi thit folcscipi ferah farlate than all thit liud uuerod farloran uuerthe, *nonne cognoscitis ô Judæi quod multo melius singulis futurum est, ut unus vitam amittat, & per facinora vestra moriatur, & animam perdat, quam ut universus hic populus perdatur.* bithiu hie so uuar gisprak biscop thero liudio huo scolda that barn alla irmin thiod mid is enes ferhu mid is libu alosian, *quamobrem sacerdos populi adeo vere prædixit, ut vir ille miserum omne humanum genus cum sua solius anima cum vita sua redimeret.* Sic cap. XXII, thoh sia hebbean iuuues ferhes giuuald, *quamvis habeant in vitam vestram potestatem.*

Wyrde *Fata, Parcæ.* Da hit forhæfed gewearð þ he sæden sweftn cyninge wyrda gerynu, *dum prohibitum erat, quo minus somnium & fatorum secreta regi ostenderet,* Paraphraseos p. 78, 10. *Francice,* uurdi est *Fatum, Parcæ.* harmon. evang. *Cott.* cap. XLI, thuo quamun ok uurdi giscapu thim odagon man orlag huila, *tum Parcarum decreta & fatale tempus ad divitem venerunt.* [1] *Cimbrice* urdr, nomen unius *Parcarum*; alterius, verdande; ut tertiæ, skuld. Hinc in *Duglassiana Virgilii* versione, *Fata* semper redduntur werdes: ut,

> That war hir armes, and here stude eik her chare;
> This goddes ettled, gif werdes war not contrare,
> This realme to be superior and maistress, &c.

> Virgilius: ——————— *Hic illius arma,*
> *Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus esse,*
> *Si qua fata sinant, jam tum tenditque fovetque.*

Hleor, hleorþ. *Cimbrice* hle vel hlie, *locus à sole ventove immunis, umbra, umbraculum*; & per translationem, *refugium, asylum, hospitium, domus.* Sic Paraphr. p. 53, 5, ða to fotum Loth. ðam giestum hnah. 7 him georne bead. reste 7 gereorda. 7 his neredes hleor. 7 ðegnunge, *tum Lothus ad genua hospitum procumbens, magnopere eos obtestatus est, ut apud se cœnare & pernoctare dignarentur, & suæ domus hospitium & officia æquo animo acciperent.* Sic p. 59, 4, he wæs leof Gode. forþon he sibbe. gesælig dreah. and his sceppende. under sceade gefor. hleo feþrum ðeaht. her ðenden lifde, *charus erat Deo* [Abrahamus,] *quamobrem pace beatus vitam egit, & sub umbra Creatoris sui peregrinatus est, dum* [2] *hic vixit,* [3] *refugio illius pennarum tectus.* Plura habes exempla. p. 64, 22. 89, 24.

Missere, ut supra in Frod, *semestre spatium, anni dimidium.* & synecdochice, *annus. Cimbrice* missere: ut Harvarar Saga. capite XI, pagina 131, a þeim misserum ol Suafa son þan Hlaudur hiet, [4] *in semestri spatio Suafa peperit filium, qui Hlaudurus vocatus erat.* Sic in *Aræ* mul. tiscii schedis. p. 2. fra misseris tali, *de anni computo.* Sic in Gautrykz Saga. ut, sitter Rolf K. i Suiþiod mid miklli gledi, oc fridi þau misseri, *regnavit Rolfo rex in Suecia cum magno gaudio ac pace aliquot annos.*

Lind, *vexillum, labarum, insigne militare,* per metonymiam materiæ à [5] lind, *Cimbrice* lind,

[1] Vide *Voluspæ* strophen 19. & *Gudmundi Andreæ* in eam notas. vide etiam Eddæ *Snorronis* Mythol. 15. [2] *In terris.* [3] *Sub alis divinæ majestatis.* [4] Id est *intra.* [5] Legitur hoc nomen in *Satyrographo*: ut, And under a lynde on a land leaned I a stounde.

tilia

tilia arbor. *Voluspa* strophe 45. *Steph.* Hrymur ekur austann hessir lind, *Hrymur aurigat ab ortu, levat vexillum.* & non reddendum ut *Steph.* reddit: *intumescit aqua.* Sic Paraphr. p. 45, 5. ðaра ðe he pyrte. þ meahte pel æghpilc. on fyrð pegan. fealpe linde, *quorum bene novit unumquemque in exercitu vexillum album portare posse.* Sic p. 68, 11. hponne ryþ-boda. fæ-fteneamum neah. leoht oper lindum. lyft-edoрaр bræc, *quando* [1] *lux, expeditionis dux, prope mare supra vexillum æthereas domos perrupit.* Sic in carmine cap. XVII Hervar. Sag. ut, bresta mun adur broder i blickuita lind, oc kalldur geir koma vid annan, oc margur gunni i gras hnigga, adur eg Tirfing i tuent deile, mun Heir Humlingur halfan ark glefa, *deficiet prius frater, & frigida tela convolabunt circum vexilla candore nitentia, & multi milites cespitem rodent; prius Tirfingum [gladium] in binas partes dispartiam; quam dimidium hæreditatis tibi dedero.* Sic etiam p. 69, 11. hofon here cyste. bpite linde. fegnar on fande, *levarunt milites delecti alba vexilla, signa in littore.* Vexillum etiam dicitur lindcnoda. i. e. *tiliæ germen* vel *ramus*, p. 44, 7. fundon Sodom-pare. ⁊ Gomorre. golder-bryttan. leofum bedroren. æt ðam lind-cnodan, *Sodomæ & Gomorrhæ reges suis hominibus orbati stabant ad vexilla.* Sic in fragm. *Judith.* berað linde forþ, bord for breostum. ⁊ byrn-homar, *vexilla, clypeos & loricas efferunt.* stopon heado-rincaр beornaр to beadope bordum beþeahte hpealfum lindum, *principes viri, ducesque clypeis tecti, & sinuantibus vexillis profecti sunt ad bellum.*

Beorn, beorna, *vir primarius, satrapa, princeps, nobilis, in suo statu & dignitate antecellens, heros, dux:* & per synecdochen generis pro specie apud poetas frequentissimam, *vir, homo, masculus.* Exempla habes bene multa in *Somneri* Lexico è paraphraste deprompta, quibus istud addam ex Fragmento hist. *Judithæ.* Beornaр stodon ymbe hyra ðeodner træf, *satrapæ circumstabant imperatoris sui tentorium.* Et chron. *Sax. Gibs.* An. DCCCCXXXVIII. Æþelstan cyning beorna beah-gifa, *Æthelstanus rex, princeps, monilium largitor.* Quoad vocis hujus derivationem, petenda videtur à *Cimbrico* beorn, biorn, bearn, biarn, *ursus,* qui ob bellicam virtutem apud septentrionales gentes, ferarum est princeps; vel forsan per synecdochen speciei pro genere, ab heroibus & principibus viris, qui se *Beornar,* scil. *Ursos* vocatos voluerunt. Apud gentes enim boreales præstantissimi quique, & fortissimi viri honorificum sibi duxerunt ferarum, URSI præsertim ac LUPI, nominibus insigniri. Hinc in historiis istarum gentium tot nobiles & primarii viri, qui *Beorn, Biorn, Ulfur* vel *Wulfur* nuncupantur. In *Aræ* schedis celebrantur Ketil=Biorn, *Ketilli filius.* Biarn=hartur, unde *Latinum Bernhardus*, i. e. *Ursus fortis.* Ibi etiam legitur de morte *Godrodi* cujusdam magni Bearnar sonar, i. e. *Beornonis filii*; & de *Beornone* quodam, qui vocabatur Biarn hinn spaci, i. e. *Biorno sapiens.* Omnium autem, qui hoc nomine gavisi sunt, maxime celebratur *Suecicus* ille heros è regio stemmate oriundus, Beorn vel Biarn vocatus; quem rex *Sueciæ Eiricus* [2] propter fortitudinem & ferociam suam Styr=Biorn, *Styrbiornonem,* i. e. *bellicosum ursum* cognominavit. sive igitur per metaphoram poetis *Saxonicis* usitatam; sive per synecdochen ab inclyto & insignissimo istius nominis heroe, ad heroem & principem significandum Beorn vel Biorn transfertur; sive denique heroem significat, quod heroibus & magnatibus tam commune nomen erat; persuasum mihi est *primarios viros* & *duces,* ab isto Beorn vel Biorn, Beornaр apud *Saxonicos* poetas vocari.

Manlic, monlic, emphatice manlica, monlica. *Goth.* MANAAGIK, MANAGIK, *Marc.* XII, 16. *Cimbrice* mannlyka, monnlyka, *statua, imago, effigies humana.* Voluspæ stroph. 10.

Thar Motsogner er mæstur vm ordenn	*Hic Motsognerus primas obtinuit,*
Dverga allra, enn Durenn annar,	*Inter nanos omnes, Durinus autem secundas,*
Their mannlykan morg vm giordu	*Qui nanorum multas fecerunt imagines,*
Dverga ur iordu sem Durenn sagde.	*Ex terra sicut dixit Durinus.*

Sic in Paraphrasi p. 55, 17. Se monlica þ is mære spell, stille punode ðær hie stranг begeat pite, *hæc statua* [scilicet uxoris Lothi] *immota mansit, quæ historia celebris est; ubi grave supplicium eam occupavit.* Sic p. 78, 22. ðære burge peard anne manlican oper metoder est gylde of golde gumum arærde, ut supra in Gum.

Pig *sacrum,* tam *templum,* quam *idolum.* Paraphr. p. 79, 11. oft hie to bote. balde gecpædon. þ hie ðæs piges. pihte ne pohton, *præterea audaces dicebant, quod idolum nihili faciebant.* & l. 16. ðegnaр ðeodne sægdon. þ hie ðære geþeahte pæron. hæftaр hearan. in ðisse hean byrig. ða ðis [3] hegan ne pillaþ. ne ðisne pig purþigeon. *Regi* [Nebuch.] *thani dicebant, quod excelsi captivi in hac excelsa urbe ejus consilii essent, ut neque simulacrum illud, neque idolum honorare vellent.* pig autem primario *sacrum, consecratum* significat; unde idolum illud aureum, alias absolute gyld dictum, vocatur pig-gyld, *ibid.* l. 2. hæþne ðeode purþedon pig-gylde. unde

[1] Scilicet *præcedens noctu columna ignis.* [2] Enn adur enn Beorn for ut lande, gaf Eirekur kongur honum vidur nefni af hardfeinge sinne og styrielld, og kallade hann Styrbiorn, *verum antequam Biorno regione excederet, dedit Eiricus rex ipsi cognomen à ferocia sua & bello, vocavitque Styrbiornonem,* Histor. *Styrbiornonis, Suecici* herois, extans in commentar. Christ. *Wormii* in *Aræ* schedas. [3] Forsan mendose: atque legendum, ut videtur, hergan:

pig-bod,

pig-bod, vel pi-bod, *altare.* pig autem *Cimbrice* ve, est *Gothice* 𐍅𐌴𐌹𐌷𐍃 vel 𐍅𐌴𐌹𐌷𐌰 emphatice; *Francice* wiho, *sacer*, wihan; *Cimbrice* at veiga, *consecrare.* Inde uuih, *sacrum templum*, in harm. evang. *Cott.* Qui plura vult, consulat *F. Junium*, in 𐍅𐌴𐌹𐌷𐍃. & *Gudmundi Andreæ* notas, in veberg, *Voluspæ* stroph. 52.

Orleg, *fatum*, & in compositione *fatalis*: ut paraph. XLIV, 19, se þ orleg peorc. ðam Ebreiscan. eorle gecyþde, *vir qui fatale facinus*, vel *eventum Hebræo narrabat.* Hinc paraph. p. 50, 2, *Ismael* vocatur orleg-gifre, *fati* vel *mortis*, i. e. *cædis avidus.* Componitur autem vox ex *Cimbrico* ord, vel *Francisco* urdi, *fatum*, & leg, *Cimbrice* lang vel log, *lex.* Inde euphoniæ gratia urlog, & u in o mutato orlog. occurrit vox in *Voluspæ* stroph. 6. & in harm. evang. *Cott.* cap. LV, orlagies uuord, *fati decretum*; & in cap. XLI. supra citato, orlog huila, *fatalis hora.* vide suprà, in pyrde.

Fæge, *moribundus*, *morti appropinquans*, *ad moriendum destinatus ac expositus fatis*; cui extrema Parcæ jam nunc fila legunt. *Cimbrice* feigur: ut in supra citato versu *Voluspæ.* fillest þann fiorve feigra manna, *saturatur vita expirantium hominum.* Sic in colloquio isto inter *Gissorum* & *Angantyrum*, cap. XIX, Hervarar Sag.

Feltur er ydar fylke,	*Metuit vester exercitus,*
Feigur er ydar visir,	*Morti vicinus est dux vester,*
Gnæfur ydar * gunnfani,	*In alto positum est vexillum vestrum,*
Grammur er ydur Odin.	*Irascitur tamen vobis Odinus.*

Sic in fragm. *Judith.* fæge frumgaras fynd syndon eowere gedemed to deaþe and ge dom agon tir æt torhtan, *hostes vestri*, *principes fato moribundi ad mortem condemnati sunt*, *& à Deo judicantur.* Sic paraph. LXXII. 16. laþe cyrmdon. lyft up geswearc. fægum stefnum, *clamabant moribundis vocibus invisi*, *usque ad cæli nubes.* Sic iterum in fragm. *Judith.* ðæs se hlanca gefeah wulf in walde ⁊ se wanna hræfn wæl gifre fugel westan begen þ him ða ðeodguman ðohton tilian fylle on fægum, *propter hoc gaudebant in sylvis*, *quum famelicus lupus*, *tum famelicus corvus cadaverum in acie cæsorum avida avis*, *qui ex occidente ambo venerunt*, *eo quod credebant se destinatis cædi hominibus saturatos iri.* Sic in compositione slege-fæge *ad cædem destinatus*, *cæde periturus*: ut, slege-fæge hæleþ slæpe to-bredon, *cæde morituri duces somnum protrahebant.*

Gen, poetice gien. *Cimbr.* quoque scribitur gen, *iterum*, *denuo.* Occurrit hæc vox *Voluspæ* stroph. 25.

Gen geingu Reigen oll a rokstola	*Denuo accessere Dii omnes tribunalia*
Gin-heilog God ———	*Sanctissima numina* ———

Sic Paraphr. p. XLVII, 14, ða gen Abrahame. eorde selfa. heofona heah cyning, *tum iterum se ostendit Abrahamo excelsus cœlorum rex.* Sic XLVIII, 7, gien ðe sunu weorþeþ. bearn of bryde, *tibi denuo filius erit ex sponsa natus.*

Yldas, eldas, *homines*, *viri.* se mago-rinc sceal. mid yldum wesan. Ismahel haten *& eximius ille filius vocabitur apud homines Ismael*, Paraph. p. 50, 2. Hinc ylda bearn, yldo bearn: ut, Paraphras. XII, 3, þ ðær yldo bearn. moste onceosan. godes ⁊ yfeles, *ut ibi homines* [nempe Adamus & Eva] *eligerent bonum & malum.* alibi, þ wæs deaþes beam. se bær bitres fela. sceolde bu witan. ylda æghwilc. yfles ⁊ godes, *hæc erat mortis arbor*, *quæ acerbis onusta erat*, *ut* † *terra* [habitaculum] *& hominum quilibet scirent bonum & malum.* Sic p. LIII. 19. ær ge sceonde wiþ gersceaftu fremman ungyfre yfel ylda bearnum, *antequam abominabile in homines scelus contra naturam perpetretis.* Occurrit eadem phrasis *Cimbrice*, *Voluspæ* stroph. 21.

Thar log logdu, þar lyff kuru	* *Hæ leges sanxerunt*, *hæ vitam dispensarunt*
Allda bornum. ———	*Mortalibus.* ———

& in harm. evang. *Cott.* cap. IV, thie scal Heland to naman egan mid eldion, *qui Jesum nomen habebit inter homines.* Sic cap. VI, thoh hie si cuning obar all erdun endi himiles endi obar eldi barn uueroldes uualdand, *& si sit rex totius terræ*, *& cæli*, *& dominus hominum*, *qui in mundo sunt.* Sic cap. XIII, ni mugun eldiu barn, quat hie enuualdes brodes liudi libbean, *non poterunt*, *inquit ille*, *homines ex simplici pane vivere.*

---

* Vox composita videtur ex *Cimbrico* vel *Scandico* gunn, *prœlium*, & fani, *Sax.* fana, *vexillum.* Inde apud *Anglo-Saxones*, guþfana, *vexillum militare*, *labarum.* At *Verelius* reddit gunn-fani, *Suecice* konung *regem* i. e. *belli dominum*; à gunn, & fan, *dominus*, quod apud boreales *Gothos* in communi usu non erat; penes tamen lectorem sit judicium. præterea notetur, quòd ut munne *os*, *oris*, apud *Anglo-Sax.* est muþ, à *Gothico* 𐌼𐌿𐌽𐌸𐍃; Sic gunn, *bellum*, *prœlium*; *Sax.* est guþ; & utrumque forsan à 𐌲𐌿𐌽𐌸𐍃, quod, ut par est credere, apud australes *Gothos* in communi usu erat. † Alias *ambo*, scilicet Adamus & Eva. * Scilicet *Parcæ.*

Or,

Or, ord. *Cimbrice* at. n. g. in composita declinatione ard, *initium, principium, quod primum est, origo. Voluspæ* stroph. 3. ar var allda, Þa ymer bygde, *principium erat seculorum, cum Ymerus habitavit*, vel potius, *ædificavit*. alias, ar var allda, Þa ecke var, *principium erat seculorum cum nihil extaret*. Sic in versione interlin. evang. *Cott.* or l frumo werceo ðas, *initium dolorum hæc*. Marc. XIII, 8. Sic initium harmon. evang. *Cott.* inscribitur OR EVANGELIUM. Sic etiam *Gregor.* Pastoral. XLIX, 4, gebid mid ðære andsware, oð ðu wite ðæt þin spræc hæbbe ge ord vel or ge ende, *differ responsum, usque dum noris sermonis tui initium & finem*. Sic paraphr. LXXVIII, 1, gif ðu his æfore ne meaht. or areccan, *si tu ejus principium narrare non potes*. Sic quoque in paraphrasi legitur ord & ende, bis terve. speciatim p. LXXVIII, 16, ðatte sona ongeat. swiþmod cyning. ord ᛬ ende. ðær ðe him wred wæs. *adeo ut statim magnanimus rex principium & finem intelligeret ejus quod ei ostensum* [in somnio] *erat*. Sic p. XVII, 19. vocatur *Adamus* ord moncynnes. & p. 30, 1, folc-mægþa cyning ᛬ æþelinga ord:. *Cain* quoque vocatur ord bana, *primus homicida*. Gudm. *Andreæ, Stephanides* & *Verelius Cimbricum* ar abscissum putant à *Græco* ἀρχή, ab eoque derivandum putant ÆRA *Latinum*. *Junius* quoque in observationibus in *Willeram*. p. 248, cognationem notat inter *Saxonicum* ord, & *Latinum ordiri* & *ordium*. ord tamen *Cimbricum* esse constat à nomine composito ard, plane ut or à simplici at, vel ut seld & sele, *aula*, à *Cimbrorum* sæl vel sel, in composita declinatione sæld, seld.

Aldorlege, vel ut forsan scribi debet, ald-orlege, *fatum*. ge me sægdon. ᛬ ꝥ gecwædon. ꝥ ge cuðon. mine ald-orlege. swa me æfter wearþ, *mihi dixistis & declarastis, quod nosceretis seculi mei fata, & quod mihi eventurum esset*, Paraphr. LXXVIII, 4. Orleg autem, vel ut alias scribitur orlæg, est quod *Cimbrice* orlog, *fatum*. Sic *Voluspæ* stroph. 16, fundu —— Ask og Ems blu orlog lausa, *invenerunt Ascum & Emblam* [vel virum & foeminam] *sine fatis*. Hinc *Gudm. Andreæ* in locum: [1] orlog, *fatum*, ab or vel ar, *primordium*, & log, *leges*, quasi *cujuslibet lex*. Hinc strophe de tribus Parcis additur, Þær log logdu Þær [2] log kuru, Allda bornum, *hæ leges posuerunt, hæ leges elegerunt seculi filiis*. inde iterum *Gudm. Andreæ*, *Nota quam manifeste hic ponitur vox* orlog *pro* fatis; *quibus ego addo*; *nota quam manifesta est cognatio inter* log allda bornum & aldorleg. Hinc Eddæ *Sturl.* Mythol. XII. og beid Þa at dæma med sier orlog manna, *jussit, ut secum judicarent fata hominum*. Sic etiam *Daniel* ad *Balthasarem*. Paraphr. p. XCI, ac ðe unceapunga. orlæg secge. worda gerynu. ða ðu wendan ne miht. *sed tibi gratis ostendam fatum, verborum mysteria; quæ tu avertere non possis*. Orlæg etiam significat *cædem, bellum, prælium, contentionem*; ut in Paraphraste de *Ismaele*, p. 50, 1, se mago sinc sceal. mid yldum wesan. Ismael haten. se byþ unhyre orlæg gifre wiþer-breca, *puer ille fortis erit, & à majoribus Ismael vocabitur*: *indomitus hic erit, belli cupidus adversarius*. Sic p. XXII, 18. byþ gemæne incrum. orleg niþ. á ðenden standeþ. woruld under wolcnum, *inter vos semper erit fatalis, vel bellica malevolentia, dum mundus sub æthere extabit*. Sic etiam Psalm. LXVIII, 32. bibl. *Island.* sundur dreiff Þu folked sem giarnan vill hafa orlog, *dissipe gentes, quæ bella vel fatalem cædem volunt*.

Benn, *homo*. in secundâ parte Eddæ *Snorronis* inter hominis appellationes benn. Paraphr. p. LXXXIV, 14, wæron ða benne forburnene. ðe him on banum. lagon laþ seaxo. leoda cyninges, *tum odiosi homines, satellites regis, qui ligna posuerunt ad eos interficiendos, combusti peribant*.

Regn, vox poetica. bis legitur in *Voluspâ* reiginn vel reginn. I. in strophe 12, Nu hef eg dverga reiginn oc radsvidur riett vintallda, *nunc sunt à me nanorum virtutes, & in consiliis prudentia rite enumerata*. ita *Steph.* II. in stroph. 6. Þa geingu Reiginn oll a rokstola gin heilog God, *tum petebant Dii omnes tribunalia, sacrosancta numina*. Scribitur etiam ragn, rægn & regn: ut in ragna rockur, *crepusculum deorum*, sive *ultimus cataclysmus universi*; de quo vid. Mytol. XLVIII. Eddæ *Snorronis*. Βουλευτής, *Marc.* XV, 43, Latine *decurio* redditus, *Gothice* vertitur 𐍂𐌰𐌲𐌹𐌽𐌴𐌹𐍃. & *Luc.* III, 1. ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου, 𐍂𐌰𐌲𐌹𐌽𐍉𐌽𐌳𐌰𐌹𐌽 𐍀𐌿𐌽𐍄𐌹𐌰𐌿 𐍀𐌴𐌹𐌻𐌰𐍄𐌰𐌿. Sic *Luc.* II, 2. 𐍂𐌰𐌲𐌹𐌽𐍉𐌽𐌳𐌰𐌹𐌽 𐌺𐍅𐍂𐌴𐌹𐌽𐌰𐌹𐌰𐌿, *præsidente vel præside Cyrenio*. Hinc constat 𐍂𐌰𐌲𐌹𐌽𐍉𐌽 significare, *præsidere, præpollere, præesse, esse præfectus, esse dominus* vel *princeps*. Inde, me judice, sic verti debet prius exemplorum supra citatum. *Nunc sunt à me Nanorum præsides & consiliarii* vel [3] *rectores rite enumerati*: & posterius sic, *tum principes omnes sacrosancti* [i. e. dii majorum gentium] *tribunalia petebant*. Inde in Paraphraste *fures improbi*, & *regnorum raptores & direptores* vocantur regn-ðeofas. LXXIV, 6, murnaþ on mode man-hus witon fæst. under fold-dan. ðær biþ fyr and wyrm. open ece scræf. yfela gehwilces. swa nu [4] regn-ðeofas rice dælaþ. yldo oððe ær deaþ, *omne genus scelera lamentantur illi animis fixi in domo supplicii, ubi ignis & serpens, spelunca æterna patens*; *tametsi fures dominantes* [improbi] *ad senectutem usque extremam regna distribuunt, vel regiones largientur*. i. e. *tametsi dominantes fures usque ad mortem regnabunt*. Sic harm. evang. *Cott.* XIX, huand it rotot hier an roste endi regin thiebos forstelat, *quoniam hic consumitur ærugine, & fures furantur*. Sic cap. LXIV. lag thar oc an bendion an thero burg innan en ruob regin-scatho, *jacebat ibi vinctus in urbe latro, princeps latronum* vel *famosus latro*. Sic cap. LXV, *milites* qui de *Christi* tunica inconsutili sortiebantur,

---

[1] Vide aliam derivationem supra in orlog.
[2] Alias lyff *vitam*.
[3] *Cimbrice* enim at ræda est *regere*. eg ræde, *rego*.
[4] Alludere videtur poeta ad *Danos* per *Angliam* olim grassantes.

vocantur quoque reginscaþon. Sic cap. XLII, *decretum divinum* dicitur reginu giscapu, ut metod giscapu, cap. XXVI. & XLIII. *duo cæci* qui vocibus canoris à *Christo* prætereunte, ut oculos sanaret, petebant, vocantur regin blindon i. e. *inter cæcos principes*, vel *maxime cæci, oculis prorsus capti*. Sed non tantum vocabulis & phrasibus *Scaldorum* utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ, verum etiam ad eorum fabulas & historias mythologicas alludunt. Supra ostendimus in ƿyrde, *fata*, Paraphrasten ad parcas Eddicas plane respexisse; & auctor additamenti ad paraphrasin, quisquis ille fuit, poeta eximius, in describendo *Tartaro*, in quem Deus Satanam cum angelis præcipitaverat, plane alludit ad viperinam illam *Scaldorum* Gehennam, quam *Snorro* mythologia suæ Eddæ XLIX, sic depingit. [1] *Multæ tum mansiones bonæ sunt, multæ etiam malæ: sed post hæc eventa, optimum erit in cælo manere, ubi nectar generosissimum abunde suppeditatur iis, qui eo delectantur in aula, quæ Brymer appellatur, quæ in Okolno sita est. Suavis est hæc aula, & in* [2] *montibus voluptatum sita est, fabrefacta ex rutilante auro, quod Sindri vocatur. In hujus aulæ mansionibus boni justique habitabunt. In* [3] *Na-strandis vero aula est magna & mala, cujus fores Boream spectant. Hæc tota contexta est ex* [4] *tergis serpentum, quorum capita introrsum spectant, & virus sufflant, ita ut amnes veneni per aulam decurrant, in quibus vadant perjuri & homicidæ: sicut dicitur.*

Sal veit eg standa	*Aulam novi stare*	Sa er undenn salur	*Hæc est aula contorta*
Solu fiarre	*A sole remotam*	Orma hryggium;	*Ex spinis serpentum;*
Na-strandum a,	*In Nastrandum,*	Skulu Þar vada	*Illic vadabunt*
Nordur horffa dyr.	*Ad boream spectant fores,*	Thunga strauma	*Per Stygia fluenta*
Falla eitur dropar	*Illabuntur veneni guttæ*	Menn mein-suarar,	*Homines perjuri,*
Inu umm liora.	*Per fenestras.*	Og mord-vargar.	*Et homicidæ sicarii.*

In iisdem vere verbis & versibus pingitur hæc viperina Gehenna in *Voluspa*, stroph. 37, 38, 39. in [4] quam *Gunnarum* projici mandavit rex *Atla*. Mythol. LXXV. & ad quam non uno in loco manifeste alludit toties supra citatus poeta *Christianus* in prosopopœa Satanæ ad socios in Tartaro concionem habentis: ut, p. 93, 19. Naȝan ƿe ðær heolstres. þ ƿe us ȝehydan maȝon. in ðissum neoƿlan ȝenipe. her is neðran sƿeȝ. ƿyrmas [6] ȝerunade, *non possidemus hanc speluncam, ut in hac abysso nebulosa nos abscondamus, ubi est colubrorum sibilatio & viperarum mansio*, vel *habitaculum*. Sic p. 94, 7. sƿa se ƿereȝa ȝast. ƿordum sæde. his earfoðo. ealle æt somne. fah in fyrnum fyr leoma stod ȝeond þ atol scræf. attre ȝeblonden, *sic dixit malignus spiritus vel in igne hostis, suis, qui tristes convenerant, dum flammans ignis veneno mixtus per totum fœdum antrum ardebat.* & paulo post; hƿilum nacode men. [7] ƿinnaþ ymb ƿyrmas. is ðes ƿindiȝa sele. ealle inƿeard. [8] atole ȝefylled, *nunc vero serpentes nudos homines circumcingunt, totaque hæc ventosa aula est sanie repleta.* Sic etiam p. 98. 9. vocatur Satanæ habitaculum, flor attre ƿeol, *pavimenti vortex venenosus*, vel *pavimenti venenosi vortex*. & paulo post; ðær is ƿom ⁊ ƿop. ƿide ȝehered. ⁊ ȝnyrt bitunȝe. ⁊ ȝnornunȝe mecȝa. nabbaþ ƿe to hyhte. nymþe cyle ⁊ fyr. ƿean ⁊ ƿitu. ⁊ ƿyrma ðreat. dracan ⁊ næddran. ⁊ ðone dimman ham, *ubi horror, & ploratus, & stridor dentium, & gemitus sociorum late audiuntur: nihil habemus sperare, nisi frigus & ignem, mæstitiam & supplicia, viperarum cætum, basiliscos & colubros & tenebrosum hunc locum.* Hæc ad orcum Eddicum vel *Scaldorum* infernum respiciens poeta noster; qui in hac suâ inferorum descriptione omnes poetas quum *Græcos* tum *Latinos* longe superat: *Miltonoque* nostro, optimo poetæ, sed pessimo civi, qui in carmine vere rhythmico, quod inscripsit **Paradise lost**, tartarum & cacodæmonum mores depinxit, æquandus, me judice, si non anteferendus. Sic in fragm. *Judith*, de *Holoferne* decollato, læȝ se fula leap ȝesne beæftan ȝæst ellor hƿearf under neoƿelne næs. ⁊ ðær ȝenyþerad ƿæs susle ȝesæled. syððan ƿyrmum beƿunden. ƿitum ȝebunden. hearde ȝehæfted in helle bryne æfter hinsiþe ne ðearfe he hoƿian no ðystrum forðylmed þæt he ðonan mote of ðam ƿyrm sele. ac ðær ƿunian sceal aƿa to aldre butan ende forþ in ðam heol strum ham hyht ƿynna-leas, *jacebat impurus truncus, spiritus vero remeabat, alio abiens subter barathrum non habens fundum, ibique damnatus sulphuri erat traditus, dein serpentibus æternum involutus, & suppliciis vinctus arcte custoditus fuit in inferni igne. adeo ut post mortem frustra ei sperare esset, ut tenebris liberatus inde ex aula viperina exiret; sed ibi semper manebit in secula infinita, in voraginosâ illa domo, quam* ƿynna-leas *vocant.* i. e. *acherontem.*

Huic autem à *Scaldis* descripto Tartaro vel Gehennæ, operæ pretium erit annectere & *cæli* apud illos descriptionem in verbis *Snorronis Latio* donatis, Mythol. XV. *In australi cæli cardine, palatium est omnium ornatissimum & sole clarius, quod vocatur* **Gimle.** *hoc, destructis cælo & terra, manebit, & in eo habitabunt viri boni & justi in secula seculorum.* Sicut in *Voluspa*, stroph. 58 dicitur.

[1] Scil. post mundi conflagrationem. [2] **A in de siollum.** [3] Id est *in cadaverum littoribus*; tropice vero, *in mortuorum terris* vel *regionibus*. [4] **Or orma hryggum.** [5] **Gunnare liet hann kasta i ormagard,** *Gunnarum projici jussit in carcerem viperinum*. [6] Forsan mendose pro ȝeƿundene. [7] Conjecturæ si sit locus, ƿindað forsan est vera lectio. [8] Id est atore.

Sal

Sal veit eg standa solu fegra
Gulle þaktan i Gimle;

Palatium stat clarius sole
Auro tectum in Gimle;

Than skulu digvar drottar byggia
Ogum alldur daga ynder niota.

Illud colent integri vitæ,
Et per omne ævum voluptate fruentur.

Sed præter voces ex Eddicis fabulis depromtas, & aliæ occurrunt *Cimbricæ* originis, apud *Saxonicos* poetas: istiusmodi nonnullæ supra cum Eddicis miscentur. plures hic sequuntur, quas raro aut nunquam invenies in purâ scriptorum soluta oratione. Hujusmodi sunt herra, & per epenthesin poeticam metri causa hearra, *Francice* herro, *dominus*, quod * innumeris vicibus occurrit in paraphrasi.

Cræft vel craft, *Cimbrice* kraptur, *Francicè*, craft, *potestas*, *potentia*: ut paraphr. VII, 2, 4. ðuhte him sylfum. ꝥ he mægin ⁊ cræft. mare hæfde ðonne se halga god habban mehte. *putabat se majorem potentiam & potestatem habiturum, quam sanctus Deus habere possit.* ðohte ðurh his anes cræft. hu he him strenglicran. setol geworhte, *cogitabat, ut per suam solius potentiam, sibi præstantiorem cathedram fabricaret.*

Hæle, *Cimbrice* halur, *vir egregius*, & hæleþ. in sensu speciali, *vir strenuus*, *ob res gestas clarus*, *heros*, *dux*, & per metonymiam speciei pro genere poetis communem, *vir omnis status & dignitatis*. verbalia sunt ambo, ut mihi videtur, à *Cimbrico* at hæla, *laudibus evehere*, *commendare*. Boitius se hæle hatte, *hic vir Boetius vocatus erat*, metrorum *Boeth.* versiones *Cott.* p. 151. Sic in ista strophe, cap. 5. Hervar. Sag. p. 68, Ganga haler hrauster af herskipum tolf saman, XII *viri fortes ex navali exercitu simul descendunt.* Sic paraphr. VII, 13, ða ne willað me. æt ðæm striþe. geswican hæleþas heardmode, *heroes fortes, qui nolunt me in prælio relinquere.* Sic XVIII, 6, Hæleþa forlor, *hominum perditio.* Si plura requiris exempla, consulas velim paraphrasten in p. XXVIII, 4. XLVII, 11. LVI, 21. præter alia multa, quæ reperies in calendario, fragmento hist. *Judithæ*, & metrorum *Boethianorum* versionibus *Cotton.* p. 156. 157. 161. 168. 182. 193. Sic harm. evang. *Cott.* cap. I. habda im ualdand god them helithon an iro herton helagna gest fasto bifolhan, *dominus deus viris istis sanctum spiritum firmiter commiserat.* cap. V. hiet man that all thia elilendiun man iro uodil suohtin elithos iro hand mahal, *mandatum est, ut omnes peregrini homines peterent suam patriam & urbes.* So ima scolda geldan gihuie helitho fan is habde, *prout quisque pro suo capite solvere deberet.* cap. VI. helithos gispracun, *homines loquuti sunt.*

Hyge, *animus*, *mens*, *cogitatio*, *affectus*. *Cimbrice* huge & hugur. *Francice* hugi, hiugi. paraphr. p. 9. 3. Satan maþelode. sorgiende spræc. se ðe helle forþ. healdan sceolde. gyman ðære grundes. wæs ær Godes engel. hwit on heofne. oþ hine his. hyge forspeon. ⁊ his ofermetto. ealra swiþost. ꝥ he ne wolde. wereda drihtnes word wurþian, *Satanas concionem habuit, dolensque locutus est*, vel *Satanas concionem habuit mæstam*; *hic qui deinceps infernum regere debebat, & istius ditionis fore curator, non ita pridem Dei angelus erat splendens* [vel *innocens*] *in cœlo, donec maxime omnium animum suum adeo extulit & arrogantiam, ut nollet domini exercituum dicto obedire.* Sic ibid. l. 25. swa ic wat he minne hyge cuþe, *scio enim quod cogitationem meam novit.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. IV, thuo uuarth thes uuibes hugi after them arundie all gihuorban an godes uuilleon, *tum virginis animus nuntiis dictis totus conversus erat in Dei voluntatem.* ni lat thu thinan hugi tuiflan, *ne sinas mentem tuam dubitare.* cap. VI, oft uuarahta hie thar lof gode mid hluttro hiugiu, *ibi sæpe laudavit Deum cum puro animo.*

Gegenge [à *Cimbrico* geingur, *bene procedit*, *succedit*, *evenit*; unde geinge, *successus bonus, quod secundo numine fit.*] *quod felix faustumque succedit.* Ac unc gegenge ne wæs ꝥ wit him on ðegn-scipe ðeowian woldan, *sed non ita nobis fauste feliciterque evenit, ut in satellitum* [Thanorum] *dignitate ei servire contenti esse possemus.*

Þingan, *concionem habere*, *perorare*, *loqui*, *forum celebrare*; *Cimbrice* at þinga. Him ða brego engla godspedig gast gean ðingade, *tum ei rex angelorum spiritus benignissimus concionans respondet.*

Dogor, *Cimbrice* dagur, *dies*. Ece drihten ofer us gestod and gebletsode bilewitne heap dogra gehwilcne, *præsidebat nobis, & quotidie benedicebat innocentium cœtui æternus dominus.* Sic in Calendario, ðær embe ehta ⁊ nigon dogora, *hinc* XVII *diebus*. & in fragm. *Judith.* ꝥ wæs ðy feorþan dogore ðæs þe Iudith hine gleaw on geþonce ides ælf-scinu ærest gesohte, *hoc evenit quarto die, ex quo sagax Juditha mulier nymphæa* [vel semideæ] *formæ primum illum consulto quærebat.*

Hræw, *Cimbrice* hræ, *Francice* hreu. Land drysmyde deadra hræwum, *terra mæsta fit mortuorum cadaveribus.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLIX. thuo hiet thie helago crist andlucan thia hlea that hie mosti that lik sehan hreu scauuoian, *tum sanctus Christus jubebat sepulchrum aperiri, ut corpus* [Lazari] *videret, & cerneret cadaver.* Sic in capite XXVI. harm. *Cott.*

* Lector dignetur consulere *Cædm.* pag. VI, 24. VII, 7, 13. XVI, 20. XVII, 7. XIX, 10. &c.

saun

Digitized by Google

saun sia thar enn hreo dragan lifloſan lichamon, *videbant ibi cadaver trahi, corpus vitæ expers.*

Grindle, *Cimbrice* **grind**, *clathrum, crates. Snorr.* Mythol. XXXIX, **og var da a vollum nocktum til grind fyrer hlydum**, *& à certa distantia clathrum ante fores positum erat.* **Þor gieck a grindena og fieck ei upploſed**, *Thorus impetum faciens in cratem, aperire nequiit.* Sic Paraphr. p. 9, 24, inquit *Satanas*, lyȝaþ me ymb heardes irenes hate ȝeslæȝene ȝrindlas ȝreate, *circumcludunt me ingentes crates ex duro ferro candentes percussæ.*

Scio. *Cimbrice* **ſkie**, *fio, factus ſum*, ab infinitivo **at ſkie**, *fieri, evenire, contingere.* **Þa ſkier þad allt i epter likingum**, *in parabolis omnia fiunt*, Marc. IV, 11. **oc þad ſkal ydr ſkie**, *& fiet vobis.* Joh. XV, 7. Sic paraphr. p. 36, 22, ða him cwealm ȝesceod. se mago wæsra. mæȝþe ritte. domas sæȝde. oþ þ his doȝora wæs. rim aurnen, *cum ille mortuus erat* [Cham] *filius* [Chus] *præfuit genti ſuæ, uſque dum numerus ſuarum dierum expletus erat.* Sic & p. LXXXIX, 19, wæs Balþazar. burȝa aldor. weold wera rices. oþ þ him plenco ȝesceod. oferhyd eȝle, *Balthaſar erat urbis rex, gubernans regnum, donec ei accidit inſolentia & ſuperbiæ malum.* Sic p. 26, 16, Inquit *Lamech* ad uxorem, micel æfter mane mine sceal swiþor. mid ȝrimme ȝryre. ȝolden worþan. fyll ⁊ feorh-cwealm. ðonne ic forþsciþ. *poſt magnum hoc facinus meum, cædes & interfectio cum atroci horrore mihi graviter rependetur, quum mortuus ſim* vel *fuero.* Ut enim forþȝewitan & forþfaran, ſic forþscian *mori* ſignificat.

Ond, *Cimbrice* * **ond**, *anima, ſpiritus.* ða he ðas worulb ofȝeaf. ond **Lrared** þa. ȝleawum læfde. land ⁊ leodweard. leofum rince, *tum veneranda anima mundum hunc derelinquens, terras & dominium gnaro & dilecto viro reliquit*, paraphr. XXVIII, 10. Hinc derivatur **aynd** vel **end**, quod *Scotis* eſt *anima, ſpiritus.* ut conſtant ex his verſibus *Gaweni Douglaſii*:

> **That arrow ſmate him right in at the hals bone;**
> **The lopperit blude ſtoppit his aynd anone,**
> **And cloſit in of life the tender ſprete.**
>
> Virgilius: —— *Hæſit ſub gutture vulnus, & udæ*
> *Vocis iter tenuemque incluſit ſanguine vitam.*
>
> **And thare withall the naturall hete outquent,**
> **And with ane puft of end the life forth went.**
>
> *Dilapſus calor, atque in ventos vita receſſit.*

Hleoþ, *jugum montis. Cimbrice* **hlid**, *latus clivi* vel *latus montis.* paraphr. XXXIII, 15. wæron steap hleoþo bewriȝen mid wæterum, *prærupta montium juga aquis tecta erant.* vide hlioþ, infra.

Draȝe, *diurnans, diu idem vigens, manens, perennans*; & adverbiaſcens, *diu, longum.* à *Cimbrico* **þrauge**, *diurnatio*; **at þrauga**, *diurnare, continuare, diu in eodem ſtatu florere, diu idem manere.* Paraphr. 28, 22, ðraȝe siððan **Methusal** heold. maȝa yrfe se on lichoman lenȝest þisse worulb dreama breac worn ȝestrynde æs his swylt-dæȝe suna ⁊ dohtra, *dein Methuſalah hæreditatem tenuit, diu idem florens, qui diutiſſime vivens, hujus mundi bonis fruebatur, & ante obitum, cœtum genuit filiorum & filiarum.* he ðæs þraȝe bad, *hunc diu expectabat*, LIX, 22. ac ðu lanȝe ðraȝe. heorta hlypum. ȝeond holt wunast, *ſed diu manens in cervorum ſaltibus, in ſylvis manebis*, LXXXVII, 15. Occurrit vox iterum bis, p. XXXII, 22, 24. Et in metrorum *Boeth.* verſionibus *Cott.* quater. viz. p. 151. 177. 181. 190.

Byr. *Cimbrice* byr, bur, *filius.* hinc obiria, *ſterilis*, **burdur**, *fœtus, nativitas, genus, familia.* ab **at bera**, *parere.* paraphr. p. 29, 4. him byras wocan. eaforu ⁊ idesa. he ðone yldestan Noe nemde, *filii ei nati erant, ſobolis autem natu maximum Noachum nominavit.*

Lyfte, *Cimbricè* lopt, *camera, fornix, hypæthra*; item *æther, aer.* Paraphr. p. 11, 21, wand him up ðanon. hwearf him ðurh. ða hell-dora. hæfde hyȝe strangne. leolc on lyfte. laþ wende mod. swanȝ þ fyr on twa. feondes cræfte, *inde ſe gyris levans, remeavit per inferni fores, & habens, inſtar leonis, fortem animum, in camera* [Tartarea] *advolavit, odioſam habens mentem, & virtute diabolica ignem in duas partes* [volando] *flagellavit.*

In *Scaldorum* carminibus, *pugna* vel *prælium* appellatur † **vedur vopna**, *armorum nimbus, procella.* **hars vedur**, *ducis* vel *Odini tempeſtas*; **Hiadninga** vel **Hiadinga vedur**, *Hedinorum procella.* & **vidris vedur**, *adverſa tempeſtas.* **holmur** quoque, *Saxonice* holme, *inſula*; tropice certè eſt *locus metis certis circumſeptus*, qualis eſt locus duelli. Inde **holmganga**, *duellum*; **at ganga a holm vid annan**, *duello cum aliquo congredi. Pugna* etiam poetice vocatur **hod, hoden.** Et **har**, ut alibi oſtenditur, *dux.* Quæ omnia videre mihi videor, paraphr. p. LXV, 15, heofen candel barn. nipe niht weard. nyde sceolde. wician ofer weredum. ðy læs him westen. ȝryre har hæð. holmeȝum wederum ofer clamme. ferhþ ȝetwæf. quæ ad populum Iſraeliticum à fronte mari Erythræo, à tergo Ægyptiaco exercitu, montibus ab utroque latere, quaſi in loco duelli, vel are-

* Vide ſupra in Æſc. † Vide ſecundam partem Eddæ *Iſland.* in ſectione *de pugnæ nominibus.*

na

Digitized by Google

na undique inclusos spectantia, sic, me judice, haud inepte reddi possunt: *cælestis candela* [nempe *columna ignis*,] *novæ vigiliæ nocturnæ, ardebat, manere jussa supra populum, ne desertum & horrendus prælii dux* [Pharaoh] *eos duellico certamine superando perderet*, vel *quasi duelli loco circumseptos prælio opprimeret.*

Geneʒan vel ʒenoʒan, *multiplicare*; à *Goth.* 𐌲𐌰𐌽𐌰𐌷, *multus, ta, tum. Sax.* ʒenoh & ʒenoʒ. *Cimbrice* gnog, *satis, affatim, ubertim, copiose.* gnoglega, gnogt, & noglega, nogt, nægt, *abundantia, copia.* at gnæga vel at naga, *sufficere*; at anaga, *satisfacere.* Paraphr. p. 19, 9. ꝼonʒeðon baꞇƿa Aðam ⁊ Eue ⁊ him oꝼꞇ beꞇuh ʒnoꞃn-ƿoꞃð * ʒenʒðon, *Adamus & Eva ambo dolebant, & querimonias* [invicem] *inter se multiplicabant.*

Feðan. *Cimbrice* at fæða vel at feða, *parere.* paraphr. p. 25, 17. ðæꞃ him ꝼꞃeolicu mæʒ. iðeꞅ æꝼꞇeꞃ æþelum. eaꝼoꞃan ꝼeðde, *ibi uxor ejus generosa illi* [natu] *nobili natos post hæc peperit.* Sic p. 26, 3. eaꝼoꞃan ꝼeððon Aða and Sella, *liberos pepererunt Ada & Sella.* & l. 17, ða ƿeaꞃþ Aðame. on Abeleꞅ ʒyld. eaꝼoꞃa on eꞃle. oþeꞃ ꝼeðeð. *tum Adamo alius filius nobilis in loco Abelis natus erat.*

Racu, *Cimbrice* rækia, *pluvia, unda, humor,* synecdochice *inundatio.* Paraphr. XXXI, 14, ic ƿille on ƿeꞃaꞅ ꞅꞇælan. ⁊ mið ƿæʒ-ðꞃeaꞇe. æhꞇa ⁊ aʒend. eall acƿellan. ða beuꞇan beoþ. eaꞃce boꞃðum. ðonne ꞅꞃeaꞃꞇ ꞃacu. ꞅꞇiʒan onʒinneþ, *improvisos homines invadam, & fluctuum caterva omnes possessiones & possidentes, qui extra arcæ navigium fuerint, occidam, quum tenebrosa inundatio inchoaverit.*

Eʒoꞃ, in eʒoꞃ-heꞃe, *maris* vel *aquarum exercitus.* eʒoꞃ ꞅꞇꞃeamaꞅ, *maris* vel *aquarum fluenta.* Quibus vocibus utitur Paraphrastes in describendo cataclysmo. Glocestriensibus & aliis eager est *æstus marinus*, vel *accessus maris*; omnia plane à *Cimbricis* ægur, *æquor, oceanus, pelagus,* vel ogur, *fretum.*

Hꞃino, *vociferatio, exclamatio, ejulatio, rugitus, vox stentoria. Cimbrice* hrina, verbale ab at hrina, *exclamare, vociferari, ejulare, grunnire.* Paraphr. XXXII, 10, ƿæꞇeꞃeꞅ bꞃoʒan. hæꞅꞇe hꞃinon, *aquæ terrores, æstus vociferationes* vel *tumultuationes.*

Monneꞅ-eln, *cubitus, ulnæ mensura*; *Cimbrice* munda-aln, à veteri *Cimbrico* mund, (quod & mun scribitur) *manus,* & aln, *ulna.* Paraphr. XXXII, 11, ꝼiꝼꞇena ꞅꞇoð. ðeoꞃ oꝼeꞃ ðunum. ꞅæ ðꞃence ꝼloð. monneꞅ-elna. ꝥ iꞅ mæꞃo ƿyꞃð, *diluvium altum extabat supra montes quindecim cubitus, hoc est memorabile fatum.* Hæc (monneꞅ-eln) est vox agrimensoria; scilicet qua usi sunt Gromatici apud gentes boreales in finibus regundis.

Mæʒ. *Cimbrice* † mægr, mogr, *filius.* Paraphr. LVI, 21, mæʒ ƿæꞅ hiꞅ aʒen ðꞃiðða, and he ꝼeoꞃþa ꞅylꝼ, *tertius suus erat filius ipse ille quartus.* vide supra, maga.

Hlioþ, hleoþ, *latus clivi, latus montis,* tropice *mons. Cimbrice* hlijd, Paraphr. XXXIII, 6, ðæꞅ ðe he heah hlioþo hoꞃðe onꝼenʒon, *ex quo alti montes gazophylacium* [arcam] *exceperunt.* Sic l. 16, ac ƿæꞃon ꞅꞇeaꞃ hleoþo beꞃƿiʒen mið ƿæꞇꞃum, *sed acclives montes tecti erant aquis.* vid. hleoþ, supra.

Clyƿan, *Cimbrice* at klipa, *torquere forfice, unguibus, digitis.* Paraphr. XXXV, 19, ða him heaꞃꞇan clyƿꞇe, *tum eum cor torquebat.*

Soþan, *Cimbrice* soddan, *hoc* vel *isto modo, taliter, ita, similiter, talia.* Paraphr. XLI, 2, ðu him ꝼæꞅꞇ-hel ꞅoþan ꞅꞃꞃæce ꞅƿa ðu minum ꞅcealꞇ ꝼeoꞃe ʒebeoꞃʒan, *tu maxime secreta ita loquere, ut vitam meam serves*: inquit ad *Saram Abrahamus.*

Lyꞇ, *Cimbrice* lit, ut andlit, auglit, *vultus, facies.* Paraphras. XLI, 20. ꝼæʒeꞃꞃo lyꞇ iðeꞅe ꞅunnon, *vultus fœminæ pulchrioris sole.*

Myn, in ƿiꞅ myne. nam ita vocatur *Pharaonis* piaculum, cujus reus erat propter *Saram* sibi assumtam. Paraphr. XLI, 14, hƿæþeꞃe ðꞃihꞇen ƿeaꞃþ ꝼꞃea Faꞃaone ꝼah ⁊ yꞃꞃe ꝼoꞃ ƿiꞅ myne. Myn autem vel *Saxonice* man est à mein, quod *Cimbrice* est *nocumentum. Francice* est *nefas, scelus.*

Ðeʒð, *nobis cognitus*; à ðoʒan, *Cimbrice* at þeckia, *cognoscere.* Ei þecke eg þan man, *non novi hominem,* Matth. XXVI, 72. Paraphr. XLIV, 9, him on ꞅƿaðe ꝼeollon æþelinʒa beaꞃn ecʒum oꝼ ðeʒðe ƿill ʒeꞅiððaꞅ, *voluntarii comites nobilissimi gladiis* [forsan *alacritate*] *noti, per viam in eos impetum fecerunt.*

Snuðe, *protinus, confestim, cito*; *Cimbrice* snudugr, snuduglega. ða ƿeaꞃþ ꞅnelꞃa ƿeꞃoð ꞅnuðe ʒeʒeaꞃƿoð cenꞃa ꞇo campe, *tum exercitus fortium expeditorum protinus paratus erat ad bellum.* fragm. *Jud.* ða ꞅeo ꞅnoꞇeꞃe mæʒþ ꞅnuðe ʒebꞃohꞇe ðæꞅ heꞃe ƿæþan heaꝼod on ðam ꝼæꞇelꞅe, *tum sapiens virgo protinus imperatoris caput portabat in pera.* ibid. vide vocem infrà.

Fleꞇꞇ, *Francice* flett, *aula, cœnaculum. Cimbrice* flet, *lectus, cubile, stratum, scamnum, cubiculum.* Paraphr, p. 53, 6, eoðon ꞅona. ꞅƿa him ꞅe Ebꞃiꞅca. eoꞃle ƿiꞅaðe. in-unðeꞃ eðoꞃaꞅ. þæꞃ him ꞅe æþela ʒeaꝼ. ʒleaꞃꝼeꞃhþ hæle. ʒieꞅꞇliþniꞅꞅe. ꝼæʒꞃe on ꝼleꞇꞇe, *statim ibant angeli, prout Ebræus heros* [Lothus] *direxit, in tecta, quibus nobilissimus prudentissimusque vir hospitium præbebat in aula* vel *lecto specioso.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XXIV, uuas thar erlo drom fagar an flettie, *ibi heroum erat hilare gaudium in aula.* & cap. XXXIII, druog man uuin anflet sciri,

* Id est ʒenʒðon. † Vide Eddæ *Snorronis* partem secundam in cap. *de heroum nominibus.*

ferebatur vinum purum in cœnaculum. that sia thar for them gestion gaman athuobi fagar an flettie, *ut ibi coram hospitibus in aula choreas lætas ageret.*

Sien, *Cimbrice* **sion, sien,** *visus, visio.* Paraphr. LIV, 4, and ða ofstlice. anra gehwilcum. ymstandendra. folces Sodoma. fæste forsæton. heafod siena, *& tum festinanter* [angeli] *visum firmiter obstruxerunt unicuique populo Sodomæ, qui circumsteterunt* [Lothi domum.]

Heah. *Cimbrice* **har,** *altus, celsus, sublimis.* Paraphr. LVI, 8, oþ þ hie be hliþe. heahe dune. eorþ-scræf fundon, *donec juxta clivum excelsi montis, antrum in terra invenerunt.* Sic LXXIX, 15, ðegnas ðeodne sægdon. þ hie ðære geþeahte wæron. hæftas heahan. in ðisse hean byrig ða his * hegan ne wollaþ. ne ðisne wig wurþigean, *satellites regi dixerunt, quod erant captivi* [*superbi*] *excelsi, in hac urbe protecti, qui istius consilii erant, ut neque hoc simulacrum, neque hoc consecratum idolum adorare vellent.*

Dreore, *Cimbrice* **dreyre,** *Francice* dror, *cruor, sanguis.* **raudr sem dreyre,** *instar cruoris rubens.* **Olafr helti ut sinum dreyra,** *Olaus effudit sanguinem suum.* Sic Paraphr. LXII, 16, wolde his sunu cwellan. folmum sinum. fyre sencan. mæges dreore, *voluit filium suum* [Abrahamus] *manibus suis occidere, & ignem extinguere filii cruore.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. LVII, uuas im is hugi druovi bi thera menniski muod gihruorid, is flesk uuas an farahtun, fellun im trahni drop, is diurlic suet also dror cumit uualla fan uuundon, *mens ei sollicita animusque perturbatus erat discipulorum causâ, corpus erat in tremore, & lachrymarum guttæ ab illo stillabant, & pretiosus ejus sudor manabat quemadmodum sanguis cruorque ex vulneribus.* Sic cap. LXI, ik hebbiu mines drohtines droru gicopot, *domini mei sanguinem vendidi.* Sic cap. LXVI, is blod ran an ertha dror fan uson drohtine, *sanguinis ejus nempe cruor à domino nostro in terram defluebat.*

Sca, *Cimbrice* **skar** & **skarr, ska, skatt,** *eximius, a, um, excellens, præstans*; unde **ska,** *præstantia,* Paraphr, XCVI, 17, to ðæm æþelan. hnigan him scas. sigetorht aras, *& nobilissimo* [Christo] *se submittebant præstantes triumphantesque angeli.*

Aþor, *Cimbrice* **æddre,** *sublimior,* vel forsan *prior, anterior. Cimbrice,* **ædur.** Paraphr. CV, 10, is sylf cyning. ealra aþor in ðære ecan gesceaft, *ipse est rex omnibus sublimior* [prior] *in cœlo.*

Gefrecnan, *exasperari. Cimbrice* **at freka,** *asperare.* **freknast,** *exasperatur.* **frekr,** *durus, sævus.* Paraphr. p. LXXXIX, 3, swa hyra aldor dyde máne gemengod. mode gefrecnod, *quemadmodum suus fecit rex scelere taminatus, mente exasperatus.*

Efnan; *Cimbrice* **at efna,** *præstare, implere quod promissum, facere quod statutum est.* Paraphr. LXXXIX, 2, efndon unriht dom. swa hyra aldor dyde. máne gemengod. mode gefrecnod. fyrmde folc mægen. swa hyra frea ærest. unræd efnde, *nefas, haud secus ac rex suus, qui scelere erat taminatus, mente exasperatus, perpetrarunt; prædestinatum nempe scelus, quod dominus suus prius perpetraverat, populus commisit.*

Fýrscyde, in isto Paraphrastæ p. LXXXI, 1, ac ðæt fýr fýrscyde, *sed ignis ille ignem obumbrabat,* vel *ignis ille sibi umbram faciebat. Cimbrice,* **at skygga, at skugga, at skya**; & *Francice* scuian est *umbram facere.*

Driht, *Francice* druht. *Cimbrice* **drott.** de quo sic *Gudm. Andreæ.* **drott.** f. g. *familia, plebs, populus, turba*; inde in *Havamal,* **sal-drott,** *domestica familia*; **vig-drott,** *exercitus, excubatores*: inde quoque **drotten,** *dominus,* quasi *familiæ dominator, herus familias.* Paraphr. XXIV, 8. hrinon hearm tanas. hearde & sare driht bearnum, *tetigerunt nociva vimina, humano generi duritiem & dolorem inferentia.* hinc compositum, folc-driht, *comitatus.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XII, Iohannes stuod dopta allan dag druht folc mikil uuerod an uuatere endi oc uualdan Crist herren heban cuning, *stabat Johannes per totum diem baptizans in aqua, populum, ingentem cœtum, & rectorem Christum, dominum, cœli regem.*

Na, ne; *Cimbrice* **nar**; de quo sic idem *Gudmundus.* **nar, nas, na, nae** in obliquis, *cadaver, cadivum*: inde compositum in Paraphraste LXVI, 15, driht-neas, *populi cadavera.* hie gesawon of suþwegum. fyrd Faraonis. forþ ongangan. ofer holt wegan. eored lixan. garas trymedon. guþ hwearfode. blicon bord hreoþan. byman sungon. ðufas ðunian. ðeod mearc tredan. onhwæl hreopan here fugelas. hilde grædige. deawig feðere. ofer driht neum, *videbant exercitum Pharaonis ex austro per vias sylvestres procedere, legiones fulgere ad prælium parantes; bellum undique agebatur, coruscabant clypeati, canebant tubæ, vexilla explicabant, populus conterminus* [*Ægyptii*] *instabant, castrenses volucres, belli cupidæ roscidis alis circumcirca, populi cadiva, cædem expectantes percupiebant.*

Sances bland, verbum verbo, *aggregationis mixtio,* i. e. *aggregatio mixta* vel *collectio mixta*; ita enim *promiscuum vulgus,* Hebraice *mixtio* dictum, vocatur à Paraphraste LXIX, 15. Sanc autem forsan est verbale à *Cimbrico* **sanka,** quasi **samka,** *colligo, aggrego*: & bland, *mixtio, mixtura,* pariter verbale *Cimbricum* à **blanda,** *confundo.* wæs seo eorla gedriht. anes modes. fæstum fæþmum freoþo wære heold. nalles hige gehyrdon. haliges lare. siððan leofes leoþ. læste near. sweg swiðrode. and sances bland. locus sane plus satis obscurus, sed qui sic forsan verti potest: *heroum dominus, nobilis & solers præfectus* (Moses,) *firmo sinu constans erat; at familia* (populi) *sancti viri documentis non obediens erat. postea vero amabilis ultimum pæana* vel *para-*

* Nescio an locus ille corrigendus sit. at forsan rescribi hic debet helgan vel hergan.

nesin

nesin ortus propius clamor & mixta multitudo, (i. e. clamor mixtæ multitudinis) *superabat.*

Run, *litera, runa*; *Cimbrice* run; unde lingua *Cimbrica* appellatur *Runica*, ſcilicet à vetuſtis illis literis, quas patrio ſermone Runer, *Runas* vocabant. Paraphr. p. LXXIII, 23. gif onlucan ƿile. lifes ƿealdend beorht on breostum. banhuses ƿeard. ginfæsten god. gastes cægon. run biþ gerecenod, *ſi vitæ interpres verax deus, lucidus pectore reſerare vult mentem ſpiritus clavibus*; *litera* [literalis ſenſus] *erit expoſita.* vide infrà, in Gætan:. Run etiam ſpecialius apud *Cimbros* ſignificabat *literam* & *characterem magicum*; unde Runa capitule inſcribitur *de magicis artibus libellus*, quem cum *Havamal* edidit *P. J. Reſenius.* Paraphr. p. 90, 21. Ne mihton arædon. run-cræftige men. engles ærendbec. æþelinga cyn. oþ ꝥ Daniel com. drihtne gecoren. snotor ⁊ soþfæst. in ꝥ seld gangan. Ðam ƿæs on gaste. godes cræft micel. to ðam ic georne gefrægn. gyfum ceapian. burh-gerearðas. ꝥ he him boc-stafas. arædde and arehte. hƿæt seo run bude, *magorum principes non potuerunt explicare angeli commonitorium, donec Daniel Deo electus, ſapiens, veraxque in cœnaculum venit. Illi erat in ſpiritu ſcientia divina multa*; *ab eoque, ut ſtudioſus didici, donis impetrare voluerunt primores urbis, ut ipſis ſcripturam exponeret, & quid literæ* [magicæ] *ſignificarent, indicaret.*

Sigor, *victoria, triumphus, victor*; & sigora, *dominus*, à *Cimbrico* ſigur, *victoria*; unde at ſigra, *triumphare*; ſigurſæll, *victorioſus*; ſigurlaus, *victus*; ſigradur, *triumphatus, victus*; ſigrari, *victor.* En exempla ex Paraphraſte: sƿeotol is ⁊ gesene. þæt ðe soþ metod. on gesiððe is. sƿegles aldor. se ðe sigor seleþ, *manifeſtum eſt & conſpicuum, quod Deus verus cæli dominus, qui dat victoriam, in comitatu eſt.* besloh synsceaþan. sigore ⁊ geƿealde, *ſempiternum adverſarium victoria & poteſtate pulſavit.* Ne aþ sƿereþ. engla ðeoden. ƿyrda ƿaldend. ⁊ ƿereda God. soþfæst sigora. ðurh his sylfes lif, *quandoquidem angelorum rex, fatorum dominator, & exercituum Deus, verax dominus per vitam ſuam, jusjurandum jurat.* sete sigores tacn soþ on gehƿilcne. ƿæpned cynnes, *pone domini verum ſignum* [circumciſionem præputii] *ſuper unumquemque marem.* Sic in fragm. *Jud.* forgif me sƿegles ealdor. sigor ⁊ soþne geleafan. ꝥ ic mid ðys sƿeorde. mote geheaƿan. ðisne morþres bryttan, *da mihi domine victoriam & veram fidem, ut cædere poſſim hoc gladio hunc cædis auctorem.* & in locis innumeris *Deus* quoque vocatur, sigora settend, *victoriarum* vel *triumphorum arbiter.* sigora ƿaldend, sigora cyning. sigora drihten, *victoriarum rex & dominus.* Imo à *Gothis* ad fidem converſis, ſimpliciter * SIGIS vel SIHIS vocabatur *Auguſtino.* Epiſtola CLXXVIII. HIAR, Siar autem & HIR, Sir, occurrit in monumentis *Runicis*; nec dubitandum eſt quin noſtrum Syr vel Sir, quo omnes dominos & dignitatis viros; & *Sire*, quo *Galli* ſupremum dominum *regem* ſolum compellant, à Siar & *Sibor* derivanda ſint. Ut autem *Galli* abſolute *Sire* utuntur, cum regem compellant; ſic noſtri olim *regem* compellantes, dicere ſolebant Syr King: ut in iſtis ſatyrographi:

Christ kepe the, Syr King, and thy kingriche.
Let thy confessour, Syr King, construe this.
Daniel sayd, Syr King, thy dreames betoken. &c.

Hiſce addas Fus, *Cimbrice* fus, *promptus, cupidus, lubens*; & fysan vel gefysan, *Cimbrice* at fysa, *inſtigare, calcar addere, incitare, feſtinare, quid prompte aggredi, expedire.* Exempla petas à Paraphraſte. p. IV, 12: X, 17: XXVI, 15: LII, 7: LXI, 16, 21: LXV, 9. Sic in *Calendario*, æþele Andreas upon roderum his gast ageaf on godes ƿære fus on forþ-ƿeg, *Andreas in Dei cauſa inſignis, cœlis reddidit ſpiritum ſuum promptus ad moriendum.* Sic in fragm. *Jud.* nu ic gumena gehƿæne. ðyssa burhleoda. biddan ƿylle. randƿiggendra. ꝥ ge recene. eoƿ fysan to gefeohte, *jam oratos velim ſingulos milites è civibus hujus urbis, ut confeſtim ad prælium promti contendatis.* Sic in harm. evang. *Cott.* min gest is garo an godes uuilleon fus te feranne, *ſpiritus meus paratus eſt ad faciendam Dei voluntatem, & promtus ad patiendum.*

Calla; *Cimbrice* Kall, ut Karl, *vir.* Inde hilde-calla, *vir belli, dux.* Paraphr. p. LXVIII, 11. ahleop ða for hæleþum hilde-calla, *tum militibus præcurrit dux.*

Ðengel, apud *Cimbricos* poetas Þengill, *rex*; ut in Paraphr. LXVI, 20, manna ðengel, *rex hominum.*

Mece, meca, *Cimbrice* meki, *Francicè* maki, *machæra, gladius.* eac hit gesælde ðæt se ilca het agene broðor. and his modor mid meca ecgum. billum osbeatan, *etiam accidit eundem* [Neronem] *fratrem & matrem ſuam gladii acie, ſecuri percuſſiſſe*, Metrorum *Boethianorum* verſiones *Cott.* p. 160. Sic in Hervarar Sag. cap. VII, 20 & 26. Eg mun hirda, oc i haund nema huassan meki, *opportet me reportare, & ſervare acutum gladium* [Tirfingum.] Sic, 8. Vekur Þu Hervor, sel Þu mer ur hauge hardan meki, *ſurge Hervor, da mihi ex tumulo durum gladium.* *Gothis* etiam *Tauricam Cherſoneſum* incolentibus *mycha* eſt *gladius*, ut *A. Busbequius* oſtendit, Epiſt. IV. vide etiam *Olai Verelii* notas in vocem meki, in Hervar. Sag. p. 69. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XXXIV. huo habda thie ludeono cuning manno thena mariston makies eggion hobdu bihauuan, *ut rex Judæorum celeberrimum hominem gladii acie decollaverat.*

---

* Vide Gloſſarium *Goth. Franciſci Junii* F. F. in voce ARMAN, ubi de voce sigor agit auctor.

 Speot,

Sƿeot, *Cimbrice* sveit, *certa pars plebis, regionis* vel *comitatûs, cohors, multitudo, comitatus, satellitium.* **Og med honum mikel sveit,** *& cum eo multa turba.* Marc. XIV, 43. **var þar hia einglenum marg fiolde himnestra her-sveita,** *erat ibi cum angelo multitudo cœlestis militiæ.* Sic in Paraphr. p. LXV, 21. ᵹesapon randƿiᵹan. ƿihte stƿæte. seᵹn ofer sƿeoton, *videbant clypeati milites signum rectâ supra turmas impendens.* Sic p. LXXV, 2. hofon here ðreatas. hlude stefne. for ðam dæd-ƿeorce. drihten heredon. ƿeras ƿuldres sanᵹ. ƿif on oðrum folc-sƿeota mæst, fyrd leoþ ᵹalan, *militares catervæ canoram vocem elevabant, propter * suppetias latas* [vel *præclarum facinus*] *dominum laudabant, & mulieres ex altera parte, quæ maxima multitudo erant, pæana, & epinicium cantabant.*

Hild. *Cimbrice* Hilldr, *Bellona,* poetis *pugna, prælium.* Sic in cantico immanis illius monstri è fossa *Jomsburgana* emergentis, quod in historia *Styr-Biornonis* extat, leguntur **hilldur stendur hverian myrgin Gialldurs undir raudum skilde,** *pugna* vel *prælium committitur quovis mane, Bellonæ sub rubro scuto.* hinc in Paraphraste hilde-sƿelle, p. LXXV, 25. & hilde-calla, de quo suprà. & in fragm. *Jud.* hilde-nædran, *militares serpentes, jacula* vel *sagittæ,* à forma & stimuli similitudine vocantur. hie ða fromlice. leton forþ fleoᵹon. flana scuras. hilde-nædran. of hornboᵹan, *tum strenue evolare fecerunt sagittarum nimbos, ex corneis* [vel *corni-formibus*] *arcubus, militares viperas.*

Hadre; *serenus*; *Francice* hedro. à *Cimbrico* **heide** *ætheris serenitas*; unde **heider,** *serenat.* vox frequens occurrit in metris versionis *Boethianæ*: ut, ðonne heo sunne on hadrum heofone beorhtost scineþ. *&*, ðonne seo sunne hadrost scineþ. & in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, ut, huan sia gisahun thena cuning sterron cumbal leohtan hedro fan himile, *quum* [magi] *viderent regiam stellam signum serenum ex cælo lucere.*

Hæfa, ut apud *Franco-Theotiscos,* pro hæbbe, vel hafe *habeo.* ðeodnes hafa hyldo forƿorhte, *regis favorem perdidi.* Paraphr. XXI, 1. hafa arna ðanc ðara ðe ðu unc bude, *ago tibi gratias de honoribus, quibus nos decorasti,* LIII, 2.

Gamol vel ᵹamul. *Cimbrice* **gamall, gomull, gamallt,** *vetus, annosus, senex*: ut in Kalendario, ᵹamol biþ snoterost, *senex sapientissimus est.* Hinc *Abrahamus* plus quam centum annos natus vocatur ᵹamol-ferhþ, à Paraphraste, p. LXI, 19. onᵹan ða his esolas bætan. ᵹamol-ferhþ ᵹoldes bryttа, *tum senex patriarcha cœpit asinos suos parare.*

Ðyrs, *Cimbrice* **þurs** vel **þus,** *gigas, cyclops, spectrum*; ut in Kalendario, ðyrs sceal on fenne ᵹeƿunian, *spectrum* [scilicet *ignis fatuus*] *in locis paludosis amat habitare.* vel forsan reddendum est ðyrs, *latro, prædo.* **þuss** enim vel **þurs,** ut **vargur,** primario notat *lupum,* nempe rapax istud & maleficum animal: inde per tropum, *latrones, fures* improbi & *raptores,* qui pacem hominum suis latrociniis turbant, **þussar** vel **þursar** *Cimbrice* appellati sunt. Inde etiam in *Cimbricis, Scandicis* & *Islandicis* libris *gigantes* illi veteres è prædonum & homicidarum grege, vocantur **þussar, þuss ablendingar,** [1] **iotnar,** [2] **risar,** [3] **berg-risar,** [4] **half-risar,** [5] **bergbuar,** [6] **troll,** [7] **halftroll.** Secundum autem hanc significationem τῦ ðyrs, locus sic vertendus est: *latro in paludosis locis amat habitare.* etenim inaccessi loci paludosæ terræ, sunt latronum refugia; quemadmodum in *Hibernia,* ubi latrones publici à locis paludosis vocantur **Mosse-troopers.**

Abal. *Cimbrice* **Afl,** *robur, fortitudo*: ut Paraph. XII, 25, cƿæþ þ ðin abal ⁊ cræft. and ðin modsefa. mare ƿurde. *dicit robur & potentiam & animum tuum præstantiora fore.* Sic **Hervarar Saga.** cap. VII, p. 95, **far-vel dotter, fliot giof eg þier tolfmanna fior, ef þu trua nadir afl, oc eliom, alt hid goda er syner Angryms epter leifdu,** *vale filia, protinus tibi daturus sum duodecim virorum vitas, robur etiam corporis ac fortitudinem animi, & omne id boni, quod post se reliquerunt Angrymi filii, si possis credere.*

Mil. ni fallor ut *Cimbrica* **i mille, i millum, a mille** *inter*: ut Paraphr. LXVI, 19, Folc ƿæs ᵹehæᵹed. hƿilum of ðam ƿerode. plance ðeᵹnas. mæton mil paðas. meara boᵹum, *populus* [Israeliticus] *jam obseptus erat exercitu* [Ægyptiorum] *& superbi illi homines in confinium angulis inter semitas eum inveniunt.*

Foþ; *Cimbrice* **fuþ,** fud, *matrix, vulva*; sic in Paraphraste. foþ-forþᵹan ƿyrd æfter ðissum ƿord ᵹemearcum, *vulvæ apertio,* i. e. *primogeniti partus fiet, secundum quod designavi his verbis.*

List, *ars, scientia, peritia, astutia.* inde listum, *perite, affabre, solerter, ingeniose.* à *Cimbrico* **list,** *ars, scientia*: unde **listugur,** *artificiosus,* & **listumadr,** *insignis artifex.* lædde hie sƿa mid liᵹenum. and mid listum speon. idese on þæt unriht, *sic mendaciis duxit, & astutiis allexit mulierem ad istud peccatum.* Paraph. XV, 2. he þ andƿeorc of Adames lice aleoþode. and him listum ateah rib of sidan, *materiam ex Adami corpore sumsit, & ex ejus latere costam artificiose abstraxit,* Paraphr. IV, 24. Sic in fragm. hist. *Judith.* ᵹenam ða ðone hæðenan mannan. fæste be feaxe sinum. teah hine folmum ƿiþ hyne-ƿeard byrmeslice. ⁊ ðone bealofullan listum alede laðne mannan sƿa heo ðæs unlædan eaðost mihte ƿel ᵹeƿealdan, *tum firme*

---

* *Cimbrice* **dad,** *virtus,* & *amica officia*; unde **at dryggia dade,** *suppetias ferre.* [1] Id est *Titanes, gigantes, Cyclopes.* [2] Id est *gigantes.* [3] Id est *montani gigantes.* [4] Id est *semigigantes.* [5] Id est *monticulæ.* [6] *Monstra, immanis & gigantea statura homines, dæmones.* [7] *Semigigantes.*

pre-

Digitized by Google

prehendens gentilis hominis comam, horrendum custodem suum se versus manibus suis traxit, & execrabilem invisum hominem, quatenus impurum per vires facillime movere licebat, solerter abduxit. Francice etiam list est *ars, peritia*, secundum istud *Otfridi*:

Tho quam ostano in thas lant	Sterrono girusti
Thie irkantun sunnum fart	Thas uuarun iro listi.

tum qui sciebant solis motum & stellarum cursum, quod eorum ars erat, venerunt in hanc terram. Hinc in gloss. *Keronis*: kiuuizidu deru listi, *scientia artis.* inde quoque listar & list-meyster, *artifex*; ut in isto *Willerami*, thie thar gesmithot sint mit galeredes listmeysteres hand, *quæ fabrefacta sunt periti artificis manu.*

Ðræc. *Cimbrice* Þrek, *corporis robur, cum animi fortitudine & audacia.* Inde in Paraphrasi Composita ðræc-fore & ðræc-ƿige: ut p. XLIV, 23. bæd him ðræc-fore. ða ƿiacan ðær. ƿæð ahicgan. þ hir hylde mæg. ahreð ƿurde. beorn mid bryde, *rogabat viros strenuos & insignes* [Abrahamus,] *ut de hoc consilium expedite darent quomodo cognatus ejus dilectus princeps* [Lothus,] *cum uxore sua liberandus foret.* Sic p. LVI, 24. ðurstige ðræc ƿiges, *avidi certaminis in quo vires ostenderent & probarent.* Occurrit etiam ðraca, *vehemens, fortis.* p. LXIX, 23, ðraca ƿæs on ore. heard hetað plega. hægstealð modige. ƿigend unforhte, *vehemens in principio erat prælium, tyro animosus, dux intrepidus.*

Afor; *Cimbrice* afur, *odiosus, invisus, injurius.* se galmoda egesful ꝥ afor, *libidinosus ille* [Holofernes] *terribilis & odiosus.* fragm. *Judith.*

Sƿipan. *Cimbrice* svipan, *cito agere, volvere, raptare*; unde svipan, *motus subitus, cita raptatio*; at svipa sier, *subito se vertere.* Paraphr. LXXIII, 18, lafe cynmdon. lyft up geƿeaƿc. fægum stefnum. flod blod gefod. randbyrig ƿæron rofene. rodor sƿipode. mere deaþa mæst, *infesti* [Ægyptii] *morituris vocibus ad nubilum æthera clamabant*; *fluctibus sanguis supernatabat*; *clypei erant rapti*; *aerque cito agitabat mare* [Erythæum] *mortibus nobilitatum.*

† Ðrepe, in deaþ-drepe, *violenta mors, internecio, occisio, lethi causa.* Paraphr. LXXIII, 9, ðy deaþ-drepo drihte sƿæfon synfulra sƿeot, *populus peccatorum turba lethali occisione consopiti sunt.*

Gedreosan, *cadere, procidere, ruere, corruere.* vide Gloss. *Goth.* in ᚨᚴᛁᚾᛋᚨᚾ: Paraphr. LXXIII. 11, siððan hie on bogum mode ƿæga mæst mægen eall gedreas, *deinde iratorum fluctuum maxima potentia super illos arcuatim ruebat.*

Gætan, *conjecturam facere*, cum verbo cognatæ significationis, *ænigma solvere, obscurum explicare. Cimbrice,* at gæta. unde Paraphr. LXXIII, 25, gif onlucan ƿile. lifes ƿealhstod. beorht on breostum. bán hures ƿeard. gin-fæsten God. gastes cægon ƿun biþ geƿecenod. ræd forþ-gæt, *si Deus, sapiens & amplissimus vitæ interpres* [intellectum] *domus osseæ* [cranii] *custodem spiritus clavibus reserare vult, exponetur litera & ænigma solvetur.* ubi ut at gæta gatu apud *Cimbros*, sic hic ræd forþgæt.

Sceo, in sceo-gold, forsan quasi ska-gold, i. e. *aurum præstantissimum*, à *Cimbrico* ska, *præstantia*, de quo supra. sceo-gold, ꝥ god-ƿeb, *purissimum aurum & purpuram.* Paraphr. LXX, 7.

De *Cimbricis* jam satis. Procedamus igitur ad *Francicas* voces, quæ *Anglo-Saxonum* poetis cum solutè scribentibus in dialecto *Dano-Saxonica* communes sunt. Hujusmodi sunt pronomina ðec, usic, user, usser, de quibus in superiori capite, & quorum exempla habes in quam plurimis locis Paraphraseos: ut p. LXXXI, 16, 25. LXXXIII, 5. LVII, 23, 25. XIII, 22. XXX, 2, 7. XLI, 4. XXI, 2. XXIII, 7. XXVI, 22. XXXIX, 20. XXXV, 22. LIII, 5. Sic in metri V. lib. II. *Boeth.* versione *Cott.* Eala ðæn hit ƿurde. oððe ƿolde god. þ on eorþan nu ussa tida. geond þas ƿidan ƿeoruld. ƿæren æghƿær sƿelce. under sunnan, *utinam ita nunc comparatum esset in terris, ut tempora nostra prorsus talia forent, per latum hunc mundum, qui sub sole est.* i. e. per totum terrarum orbem.

Gesceapu. *Francice* giscapu, *mandatum, decretum*; speciatim, *Dei, naturæ mandatum*: ut Paraph. LIII, 19, ær ge sceonde. ƿiþ gesceapu fremmen * ungifre yfel. ylda bearnum, *priusquam contra naturæ mandatum in homines scelus perpetratis.* Sic in harm. evang. *Cott.* lestun thia berehtun giscapu uualdandes uuilleon, *implebant justum mandatum & voluntatem domini.* & cap. XXVI, *fatalis hora* vocatur metod giscapu, & reginu giscapu, cap. XLII, scilicet *decretum divinum.*

Gingra, geongra, *discipulus, subditus.* Vox jungro, jungron, frequens occurrit in codice *Francico* evangeliorum quadruno, metrice scripto; & in *Tatiani* monotessaro nunquam non jungiro est *discipulus*: ut Tho gihortun inan thie jungiron sprechantan, *tunc audierunt eum isti discipuli loquentem.* cap. XVI, 2. inti fon sinen jungiron zuene, *& ex discipulis ejus duo.* ib. I. Sic in Paraphraste p. 102. 14, 16. Ða ic gongan geƿrægn. gingran æt somne. ealle to Galileam. hæfdon gastes blæd. halgne Godes sunu. sƿa heo gesegon. hƿær sunu Meotodes. ða gingran on uƿstod ece drihten. God in Galileam. ðær gingran ðider. ealle urnon. ðær se eca ƿæs feollon on foldan. ꝥ to fotum hnigon. ðancedon ðeodne. ðæt hit ðus gelomp. þ hi sceaƿodon scyppend engla, *dein, prout fama, discipuli convenerunt omnes in Galilæa, ubi præsen-*

† *Cimbrice* drep, *lethale morbi nocumentum.* ab at drepa, *occidere, interficere.* * Ab ungifre *impius*, comparativum ungifre. attamen in sensu superlativo accipiendum & exponendum est.

 tem

tem habuerunt sanctum Dei filium, spiritus donum, sicut eum olim vidissent creatoris filium. tum dominus Deus æternus in Galilæa inter discipulos surgebat, discipulique eo concurrentes, ubi æternus dominus Deus erat, prosternebant se in terram, & Capite ad pedes ejus inclinantes, regi suo gratias egerunt, quod res ita evenerat, ut cernerent creatorem angelorum. Sic p. VII. ne ƿille ic leng his geongra ƿurþan, *non amplius ejus ero subditus.* Hinc geonger-scipe & geonger-dome, *discipuli vel subditi status* & *conditio.* p. VI, 11. VII, L, II, 18. X, 20. XL, 12. XVIII, 20.

Toht, tohta & teohhe, *fœtus.* verbalia sunt; illud à præterito, hoc à præsenti verbi *Francici* zihan vel zeohan, *nutrire, ducere, educere, alere, educare*; unde zuht, *fœtus.* Paraphr. *Willerami* Cant. Canticorum, cap. IV, p. 65. ande sint thine zene samo thaz coster thero scorenon scapho, thie ther uphgeent vone wascha, alle mith zuinelero zuhte, ande hiro nehein ne is unbarigh. *& sunt tui dentes similes gregi tonsarum ovium, quæ de lavacro ascendunt omnes gemellis cum fœtibus, & earum nulla sterilis est.* Sic Paraphr. XXII, 17, ðu scealt fiersna sætan. tohtan nirre tuddor. Sic p. XXIII, 16. het þam sinhiƿum. sæs & eorþan. tuddor teondra. teohha gehƿilcre. to ƿoruld nytte. ƿæstmas fedan, *jussit conjugibus* [Adamo & Evæ] *ut ad vitam conservandam vescerentur fructibus maris & terræ, & sobolem procreantium, & omnis fœtus*, i. e. *omnis fœcundi.* A zeohan etiam *Sax.* teogan, teon, teoch; *Francice* toch, toge, *dux, ductor.* Paraphr. XXXVIII, 4. ða hie gemitton. mihtum sƿedge. teoche æt torre. getalum myclum. ƿeorces ƿisan, *tum apud turrim convenerunt cum magna potentia, & in magno numero potentissimi duces & rectores operis.* toge occurrit apud *Anglo-Saxones* in compositis: ut, in heretoga, folctoga:·

Egstream. *Francice* ahastrome. usurpatur hæc vox apud poetas pro *cataclysmo, diluvio, mari*: ut in Paraphr. XXXII, 19, gelædde ða ƿigend. ƿeroda drihten. ƿord ofer ƿidland. ƿill-flod ongan. lytligan eft. lago ebbade sƿeart under sƿegle. hæfde soþ metod eaforum egstream. eft gecyrred. torht ryne regn gestilled, *tum principe, & domino exercituum verbum per totam terram ferente, diluvium cœpit diminui, & aqua recessit nigra sub cœlo, vero deo cataclysmum ab hominibus avertente, & pluviam inundationem compescente.* Sic harm. evang. *Cott.* thar hie sittean fande Andrease endi Petruse bi them ahastrome bethia thia gibruoder, *ibi sedentes Andream & Petrum duos illos fratres juxta mare invenit.*

Horsc. *Francice* horsca, *sapiens, prudens, solers, ingeniosus, sagax, sciens*: ut Paraphr. LXIII, 10, Ðone on ƿestenne. ƿerode drihten. soþfæst cyning. mid his sylfes. miht geƿyrþode. & him ƿundra fela. ece alƿalda in æht forgeaf. He ƿæs leof gode. leoda aldor. horsc & hreþer gleaƿ. herges ƿisa. freom folctoga, *hunc* [Moysen] *in deserto populi dominus, verus rex æternus omnipotens cum sua ipsius potentia insignibat, & quasi in dominico miracula multa donavit: nam deo charus populi princeps, exercitûs director prudens & sagax & strenuus dux erat.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XXI. thie gilic duot uuison manno thie giuuit habit horsca hugiscofti endi hus-stedi kiusit an fastaro foldan endi an felis uppan, *hic facit quemadmodum sapiens, qui ingenio & solerti animo præditus locum domui suæ eligit in firma terra & super petram.*

Maþelan, mædlan, mælan, *sermocinari, concionari, loqui.* meþel, *sermo*, à *Goth.* 𐌼𐌰𐌸𐌻𐍃, *forum*, in quo *conciones* habentur. ongann ða. ferhþ cearig. to ƿere sinum. ƿordum maþlan, *tum sollicita cœpit ad maritum suum loqui.* Paraphr. XLVIII, 19. Sic p. IX, 3, Satan maþelode. sorgiende spræc, *habuit mœstus* Satanas *concionem.* & p. LXXIX, 19. ða him bolgen mod. Babilone ƿeard. yrre andsƿarode. eorlum on mælde. grimme ðam gingum. & geocre oncƿæþ, *tum iracundus rex Babylonis in furore respondens * ad heroes concionatus est, inque juvenes asper, temerarius ad eos locutus est.* Sic p. LXVIII, 13, ðenden modiges meþel. monige gehyrdon, *tum multi fortis sermonem audirent.* Nota autem, † mælan *Cimbricum* esse, nam apud *Cimbros* at mæla est *loqui.* Satyrographus etiam in Paraphr. geneseos versatissimus sæpe utitur hoc verbo: ut.

To Mede the mayde melleth these words.
To mede the mayde he melled these words.

Scealc & scealca, *servus, minister*, cum composito ombiht-scealc: ut, Paraphr. LIV, 8, spræcon ƿordum ða. fæle freoðo-scealcas. fægre to Lothe, *fideles obedientes ministri* [scil. *angeli*] *loquebantur placide ad Lothum.* & p. XLI, 19, abead ða ðeod cyning. þegnum sinum. ombiht-scealcum, *tum rex jussit Thanis suis & ministris.* Verum de ombiht, ambyht, ambyhto, vide gloss. *Goth.* 𐌰𐌽𐌳𐌱𐌰𐌷𐍄𐍃: Notandum autem hic est vocem scealc per synecdochen poëticam speciei pro genere significare non raro *hominem*: ut in metrorum *Boeth.* versionibus *Cott.* p. 170, hu mæg þ gesceadƿis scealc gereccan. ðæt he him ðy selra. sie oððe ðince; in prosa versione, hƿelc gesceadƿis mon mihte cƿeþan ðæt he aƿy ƿeorþra ƿære:· Sic p. 158, næs ða scealca nan ðe mete oððe drinc mængan cuþe, *nemo tum erat, qui cibum & potum sciret miscere.* Sic quoque ƿin, *amicus*, & gefera, *socius, sodalis*, synecdochice *hominem* denotant apud poetas.

Lixan, *fulgere, splendere.* Scyldas lixton, *clypei fulgebant*, Paraphraste LV, 20.

Sal, *niger, fuscus. Francice* salo; ex quo *Franco-Gallorum* illa *sale* & *soviller*; nostrum **soyle**

---

* Scilicet *Ananias, Azarias* & *Misael.* † Inde *mallus*, & *mallare*, Latino-barbara derivantur.

&

& sorled. Ac liggaþ me ymb iren benda. rideþ racentan sal, *ferrea vincula me circumdant,* [inquit Satanas] *onerant nigræ catenæ*, Paraphr. IX, 17.

Wosan, *esse*: ni male memini, occurrit in Paraphrasi, ut & in versionibus evangeliorum *Dano-Saxonicis*.

Ende, *&*: ut, sinc ende sæflod, *aquarum collectio & diluvium.* Paraphr. XXXIII, 4.

Ðære *Francice*, *qui*: Ælc hine selfa æferst. begrindeþ gaster dugeþum. ðære þe mid gares orde. oþrum aldor oþðringeþ, *se ipse primum animæ excellentia deprivat, qui alteri cum gladii mucrone vitam eripit*, Cædm. XXXIV, 21.

Genoh, *Goth.* ΓΑΝΑΗ, *multus, ta, tum, amplus, a, um.* Ða ðæs Euan frægn ælmihtig God. hwæt drunge ðu dohtor dugeþa genohra, *tum interrogavit Evam Deus omnipotens, quid te turbat filia multorum ornamentorum?* i. e. *filia multis virtutibus decorata?* ⁊ his waldende. on ðam glæd-stede. gild onsægde. lac geneohe, *& in jucundo illo loco, domino suo munus amplum, sacrificium immolavit.* Paraphr. LXI, 6.

Frea; *Francice* fraho, *dominus*; *Goth.* FRAUJA. creberrima occurrit vox in Paraphraste: ut frea almihtig. frea drihten. heofona frea. frea engla. &c. *Noachus* quoque dicitur flot manna frea:· *Evaque Adamum* compellans sic loquitur: Adam frea min. quemadmodum & *Sarah* vocat *Abrahamum* min swæs frea. Sic in calendario: Siððan winters dæg. wide gangeþ. on syx niht wigol-beorhtne genimþ. hærfæst mid herige. hrimes. and snawes forste gefeterad. be frean hæse, *dein hyems cum pruinæ nivisque exercitu post sex dies late grassans autumnum gemmeis fructibus splendidum excipit, secundum domini mandatum glacie vinctus.* Sic in fragm. *Jud.* him feng drihten God. fægre on fultum. frea almihtig, *eis subsidium tulit propitius dominus Deus.* Sic in harm. evang. *Cott.* thuo bigan eft niuson endi nahor gieng unhiuri fiond othar sithu fandoda is frahon, *tum cœpit immorigerus diabolus iterum visere, & propius accedens secunda vice tentabat dominum suum.* tho sprak eft the helago crist allero barno best, so is oc an buokon giscriban, quat hie that thu tihardo ni scalt herren thines fandon thines frahon, *tum respondit sanctus christus, omnium hominum optimus; sic in bibliis, inquit, scriptum est, quod tu impudentissimus non tentabis principem dominum tuum.* Legitur etiam non raro frohe: ut cap. LXI, mid is frohon. & LXIV, umbi thines frohon. Huic adde freo, *Francice* frio, *domina*: Paraphr. II, 25, he Adam funde. ⁊ his wif someð. freo fægnorste:· Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VI, fodda ina thuo fagaro frio, sconiosta thiu muoder, thuru minnea managero, drohtin helag, himilisc barn, *tum formosa domina, pulcherrima mater, pro suo in homines amore peperit dominum sanctum, cœlestem infantem.* Sic cap. LXVIII, so thia fri habdun gegangan te them gardon, *ut dominæ* [*duæ Mariæ*] *profectæ essent ad hortum.*

Alh. *Goth.* † ALH. *Francice* Alah, *templum, basilica.* In composita declinatione more *Cimbrico* alhn; ut Paraphr. LXXI, 7, ðær eft se snotra. sunu Davides. wuldor-fæst cyning. witgan larum. getimbrede tempel gode. alhn haligne. eorþ cyninga. se wisesta on woruld rice. heahste ⁊ haligost. hæleþum gefrægost. mæst ⁊ mærost. ðara ðe manna bearn. fira æfter foldan folmum geworhte, *postea sapiens ille Davidis filius, gloriosissimus princeps, & regum terrestrium longe sapientissimus, prophetæ hortatu templum illud Deo condidit in regno suo altissimum, maxime sacrum, inter homines celeberrimum, & omnium, quæ hominum filii per terrarum orbem manibus construxere, maximum & insignissimum.* Hinc quoque composita alhstede & ealhstede, p. LXXXIX, 16, 24. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LI. quathun, that ni uuari guodlicero alah obar erthu, thie io thuru erlo hand, thuru mannes giuuerc mid megin craftu racod arihtid, *dicebant, quod in terra non erat templum magis speciosum, quod virorum manibus, & humana opera cum potentia magna constructum, & fabricatum erat.* Sic caput III, quam fruod gumo ut fan them alahe, erlos thrungun nahor, *exiit è templo senex, hominibus propiùs prementibus.*

Freon; *Francice* frihan, friehan; *Goth.* FRIJON, *vere & integerrimè amare*: inde *Goth.* FRIJONDS. *Francice* friunt. *Sax.* freond, *amicus.* Ne forlæte ic ðe ðenden wit lifiaþ bu arnaleare. ac ðu ðin agen most mennen ateon swa ðin mode freoþ, *non ego te* [inquit *Abrahamus* ad *Saram*] *quoad ambo simul vixerimus, inhonoratam derelinquam, sed tu, * prout animus tuus amat, ancillam tuam possis disponere.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVII. friehan is friundo gihuena, *amare omnes suos amicos.* A freon autem, verbalia illa freoþe, freoþo, & freþo, friþo. *Goth.* FRIAþWA, *dilectio, benevolentia, ingenuus amor, pax, favor*: etiam adjective, *dilectus*; & metonymice, *ingenuus* vel *ingenue amans*, & *præ animi ingenuo amore fidelis, obediens.* ac ic forworhte hæbbe heofena heah cyning. hyldo ðine luran. and freode, *verum celse rex cælorum perdidi favorem, affectum & benevolentiam tuam*, Paraphr. XXV, 1. & p. XXVII, 15, siððan on friþo drihtnes. gleaw-ferhþ hæleþ. geogoþe strynde. suna ⁊ dohtra, *postea sapiens juvenis in favore domini genuit filios filiasque.* Sic, gewat on freþo. gangan ut of earce. and on eorþan bearm. of ðam hean hofe. hiwan læd ðu, *exi vel procedas in pace ad exeundum de arca, & ex alto tecto educ domesticos tuos in terræ gremium*, Paraphr. XXXIV, 4. Sic II, 23, ða wæs forþ swa ær. sibb on heofnum. fægre freoþo ðeawas, *tum quidem, sicut prius, pax erat in cælis, & honesti ingenuique mores.* Sic LXXIX, 24. noldon ðeah ða hyssas. hyran larum. in hige

† De hac voce, vide observat. *Junii* in *Willeramum.* * *Prout animus tibi est*, vel *pro affectu tuo.*

hæþnum. hogedon georne. ðæt æ godes. ealle gelæste. ⁊ ne aracodon. wereda drihtne. ne ðan mægen hwyrfe. in hæþen dom. ne hie to facne. freoþo wilnedan. ðeah þe him. se bitera deaþ. geboden wære, * *verum viri doctrinæ ethnicæ obedire, vel in cogitatione volebant, solicite curantes, ut legem Dei implerent, neque à domino exercituum præ infirmitate desciscebant, neque majestatem ejus Idololatria, neque fidelitatem fraude contaminare cupiebant.* Sic in exemplo supra allato, angeli cum *Lotho* hospitantes vocantur wære freoþo-scealcas, *fideles, ingenui amoris & obedientiæ ministri.*

Cræft, *vis, potentia. Francice* craft, craht. *Islandice* kroftr, *vires, robur.* krapta-verk, *miracula.* Paraphr. p. LXVI, 22, forgif me mennen. minra leoda. ðe ðu ahreddest. herges cræftum. wæra wæl-clommum, *redde mihi servos è meo populo, quos liberasti ex turmarum potentia & cruentis militum unguibus.* Sic XCV, 23, he ꝥ gecydde, ꝥ he mægencræft hæfde. mihta micle. ða he ða mænego adraf. hæftas of þæm hean selde, *declaravit se vires & potentiam habere* [i. e. *maximam potentiam,*] *ingentemque virtutem, in ejiciendo ex sublimibus sedibus multitudinem illam vinctorum* [*angelorum.*] Sic CIII, 19. ꝥ is monegum cuð. ꝥ he ana is. ealra gesceafta. wyrhta ⁊ waldend. ðurh his wuldres cræft, *omnibus notum est, quod ille solus omnium creaturarum opifex & dominator est, per gloriosam suam potentiam.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. I, thuru is ena craht uualdand, *dominus per solam suam potentiam.* cap. III, thuo uuard san after thiu maht godes gicuthid is craft mik uuarth, *tum brevi postea potestas Dei, & ejus potentia mihi nota facta erat.*

Scuia, *umbra.* in niht scuia, Paraphr. LIX, 13. & LXV, 15, neople nigh scuwan. & alibi.

Gifeþe weorþan l beon. *Francicè* gifithig, gibithig, gibidi. gibithig werthan vel uuelan, *dari, impetrari, concedi.* Paraphr. XLVIII, 21, me ðæs forwyrnde. waldend heofena. ꝥ ic mægburge. moste ðinre. rim miclian. roderum under. eaforan ðinum. nu ic eom orwena. ꝥ unc seo eþylstæf. æfre weorþe gifeþe ætgedere, *me de hoc præmonuit dominus cælorum, quod cognationis tuæ numerum sub firmamento filiis tibi multiplicarem. nunc autem despero, ne hæc progenies nobis unquam conjugibus detur.* Sic in harmon. evang. *Cott.* cap. L, ne uuas im thiu fruma gibithig that sia heban-riki hebbian muostin, *non iis concessum erat hoc beneficium, ut regnum cælorum obtinerent.* Sic cap. III, scolda im erbi uuard suithuo godcund gomo gibidi uuerthan barn an burgeon, *ei dandus est hæres valde divinus, in urbe.*

Feon, fean, *odisse, odio habere. Goth.* 𐍆𐌹𐌾𐌰𐌽, 𐍆𐌹𐌰𐌽. inde 𐍆𐌹𐌰𐌽𐌳, 𐍆𐌹𐌾𐌰𐌽𐌳, *inimicus. Francice* fiant. *Sax.* feond. *Cimbrice* fiand, fiand-madur. Ðe þæt wif feoþ. hataþ under heofnum. ⁊ ðin heafod trede'ð. fah mid fotum sinum, *mulier te odio habebit, & à te semper abhorrebit, & inimica pedibus suis tibi caput conculcabit,* Paraphr. XXII, 16.

God-web, *purpura.* sceo-gold ⁊ God-web Iosepes gestreon, *aurum præstantissimum & purpuram, Josephi Thesaurum. Francice* autem goto-uuebb, *purpura*; inti intuuatitun inan lahhanes inti gotouuebbes, *exuerunt eum chlamydem & purpuram,* Monotessar. *Tatiani,* cap. 200, 4. Inde gotouuebhbin, *purpureus*; ut, giuuatitun inan mit gotouuebhbineru tunihun, *induerunt eum tunicam purpuream,* ib. cap. 200, 1. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, garomidu goldu endi mid godu uuebbiu fagaron fratohon, *peristromata pulchra ex auro & purpura contexta.*

Teso, *dexter, tra, trum. Francice* zeso & zeseuua; *Gothice* 𐍄𐌰𐌹𐌷𐍃𐍅𐌰, i. e. *Tehswo.* Araugta sih imo Gotes engil stantenti in zeso thes altares, *ostendit se illi angelus domini stans à dextra altaris.* Tatiani Monotess. cap. 2, 4. sentin in zeso thes skefes nezi, *mittite in dextram navigii rete,* cap. 236, 3. Inti saz in zeso Gotes, *& sedit à dextra Dei,* cap. 244. Sic in Paraphraste, LXXX, 20. Ða se lig gewand on laþe men hæþne of halgum. hyssas wæron bliþemode. burnon scealcas. ymb ofn utan †alet gehwearf teonfullum on teso, *tum flamma in odiosos ethnicos retorta, gaudebant* [tres] *pueri, ardebant autem servi, igne extra fornacem circum circa in dextram malignorum reverso.*

Porro non tantum voces *Francicas* affectat Poetica dialectus, sed voces *Saxonicas* amat *Francico* more terminare; sic format verba in tertia persona præsentis indicativi in oþ; ut in superioribus freoþ, feoþ; & adjectiva in nominativo singulari in u & o: ut drihtlicu pro drihtlice. Paraphr. LX, 1, ða cwæþ drihtlicu mæg. bryd to beorne:- Freolicu pro freolice; v, 2, of ðam worhte god. freolicu fæmnan:- scieno, per epenthesin poeticam, pro scine; ut, mægælf scieno, LVIII, 25. quod iterum scinu; ut, ides ælf scinu:- Sic in Kalend. ben-tyd bremu, *festum solemne.* ꝥ is healic dæg ben-tyd bremu:- Sic æþelo in plurali pro æþele. flod on sund ahof earce fram eorþan. and ða æþelo mid:-

Jam vero à *Cimbricis* & *Francicis* vocibus, ut ad eas pergamus, quas dubias & incertas vocavimus, ordinis ratio postulat. Hujusmodi sunt metod, metud, per poeticam epenthesin, meotod, meotud. *Francice* metad, metod, *Deus,* omnium creator. Hoc verbale forsan est à metan, quod *Saxonice* & *Francice* significat *invenire, pingere, metiri, trutinare*; ideoque sensus quadam prærogativa denotare videtur *summum omnium inventorem mensoremque,* qui res omnes secundum imagines & ideas, quas ab omni æternitate in mente sua pinxerat, in tempore forma-

* Vel *viri vero familiæ ethnicæ, doctrinæ obedire,* &c.

† *Cimbrice* elldr. *Sax.* æled, eld, *ignis & pabulum ignis. Cimbrice* etiam ellda, *igne coquere, ignibus torrere.*

vit;

vit; & terræ cœlique universitatem, atque singula, quæ in eis sunt illuminavit, suisque limitibus & figuris circumscripsit, omnia faciens in numero, pondere & mensura. vox hæc, quâ poetæ *Anglo-Saxonum* summum omnium inventorem, pictorem & geometram designaverunt, centies occurrit in suspecto *Cadmone*, Paraphraseos auctore: ut, ſe hælo abead Maꞃian mycle ꝥ heo Meotod ſceolde cennan cyninga betſt, *qui plurimum salutans Mariam nuntiavit, quod paritura esset Deum creatorem regum optimum*. Sic, Philippuſ & Iacob modige mago ðegnaſ ꝼeoꞃh ageꝼan ꝼoꞃ Meotudeſ luꝼan, *Philippus & Jacob fortes cognati discipuli vitas obtulerunt pro suo in Deum amore*. Sic, ðuꞃh ſunu Meotudeſ, *per filium dei*. Sic, ſpa him bebead Meotud, *sicut ei Deus jussit*. &, Meotod ana pat, *Deus solus novit*. extat quater vel quinquies in Kalendario; sæpe in fragmento hist. *Judith*; ut, eoꞃ iſ Metod bliþe, *Deus vobis est propitius*. & in iis quæ dormiens canebat verus & indubitatus *Cadmon* apud *Bedam*. histor. eccl. lib. IV. Nu pe ſceolan heꞃigean heoꝼon ꞃiceſ peaꞃd Metodeſ mihte ⁊ hiſ mod geþanc peoꞃc pulꝺoꞃ ꝼædeꞃ, *nunc laudare debemus auctorem regni cælestis, potentiam Creatoris, & consilium illius, facta patris gloriæ*. Sic harm. evang. *Cott.* mikila maht metodes, *magna Dei potentia*. & *fatalis hora* vocatur Metod giſcapu, cap. XXVI. & Paraphr. LXXXVII, 18, ꝥ ſie an metod. eallum mannum ꝼeꞃenꝺ ⁊ ꞃice. ſe on ꞃoꝺeꞃum iſ, *ut sit unus deus omnibus rex & gubernator, ille qui in cælis est*.

Rodeꞃ, ꞃodoꞃ, *Francice* rador, *firmamentum, æther, cælum*; forsan à *Cimbrico* raudur, *ruber, rufus*, sic dictus à rutilante ætheris colore. ꝼolꝺ pæſ adæleꝺ undeꞃ heah ꞃodeꞃe, Paraphrast. IV, 10. oþ ðæt ðu geleꝼeſt ꝥ ſie an Metod eallum mannum ꝼeꞃenꝺ ⁊ ꞃice ſe on ꞃodeꞃum iſ, Paraphr. LXXXVII, 18. Legitur etiam & up-rodeꞃ, *cæli cælorum*, LXXIV, 9. ðonne he ſoþꝼæſtꞃa ſaꝼla lædeþ eadige geſtaſ on up-ꞃodeꞃ:. Sic in Kalendario, up on ꞃodeꞃum, per translationem metricam, pro on up-ꞃodeꞃum. & in fragm. *Jud.* ꝼædeꞃ on ꞃodeꞃum, & ðæſ ſy ðam leoꝼan. Dꞃihtne pulꝺoꞃ. to ꞃidan aldꞃe. ðe geſceop pinꝺ ⁊ lyꝼte. ꞃodeꞃaſ anꝺ ꞃume gꞃundaſ:- Sic harm. evang. *Cott.* cap. LXXVIII, 10. so thiu fri habdun ge-gangan te them gardon, that sia te them graue mahtun gisehan selbon, thuo thar suogan quam engil thes alouualdon obana fan radure faran, an fetherhamon, that all thiu folda anscianna, thiu ertha dunida, *quam primum fœminæ profectæ sunt in hortum, ut ipsæmet inspicerent sepulchrum, dum præco, angelus omnipotentis Dei desursum ex cœlo descendit in plumeis induviis, tota terra tremente, ipsa tellure sonante*. Sic cap. XI, after quam thar uuord fan himile hlud fan them hohon radore, *postea venit verbum de cælo, vox canora ex sublimi æthere*.

Huſce. *Francice* horce, *contumelia, opprobrium, convitium*. Paraphr. LI, 23, ða ꝥ pиꝼ ahloh. ꝼeꞃeda Dꞃihtneſ. nalleſ glædlice. ac heo geaꞃum ꝼꞃod. ðone hleoþoꞃcpyde. huſce belegde. on ꝼeꞃan ſpiþe. ſoþ ne gelyꝼde. ꝥ ðæꞃe ſpꞃæce. ſpeꝺ ꝼolgode, *tum illa fœmina* [Sarah] *non læta deridebat hominum Dominum, sed senex facta in animo oraculum contumelia afficiebat, neque veritati credebat, & ut narrationem successus sequeretur*. Sic harmon. evang. *Cott.* Iudeon spracun gelp mikil habdun it in te hosce, *Judæi effutientes multum arrogantiæ, id illi exprobrabant*. Endi ina an iſ uuangun slogun an iſ hlier mid iro handon, all uuas im that te hoske giduan, *& eum in gena & maxilla feriebant, & id omne ei in opprobium factum erat*. Sic cap. LXIII, hietun im thuo te hoske huit giuuadi umbi is lithi leggian, *tum in contumeliam, juvebant veste albâ corpus ejus vestiri*. Iudeon faganodon thuo sia ina te hosche hebbian gisahun erlos obermuoda, *Judæi superbi gaudebant cum illum opprobrio habitum viderent*.-

Tibeꞃ, *sacrificium, victima, oblatio*. cyning eall ꞃihta. Caineſ ne polde. tibeꞃ ſceapian, Paraphr. p. XXIV, I. ðu ſcealt Iſaac me onꞃecgan ſum ðinne ſylꝼ to tibꞃe, LXII, 6. ꞃit heꞃ ꝼyꞃ anꝺ ſpeoꞃꝺ. ꝼꞃea min habbaþ. hꞃæꞃ iſ ꝥ tibeꞃ. verbale forsan est à *Francico* ziberan vel tiberan. *Sax.* to-beꞃan, *adferre, offerre*. Hinc *superficies* vel *planities terræ*, quòd munera fert vel frugifera sit, dicitur tibeꞃſceaca, [forsan mendose pro tibeꞃſceata] & metonymice *hemisphærium* seu *planitiem terræ* visibilem vel Horizonte terminatam denotat: ut Paraphr. IV, 3, ða ſeo tid gepat. oꝼeꞃ tibeꞃſceacan. middangeaꞃdeſ, *hoc die per hemisphærium mundi* [*superficiem orbis terrarum horizontalem*] *præterito*.

Cneoꞃ, cneo, in *Dano-Saxonicis* evang. versionibus, *generatio*. Paraphr. LXXXIX, 18, ða in ðæꞃe ðeode. aꝼoc hiſ ꝥ ðꞃidde cneoꞃ, *tum in hac natione tertia ejus generatio orta est*.

Spegel, ſpegl, *Francice* suuigli, *cælum, æther*: ut Paraphr. XXXII, 19, lago ebbade. ſpeaꞃt undeꞃ ſpegle, *diluvium nigrum subter cælo recedebat*. XXXIX, 16, ꝼꞃiþenꝺe ſceal. mægþe þinꞃe. monꞃim peꞃan. ſpiþe undeꞃ ſpegle, *sobolis tuæ numerus, multitudo, valde sub cælo germinabit*. Hinc composita, Spegl-boſmaſ, *gremia* vel *mansiones cælestes*. Spegl-toꞃht, *quid cælestis splendoris particeps*. Spegl-buan, *cælicola*. Spegl-cyning & ſpegliſ aldoꞃ, *Deus*; & in harm. evang. *Cott.* Suuigli lioht, *sol*, i. e. *lux cæli*: ut cap. LXXVII, thuo uuarth it cuth obar all, huo thiu Sunna uuarth gisuarkan, ni mihta Suuigli lioht sconi giseinan, *tum ubique notum erat, ut Sol obscuratus erat, non potuit lux cæli splendida lucere*. vide quoque vocem infra.

Hyſſa, hyſſe, hyſe, *vir, masculus, birquitallus*. Paraphr. LXXX, 4, 18, het ða hiſ ſcealcaſ ſcuꝼan ða hyſſaſ in bæl blyſe beoꞃnaſ geonge, *jussit servis suis præcipitare viros, beroas, juvenes in pyram flammantem*. hyſſaſ pæꞃon bliþmode, *pueri gaudebant*. Sic LXXXIV, II. het ꝥe ſe cyning to him cnihtaſ gangan hyſſaſ heaꞃde. & 19, hyſſaſ heꞃedon Dꞃihten. Sic tres apud *Danielem* pueri vocantur à Paraphraste.

Digitized by Google

Meowle, meowla. denotat hæc vox *fœminam*, virtute, forma, dignitate, & præsertim vitæ puritate præstantem *virginem*, vel *virgineæ castitatis heroinam*. bis dicitur de *Judith*, in fragm. Eodon ða sterced ferhðe hæleð heora hearran cyðan þ wæs seo halige meowle gebroht on his bur-getelde; *tum fortes satellites domino suo nuntiarunt, quod sancta heroina ducta erat in ejus tentorium.* næs ðeah eorla nan. ðe ðone wiggend. aweccan dorste. oððe gecunnian hu ðone cumbol wigan wið ða halgan mægð hæfde geworden metodes meowlan, *nihilominus nemo magnatum imperatorem* [*Holofernem*] *expergefacere audebat aut experiri, quo modo cum belli duce egerat sancta virgo, Dei heroina.* quo in loco *Juditha* quamvis vidua, dicitur halga mægð, & meowle, ut in superiori exemplo halige meowle; adeo ut nomen Meowle *virginem* vel *virginiæ castitatis & verecundiæ fœminam* significare videatur. In Paraphraste *sponsa* Patriarchæ *Malalelis* meowle etiam vocatur. *Cædm.* XXVII, 23, him bryd sunu meowle to mannum brohte, *ei sponsa virginea filium masculum peperit.* & p. LXXV, 3, vox videtur esse composita ex *Cimbricis* **mey** vel **mey**, *virgo*, & **oll**, f. g. *omnis*, unde facili mutatione meowle pro **meyoll**, *integra virgo*.

Ides, idese, *omnis status* & *conditionis fœmina, mulier, puella.* In fragmento hist. *Judithæ*, tam *Juditha* ipsa, quam *pedisequa* ejus ita nuncupantur. Eodon ða gegnum ðanonne. ða idesa ba. ellen ðriste, *exinde abierunt prospere ambæ fœminæ indolis audacissimæ*, i. e. *fortissimæ*. Paraphrastes quoque ita vocat quum *Hagaram*, tum *Saram*, tam *uxorem*, quam *filias Lothi*. & in Kalendario cum * fæmne, quod *verecundam* significat, jungitur: ides sceal dyrne cræft fæmne hire freond gesecean, *fœmina verecunda secretis artibus amantem suum petet.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. IV, idis enstio ful, *virgo* vel *mulier gratiæ plena.* thuo sprak im thiu magat angegin uuid thena engil godes idiseo sconiost ellero uuido uuliti gost, *tum virgo omnium mulierum pulcherrima, omnium fœminarum formosissima Angelo dei respondebat.* thuo habda eft is uuord garo Engil thes alwaldon thero idisi tegegnes, *tum omnipotentis angelus paratum habuit responsum ad virginem.* Apud *Scaldos*, ut docet *Gudmund. Andreæ*, **eida** est *mater*, **ida**, *filia*, **id**, *fœtus.* unde forsan ides, cognatum ejusdem originis.

Ferhð, & per poeticam epenthesin, feorhð, *animus, mens, spiritus.* exempla quærat lector apud *Somnerum.* Componitur, quemadmodum mod, cum aliis vocibus, præsertim cum adjectivis, ad indicandos animi affectus: ut stið-ferhð, alias stið-frihð, *gravis, constantis* & *immoti animi*, i. e. *gravis, æquanimis, constans, immotus.* On ðone eagum wlat stið-frihð cyning. and ða stowe beheold. dreamalease, *hoc* [nempe Chaos] *oculis circumspiciebat æquanimis rex* [Deus,] *& locum mæstum contemplatus est*, Paraphr. III, 13. Sic *Patriarcha Cainan* vocatur gleaw-ferhð hæleð, i. e. *vir sapientis animi* vel *sapiens*, XXVII, 14. *Abrahamus* nuncupatur gamol-ferhð, LXI, 19. *Sara* quoque dolens ob retentam *Hagaram*, dicitur sar-ferhð, i. e. *mæsti spiritus* vel *mæsta.* In fragm. *Judith. Satellites Holofernis* vocantur stercedferhðe, *rigidorum* vel *fortium animorum*, i. e. *rigidi* vel *fortes. Juditha* & *ancilla* ejus dicuntur collen-ferhðe, (vel à call, in composita declinatione callen vel † collen, sive à colle poëtice *galea*,) i. e. *viragines* vel *bellicosæ. Holofernes* ipse nuncupatur gal-ferhð, i. e. *vir libidinosæ mentis* vel *libidinosus*; & à stal-ferhð, *chalybei animi homo* sive *fortis*, vel forsan staðol-ferhð, *stabilis* & *firmi animi, vir*; vel denique stolt-ferhð, *magnanimus*, istud **stalwart**, in versione *Æneidos* nunquam satis laudandâ; *Duglassio* episcopo apud *Scotos Dunkellensi* auctore: ut, P. 11. B. **Stalwart bodyes lyes warpit**, *fortia corpora volvit.* P. 14. l. ult. **Stalwart Cloanthus**, *fortem Cloanthum.*

Ellen, apud poetas *Cimbricos* **eliun**. *Francice* ellan, & per epenthesin poeticam ellean, *animus, animositas, strenuitas, studium, labor, opera, virtus, vis, robur.* ðe ðær wisces se rica ongan. cyning costigan. cunnode georne. hwilc ðæs æðelinges. ellen wære, *tum potentissimus rex* [Deus] *cæpit tentare inclytum virum* [Abrahamum,] *bene noscens qualis herois virtus esset*, Paraphr. LXI, 8. ellen sceal on eorle. ecg sceal wið helm hilde gebidan, *virtus in heroe gladiusque contra galeam actus prælium sustentabunt*, Kalendar. Reperitur sæpissime in compositione: ut in ellen-dæda, Paraphr. XIII, 14. ellen-wor, *in potentia præstans, fortis* & *clarus.* Sic *Adamus* vocatur beorn ellen-wor, Paraphr. XXVI, 23. & de *Abrahamo* dicitur, XL, 1. XLI, 6. Sic, hi ða se hehsta dema æddre mid elne onbryrde, *tum eam supremus judex protinus fortitudine inspiravit*, fragm. *Judith.* Sic in cantico illo, cap. XII. **Hervar. Sag.** stroph. 27. **far vel dotter, fliott gief eg þier tolf manna fior, ef þu trua nadir; asl oc elion, alt hid goda, er syner Angrims epter leifdu**; quæ sic Latine verto: *vale, filia, cito dabo tibi vitas* XII *hominum, si possis credere*; *robur etiam ac fortitudinem, & omne id bonum, quod filii Angrymi post se reliquerunt.* Hic autem **asl**, *corporis robur* & *vires*; **eliun**, *animi fortitudinem* notat; quæ recte conjunguntur à poeta in viragine seu fœmina Martii ingenii; ut observat *Ol. Verelius* in locum. Sic in harm. evang. *Cott.* quam Simon Petrus erl ellen rof, *venit Simon Petrus princeps magnanimus.* Nu uuit sus gifruodot sind habit unc eldi binoman elldan dadi, *jam nunc adeo grandævi sumus, & nobis senectus sustulit robur & vires.* & cap. XXXVII. habda im ellen guod thrista githahti, *habuit fortitudinem & cogitationes generosas.*

---

* **Feyma heiter su kona, er ofram er svo sem ungar meyar eru**, *Feyma vocatur mulier, quæ verecunda est, quales sunt virgines juniores.* Edda *Snorronis*, pars II. † Inter *galeæ* appellationes, in II parte Eddæ *Snorronis*, leguntur **kollnet** & **kollur**; scilicet à forma capitis vel cranii sic vocantur; ut apud nos *mitræ illæ* vel *tiaræ*, quas **commodes** dicunt, vocantur **womens-heads.**

Eodon,

Eðor, *domus, tectum*: Paraphr. LIII, 7, eodon sona. swa him Ebrisca. eorle wisade. in-under eðoras, *tum statim in tecta se receperunt, sicut instructi erant ab Hebræo homine vel heroe;* scil. *Abrahamo.* Sic LIV, 1. him fylston wel. gystas wine. ⁊ hine of grornra ða. cuman ar wærte. clommum abrugdon. in-under eðoras, *opem ei opportune ferebant hospites, eumque advenæ venerandi manibus in domum trahebant.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. LIX, quamun fan themo berge ti burg thar iro biscop uuas iro uuihes uuard. thar leddun ina uulanca mannerlos under ederos, *profecti sunt à monte in urbem, ubi eorum pontifex, templi præfectus erat, & arrogantes ibi homines eum* [Jesum] *duxerunt in principis* [sacerdotis] *domum.*

Rofe vel rof, *clarus, insignis, excelsus, illustris*; ut in oratione ista apostatæ Archangeli jam bellum Deo denuntiaturi: hwy sceal ic æfter his hyldo ðeowian. bugan him swilces geongordomes. ic mæg wesan God swa he. bigstandað me. strange geneatas. ða ne willað me. æt ðam striðe geswican. hæleðas heard mode. hie habbað me. to hearran gecorene. rofe rincas, *cur servus ero ei* [*Deo*] *fidelis, cur officia præstabo talis subjectionis, cum ipse possim esse quemadmodum ille, Deus. me circumstant strenui vassalli, qui me fortes in certamine non relinquent. præclari athletæ me dominum elegerunt,* Paraphr. VII, 14. Sic p. XXXVIII, *Abraham* & *Aran* vocantur hæleð hige-rofe, *viri magnanimi.* & p. XLVII, *Abrahamus* nuncupatur deorof drihtne winum. Ter vox legitur in fragm. *Judith.* Sed non opus est pluribus exemplis, in *Saxonicis.* In *Francica* autem harm. evang. *Cott.* semel tantum occurrit vox, nempe in cap. LXX, san after quam Simon Petrus erl ellen-ruof, *cito dein venit Simon Petrus vir* [*princeps*] *strenuus, insignis.*

Fag, *rutilans, rutilus*; metaphorice apud poetas *cruentus*; à fagan, *rutilare.* fagas unwotlic heofon, *rutilat triste cælum,* cod. evang. interlin. *Cott.* Matth. XVI, 3. sloh ða wunden locc þone feondsceaðan fagum mece, *tum plexis crinibus* [Juditha] *gladio rutilante percussit hostem inimicissimum.* fyllan folc-togan. fagum sweordum. frumgaras, *duces principes cruentis gladiis ceciderunt.* fragm. hist. *Judith.*

Balo, bealo, forsan à *Cimbrico* baul vel bol, *malum, noxa, molestatio, dolor.* unde at bölva, *maledicere, imprecari*; bolvan, *diræ, imprecationes*; bolvandr, *dirus, execrandus*; bolvaudigr, *execrabilis.* occurrit autem balo, bealo & bealowe, sæpe in composito bealoful, bealofulla; quod est epitheton *Holofernis* in fragm. histor. *Judith.* & significare videtur, *dolorificus, pestiferus, ater, horrificus, terribilis, malignus, dirus, execrabilis.* Sic in paraphrasi p. 106. 13, *Satanas* vocatur blac bealowe gast, *ater malignus* vel *execrabilis spiritus.* Sic p. 73, ðætte wið heora. secgan morðre. bodigean æfter burgum. bealo spella mært, *qui eorum* [Ægyptiorum] *profectionem narraret, & traderet posteris historiam mæstissimam,* vel *maxime diram.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVI, *peccata* vocantur balu dadi. & cap. XX, *maledicta* vel *blasphemiæ* vocantur balo spraca. & *insanabiles morbi,* balu suhteo, cap. XXVIII. Sic cap. LVII, *Judas* vocatur balo hudig man, *malum vel execrandum meditans.* Balo hudig autem, quasi balo hugdig, quo epitheto insignitur *Caiaphas,* cap. LX. Sic cap. LXVI, ni miht thi selbon uuiht balouues gibuotian:-

Reced, *aula, palatium, basilica.* Sic Paraphr. LXXVI, 14, bereafodon ða reced a wuldor. readan golde. since ⁊ seolfre. Salomones templ, *diripiebant hi basilicarum gloriam, templum Salomonis, quod auro, obryzo & argento rutilabat.* p. XXXI, 5, *Arca Noachi* vocatur, sundreced, *palatium marinum*: * Ond ðu seofene genim. on þ sund-reced. tudra gehwilces. geteled rimes. ðara ðe to mete mannum lifige. and ðara oðerra ælces twa, *sume in arcam septem numero animantia, cujusque propaginis, quæ hominibus in escam permittitur, & aliorum duo.*

Sinc; ni fallor, *est rerum omne genus, collectio, strues, cumulus, congregatio, cœtus & coacervatio*; & per synecdochen speciei, *thesaurarium, gazophylacium,* & quicquid ob pretium *thesaurus* vel *gaza* dici meretur. Sic in Paraphrasi, XXXIII, 4, *collectio aquarum in diluvio* vocatur sinc: ut þa sandode forð. weard sciwes. hwæðer sinc ende. sæflod ða gyt. wære under wolcnum, *tum navarcha* [Noachus] *probabat an aquarum congregatio & diluvium adhuc subter nubibus extaret.* Sic p. XLIV, *Sodomitæ, Lothus* & reliqui, qui captivi ducebantur à quatuor regibus, vocantur suðmanna sinc, *australium cœtus.* Ast alibi significat *opes* & *divitias.* ut *aurum, argentum, gemmas*; utpote quæ coacervari, recondi, & thesaurizari solent: hie ða wintra fela worulde brytedon sinc ætsomne, *hi vero multis annis, mundanis opibus simul fruebantur.* i. e. *simul vitam duxerunt.* Sic *reges* apud poetas vocantur, quod supra notavi, sinces bryttan: *Deus*que *Abimelecho* perituro, denuo imperium & divitias offerens, sic loquitur, p. LVII, 17, þ ic ðe lifra. lifigendum giet. on dagum læte. duguða brucan. sinces gesundne, *ut te sospitem & vivum sinam frui pace, imperio & divitiis.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XIX, than ni samnoþ gi hier sinc mikil silubres ne ne goldes, *quare nolite hic coacervare magnum argenti aurive thesaurum.* thar ist allaro manno gihues muod-githahti hugi endi herta thar is horth ligit sinc gesamnot, *cujuslibet hominum cogitationes, mens & cor ibi est, ubi thesaurus suus reponitur, & gaza congregantur.*

Swegl, swegel, *æther, cælum.* Kalend. sumor sun wlitegost. swegel byð hatost, *in æstate sol est pulcherrimus, & aer calidissimus.* Paraphr. XXXIX, 16, ðurh ðe eorð-buende. ealle onfoð folc-bearn. freoðo ⁊ freondscipe. blisse minne. ⁊ bletsunge. on worulde wice. wriðende sceal.

* *Cimbrice* ond, *anima,* Synecdochice autem omnia *animantia* cujuscunque generis ita vocantur.

mægþe ðinre. monrim ƿeran. sƿiþe under sƿegle, *per te omnes incolæ terræ, populusque percipient favorem & beneficium lætificationis & benedictionis nostræ; erit multitudo in terris gentis tuæ, quæ sub cælo valde fructificabit*. Sic XXXII, 18. ƿill-flod ongan, lytligan eft. lago ebbade. sƿeart under sƿegle, *porro torrens cœpit minui, recessit diluvium sub cælo furvum*. De origine vocis vide Gloss. *Goth.* in SVIΓAGANS vide vocem suprà.

Holm, *mare, aqua*. heofon ƿeardes gast ƿæs ofer holm boren, *spiritus dei ferebatur super aquas*, Cædm. III, 20. ofer holmes hrineg, *super maris ambitum*, XXXII, 8.

Ædre, *illico, statim, cito, confestim, protinus*. and ða on bæl ahof. Isaac geongne. ⁊ ða ædre gegrap sƿeord be gehiltum, *& tum Isaacum in pyram levans, statim prehendit gladii manubrium*, Cædm. LXII, 14. hi þa se hehsta dema ædre mid elne onbryrde. sƿa he deþ anra gehƿilcne her buendra. ðe hine him to helpe secaþ, *tum illam protinus cum fortitudine instigavit [inspiravit] supremus judex, qui omnibus ab illo auxilium sibi petentibus opem ferre solet*, fragm. histor. *Judith.*

Snude, *statim*, &c. ða ƿearþ snellra ƿerod. snude gegearƿod cenra to campe, *tum celerum & alacrium exercitus cito ad bellum paratus erat*. hie ða on reste gebrohten snude ða snoteran idese, *tum prudentem virginem illico ad lectum adducebant*, fragm. hist. *Judith.* significat etiam *denuo*, ut supra in cap. XX. & sic aliquando vertendum est.

Lungre, *sine mora, statim, quamprimum, confestim*. Paraphr. p. 53. eode lungre ut, *statim exiit*. & in fragm. hist. *Judith*. p. 23. ides ellen rof ƿæs ða eft cumen. leof to leodum and ða lungre het. gleaƿ hydig ƿif. gumena sumne. of ðære ginnan byrig. hyre togeanes gan, *strenua & dilecta fœmina reversa est ad conterraneos, & confestim jussit prudens mulier, ut ex ampla urbe aliquis ei obviam veniret*.

Heaðo, *culmina*. gloss. *Cott*. 60. hinc apud poëtas tam in compositione, quam extra, *celsum & sublime quid* significat: ut heaðorincas, *celsi viri, sublimis status & conditionis homines*.

Corþr, corþer, *multitudo, satellitium, comitatus, pompa*: forsan à *Francico*, corter vel chortar, *grex*. Paraphr. LIII, 11. comon Sodom-ƿare. geonge and ealde. gode unleofe, corþrum miclum, *veniebant invisi Sodomæ cives juvenes senesque in comitatu magno*. XLIV, 1, hæleþ onetton. on mægen corþrum, *viri festinabant cum potenti multitudine*. LXXII, 19, modige sƿulton cyningas on corþre, *reges pompa superbi peribant*. LXXVII, 6, ðær se hæþena sæt. cyning corþres georn, *ibi rex pompa ambitiosus sedebat*.

Fratoh, fratoho, *tapes, aulæum, peripetasma, peristroma*. Extat vox, si recte memini, in Paraphrasi; & in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, hie habda uuelono genoh sinkes gisamnot, endi im sinnon uuas garo midi goldu endi mid goduuebbiu fagoron fratohon, *habuit opes multas, & thesauros magnos coacervatos; & ei semper parata erant peristromata pulchra ex auro, & purpura contexta*. Sic cap. XLVI, mid goldu endi mid guodu uuebbiu diurion fratohon.

Torht, *clarus, illustris, insignis, splendidus, præstans*. Hinc in fragm. histor. *Judith*. vocatur *Juditha*, torhta mægþ. *angelus*que in somnio *Nebuchadonosori* visus vocatur torhtan, Paraphr. LXXXVI, 7. *Deus* ipse quoque passim in Paraphr. vocatur torht-tire & ƿuldor-torht. & in fragmento *Judith* torht-mod tires brytta, & fæder on roderum torht-mod; ubi quoque à torht, torhtlic. Eor is ƿuldor-blæd. torhtlic toƿeard. and ðin gifeþe. Sic in Kalend. *sol* vocatur tungla torhtast. On þam gim astihþ on heofones up hyrston geare tungla torhtast :- Probabile autem est hanc vocem torht, quæ in codice evang. harmonico bibl. *Cott. Francicè* scripto, semper exaratur toroht, *Franco-Theotiscæ* esse originis. Hinc in *Tatiani* monotessari versione *Francica*, ougo * zorhtan, giougozorhtan, ougozorohtan, *manifestare*, i. e. secundum notationem vocis, *se alterius oculis clarum & conspicuum reddere*. After thiu giougozorhta sih ther Heilant abur, *postea manifestavit se iterum Jesus*, cap. 235, 1. In thiu ju thrittun stuont giougozorohtot uuas ther Heilant then jungiron, *hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis*, 237, 6. Inti ougozorhton imo mih selbun, *& manifestabo ei meipsum*, cap. 164, 6. Gibot in thas sie inan ougozorahtan ni tatin, *præcepit iis ne manifestum eum facerent*. cap. LXIX, 8.

Torn, *ira, iracundia*; exempla ex Paraphrasi collegit *Somnerus*, in voce, quibus addas istud in fragm. *Jud.* me is ðus torne on mode hate :-

Cumbol, cumbl, *Francice* Cumbal, *signum*; specialiùs *signum militare & tessera militaris*. Paraphr. LXXIX, 1, ða hleoþor cƿom byman stefne ofer burh-ƿare. ða hie for ðam combl on cneoƿum sæton. onhnigon to ðam † herige. hæþne ðeod ƿurþedon ƿih-gyld, *cum tubæ vox personuisset inter cives, tum signo dato inclinabant genu flectentes coram falso numine, ethnici idolum adorabant*. LXVI, 21, Cumbol lixton ƿiges on ƿenum, *insignia fulgere faciebant prælium expectantes*. Sic in fragm. *Judith*. eall þæt ða ðeod guman. ðrymme geeodon. cene under

* Hic notet lector, quod t *Anglo-Saxonum* sæpissime apud *Franco-Theotiscos* exprimitur per z & s. † Apud *Cimbros* **haurg** *numen*: unde à recepta religione *Christiana* est *numen ethnicum, profanum*. Significat etiam *lararium, fanum, sacellum*; ut *Anglo-Saxonicum* hærg vel hearg. Secundum istud *Voluspæ*, stroph. septima.

Hittust Aser a Ida velle
Their ed horg og hof hatymbrudu.

Conveniebant Asæ in Ida campo,
Qui lararia, & delubra alte struxerunt.

cum-

cumblum. ⁊ compƿige. ðurh Iudithe. gleape lare. mægþ modigre. hi to mede hyre brohton, *quicquid populares magnifici, sub vexillis alacres, ducesque belli per magnanimæ virginis Juditbæ prudens consilium victores acquisierant, id omne ipsi præmii nomine ex spoliis ad eam referebant.* Hinc etiam *exercitus imperator, Holofernes,* bis à poeta vocatur cumbol-ƿiga:. Chron. *Sax. Gibs.* p. 113, 24, hie beadu ƿeorca betran ƿurdon on campstede cumbol-gehnades *in castris superiores erant, bellico conflictu, & vexillis victoriâ captis.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, hie fragoda after thiu huan sia an osteruuegon erist gisahun thena cuning sterron cumbal leohtan hedro fan himile, *postea sciscitatus est* [Herodes] *quando primum in itinere ab oriente viderent regis stellam, serenum signum, ex cœlo lucere.* thuo gengun eft thiu cumbal forth uuanum under thiu uuolcan, *tum iterum ilico prodiit signum in æthere.* Antkendun sea thiu cumbal godes, *agnoscebant divinum signum.* In vetustis libris *Islandicis* & *Scandicis* her=cuml vel her=cumbl est *tessera militaris.*

Gombon. Paraphr. XLIII, 22, ða ƿintra XII. Norþmonnum æri. niede sceoldon. gombon gieldan. ⁊ gafol sellan, *tum duodecim per annos, ante quam * gentibus borealibus necesse esset tributum solvere & vectigal dare.*

Ræsƿa, *præses, princeps, dux, dynasta, dominus*; exempla habentur bene multa ex Paraphraste apud *Somnerum*; quibus addas istud è fragm. *Judith.* comon to ðam rican ðeodne feran folces ræsƿan, *ad dominum suum ac principem duces populi proficiscebantur.*

Est, *amor, gratia, charitas, favor, benevolentia,* & metonymice, *charitatis* & *amoris officium.* Paraphr. LI, 12, ic Ismael. estum ƿille. bletsian nu. sƿa ðu bena eart. ðinum frum-bearne, *Ismaeli primogenito tuo, quemadmodum rogas, gratiose benedicam.* XXIX, 11, 12, oþ ðæt bearn Godes bryda ongunnon on Caines cynne secan ƿergum folce. ⁊ him ðær ƿif curon. ofer metodes est, *donec filii Dei cœperunt ex execrabili populo, Cainis genere, sponsas quærere, & sibi uxores elegerunt contra Deo debitum amoris officium. Cimbrice* ast est *amicitia,* item *amor inter ambientes conjugium,* & *amor inter conjugatos. Francice* Anst vel enst est *gratia,* favor, benevolentia. *Gothice.* ANSTS.

Oht, ut oga, & egen, *timor, terror, horror, metus.* Oht autem videtur esse verbale à *Francico* ogan, *timere*; *Goth.* 𐍉𐌲𐌰𐌽. Paraphr. LXV, 24, ða ƿæs feorþe ƿic. randƿigena ræst. be ðan readan sæ. ðær on fyrd hyra fær spell becƿom. oht inlende. egsan stodon. ƿælgryre ƿeroda ƿræc mon gebad, *tum juxta mare erythræum, quarta mansio, & statio armatorum* [Ægyptiorum] *erat, ubi de exercitu eorum subitaneo nuntio superveniente terrefacti littore inclusi Israelitæ metum habebant, & expectabatur vindicta & horrenda cædes populi.* XL, 23, ic me on agen mæh. þæt me ƿraþra sum. ƿæpnes ecge. for freond mynde. feore beneote, *metuendum mihi est, ne eorum qui mihi irascuntur aliquis, pro amica sua in te mente, me gladii acie vita deprivet.*

Ƿæþa; in composito here-ƿæþa, *dux, exercitus imperator.* ða seo snotere mægþ. snude gebrohte. ðæs hereƿæþan heafod sƿa blodig on ðam fætelse, *tum prudens virgo ferebat ducis caput, ut cruentum erat, in sacco,* fragm. *Judith.* ða seo gleape het. hyre ðinenne. þancol mode. ðæs here-ƿæþan. heafod onƿriþa. ⁊ hyt blodig ætyƿan. ðam burhleodum, *tum sagax provida* [virgo] *jussit ancillæ suæ imperatoris caput* [è Sacco] *eximere, idque civibus ostendere,* ibid.

Pada, in solutâ oratione, *bufo, rubetum majus*; ast in strictâ, volucrum, qui cadivis in prœlio vescuntur, appellatio est, qua Poetæ utuntur forsan ad indicandam illarum *immundam* & *abominabilem naturam*: ut, in anno DCCCCXXXVIII, chron. *Sax. Gibs.* lætan him gehyndan. hræƿ bryttian † saluƿi padan. ⁊ ðone sƿeartan hræfn. hyrned nebban. ⁊ ðane hasean padan earn. æftan hƿit æses brucan. grædigne guþ-hafoc. ⁊ þæt grægedeor ƿulf on ƿealde, *post se reliquerunt corvum, saligne i coloris bufonem, & nigrum illum corvum corneo rostro, aquilamque ravum illum bufonem cum voraci milvo, & sylvestri ferruginei coloris lupo, alba esca* [scil. humanis cadaveribus] *uti, frui,* Sic in fragm. *Judith.* on ðæt dægred sylf dyneden scildas. hlude hlummon. ðæs se hlanca gefeah. ƿulf in ƿalde. ⁊ se ƿanna hrefn. ƿæl gifre fugel. ƿestan begen. þæt him ða ðeod guman. ðohton tilian. fylle on fægum. ac him fleah on last. earn ætes georn. urig feþera. saloƿig pada. sang hilde leoþ. hyrned nebba, *in ipsa aurora resonabant clypei, & canore clamabant homines. propter hoc jejunus in silva lupus, corvusque luridus, cædis avidus ales, ex occidente ambo, gaudebant, quod multos homines lacerare se credebant, morituris saturandi: denique etiam advolabat aquila, famelicus canus ales, saligne i coloris bufo, corneo rostro, ad classicum canendum.*

Bæran, beran, *excellere, præpollere, præcellere, esse celeberrimus* vel *princeps*: ut, ða ðe ƿiccungdom ƿidost bæron, *qui in præstigiis maxime præpollebant,* i. e. *magorum celeberrimi,* Paraphr. LXXVII, 20. Sic p. LXXVIII, ða ðe ƿisdom bereþ, *qui sunt sapientissimi,* scil. *magorum, sapientiæ magicæ principes,* vel forsan, ut gebæran, *se gerere, prætendere, simulare,* & sic, ða ðe ƿisdom bæraþ, vertendum est, *qui ut sapientes se gerunt, qui se sapientes esse simulabant* vel *prætendebant.*

Lastas leggan vel lecgan, *festinare, properare.* Paraphr. LII, 8, halige gastas. lastas logdon, *sancti spiritus* [*angeli*] *properabant.* Sic LV, 2, Da onette. Abrahames mæg. to ðam ƿestenne. feþe ne sƿarode. eorl mid iderum. ac he ofstum forþ. lastas legde, *properabat itaque*

---

* Scil. *regi Sodomæ,* & *sociis suis.* † Alias salo vel saluƿig padan, *militarem* vel *prælii asseclam bufonem.*

Abrahami nepos ad desertum cum uxore & filiabus, pedibus non parcebat heros, sed ocyus festinabat. Sic LXI, 9, gewit ðu ofestlice. Abraham feran. lastas leggan, *discede Abrahame hinc celeriter, & propera.*

Mætinge, *somnium.* Paraphr. LXXVIII, 5, ne ge mætinge. mine ne cunnon; *neque somnium meum scivistis.* à verbo, ut videtur, mætan vel gemætan, *somnium habere, in somnio videri* vel *videre*: secundum illud quod sequitur ibidem. l. 14. him god sealde. gife of heofnum. ðurh hleoþorcwide. haliges gastes. þ him engel godes. eall asegde. swa his man drihten. gemæted wearþ, *Deus ei ex cælo gratiam, per spiritus sancti revelationem, dedit, ut angelus Dei omnia ei ediceret, quemadmodum dominus ejus in somnio habuisset.* Sic p. LXXVII, 21, het ða to somne. wisra leoda. þa wiccungdom. widost bæron frægn þa þa mænigeo hwæt hine gemætte, *tum convocavit illos è conterraneis suis, qui longe latéque in præstigiis excellebant.* [i. e. magorum principes,] *& interrogavit homines, quid somnii vidisset.* Hinc in Satyrog. **to meten** est *somnium habere*, **to dream**: ut,

> **Than gan I to Meten a mervelouse swiven.**
> **And Joseph Met marveilously, how the Moon and the Sunne**
> **And the xi Starres halsed him all.**
> **I fell efte sones a slepe, and sodaynely me Mette,**
> **That Pierce the Plowman, was painted all bloudye.**

Hinc quoque derivanda est ea vox **metell** & **metall**, quæ notat *somnium*, **a dreame**: ut,

> **Musinge on these Metales, and my waye ich yede.**
> **Many times these Metals, hath made me study**
> **Of that I se sleppnge. ——————————**
> **And all this maketh me on these Metals to thinke.**

Geofon, *Francice* geban, *mare, pontus.* harm. evang. *Cott.* CLII, grimmid thie groto seu uuirkit thie gebanes strom ugison mid is uthion erthbuændion, *magnus oceanus, maris unda cum terribilibus suis fluctibus terrorem incutiet telluris incolis.* Sic cap. XXXV, oðar theson gebanes strom. Sic in Paraphr. XXX, 22, gesæah ða ymb wintra worn. wærfæst metod. geofon husa mæst. gearo hlifigean. innan and utan. eorþan lime. gefæstnod wiþ flode. fær Noes, *tum veracissimus Deus, post certum annorum numerum, cernebat vehiculum Noachi, marinarum domorum maximam, in altum erectum, & contra diluvium, intus & extra, bitumine munitum.* Sic LXXV, 4, on geofones staþe, *in littore maris.*

Afora, Eafora, *Francice* abara, auaro, *filius, proles, successor.* Adames ȝ Evan. aforan wæron. freolicu twa. frumbearn cenned. Cain and Abel, *Adamo & Evæ filii* [*nati*] *sunt duo ingenui, proles primogenita, Cain & Abel.* Sic metrorum *Boeth.* versiones *Cott.* p. 189, wæs se Apollinus. æþeles cynnes. Iobes eafora, *erat hic Apollo nobilis prosapiæ, Jovis filius.* In plurali eaforan, *posteri, successores.* Sic in harm. evang. *Cott.* XXVI, thuo uuarth thot cuth oðar all abaron Israelos, *tum notum id erat per omnes filios Israelis.* & cap. XXV, quat that hie an Iudæon hueregin under Israele auaron ni fundi gimacon thes mannes, *dixit se inter Judæos, inter Israelis progeniem non invenisse istius hominis parem.* Sic cap. XXXVI, erist scal ik Israhelos aðaron uuerthan folcscipie te fruman, *primum Israelitarum populo & progeniei profuturus sum.* Afora autem forsan verbale est ab afaran, (quod in præt. facit afor) *exire, emigrare.* Inde afor, ut apud nos in sensu forensi *exitus, prosapia, progenies.* vide autem **𐌰𐍆𐌰𐌺.** in gloss. *Goth.*

Beadu, beadur, beado, beador, *bellum, prælium, cædem, stragem, crudelitatem* & *homicidium* denotat; forsan quasi beatu, à beatan, *percutere, cædere.* ða seo gleaw het. golde gefrætewod hyre ðinenne ðancol mode ðæs heres wæþan heafod onwriþan. ȝ hyt to behþe blodig ætywan ðam burh-leodum hu hyre æt beadure gespeow, *tum* [Juditha] *prudens, auro ornata, & perita jussit ministræ suæ imperatoris* [Holofernis] *caput explicare, idque civibus cruentum in signum ostendere, ut ei in* [perpetranda] *cæde successit.* fragm. hist. *Judith.* p. 24. Sic paulo post; stopon heaþo wincas. beornas to beadore bordum beþeahte, *processerunt ad prælium clypeis tecti viri principes & primarii.* Sic p. 25, sum to þam arod ðara beoda-winca þæt he in ðæt bur-geteld niþ heard neþde swa hine nyd fordraf, *unus militum* [crudelium satellitum] *conjectavit, quod vir fortis* [Holofernes] *dormiret in tentorio, prout eum necessitas coëgit.* Sic in metrorum *Boethianorum* versionibus *Cott.* p. 150, ða wæs Romana rice gewunnen. abrocen burga cyst beadu-wincum wæs, *tum subjugatum erat Romanorum imperium, & magnifica maxime urbium expugnata militibus erat.*

Hisce adde Cnear vel cnearr, *navis, navigium.* bis extat vox, ni fallor *Hibernica,* in chron. *Sax. Gibs.* An. DCCCCXXXVIII, gewitan him ða Norþmen nægled cnearrum, *discesserunt viri aquilonares in navibus clavatis.* cread cnearum flot cyning ut gewat on fealene flod, *classis dux in vehementer vocatis navibus exiit in gilvum mare.*

Verum non solum, quoad voces *exoticas,* scilicet *Cimbricas, Francicas,* & quas *ignotas* voco, poetica Dialectus *Anglo-Saxonum* plane *Dano-Saxonica* est, sed etiam quoad alia nonnulla, quibus

Dano-

Digitized by Google

Dano-Saxonicus iste sermo à puriori *Saxonico* discriminatur, *Dano-Saxonicæ* nomen meretur.

Primo enim à puriori scribendi more nonnunquam deflectit, & orthographiam purioris *Saxonici* in haud paucis, in barbarographiam quasi convertit: ut in monig pro manig; noma pro nama; ƿnom pro ƿnam; ƿneo pro ƿnea; æþelu pro æþela; ðeorƿnæ pro ðeorƿno, vel ðeorƿnu; hafur tu pro hafer tu; unƿeonðadon pro anƿeonðadon, vel potius andƿeonðadon; sio & seo pro si vel sig; hio vel heo pro he, hi vel hig; ah pro ac; pitga & pitgan pro pitega, pitegan; egsa pro egesa; edge pro edige; lisge pro lisige; oþþen pro ægþen; andsƿenadon pro andsƿanedon; no pro nu; na pro no; giongensƿipe pro geongensƿipe; benæman pro beniman.

Secundo, nominibus cum articulo compositis, pro more *Cimbrorum*, aliquando utitur: ut in fragm. *Judith.* Sect. x. ða pæs nengender ðeoƿen ðnymƿull ðeanle gemyndig hu heo þone atolan eaþost mihte ealðne benæman æn se unsyƿna ƿomƿull aƿoce, *tum magnifica Dei serva* [Juditha] *vehementer animo volvebat, quomodo tetrum* [Holofernem] *facillime posset vita spoliare, priusquam impurus ille terribilis expergefactus esset.* Sic Paraphr. LXXI, 6, sunu Dauider. ƿuldoƿfæst cyning. getimbnode tempel Gode. alhn haligne, *filius Davidis, gloriosissimus rex, Deo templum struxit, basilicam sanctam.* Sic XXIX, 15, ða ƿeonðade. ƿodoƿa ƿaldend. ƿnaþ moncynne. and ða ƿonde cƿæþ. ne syndon me on ƿenþþe. ƿneo ƿnom gesitene. cneoƿisn Caines. ac me þ cynn hafaþ. sane abolgen, *tum ætheris dominus, humano generi iratus, locutus est, hæc verba dicens: Progenies Cainis non mihi erit à pœna immunis, quia generatio ista graviter me provocavit.* Sic, hi ða on ƿesten gebnohten snude þa snoterran idese, *tum protinus ad lectum ducebant sapientem virginem.* fragm. hist. *Judith.* Sic *Cædm.* XCIV, 8. sƿa se ƿenega gast. ƿonðum sæde. sah in ƿynnum, *sic malignus spiritus* [Satanas] *verbis concionatus est in igne,* [Deo] *adversarius.* Sic XXI, 18, ic ƿneo me heƿ. ƿædaleasne. lis ƿnea min. leasum ðecce. scyldfull mine. sceaþen, *ô domine vitæ* [inquit *Adamus* ad *Deum*] *hic me nudum tego, foliis, reus protego thecam* [i. e. *corpus*] *meam.* In primo horum exemplorum legitur ðeoƿen pro seo ðeope; in secundo, alhn pro se alh; in tertio, cneoƿisn pro seo cneoƿis vel cneoƿise; in quarto, sceaþen pro seo sceaðe. Hinc quoque venit, quod dnihten communiter usurpatur pro se dniht; seld, à seled, pro þ seld; & id genus alia. Innumera etiam occurrunt exempla pluralis numeri, quæ, quod à secunda declinatione *Saxonica* distingui non possunt, prætereunda censeo.

Tertio, *Dano-Saxonicam* barbariem in hoc etiam non raro imitatur, quod verbo præsentis vel præteriti temporis utitur vice participii præsentis temporis, vel loco verbi præteriti temporis, cum pronomine relativo, vel conjunctionibus ða, ða ða, vel and: ut, heƿ ænest gesceoƿ ece dnihten helm eallƿihta heoƿon ⁊ eoþþan. ƿodoƿ anænde ⁊ ðis ƿumeland gestaþelode stƿangum mihtum, *hic primo æternus dominus cœlum, omnium rerum tectum, & terram creavit, omnipotentia sua firmamentum erigens, & hanc spatiosam tellurem stabiliens.* Sic in chron. *Gibs.* An. DCCCCLXXV. heƿ geendode. eoþþan dneamas. Eadgaƿ Engla cyning. ceas him oþeƿ leoht. ƿlitig ⁊ ƿynsum. and ðis ƿace ƿorlet. lise, *hoc anno finivit terræ gaudia Eadgarus rex Anglorum, aliam sibi lucem pulchram & jucundam eligens, vitamque hanc fragilem relinquens.* Sic quoque Paraphr. XLII, 1, 2, ða ƿestan com ðæƿ se eadga ests. ecan dnihtnes. niƿan stefne. noman ƿeonþade. tilmodig eonl. tiben onsægde. ðeodne engla. ðancode sƿiþe. lises leohtsƿuman. lisse and aƿa, *tum beatus ille ab occidente venit illuc, ubi, novo mandante oraculo, æterni domini nomen adorabat, sacrificium offerens regi angelorum, & maximas gratias agens vitæ lucifero auctori propter libertatem & vitæ necessaria.* Plura qui desiderat, consulat velim Paraphraseos XL, 17, 18. XLII, 2. XLV, 7. XLVII, 14. XLVIII, 10. LVIII, 2, 3. LXI, 18. VI, 24, 25. IX, 12, 13. XI, 21. XXXVII, 3, 4. XXXIX, 5, 6, 7. LXXX, 18, 19. Hujusmodi plura quoque leguntur in *Kalendario* & fragmento historiæ *Judith*, ut & in chron. *Sax. Gibs.* Ann. DCCCCXXXVIII. DCCCCLXXV. Quæ *Paraphraseos* ut & *Kalendarii* & *fragmenti* adeo stylum ac genium sapiunt, ut ausim dicere omnia esse ejusdem seculi, scilicet exeuntis millesimi. Hoc satis ostendit dialecti poeticæ qua boreales poetæ usi sunt, cum *Dano-Saxonica* fere in omnibus convenientiam, quæ sane tanta est, ut utraque dialectus pro eadem habeatur, nisi quod illi fere est religio violare Syntaxeos regulas, quas hæc multo magis negligit & aspernit. *Cædmone* igitur abjudicandam Paraphrasin censeo quam ei * inscribit vir maximus *Fr. Junius*, & tantum non adjudicat in observationibus ad *Willeramum* p. 248. Ibi eam vocat historiarum veteris testamenti perantiquam Paraphrasin, dicitque innumera in eâ occurrere, quæ penitiorem sapiunt antiquitatem. Denuo eam vocat reconditum antiquitatis thesaurum; eamque citaturus utitur plane *Cædmonis* nomine; quasi, se judice, verè *Cædmonis* esset, quam citerioris seculi poeta aliquis *Anglo-Saxonum* septentrionalis contexuit, *Cædmonis*, quoad operis argumentum, quisquis fuit, non infelix imitator. Quod enim stylum geniumque operis attinet, is idem est in fragmento hist. *Judith.* Calendario, & in additamento illo, quod in fine Paraphraseos extat, p. 91. quod tamen esse citerioris antiquitatis, operis argumentum demonstrat: de descensu *Jesu* ad inferos, de perruptis ab eo Inferni janius, de raptis ab eo inde animis, qui per *Mariam* Virginem, opem & misericordiam ejus prius imploraverant. Omnia nimirum secundum *Karini* & *Leutici* fabulam istam in Pseudo-evangelio fictitio

---

* *Cædmonis* monachi Paraphrasis poëtica *Genesios* ac præcipuarum sacræ paginæ historiarum, abhinc annos MLXX. *Anglo-Saxonice* conscripta, & nunc primum edita à *Fr. Junio*, F. F.

Digitized by Google

Nicodemi, quòd poſt *Normannorum* ingreſſum ab auſtrali aliquo *Anglo-Saxone*, ut ut elegantiſſime fuiſſe ſcriptum, oſtendunt inter alia voces illæ repetitæ, capta & riht hand, quarum illam *Gallicæ* originis, & hanc ad *Gallorum* ſermonem, qui *dextram* tunc temporis *la droit hand* vocabant, formatas eſſe conſtat.

Caput Vigesimumsecundum.

De dialecto Normanno-Saxonica *ſive* Anglo-Normannica; *& de dialecto* Semi-Saxonicâ.

I. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, quâ, tam ſolutâ, quàm vinctâ oratione qui ſcripſerunt, uſi ſunt *Boreales Angli* imperio *Danorum* ſubjecti; quibuſcum diuturna conſuetudine & mutuis conjugiis ſociati, tandem in unum quaſi populum, ut *Sabini* & *Romani*, coierunt. Ordo igitur poſtulat, ut de dialecto *Normanno-Saxonicâ* tractemus. Verum ut quæ ei elucidandæ ſerviunt clarius & diſtinctius tradamus, de dialecto *Semi-Saxonica*, ut vocatur, dicendum eſt; in quam auſtralis illa *Saxonica* (ſub qua ſemper & occidentalem comprehendo,) quam puriorem *Anglo-Saxonicam* ſupra vocavimus, tandem, pariter ac purior ille ſermo antiquorum * *Anglorum* qui *Northymbriam* veterem incoluerunt, in *Dano-Saxonicam* mutata & corrupta erat. *Semi-Saxonicam* autem eam docti nominant, quòd medius quaſi ſermo, vel pene medius eſſet, inter puriorem *Anglo-Saxonicum*, & *Anglicanum* illum, qui majoribus noſtris ante centum & quinquaginta annos vernaculus erat. Quemadmodum enim *vinum aceſcens*, nondum tamen in acetum converſum, *ſemivinum* & *ſemiacetum* dici, uſu adprobante, poſſit; ſic auſtralium noſtrorum *Saxonum* medium illum, vel ad medium accedentem ſermonem *Semi-Saxonicum*, & ſi uſus vellet, *Semi-Anglicum* haud abſurde nuncupandum eſſe judicamus.

Quinimo labefactatus ille auſtralium *Saxonum* ſermo, ſi uſus pateretur, *Dano-Saxonicus* auſtralis dici haud improprie poſſit. *Dani* enim longe latéque per auſtrales & occidentales *Angliæ* partes continuo peragrantes, eaſque, præſertim exeunte nono, & decimo ſeculo ineunte, circumcirca navigantes, atque tandem quum mari, tum terrâ, ſummâ rerum potiti, novâ linguâ, novis, moribus, noviſque inſtitutis *Anglo-Saxonum* loquelam, ex ſimplici hybridam, ex ſincera mixtam, & ex pura corruptam adeo & barbaram fecerunt; ut verſus ſeculi decimi finem, & deinceps ad introitum *Nortmannorum*, non tantum apud boreales, ſed etiam auſtrales *Saxones*, *Anglo-Saxonicam* ſermonem in ipſo *Anglo-Saxonico* ſermone quæreres. Porro etiam *Canuto* totius *Angliæ* monarcha imperante, par eſt credere clerum *Saxonicum* cum patriciis & equeſtris ordinis hominibus, ut domino ſuo placerent & gratificari viderentur, ejuſque gratiæ velificari, *Danicam* linguam, quæ jam tu aulam perſonabat, ſtudioſe didiciſſe. Hoc ut credam faciunt *runarum Danicarum*, tam ſimplicium, quam duplicium deſcriptio quædam poetica, *Anglo-Saxonice* explicata; quæ in bibliotheca *Cott.* extat, *Otho* B. 10. p. 165. quamque vix antea & ne vix obſervatam, nedum publici juris factam, plane quaſi ab omnibus doctis ſpectatu dignam, hic cum *runis* ære inciſis, operæ & ſumptûs pretium exhibere judicamus, *Latinis* additis ex adverſo elementis, ad oſtendendam *runarum* poteſtatem, una cum iis nominibus quibus appellantur ipſæ *runæ*.

---

* Chron. *Sax.* bibl. *Cott.* Anno DCCCCXLIX. Þa cƿomon ða men of ðrym meȝðum Germanie. of Ealdſeaxum. of Englum. of Geatum oððe Iotum :- Of Iotum cƿomon Cantƿara. and Ƿihtƿara. ꝥ iſ ſeo meȝþ ðe nu eardiað on Ƿiht. ⁊ ðat cyn on Ƿeaſtſeaxum. þe nu gyt to dæȝ Iutna cyn het :- Of Ealdſeaxum cƿomon Eaſtſeaxa. ⁊ Suþſeaxa. and Ƿeſtſeaxa :- Of Engle cƿomon ſe a ſyððan ſtod peſtiȝ betƿeox Iutum ⁊ Seaxum. Eaſtengla. ⁊ Middelengla. ⁊ Mearca. and ealle Norþhymbra. *Ac venerunt viri de tribus Germaniæ provinciis, de Antiquis Saxonibus, de Anglis, de Gothis ſive Jutis. Jutis oriundi ſunt Cantwari & Vectuarii; hæc eſt ea gens quæ nunc incolit Vectam, quæque gens apud Occidentales Saxonas adhuc vocatur Jutarum progenies. Ab Antiquis Saxonibus originem duxerunt Orientales Saxones, & Auſtrales Saxones, & Occidentales Saxones. Ab Anglis (quorum patria ab eo uſque tempore manſit deſerta inter Jutas & Saxonas) originem duxerunt Angli Orientales, Mediterranei, Angli, Mercii, ac omnes Northhymbri.* vide etiam chronicon *Saxonicum Gibſoni*, in eodem anno.

E Co-

E Codice MS. Bibliothecæ Cottonianæ, *cujus nota, Otho. B. 10.*

Letter	Rune	Text
f	ᚠ feoh	byþ frofur. fira gehwylcum. sceal ðeah manna gehwylc. miclun hyt dælan. gif he wile. for drihtne domes hleotan:-
u	ᚢ ur	byþ anmod. ⁊ oferhyrned. fela frecne. deor feohteþ. mid hornum. mære morstapa. þ is modig wuht:-
ð	ᚦ ðorn	byþ ðearle scearp. ðegna gehwylcum. anfen-gys yfyl. ungemetun reþe. manna gehwylcun. ðe him mid resteð:-
o	ᚩ os	byþ ordfruma. ælcre spræce. wisdomes wraþu. and witena frofur. and eorla gehwam. eadnys and to hiht:-
r	ᚱ rad	byþ on recyde. rinca gehwylcum. sefte and swiþhwæt. ðam ðe sitteþ on-ufan. meare mægen heardum. ofer mil paþas:-
c	ᚳ cen	byþ cwicera gehwam cuþ on fyre blac and beorhtlic byrneþ oftust ðær hi æþelingas inne restaþ:-
ȝ	ᚷ gyfu	gumena byþ gleng and herenys. wraþu ⁊ wyrþscype ⁊ wræcna gehwam ar and ætwist ðe byþ oþra leas:-
uu	ᚹ wen	ne bruceþ ðe can weana lyt sares and sorge and him sylfa hæfþ blæd ⁊ blysse and eac byrga geniht:-
h	ᚻ hægl	byþ hwitust corna. hwyrft hit of heofones lyfte. wealcaþ hit windes scura. weorþeþ hit to wætere syððan:-
n	ᚾ nyd	byþ nearu on breostan weorþeþ hi ðeah oft niþa bearnum to helpe and to hæle ge hwæþre gif hi his hlystaþ æror:-
i	ᛁ is	byþ ofer cealdunge metum slidor glisnaþ glæs hluttur gimmum gelicust. flor forste geworuht fæger ansyne:-
ge	ᛄ ger	byþ gumena hiht ðon god læteþ halig heofones cyning hrusan syllan beorhte bleda beornum and ðearfum:-
eo	ᛇ eoh	byþ utan unsmeþe treow. heard hrusan fæst hyrde fyres. wyrtrumun underwreþyd wynan on eþle:-
p	ᛈ peorð	byþ symble plega. and hlehter wlancum ðar wigan sittaþ on beor sele bliþe æt somne:-
x	ᛉ eolhx	seccard hæfþ oftust on fenne. wexeð on wature. wundaþ grimme. blode breneð beorna gehwylcne ðe him ænigne onfeng gedeð:-
s	ᛋ sigel	se mannum symble biþ on hihte ðonn hi hine feriaþ ofer fisces beþ oþ hibrim hengest bringeþ to lande:-
t	ᛏ tir	biþ tacna sum healdeð trywa wel. wiþ æþelingas a biþ onfærylde. ofer nihta genipu. næfre swiceþ:-
b	ᛒ beorc	byþ bleda leas. bereþ efne swa ðeah tanas butan tudder. biþ on telgum wlitig. heah on helme hrysted fægere. geloden leafum lyfte getenge:-
e	ᛖ eh	byþ for eorlum æþelinga wyn. hors hofum wlanc. ðær him hæleþe ymb. welege on wicgum wrixlaþ spræce. ⁊ biþ unstyllum æfre frofur:-
m (d)	ᛗ dæg/man	byþ on myrgþe his magan leof. sceal þeah anra gehwylc oðrum swican. forðam drihten wyle dome sine þ earme flæsc. eorþan betæcan:-
l	ᛚ lagu	byþ leodum langsum geþuht gif hi sculun neþan on nacan tealtum. ⁊ hi sæyþa swyþe bregaþ. and se brim hengest bridles ne gym:-
ing	ᛝ ing	wæs ærest mid east denum. gesewen secgun. oþ he siððan est. ofer wæg gewat wæn æfter ran. ðus heardingas ðone hæle nemdun:-
oe	ᛟ eþel	byþ oferleof. æghwylcum men. gif he mot ðær. rihtes and gerysena on brucan on blode bleadum oftast:-
ð	ᛞ dæg	byþ drihtnes sond. deore mannum. mære metodes leoht. myrgþ and to hiht eadgum and earmum. eallum brice:-
a	ᚪ ac	byþ on eorþan. elda bearnum. flæsces fodor fereþ gelome ofer ganotes bæþ garsecg fandaþ. hwæþer ac hæbbe æþele treowe:-
æ	ᚫ æsc	biþ oferheah. eldum dyre. stiþ on staþule. stede rihte hylt. ðeah him feohtan on firas monige:-
y	ᚣ yr	byþ æþelinga ⁊ eorla gehwæs. wyn and wyrþmynd. byþ on wicge fæger. fæstlic on færelde. fyrd geatewa sum:-
io	ᛡ iar	byþ ea fixa. and ðeah abruceþ. fodres onfaldan. hafaþ fægerne eard. wætre beworpen. ðær he wynnum leofaþ:-
ear	ᛠ ear	byþ egle eorla gehwylcun. ðonn fæstlice flæsc onginneþ. hraw colian hrusan ceosan blac to gebeddan bleda gedreosaþ. wynna gewitaþ wera gewicaþ:-

Hos Characteres [runic characters] *ad alia festinans Studioso lectori interpretanda relinquo.*

Erat

II. Extat & altera literarum *Dano-runicarum* deſcriptio, cum explicatione *Anglo-Saxonica*, in eadem bibliotheca, (*Domitianus A.* 9.) quam in tabella lectori ſtudioſo hic infra offero:

feoh. ur. ðorn. oſ. rað. cen. gifu. pen. hegel. neað. eac. geor. ſigel. peorð.

f · u · ð · o · r · c · ȝ · uu · h · n · i · ȝe · eo · p · x · r ·

tir. berc. eþel. deg. lagr. inc. mann. pro. ac. æſc. yr. tir. iop. cweorð. iolx.

t · b · e · m · l · inȝ · ð · oe · a · ae · y · ear · io · q · k ·

ſtan. gar. calc.

z ſt · ȝ

Mich. Burghers ſculp.

Sequentia, manu recentiori

f. feoh. i. pecunia.	*g. gifu. i. grahà.*	*h. hegel. i. grando.*
e. ethel. i. patria.	*d. deg. i. dies.*	*th. thorn. i. spina.*
m. man, vel mann. i. homo.	*a. ar. i. reverentia.*	*ae. aesc. i. fraxinus.*
ea. gear, vel ear. i. añus.	*ſt vel ȝ. ſtan. i. lapis.*	*r. rad. i. consilium.*
b. berc. i. cortex.	*i. sigel. i. velum.*	*u. ur. i. noſter.*

Ex his, tanquam ex idoneis teſtibus, valde probabile eſt *Anglo-Saxones* diſcendis *runis* operam dediſſe. Neque mirum eſt victos victorum, ſervos dominorum linguam didiciſſe, in qua, cum aliquid rogarent, ab iis ſe gratiores audiendos eſſe, & quæ peterent, facilius impetraturos ſcirent.

III. Præterea cum in poteſtate *Danorum* tandem *Saxones* auſtrales eſſent, non mirum eſt eorum ſermonem ſub *Danico* imperio languentem fatiſci cæpiſſe, & cum *Saxonicis* rebus in deteriorem partem abiiſſe. *Saxones* fregerunt *Dani*, fregitque paulatim *Anglo-Saxonicam* loquela *Danica*, & quaſi ſtatum illius mutando in alteram pene mutavit. Quemadmodum autem *ſtatûs mutatio*, quam diminutionem capitis veteres *Romani* vocabant, triplex fuit; maxima, minor & minima: ſic à *Danis* in *Anglia* prævalentibus, & deinceps uſque ad finem ſeculi ſecundi decimi, puriori auſtralium *Saxonum* ſermoni quaſi triplex accidit *mutatio ſtatûs*; minima quoad ſcripturam, quoad voces & phraſes major, & maxima quoad ſyntaxin; quo jus omne ſuum, ſub *Normannis* dominis, cum *Saxonica* civitate & libertatibus, adeo perdidit, ut nomen ſuum retinere non permiſſum eſſet.

Secundum hanc igitur triplicem ſtatûs mutationem, auſtralium *Saxonum* linguam in *Semi-Saxonicam* labaſcentem tripliciter conſiderandam eſſe judicamus. primò quoad ſcripturam, vel ſcribendi rationem mutatam. ſecundò quoad voces phraſeſque, quæ jam tum peregrinæ introire cœperunt. denique quoad ſyntaxin, quæ cum tempore primum ſub *Danis*, dein ſub *Normannis* dominis, non ſolum in concordantiæ regulis, ſed in omnium partium orationis conſtructione, quas antea erat religio temerare, maxime violata eſt.

IV. Primum igitur, in quo *Anglo-Saxonica* auſtralis, quaſi ſuæ dignitatis immemor, in *Semi-Saxonicam* degeneraſſe cernitur, eſt veteris ſcribendi moris in novum converſio, nonnullas permutando literas, ex quibus voces ſolebant formari. Sic ȝ in i vel ẏ vertitur in principio, medio, & fine dictionum. In principio: ut iunȝe pro ȝeonȝe, chron. *Sax. Gibſ.* p. 168, 1. and ellеſ amẏrdon maniȝe iunȝe men. Sic p. 37. 11, 13. iatepeard bis legitur pro ȝatepeard. Sic quoque iæf legitur pro ȝaf, 231. 2, 10. iet pro ȝẏt, 232. 42. iaf pro ȝaf, iiuen & iauen pro ȝifen, 242. 37, 38, 46. he ſuor on haliȝdom. ⁊ ȝiſleſ fand. ꝥ he alle hiſ caſteleſ ſculde iiuen up. ſome he iaf up. ⁊ ſome ne iaf he noht. ..... ⁊ brohten hire into Oxenford. ⁊ iauen hire ðe burch. Sic quoque ieden pro ȝeoden, *iverunt*. 22, 4, 46. In medio: ut cæie pro cæȝe, *clave*, 38, 29. æiþre pro æȝþre, *utrâque*, 153, 25. reinaſ pro reȝnaſ, *pluvias*, 219, 30. Quibus adde dæieſ pro dæȝeſ, bebẏried pro bebẏrȝed vel bebẏriȝed, *ſepultus*, preide pro preȝde, *accuſabat*, & id genus multa. In fine: ut dæi, *dies*, pro dæȝ; ælmihti, *omnipotens*, pro ælmihtiȝ; twenti, *viginti*, pro twentiȝ; hæui pro hefiȝ, *gravis*; mai pro mæȝ, *poſſum*; lai pro laȝ, *jacebam*; æni pro æniȝ, *ullus*; bẏri pro bẏriȝ, *urbs*; & iſtius modi innumera alia: ut ðeineſ pro ðeȝneſ; iſelled pro ȝeſelled; iwitneſſe pro ȝewitneſſe; ibidden pro ȝebeddan; quæ omnia leguntur in charta quadam *Edwardi* confeſſoris dicti, quæ in *Latinis* (þ & p exceptis) literis tranſcripta extat, inter alias haud paucas in archivis eccleſiæ cathedralis *Wellenſis*.

EDuuard King gret Harold Erl and Tavid minne ſchyre-refen and alle mine þeines inne Sumirſæten frendliche. And ich keþe eu þat Alfred havet iſeld Giſe biſſop his land at Hlytton ſæcleas and clane toforen me ſilven æt *Peddredan* on mine ipitneſſe and Eadithe mine ibidden, and on Haroldes ærles.

V. Sic

V. Sic etiam c in k vertitur: ut in kinȝ & kinȝes, pro cynȝ, cynȝes; munekes pro munecer; broke pro broce; maken pro macan; makede pro macede vel macode; akynnednisse pro acennednisse; kenþ pro cenþ; taken pro tacen vel tacn; & in multis aliis.

VI. Sic f mutatur in u & v: ut in æuestlice pro æfestlice, *quam celerrime*; have pro hafe, *habeo*; leove pro lufu, *amor*; live pro life, *vita*; luvede pro lufiade, *amabat*; seoven pro seofon, *septem*; heouene pro heofene, *cælo*; heruest pro hærfest, *autumnus*, *messis*; neue pro nefa, *nepos*; æure pro æfre, *semper*; næure pro næfre, *nunquam*.

VII. A finale vertitur in e: ut in ðare & ðære pro ðæra, gen. plur. articuli vel pronominis se, seo, ðæt. Cantware pro Cantwara, *Cantiani*; oþre pro oþræ, *aliorum*; tweȝre pro tweȝra, *duorum*; Cantwarebyri, *Anglice* Canterbury. broþre & swustre, pro broþra & swustra, *fratrum* & *sororum*. Hinc a finale in e breve versum nonnunquam in fine omittitur: ut in ȝewriten pro ȝewritena, læred pro læreda, lawed pro læweda vel leweda: ut, be his ȝewriten ræd, læred. ⁊ lawed. ðe on his kynerice wæron:·

VIII. E in æ mutatur: ut in Danisce pro Danisce, *Dani*; innæ pro inne, *in*; ȝerihtæ pro ȝerihte, *jus*; wæll pro wel, *bene*, *valde*. cyþæ, pro cyþe *ostendat*; ænde pro ende, *finis*. ænd pro and, *&*, &c.

IX. C & ȝ vertuntur in ch: ut child pro cild; ða oncneowan hio be ðam worden. ðe heom ȝesæd wæs be ðam childe....... æfter ðam ðe ehta daȝes ȝefeld wæron ꝥ ðæt chyld embsniden wære, *Luc.* II, 17, 21. evang. *Hatton.* Sic werchen pro weorcan; riche pro rice; chestre pro ceastre; ich pro ic; chefu pro ceafu; ut, he ȝadered hys hwæte on his bearn. ða chefu he forbærneþ on unadwescendlice fyre, *Matth.* III, 12, evang. *Hatton.* Sic mychel pro micel; burch pro burȝ; & similia.

X. D & ð invicem transmutantur: ut Dauiðe pro Dauide, *Davide*; ȝechyrd pro ȝecyrð, *convertet*; ȝadered pro ȝaderað vel ȝaderð:·

XI. F ante m abjicitur: ut in wimman pro wifman, *mulier*, *fæmina*. hlammæsse vel lammæsse pro hlafmæsse *primitiarum festum*. h non raro ponitur ante voces à leni incipientes: ut in his pro is, *est*; hure pro ure, *noster*; huppon pro uppon, *super*; holde pro olde:· n finale etiam haud raro vertitur in m: ut in indom pro indon, onȝem pro onȝen:·

XII. As terminatio nominativi & accusativi pluralis primæ declinationis vertitur in in es: ut in stanes pro stanas, *lapides*: ut cwæþ ꝥ ðas stanas syen to hlafe ȝeworden, *Matth.* IV, 3. in evang. impressis, cweþ ꝥ ðas stanas to hlafe ȝewurþon:· Sic, soðlice maneȝe ða ðe him folȝdon waren bokeres:· Hwi fæsted Iohannes leorninȝcnihtes. soðlice ða daȝes cumeð:· Istiusmodi plurima occurrunt in chron. *Sax.* *Gibs.* ut biscopes, eorles, cinȝes, utlæȝes, & similia.

XIII. W in uu vertitur: ut in uureide, *accusavit*, pro wreide, chron. *Sax.* *Gibs.* 237, 5. uuolde pro wolde. ibid. 6, 13, 14. uuard pro ward; quod etiam pro warþ vel wearþ, ibid. 26. usurpatur etiam post introitum Normannorum pro u: ut in wncræ pro uncre, ws pro us, Bwtermære pro Butermere, quæ omnia extant in hac charta Gullhialmi, Conquæstoris dicti, quæ magno sigillo appendente munita extat in Bibliotheca *Cottoniana*.

✠ IC willæm cininȝæ ȝrææt wælcælm biscop ⁊ huȝæn dæ wort ⁊ eadward scir ȝæræfæn ⁊ eallæ his ðæȝnæs on hæmpton ⁊ on wilton-scira freondlicæ ⁊ cwiaþæ eow ꝥa ic an ðæs landæs æt bwtærmæræ to ðæm ealdan hieræðæ on wintanceastræ to hæbbænnæ ⁊ to bruccannæ eallæ swa freols ꝥa hiæ hæbbænnæ on wlwiæ moncan dæȝæ ðæ ȝæ hit sældæn into ealdan munstræ on wintanceastræ on cininȝ cænut dæȝæ ðæ hæ monancæn becæmæ. ꝥonnon ic willan ðæ hiæ hæbæn eallæ swa freo mid eallæ ðæ ðinȝæ ðæ to ȝæ hinræþæ ꝥ hiæ hældon on cænut ⁊ eadward cininȝæ dæȝæ on lænd ⁊ on strænðæ on widæn ⁊ on fælðæn and on læsan ⁊ eallæ witæ læssæ ⁊ mæræ swa friȝæ swa hiæ friȝost hæfdon on æmæs cininȝæs dæȝæ oþæ biscopæs dæȝæ ðæ ætforan ws wæron. ȝæwritæ æt london on wncræ ȝæmotæ ȝæwitænæssæ ðonnon bisceop wælcælm odan ælȝælri rawlf ælfri ⁊ eadric; ✠

p | ill
cō | qr.

XIV. In *Normanno-Saxonicis* t legitur pro þ: ut in tatt pro þatt, *id*, *quod*. tær pro þar, *ibi*. teȝȝ, pro þeyy, *Anglice* they, *illi*. Et ut ȝ in *Semi-Saxonicis* convertitur in i vel y, quemadmodum supra ostendimus: sic in *Normanno-Saxonicis* non raro pro his vocalibus stat, earumque potestatem vel valorem exprimit: ut in Marȝe pro Marie, *Maria*, teȝȝ pro teyy, *Anglice*, they, *illi*. teȝȝre pro teyyre, *Anglice*, their, *eorum*, *suos*. ȝede & ȝeden pro iede, ieden,

den, *Sax.* ᵹeode, ᵹeodon, *ibat, ibant.* Quæ omnia occurrunt in homiliarum libro quodam in Bibliotheca *Badlejana* ORMULUM inscripto, columna 336, ubi describuntur nuptiæ; ad quas *Jesus* & ejus discipuli vocati erant. excerpta hæc consulat lector *Latine* hunc in modum reddita:

to ðe ðridde dæᵹ belamp. sƿa sum ðe ᵹodspell kẏþeþ. ꝥ in þe land of ᵹalile ƿas an bridale ᵹarrked. ⁊ att ƿass ᵹarrked inn an tun ðatt ƿass cana ᵹehaten. ⁊ cristes moderr marᵹe ƿass att tatt bridaless sæte. ⁊ crist ƿass cleped till þatt huss ƿiþ hise lerningcnihhtess. and teᵹᵹre ƿin ƿass drunken sƿa. þatt tær nass þa na mare. ⁊ cristes moderr com till crist. ⁊ seᵹᵹde him þuss ƿiþ ƿorde. þiss ƿin is drunken to þe ᵹrund. ⁊ niss her nu ne mare. ⁊ ure laferd lesu crist seᵹᵹde till hiss moderr. ƿhat falleþ þiss till me ƿiþ ðe ƿimman þatt tu mæleste. Abid abid ƿimman abid. ne com nohht ᵹet mi time. ⁊ sannte marᵹe ᵹede anen. ⁊ seᵹᵹde to þe birlerr. doþ þatt tatt he shall bidden ᵹuƿ. ne be ᵹe nohht tær ᵹenerr. þeᵹ hafden sexe fetlerr þær att tat bridalerr sæte þatt ƿæren. sum þe ᵹodspell seᵹᵹþ. sexe stanene fetlerr. sƿillke sum þatt ludisskenn follk ƿass ƿunedd i ꝥ time to ƿasshenn offe þeᵹᵹre lic. to clensen hem ꝥ ƿise. ⁊ tƿafald oþre þrefald mett þa fætlerr alle token. ⁊ crist badd tatt teᵹᵹ sholden ᵹan ⁊ fillen þeᵹᵹre fetlerr ƿiþ ƿaterr. ⁊ teᵹᵹ ᵹeden till. ⁊ didenn ꝥ he seᵹᵹde. ⁊ filledun up till þe brerd ƿiþ ƿaterr þeᵹᵹre fetlerr.

die tertia contigit, sicut in quodam evangelio traditur, quod in terra Gallilæorum paratum esset epulum nuptiale, & paratum quidem erat in oppido quodam Cana dicto. Christi autem Mater in epulo isto nuptiali discumbebat, imò Christus ipse ad domum illam [in qua nuptiæ celebratæ erant] *cum discipulis ejus vocatus erat. vino vero eorum ita exhausto, ut nihil amplius reliquum esset, mater Christi ad eum venit, dicens: vinum ad fundum est exhaustum, & ejus nihil amplius restat. Dominus autem noster Jesus matri respondet: quid mihi & tibi est, quod dicis mulier! Expecta, expecta mulier, expecta, nondum enim venit hora mea. Sancta igitur Maria sola secedens, dixit ministris; quodcunque vobis dixerit, facite, neque adversamini. In epulo autem nuptiali posita erant sex vasa,* quæ, quemamodum evangelium quoddam refert, lapidea erant, in quibus Judæi secundum consuetudinem, corpora sua lavabant in istiusmodi temporibus, ad se id faciendo purificandos. Singula autem vasa capiebant binas vel tres metretas* [amphoras;] *atque Christus jubebat, ut irent atque implerent vasa sua, cum aqua, & abeuntes illi, quod ille jusserat, fecerunt, vasa sua usque ad labra adimplentes.*

Hinc etiamnum apud *Scotos*, ᵹ in ʒ mutatum scriptum non raro legitur pro **y**: ut in **ʒit** pro **yet**, *tamen, hactenus*; **ʒe** & **ʒou** pro **ye** & **you** *vos*; **ʒeris** pro **yeris**. *Anglice* **yeares**, *anni*; **disdenʒe** pro **disdenye**, *Anglice* **disdein** *contemptus*; **fenʒe** pro **fenye**, *Anglice*, **feigne**, *dissimulare*; **failʒeit** pro **failyeit**, *Anglice*, **failed**: ut **I have failed**, *defui*. Quæ omnia occurrunt in *Douglasii* præfatione, ante versionem suam *Æneidos Virgilianæ*: ut,

Nane is nor was nor ʒit sal be trow I.
And that ʒe knaw at quhais instance I tuke
For to translat ——————————
And ʒit forsoith I set my besy pane
As that I couth to make it brade and plane.
—— quhen twelf ʒeres he had been diligent.
Quharfor ʒou gentill Redaris, I beseiche.
His twelf ʒeris laboures war not worth ane myte.
That never ʒit na sinfull list refuse.
In caise I fail have me not at disdenʒe
Thocht I be lewt, my leile hart cannot fenʒe.
Gif I have failʒeit, baldlie repreif my rime.

XV. ᵹ etiam in *Semi-Saxonicis* videtur usurpatum nonnunquam pro h: ut in ᵹeseaᵹ, ᵹeseᵹen pro ᵹeseah vel ᵹesah, ᵹesehen; heaᵹ, pro heah; & heaᵹester pro heahster, vel hehster; heaᵹestan, pro heahstan.

XVI. Porro syllabicum istud augmentum ᵹe, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis apud *Anglo-Saxones* præponitur tum ornamenti causa, tum non raro ad augendas eorum significationes, amat *Semi-Saxonica*, haud secus ac elementum ᵹ, in i vel ẏ vertere: ut in ilæped pro ᵹelæped; ẏlæsted pro ᵹelæsted; iol pro ᵹeol; icleped pro ᵹecleped; *&c.* Quinetiam id quasi aspernens *Semi-Saxonica* amat abjicere: ut in ᵹæreƿied, *Saxonice* ᵹearƿiaþ pro ᵹeᵹearƿiaþ, *parate*; ƿilnunᵹe pro ᵹeƿilnunᵹa *cupiditates*; mæcchen pro ᵹemæccan, *uxorem*; mærsian pro ᵹeƿidmærsian, *diffamare*. Sic in evang. *Hatton.* Gæreƿied drihtnes ƿeiᵹ, *Marc.* I, 3. *Saxonice* ᵹeᵹearƿiaþ drihtnes ƿeᵹ:· Of ermþe ⁊ sƿicdome ƿeorld ƿelene. ⁊ oþre ƿilnunᵹe, *Marc.* IV, 19. *Saxonice* of ẏmbe ⁊ sƿicdome ƿoruld ƿelene. ⁊ oþre ᵹeƿilnunᵹa:· And nolde hio mærsian, *Matth.* I, 19, *Saxonice*, ⁊ nolde hi ᵹeƿidmærsian. *v.* 24, he onfenᵹ hẏr mæcchen. *Saxonice*, he onfenᵹ hẏr ᵹemæccean:·

XVII. Um

XVII. Um etiam terminationem tum substantivorum dativi pluralis, tum adjectivorum in dativo utriusque numeri, *Semi-Saxonica* non raro mutat in *en*, & quandoque in *an*: ut in evang. *Hatton. Luc.* 1, 5. on Herode dagen. *Sax.* on Herodes dagum. &, of Aarones dohtren. *Sax.* of Aarones dohtrum. *v.* 17. to heora bearnan. *Sax.* to hyra bearnum. *v.* 28. ðu ert gebletsed on wifen. *Sax.* ðu eart gebletsud on wifum. *v.* 44. on minen earen. &, on minen innoþe. *Sax.* on minum earum; on minum innoþe:.

XVIII. Supra observavi p *Saxonicum* in *Gallo-normannicum* uu esse versum, chronici *Saxonici Gibs.* pag. 237, 5. nempe in anno MCXXII. qui fuit *Henrici* I. XXXI. Nec mirum cuiquam videatur monachum *Petroburgensem*, qui hoc chronicon partim transcripsit, & partim composuit, sive is *Hugo Candidus*, alias *White*, qui floruit Anno 1130. sive qui post eum floruit anno 1245. *Robertus Swapham*, sive quis alius fratrum fuit, *Saxonicam* scripturam in nonnullis immutasse; cùm, * *Ingulpho* teste, *modus scribendi Anglicus* [i. e. *Saxonicus*] *Gulielmo* suo regnante *omitteretur, & modus Gallicus* [i. e. *Gallo-Normannicus*] *in chartis & libris omnibus admitteretur.* Imo *manus Saxonica* tunc temporis, † eodem auctore, *insusitata penitus & invisa, ac maxime cum gente sua contemptui habita, & nimium inacceptata erat; & manus Gallicana, quia magis legibilis & aspectui prædelectabilis præcellebat, frequentius indies apud omnes Anglos complacebat.*

Verum ut scripturæ *Anglo-Saxonicæ*, in *Gallicam* sive *Italicam*, mutationem altius repetam, sciendum est ab *Ælfredi R.* temporibus, qui à *Gallis* doctoribus in literis institutus erat, *manum Saxonum*, quæ in scribendis omnibus antea usitata erat, in desuetudinem abire cœpisse, & *manum Gallicam*, quæ nitidior & magis oculos delectare videbatur, apud *Anglos* inolevisse. Hoc magnopere tradit *Ingulphus* in historiæ suæ *Croyland.* editæ *Oxonii*, ** pag. 85. ubi scribit chartas *Eldredi R.* monasterii *Croylandensis* instauratoris, *Edgari* & aliorum *R. R.* qui iis successerunt, usque ad sua tempora duplicate, quum *Saxonica*, tum *Gallicana* manu scriptas fuisse, seque omnia monasterii sui monumenta, tam hâc quam illâ conscripta, coram domino suo *Gullhialmo Conq.* exhibuisse, qui ea diligenter perlecta & examinata benignissime suo diplomate confirmabat. Hinc tot *RR. Anglo-Sax.* chartas *Latine* scriptas, in manu *Gallica* nitentes, etiamnum in archivis videmus. penes me habeo à dignissimo viro *Edwino Sandys* archidiacono *Wellensi* missum apographum accuratissimum chartæ *Eadredi R.* quâ monasterio *Glæstingabyriensi* quandam villam XXV cassatorum, *Pucelcyrcam* vocatam, pro animæ suæ & fratris *Edmundi* salute donat, in literis *Gallicis* integre, si ẏ *Saxonicum* excipias, exaratam. Termini autem terrarum *Saxonice*, & in *Saxonica* manu, in eadem charta, integre describuntur. excepto Gallico ſ, quod cum Saxonico ꞅ, non raro per totam descriptionem, intermistum cernitur; præsertim in voce ſpa, & in syllabis quæ ab ſt ordiuntur. Hinc etiam est quod in †† charta *Eadgari R.* qua Anno Dom. DCCCCLXIV. terræ quandam portionem *Beorhtnotho* comiti dat, non tantum ſ longum, sed s curvum & rotundum, quum in principio, tum in medio & fine vocum occurrit. ut in hoc ejus Apographo cernere est.

✠ ANNO ab incarnatione dnī nrī ihū xpī. DCCCCLXIIII. ego eadgar diuina allubescente gratia rex et primicherius albionis ruris quandam particulam binis ab accolis estimatam mansiunculis beorhtnoþe comiti mihique præ quibusdam ceteris dilecto liberam præter 'arcem pontem expeditionemque pro sua largiflua meritorum Inpensione in loco qui uulgari famine dicitur culnan clif ut temporibus uitæ suæ felicissime utatur. hisque transactis in perpetuum ius heredi cuicumq; placuerit derelinquat libenter admodum largitus sum. Quod siquisque quod non optamus huiuscæ donationis scedulam uel in minimo infringere temptauerit hoc ni digno prius dempserit penitemine. se sentiat perenniter passurum in cruciamine. Et his limitibus præfatæ telluris particula quaqua uersum circumgirari uidetur Æreſt of ꞅmere on heaſecan-beorh. of ðan beorhge on cuþredes-treop. of ðan treope on þa dic ⁊ lang dic ðæt on ſture ðonne of ſture ðæt eft on ða dic ⁊ lang dic ðæt on horsa broc ⁊ lang broces on cenunga ford of ðan forda utan wiþ ðone rudu ðæt to cynefares ſtane of þan ſtane on hoccan ſtige of ðære ſtige on mær pẏlle of ðæm pẏlle on ða dic ⁊ lang dic on ſture of ſture on mærdene ⁊ lang dene to rind-ofre of

* Edit. Oxon. p. 71. † P. 85. ** *Manus Saxonica ab omnibus Saxonicis & Merciis, usque ad tempora R. Ælfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprime instructus erat, in omnibus chirographis usitata, à tempore dicti domini regis desuetudine viluerat, & manus Gallicana, quia magis legibilis, & aspectui perdelectabilis prœcellebat, frequentius indies apud Anglos omnes complacebat.* †† Extat hæc charta cum iis quæ continuo sequuntur in Arch. Eccl. *Wigorniensis*,

rind-

ƿinꝺ-oꝼꞃe on ðone ſtapol oꝼ ðan ſtapole on ðone ƿeᵹ anꝺlanᵹ ƿeᵹes in þæt flæꝺ oꝼ ðæm flæꝺe on lẏtlanꝺune anꝺlanᵹ ƿeᵹes ðæt eꝼt on uſmeꞃe. Hi testes pꞃæꝼatæ uiꝺebantuꞃ laꞃᵹitiuncule quoꞃū inꝼeꞃiuꞅ titulatim nomina caꞃꞃaxaꞃi uiꝺentuꞃ.

✠ Eᵹo eaꝺᵹaꞃ ꞃex hoc ꝺonum laᵹitus sum.	✠ Eᵹo ælꝼſtan hꞃouenſis epīs cons et ſubs.
✠ Eᵹo ꝺunſtan aꞃchiepiscopuꞅ consenſi et ſubs.	✠ Eᵹo aþulꝼ helm hamnensis epīs cons et ſubs.
✠ Eᵹo oſcẏtel aꞃchiepiscopus conſenſi et ſubs.	✠ Eᵹo ælꝼheꞃe ꝺux cons et ſubs.
✠ Eᵹo ælꝼſtan lunꝺaniensis epīs cons̄ et ſubs.	✠ Eᵹo aþelſtan ꝺux cons et ſubs.
✠ Eᵹo ƿẏnſiᵹe licetꝼelꝺenſis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo ælꝼheh ꝺux cons et ſubs.
✠ Eᵹo eþelƿolꝺ uuentaniensis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo beoꞃhtnoð ꝺux cons et ſubs.
✠ Eᵹo aſƿolꝺ uuiᵹoꞃnensis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo æþelƿine ꝺux cons et ſubs.
✠ Eᵹo alꝼƿolꝺ sciꞃa buꞃnensis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo beoꞃhtꝼæꞃð mins cons et ſubs.
✠ Eᵹo alꝼƿolꝺ cꞃiꝺiensis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo ælꝼƿine mins cons et ſubs.
✠ Eᵹo eaꝺelm ꞅelinensis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo oꞃꝺƿolꝺ mins cons et ſubs.
✠ Eᵹo beoꞃhthelm ꝼontaniensis epīs cons et ſ.	✠ Eᵹo æþelſiᵹe mins cons et ſubs.
✠ Eᵹo oſulꝼ ſunnunᵹnensis epīs cons et ſubs.	✠ Eᵹo alꝼƿolꝺ mins cons et ſubs.

✠ Eᵹo ƿulꝼſtan mins cons et ſubs.

Hinc quoque eſt, quod in charta Oſwaldi *archiepiſcopi A. D.* 990. *non tantum* ſ, *ſed* r *&* t Gallicum *vel* Romanum *cum* Saxonico ꞃ *intermiſta leguntur. ut ex hoc tranſcripto cernitur:*

✠ DIſponente regi regum cuncta caeli ſecr&a nec non quae ſub caeli culmine aput homineſ mutantur miro ordine gubernante cuiuſ incarnationiſ humanae anno dcccc.xc. indictione. iii. haec donatio quae in iſta cartula ſaxoniciſ ſermonib; appar& confirmata & donata erat. In uſſeſ ꝺꞃihtneſ noman haelenꝺeſ cꞃiſteſ ic oſƿalꝺ eꞃce biſcup cẏþu ꝥ ꞅeo hioꞃæꝺꝺen æt ƿioᵹeꞃna ceaſtꞃe ᵹe ealꝺe ᵹe iunᵹe me ᵹeþaꝼeꝺan ꝥ ic moſte ᵹebocian tƿeᵹa hiꝺa lonꝺ on moꞃtune on ðꞃioꞃa manna ꝺæᵹ minum tƿæm ᵹe-tꞃioƿum mannum bioꞃnaᵹe ⁊ bẏꞃcſtane tƿæm ᵹebꞃoþꞃum ⁊ ꞅe elꝺꞃa hæbbe ða þꞃio æceꞃaꞅ ⁊ ꞅe iunᵹꞃa ðone ꝼeoꞃþan ᵹe innoꞃ ᵹe utteꞃ ſƿa to ðæm lanꝺe ᵹe bẏꞃiᵹe ꝥ mon nemneþ oþꞃe noman uppþꞃop ⁊ ƿe alle halle halꞅiaþ on ᵹoꝺeꞅ noman ꝥ hio næniᵹ mann þæꞅ ne beꞃeaꝼiᵹe ða hƿile þeſ liꝼien ⁊ oꝼeꞃ hioꞃa ꝺæᵹ ceꞃꞃe to þæꞅ honꝺa þe hio beteſt unnen ⁊ hit ꞅeo ðonne þæm aᵹen æᵹhƿæꞅ to bꞃucenne to ꝼꞃio tƿeᵹꞃa mannum ꝺæᵹ butan þæm ciꞃc ꞅceatte ⁊ ic cẏþe ꝥ ða ᵹebꞃoþꞃa tƿeᵹen me ᵹeꞅealꝺan iiii punꝺlic ƿẏꞃþeꞅ ꝼeoꞅ ƿiþ ꝼullan unnan. & nunc obſecramuſ per miſericordiam dī qui eſt propriuſ & ueruſ dn̄ſ omniū terrarū quae ad ecclam dī pertinent & per amorem ſcāe mariae cuius nomine conſecratum eſt monaſterium in ƿeoᵹeꞃna ceaꞅtꞃe in quo ſeruire debemus. ut haec nrā largitio ſiue conſentio inuiolata permanere queat. & ſiquiſ de nrīſ ſucceſſorib; hoc in aliquo foedare temptauerit & nrāe fraterne congregationiſ licentiam diſrumpere ſciat ſe rationem redditurum in tremendo examiniſ die ni priuſ ſatiſ faciendo emendet. ðiꞅ ꞅẏnꝺan ðaꞃa bꞃoþꞃa noman ðe ðaꞅ ꞅẏlene ᵹeþaꝼeꝺan anꝺ ᵹeꞅealꝺon ⁊ miꝺ cꞃiꞅteꞅ ꞃoꝺe tacne ᵹeꝼæꞅneꝺon.

✠ oꞅƿalꝺ aꞃce biꞅcup.	✠ ƿiꞅtan pr̄.	✠ leoꝼꞅtan diāc.	✠ ƿulꝼᵹaꞃ cl.
✠ æþelꞅtan pri' mō.	✠ æþelꞅiᵹe pr̄.	✠ ƿulꝼƿaꞃꝺ diāc.	✠ leoꝼƿin moñ.
✠ ælꝼꞅiᵹe pr̄.	✠ æþelꞅtan pr̄.	✠ æþelꞃic diāc.	✠ ƿulꝼꞃic cl.
✠ eaꝺᵹaꞃ pr̄.	✠ ᵹoꝺinc diāc.	✠ cẏneþen cl.	✠ ƿulꝼnaþ cl.

✠ ƿulꝼƿine cl.

Ab hujus chartæ ſcriptura haud adeo abſimilis eſt iſta charta lacera Wulfſtani *archiepiſcopi, A. D.* M.XVII. *in qua non ſolum* Gallica f, r, ſ, s, t, *cum Saxonicis* ꝼ, ꞃ, ꞅ, ꞇ, *communia uſurpantur*; *ſed etiam* Runicum ᚼ *cum* Saxonico E *cernitur uſurpatum.*

☧ Xp............i propriarum omnia ubiq; regna ſuo in pondere & menſura .... ſca.............. precipui cultoreſ ſuiſ hoc ſtatuerunt dominatib; quæ ... quia ...... uellent ..... neceſſitatib; litterarū apicib; necteretur, ne forte in poſteriſ rationeſ minueret con-

compactas oblivio sive potius insidiosa fraus succedentium deleat. Propter quod ego wulfsta-hus dei omnipotentis providentia archipontifex meo germano fratri utenti nomine elfwige aliquam telluris partem. id est. vi. † mansias in loco quem vulgus appellat beonet leah cum omnib; ad eunde locum rite pertinentibus. þæt is se onceapd æt n....sceon ⁊ ða hagan þe þær to gebyriað. þ syndon þa betweox ælf.....er..... ⁊ eadwines æddan sunan ⁊ æ....... splott be eastan særern wonnegean hyltun ⁊ wegen o...as æt ðære sealt wic. ob eius erga me benimerita ..... dum libenti animo condono ut ipse uita comite possideat salubriterque perfruatur. L.......... illius transacto duob; quib; cumq; elegerit in sua tamen progenie post se derelinquat hæredib;. Deinceps autem scę matri wigornensi reddatur ecclesiae maneat igitur prenominata tellus libera ab omni mundiali seruitute tributorum exceptis scãe matris aecclesiae necessitatib;. aut communi expeditione ł pontis arcisue restauratione. Scripta est etiam haec kartula anno dominice incarnationis millesimo septimo decimo his testib; adst.... bus quorum nomina inferius carraxata cernuntur. his etiam limitib; prefata circumgyratur tellus.

Ðis syndon þa land gemæru to beonet leage. of særern in bæle. andlang bæle in fulebroce. of fulebroce in sihtwyrþ. of sihtwyrþ in þa ealdan rode. andlang þære ealdan rode to þære nyþer bogenan ac. of þære nyþer bogenan ac est in þa ealdan rode. andlang ðære rode to þrymgemære. of þrym gemære in ða ealdan dic. andlang þære ealdan dic in lagge burnan. of lagge burnan in cynewardes gemære. of cynewardes gemære in dorewic. andlang dorewic est in særern.

Ego wulfstan in humilitate ecclesiarches cum caractere crucis consignavi.	Igo eadric. DUX.	Igo brihtwine.
Ego godwine eps confirmaui.	Igo leofwine. DUX.	Igo beornoþ.
Ego æþelstan eps adquievi.	Igo norþman MIN.	Igo wistan. diac.
Ego brihtwold eps adnuo.	Igo eadric MIN.	Igo eadric. prbr.
Ego afa abbas.	Igo eadwine MIN.	Igo godwine. prbr.
Ego ælfweard abb.	Igo æþeric diac.	Igo wulfwine. prbr.
Ego leofwine monach.	Igo ælfgar MIN.	Igo æþelwine. prbr.
	Igo ægelwerd. MIN.	Igo ælmær. prbr.
	Igo leofric. MIN.	Igo wulfwig. prbr.

Igo ælfgar. diac.

Titulus in Dorso. gean boc to beonet leage.

Hinc etiam est, quod in charta quadam *Edwardi* Confessoris, quæ in inferioribus exhibetur, *Saxonicum* Netan scribitur cum *Gallico* t, ut & middelsexen in charta *Eadwardi* Confessoris, quæ in Bibl. *Cotton.* loculis asservatur, hic infrà descriptâ, ubi quoque *Gallorum* non tantum ſ longum, sed rotundum istud s finale cum *Anglo-Saxonico* s locum obtinent.

✠ EAdward kynge gret alle mine bisceopes. ⁊ mine eorles. ⁊ mine þegenes on Barrocscire. ⁊ on middelsexen freondlice. ⁊ ic kyþe eow þ ic habbe gegesan cnihte. ⁊ sancte petre into westmynstre windlesoran. ⁊ stane. ⁊ eall þ ðær to herþ. binnan burh. ⁊ butan. * mid rica. ⁊ mid socne. mid tolle. ⁊ mid teame. ⁊ mid infangenum þeofe. on wude. ⁊ on felde. be strande. ⁊ be lande. on stræte. ⁊ of stræte. ⁊ on eallan þingan swa full. ⁊ swa forþ. swa hit me sylfan stod. ⁊ ic nelle geþafian þ þær ani man ænine onstync ðær ofer habbe on ænige þongan butan se Abb. ⁊ þa mynekas to sancte petres neode. God eow gehealde.

Chartæ huic membranaceæ appendet, lemnisco ex ipsa membrana exciso, sigillum, in cujus altera facie Rex in solio sedens dextrâ crucem, sinistrâ orbem tenet; in altera vero, solio insidens dextrâ hastam, cui columba supereminet, tenet, & sinistrâ gladium vibrat. Inscriptio circa limbum in utraque facie; SIGILLUM EADWARDI ANGLORUM BASILEI.

† Posterior hujus vocis pars non apparet in membrana. * Alias, mid saca and mid socne.

Huic etiam chartæ annectere lubet & aliam *Aldredi* episcopi sub *Edwardo* Confessore confectam, intra annum M.XLIX. nimirum annum consecrationis *Aldredi* in episcopum *Wigorn.* & an M.LVIII. quo *Manni* abbas *Eveshamiensis* cænobii regimen sponte deposuit; propterea quod ſ ſ & ſ s in eadem syllaba ostendit, & novi etiam ductus s in hac forma ꞅ delineatam exhibet.

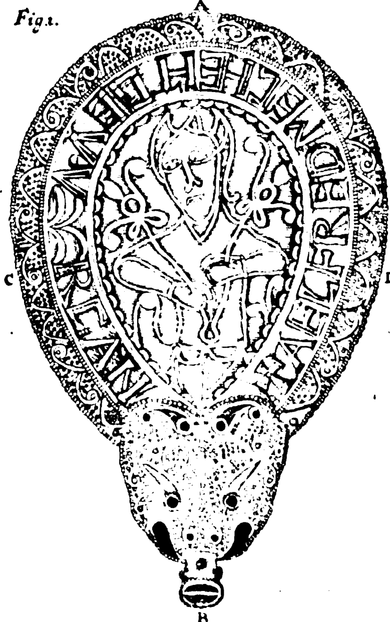
IN NOMINE DNI. Her swutelað on ðisum gewrite. þæt ealdred. b. hæfð geunnen æþelstane fættan sumne dæl landes ꝥ synd twa hida. mid þam þe he ær hæfde. ⁊ mid þam hros-leosan lande. ⁊ he hig eac werige for twa hida to þam forewearꝺum. ꝥ he hit hæbbe ⁊ well bruce his dæg. ⁊ æfter his dæge twam yrfewearꝺum. þam þe him betst to gearnian wylle. ⁊ þiss land is on þam tune þe man cuðū mannum. hylle is gehaten. ⁊ æfter þissera þreora manna forþfore. gange þæt land eft into wigera ceastre to þam þingan þe se wylle. þe þonne bisceopes wealde. butan ælcan wiþer cwyde. ⁊ þiss wæs gedon be eadwardes cyngeꞅ leafe. ⁊ be his fullan unnan. ⁊ þisseꞅ is to gewitnysse eall se hired on wigera ceastre. ⁊ manni abb. ⁊ se hired on eofes hamme. ⁊ ælfric abb. ⁊ se hired on persceoran. ⁊ leofric eorl. ⁊ odda. ⁊ ælfric. his broþor. ⁊ byrhtric ælfgares ꞅunu. ⁊ ægelric þæs. b. broþer. ⁊ leofric. ⁊ owine. ⁊ wagan. ⁊ atsur. ⁊ ceolmær. ⁊ ordwig. ⁊ wulfric. ⁊ ælfric æt cumbrin tune. ⁊ godric finc. ⁊ berhtwine. ⁊ cola. ⁊ ealle þa þegnas on wigera-ceastrescire. denisce ⁊ englisce. ⁊ ꞅy þisꞅ land ælces þinges freols. butan weall geweorce. ⁊ brygc geweorce. ⁊ fero socne. ⁊ cinicꞅceatte. God ælmihtig þone gehealde þe þis gehealde. ⁊ se þe hit awende. oððe on ænigum þingum gewanige. hæbbe him wiþ god sylfne gemæne. butan he gerice. ⁊ to rihte gecerre.

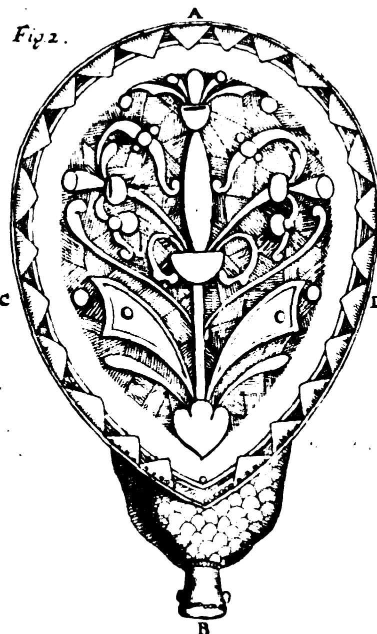
Denique, hinc etiam est, quod inscriptio *Saxonica* antiqui operis, quod in uno codicum, quos TRANSACTIONES PHILOSOPHICAS vocant, [N. 247.] exhibendum curavit vir pereruditus & humanissimus *Hans Sloane* M. D. Regiæ societatis socius & secretarius, *Saxonici* ductûs duas tantum literas habet, nempe C & G; ut inspicere volenti hic infra patet:

AELFRED MEC HEHT GEWYRCAN.

ÆLFREDUS ME JUSSIT FABRICARI.

Præstantissimi autem hujus operis ab omnibus ingeniosis quum propter artem, tum propter antiquitatem, in magno pretio habendi, tres icones hic damus. Prima repræsentat prototypi superiorem planitiem, sive obversam frontem, non ut sculptam eam exhibuerunt *Transactiones Philosophicæ*, sed ut eam à se graphicè delineatam cœlari fecit vir insignissimus, & ab omnibus doctis, præsertim φιλαρχαίοις cum honore semper nominandus, *Robertus Harley*, armiger, prænobilis & perantiquæ *Harleyorum* gentis in comitatu *Herefordiensi* hæres, & ingens Patriæ ornamentum:

In hac superioris sive obversæ frontis icone multa adumbrantur. primo limbus, qui in prototypo totus ex auro factus, retiformi & foliato suo artificio notabilis, à perimetro protenditur ad inscriptos characteres, qui præpositâ cruce ex auro formati, oblique in tumorem surgunt, & tam sua

Digitized by Google

sua prominentia quam fulgore spectabiles, secundo loco intuentis oculos perstringunt. Ultra characteres adumbratur lamella figuræ quasi pyramidalis vel potius coniformis ex auro quoque facta, quam in se conspicuam, etiam observabilem reddunt duæ lineæ, quarum quæ propior characteribus est simplex, quæ remotior autem punctata sive laciniosa est. Intra lamellam hanc pyramidalem seu coniformem, continetur area plana & æqua, quæ per chrystallum hominem gravis & tristioris vultûs, caput in dextram parum inclinantem, brachia nudum, ambabusque manibus bina sceptra tenentem repræsentat, quæ infra delineati hominis pugnos in circulo coeuntia, surgunt supra humeros in duo divisa fastigia, quibus cum lilio aliqua similitudo est. Denique vertex hujus iconis non minus spectabilis est, ob caput piscis alicujus, vel belluæ marinæ, quod repræsentat; ex cujus rictu tubus exit, cujus orificii diametrum paxillulus aureus transecans, in eum finem aptatus videtur, ut prototypus, ejus ope retinaculi pendens, ad libitum gestantis spectandus dependeret. Notandum porro est belluino isti capiti, sive quid reale repræsentet, sive fictum ab artifice fuerit, deesse inferiorem mandibulam, cujus vicem in prototypo supplet planities parum extans, in qua quasi squamæ delineatæ videntur, ut ostenditur in icone II.

Porro lineæ omnes, quibus, sive in encausto, sive in assula gemmea, puta smaragdi, hominis facies, brachia, manus, oculi, (qui jam sine orbitis vacui spectantur) sceptra, pileus delineantur, & nihil non præterea, quod album in delineati hominis ectypo apparet, in prototypo ex auro omnia solida sunt. Literæ etiam *inscriptionis*, quæ in ectypis I & III, paulo majores quam in prototypo sunt, ut speciosius se ostenderent, exhibentur, ad limbi laminam (quæ utrinque perpetua fabrica est) & lamellam coniformem interiorem hinc illinc continuantur, & se inter etiam junctæ videntur in locis prototypi interlinearibus, quos puncta interlinearia hic infra designant.

✠ A.E::L.F.R.E::D::ME.C.HE.HT.G.E.W::Y::R.C.A.N

Ob majorem quoque illius firmitatem, *Romanum* istud sive v sive y in ultima voce inscriptionis quasi in cornua, sive floris formam infra supraque divaricatum formatur, ut vicinos utrinque characteres commodius prehenderet. porro quod elegantem operis structuram ostendit, chrystallo, quæ nitet per interstitia, quæ literas aureas intercedunt, spectantium oculi mirifice delectantur.

Icon secunda, quam ad me delineatam pro humanitate sua misit doctissimus *Musgravius*, inferiorem planitiem sive faciem aversam prototypi ostendit, quæ in ambitu undique, quàm obversa, paulo extensior, quasi fundus integri operis considerari potest.

In hac vero planitie cernitur *lilium*, lamina in aurea affabre cœlatum, è cujus radice emergens caulis duo emittit folia; dein flores, qui supremam laminam pertingunt, quæ quidem lamina perinde ac chrystallus, qui delineato homini in superiori operis planitie obducitur, foliolis aureis limbi undique constricta in suo fixus & stabilis loco tenetur.

Icon III. quam ad me etiam misit *Musgravius*, profunditatem operis ostendit, ut & alterum limbi literarum, & lamellæ coniformis duabus cum lineis insignitæ prospectum. Dimensiones autem si requiras operis,

			Poll.
Longitudo ejus inter. A & B.	icon. I, II.	est	2, 44.
Latitudo inter C. & D.	icon. I, II.		1, 20.
Profunditas inter E. & F.	icon. III.		0, 46.

sin autem quantum pendeat scire velis, totum in aurificis statera examinatum tredecim circiter drachmas pendere judicatur; at deducto chrystalli vel assulæ gemmeæ, in qua homo delineatur pondere, unciam plus minus. Repertum erat prope * **Athelney**, pagi *Somersetensis* oppidum, ab *Ælfredo* R. frequentatum. Prototypum possidet honorabilis Vir —— *Palmer*, Tribunus militum, qui *Fairfeldi* in eodem pago degit, quo humaniter indulgente, eum pluries inspexerunt *Harleyus* & *Musgravius*, quibus humanissimis viris ejus descriptionem gratus refero ac-

* Vel *Achelney*. *Sax*. Æþelinga-igge, & Æþelinga-ýge. de quo sic chron. *Sax*. *Gibs*. in anno M.D.CCCLXXVIII. And þær on Eastron worhte Ælfred cyning little werede geweorc æt Æþelinga-igge. De Æþelinga-igge autem sic in nominum locorum explicatione Cl. *Gibs*. Æþelingaeg, Ass. Æþelingaeige, F. Adelingia, *M*. Eþelingeie, *Hunt*. *W*. Edelingeheie, *E*. Eþelingheie, *B*. i. e. nobilium insula, Hodie Achelney in agro Sumersætensi. de quo hæc habet Asserius Menevensis: Nam cum de necessitate animæ suæ solito cogitaret, inter cætera diuturna ⁊ nocturna bona quibus assidue ⁊ maxime studebat. duo monasteria construere imperavit: unum monachorum in loco qui dicitur Æþelingaeg. quod per maxima gronnia paludosissima ⁊ intransmeabili ⁊ aquis undique circum cingitur. ad quod nullo modo aliquis accedere potest nisi cauticis, aut etiam per unum pontem qui inter duas alias arces operosa protelatione constructus est. in cujus pontis occidentali limine arx munitissima præfati regis imperio pulcherrima operatione consita est. in quo monasterio diversi generis monachos undique congregavit ⁊ in eodem collocavit:.

 ceptam,

Digitized by Google

ceptam. Quoad opificium autem, tam elegans quidem id eſt & perfectum, ut ejus antiquitatem in dubium vocandi doctis nonnullis occaſionem dederit, etſi *Ælfredi* regis hoc olim fuiſſe peculium, ex quo primum vidi, nunquam dubitavi. Quoad hominem in eo delineatum, certe ſumma ea in ejus ore gravitas & bina ſceptra poteſtatis, quam *Chriſto* Pater tam in cœlis quam in terris dedit, ſymbola, faciunt ut credam eam *Jeſu* eſſe imaginem, quem forſan dum *Romæ* verſaretur, ab egregio aliquo artifice delineatum eſſe voluit, pro pietate ſua *Ælfredus*. Vel forſan *Papæ* imago eſſe poſſit, qui eum *clitonem* unice amavit, & quaſi prophetici ſpiritus plenus in regem apud *Romam* conſecravit, viventibus adhuc fratribus *Æthelbaldo* & *Æthelbryhto*.

Sed ut eo redeam, unde hujus monumenti gratia digreſſus eram, non chartæ tantum, ſed codd. qui poſt *Ælfredi* tempora ſcripti ſunt, *Gallicas* vel *Italicas* literas in uſu fuiſſe apud *Anglo-Saxones* oſtendunt. Scriptura * *S. Dunſtani*, qui floruit ab anno dom. D.CCCC.LXXXVIII. quam ex MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. D. II. 19. cum picto ab eo *Jeſu*, ad cujus pedes ipſe provolutus cernitur, hic exhibemus, id luculente monſtrat; utpote in qua ſ longum, & ſt occurrunt: Codex etiam *Wigornienſis*, qui inter *codd. Junianos* in eâdem bibliothecâ reponitur id monſtrat, ubi in initio, medio & fine vocum, ſt. ſr. s. r. f. g. frequenter occurrunt: ut, p. 43. a. Criſt is ealles mancynnes ƿultum. ---- ⁊ him aþancian ðære mildheortnyſſe. & b. Deus in adiutorium meum intende domine ad adiuuandum me feſtina. Sic in *Capp. Canonicorum.* IV. be cineſtole. XIII. be preoſtan. XVIII. Item ad ſacerdotes. XXV. de officiis diurnalium nocturnalium orarum. XXXV. be cirican. XL. be ðæs mæſſe preoſtes geſceadƿiſneſſe. Codicem autem *Wigornienſem* poſt *Eadgari* R. exceſſum ſcriptum eſſe conſtat ex X. cap. be gereſan, ubi ſic legitur; ſyððan Eadgar geendode. *Eadgarus* autem mortuus eſt an. dom. D.CCCC.LXXV. In capitulo etiam XX. SINODALIA DECRETA, inſcripto, verſus finem mentio fit *Dunſtani*, in his verbis: Dunſtan gedemede ꝥ ſe mæſſe preoſt. *&c.* Sic quoque in tomo III homiliarum *Sax.* qui aſſervatur inter *codd. Junianos*, eædem literæ paſſim occurrunt: ut, ſ. r. f. ſt. g. in hac periodo. on ðere ilcan nihte godes engel undyde ða loca ðæs cweartennes. ⁊ bodiaþ þam folce lifes ƿord. Sic in alio loco, þera Apoſtola forƿyrd; & alibi, fela ſind þera rihtƿiſra gedrecced-neſſa. occurrunt etiam eædem literæ in computo ſcripto ante librum homiliarum, qui extat inter *libb. Junianos* 99. qui quidem computus ſcriptus erat ab *Edrico*, monacho *Wigorn.* ut conſtat ex IX calend. decembris; ubi paulo, ut videtur, recentiori manu hæc verba ſcripta leguntur: *Obiit Edricus monachus, & ſacerdos, qui ſcripſit hunc computum.* occurrunt quoque in ipſo libro, præſertim in iis, quæ *Latine* ſunt ſcripta. Et in exemplari *Ælfredanæ* verſionis eccleſ. hiſt. *Bedæ*, quod extat in bibl. *C. C. C. Oxon.* ſ. quoque cernitur in initio, medio, & fine vocabulorum: ut, in ſyx. ſpa. biſcope. lareopas. ſt etiam ſæpe occurrit: ut in ſtream. ſyxſta. æfæſtnese. s etiam ſcribitur in principio, medio, & fine: ut in ſpyþe. scs. fæste. þysse. mæsse. pæs. ſylfes. friþes. st etiam occurrit, ut ſupra in fæste. ſr etiam in iſto MS. cernitur: ut in bliſſiende. þyſſum. *&c.* Quibus addas rubricas in majuſculis Italicæ, vel Romanæ formæ ſcriptas: ut INCIPIT ECCLESIASTICE HISTORIE GENTIS ANGLORUM LIBER QUINTUS. Porro occurrunt hæ literæ in quamplurimis aliis MSS. bibl. *Bodleyanæ*: ut in evang. *Hatton.* in *Ælfrici* pentateucho, *Laud.* E. 19. in codice *Canones pœnitentiales* inſcripto, *Laud.* F. 17. in chronico, *Laud.* E. 80. in evangg. *Sax.* NE. F. III. 15. & in cod. MS Sermonum *Saxonicorum*, qui extat in bibl. *Lambethana*: ut in criſt, iuſtificatus, Fol. 53. b. & ſimilia in aliis locis. Denique hujus *Gallico-Romanæ* manus, quæ primum *Ælfredo* regnante apud Anglos inolere, dein ſub *Eadwardo*, confeſſore dicto, obtinere cœpit, & demum *Gullhialmo* primo ſummâ rerum potito, prorſus obtinuit, multa exemplaria extant, quæ non multo ante *conquiſitionem* ſub *Eadwardo*, Confeſſore dicto, qui in *Normannia* enutritus in *Gallum* quaſi tranſiit, vel haud multo poſt eam ſcripta eſſe conſtat. Poſſident *Wellenſis* eccleſiæ Decanus & Capitulum, nobiliſſimum hujus manûs exemplar, quod, ut cum *Ingulpho* loquar, *pulcherrimum, maxime legibile, & aſpectu jucundum eſt*: & ad me mittendas curavere humaniſſimi & doctiſſimi viri *Edwinus Sandys*, & *Richardus Healy*, illius eccleſiæ alter archidiaconus, alter ſeneſchallus, nonnullas chartas, quas integra infra dabo, in hac manu exquiſitiſſime deſcriptas, quarum ſpecimen habeo, fig. I.

Hujus etiam manus exemplar pulchrum ſupereſt in libro illo *Scaccariæ* cenſuali, vulgo dicto † **Doomes day book**, cujus etiam ſpecimen, ut lectori antiquorum ſtudioſo gratiſſimum in

---

* In eadem pagina habetur hæc nota in manu paulo, ut fas eſt credere, recentiori: *Pictura & ſcriptura hujus pagine ſubtus viſa, eſt de propria manu ſci Dunſtani.*

† De quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* Anno M.LXXXV. Æfter ðiſum hæfde ſe cyng mycel geþeaht. and ſpiþe deope ſpæce ƿiþ his ƿitan ymbe þis land hu hit ƿære geſett. oððe mid hƿilcon mannon. Sende ða ofer eall Engla land into ælcere ſcire his men. ⁊ lett agan ut hu fela hundred hyda ƿæron innon ðære ſcire. oððe hƿet ſe cyng him ſylf hæfde landes. ⁊ orfes innan ðam lande. oððe hƿilce gerihtæ he ahte to habbanne to tƿelf monðum of ðære ſcire. Eac he lett geƿritan hu mycel landes his Arcebiſcopas hæfdon. ⁊ his leod-biſcopas. ⁊ his abbotas. ⁊ his eorlas. and þeah ic hit lengre telle. hƿæt oððe hu mycel ælc mann hæfde ðe lande-ſittende ƿæs innan Engla lande. on lande oððe on orfe. and hu mycel feos hit ƿære ƿurþ. ſƿa ſƿyþe nearƿelice he hit lett ut aſpyrian. ꝥ næs an ælpig hide, ne an gyrde

fig.

Pictura S^ti. Dunstani, è Cod. MS Bibl. Bodl. OX. NE. D. II. 19.

Pictura et scriptura huius pagine subtus uisa : est de propria manu sci dunstani.

Digitized by Google

Fig. VI. E Codice MS^to Bibliothecæ Lambethanæ.

hic dicendum est de quadragesima
ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies
salutis et cetera. Gode men nu beoð icumen
þa bi cumeliche dases 7 þa halie dases uppen us
gif ye yulle us seolue þer is þer ye masen on
þisse gastliche dasen ibeten ure sunne þet ye
abbet idon ernisse þurh þe licome lust hat
dases beoð isett us to muchele helpe 7 to fre
fre al moncun. al sya moyses þe hehte heom
feste þes dases uppon þe munte of synai þet he
nefre ne ete mennisses metes for drihtenes
luue. 7 ec crist hit walde habben idon. est þan
drihten him bi tahte tya stanene tables breode
on hwulche godalmihti heofde iwriten þa ten
lase þe þa israelisce folc sceolde halden þa he heom
ledde of egipte londe. þer weren i þer oðres tables
sunderliche. iii. ibede þa weren. Audi israel: Dominus deus
tuus unus est. Sed Non habebis nomen dei tui
in uanum. Tercium Obserua diem sabbati
þet is on englisce þereð se israelisce bem þet uis bu
ten an god on heofene 7 on eorðan 7 ouer alle
þing hine se sceule yurþian 7 þer sumen 7 luui

Fig. VII. Ex Eodem Cod. Bibl. Lambethanæ.

———— Pa
nem nostrum cotidianum da nobis ho
die. Gif us to dei ure deyes bred. Lauerd god
al ure red gif us ure liuenaðe 7 to þe fleisce
scrud 7 clað. Bred on gastlice is lar spel to us
fulyist for alse me fet þe fleis yið uten mid
mete and clade al abuten. sya bihoueð
þe saule fode: mid godes yordes mid gode
mode. Godes songes beoð alle gode to þere
saule heo senden fode. þe hit agen to geme.
7 god soll þer mid iqueme. þenne me ure
saule lisen. þe ure lauerd us hus haueð ige
uen. þe lusste nulleð þesne red ys liche he
seal yurðen ded. for þe saule of him: is for
loren. 7 þe sorge is him bi noren. 7 fereð in
to helle mid eche ya: ut ne cumeð he nefre
ma. Ah lauerd god þer ure bone þat of ure
sunne make us clene. þat he us geue alsya
he mei: þat us bihoueð ulehe dei. to liue 7 to
saule ure fode. ~~7 ure fode~~ 7 him luuien mid
clene mode. ————

Fig. VIII. Alphabetum è Cod. Semi-Sax. Bibl. Cott. D. 5.

Specimen E Cod. MS. combusto Coll. Trin. Cant.

Lucifer ecce cecidit fons ille sophie.
Cuius prima mora pie spirauit martha marie.
Dux hic robertus pro pastorale cacumen
Effigiens aquilam solis penetrauit acumen
Pastor oues refouens. qui pinguia membra cella
Signaculum corhabens et commissa labella.
Non capiti hic oleo fraudis conuentum iungit
laudibus ypocritis non luce uepharia supplicet
Et torquere uolens ligna uigilante tuorem
Ipsius cum alterius moderamine pacis amorem
Arguere didicit scelerum cohibere sophistas.
Syrenes fugiens et fugientem cum charitas.
Calibus adlisis constans adleta probatus.
Floruit ut palma qui cedrus multiplicatur.
Celitus indulta sic prematur monimenta.
Fenore multiplici soluit commissa talenta.
Plangentibus hic dignus plus et plangendis uno
Sobrietas pietas facundia fama fauores.
Ibremitas et amor moderancia uinus honores.
Forma. facessia. magnificencia. regla morum.
Gracia gratia spiritualia dona bonorum.
Singula que fuerant hic illustra uigente:
In fo subiecto parite cecidere cadente.
Ergo sequax patris bene patrizasse uidetur.
In patre solium iam soli: clarete meretur.

Aluere prior doctor morum. forma fore bonorum. uita. ubi. ope.
Informator tui gregis. ubi docet actu regis. uita dans priscie
Carne putris carni dum carne domas aspre.
Iam solutus carne tui celo gaudes uiuere.
Cuncto Roberte pater pie psimui pringere.

Digitized by Google

Digitized by Google

C. Specimen desumptum ex originali charta fundationis Ecclesiæ Norwicensis.

NOMINA: ARCHIEPORUM: ET: EPORUM:

EGO ANSELMUS ARCHIEPS CANTUARIE	SUBCRIPSI.	✝
EGO GERARDUS EBORACENSIS ARCHIEPS	SUBCRIPSI.	✝
EGO GUNDULPHUS ROVECESTRENSIS EPS	SUBSCRIPSI.	✝
EGO MAURICIUS LONDONIENSIS EPS.	SUBCRIPSI.	✝
EGO ROBERTUS LINCOLNIENSIS EPS	SUBCRIPSI.	✝
EGO SAMPSON WYGRECESTRENSIS EPS.	SUBCRIPSI.	✝
EGO JOHANNES BATHONIENSIS EPS	SUBCRIPSI.	✝

D. Specimen chartæ R. Æthelredi de fundatione Ecclesiæ Eynshamensis.

Carta Regis Æthelredi de fundatione huius Ecclesie.

PX Dominante per cuncta in summa omnium dignitate xpo
salvatore nostro universaliter creatore. Æthelredus
gra dei eiusque misericordia rex totius regni anglorum &
devotissime ecclesie defensor humilisque adiutor omnibus
ecclesiastice pietatis ordinibus seu sclavis potentatus dig-
nitatibus in xpo dno pacis & beatitudinis perennia
[illegible]
lucrari una cum dei sacerdotibus & consiliariis nris
vitam plus solito semetipsos dei in nos euplacare cum omnia bonorum operum
exhibitione & ab eius laudibus numquam desistere decrevi & qua in nris temporibus

Fig. IV. Specimen desumtum ex codice consuto Coll. Trin. Cantab.

Jhu est le fiz marie til ke tut le munde fist. de nus ert pite
eum si li plest. ke nos almes ne seit dampnes pur ul maufet.
Loud est you havest us boust. you madest al yis world of noust.
we bidden ye wid word and youst gsell and red. yat oure sole
ne be fur lore for no qued.
Sire deu u estes del. pere de tere ede cel. plus doux ke mel
kaunt il est chaud. a us u deum oblig sire au haut.
Loud est as you art kig. fad and soue of alle yig you yef us
alle god endeng and us loue. yat we mote to yi blisse alle com-
A un piler fu lie. e pur u pecheurs cumete. sire mia par charite
par amur ke u ne seu acumbre nuyt ne iour.
Ibounden e was to a piler. and al to torn was is her. sire tutt
pur charite fur godes loue milde bet yi swete cheres marie soue.
Mort de sour la crois suffri marie e seit tou le us. e se ke pe-
derent en conste de li le du laron. le un u cria tuit il out
perdou. li autre aual chet eu pu par fud.
Weet he yolede up on ye tre and wunden boyen two and pre.
to saue yo yat hile ben and hider ben comen. ihu yi
blisse us bi see for yi swete moder loue Amen.

Fig. V. Aliud ex Eodem Cod.

Quant seint nicholas out done.
quanke il out pur la mour dede.
A mist dunt soun chemin tint.
quant il en la cite par vint.
Touz les eueskes del regne.
esteyent iluc asemble.
Kar li ercevesche ke mort esteit.
ke cel onour tenu aveit.
Iluec erent asemble.
aky doveient le veske.
Ne saveient ou doner
ne se poeient acorder.
Cil le outtrement cil le volerent.
alle graunteient cil le disoient.
Un seint ercevesk ke i aueit.
ke le meilur fere deveit.
Cil manda graunt oreisouns.
fere agraunt afflicciouns.
Ke deu apertement moustreit.
alu le eveske durreit

: R. Spofforth Sculp:

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. I. Ex Archivis Ecclesiæ Cathedralis Wellensis.

Edward king gret harold erl. ⁊ Ælfnod abbot. ⁊ Godwine. ⁊
alle mine þeynes on sumersete frendlich. Ich quethe eou þich wille þ Gyse
bisop beo his biscopriches wrthe hear inne mid eou. And alch þare þinge.
þe þas þar mid richte to se byrad binnan porte ⁊ butan. mid saca. ⁊ mid
socna. swo wol ⁊ swo vorð swo hit em bissop him to voren formest
haued on calle þing. And ich bidde eou alle þat se him beon on fultome
Cristendom te spekene loc whar hit þarf sy. ⁊ eower fultumes beþurse
eallswo ich secwyppenthe eow habben þat se him on fultume beon willen.
And gif what sy mid unlage out of þan bissopriche seydon. sy hit
londe oþer an oððe þinge þar fulstan him vor minan luuen þ hit in
on styn cume swo swo se for gode witen þat hat richt sy. God eu alle
sehealde.

Fig. II. Ex Libro SCACCARIÆ censuali, vulgo DOOMS-DAY-BOOK.

VII TERRA ECCLE DE ABENDONE In Wenefelle hund.
ABBATIA DE ABENDONE ht in hille. ii. hid. q̃s tenuit de feudo Turchilli. 7 Warin ten de abbe. Tra. ẽ. iii. car. Ibi e in dñio. i. car. 7 v. uilli 7 iii. bord hñt. i. car. Ibi. xii. ac pti. Valuit. xxx. solid. Modo. xl solid.

VIII TERRA ECCLE DE BERTONE. In Cmeshelle hd.
ABBATIA DE BERTONE ten in Aldulvestreu. ii. hid. Alnud T.R.E. Tra ẽ. iii. car. In dñio. ii. car. 7 vi. uilli 7 iiii. bord cu. ii. car. T.R.E. ualb. xl. sol. 7 post. x sol. Modo xxx. solid. Anc tra dedit Leuric com ecclie.

IX TERRA ECCLE DE MALMESBERIE.
ABBATIA DE MALMESBERIE ten Hunecota. ii. hid. Tra. i. car. Ibi e in dñio. ii. car. 7 iiii. servi. 7 viii. uilli cu. iii. bord hnt. iii. car. Ibi molin de. viii. solid. 7 xvi. ac pti. Valuit. xxx. solid. Modo. l. solid. Uluum monach tenuit 7 ipse dedit ecclie q̃do factus ẽ monachus.

a b c d e f g h i j l m n o p q r s t u w
w x y z 7 & A A B C D E F G
H I L M N O P Q R S
T U V W X Y Z 7 & &
A A B C D E
F G G H I L M
M N D O P Q R
S T U U W W

B. SPECIMEN chartæ historicæ de Wulstano Episcopo, ex archivis Ecclesiæ Cathedralis Wigorniensis.

Largiflua dī onipotentis grā pordinante: & beata sēpq: uirgine maria ut fas ē credere suffragante adiuncta simul beati osuualdi intcessione. ALDREDO archi epc uenerabilē uiru Wulstanū nondū adepiscopat apicē electū edituū constituit uuigorniensis ecclie. Uidit enim illo castitatē uigere. aliasq: diuersas uirtutes in eo mansionē habere. Illū laude dignis morib; pdictū fore. nec suā uitā ceteroz ducere more. Mundanā omnino pompā despicere & celestē duntaxat inhianter concupiscere. Unde ñ solū ab ipso aldredo archi epo. uerū etiā ab omnib; regib; uidelic & ducib; & pncipib; honorabat & summo ——— &c.

A. SPECIMEN e codice Wigorniensi sumptum, qui inter libros Iunianos extat, Oxon.

Anno ab incarnatione dñi mill. LXX. vi. Indictione xiiii. Regnante in brittannia gloriosissimo rege willelmo presidente cantuarię lanfranco totius brittannię primate. in eboraco uero thoma archi epo. eo inq anno in festis aplis habita ē sinodus wintonie cuocata ab eodē cantuariensis ecclę pmate. in q̃ frũ nrĩs ailrica cicestrensis quondā epi causa canonice definita. & ad certū finē pducta ē. Decretūq ē ut null canonic uxorē habeat. Sacerdotū u in castellis t in uicis habitantiū habentes uxores ñ cogant ut dimittant. ñ habentes interdicant ut habeant

C. Alphabetum sumptum ex originali charta fundationis ecclesiæ Norvicensis.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M.
N. O. P. R. S. T. V. U. W. X.

M Burg. sculp.

Digitized by Google

Digitized by Google

fig. II. exhibendum curare mei muneris esse existimo. Specimen hoc Domesdayanum sequuntur alia nonnulla, è quibus ob nitorem suum exemplaria quoque esse à me addenda æquum puto. Horum agmen ducit istud concilii *Winton.* quod extat codicis *Wigorniensis* folio 4. Dein sequitur specimen chartæ illius historicæ de sancto *Wulstano* episcopo, quam, auctore viro maximo *Gulielmo Hopkins* S. T. P. & ecclesiæ Cath. *Wigorn.* præbendario, in *Anglia* sua *Sacra* publicavit immortalis memoriæ *H. Whartonus.* Tertio specimen dandum etiam censemus ex elegantissima charta originali fundationis ecclesiæ *Norwicensis*, quæ facta erat per *Herbertum* episcopum, Anno Dom. M.CI. regnante *Henrico* primo, qui chartam signavit & confirmavit. Hujus chartæ mihi copiam fecit cl. vir *Th. Tanner* A. M. coll. Omnium Animarum, quod Oxoniæ est, Socius dignissimus, & antiquæ literaturæ apud *Anglos* instaurator egregius. Quarto sequitur specimen chartæ *R. Æthelredi* de fundatione ecclesiæ *Eynesbamensis*, prout descripta extat in vetusto registro cœnobii *Eynesbamensis*, quod jam possidet Decanus, & cap. ecclesiæ Cath. Christi apud *Oxonienses*. Hæc autem omnia ordine ponuntur fig. III. A. B. C. D. His alia succedunt ex cod. MS. consuto Coll. *Tr. Cant.* fig. IV, V. & è cod. pulcherrimo MS. homiliarum *Semi-Sax.* qui extat in bibl. *Lambethana*, fig. VI, VII. & VIII, Alphabetum codicis MS. *Semi-Sax.* bibl. *Cott.* Titus, D. 15. Literæ manûs, in quibus rhythmi, sive potius pseudorhythmi illi *Semi-Saxonici* codicis compacti, qui asservatur in bibl. Coll. *Trin. Cantabr.* ex quo nonnulla in hoc capite, & cap. XXIV, transcripsimus, istis cod. *Cott.* fig. VIII. expressis haud multum absimiles sunt, retentis adhuc *Saxonicis* p. ð. þ. ꝥ. quæ in omnibus *Anglo-Normannicis*, *Gallicanâ* manu scriptis, usitata diu manserunt. In omnibus, inquam, *Anglo-Normannicis* usurpata diu fuerunt post *conquisitionem* ista elementa; sed in *Normannicis* nunquam occurrunt MSS, quod eorum sonum & potestatem *Gallica* lingua, ut jam nunc non agnoscit; ita nec in anteactis istis temporibus agnovit. p autem & uu vel w, ut antea tradidi, promiscue in *Anglo-Normannicis* post expugnatam à *Normannis Angliam* usurpata erant. Hujus exempla peti possunt ex cod. Coll. *Trin. Cantabr.* compacto supra citato, ubi in homilia de *Adventu* p. 1. Sic legitur: to dai is cumen ðe holie tid ꝥ me clepeþ aduent. þanked be ure louerd ihu cst ða haueþ isend. and hit lasteþ þre wuke fulle. ⁊ sum del more. sequitur autem paulo post: ðe oþer pas on þe hold lage. ⁊ ðe ðridde pas on ðe newe lage. Sic quoque, men þe þaren wunede. wule gefare togenes him. t etiam & t in *Anglo-Normannicis* promiscue usurpantur, ut ex superiori exemplo patet. th etiam & þ vel ð pariter leguntur in istis MSS. & *Saxonicum* ⁊ quum ut in *Saxonicis* libb. excuditur, tum ut parum ab ista forma cum virgula transversa in aliam formam mutatur, (hoc modo * ⁊) in iis occurrit.

Hactenus de mutatione *Saxonicæ* manûs vel scripturæ, in *Gallicanam*; cujus postremum specimen ex archivis *Wellensibus* ad me etiam ab iisdem præstantissimis viris missum habes fig. IX. & si iis opus esset, & per sumptus liceret, etiam ex aliis MSS. specimina pulcherrima dare facile esset. Apud me enim habeo *Ælfrici* grammaticæ *Latino-Saxonicæ* exemplar vetustum, quod mihi vir literarum omnium, & speciatim *Saxonicarum* peritissimus *Agenhoensis* ecclesiæ in pago *Northamptoniensi* Rector dignissimus, *Matth. Hutton* S. T. P. pro sua humanitate, præstantissimi viri, & ejusdem ecclesiæ patroni *Thomæ Cartwright* armigeri nomine, à quo id acceperat, accommodavit. In quo quidem codice, quum in margine, tum in linearum intercapedine, multa vocabula & *Latina* & *Normannica* manu *Gallicâ* nitide scripta cernuntur. Nam † *Ingulpho* teste, quem monasterio *Croylandensi* præfecit *Normannus Conquæstor*, adeo exoleverat *Saxonica* manus, & neglecta plane viluerat, quod plurima chirographa *Saxonicâ* manu exarata, & ex chartaria desumpta junioribus tradi jusserit, ut ex iis ad legendum & scribendum *Saxonice* instructi, monasterii monumenta contra adversarios suos scirent allegare.

Ex iis autem, quæ in hoc capite dicta, & primi capitis tabella descripta sunt, constat ab *Ælfredi* temporibus, ex quibus *Saxonicam* manum in desuetudinem abiisse scribit *Ingulphus*, *Gallica* sive *Latina* elementa f. r. ſ. s. t. ſt. w. x. quibus addas q. g, quæ nonnunquam in *Semi-Saxonicis* & *Anglo-Normannicis* occurrunt, apud *Anglo-Saxones* recepta fuisse. imo *Italicum* a, & ab eo factum a, & *Italicum* e cum majusculis R. S. post *Ælfredum* ab exteris reducem, è *Romano* in *Saxonicum* alphabetum irrepsisse conjicio; propterea quod elementa ea me observasse non me-

---

landes. ne. furþon hit is sceame to tellanne. ac hit ne þuhte him nan sceame to donne. an oxe. ne an cu. ne an swyn næs belyfon. ꝥ næs gesett on his gewrite. ⁊ ealle þa gewrita wæron gebroht to him syþþan:. Sic in anno M.LXXXVI. He rixade ofer Englæ land. ⁊ hit mid his gewrcipe swa þurh-smeade. ꝥ næs an hid landes innan Englæ land. ꝥ he nyste hwa heo hæfde. oððe hwær heo wurþ wæs. ⁊ siððan on his gewrit gesætt. Vide quoque *Ingulphi* hist. *Croyland.* edit. *Oxon.* p. 79, 80. ex his penes lectorem sit judicare, An *Gulielmus* I, conquæstor dictus, in victos *Anglos*, necne, jure victoris usus est. * Character is, quo ET *Latinum* & *Anglo-Saxonicum* AND significantur, jugatus est, atque originis, ut videatur, *Runicæ*. coalescentibus enim duabus *Runis* ᛅ E, ᛏ T, nascitur illud ⁊. hoc est, quoad literas, ET; quoad sensum, AND. ipsa certe ligatura occurrit in *Runico* quodam monumento, ad *S. Brigidæ* fanum apud *Cumbrenses* prostanti. adeo ut inter elementa composita, quæ *vessur* & *slitrur* vocat *Wormius*, (lit. *Run.* cap. v.) illud ⁊ numerandum est. † Historiæ suæ paginâ 98.

mini in chartis ante id tempus scriptis, quales sunt, charta lacera *Æthelredi Merciorum* R. circa A. D. DCXCII. Charta *Osheri* reguli *Huicciorum*, circa A. D. DCXCII. Charta *Uhtredi* reguli *Huicciorum*. A. D. DCCLXVII. Charta *Offæ R. Merciorum*, A. D. DCCLXXV. Charta *Cænwulfi* R. *Merciorum*, A. D. DCCCXVI. Quæ omnes in archivis ecclesiæ *Wigorn.* laceræ, excisæ, aut hic illic obliteratæ, exceptâ chartâ *Offæ R. Merciorum*, quæ integra extat, etiamnum asservantur.

XIX. A mutatâ autem scribendi ratione, quâ ab *Anglo-Saxonica* puriori *Semi-Saxonica* & *Anglo-Normannica* se distinguunt, procedamus ad voces & phrases observandas; imprimis ad notandas voces, quarum ingenti numero, tam Borealium, quam Australium *Saxonum* sermonem dialecti istæ & ante & post *Conquæstum* corruperunt.

Harum tria genera sunt. Nam aliæ sunt *Gallo-Francicæ*, aliæ *Gallo-Latinæ*, aliæ denique *Danicæ*; quarum duo priora genera universa, vel tantum non universa, *Nortmanni*, qui vernaculum avitum suum dedicentes, omnia fere *Gallice* loqui diu affectarant, secum in *Angliam* introduxerunt. De *Danicis* autem, quarum haud exigua copia apud *Nortmannos* non potuit non manere, non tam facile judicatu est, quænam ex iis ante, & quæ post *Conquæstum*, quem scriptores nostri vocant, in usu esse cœperunt, exceptis forensibus paucis, & aliis nonnullis, quæ in chartis & istiusmodi monumentis *Nortmannicis* occurrunt. Incipiamus autem à *Gallo-Francicis*, quale est **grave**, *Francice* grab, *sepulcrum*: ut in *Tatiani* harmonia *Francica*, cap. 220, quom tho Simon Petrus folgenti ino inti ingieng in thas grabe, *venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introivit in sepulcrum.* Tho ingieng ther jungero thi ther er quam zi themo grabe, *tunc introivit & ille discipulus, qui venerat primus ad sepulcrum.* *Saxonice* autem sic vertuntur; piꝛoblice Simon Peꞇruꞅ come æfꞇeꞃ him. ⁊ eode inꞇo ðæꞃe byꞃgene. per byꞃgen etiam *Saxonice* redditur *sepulcrum* vel *monumentum* in historia *Lazari* sepulti & à mortuis resuscitati, *Joh.* XI. Hujusmodi est **to rost**, *assare*, & **rost-meat**, *caro assa*. nam *piscis assi*, Luc. XXIV, 42, in *Tatiani* harmonia vertitur girostites fisges; *Saxonice*, gebꞃædeꝺeꞃ fiꞅceꞅ. Sic in *Ælfrici* heptateucho, *Exod.* XII, 8, 9. & *comedent carnem illam assam igni*; & *sed assum tantum igni*, redduntur, and eaꞇon ealle ꝥ flæꞅc on fyꞃe gebꞃæꝺꝺ; &, ac ꞅyᵹ hyꞇ eall on fyꞃe gebꞃæꝺꝺ. Hujusmodi etiam est **cider**, *Gallice* du cidre, *vinum pomatium*, proculdubio à *Francico* cidari, *cicera*; ut in *Tatiani* harmonia; inti uuin noh cidari trinchit, *& vinum ciceramque non bibet.* nihil linguis universis communius est, quam vocum generalium in specialem significationem, usu præscribente, transitio. **Softe**, *lenis*, *facilis*, *mitis*, chron. *Sax. Gibs.* M.LXXXVII. *Francice* samft, sanft, *Kiliano* saft, saecht; unde *Francicum* unsamfꞇ, unsemfꞇ, unsenfꞇ, unsanfꞇ, *arduus*, *difficilis*. Ant, *&*, *Francice* enti. Wou, *Anglice* **how**, *Francice* wio, wiou. wou ho þoleꝺon martirdom, in vita sanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, in MS. cod. consuto coll. *Trin. Cantabr.* Messagers, ibid. *nuntii*, *Anglice* **messengers**, i. e. *mensagers*, vel forsan *mitsagers*, verbale à mitsagan, metsagan, medsagan. Ase, asa, nunc **as**, *sicut*, *Francice* als. ib. **wune**, *gaudium*: ðe Noꞃice hiꞃe feꝺꝺe wiꝺ well muchele wune, ibid. *Francice* wunna, winna, *gaudium*. de quo *Junius* in observationibus in *Willeramum* p. 51. Leuemon, *Anglice* **lemmon**, *concubina*, ibidem. ho scal be my leuemon, **she shall be my lemmon.** &, meiꝺan my leuemon you scal be. ibid. *leuemon* autem videtur componi ex *Francico* lief vel lif. *Tatian.* XIV. liob. *Sax.* leof, *dilectus*, *gratus*, *acceptus*, & mon, man, *homo*. vel ex leue, *amor*, & mon, man; nam in *Anglo-Normannicis* tam *amasium*, quam *amasiam* significat. Snelle, *celeres*, *diligentes*, *agiles*, ibid. *Francice* snell, snello, *celer*. þe sergaunz weren snelle ant brotten hire son. *Angl.* **the servants were quick and soon brought her.** **To curse**, **cursed**, *maledicere*, *execrari*, *maledictus*, *execratus*. Chron. *Sax. Gibs.* In *Saxonicis* semper aꞃyᵹan, aꞃyꞃgeꝺ. unde *Semi-Saxonicum* awaꞃieꝺ: awaꞃieꝺ woꞃþe þine goꝺeꞃ, **cursed be thy gods**, vita *S. Margaretæ*. Barun, baron, *vir*, *maritus*, *homo*; *Francice bar*, *baro*; ut in evang. harmon. *Cotton.* sive in *Francicum*, sive in vetustiorem *Saxonicum* verso, *Petrus* apostolus bis vocatur bar uurꝺig gumo, vel bar uuûrꝺig gumo; XXXV, & LV, *dignus ille vir Petrus.* Hic autem bar & gumo synonyma poetice junguntur in eadem oratione, secundum cap. XXIII, reg. XXIV. Inde adhuc termini apud nos *forenses* baron & femme, *vir* & *uxor*; & *proceres* regni, qui, ut cum *Feudistis* loquar, *homines regis* sunt, & regiæ majestati hominium vel homagium jurant, *Barones regis* & *regni* vocantur.

* Seyntz vos ke alez par mer,	*Vos qui per mare peregre proficiscimini,*
De ceꞇ † barun oiez parler,	*Audite, dum loquar de hoc viro,*
Ke ꞇanꞇ esꞇ par ꞇuꞇ socurable,	*Qui ubique succurrere potest,*
Eke en mer esꞇ ꞇanꞇ aiꝺable.	*Et qui per mare tantus est ad suppetias ferendas.*

Hæc ex antiquo carmine de vita *Sancti Nicolai*, de quo infra. Tenꞃeꞃie, *census*, chron. *Sax. Gibs.* anno MCXXXVII. *Stephano* dominante. hi læiꝺen gæilꝺeꞃ on þe ꞇuneꞅ æuꞃeu pile. ⁊ clepeꝺen iꞇ ꞇenꞃeꞃie. *imposuerunt tributa oppidis valde frequenter, & impositionem istam vocarunt* tenꞃeꞃie. De hoc autem ꞇenꞃeꞃie ita pro modestia & candore suo doctissimus interpres, nondum in *Francicis* versatus: *bujus vocis significatio mihi plane incognita.* Vox enim *Franco-Theotisca*

* Nunc *Seigneurs.* † Scilicet de *Sancto Nicolao*, è cujus vita *Gallice* conscripta hæc hauriuntur.

est,

est, ex *Francico* tense vel tinse, *tributum, census*; & rice, quod quum *regem*, tum *regnum* significat, composita. tenserice autem in tenserige versum, liquescente g, mutatur facile in tenserie, ut *Saxonicum* Suþriice, scriptum Suþrige, facile tandem mutatum erat in nostrum **Surrey**, vel forsan hybrida vox est, ex tense & *Gallico* rei, nunc roi, composita. & sic *censum* vel tributum regis denotat. Quod vero *tense* significationem *census* habet, constat ex harmonia evangg. *Cott.* XXXIX, quamun into Kapharnaum, thar fundun sia enna cuningef thegan uulancan under tham uuerode. thiu Symon Petruse quat that hie uuari gisendid tharod, that hi thar gimanodi manno gihuilican thero hobid scatto, thia sia te them hobe scoldun tinsi geldan, *venerunt ad Capernaum, ubi invenerunt quendam ministrum Imperatoris insolentem inter populum, qui dicebat se esse Cæsaris primarium & egregium ministrum: dein Simonem Petrum allocutus, dixit se eo missum esse, ut omnes homines moneret census capitis,* [didrachmatis,] *quem tributi nomine aulæ solvere deberent.* So thu that erist mugi fiski fahan, so tiuh thu thena fan them fluode, te thi ant-klemmi im thiu kinni, thar maht thu undar them kafton niman gulbina scattos that thu forgeldan maht them manne te gimuodie minan endi thinan tinseo so huilican so hie us tosuokit, *piscem, quem primum capere possis, è mari extrahe; tum unco genas prehende, ubi inter fauces sumes aureum nummum, quem homini pro meo & tuo tributo possis dare, quantumcunque sit, quod à nobis requirat.* Sic XLVI, nu uui thi fragon sculun riki theodon, huilik reht habit thie Kesur fan Rumu, thi im to te theson Kuninge-herod tinsi suokit, *nunc à te percontari debemus rex patriæ, quodnam jus habet imperator Romanus, qui sibi in hoc regno censum quærit.*

XX. A *Gallo-Francicis* autem transeamus ad *Gallo-Latinas* voces, quas in *Semi-Saxonicam Normannica* lingua intulit. id genus sunt, quæ in chron. *Saxon. Gibs.* leguntur, nomina mensium *Latina*, ut in anno MXII, toforan þam monþe August. anno MXLIV. on ðisum ilcum geare forþferde Ælfstan Abbot sce Augustine, non. Julii. MXIV, III non. Febr. MXLII, 7 ða wæron Eastron on III. non. Apr. MXLVII, on ðisum geare forþferde Godwine eorl on XVII. Kl. Mai. MLXI, on ðisum geare forþferde Godwine. b. æt sce Martine on VII idus Nov. MLXX. he wæs gehadod IV kal. septembris. M.C.VII. idus Januarii. MCXVII. on ðære nihte kl. Decembris. Huc referenda etiam sunt festorum nomina *Latina*; ut parche vel pascha, chron. *Sax. Gibs.* MXII. on ðone sunnan efen octabas paschæ. MXV. ða toforan Natiuitas sce Marie massan. MLXXVII. anre niht ær Assumptio sce Marie. M.XCIX. 7 Osmond biscop of Scarbyrig innan Aduent forþferde. MCII, MCV, MCVI, *Natalis Domini*, quod *Saxonice* midwinter mæsse-dæg, *Semi-Saxonice* cristes mæsse vocatus erat. Natiuiteþ *Gallo-Latine* dicitur. Sic anno MCXVIII, *festum Circumcisionis & baptismi Domini* vocatur theophanie; on ðison geare on ðære sucon Deophanie wæs anes æfenes swiþe micel lihting. MXXIII. þ wæs þes dæiges Annuntiatio s. Marie. MX. Dis wæs on ðam dæg prima ascensio Dni. Alia etiam nomina *Latina*, & à *Latinis* formata occurrunt, quæ huc spectant: ut anno MXII, on sce Paulus mynstre. MXXIII, Æþelnoþ Arceb. ferede sce Ælfeges reliquias to Cantwara byrig of Lundene. MLXX, 7 bebead þam biscopan ðe þær cumene wæron be þas Arceb. L. hæse ða seoffire to * donde. MLXX, Concilium; ut toforan eallan þam Concilium ðe ðar gegadered wæs. Sic anno MCXIX, se riððan to sce Lucas mæssan evangelista com into France to Ræms. and ðær heold Concilium. Anno autem MCXXV, *Concilium* emollitur in *Concilie*; ut and riððan he heold his Concilie on Lundene. Sic autem à ge-mot & mot, quæ *Conventus* tam ecclesiasticos, quam civiles apud *Anglo-Saxones* significabant, *Normanno-Saxonice* ventum est ad *Concilium* & *Concilie*, nunc **Councill**. Hujusmodi etiam sunt *capitulan*; ut, Anes dages se abbot eode into capitulan. 7 hi comon into capitulan, MLXXXIII. Chor, ut, þa frencisce men bræcen þone chor. ibid. Gradan; ut swa þ blod com of þam weofode uppon þam gradan, ibid. Clerecer, clere & clere-hades man, M.LXXXV, MCXIII. Corona, de quo infra, nunc **crown**, MLXXXV. her se cing bær his corona. Cœna domini MCVI. Mid processiun MCIII. Castelas. MLXIX. Castelmen, MLXXV, & Castele. *ibid.* Candel, in Candelmæssan, MXIV. Capelein; ut, þær cynges capelein, MCXIV. infra kinges hird clere, MCXXIII. Litania major, MCIX. prior, MC.VII, MCXXIII. On octabas sce Iohannis euangelistæ, M.CXIV. Sepulchrum domini, MCXX. legat; ut, on þa ilca tyma com an legat of rome, MCXXIII. legat autem alibi *Saxonice* dicitur, sander man. Market: ut, at anne market, MCXXV. Canceler; ut, ða hwile þ se Arcebiscop wæs ut of lande gear se cing ðone biscop-rice of Baþe þes cwenes canceler Godefreiþe wæs gehaten, MCXXIII, MCXXXVII. Prioses, Canonias, Ærce-decnes, cellas, MCXXIX. Iustice; ut, 7 na iustice ne ded, *neque malos supplicio afficiebat*, MCXXXVII. Capited; ut, 7 heold micel Capited in the hus, *& hospitio apud se omnes liberaliter excepit*, M.CXXXVII. Rentes, privilegies, plantede, miracles, *ibid.* Emperic, cuntesse; ut, ðer efter com þe kinges dohter Henries. ðe hæfde ben Emperic on Alemaine. 7 nu wæs Cuntesse in Angou. ...... and sæhtleden wyd þemperice, *& fœdus fecerunt cum Imperatrice*, MCXL.

Hic autem duo notanda se offerunt, lector benevole; primo, morem non fuisse apud *Anglo-*

---

* *Semi-Saxonice* pro donne, vel doenne, ut supra in charta *Gullbialmi Conquæstoris* rioræn-de pro riorenne, & infra, to deminde pro to demenne. Occurrunt alia ejusmodi.

Saxones ante *conquæstum*, magnatum & principum uxores virorum suorum titulis insignire. Nam *regina* vocata erat [1] ðæs cyninges cwen, *regis conjux*, & non cyningenna; & *imperatrix* vel *augusta*, ðæs caseres cwen, *imperatoris uxor*, & non ut supra emperic, vel emperice. Usu vero obtinente transiit tandem communis vox cwen, *uxorem* significans, in specialem significationem ad denotandem *regis uxorem*, i. e. [2] *Reginam*. Quæ etiam emphatice vocari solebat, reo hlæfdig, hlæfdigea, hlæfdia, *Semi-Saxonice* hlæfdi, hlavdi, nunc **lady**. *domina*. Sic in duabus chartis *Edithæ R.* quæ descriptæ extant in manu *Gallica*, in MS. eccles. Cath. *Wellensis*, altera sic incipit: Edith seo hlavedi Eadwardes kinges lefe gret, *&c.* Altera autem sic: Eadgyþ se hlavdige gret Harold Erl min brodor. Quo nomine quoque *Procerum* omnium *conjuges* in scriptoribus non raro honorificantur. Verum la royne, nunc la reine, la ducherre, la cunterre, nunc la countesse, la marquire, la chancelrere, & id genus omnia, à *Normannis* sive *Gallis* in sermonem nostrum allata sunt, qui novâ linguâ, novis moribus, novis institutis & legibus labescentem prius australem *Saxonicam*, ex *Semi-Saxonica* quam voco dialecto, in *Anglicanam* planè converterunt. secundo notandum est à vocabulis *Emperic* & Iustice, c apud *Anglo-Normannos* in *Gallo-Latinorum* fine sonuisse ut s *Romanorum*. Unde forsan in *Runarum* alphabeto quod extat in bibliotheca *Cotton. Vitellius*, A. 12. tertium elementum, quod respondet *Latinorum* & *Anglo-Saxonum* c, designatur per *Cimbrorum* veterum sigma ᚴ. ut in hæc tabella videre est:

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V. X.Y.Z.

superioribus addas pais, nunc **peace**, MCXXXV. twerow, M.CXXXVII. curt, *Anglice* **court**, à *Latino cors*, *chors*, *cohors*. Norice, nunc **nurse**, *nutrix*, & noricescep: ut enim *Franci* habent land, & landscepi, *regio*, & istiusmodi multa: sic *Franco-Galli*, & ab iis Normanni norice, & noricescep. þe norice hire fedde... asa witte is noricescep; vita *S. Margaritæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, quæ extat in MS. cod. consuto bibl. *Trin. Coll. Cantabr.* Sergaunz, nunc **sergeantes**, *servientes*. ðe sergaunz eden ase he am bed, *Anglice* **the serjeants** [**servants**] **went as he bid them.** ðe sergaunz deden ar ernde, **the serjeants did their errand.** ib. pine, pin, *pœna*, *dolor*, *tormentum*, *cruciatus*. pinan, *torquere*. piner, *tortor*, chron. *Sax. Gibs.* MCXXXVII. & in vita *S. Margaretæ*:

Ðo spec Olibrius. bi hire þet he stod
Meidan † M. is ðis þine god.

Consiler, *consiliarius*, Angles, *Angeli*, ioie, nunc **joy**, *gaudium*, ab antiquo *joco*, *jogo*. poutte, nunc **pity**, à *pietas*. stourbing, nunc **disturbance**, *perturbatio*. vie, *vita*. ibid. en exemplum:

Þere i mai tellen ou. wid wordes feire ant swete.
Ðe vie of one meidan. was hoten Maregrete.

deliuure, *Anglice* **deliver**. ibid. cum nonnullis aliis. Multa hujusmodi erui etiam possunt è vetustis *Gallorum* monumentis, quale est carmen de vita *S. Nicolai*, *Gallicè*, vel *Gallo-Normannice*, quod etiam extat in præfato Manuscriptorum *Coll. Trin.* thesauro, antiquorum cultoribus

---

[1] Ratio, propter quam *regis uxorem*, *reginam* appellari noluerunt *Anglo-Saxones*, traditur ab *Asserio Menevensi*, in his verbis: *Æthelwulfus Juditham Caroli R. filiam, quam à patre suo acceperat, juxta se in regali solio sine aliqua nobilium suorum controversia, & odio usque ad obitum vitæ suæ, contra perversam illius gentis consuetudinem, sedere imperavit. Gens namque occidentalium Saxonum Reginam juxta Regem sedere non patitur, nec etiam* REGINAM *appellari, sed* REGIS CONJUGEM *permittit. Quam controversiam, imo infamiam, de quadam pertinaci & malevola ejusdem gentis Regina ortam fuisse majores illius terræ perhibent.* Orta autem est occasio notandi uxores regum apud *Anglo Saxones* ista quasi ignominiâ, ut pergit narrare *Asserius*, ab *Eadburga*, Offæ R. *Merciorum*, regina, quæ tyrannidem in proceres regni exercens eorum haud paucos consilio, & regem ipsum casu veneno extinxit. [2] Sic in charta fundationis ecclesiæ *Eynesbamensis*, quæ nunc *Ædis Christi Oxon.* peculium est, subscriptio *Ælfgifæ* post illas *Æthelredi R.* & clitonum, sic scripta extat. EGO ÆLFGIFU REGINA SCIENS TESTIMONIUM ADHIBUI. * hæc duo elementa sic exarata cernuntur in Alphabeto *Runico Arngrimi Jonæ*, *Crymogææ* capite tertio. † Maregrite. Sic enim vocatur *S. Margareta*.

plurimi

plurimi faciendo. Ibi leguntur lai, *laici*, *Anglice* **laity**, **lay-men**; riche, richesse, nunc **riche**, **riches**; antiquite; empire; desirer; conquest, *conquisitum*, *acquisitum*, *bona acquisita*; Bachilers, nunc **bachelers**; bounte, **bounty**; poure, pouerte, **poor**, **poverty**; conseil, **counsell**; plentes **plenty**; creatour; marier, **to marry**; cite, **city**; asembler, **to assemble**; acorder, **to accord**; afflictioun; honour; ioie; charite; humilite; almes; escole, **school**; marinars; passer, **to passe**; sage; port; ewe, *aqua*, unde nostrum **ewer**, gutturnium, aqualis. Sucurer, **to succour**, à *succurrere*; aide; mesere, **misery**; pardoun, **pardon**; & *Latinæ* stirpis sexcenta alia. In hoc MS. carmine, etiam leguntur, deus, nunc *dieu*; eles, nunc les; &, nunc *il*, *le*,; ia, nunc *je*; out, nunc *ait*; cum, nunc *comme*; auum, nunc *avons*; dirrum, nunc *dirons*; oum, nunc *on*, quod demonstrat *on* non ab *Italico uno*, sed ab antiquo *houm* vel *houme* derivandum esse, de quo tamen quasi dubitavimus, cum decimum caput scriberemus, quem locum videas.

Souent se claiment cheitiff e las.	*Sæpe miselli & lassi clamantes,*
Souent dient sein Nicolas.	*Sæpe dicebant, sancte Nicolae,*
Sucurez nus sein Nicholas sire.	*Succurre nobis domine sancte Nicolae,*
Si tel es cum * oum dire.	*Si, quem dicunt, is es.*
A taunt uns houme lur aparutt.	*Tandem iis apparuit homo,*
Ke en la nef iuste eus se estutt.	*Qui in nave juxta eos stetit.*

A nobis autem minime prætereundum est *Latino-Gallicum* carta, *charta*, & per metonymiam materiæ, *Anglice* **charter**, *scriptum*, *diploma*, *chirographum*, (*Anglo-Saxonibus* semper geƿrit) de quo hæc †*Ingulphi* lectu digna sunt: *chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea usque ad Edwardi Regis tempora fidelium præsentium subscriptionibus cum crucibus aliisque sacris signaculis firma fuerunt, Normanni condemnantes chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impressione per uniuscujusque speciale sigillum, sub intitulatione trium vel quatuor testium astantium, conficere solebant.* Legitur autem carta in evangelio *Nicodemi*, multis in locis: ut §. XX. hig ða sƿa ðeah beƿohton ꝥ hig him seofon ƿeras gecuron. ðe Iosepes freond ƿæron. ⁊ him to sendon. ⁊ an cartan mid him. seo ƿæs þus aƿriten. Sid sig mid ðe Ioseph. Sic XXIII. ƿe ƿyllaþ eac. ƿyllaþ us eac ða cartan ꝥ ƿe hit magon on aƿritan ꝥ þæt ƿe gehyrdon. ⁊ eac gesaƿon:· Ða ealdras þa. ⁊ ða mæssepreostas heom cartan fundon. ⁊ eall þæt þærto gebyrede. Karinus and Leucticus heom ƿæron þa þa cartan onfonde heora ægþer ane. Sic XXXIII. hig up arison. ⁊ ða cartan. þe hig geƿryten hæfdon þam ealdrum ageafon. Æque demonstrat hæc vox carta, ac supra riht hand, pseudo-evangelium istud *Saxonice* post ¹ *conquestum* à nonnemine versum fuisse, qui ex eorum numero erat, qui in literatura *Saxonica*, *Normanno* imperante, neglecta, perinde ac in *Latina* juvenes instructi *Saxonice* scripserunt, quemadmodum docti *Græce* & *Latine* scribere jam sciunt. Quinetiam sententiam hanc nostrum confirmat iste Gallicismus ejusdem versionis capitulo XXX. riht hand, nunc **right hand**, *dextera manus*, qui *Anglo-Saxonibus* nunquam non sƿyþre hand: ⁊ se hælend ða Adam be ðere riht hand genam. ⁊ hym to cƿæþ. Hic etiam notandam se offert vox corona, nunc **crown**. chron. *Sax. Gibs.* 216. 35. on ðison geare ne bær se cyng Henri his corona to cristes mæssan ne to eastron, ne to pentecosten, *hoc anno coronam suam non induit* (hoc est, comitia regni non convocavit) *rex Henricus*, *neque in natalibus*, *neque in pascha*, *neque in pentecoste*. Pagina autem 190. 6. *Saxonice* exprimitur per cyne-helm. Ðriƿa he bær his cynehelm ælc geare. sƿa oft sƿa he ƿæs on englande. on eastron he hine bær on Ƿinceastre. on pentecosten on Ƿestmynstre. on midewintre on Gleaƿeceastre. *ter* [Gullhialmus I.] *gestavit suam coronam singulis annis, quoties esset in Anglia*; *ad pascha eam gestavit Wintoniæ*, *ad pentecosten Westmonasterii*, *& ad natales Glocestriæ*.

XXI. In superioribus, de vocibus *Gallo-Francicis*, & *Gallo-Latinis*. Jam ad *Danicas* procedamus, quæ, *Danis* & *Normannis* è *Dania* & *Norvegia* oriundis, *Angliæ* dominantibus, Australem *Saxonicam* temerantes, paulo minus corruperunt, quam borealem dudum antea corruperat *Danorum* sermo, qui primi *Northymbriam* expugnabant. Incipiamus autem ab iis, quas à *Normannis* introductas fuisse monumenta eorum ostendunt. Id genus procul omni dubio sunt drengers clacles & braue in charta *Ranulphi* qui ex *Gullhialmi*, *Rufi* dicti, capellano factus erat episcopus *Dunelmensis*, anno M.XCIX. Chartam autem à doctissimo viro *Gullhialmo Nicolsono* ecclesiæ *Carleolensis* Archidiacono ex ecclesiæ *Dunelmensis* archivis descriptam & ad me missam cum versione nostra *Latina* hic infra appono.

R. biscop gretep ƿell alle his þeines ⁊ drengers of Ealondscire ⁊ of Norhamscire. Ƿite ge ꝥ ice habbe getyþed Ste Cuthberht ꝥ lond in ² Elredene. ⁊ all ꝥ þær to belimpeþ clæne ⁊ clacles. ⁊ ³ Daliparestelle. ic habbe getyþed Ste Cuthberht his agen into his cyrce. ⁊ hua sua brauel ðisses brave. Crist hine þisses liues hele ⁊ heofne rices mirðe:·

* In libro autem MS. *fœmina* inscripto, (de quo infra) scribitur *lom* i. e. *loum*, pro *le oum* vel *le houm*, cum articulo præpositivo, unde modernorum *lon*, quod tamen exolescere cœpit. † Edit. *Oxon.* p. 70. ¹ Vide *Ingulphi* historiam, p. 98. ² Hodie **Allerden**. ³ Daliparestelle legendum.

Digitized by Google

*R. Episcopus omnibus suis ministris, & * militibus Lindisfarnensis insulæ, & pagi Norhamensis salutem dicit: Scite me concessisse Sancto Cuthberhto terram Elredensem cum omnibus ad eam spectantibus immunem & à lite quietam, ut & piscariam* halı-paꝛe-ſtelle *dictum. Hæc S. Cuthberhto, plane ut sua, in usum illius ecclesiæ concessi, & quisquis has literas spoliaverit, Christus eum quum ab hujus, tum à cælestis vitæ salute pessundato.*

In hac versione ðꝛenʒeꞅ reddidi *militibus*, & eadem gaudere significatione censeo, in historia familiæ de *Sharnburn*, quæ extat in *Reliquiis Spelmannianis*, à cl. *Gibsono*, *Oxoniæ* nuper editis. In hoc non vulgari, ut à *Spelmanno* vocatur, monumento, sic scriptum legimus: *propter quod idem rex* (scil. *Gullhialmus conquæstor*) *præcepit, ut omnes illi, qui sic tenuerunt se in pace, in forma prædicta, quod ipsi retinerent omnes terras & dominationes suas, adeo integre & in pace, ut unquam habuerunt & tenuerunt, ante conquæstum suum, & quod ipsi in posterum vocarentur* DRENGES, i. e. ut ego puto, *milites*. à *Cimbrico* **dreingr**, *vir strenuus, fortis*, & Synecdochice, *miles*. Sic in Edda *Islandorum*, mythol. XLII. **Thor gieck ut vm Asgard sem vngur dreingr**, *Thorus ex Asgardio profectus est in forma juvenis militis*. Sic in historia *Styrbiornonis Suecici*, quod extat in commentariis *Christiani Wormii* ad *Aræ multiscii* scedas: **nu er dan marKar drotten i dreingia lid geingenn**, *nunc profectus est Daniæ rex ad militum copias*. Sic etiam in **Olafs Saga**:

> **Gack attu inn, quad eckia,** *Intro i, inquit vidua,*
> **Armur drengr.** *Miselle miles.*

Sic denique in **Hervarar Saga**, cap. v. p. 68. **en Þar voru suo goder dreingir**, *& ibi erant strenui milites*. & p. 69. **eirn skal vid eirn orosto heya braustra dreingia nemur hugurbili**, *alter robustorum militum contra alterum pugnabit, nisi animus fatiscat.*.

Ϲlacleꞅ, *Saxonice* sacleꞅ, *quietum* verti. *Cimbrice* enim **at klaga** est *accusare, conqueri*, & **klagan, aklagan, klægamal**, *accusatio*; & **g** in **k** verso, **klaklaust**, *à carmine & damno immunis*.

Ƕalıpaꝛcſtelle, mendose esse scriptum pro Ƕalı-paꝛe-ſtelle, me pro humanitate & eruditione sua singulari, *Th. Comber*, S. T. P. Decanus *Dunelmensis*, quem consului, docuit. decompositum autem est ex halıᵹ, quod *sanctus, ta, tum*; & *Cimbrico* **var**, seu **vør**, in gen. **varar**, quod primùm *labium* vel *labrum*, deinde *oram portus*, ubi navigia appellunt, vel *crepidinem* quam aqua alluit, denotat; & *stelle*, quod etiamnum apud *Dunelmenses*, *alveum*, ad quem fluxus maris accedit, significat; unde secundario *piscariam* significat, quia istiusmodi *alvei* loci sunt ad piscandum maxime commodi. Piscaria autem ad cœnobium *Dunelmense* pertinens, quæ fuit ad ripas australes fluvii **Tweed**, vocata fuit Ƕalıpaꝛe-ſtelle, i. e. *sanctæ crepidinis piscaria*; propterea quod ad ecclesiam spectaret. Verum Ƕalıpaꝛeſtelle, & non Ƕalıpaꝛcſtelle scribendum esse testimonio suorum Archivorum probat vir doctissimus, in quibus exaratur **Haliwerestelle.**

Braue etiam transtuli *literas*, à *Cimbrico* **bref**, quod *epistolam, literas, chartulam, diploma, transacti instumentum* significat. Sic Bibl. *Island.* II. Cor. III, 3. **Þier erut vort bref skrifad**, *epistola nostra vos estis scripta*. Sic I Cor. XVI, 3. **hueria hellst Þier kiosit met brefin**, *quos per epistolam elegeritis*. A **bref** etiam venit verbum **at briefa**, *exscribere, literas actis* vel *tabulis mandare*. Inde quoque nostrum **breif**, quo nomine jam nunc *schedulas*, aut *literas principis* vocamus, quibus pecunias in pauperum sublevamen colligendas mandat.

Hujus quoque classis est ſıꝛenðæ, *mare*, in supracitata charta *Gullbialmi* I. on lænð ⁊ on ꞅıꝛenðæ, *terrâ marique*. ꞅıꝛenðæ vero barbare scribitur pro ꞅıꝛenne; ut ðoenðe, pro ðoenne; & ꞅıꝛenne idem est ac *Cimbricum* **sirenn**, nomen III declinationis compositæ à simplici **sir, sær, sior**, *mare*; Bibl. *Island.* Joh. VI, 18, **enn siorenn tok at æsast upp af miklu vedre**, *mare autem, vento flante, exurgebat*. versu etiam 17. **og stigu a skip, og komu yfer um siorenn, til Capernaum**, *& cum ascendissent navim venerunt trans mare in Capernaum*. Huc etiam, me judice, spectant vetera *Danica*, quæ in carmine de vita Sanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice* vel *Anglo-Normannice* condito: ut may, mai, *Cimbrice* **meÿ, mei, may**, *virgo*; *Gothice* autem **ΜΛΓΛψ**:

> Ðe eitteþe was Maregrete, Cristes maẏ of heuene.
> Olibrius heitte þe mai ut of prisun don.

Felawe, *socius*, nunc dierum **fellow**, quod est *Cimbrice* **felagi, fiælegi, felaga**, *socius, par, æqualis*:

> Ir felawes þat hire biseten. ful ẏerne hire behulde.
> He barst a two peces. felawe nauete he nan.

To call, quod est à *Cimbrico* verbo **at kalla**, *vocare*; ut in hoc versu, in vita Sanctæ *Margaretæ*:

> Ðe heie King of heuene, to him wol ic calle.

O, quod est *Cimbrice* **a**, & I vel ẏ, *Cimbrice* autem **i**, *in*: ut, ho scal leuen o mine godes. &,

> Ase Iesu Crist was ẏmself ẏ þe † flem Iurdan.

* Episcopos, qui ab omni servitute seculari immunes erant, ante *conquæstum*, *Gullbialmus* I. sub servitute militari statuit, inrotulans singulos episcopatus pro voluntate suâ quot milites ei & successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. *Matth. Paris.* Edit. *Londini* 1640. p. 7. † A *flumen* hæc vox derivatur; Italice autem est *fiume*.

Sic

Digitized by Google

Sic in chron. *Sax. Gibs.* p. 239, 28. Ða wæs corn þære. ⁊ flesc. ⁊ cese. ⁊ butere. for nan ne wæs o ðe lande. Sic in *Pseudo-Cædmone*, p. 20, 23, ðat his o min mod getweode, *ut de eo in animo meo dubitarem. Normannos* quoque puto primos intulisse verbum dubban, *Cimbrice* **at dubba**, in phrasi ista dubban to ridere, *equitem creare* seu *constituere*; *Cimbrice* **at dubba til riddara.** se cyng dubbade his sunu henric to ridere ðær, *ibi filium suum Rex* [*Gullhialmus Bastardus*] *equitem creavit.* chron. *Sax. Gibs.* An. MLXXXV. Sic in **Orms Wilkina saga.** pag. 45. **Rikard dubbade Bering til riddara,** *rex Beringum equitem creavit.* ibid. etiam p. 122. **Kongrin hann dubbar til riddara,** *rex ipsum equitem creat.* **Eg dubbade hann til riddara,** *ego ipsum inter equites retuli.* Hinc **dubbadr riddare,** *eques cataphractus.* Doctissimus *Olaus Verelius*, **at dubba til riddara,** *Suecice* vertit, **sla en til riddare**, i. e. *percutere aliquem in equitem*, scilicet *percutiendo aliquem equitem creare.* **at dubba** enim primario significat *cædere*, *verberare*, *percutere*; ac quod moris erat à gentibus *Scandicis*, ut opinor, profecti, juvenem justæ militiæ candidatum gladio cinctum manu percutiendo, vel gladio stricto feriendo * equitem creare, propterea creatio equitis per hoc verbum denotari contigit, post introitum *Normannorum*. Etenim ante id tempus apud *Anglo-Saxones* mos erat, non per *dubbationem* à rege, sed per *consecrationem*, militiam legitimam ambientem, *absolutum* prius ab omnibus peccatis, quæ ei confitenda erant, & in ecclesia totam noctem vigiliis & orationibus intentum, crastino die missam auditurum, gladiumque super altare offerentem, tandemque sacrorum in missa participem factum à sacerdote, sive is episcopus, sive abbas, sive monachus, vel quis alius è presbyteris esset, gladium collo ejus cum benedictione imponente, equitem, ut *Ingulphus* tradit, creari. Hunc autem consecrandi militis modum *Normanni*, ut idem scribit, abominati sunt, talem non militem legitimum existimantes, sed equitem socordem & degenerem.

XXII. Verum præter voces *Danicas*, quas *Normannos* è *Dania* & *Norvegia* oriundos, è *Neustria* in *Angliam* transtulisse constat, aliæ id genus sunt, de quibus haud adeo certe definire possumus, an ante, vel post ingressum *Normannorum* in usu apud australes *Angliæ Saxones* esse cœperunt. Hujusmodi sunt fra, apud *Anglos* boreales adhuc, **fra**, *de*, *è*, *ex*, *ab*, *abs*: ut in diplomate isto *Semi-Saxonice* per falsarium illum monachum *Petro-burgensem* condito, chron. *Sax. Gibs.* anno DCLVI. Fra efenbic to þ stede þe man cleopaþ feþermuþe. ⁊ swa þ riht weie. x mile lang to guggedic. ⁊ swa to raggewilh. and fra raggewilh v mile to þe riht æ ðe gaþ to ælm. Sic in anno MCXL. and te cuen of france. todælde fra ðe king. ⁊ sceæ com to þe iunge earl Henri.

Liþ, *Saxonice* scip, *navis*, & liþs-man, *Saxonice* scipper, *nauta*, chron. *Sax. Gibs.* p. 154. l. 27, 30. 160, 35. 161, 11. 166, 10.

Bunda, *Cimbrice* **buande**, contractè **bonde**, *qui ruri domum habet*, *rusticus*, *colonus*, *villicus*; ut burgeis, *civis urbanus*. Hinc etiam *Semi-Saxonice* † husbanda, *Cimbrice* **husbonde**, vel **husbondi**, *pater familias*, *herus*. chron. *Sax. Gibs.* p. 162. 25, ða com an his manna. ⁊ wolde wician æt anes bundan huse his unþances. ⁊ gewundode ðone husbondan. ⁊ se husbonda of sloh ðone oþerne. Verum quum vox bonda occurrat in *Canuti R.* II. 70, 74. & bonda & ðegen opponantur in tractatulo *de variis Casibus*, probabile est & husbanda ante *Normannicum* conquæstum apud *Anglo-Saxones* jus civitatis obtinuisse.

Mal, *sermo*, *loquela*; *Cimbrice* **mæl, maal, mal,** (*Alamannice* mahal) *sermo*; & **mæle, male,** *loquor. Gothice* 𐌼𐌰𐌸𐌻𐌾𐌰𐌽, & *Anglo-Saxonice* mæþlan, meþelan, maþelan, *sermocinari*, *sermonem habere*; mæþel, *sermo*. chron. *Sax. Gibs.* ðær bær Godwine Eorl up his mal, *ibi concionem habuit Godwinus comes*. p. 168, 12.

** Snacca, *navis*; *Cimbrice* **sneckia**, forsan *anguiforme genus navigii*. and he for to Scotlande mid XII snaccum, chron. *Sax. Gibs.* 172. 15.

Sahtlan, *reconciliare*; sahtnysse, *reconciliatio*; *Cimbrice* **sætt, saatt, at sætta,** & **sættast,** *litem componere*. chron. *Sax. Gibs.* 173, 24. Ða eoden gode men heom betwenen. ⁊ sahtloden heom. geaf ða ðane king XL. marc goldes to sahtnysse. Sic 183. 41. her on ðisum geare wurdon sæhte Franca cyng. ⁊ Willelm Engla landes cyng.

Crafan, *Cimbrice* **at krefia**, *postulare*, *jure poscere*, *peremptorie rogare*, nunc **to crave**, *petere*. chron. *Sax. Gibs.* 175, 11. ða ða landfranc crafede fæstnunge his gehersumnesse mid aþswerunge. & 177, 2. Ða agann se Arceb. L. ætwitan mid openum gesceade. ðæt he mid rihte crafede ðas ða he crafede :-

Hæcce, hacelo, hæcla, hæcile, *pallium*, *chlamys*, *ependytis*. *Cimbrice* **hekla.** de quo sic *Gudmundus Andreæ*, in lexico suo *Islandico*: **Hakla**, *palliolum breve*, *inde mons in Islandiâ nomen est sortitus*, *eo quod perpetua fere nive ceu pallio sit obtectus*. chron. *Sax*, *Gibs.* 177, 42. ðæt wæs þone hæcce, *nempe ependytis*. & 176, 33. nam ða be nihte eall þ he mihte. þet wæron cristes bec. ⁊ messa hakeles, *noctu subduxit*, *quicquid posset*, *Christi nempe libros & casulas*.

Stor, *Cimbrice* **stor**, vel **stoor, stott, stoott**, *magnus*, *ingens*, *grandis*; **at stæra**, *magnificare*; **stærre, stæstur, stætkar**, *grandescit*, *majus fit*, *incrementum sumit*. chron. *Sax. Gibs.* p. 187. 37. swa stor ðunring ⁊ lægt wæs. swa þ hit acwealde manige men, *tam magnum fuit tonitru & fulgur*, *ut eorum impetu multi homines occisi fuerint*.

* *Seld.* **Titles of honour.** part. II. LVI. † Nunc **husband**, *maritus*. ** N in M verso, **a smack.**

Niþinȝ, *homo nequam, nefarius, sceleſtus*; *Cimbrice* at **niða**, *vitiare, depravare, conviciis lædere.* **niðingr**, *apoſtata, fœdifragus, qui turpe & deteſtabile facinus perpetravit.* **niðingskapur**, *ſcelus.* **niðingsvig**, *cædes turpiſſima, parricidium.* **niðingsverk**, *nefaria & infamia ſcelera.* Extat vox in un-niþinȝ, chron. *Sax. Gibſ.* 195, 26. ⁊ bæd ꝥ ælc man ꝥ ƿeƿe un-niþinȝ ſceolde cuman to him, *& juſſit unumquemque, qui non eſſet proditor* [deſertor, perfidus,] *ad ſe venire.*

Stiƿarð, *diſpenſator, œconomus, procurator*; *Cimbrice* **ſtivarður**. de quo ſic *Gudmundus Andreæ.* **ſtivarður**, *œconomus*: *à* **ſtia**, *operæ, quæ ſtando currendóve in agris & rure peraguntur*, & **varður** *vel* **vorður**, *cuſtos, vigil, quaſi præfectus operis. unde vero Scotorum* **ſtuart**? *id ſcio in noſtris hiſtoriis frequens eſſe* **ſtivarður**, *pro præfectis operum.* Chron. *Sax. Gibſ.* 199, 23. ſe ƿæſ ðæſ eorleſ ſtiƿarð, *qui fuit comitis procurator.* ⁊ ſƿiþe maneȝa oƒ ðæſ cynȝeſ hiƿed. ſtiƿarðaſ. ⁊ burþenaſ. ⁊ byrlaſ, *& quamplurimi ex aula, diſpenſatores, & promi, & victualium præfecti.* Ubi quoque burþen, ex *Cimbrio* **bur**, *promptuarium, penuarium*, & **þen**, *miniſter*; & byrla, quaſi byrȝla, verbale à *Cimbrico* **at byrga**, *victualia ſuppeditare*, ut inter *Danica* cenſeantur, poſtulant.

Orreſt, *Cimbrice* **oruſta, orruſta, oroſto**, *pugna, prælium.* Supra **eitn ſkal við eitn oroſto.** chron. *Sax. Gibſ.* 204. 8. ðæꝛ beteah Ȝoſƒrei Bainarð Ƿillelm oƒ Ou. ðæſ cinȝeſ mæȝ. ðæt he hæƒde ȝebeon on þæſ cinȝeſ ſƿicdome. ⁊ hit him on ȝeƒeaht. ⁊ hine on orreſte oƒercom, *ibi accuſavit Goſfrei Bainard Willelmum de Ou, fuiſſe in conjuratione contra regem, & cum eo pugnavit, eumque prælio ſuperavit.*

Pꝛiſun nunc **priſon**. *Cimbrice* **priſund**, de quo ſic *Olaus Verelius* in indice ſuo linguæ veteris *Gothicæ*; **priſund**, **Gautr ſaga**, cap. 41. **Olafs ſaga**, cap. 229. **vilkin ſaga**, pag. 5. *carcer*, inde *Gall. priſon.*

Byrſtful, *valde deficiens*; *Cimbrice* **breſtur**, *defectus*, ab **at breſta**, *deficere, deeſſe.* chron. *Sax. Gibſ.* ðiſ ƿæſ ſƿiþe byrſtfull ȝeaꝛ on corne, *hic annus fuit frugibus valde deficiens.* p. 220, 25.

Þæꝛnod, *privatus*; *Cimbrice*; **at þuera**, *deficere*, paſſive **at þverna**, & **at þorna**, *diminui, conſumi, privari*; inde participium **þornað**, *diminutus, privatus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 222, 3. and he ðuſ hiſ Arcebiſcoꝛꝛiceſ ðæꝛnod, *adeoque Archiepiſcopatu privatus.*

Sƿein, *Cimbrice* **ſveiun, ſveim**, *puer, ſervus, miniſter, adoleſcens.* chron. *Sax. Gibſ.* 232, 48. oc ſe eorl ƿearþ ȝeƿunded at an ȝeƒeaht ƒꝛam an ſƿein, *& comes fuit vulneratus in prælio à quodam ſervo.* ubi quoque oc, *Cimbrice* **og, ok**, *&, atque, etiam.*

Fiꝛſt, nunc **firſt**, *primus*, *Cimbrice* **fyrre, fyrſtur**, *prior, primus.* **fyrſt**, *primum.* chron. *Sax. Gibſ.* ſe ƒiꝛſte ƒaꝛe, *prima expeditio.* & p. 238, 1. al ſe ƒyꝛſt Baldƿin de Reduers. *omnium primus Baldwinus de Reduers.*

Þæꝛneſ, apud *Anglos* boreales **harnes**, *cerebrum.* Apud *ſkaldos* vel *ſkaldros*, veterum *Cimbrorum* poëtas, **hiarne**, *cranium, caput. Gothicè* ᛗᚨᛁᚱᚾ. Me dide cnotted ſtrenȝeſ abuten here hæued. ⁊ uurþen to ꝥ it ȝæde to þe hæꝛneſ, *illorum capita laqueo arcte ligarunt, & torſerunt adeo, ut cerebrum tactum eſſet.* chron. *Sax. Gibſ.* 239, 1.

Verum, ne ulterius, quam opporteat, in his progrediar; quàm numeroſa *Danicorum* cohors primum à *Danis*, dein à *Danorum* progenie, *Nortmannis*, in *Anglo-Saxonicam* linguam irrepſit, eamque ex ſimplici & meracâ in farraginem, quam *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normannicam* voco, convertit; diligens lector ex ſolis *Scandicis* & *Iſlandicis*, ſive in *Runis*, ſive in *Romanis* exaratis, maxime autem ex bibliis *Iſlandicis Gudbrandi Thorlakſonii, Holæ Iſlandorum*, anno Chriſti MDLXXXIV. impreſſis, ſcire poterit; utpote ex quibus non minus fere, quam ex *Saxonicis* monumentis, vernaculæ noſtræ origines petendæ ſunt, & ſine quibus quis *Anglicanæ* vel *Scoticanæ* linguæ etymologicum, aut gloſſarium ſcripturus, opus ſuum adeo non perficiet, ut ei certò par non eſſe poteſt.

XXIII. Quinetiam etſi voces, quas *Normanni* è *Neuſtria* ſua ad majores noſtros jam tum *Semi-Saxonice* locutos detulerunt, ad tria genera reduxerimus; ſcilicet ad *Gallo-Francicas, Gallo-Latinas*, & *Danicas*: notandum tamen eſt haud paucas in *Anglo-Normannicis* occurrere, de quibus ſtatuere non poſſum, an *Danicæ* vel *Gallo-Francicæ*, an alius forte originis ſint. hujuſmodi multæ occurrunt in *Ælfrici* Grammatica *Latino-Saxonica*, quam apud me habeo, *manu Gallica* ſive *Normannica*, ut ſupra memoravi, multis in locis interlineata: ut Pron, *Sax.* dalc, *ſpinther.* Nuſcheder, *Sax.* myne, *monile.* Io * æſuaniſ, *Sax.* ic adliȝe, *fruſtror, langueo.* Io defrein, *Sax.* ic hreoſe, *ruo.* Io debut, *Sax.* ic ſceoƒe, *trudo.* Ic me † eſcrat, *Sax.* ic cliƒƒiȝe, *ſcabo.* Io eſluuerch, *Sax.* ic ætſlide, *labor.* Co, *utinam.* keinable, *Sax.* ȝetinȝe, *diſertus.* Hancha, *Anglice* **haunche**, *Sax.* hype, *clunis.* Pulmeau de la jamba, *Sax.* lira, *pulpa.* Cheuilla, *Sax.* ancleop, *Angl.* **ancle**, *talus.* Cuſings ¹ meis, *Sax.* ſiblinȝ, *conſanguineus.* Ciſel, *Sax.* ȝnæƒ-ſæx, *ſcalpellum.* Baubecre, *Sax.* ſtamuꝛ, *balbus.* Chacius, *Sax.* ſuꝛeȝede, *lippus.* Mauaux, *Anglice* **a mavis**, *Sax.* ðꝛoſtle, *Anglice* etiam **throſtle**, *merula.* Ȝꝛeſil, *Sax.* haȝol, *grando.* Tuf.

* Vox forſan hybrida, ex *Latina* præpoſitione *ex*, & *Francico* uuan vel uuana, *deficiens*, unde uuanan, *minuere, deſcreſcere.* † Forſan à *Latino exrado*, ut in proxime ſequente linea *io eſfrat, uello*, ab *exradico*. ¹ *Semi-Saxonice* mai, *cognatus*; chron. *Sax. Gibſ.* p. 232, 8. and ſe cinȝ het him iætte. ƒorþi he ƿæſ hiſ mai, *atque id ei rex conceſſit, quod erat ipſius cognatus.* mai autem à *Saxonico* meȝ. liqueſcente ȝ in i, aut in y. quod in multis vocibus fit, ut anteà notatum.

Sax.

Digitized by Google

Sax. [1] ſpolaþ, *æſtus.* Barahans, *Anglice* barrennes, *Sax.* unpæſtmbæpnyſſ, *ſterilitas.* Spec, *Sax.* ꝼina, *ficus,* avis quædam. Faucun, *Anglice* falcon, *Sax.* ꝼealhaꝼuc, *Latino-barbarè falco.* Sincerelæ, *Sax.* gnæt, *cynips, culex.* Sardine, *Sax.* hæpinᵹ, *halec.* Aloſa, *Sax.* ſcealᵹa, *rubellio,* piſcis. * ſereina, *Sax,* loppeſtpe, *locuſta.* Teiſſim, *Sax.* bpoc, *taxo* vel *melus.* Bul, *Sax.* bypc, *populus,* arbor. [2] Ære, *Sax.* ꝼlop, *Angl.* floor, *pavimentum.* Emit, *Sax.* ſculdophpæᵹl, *ſuperhumerale.* Maiſun, *Sax.* huſ, *Anglice* houſe, *domus.* Io rampil, *ſerpo.* Dameſca, *aper.* Morter, *Anglice* morter, *Sax.* andpeopc, *cementum.* Io be, *bio.* Io taſt, *palpo.* Io cref, *crepo.* Io aiarun, *circumdo.* Io ti, *nexo, Angl.* to tye. De cæteris autem facile dignoſcitur cujus ſint originis, & ad quamnum claſſem reducendæ ſunt: ut mauuais, *degener,* à *Lat. malus.* Ueire, *Sax.* glæſ, *Anglice* glaſſe, *Latine vitrum.* Stel, *Anglice* ſteel, *chalybs, Cimbrice* ſtaal. Seruiſe, *obſequium, Latine ſervitium.* Uſurie *fœnus,* à *Lat. uſura.* Aliance, *pignus,* ab *alligo. Cubile.* oſtel, ab *hoſpitor, hoſpitium*; & alberge, *Francice* alaberga, i. e. *commune hoſpitium.* [3] Io aim, *ego amo.* [4] Cil aimet, *ille amat.* Cil autem ab *Italico* quello, *Latine, hic ille.* Cil aimerent, *amaverunt.* Par la imperatif met, *modo imperativo.* Par le tems preſent, *tempore præſenti.* Par la optatif met, *optativo modo.* La mei volentet, *utinam*: ut, la mei volentet ameraie io, *utinam amarem.* Par le preterit parfet, *præterito perfecto.* Par le preterit met perfet, *præterito imperfecto.* plus que parfet, *plus quam perfectum.* Ouſes, ouſſex, ouſt, ouſent, *utinam*; ut, ouſes tu amet, *utinam amaviſſes.* ouſt icil amet, *utinam amaviſſet.* ouſſex vos amet, *utinam amaviſſetis.* oulent icil ame, *utinam amaviſſent.* manifeſte omnia ſunt *Cimbricæ* originis, ut *Anglica* wiſh, wiſhes, wiſheth, *opto, optas, optat,* à *Cimbrico* verbo at oska, optare. Ceo auenge qui, *utinam*: ut, ceo auenge qui nos amaim, *utinam amemus.* Ceo auenge autem, *Latine* ſignificat, *hoc adveniat.* Par la conjunctif mot, *modo ſubjunctivo.* Cum io ama, *cum amem.* Cum tu amaes, *cum amares.* Par la non ſimer meſura, *modo infinitivo.* aler amera ł eſtre alet amer, *amatum ire, vel amaturum eſſe.* eſtre ale amer, *amatum iri.* Par la infinitif mot, *infinitivo modo.* Gerundif, *gerundia.* Participiel, *participium.* Io ſu, *ſudo.* Io nag, *navigo.* Io uenc, *triumpho, Angl.* vanquiſh. Io criblæ, *cribro.* Io [5] appai, *ſedo, Angl.* appeaſe. In eſquat, *quaſſo.* Io [6] prec, *evangelizo.* Io cuual, *vexo,* à *Francico* cuuellan, *cruciare.* Io fri, *frico.* Io reſplends, *mico.* Io deſpli, *applico.* Io arif, *Angl.* arrive, *appello.* Io eſtois, *ſto.* Io enſemble ſtois, *conſto.* Ic [7] parmain, *perſto.* Io [8] beiſ, *oſculor.* Io blam, *criminor, Angl.* blame. Io ment, *adulor,* id eſt, *mentior.* Io vai, *vagor,* id eſt, *vado.* Io acheiſun, *cauſor.* Io enquir, *percunctor.* Io ſuſpet, ł io meſcrei, *ſuſpicor.* Io [9] eſtrang, *peregrinor.* Io peſc, *piſcor.* Io achet *negotior.* Io attempre, *moderor. Angl.* temper. Io enſein, *doceo.* nous enſeignums, *docemus,* i. e. *monſtro, monſtramus,* ex *in* & *ſignum.* Io ſui, *oſculor, ſuavio.* tu ſuiueſ, *ſuavias.* Io engendre, *gigno.* Io fremis, *fremo.* Io tiſ, *texo,* unde *Anglicum* tiſſue, *texturæ opus.* Io coil, *meto,* i. e. *colligo.* Io eſcruiſ, *ſtrepo, clamo.* Io nuriſ, *alo. Angl.* nurriſh, & nurs. Io repun, *occulo,* i. e. *repono.* Io [10] cant, *promo.* Surtreire, *demere.* Aurner, *comere, ornare.* Io carp, *carpo.* Io re, *rado.* Io ruu, *rodo.* Io enbat, *illido.* Io lecchiſ, *Angl.* lick, *lingo.* Teindre, *tingere.* Puindre, *pungere.* Peindre, *pingere.* Poter, *Angl.* potter, *figulus.* Io rechin, *ringo.* Io forfar, *delinquo.* Le mei volunte, *utinam.* Io oi, *audio.* oir, *audire.* Outance, *ambiguitas.* [11] demuſtre, *exhibere, demonſtrare.* Egælid, *Angl.* eylid, *palpebra.* Nuriceſ, *nutrix. Angl.* a nurſe. Vizdama, *primas,* i. e. *vicedominus.* Campiun, *Angl.* champion, *athleta, Francice* kempa & kempan, *miles, pugil.* Parlareſſa *procus.* Orfeure, *aurifex.* Tumbere, *Anglo-Sax.* & *Francice* tumber, à tumban *ſaltare, Angl.* tumler, *hiſtrio.* Bleſerre, *blæſus,* Glu, *Angl.* glue, *gluten.* Endebbla, *debilis.* Luiſ, *ſtrabo.* Renummet, *famoſus.* renume, *fama, Angl.* renouned, renoun. Cigiunna, *ciconia.* Scarbot, *ſcarabæus.* Delfinſ, *delfin.* Muluel, *mullus.* Raia, *raia,* piſcis. Martina, *martes.* Chiſemuſ, *Francice* ſilemus, *glis, gliris.* Ver, *aper,* i. e. *verres.* Leſarda, *Angl.* lizard, *lacerta.* [12] Coldre, *corylus.* Murer, *morus.* [13] Vix, *vites.* Stane, *Angl.* ſtank, *lacus,* nunc apud *Gallos,* etang, ab eſtang. Egue, *latex, aqua.* Lihtſtan, *laterna.* Pailla, *acus, eris.* i. e. *palea.* Pettrel, *antilena,* i. e. *pectorale.* Eſcumine, *profanus.* i. e. *excommunicatus.* Sarcu, *ſarcophagus.* Hæc autem *Franco-Gallorum* gratia. Quæ quidem maximis viris, *Menagio* & *Dufreſnio,* qui, vernaculæ ſuæ originibus ſcrutatis, etymologica ſcripſerunt, tam grata, ſi apud mortales jam nunc verſarentur, ſcio, quam quod gratiſſimum.

Præterea nonnulla *Normannica* leguntur in chron. *Sax. Gibſ.* quorum fontes me ignorare liberaliter fateor, eos poſthac forſan inventurus. Hujuſmodi ſunt on, one, *cum.* tpucode, & tpucodon, à tpucan, *deficere*; [14] ſcæ, *Angl.* ſhe, *illa.* [15] ſcatepan, *Angl.* to ſcatter, *diſſipare, diſpergere, profundere.* ſotlice, *ſtulte,* a ſot ſtultus, nunc apud *Anglos* & *Gallos* ſot. ⁊ ſop he

---

[1] A ſpolþ, contracte à ſpolaþ, *Angl.* ſoultry, *calidus.* * Forſan quaſi ſe-reina, *capella marina.* [2] Forſan ab *Area.* [3] Nunc *je.* [4] Nunc *qu'il.* [5] Appaiſer, ex ad, & paiſ, *pax.* [6] A *præco.* [7] A *permaneo.* [8] A *baſium.* [9] Id eſt *exterraneus* ſum. [10] Cant autem à *condus.* unde noſtrum decant, *expromere,* de vaſe in vas promere, vel haurire. [11] Muſtre à monſtrare, idem, unde noſtrum to muſter, vel to muſter a troop, a regiment, an army, militum turmas, cohortes, exercitum luſtrare, recognoſcere, exhibere. [12] Id eſt *Corltre. Corylus,* arbor. [13] Id eſt *vits.* [14] Scribitur etiam *Anglo-Norm.* ſche. [15] Forſan derivanda eſt hæc vox à *Latina* præp. *ex* in *es* verſa, & *Francico* gaderan, *colligere, congregare.* eſgater, eſcater, ſcater. iſtiuſmodi multa in ling. *Gallica,*

 had

Digitized by Google

had ȝet hiſ treſor. ac he todælde it ⁊ ſcattered ſotlice, *verum etſi adeptus eſſet ejus theſauros, eos tamen ſtulte & diſtribuit & diſſipavit.* Turnan nunc **to turne**, *vertere, convertere.* legitur etiam hæc vox frequenter in antiquis *Norman.* & *Anglo-Norman.* ſic in vita *S. Nicolai, Gallo-Norman.*

Sein Nicholaſ ſen ua a taunt,	Ke turne ſu de pouertie,
Li houmez remyſt leez e joiaunt,	E ſes files de mauueſte.

Sic in vita *S. Margaritæ* eadem hæc vox non ſemel occurrit: bringet hire before me. ic turne hir mod ful ſone. &, ——turnen e wolde ir mod.

Multa etiam, quæ diſquiſitionem noſtram pene ſuperant, legenda ſunt in tractatu quodam antiquo *Gallo-Anglico* [1] FOEMINA inſcripto. Qui quidem tractatus ultimus eſt in Manuſcriptorum ſylloge, quæ extant in libro conſuto coll. *Trin.* apud *Cantabrigienſes.* En nonnulla, quæ curioſo antiquorum indagatori lectu non moleſta fore ſpero, è capite primo, quod hunc titulum habet, *Caput primum docet rethorice loqui de aſſimilitudine beſtiarum:*

Primez ou ceruez ſont aſemble,	**Firſt when hartez beþ aſſembled,**
Un [2] herde donque eſt apelle.	**An herde þanne hyit is appeled.**
Dez grues enſy vn herde,	**Of cranes alſo an herde,**
Et dez grinez ſanz h. erde.	**And of feldfares without h. [3] erde.**
[4] Nye dez feſauntez, coueye dez perdryz,	**A nye of feſauntes, a coueye of pardryz,**
Dame dez alowez, [5] eipe dez [6] berbyz.	**A dame of larkes, a eipe of ſhep.**
[7] Soundre dez porks & eſtarnyz,	**A ſondre of hogges and of ſtares,**
Deueye dez heronez, & pipe de oſeaux.	**A deueye of herone, a pipe of bryddys.**
Greyle dez geleynez, [8] torbe dez cercieles,	**A Gryle of hennes, a turbe of teles,**
Lure de faukonez & demezelez.	**A lure of faukones and damezeles.**
Oſthele dit homme en batayle,	**An hoſt ſeiþ a man in batayle,**
Fuſon dit homme de vif [9] amayle.	**Fuſon ſeiþ man of quyk beſtayle.**
[10] Haraz dit homme dez poleynez	**Haraz ſeyþ man of Coltys**
[11] Folie dit homme dez vileynez.	**Foleye ſeyþ man of cherlys.**
[12] Summe du ble, ſumme du bienez,	**Summe of corn, ſumme of goud,**
[13] Mace dargent, ſume dez ſuez.	**Mas of ſiluer ſume of ſier.**
[14] Mut dez chiens vos dirrez,	**A mut of houndes ye ſhall ſay,**
Quant vint racchez [15] enſemble couptez.	**When xx racchez ycoupled togedyr.**
Un [16] leſe dez leurerz eſt nomme,	**A leſe of grahoundes yſ ynamed.**
Quant tres en leſe ſount enſemble.	**When iii en leſe beþ togedere.**
Et vn bras eſt dez leurers,	**And a bras of grahoundes ys,**
Quant deux en leſe ſount entiers.	**When ii en leſe beþ togedere.**
Brut dez barones doit homme nomer,	**A brut of barones ſhall man name,**
Frap des clerkes & droit deuer.	**A frap of clerkes wit ryit [17] deuere.**
Aray dit homme dez chivalers,	**Aray ſeyþ man of knyittys,**
Route dit homme dez eſquiers.	**A Route ſeyþ man of ſquiers.**

In capite jam citato, lector, tanquam in exemplari, multa *Northmannica* & *Anglo-Normannica* occurrunt, quorum parentelam, (ne ſcire, quæ neſcio, videar) plane ignoramus. Ratio autem propter quam aciem noſtram effugiunt quorundam vocabulorum id genus ortus, ea eſſe

[1] In hujus libelli initio hæc leguntur: *liber iſte vocatur* FEMINA; *quia ſicut* FEMINA *docet infantem loqui maternam: ſic docet iſte liber juvenes rethorice loqui Gallicum prout inferius patebit.* [2] Heord. *Angl.* **herd**, *grex.* [3] Eard, *Sax. habitaculum*, ab eardian, eardigan, *habitare.* [4] Nye, forſan à *nidus*, ut coueye à *conventus.* [5] Eipe. *Sax.* & *Francice* heap. *cætus, turma, grex.* [6] Nunc *brebis. berbyz* autem à *vervex.* [7] Sonder, *Francice*, *grex.* [8] *Latine* turba, unde per metatheſin *Italicum* troppo, *Gallicum* trop, & troupe. [9] A Latino *animal.* [10] Videtur accerſendum à *Sax.* vel *Francico* herge, hearge, in plurali hergas, *cætus, legio.* Engla hergas, *angelorum legio.* [11] Nunc apud *Gallos* foule *multitudo*, *Francice* (ut par eſt credere à **FILU**) felo, feala, fela, *multus, multum.* [12] Vide *Car.* du *Freſne.* [13] *Latine* maſſa. [14] *Sax. Francice*, mot, gemot, *conventus.* [15] Adſcribitur hæc nota in margine cod. MS. DEUX ET DEUX. [16] *Collectio.* verbale eſt à *Francico* liſan, *Sax.* leſan, *Goth.* **ΛIΣΛN**, *colligere.* [17] Nunc *devoir.*

conſtat,

Digitized by Google

conſtat, quod aliunde veniunt, quam ex trinis, quos ſupra memini, fontibus; vel quod ſi ex eorum aliquo veniant, adeo tamen curſu mutantur, ut non facile, quod exinde profluxerint, poſſum diſcernere.

Prioris generis eſſe cenſeo iſtud ƿẏꞃꞃe, [1] *bellum*, in Foemina [2] **werre**, *Gallo-Normannice* guerre, gerre, gere, *Latino-barbare* guerra, werra. Apud *Anglos* jam nunc **war** vel **warre**; quod è *Celticâ* proſapia oriundum exiſtimo, quia ut neque *Latinæ*, neque *Danicæ* originis eſt; ita neque *Francicæ* eſſe, ut credam, faciunt iſta verba in *Caroli* capitulis tit. 24. cap. 15. *Rixas, & diſſentiones, ſeu ſeditiones, quas vulgus* werras *nominat, commovere.* Sic vox barbycan, propugnaculum ante-murale, quam *Galli* ab *Italis*, & academici *Cruſcani* ab *Arabibus* accerſendam putant, *Normanni* ad nos deduxerunt, ut in iſtis Foeminæ:

Homme fiche ſon baner en terre,	**A man ſtrikyþ hys banner in grounde,**
Pur le *barbycan* defendeir.	**For the barbycan to defende.**

poſterioris autem generis ſunt quiſton, kiſton, nunc apud nos **kitchin**, *culina, coquina, Normannice* quiſton, quiton, à cuire, *coquere*, quod ſic formatur, cuir, cuis, cuiſt, unde verbale quiſton, pro quo jam cuiſine. Foemina:

Ale a quiſton one tout-hauet,	**Go to the quiſton wyþ þynn fleſhhok,**
Et eſtriez le hagys du poſnet.	**And draweþ out the hagys of the poſnet.**

Inter hujuſmodi etiam recenſendum eſt *Norman.* cheſtun, (dein cheſcun, vel chaſcun, nunc chacun) ab *Italico* queſto uno vel queſtuno, quod à *Latinis* HIC ISTE, *unus, unuſquiſque, quilibet.* Foemina.

Cheſtun de eux & cheſtune,	**Eury of hem he and ſche,**
Solonque qui ſa nature done.	**After þat har nature yeueth.**

Hæc pro modulo inſtituti noſtri. quamvis argumenti dignitas his non contenta, per genium, per amorem in antiquas linguas noſtrum, denique per copiam verborum, quæ è re eccleſiaſtica, forenſi, feciali, militari, veſtiaria, venatoria, culinari, fabrili, herbaria, piſcatoria, & fere omne genus artibus, in *Dano-Saxonicam* borealium, & auſtralium *Anglorum Semi-Saxonicam Normannica* invexit, ſimul & *Saxonicorum* loco ſubſtituit, ne hic ſiſtemus, orans & obteſtans, nos tantum non ſuis precibus expugnat.

XXIV. Hactenus de vocibus, quibus auſtralium *Saxonum* ſermonem *Dani*, & *Danorum* poſteri *Normanni* corruperunt, & in alium quaſi convertere. Jam ordo requirit, ut ad phraſes notandas procedamus, quas aut novas intulerunt, aut rarius & ſpecialius antea uſurpatas nimium affectantes fere ſemper, utendo communes fecerunt.

Prioris generis ſunt ꝼaꞃan oꝼ ðiꞅꞅe liꝼe, pro, ꝼoꞃþꝼaꞃan, *mori.* ðiꞅ ꝺæi, pro, ꞇoꝺæᵹ, *hodie.* Ƕi ꝼoꞃꝺon vel ꝼæꞃon aꝼꞃihꞇe, vel aꝼeꞃeꝺe, pro, hi onꝺꞃæꝺon, *timuerunt.* Beꞃan ƿiꞇneꞅꞅe, vel ƿiꞇneꞅꞅe ꞇo beꞃenne, pro, cẏþan ᵹeƿiꞇneꞅꞅe, beon ꞇo ᵹeƿiꞇneꞅꞅe, *teſtari, eſſe teſtis.* Maxime autem imperſonalis ille loquendi modus per ME, quod factum videtur per aphæreſin, * à *Saxonico* men, vel per apocopen truncatum à *Gallico* HOMME vel HOUME: ut chron. *Sax. Gibſ.* na ᵹoꝺ ne ꝺiꝺe me ꝼoꞃ hiꞅ ꞅaule ðaꞃoꝼ, *cujus animæ nihil boni eo factum erat.* Me henᵹeꝺ up bi ðe ꝼeꞇ, *pedibus ſuſpenſi erant.* Anꝺ ꞅahꞇlaꝺe ꞅua ꝥ me ꞅculꝺe leꞇen uꞇ þe kinᵹ oꝼ ꞃꞃiꞅun ꝼoꞃ þe eoꞃle, *ea conditione pacem fecerunt, ut liberatus eſſet carcere rex pro comite.* Anꝺ me læꞇ hiꞃe ꝺun one nihꞇ oꝼ ðe ꞇuꞃ miꝺ ꞃaꞃeꞅ, *& demiſſa erat noctu è turri per funes.* Sic in vita S. *Margaretæ*: þo ho com widoute þe toune þer me is ſculde ſclo, *cum extra urbem ad locum veniret, ubi occidenda eſſet.* Sic etiam in Foemina:

Owne jangle, ſars jaroyle,	**Goos jangleth, gander grulleþ,**
Mez il ad garoyle, & jaroyle.	**But me haþ garoyle and jaroyle.**
Yl y ad flour de ſwortye,	**Me haþ flour of the rode,**
Ge as lez enlez fait grant aie.	**Þat to eyen doþ gret help.**
Il y ad meſſier & meiſſeir,	**Me haþ meſſier and meiſſeir,**
Entenduz en diuers maner.	**Underſtande in divers maner.**

Poſterioris autem generis ſunt; primo, in quibus uſurpatur præpoſitio oꝼ cum ablativo caſu, pro genitivo poſſeſſivè poſito: ut, an oꝼ heom, pro an heoꞃa, *unus ex illis*; an oꝼ eoꞃ, pro

---

[1] Chron. *Sax. Gibſ.* p. 220, 33. þæꞅ cẏnᵹeꞅ ƿẏꞃꞃe oꝼ Fꞃance, *bellum à rege Franciæ ſuſceptum.*

[2] Quant le faukoun volant by quere,	**Whanne þe faukonn fleynge hyr ſecheþ**
Mez deuant vne ville en gere.	**But afore a town in werre.** Foemina.

* Huic conjecturæ favet apprimè quod infra in vita S. *Margaritæ*, ƿeꞃme ſcribatur pro ƿeꞃmen.

Digitized by Google

an eower, *unus è vobis.* biscop of wore-ceastre, cyng of scotlande, pro worecestres biscop, scotlandes cing. plane ut Iudea cyning, *Matth.* 2, 2. Israhela cyning, xxvii, 42. suþ-dæles cwen, *Matth.* xii. 42. manegra ðeoda fader, *Gen.* xvii.

Secundo, in quibus præpositio mid, ut *Cimbrorum* med, accusativo jungitur: ut mid land ⁊ mid huses, *cum terris & mansionibus.* Mid ewre fingre, *cum vestris digitis.* & innumera alia.

Tertio, in quibus tempora verborum formantur per participium & verbum substantivum, more *Cimbrico*: ut ðe swa manig ungelimp wæs forþbringende, *qui tot infortunia peperit.* chron. *Sax. Gibs.* 188, 46. Hujusmodi locutiones maxime leguntur in evangelio *Nicodemi Saxonice* verso. In hoc evangelio, quod supra probavi post *conquisitionem*, ut *Matth. Paris.* loquitur, *Anglo-Saxonice* translatum fuisse, interpres, qui in schola monasterii cujusdam, *Saxonicam* perinde ac *Latinam*, didicisse videtur, nunquam fere non utitur hoc loquendi more; qui apud *Cimbros* in communi usu erat: ut, se wynel ða swa dide. ⁊ micelum ofste wæs forþ yrnende. ⁊ ðone Hælende gemetende. ⁊ hine geeaþmedende, *ita fecit cursor, & multa cum festinatione excurrens, Jesu obviam venit, eumque adoravit.*

Quarto, huc reducendæ sunt phrases, in quibus *Anglo-Saxonicæ* voces usurpantur ad exprimendas consuetudines *Normannicas*: sic professio illa fidei & obsequii, quam quis, ut cliens, vel vassallus domino suo feudali præstare apud *Normannos* solebat, *homage*, & *Latino*-barbare *homagium* & *hominium* dicta, *Normanno-Saxonice* per MAN & MAN BEON & MAN WEORTHAN denotatur: ut chron. *Sax. Gibs.* 181, 27. and se cyng Melcolm com. ⁊ griþade wiþ ðone cyng Willelm. ⁊ gislas sealde. ⁊ his MAN wæs. Rex etiam [*Scotiæ*] *Melcolmus* accedens pacem iniit cum rege *Gulielmo*, & obsidibus datis, ei *cliens*, *vassallus* vel *homo* factus est. Sic juramentum fidelitatis, quo clientes domino suo feudali ratione feudorum, quæ tenebant, stricti erant, vocatur *Saxonice* HOLD-AÞ: ut, chron. *Sax. Gibs.* 187, 10. Syððan he ferde abutan. swa ꝥ he com to lam-mæssan to Searbyrig. ⁊ ðær him coman to his witan. ⁊ ealle ða landsittende men. ðe ahtes wæron ofer eall Englande. ⁊ ealle hi bugon to him. ⁊ wæron his menn. and him hold-aþas sworon. ꝥ hi woldon ongean ealle oþre menn him holde beon, *postea sic itinera disposuit, ut in festo primitiarum ad Searbyrig profectus sit, ubi ad eum venerunt ejus proceres, & quotquot per totam Angliam melioris notæ essent, feoda tenentes, & omnes illi se submittentes facti sunt ejus* HOMINES, *ac ei fidelitatis juramenta præstiterunt, se contra omnes alios ei fidos futuros.* Fieri etiam *alterius cliens* vel *homo*, *Saxonice* dicitur man-wæden don: ut chron. *Sax. Gibs.* 218, 44 he dide þat ealle ða * heafod-men on Normandige dydon man-wæden ⁊ hold-aþas his sunu Willelm, *coegit omnes summos viros Normanniæ homagii solemnem professionem facere, & juramenta fidelitatis præstare filio suo Willelmo.* Huc etiam spectat phrasis wæran cynehelme, vel wæran coronam, de qua supra in reg. xx.

Quinto, huc phrases spectant, in quibus modus infinitivus, ablato N finali, in vocale terminantur: ut hwanen is me ðis ꝥ mines drihtnes modr scolde to me cume. *Sax.* to me cumen, vel cuman. evang. *Hatt. Luc.* cap. 1. Sic, *Marc.* 11, 45, bye, pro bion, byon, beon, vel bien. swa ꝥ he ne mihte openlice on ða ceastre gan. ac bye ut on westen stowen. *Sax.* ac beon ut on westum stowum:.

XXV. In superioribus, ut australium *Saxonum* sermo primo *Danorum*, dein *Normannorum* linguis, moribus & institutis, quoad scripturam, voces & phrases mutatus, & innovatus est; atque tandem in dialectos *Semi-Saxonicam*, & dein *Normanno-Saxonicam*, quam *Anglo-Normannicam* etiam voco, conversus est, ostendi. Jam igitur demonstrandum restat, quantum ab indole sua iis etiam immutatus est quoad syntaxin, cujus omnia præcepta, quæ purus servavit, adeo corruptus neglexit & contemsit, ut quum trium, quas vocant Grammatici, concordantiarum regulas, tum regimen præpositionum, tum denique duorum substantivorum diversæ significationis concurrentium, & verborum transitivorum accusativum exigentium, constructionem barbarus factus amandavit.

Regulam etiam de verbis acquisitivis, quæ in omnibus linguis dativum adsciscunt, adspernit jam in *Semi-Saxonicum*, & *Normanno-Saxonicum* conversus *Anglo-Saxonicus* sermo. En autem exempla promiscuè posita, quibus hæc demonstrantur! and he ett of ða offrunge-hlafes. pro offrunge-hlafum, evang. *Hatt. Saxonice,* ⁊ he ætt þa offrunge hlafas. evang. impress. *Marc.* 11, 26. hyo hym on scype ðenedon for ðære manigeo, evang. *Hatt. Saxonice,* hi him on scype ðenodon for ðære menigum. evang. impress. *Marc.* 111, 26. Evang. *Hatt.* hu maig Sathanas Sathana utadrifen. *Saxonice,* hu mæg Satanas Satanan ut-adrifan. *v.* 23. Evang. *Hatt.* ealle synne sende manne bearne forgefene. *Saxonice*, ealle synna synd manna bearnum forgifene, *v.* 28. Evang. *Hatt.* he fæderan heortan to heora bearnnan gecyrre. and ungeleafulle to rihtwise gleauscipe. *Saxonice,* he fædera heortan to hyra bearnum gecyrre. ⁊ ungeleafulle to rihtwisra gleauscipe. *Luc.* 1, 17. Evang. *Hatt.* swa he spræc to ure fæderen. *Saxonice,* swa he spræc to urum fæderum, *Luc.* 1, 55. Evang. *Hatt.* ða on ðam

* Occurrit alibi hæc vox in chron. *Sax.* ut, 209, 20, And þa sona ðær æfter wurdon þa heofod-men her on lande wiþer-wæden togeanes ðam cynge, *& statim post hæc facti erant viri summi hostes regis.* Sed vox pro consuetudine *Normann.* melius reddatur *in capite tenentes.*

ehtoþe

ehtoþe daige hyo comon þ chyld to embsniden. ⁊ nemden hine his fæder name Zachariam. *Saxonice*, ða on þam ehteoþan dæge hig comon þ cyld ymbsniþan. and nemdon hine his fæder naman Zachariam, *v.* 59. evang. *Hatt.* Swa he spæc þurh his halgene witegene muþ. *Saxonice*, swa he spræc ðurh his halegra witegena muþ. *v.* 55. evang. *Hatt.* ðæt we buton eyge of ure feondon handen alesde hym ðeowian on halignesse beforen him eallen ure dagen. ⁊ ðu cnapa gæst. ⁊ beost þas heageste witega genemned. *Sax.* ðæt we butan ege of ure feonda handa alysed him þeowian on halignesse beforan hym eallum urum dagum. And ðu cnapa bist ðæs hehstan witega genemned. *v.* 74, 75, 76. evang. *Hatt.* Iacob gestrynede Ioseph Marie wer. *Sax.* Iacob gestrynde Ioseph Marian wer. *Matth.* I, 16. evang. *Hatt.* hyo wæs gemet on innoþe hæbbende of þam halge gaste. *Sax.* of ðam halgan gaste. *v.* 18. evang. *Hatt.* ða gegaderede Herodes ealle ealdres ðare sacerdæs. *Sax.* ða gegaderode Herodes ealle ealdras ðæra sacerda. *Matth.* II, 4. evang. *Hatt.* ðurh Ieremie ðanne witega. *Sax.* ðurh Hieremiam ðone witegan. *v.* 7. evang. *Hatt.* ðurh ysia ðanne witega. *Sax.* ðurh Esaiam ðone witegan. *Matth.* III, 3. evang. *Hatt.* on unadwæscendlice fyre. *Sax.* on unadwæscendlicum fyre, *v.* 12. evang. *Hatt.* he geseah twegen oþre gebroþrum Iacobum Zebedei. ⁊ Iohannem his broþres. *Sax.* he geseh twegen oþre gebroþru. Iacobum Zebedei. and Iohannem his broþur. *Matth.* IV, 21. evang. *Hatt.* to his agene he com. *Sax.* to his agenum he com. *Joh.* I, 11. Be al his gewiten wæd, chron. *Sax. Gibs.* p. 34, 17. *Sax.* be ealra his gewitena ræde. And seotte ða dæi hwonne man sceolde þ mynstre gehalegon. ða man halgode seo mynstre. ða wæs seo cyning ðær. p. 35, 10, 11. *Sax.* halgode þ mynstre. se cyning. Sic, cwed luddon stefne. *Sax.* cwæþ ludre stefne. Sic, ic gif ðone Abbod, and ða munecas. *Sax.* ðam Abbode and ðam munecum. Sic, þ wæter wennes to seo foresprecone Norþburh. *Sax.* to ðam foresprecenan Norþburh. Sic, butan to ða munecan ane. *Sax.* butan to ðam munecan anum. Sic, on ure drihtnes halfe. *Sax.* on ures drihtnes healfe. Sic, leidon ða godes curs. ⁊ ealra halgane curs. ⁊ al christene folces. *Sax.* ⁊ lægdon godes awyrigednesse. ⁊ ealra halgena awyrigednesse. ⁊ ealles christenes folces. Sic, ða sende seo kyning to seo papa. *Sax.* ða send se cyning to ðam papan. Sic, munec of ðe selue mynstre. *Sax.* ðær seluer mynstres muneca ł munec of ðam seluon mynstre. Hæc & sexcenta istiusmodi ex fictitia ea charta *Semi-Saxonica*, quam falsarius ille monachus *Petroburgensis* nobis obtrudit in chron. *Sax. Gibs.* ad annum DCLVI. Ejusdem furfuris est & ista charta in anno DCLXXV, ut & ista, anno DCCCCLXIII. Quas omnes mentitus in sui temporis *Semi-Anglicana* conscripsit misellus falsificator, à *Normannis* tamen non explorandus, qui immane quantum ab *Anglo-Saxonica* illa *Semi-Saxonica* sive quoad scribendi rationem, sive quoad voces phrasesque, sive denique quoad syntaxin differret, tantum *Gallice* & *Latine* gnari nullo modo scire potuerunt.

Ejusdem quoq; naturæ facile etiam ex stylo suo *Semi-Anglico* esse dignoscitur *Ægelredi* regis charta in archivis bibliothecæ coll. *D. Johannis* baptistæ apud *Oxonienses*, qua, si falsario monacho credendum est, ecclesiæ *Dorobernensi* donavit terras suas, *viz.* SANDWICH & ÆSTREE in usum monachorum.

IC Ægelred ðurh Godes geue ge ealra Englalandes ane king. ⁊ ealra ðere ylande ðe ðærto belinggat. for mine saule alisendnesse. gean christes chirican inne Cantwarebera landas on mine gewihte. þ is to witenne Sandwich ⁊ Æstre. to ðere moncken bigleue in ðe selue minstre gode seruende. from alle worldliche ðeudome ⁊ kinges geue. wiþute brigge ⁊ castelwurke. And gif ænig is ðæt wilnat oþþe to brekenne oþþe to geslitende mid towundene modignesse ðas ure gesestnunge. wite he hine silfne amansumod fram gode. ⁊ fram eallen his halgen mid ða forewordenen inne domes deie a christes swinstre hand geloged underfang ðone dome of fordemdnesse mid ðam deofle and his ænglea. butan he toforan ðam deaþe mid wurþe beteuringe gebete þ he unrihtwisliche forgilde. Deos landboc wes gewriten on ðan neogan (DCCCC) undred geare ⁊ neogan ⁊ seofentig fram ures lauordes Helende christes akennednesse :

Sic autem *Latine* se habet:

Ego Egelredus rex, gratia dei, totius Britanniæ monarcha, pro salute animæ meæ, concedo ecclesiæ Christi in Dorobernia terras juris mei, sc. Sandwich & Estre, ad opus monachorum, in eadem ecclesia Deo servientium, liberas ab omni seculari servitio, pontium & castrorum constructione. Quisquis hanc meam largissimam munificentiam violare præsumpserit, eam cum reprobris in die judicii à sinistris Christi collocatus accipiat sententiam damnationis cum diabolo & angelis suis.

Quamvis autem in anteriorum temporum annalibus, quæ posteriorum dialectis scripta reperiuntur, suorum auctorum fraudes facilè esse apparent; ex altera tamen parte, non adeo constat, ut spuria semper & fictitia rejicienda esse ea, quæ in posteriorum temporum monumentis, priorum idiomatis scripta, extant. Nam in omnibus fere corruptæ eloquentiæ temporibus, ali-

Digitized by Google

qui emicuere egregii viri, qui si non pure & proprie, saltem tamen non tam prave & barbare scripserunt, quam æquales sui: ut, *Gothis* in *Italiâ* regnantibus, apud *Romanos Boëthius*; & sub *Normannis* dominis, qui ex *Latino* in *Saxonicum* convertit evangelium *Nicodemi*. Etenim exceptis temporum verborum circumscriptionibus *Danicis*, quibus nimium indulget iste interpres, & uno atque altero vocabulo, quo utitur, *Normannico*, omnia proprie adeo pureque transtulit, ac si *Ælfredo* regnante scripsisset, eumque habuisset præceptorem.

Sed ut eo, unde digressi sumus revertamur, innumera alia occurrunt * in chron. *Sax. Gibs.* quæ, etsi in characteribus *Saxonicis* scripta, *Saxonicæ* tamen orationis partium structuram, qua veterum probatissimi *Anglo-Saxonum*, tum in scribendo, tum in loquendo usi sunt, penitus subvertunt, ad *Anglicanum* sermonem propius accedentia. Casus enim pro casu; genus pro genere, & numerus pro numero in iis ponuntur: ut p. 173, 5, on his dæg wæs ealle blisse. ⁊ ealle gode on burh. ⁊ he was leof eall folc, swa ꝥ se cyng geaf sancte Peter. ⁊ him ꝥ abbotrice on byrtune. ⁊ se of couentre. ꝥ se eorl leofric. ðe wæs his eam. ær heafde macod. ⁊ se of crulande. ⁊ se of ðorneie. Sic 176, 27, se cyng heafde gyfen ꝥ Abbotrice an francisce Abbot. *Sax.* to anum francyscum Abbote. Sic 37, to ðone Abbod Turolde. *Sax.* to ðam. Sic 44, forbærnden ealle ða munece huses. *Sax.* ealle þæra muneca husas. Sic p. 177, clumbon upp to þe halge rode. *Sax.* to ðam halgan rode. Of ure drihtnes heafod. *Sax.* of ures drihtnes heafode :- Swa nan man ne mæi oðer tellan. *Sax.* ne mæg oðrum tellan :- Mid ealle ða forenswrecena gersume. *Sax.* mid eallum ðam foresprecenan gersuman :- Wæs ðone hæcce. *Sax.* se hæcce :- Sic 185, 26, ðreo ðær wæron ofslagene to deaþe. *Sax.* ðry. Sic 195, 20, Rogeres eorles þreo sunan. 214, 1, 2, wiþutan ðam eorle. ⁊ feawa oðre. *Sax.* ⁊ feawum oðrum. 189, 12, 13, se sceawa deaþ —— seo hine genam. *Sax.* se hine genam. 225, 38, from se biscop. 230, 19, from þone biscop. *Sax.* fram ðam biscope :- Sic 227, 30, of þa oðre, & 229, 35, of þone wape. *Sax.* of þam oðrum. of þam wape :- 230, 5, þe cwen. *Sax.* seo cwen. 234, 28, geaf ðone Abbot. *Sax.* ðam Abbote. 235, 16, ða foresprecon biscopes. *Sax.* ða foresprecenan biscopas :- MCXXIV, on ðis geare. *Sax.* on ðison i þisum geare :- 242, 7, ðe kinges broþar. nunc, **the kings brother**. *Sax.* autem, ðæs cyninges broþor. 30, ꝥ nouþer sculde beswiken oðer, *Anglice*, **that neither shoulde betray the other**. *Sax.* vero, ꝥ nægþer oðerne sceolde beswican. 241, 3, in ðe mynstre. nunc, **in the minster**. *Sax.* in ðam mynstre.

XXVI. Traditis tandem, deo adjuvante, iis, quæ opus essent ad monstrandum quibus quasi gradibus australium *Saxonum* sermo, indies in deterius ruens, primo in *Semi-Saxonicam* ut vocant, dein in *Normanno-Saxonicam*, sive *Anglo-Normannicam* linguam mutatus est; jam nescio quo impellente genio percitus urgeor, ut è vetustis utriusque dialecti monumentis nonnulla expromam, in quibus se exerceat studiosus lector, & quæ per regulas à nobis in superioribus datas examinet, & exploret. Incipiam igitur à charta *Eadvardi Confessoris* dicti, quam extracta forte capsula ductile in bibliotheca *Cottoniana*, cum altera *Gullhialmi*, quam supra exhibui, *conquæstoris*, inter alias repperi, & quæ præmisso signo crucis sic scripta legitur.

✠ EAdweard kyng gret Rodberd biscop. ⁊ Osgodclapa. ⁊ Ulf sciregereuan. ⁊ ealle mine ðeignes. ⁊ mine holdan freond. on Middelsexan. freondlice. ic kyþe eow ꝥ ic wille ⁊ ꝥ ic ann ꝥ Sancte Peter. ⁊ ða gebroþra on Westmynstre to heora [1] bileouen ꝥ land æt Lealchylle. ⁊ ealle ðare ðinga. ðe þærto mid rihte gebyraþ. mid lande. ⁊ mid [2] loge. mid wude. ⁊ mid felde. mid mede. ⁊ mid [3] læse. mid [4] mæste. ⁊ mid [5] æuesan. ⁊ mid eallum ðingum.

* Quod vero idioma *Saxonicum* in ea parte, quæ vitas tradit *Hardicnuti* ac *Edwardi* confessoris, haud parum immutari incipit, ac rejectis vocalibus, syllabis item quibusdam, ad nostrum efferrendi modum paulatim vergere, id etiam pro nobis facit. Iis enim temporibus revera mutari cœpisse testem habemus *Edwardi* confessoris numisma, in quo Regis istius nomen EDWARD exaratur; cum tamen nominis origo & antiqua scriptio EADWEARD postulent. ejusdem numismatis pars adversa, in qua LEFWINE scriptum conspicitur, pro Leofwine, idem testatur. Res gestæ *Wilhelmi conquæstoris* describuntur stylo à præcedentibus longe diverso, & ad sermonem nostri temporis multo propius accedente. Idioma in plerisque *Gallicum*; in scribendo brevitas concisa, sive *Gallica*; *Gallica* etiam vocabula paulatim subrepunt. [1] *Sax.* big-leofan, *convictum, cibum, annonas.* [2] *Aqua Cimbrice* ᛚᛅᚢᚠᚱ, vel ᛚᛅᚠᚱ, *laugr, lágr, Dano-Saxonice* lago. Inde **at lauga**, *lavare.* **laug**, *lavatio*, vide in cap. XXI, lago. [3] *Sax.* læswe. [4] Per metathesin à *Gothico* MATS, *esca, cibus*, unde mæstan, gemæstian, *saginare*, & verbale mæste ad ea denotanda, quibus aluntur & saginantur porci sylvestres, ut nuces, glandes, castaneæ, juglandes, baccæ, mora rubi, & id genus fructus arborei. [5] *Cimbrice* **avextr, avoxtr**, *fructus*. verbale ab **at vaxa**, *crescere, augeri*, in præt. **vox**, vel **ox**, & præfixa intendende **a**. *Saxonice* autem weaxan, *crescere, augeri*, *Francice* uahsen, uuassen, unde forsan cum præfixo a in æ verso, æuesa, *fructus*. verum potius à *Cimbrico* **avextr** accersendum est.

Digitized by Google

ðingum. swa full. 7 swa forþ. swa ðurstan min huskarll hit furmest of me heold. and into ðære halgan stoppe geaf. And ic ðæs fullice geuþe. 7 ic an heom eoft ealswa ꝥ hy habben þær ofer saca 7 socna. toll 7 team. infangene ðeof. 7 flemene fyrmþe. and ealle oþre gerihtu on eallum ðingum ðe ðar upp asprungaþ. and æac swilce to ðeorum lande mid fullan freodome ic ann ꝥ ðridde treow. 7 ꝥ ðridde [1] swun of æuesan ðæs nestan wudes ðe liþ to kyngesbyrig. se is gemæne. swa he on ældum timum gelægd wæs. 7 forð ðan ic nelle natershwon geþafian. ꝥ æni man ætbride oððe geutige an æker landes of wude oððe of felde. ðe he hæf ðyder inn gegyfan. oððe ꝥ ðær æni man ænine onstynge hæbbe on æningum ðingum. oððe on ænige timan. butan se Abbod 7 þa gebroþra to þæs mynstres neode. And ic wille. 7 fæstlice bebeode be fulre wite. ꝥ þeos mundbyrdnesse beo strang 7 staþelfæst into ðære halgan stope a on ece erfe. Amen.

*Ego Eadwardus Rex Rodberdo Episcopo, & Osgodclapæ, & Ulfo vicecomiti, & omnibus meis Thanis, & fidelibus amicis, in Middelsexia, benevole salutem dico. Vobis notum facio me velle, & consentire, ut Sanctus Petrus & fratres Westmonasterienses in eorum convictum habeant prædium istud, quod est in Cealchylle, omniáque jure ad illud pertinentia, cum terra, & cum aqua, cum sylva & cum agro, cum prato & cum pascuo, cum porcorum esca & cum fructibus & cum omnibus emolumentis; tam plenè & liberè, quam præfectus meus palatinus Thurstanus ea primo ex me tenuit, & sacro dein loco donavit. Quod quidem donum ego plane corroboro, iis iterum etiam concedens, ut insuper habeant * privilegium tenendi curiam ad causas cognoscendas, & dirimendas lites inter vassallos & colonos suos ortas, cum potestate transgressores & calumniæ reos mulctis afficiendi, easque levandi. porro etiam ut ibi habeant in vendendis & emendis mercibus à [2] tolneto immunitatem, cum [3] privilegio habendi totam suorum servorum propaginem; potestatem etiam [4] fures in terra sua cum*

---

[1] Id est suum M in N verso, & p pro u posito. suum autem alias saum, *Latino-barbare* sauma, *Saxonice* seam, *Gallice* & *Teutonice* somme, *Germanice* som, *Belgice* soom, *onus* vel *sarcina jumentaria*, quantum jumentum vel equus ferre potest. Inde apud *Gallos*, sommier olim saumier, ab antiquo *Gallico*, saume, *equus clitellarius*, vel *sarcinarius*. * Ita reddo SACA, & SOCNA, sak enim ubique in vetustis legibus *Danicis* & *Scandicis causam, actionem, litem, culpam* significat, & sakadr, *reus*. sokn etiam in LL. passim designat I. *actionem* vel *conventionem judicialem*. II. etiam *rei judicatæ* vel *mulctæ exactionem*. Inde soknar, *executor litis*, & konungs saknar; biscops soknar, *executor litium regis* & *episcopi*; & soknarsmen, *mulctarum exactores*. SACA aliter RICA dicitur supra in charta, qua *Edwardus*, confessor dictus, *Windesoram* & *Stane*, nunc Stanes, abbati & monachis *Westmonast.* donat. RICA autem *Cimbrice* rici, *ditionem, jurisdictionem, potestatem* denotat, & junctum cum SOCNA, *jurisdictionem forensem* non potest non denotare. SACA, igitur, ut ejus synonymum RICA, *jurisdictionem*, sive *potestatem tenendi curiam* denotat. contrariè autem glossographi nostri forenses allucinati fere omnes, SACA pro SOCNA, vel SAC pro SOC invicem confundentes sumunt. Sic glossator ille, (qui terminos hos in charta MS. concordiæ, arbitro *Joanne* episcopo *Lincolniensi*, factæ inter abbatem & cœnobium *Ousneyense* ex una parte, & ex altera majorem & communitatem civitatis *Oxon.* explicare voluit) SAC ut SOC, & SOC ut SAC errore mutuo interpretatur in iis, quæ sequuntur. SOK, *hoc est, secta de hominibus in curia vestra secundum consuetudinem regni.* SAC, *hoc est, placitum, & emenda de transgressionibus hominum in curia vestra.* SAC *etiam* forfeyt. Quæ verba excusa etiam leguntur in libro cui titulus LES TERMES DE LA LEY, qui altera editione prodiit *Londini*, 1685. [2] Ita quoque glossator modo memoratus, in verbis huc spectantibus: TOLL. *hoc est, quòd vos & homines vestri de toto homagio vestro sitis quieti in omnibus mercatis de Tolneto, de rebus venditis & emtis.* [3] Ita etiam glossator iste in suis *Barbaro-Latinis*. TEM, *hoc est, quod habeatis totam generationem villanorum, cum eorum sectis & catallis, ubicunque in Anglia fuerint, inventis, except. quod aliquis nativus, quietus per unum annum & diem in aliqua villa privilegiata manserit.* [4] Ad eundem sensum glossator. INFANGHTEEF, *hoc est, quod latrones capti in dominio vestro vel feodo vestro de latrociniis convicti in curia vestra indicentur.* Quibus addit, DANGELD, *hoc est, quietus esse de quadam consuetudine, quæ currit aliquo tempore, quam quidem levaverunt in Anglia Dani.* Vel sic, *est* TALLAGIUM *datum quondam Danis* I. III D. *de qualibet bovata terra.* Charta prædictæ *concordiæ*, ex qua hæc citare placuit, extat in MS. cod. inscripto the Register of Ousney, qui in florentissimæ Ædis Christi *Oxon.* archivis adservatur. Tempus autem scriptæ chartæ subsignatum est in his verbis: yeven at London the xxii day of Febrŭary the yere of the reign of our Sovereign Lord the King Edward the third sens the Conquest that is to sey of Engelond Cynquant primer, and de Fraunce trente octisme.

re furtiva deprehensos in jus vocandi & puniendi, cum privilegio fugitivos suscipiendi, & omnia alia jura, quae omnimodo exinde oritura sunt; praeterea quoque una cum hoc praedio liberrime dono tertiam quamque arborem, & tertiam quamque sarcinam jumentariam fructuum, qui nascuntur in sylva proxime ad kyngesbyrig sita, quae, sicut antiquis temporibus lege cautum erat, est communis. Quamobrem omnino nolo permittere, ut quis sive ex sylva, sive ex agro, quae is Thurstanus illi loco dedit, unum jugerum auferat, vel excludat, vel ut quis jus habeat eo proficiscendi ad sumendam rem ullam, vel ullo tempore, praeter Abbatem & fratres, quibus indultum est eo proficisci ad sumenda, quae monasterio opus sunt. Volo igitur & firmiter mando, sub poena gravissima, ut haec confirmatio nostra in loco illo sancto aeternae haereditatis vim & firmitatem semper obtineat. Amen.

Charta, quam hic Latio donavimus, cerâ sigillo impressâ, & ligamine serico, pro [1] more *Normannorum*, pendente firmata est, cujus in prima fronte extat effigies regis dextra crucem, sinistra orbem tenens; in aversâ autem, eadem effigies, dextrâ hastam, cui supereminet columba, & sinistrâ gladium gestans. Inscriptio autem in utraque facie est, SIGILLUM EADWARDI ANGLORUM BASILEI.

Chartae huic *Cottonianae Edwardi* confessoris etiam nonnullas alias adjicere lubet *Semi-Saxonice* scriptas, quas ex archivis *Wellensis* ecclesiae in *Gallica* manu exaratas, & nitidissime descriptas ad me mittendas curaverunt praefati dignissimi viri, *Edwinus Sandys* & *Ri. Healy*, ejusdem ecclesiae alter canonicus, & alter seneschallus.

EADward king gret Harold Erl & Tovid minne Schyre-resen & alle mine þeines inne somersæten frendliche. And ich keþe eu þat Alfred hauet yseld Gise bissop his land at hlytton sacleas and clæne toforen me silven æt peddredan. on mine ᵹitnesse. and on Eadithe [2] mine ibidden. & on Haroldes ærles ⁊ on maneᵹra oþra manna. þe mid me þær waren. Nu wil ich þat se bissop beo þar londer worthe into his bissopriche þe he under honde hauet. and alch þare þinge þas þe þarto mid richte ᵹebyrað. mid saca and mid socna. swo ful ⁊ spo furth. swo hit æniᵹe bissoppe formest on honde stodon ællen þinᵹan. And ᵹyf þar sy anni þinᵹ out ᵹedon þas þe þar mittbyrþ. ich beode þat man hit lete in onᵹean comen. ꝥ non oþer ne sy.

Edwardus rex Haroldo comiti, Tovid vicecomiti, & omnibus Ballivis suis Sumersæt. salutem. Sciatis quod Aluredus vendidit Gisoni episcopo terram suam de [3] Lutton, pacifice & quiete. teste meipso, coram nobis apud Perret, & testibus Editha conjuge nostra, Haroldo comite, & multis aliis, qui una nobiscum illic aderant. Volumus quoque, quod idem episcopus terram illam cum omnibus pertinentiis habeat, cum episcopatu, quem possidet, & Saca & Socna, ita plene sicut unquam aliquis episcoporum praedecessorum suorum in omnibus habuit, & si quid inde contra justitiam fuerit sublatum, rogamus, ut revertetur, nec aliter fiat.

Ante vero, quam veterem versionem supra datam receperamus, sic transtulimus hanc chartam.

Ego Edwardus R. Haroldum comitem, & Tovidem meum vicecomitem, & omnes Thanos meos Somersætenses benevole saluto. Ego vobis notifico Alfredum terras suas in Hlytton litis immunes & quietas Gisoni episcopo coram me ipso Peddredanae vendidisse. Testibus meipso & Eaditha regina mea & Haroldo comite, & aliis multis, qui mecum ibi adfuerunt. quamobrem volo ut episcopus confirmetur in episcopatu, quem possidet; & possessione omnium rerum quae ad eum jure pertinent, cum potestate cognoscendi causas & dirimendi lites inter suos ortas, & transgressores ac columniae reos mulctis puniendi, tam plenè ac libere, quam ullus priorum episcoporum omnino eis gravisi sunt. Et si quid eorum, quae ad haec pertinent exinde alienatum sit, jubeo, ut restituatur, nec aliter fiat.

EAdward king gret Harold Erl, & Aylnoð Abbot, & Godwine schyrereuen, & alle mine þeynes on Sumersæten frendliche. And ich kyþe eop þat ich habb [4] gevinen Gisan minan presteo þes Bissopriche her mid eop, and alre þate þinge þas þe ðær mid richte ᵹebyrað on

[1] *Rex autem Edwardus natus in Anglia, sed nutritus in Normannia, & diutissime immoratus pene in Gallicum transierat, adducens ac attrahens de Normannia plurimos, quos variis dignitatibus promotos in immensum exaltabat..... Cœpit ergo tota terra sub rege & sub aliis Normannis introductis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari; Gallicum scilicet idioma omnes magnates in suis curiis tanquam magnum gentilitium loqui, chartas & chirographa sua more Francorum conficere, & propriam consuetudinem in his & aliis multis erubescere.* Hist. *Ingulphi.* Edit. *Oxon.* p. 62.

[2] *Sax.* minþe ᵹebeddan.

[3] *Lutton* vel *Lytton*: nunc est praebenda ecclesiae *Well.*

[4] *Sax.* ᵹeunnen.

pode

ƿode and on felde mid Saca and mid Sokna binnon porte & buton ſƿo ful & ſƿo forth ſƿo Duduc biſſop oð any biſſop hit firmeſt him toforen havede on ællem þingan. And gif her ani land ſy out of þam biſſopriche geðon ich ƿille ꝥ hit cume in ongean other ꝥ man hit of-go on hiſe [1] gemod ſƿo man with him [2] bet findo mage. And ich bidde eou allen ꝥ ge him fulſtan to driuan Godes gerichte lock huen hit neoþ ſy and heo eoƿer fultumes biþurſe. And ich nelle nanne man geþeſien ꝥ him vram [3] honde teo anige þare þinge þas þe ich him unnen habben.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo Abbati, Godwino vicecomiti & omnibus Ballivis ſuis Somerſet. ſalutem, ſciatis nos dediſſe Giſoni presbytero noſtro epiſcopatum hunc apud vos cum omnibus pertinentiis, in boſco & plano, & Saca & Socna, in villis & extra: ita plene & libere in omnibus ſicut epiſcopus Dudecus aut aliqui prædeceſſorum ſuorum habuerunt. & ſi quid inde contra juſtitiam fuerit ſublatum, volumus quod revocetur, vel quod aliter ei ſatisfaciat. rogamus etiam vos, ut auxiliari eidem velitis ad chriſtianitatem ſuſtinendam, ſi neceſſe habuerit. nolumus autem ut ullus hominum ei auferat aliquid eorum quæ ei contulimus.

EDward king gret Harold erl. ⁊ Aylnod abbot. ⁊ Godwine. & ealle mine þeines on Sumerſeten. frendliche. Ich queþe eou ꝥ ich wille ꝥ Gyſe biſſop beo þiſſes biſſopriches wrthe heer inne mid eou. And alch þare þinge. þe þaſ þar mid richte to ge-byrað binnan porte ⁊ butan. mid Saca. ⁊ mid Socna. ſwo uol ⁊ ſwo vorð ſwo hit eni biſſop him to-uoren formeſt haueþ on ealle þing. And ich bidde eou alle ꝥ ge him beon on fultome Criſtendom te ſprekene loc whar hit þarf ſy. ⁊ eower fultumes beþurſe eal ſƿo ich getroƿƿen tho eoƿ habben þat ge him on fultume beon willen. And gif what ſy mid unlage out of þan biſſopriche geydon. ſy hit londe oþer an oðð þinge þar fulſtan him vor minan luuen ꝥ hit in on-geyn cume ſƿo ſƿo ge for gode witen þat hat richt ſy. God eu ealle gehealde.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo abbati, Godwino, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſignificamus vobis nos velle quod epiſcopus Giſo epiſcopatum apud vos poſſideat cum omnibus dictum epiſcopatum in villis & extra de jure contingentibus; cum Saca & Socna adeo plene & liberè per omnia ſicut ullus Epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum unquam habebat. Rogamus etiam vos, ut coadjutores ipſius eſſe velitis ad fidem prædicandam & chriſtianitatem ſuſtinendam pro loco & tempore ſicut de vobis fideliter confidimus vos velle idipſum. Et ſi quid de dicto Epiſcopatu ſive in terris ſive in aliis rebus contra juſtitiam fuerit ſublatum, adjuvetis eum pro amore noſtro ad reſtitutionem, prout juſtum fuerit, habendam. Conſervet vos Dominus. Vetus verſio.

EAdward king gret Harold erl & Ailnod abbot & Tovid ſchirereue & alle mine þeines on Sumerſeten frendliche. & ich kyþe eoƿ ꝥ ich habbe gegeſen Giſo bpe þæt land æt Ƿeodmore & ælch þæne þinga þar þe þæn inne mid richte tobyred inne to his clerken bilæva æt Sancte Andrea æt ƿillan. mid Saca & mid Socna. ſƿo full & ſƿo forth. ſƿo hit me ſylven on hande ſtod. mid eallon þa forƿyrhtan. þe me oþer minon æfteƿengan to honda bogen ƿyllon on eallen þingan. for mine ſaple & for mines fader & for allra minra ylorena ſaplan þe þone bp-ſtol geſtaþelodon. And gif anig man ſig þat mine giſe apendan ƿyllen apende hine God almihti fram his anſyne & fram ælre criſtenne manna. & ich ƿille ꝥ ſe b. þichte privilegiū þærto bi minon fullan gelifan.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ealnodo abbati, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. Sciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem cleri, eccleſiam beati Andreæ in Well. terram de [4] Wedmore cum omnibus pertinentiis ſuis, adeo plene & libere, ſicut unquam plenius mihi manu ſtetit, aut alicui prædeceſſorum meorum per omnia. pro anima patris mei, & animabus anteceſſorum meorum, qui dictam ſedem epiſcopi ſtatuerunt. Si quis autem hanc meam donationem præſumpſerit

[1] *Sax.* gemot. [2] *Cimbrice* bet. *Sax.* bete. [3] *Sax.* honde. [4] Terræ fere omnes apud Wedmore olim ad eccleſiam *Wellenſem* pertinebant; nunc vero tantum reſtant *decimæ* loci, quæ quidem decimæ ad Decanum *Wellenſis* eccleſiæ hodierno die pertinent.

Digitized by Google

evertere, avertat eum Dominus à conspectu suo, & à conspectu omnium fidelium. Volo & quod idem episcopus isto gaudeat privilegio, & vos amici mei ipsius sitis coadjutores. Vetus versio.

Charta Eadithæ Edwardi Confessoris relictæ.

EAdgith seo hlavedi Eadwardes kinges lefe gret al þat hundred at Wedmore frendliche. And ich Cyþe eoƿ þat ich habbe gegefen Giso b. þat land at Merketun. & alch þare þinga þæs þe þar mid richte tobirid into his canocan æt Sancte Andrea æt Ƿyllan mid Saca and mid Socna sƿo full and sƿo forth. sƿo hit me sylfen on honde stod for Eadwardes kinges saple. & for mine. And ic bidde eoƿ ꝥ ge deme me richtne dom of ƿudemann þe ic hors bitachite & mi ȝauil hauið of healden ƿra ȝear eiðeꞃ ȝehimlig & eac feoch. & eac feoth. God eoƿ gehealde.

Editha domina regis Edwardi relicta Hundredo de Wedmore, Salutem. Sciatis me dedisse Gisoni episcopo ad sustentationem canonicorum ecclesiæ Sancti Andreæ in Wells. terram de [1] *Merke cum omnibus ipsam jure contingentibus, cum Soka & Sake, ita plene & libere, sicut mihi plenius manu stetit; pro anima regis Edwardi & anima mea, &c.* Vetus versio.

Charta Haroldi Regis.

HArold king greet Ailnoð & Tovid & alle mine þeines on Sumerseten frendliche. And ic cyeð eou ꝥ ic ƿille ꝥ Giso b. beo his Saca ƿerð & his Socna. ofer his lond & ofer his mannen. & tolles ƿerð & temes & infangenes þefes binnen burekh & butan. swo full & swo forth. swo he furmest was on Edward kinges dage on alle þingan. And ich bidde eou alle ꝥ ge bien him on fultume at thys cristendome Godes [2] yerichtten for to setten & to driven, loc þar hym neð sy. & heo eoƿꞃes fultumes biþyrfe sƿo sƿo ich yetꞃuþan to eƿ habbe ꝥ ue ƿyllan for mina luuen. And ich nelle yeþefien ꝥ man him æt anie þingan anye unlag beoðe. God eoƿ gehealde.

Haroldus rex Ailnodo, Tovid & omnibus ballivis suis Sumerset. salutem. Sciatis nos velle quod episcopus Giso habeat Saca et Socna de terris suis & hominibus & Toll & Team & Infangenethef in Vill. & extra, ita plene & libere in omnibus; sicut unquam habuit tempore regis Edwardi. Rogamus etiam vos, quatenus eidem si necesse fuerit auxiliari velitis ad Christianitatem sustinendam, sicut de vobis confidimus idipsum velle. Nolumus autem ut ullus hominum ei in aliquo inferat injuriam Valete.

Altera charta Edwardi R.

EDƿard ging gret Harold & Ægelnoð abbð. & Godƿine scyregerefan, & alle mine þegenas on Sumersæten freondliche. & ic cyðe eoƿ ꝥ ic ƿylle ꝥ Giso bp. [3] ƿeꞃyge on his lande æt chyp ælswo hys foregenga ætforen him ær dyde, ⁊ ic nelle geþafian þat man hym ænige unlage beode.

---

[1] Maneria de merke olim pertinebant omnia ad Decanum *Wellensem*, nunc vero solæ decimæ ad eum pertinent. [2] Gerichte *Sax.* ȝeꞃihte, & emphatice ȝeꞃihtan, in hac charta yerichten, i. e. *jura, canones, veritates, rectitudines.* Inde Godes ȝeꞃichte, vel Godes yerichten, ut Ƿodeꞃ ȝeꞃihta, in LL. eccl. *Canuti R.* 14. *jura, veritates, rectitudines dei.* i. e. *jura ecclesiæ* vel *Christianitatis*, prout *Christianitas* & *Christiani* in mediæ antiquitatis scriptoribus, *Clericatum* & *ordines ecclesiasticos*, præsertim *functionem*, *jurisdictionem* & *audientiam episcopalem* denotat. And ich bidde eoƿ alle ꝥ ge bien him on fultume at thys [hys] cristendome Godes yerichten to setten & to driven loc þar hym neð sy. *& vobis omnibus jubeo, ut quoties necessitas postulet, eum adjuvetis in sua jurisdictione ad stabiliendas & propagandas veritates & jura divina.* To driuen autem reddidi *ad propagandas*, à *Cimbrico* at dreifa, *dispergere.* [3] In vetusto registro terrarum, quod etiam est in archivis Decani & cap. *Wellensis*, extat charta ab hac non adeo absimilis in his verbis: Edward kynge gret Haꞃold eorl ⁊ Egelnold abbod ⁊ Godwyn scherrue and alle mynes þægenes on Somerset. froendlych. ⁊ ich cuþe how þat ich wolle þat Gyso bisschop ƿeꞃie now hiss lond also hiꞃ foꞃȝenȝe afoꞃen hym er dude. and ich nelle ꞃuðden þat man hym eny unlawe beode. In margine hujus chartæ ƿeꞃie redditur *libere teneat*, ut ƿeꞃiȝe supra *possideat.* Ego autem puto ƿeꞃiȝe, & ƿeꞃie vertenda esse *defendat, sepiat*, vel *sepimentis muniat.* Hinc ab at varia, *defendere*, in vetustis *Scandicis* varn, *sepes.* & in libris LL. varnalag, *plurium pagorum ad communem agrum sepiendum obligatio.* varna-ruf, *sepimenti ante legitimum tempus ablatio & destructio*, per quam vicinis damnum infertur. varnfalladrefog, *sylva consepta.* Huic nostræ conjecturæ favet caput VIII. *veteris Consuetudinis Normanniæ de* BANON & *Ead-*

Digitized by Google

Eadwardus rex Haroldo comiti, Aelnodo abbati, Godwino vicecomiti, & omnibus ballivis suis Sumerset. salutem. sciatis me velle quod Giso episcopus possideat terram suam apud [1] chyw, sicut fecerunt prædecessores sui. Nec autem impune feram quod aliquis ei injuriam inferat, aut molestiam. Vetus versio.

Charta altera Eaditbæ Reginæ.

EAdᵹiþ se hlaueðiᵹe ᵹret harold erl mine broðar. ⁊ touid. ⁊ ealle ure [2] þeƿena on Sumersætan freondliche. ⁊ ic cyðe eoƿ ꝥ ic ƿille ꝥ Giso b. beo þaes londes ƿurðe æt [3] Milferton. sƿo full. ⁊ sƿo forð. sƿo hit me selfon æn honde stod to þan foreƿarden þæt ƿeo ᵹeƿorht habbað. ⁊ ᵹýf þar hƿa æniᵹ land habbe hut buidan oððe ᵹeboht of þam þe þar mid richte inte ᵹebýrað ic ƿýlle þat man hýt læte in onᵹean cuman ⁊ sƿece se mann ƿið þone mann þe him ær land sealde. Vetus versio sequitur:

DEFFENS inscriptum, quod sic se habet: Terres sont aucun temps en DEFFENS, & en autre sont communes. Toutes terres cultivees sont en DEFFENS. de quoy bestes peuent legierement tollir les fruitz. vuides terres sont en DEFFENS depuis la my mars jusques a la sainte croix en semptembre. en autres temps elles sont communes, se elles nec sont closes d'anciennete. si commes des hayes ou telles choses. le temps en quoq les terres sont communes est apelle temps de BANON en quoq les bestes peuent aller communement par les champs sans pastour. ..... Nulle ne peut defendre sa terre en temps de BANON si elle neit close d'anciennete. excepte le DEFFENS des bois qui praus & per constumes sont toujours en DEFFENS. BANON doit estre oste de toutes terres: en quoq la blee est apparissant, qui pourroit estre empiree par auoirs si quil ny endoit point auoir. Hinc a *Gallico* DEFFENS, *sepes*, apud nos vocatur **a fens**, vel **fence**, & *septum*, **a fenced ground**, & *sepem segeti prætendere*, **to fence inn the corn.** Occurrit etiam vox ƿeriᵹan in altera chartarum R. *Canuti*, bibl. *Cott.* Tiberius, B. 4. 2. qua Archiepiscopus *Cantwarensis* libertatem, ut ego censeo, agros vel terras quasdam arabiles *sepimentis muniendi* concessit. Cnut cýnᵹe ᵹret Eadsiᵹe b. ⁊ ælfstan abb. ⁊ æᵹelric. ⁊ ealle mine þeᵹnas on cent freondlice. ⁊ ic cýþe eoƿ ꝥ ic ƿille ꝥ æþelnoð arceb. ƿeriᵹe his landare into his biscoprice nu ealsƿa he dyde ær æᵹelrice ƿære ᵹerefa. and siððan he ᵹerefa ƿæs forð oð þis. ⁊ ic nelle na ᵹeþafian ꝥ man þam biscope æniᵹe anlaᵹe beode. beo ᵹerefa se þe beo:. Ita chron. *Sax. Gibs.* an. MXVI, ⁊ his rice he heardlice ƿerode þa hƿile þe his tima ƿæs, *& suum regnum is difficulter defendebat, quo tempore illud tenuit.* ƿæran, *defendere.* LL. ecclesiasticæ *Canuti* R. 20. ubi *Bromtonus* ƿæran interpretatur *exaltare.* ita ut suspicetur lector eum legisse ræran pro ƿæran. Notandum autem hic est in cap. de BANON & DEFFENS, praus scriptum esse pro *per use*, & *auoirs* significare ut Barbaro-*Latinum aueria.* Nota etiam, quod *Landare* in charta *Canuti* significat *terras arabiles*, à land, *terra*, & *ar*, quod *Cimbrice*, *aratio*, *aratrum* significat. **Ar** autem verbale est ab *eria*, *yria*, *Sax.* erian, eriᵹean, *arare.* Sequitur antiqua versio, cap VIII. veteris consuetudinis *Normanniæ* de BANON & DEFFENS. *Quodam autem tempore terræ sunt defensivæ; quodam communes. Defensivæ sunt omnes terræ cultæ quarum fructus per bestiarum accessum credentur ex facili deperire. Terræ vero vacuæ à medio martio usque ad festum sanctæ crucis in septembri defenduntur, alio vero tempore sunt communes, nisi clausæ fuerint, vel ex antiquitate defensæ, ut* haye, *& hujusmodi. Tempus autem quo terræ sunt communes tempus Banonii vulgariter nuncupatur: quo tempore animalia sine pastore herbas depascunt per campos communiter, ac decurrunt. Quædam sunt animalia quæ nullum habent Banonium, sed omni tempore debent custodiri, & ad dampnum illaturum detineri, ut capræ, quæ corrodunt germina vinearum, productiones arborum, & porci, qui sata & prata suffodiunt, & omnino animalia fractiva, & maleficiosa, quæ semper custodiri debent, & mala quæ faciunt, restitui. Nullus in tempore Banonii terram suam potest defendere, nisi clausa fuerit* [ex antiquitate] *exceptis illis deffensis boscorum, quæ ex usu consueto semper habent deffensionem. A terris autem in quibus seges est apparens, quæ per aueria posset pejorari, amovendum est Banonium, nec in iis debent haberi.* De banon & deffens, hoc est, *de agris & eorum sepimentis.* **Ban** *enim* (unde banon & banonium) in veteri *Gotho-Scandico* sive *Danico*, pro *agro*, & *territorio* haud infrequenter accipitur, auctore doctissimo *Carolo Lundio* in *academica sua dissertatione*, cui titulus ZAMOΛΞIS, *primus Getarum legislator*, cap. v. §. v. p. 115. Inde tempus quo agri communes sunt tempus Banonii, id est tempus agri, vel tempus quo agri liberè depascuntur, nuncupatur. Sic animalia nociva in forensi sermone *Nortmannorum* dicuntur habere nullum Banonium, id est, nullo agro gaudere, vel nullam in agris habere pascendi libertatem. Sic à terris in quibus seges apparet amovendum est Banonium, hoc est agri libertas, sive communis agri depascendi liber usus tunc temporis denegandus est.

[1] Manerium *Chywense* olim ad episcopum *Wellensem* pertinebat. Nunc vero alios dominos agnoscit. [2] Ƿ in p soluto pro þeᵹena. [3] **Milferton** nunc est corpus præbendæ quæ ad Archidiaconum *Tauntonensem* pertinet.

Digitized by Google

Editha domina Haroldo comiti fratri suo, & Tovid & omnibus Ballivis Sumerset. salutem. sciatis me velle quod Gyso episcopus habeat terram de Milvertone ita plene & libere, sicut mihi plenius modo stetit. Si qua autem terra ipsam jure contingens sublata vel quoque modo distracta fuerint, volo quod revocetur.

Ego vero hanc *Edithæ* Reginæ chartam ſic *Latinam* prius feceram, quam veterem verſionem recepi; *Ego Eaditha Regina fratri meo Haroldo Comiti, & Tovido & nostris Thanis omnibus in Com. Somerſeatenſi amice ſalutem. Ego vobis notifico me Gyſoni episcopo has terras, quæ apud Milferton ſunt, tam plene & libere dediſſe, quam egomet eas unquam habui. ex quo primum eas acquiſivi. & ſi quis aliquem fundum alienari fecerit, vel eorum, quæ ad eas jure pertinent, quid emerit, volo ut reddatur, & emptor in venditorem actionem ſuam intendat.*

Hiſce adjici poſſunt ex evangeliis *Hattonianis* haud pauca *Semi-Saxonice*, præter ea, quæ in ſuperioribus afferuntur: ut. ⁊ ðа ᵹeꝼylleꝺen ꝺaᵹen þa hẏo aᵹen ᵹehƿuꞃꝼon. belaꝼ ꞅe hælenꝺ on Ieꞃuꞅalem. ⁊ hẏꞅ mæᵹeꞅ ðeꞇ nẏꞅꞇon. ƿenꝺe ꝥ he on heoꞃe ᵹeꝼeꞃꞃeꝺe ƿæꞃe. ða comen hẏo aneꞅ ꝺaiᵹeꞅ ꝼeoꞃ. ⁊ hẏo hine ꞅohꞇe beꞇƿeoxe hiꞅ maᵹeꞅ, ⁊ hiꞅ cuþan. *Sax.* ⁊ ᵹeꝼylleꝺum ꝺaᵹum ða hiᵹ aᵹen ᵹehƿuꞃꝼon belaꝼ ꞅe hælenꝺ on hieꞃuꞅalem. anꝺ hiꞅ maᵹaꞅ ꝥ nẏꞅꞇon. ƿenꝺon ꝥ he on hẏꞃa ᵹeꝼeꞃe ƿæꞃe. ða comon hiᵹ aneꞅ ꝺæᵹeꞅ ꝼæꞃ. anꝺ hine ꞅohꞇon beꞇƿux hiꞅ maᵹaꞅ. ⁊ hiꞅ cuþan, *Luc.* II, 48, 44. Sic, hƿa aꞇeƿeꝺo eoƿ ꝥ ᵹe ꝼleon ꝼꞃam þam ꞇoƿeaꞃꝺan ẏꞃꞃe, *Luc.* III, 7. *Sax.* hƿa æꞇẏꝺe eoƿ ꝥ ᵹe ꝼleon ꝼꞃam ðam ꞇoƿeaꞃꝺan ẏꞃꞃe:· ꝼꞃam haliᵹe ᵹaꞅꞇe ᵹelæꝺ, *Sax.* ꝼꞃam haliᵹum ᵹaꞅꞇe ᵹelæꝺ. *Luc.* IV, 1. ealle ða ꞃice eoꞃþe. *Sax.* ealle ꞃica eoꞃþan. *v.* 5. 7. ⁊ hẏm ane þeoꞅaꞅꞇ. *Sax.* ⁊ him anum ðeoꞅaꞅꞇ. *v.* 8.

XXVII. Hactenus ea, quæ, ut ſermo *Anglo-Saxonicus* auſtralis in *Semi-Saxonicum* ante *Normannorum* introitum, declinavit, oſtendunt. Jam igitur jure expectanda ſunt à lectore φιλαρχαίῳ ſpecimina quædam *Normanno-Saxonicæ*, vel *Anglo-Normannicæ* dialecti, quæ hic pariter daturus ſum, incipiens à mandato *Gullbialmi* conquæſtoris, miſſo ad *Gullbialmum* de *Curtello* comitem vel vicecomitem, ut videtur, *Somerſætenſem;* de ſolvendis Sancti *Petri* denariis; quod ad me a doctiſſimis, & humaniſſimis viris *Edwino Sandys* & *Ri. Healy* cum chartis ſupra exhibitis *Gallicæ* vel *Normannicæ* manu accuratiſſime non deſcriptis dico, ſed depictis miſſum, tantum non ovans accepi.

Willelm kẏnᵹ Willelme ꝺe Curꞇello. and ic biꝺꝺe þe þaꞇ þu ꝺo ꝥ þiꞅ ꞃom-feoh forð cume of minan mann. ⁊ ſẏððan ælchene þeᵹene. anꝺ hire mannum æꞇ þiſſe Michaeliſ maſſen biſullan ƿiꞇe. ⁊ ꞇan cẏþe þiſ ꞇo Monꞇachuꞇ anꝺ ꞇo Briſꞇoƿe. ðæꞇ man þe hiꞇ unꝺon habben ꝥ hiꞇ ꝺon. ⁊ þæꞇ hiꞇ forð ne cumeð. ſeche ꞅe ƀ. anꝺ þu þaꞃaſꞇer. ⁊ æc ic beoꝺe ꝥ nani mann ne ſẏ ſƿo þearf ꝥ nẏme æniᵹe *name in Gẏſe ƀp. lanꝺe ær hẏꞇ ꞇoforan hẏm ſẏle cume. Ne ðu. ne nan þinre manna. Goꝺ þe ᵹehealꝺe. Vetus verſio.

Willelmus rex Willelmo de Curtell ſalutem. Mando tibi, quatenus † *intromittas, ut denarii Rom ſolvantur ad inſtans feſtum Sancti Michaelis de hominibus veſtris, & poſt de liberis. Et hoc notum facias apud Monteacutum & Briſtollium, ut qui nondum ſolverunt, ſolvant, & de his, qui non ſolverunt per dominum episcopum, & poſtea per te fiat inquiſitio. prohibeo & ut nullus ſit tam temmerarius, quod capiat namium ſuper terram Giſonis episcopi, antequam veniat coram eo, nec tu nec aliquis tuorum,* Vale.

* Pecora vel ob debitum vel ob delictum apud *Normannos* capta ſive diſtricta, forenſi nomine vocantur NEMPS, NAMS, & aliquando M in N verſo NANS. NAMPS autem cum *Latino-barbaro* NAMPTA, videtur factum à namſes, namſs, per contractionem à plurali nam-feos vel nam-feohs, quod *pecora diſtricta* ſignificat; ut namſæ, in vetuſtis *Danicæ* & *Scandicæ* linguæ libris. NAMS vero vel eliſo p. à namps, vel potius à *Saxonico* & *Francico* plurali names, apud antiquos Danos namer, in ſingulari name, nam, *Latino-barbare namium,* accerſendum eſt. Name vero & Nam verbalia ſunt, *Sax.* & *Francice* niman, neman, *Cimbrice* at nema, *Goth.* NIMAN, *capere, auferre*; & in ſenſu forenſi, à debitore vel reo quid ſolutionis loco auferre vel diſtringere, ſpeciatim pecora ob non ſolutum Domino terræ reditum, vel damnum alicuicunque ab iis illatum, diſtringere. De his namiis complura leguntur in veteri conſuetudine *Normanniæ*, cap. VII. *de deliurance de namps.* Inter alia: Len doit ſauoir, que celui qui tient namps, ne leur doit pas donner a manger, mais il doit purvoir de les mettre en lieu convenable quilz nempirent, par la raiſon des lieu ou ilz ſont, ne par la vilaine maniere de les tenir. † Hic videtur deeſſe TE, ut in charta *Henrici* I. qua archiep. *Willelmo* & monachis eccl. *Chriſti Cantuar.* omnes terras quas tempore R. R. *Edwardi Confeſſ.* & *Gullialmi* I. habuerunt, confirmat, *& nolo ut aliquis hominum ſeſe intromittat.* Eadem phraſis occurrat in charta *Henrici* II. archiep. *Theobaldo,* & iiſdem monachis conceſſa. *Intromittere* autem idem ſignificat, ac *Gallicum* s'entremettre, negotio ſe interponere, ſuſcipere aliquod negotium, curare ut res fiat. *Anglicè* **to intermeddle, to meddle with. Meddle** autem & **intermeddle,** à *Gallicis* ſe mettre, & s'entremettre,

Digitized by Google

Versio autem à nobis facta, antequam veterem istam à doctissimo viro *Ri. Healy* LL. D. & ecclesiæ *Wellensis* seneschallo missam Tabellarius adtulit, sic se habet:

Willelmus rex Willelmo de Curtell, salutem. Ego gravissima pœna tibi mando, facias, ut denarii S. Petri solvantur à meis vasallis, & dein ab omnibus thanis, & eorum villanis in curia comitatus proximo S. Michaelis festo tenenda. Tum proclama hoc Montacuti & Bristoliæ, ut qui non solverunt eos, solvant, & de iis qui solvere neglexerint, Episcopo & Tibi inquirendum erit. Porro jubeo ne quis, sive Tu (sive aliquis ministrorum tuorum) adeo inconsultus sit, ut pecus aliquod namii nomine prius capiat in Gysonis Episcopi terris, quam se coram illo sistat. Deus Te conservet.

Has *Normanni* victoris literas proxime sequantur *Anglo-Normannicæ* specimina ex paraphrasi quadam evangeliorum bibliothecæ *Bodleyanæ* ORMULUM inscripta; atque imprimis ea, quæ quis auctor, & cur codicem ita inscripsit in fine præfationis ostendunt. Icc ꝥ þiss Ennglissh hafe sett Ennglisshe men to lare. icc wass þærr icrisstned ORMIN bi name nemned. ⁊ ic [1] ORMIN full inwerdliȝ wiðð muð. ⁊ ece wiðð herte her bidde þa cristene menn þatt herenn oððe redenn þiss boc. hem bidde icc her þatt teȝȝ forr me þiss bede biddenn. þatt broþerr þatt þiss Ennglissh-write allr æresst wrat ⁊ wrohte. þatt broþerr forr his swinc to læne soð blisse mote finden. Alibi etiam: ðis boc iss nemnedd ORRMULUM. forr þi þatt ORRM itt wrohte. ORMIN autem vel ORM noster ORMULUM suum *Waltero* cuidam, triplici nomine fratri suo dedicat, in iis, quæ sequuntur: Nu broþerr walterr broþerr min affterr þe flæshess kinde. ⁊ broþerr min i cristendom þurrh fulluhht ⁊ þurrh trowwþe. ⁊ broþerr min in Godess huss ȝet o þe þride wise. þurrh þatt witt hafenn takenn ba an reȝhell boc to follȝhenn underr kanunkess-had ⁊ lif. swa summ sannt Awwstin sette. Canonicus etiam noster ex ordine S. *Augustini* non casu sed consulto, per binas consonantes scribendi ratione per integrum suum *Ormulum* usus est, ut ex monitione ad scriptorem, quæ proxime sequitur, constat: tatt he loke well þatt he an bocstaff write twiȝȝes æȝȝhwær þær itt upp o þiss boc iss writtenn þætt wise. loke he well þatt het write swa. forr he ne maȝȝ nohht elless on Ennglissh writenn riht te word. þatt wite he well to soþe.

A præfatione autem ad librum procedamus. col. 368. forr þatt drihhtin wisste well þatt adam shollde gillten. ⁊ sholde worrþenn forrwerrdenn utt off paradise riche inn till þis middellærd tatt is o fowwre daless dæledd. forr þi nam Godd. tatt wit tu well. þe firrste staferr alle ut off þa namess ꝥ he fand upp o þe firrst man hiss name off alle fowwre. forr ꝥ his strenn all shollde ben todrifenn ⁊ to skeȝȝred in all þiss middellærd. tatt iss o fowwre daless dæledd. æstdale off all þiss werelld iss anatole ȝehaten. ⁊ off ꝥ name toc drihhtinn an staff Allfa ȝehaten to timbrenn till ðe firrst man hiss name off staferr fowwre. westdale off all þis werelld is dysis bi name nemned. ⁊ off ðatt name toc drihhten an staff delta ȝehaten to timbrenn till ðe firrste man hiss name off staferr [2] fowwre. &c. Sic *col.* 309. *Joh.* 1, 26. On an oðerr daȝȝ sannt Iohan bapptisste ⁊ tweȝȝen stodenn þær wiþ him off hise leorrningcnihhtess. ⁊ he sahh ure laferrd gan. ⁊ seȝȝde þuss wið worde. Loc here. ðiss iss Godess lamb. ⁊ ta twa leorrningcnihhtess herrden ꝥ word ⁊ ȝeden forrþ affterrwarrd ure laferrd. ⁊ efft him turrnde hem. ⁊ sahh hem baðe. ⁊ seȝde. whatt seke ȝitt? ⁊ teȝ him ða þuss ȝafen sware onȝeness. Leff maȝȝstre whære biggesst tu? ⁊ ure laferrd seȝȝde þuss till hem baþe. cumeþ nu ⁊ lokeþ whære i beȝȝe. ⁊ teȝ ða ȝeden forrþ wiþ him till ðær he wass att inne. and wærenn all ꝥ daȝȝ wiþ him. swa sum ðe goddspell kyðeþ. þat time ꝥ ta tweȝȝen men till ure laferrd comen wass riht swa sum itt off þatt daȝȝ þe tende time wære. symoness broþer sannt Andrew. he wass an off ða tweȝȝen. þatt comen till ðe laferrd crist ðær he bi ȝate ȝede. ⁊ sannt Andrew sad allre firrst symon hiss aȝenn broþerr. ⁊ cwaþ till him. we fundenn nu messyam ꝥ bitacneþ soð crist. soð

facili elementorum ejusdem organi mutatione, fiunt. Porro constat has literas scriptas esse dum Episcopus & Vicecomes una jus dicerent, & caussas cognoscerent in curia comitatus, & forsan antequam leges terræ statutáque *Anglicorum* Regum lingua *Gallica* tractarentur, ut *Ingulphus* loquitur in histor. *Croyland*. Edit. *Oxon.* p. 71. Denique notandum est in his *Conquæstoris* literis, ut & in chartis, quæ eas præcedunt Bisceop abbreviatim esse scriptum, per bp. & b. haud secus ac in vetustis MSS. *vel* abbreviatim scribitur per ul & l, & *Saxonicum* and in *Heptateucho Sax.* per ⁊d & ⁊. Eodem etiam modo scribuntur voces in *Græcis*, *Latinis*, & *Rabbinicis* codd. per abbreviationum abbreviaturas. [1] Ormin patronymicum esse videtur à veteri *Danico* Ormur, unde abjecta terminatione, Orm, *Sax.* wyrm, *Anglice* worm, *vermis*, *anguis*. *Ormin* igitur noster *Ormii* cujusdam filius vel nepos, ut par est credere, è *Danica* stirpe oriundus, recolendi mihi gratam occasionem præbet cl. *Wormiorum* gentem, de literatis omnibus & præcipue de septentrionalis literaturæ cultoribus optime meritam, quæ apud *Danos* jam diu floruit, & semper utinam efflorescat. [2] Similia pene occurrunt apud Chrysostomum Orat. v. de *Creatione*: ἐπειδὴ ἔμελλε τὰ τέσσαρα κλίματα ἐξ αὐτοῦ [ἀνθρώπου] πληρῶσθαι, τίθησι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀδάμ· ἄλφα, ἀνατολή· δέλτα, δύσις· ἄλφα, ἄρκτος· μῦ, μεσημβρία. ex versione *Latina* hæc desumta sunt ab homilistâ.

Goddess sune godd. þatt cumen iss to manne. ⁊ toce ⁊ ledde him sone forþ anan till ure laferd. ⁊ crist warrd ege up on symon ⁊ seggde him þiss wiðð weorde. ðu nemmedd arrt symon. ⁊ tu þurrh iohana sass streened. nu shallt tu ben nemmedd cefas þt [1] gur bitac-ned petern. ⁊ siððen oþ oþer dag toc lesu crist. &c.

Sic col. 145. quatuor [2] animalia quatuor evangelistas repræsentantia, describuntur in iis, quæ sequuntur. An off ða fowwre iss sant mawþew ⁊ he was ecan possteell. anoþerr goddspell-wrihhte wass marcuss bi name nemmedd. ⁊ he wass goddspellwrihhte god. acc he ne wass na possteell. &c. ⁊ her hafe i nemmedd nu till gur ða fowwre goddspellwrihhtess. þt wærenn uss bitacnedd well þurrh tale off fowwer hundredd forr þeggre lif fullfremed wass inn alle gode dedess. all swa se tale off hundredd iss fullfremed tale nemmedd. tise fowwre wæ-renn ec þurrhð fowwre der bitacnedd. þatt goderr þerr ezechiel sahh þurh gastliche sihhþe. þiss illke ezechiel wass an wurrþfull ⁊ heh profete full mikell wrerrt bifoorn þ þ crist com her to manne. ⁊ he sahh æness fowwre der ðurrh halig gast inn heffne. abuten drihhtin heffness king. þær he sat on hiss sete. forr þatt tegg shollden tacnenn uss þa fowwre goddspellwrihhtess. ðatt writenn off þe laferd crist goddspell o fowwre bokess. þatt an der off ða fowwre der wass innan mannesslike, forr þatt itt shollde tacnenn uss mawþew ðe goddspell-wrihhte. þatt wrat uss onn hiss goddspellboc. off cristess mennissenesse. off þatt tatt crist wass wurrþen mann. forr all mann-kinne nede. swa þ he wass soþ godd and ec soþ man. i lif ⁊ saule. ⁊ ec off all þ hallge werrke þ crist on erþe wrohhte. inn ure bodig þ he toc. off sante marȝess kinde. An oþerr der wass seȝenn þær in an leuness like forr þ itt shollde tacnenn uss marrcum ðe goddspellwrihhte þatt wrat uss onn hiss goddspellboc hu crist wass upp off dæþe onn uhhtenn tid te þridd dagg. swa þ he swalt o rode. ⁊ tatt wass rihht tatt le wass sett onngænn þatt goddspell-wrihhte þatt wrat off hu þe laford ras. ðe ðridde dagg off dæþe. forr leness whellp þær her itt iss whellp-edd tær liþ itt stille. þre dagess alls it wære dæd. forr cristess dæþ to tacnenn. ⁊ o þe ðridde dægg itt iss wacenedd. off slæp. ⁊ reggsedd. ðurrh þatt te faderr gaþ ðær to ⁊ strireð itt. ⁊ waceneþ. all all swa sum þe laferrd wass ðe ðridde dagg off dæþe. all ðurrh hiss hallge faderr mahht. ⁊ þurrh hiss agen mahht. ðe þridde der þatt he þær sahh wass inn ann kallfess like. forr þatt it shollde tacnenn uss Lucam þe goddspellwrihhte þat wratt uss on hiss goddspellboc. off cristess dæþ o rode þær he wass offredd lac forr uss to lesenn utt off helle. ⁊ tat wass rihht tatt callf wass sett ongænn þt goddspell-wrihht þatt wrat off hu þe laferd crist wass offredd upp o rode. forr kallf wass ðiss to fulle soþ an lac amang þa lakess ðatt wærenn offredd drihhtin godd. bifoorn cristess come. ðe feorrþe der þ he ðær sahh wass in an ærness like. forr ðatt itt shollde tac-nen uss Iohan ðe goddspellwrihhte þatt wrat uss onn hiss goddspellboc off cristess godd-cunndnesse. off hu ðe laferd Iesu Crist in hiss goddcunde kinde [3] agg wass ⁊ iss ⁊ æfre beoþ hiss faderr æfen-mete allmahhtig and allwældennd godd. ðatt alle shaffte wrohhte. wiðð faderr ⁊ wiðð halig gast. all an i goddcunndnesse. ⁊ tatt wass rihht tatt ærn wass sett ongænn. þ goddspellwrihhte. þatt mast wratt on hiss goddspellboc off cristess godd-cunndnesse forr i þ tatt he wrat off swillc he flæh upp inn till heoffne þurh þ he wrat her i ðiss lif off goderr dere kinde. ⁊ tær wass he full lic wiðð ærn þ flegeðð upp full hege þurr wæren þurh ða fowwre deor þa fowwre men bitacnedd þ write off ðe laferd crist. goddspell off fowwre bokess. &c.

Ormulanis succedat symbolum *Nicænum*, quod in pagina olim vacua recentiori manu ante initium *Codicis Wigorniensis*, jam *Bodleijanæ* bibliothecæ peculii pretiosi, scriptum extat in his verbis.

Ic ileue on enne god fæder almihti. wurchend heouene ⁊ eorþe. ⁊ alle isesenliche ðing ⁊ unisesenliche. ⁊ on enne crist helend drihten. þene ancenneden godes sunu. of ðæne fæ-der akenned ær alre worlde. god of god. liht of liht. soþ god of soþ gode. akenned nout iwrot. efenedwistlicne ðan fædr. þ þene beoð alle þing iwrouht. þe for us mannen ⁊ for ure hæle niþerastaih of heouene. ⁊ wearþ iflesshomod of þen holi goste ⁊ of marian ðen meidene. ⁊ wearþ mon iwurþen. he ðrowede eac swilc on rode ahongen for us. ⁊ he was iburied. ⁊ he arose on ðan þridde deie swa swo iwrite seggeð. ⁊ he asteih to heouene. ⁊ he sit æ riht hand his fæder. ⁊ he eftþ cumeþ mid wuldre [4] to deminde þen cwike and ðam deaden. ⁊ his riche ne bið non ende. ⁊ ic ileue on ðene holi gost þene liffestan god. ðe geþ of þen fæder. ⁊ off þen sunu. ⁊ he is mid þan fæder ⁊ mid ðan sunu ibeden ⁊ iwul-dred. ⁊ he spæc þ witegen. ic anbette þa enan halgen ⁊ ða ileaffulle. ⁊ ða apostolican ila-þunge. ⁊ on forgiuenesse sunna. and ic abide arist deadre monne ⁊ ðes eche liues ðære touwarde worlde. beo hit so.

Id genus quoque sunt & ista cujusdam homiliæ *Semi-Saxonice* bibl. *Bodl.* in hæc verba: *audi filia & vide, & inclina aurem tuam*, &c. David ðe psalmwruhte spekeð i þe sauter towarde godes spuse. þat is euch meiden þ haueþ meiþ-þeawes. ⁊ seiþ. her me dohter. bihald and

---

[1] *Sax.* cop. [2] Vide *Irenæi* opera adversus hæreses. Edit. *Feuardentii*, Colon. *Agripp.* anno M.DCXCVI. lib. III. cap. XI. pag. 259. [3] *Sax.* eac, ac. [4] *Sax.* to demenne.

Digitized by Google

ðei þin eaȝ. ⁊ forȝet ti folc. ⁊ tines feaðer hus. Nim ȝeme hpet each porð beo sundersliche to seggen. her me ðohteþ he seiþ. ðohteþ he cleopeþ hire forþ þi ꝥ he underſtande. &c. Ista etiam alterius homiliæ, quæ inscribitur her biȝine sauler sarðe in hæc verba, *si sciret pater familias in qua hora*, &c. ure laverd i ðe ȝodspel teacheþ us ðurh a bisne hu pe ahen pearliche to bipiten us seoluen pið ðe unriht of helle. ⁊ pið his peruches. ȝef ðes laverd piste he seið hpenne ⁊ [1] hpuch tame ðe ðeof palde cume to his huse he pulde paken. ⁊ ne nalde he nast þolien þe ðeof pon to breoken hine :-

Hæc in manu *Saxonica*: in *Gallica* autem manu multa id genus scripta extant, ut fol. 1. a. b. libri homiliarum *Semi-Sax.* membranacei, qui in bibl. *Lambethana* asservatur. *Cum appropinquasset Jesus Ierosolimam.* &c. Godemen hit is an heste dei to dei þe is on XII monþe. þis godspel seð hu ðe helend nehlechede topard ierlm ðare burh to dei mid his apostles ⁊ ec mid oðere floc manna ða he com to ðere dune olueti his ihaten ða sende he is II. leorninc-cnihtes ⁊ oþed to heom ȝaa in ðane castel þet is on-ȝein eou ⁊ ȝe finded redliche par ane asse ȝebunden mid hire colt. unbinded heo ⁊ leaded heo to me. ȝif em man seið eariht to eou segged ðet þe laverd haued þar-of neode ⁊ redliche heo eou leted fere ðer mid. Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jesus, *&c.* ða apostles eoden ⁊ dedun alspa ðe helende heom het heo nomen ðe asse ⁊ here colt ⁊ ledden to him. ⁊ heo duden heore claþes huppon ða asse fole ⁊ ure drihten seodþan rad þeron uppen topard ierlm. ða pes hit cud ouer al þe burh ðet þa helind pes ðiderpard. heo urnen on-ȝein him al ða hebreisce men mid godere heorte ⁊ summe mid usele ðeonke, moni of þan floc manna ðe ear þan fulieden ure drihten ⁊ ec þe ȝe-leafulle of þere burh heo nomen heore claþes ⁊ ðe beste þet heo hefde ⁊ strehiten under ða assa fet þer drihten rad inne ðe peye. him to luue ⁊ herȝinge. ða oþre men ðe reil nefden heo stiȝen uppeon ðe godes cuunes treope. ⁊ nomen ða tpigga ⁊ ða blostme ⁊ duden under ðe assa fet ⁊ bistrepeden al ðane peye him to purþscipe ⁊ al þe hebreisce folc þe eode efter him ⁊ biuoren him sungun þisne lof song hehliche to heringe ⁊ cpeþen. Osanna filio dauid benedictus qui venit in nomine domini. þet is he is ibletlod ðe ðe her cumet on drihtnes nome. ðus ha hine hereden a ðe ðe rad in et þan estȝate ðere burh. ðet ȝate me hat Speciosa porta ðet his ðet faire ȝet me hat hit. ⁊ seodþan þe Cristen dom pes nefre ouer XII monþe nis hit undon bute to dei al þat folc eode þarford to processium, to munte olueti ⁊ in al spa. Nu leoue broðre nu ic eou habbe þet godspel iseid anfandeliche ðet hit bitacnet. ge iherden er on þe godspel hu ure drihten sende his II apostles petrum ⁊ iohannem ongein þene Castel ꝥ heo unbunden þat assa ⁊ hire fole. leoue broþre ⁊ sustre ge ihered hu muchel edmodnese ure drihten dude for us. he mihte ridan gif he palde on riche stede ⁊ palefrai ⁊ mule ⁊ arabise nalde he no. na for thon uppon ða muchele assa agc uppon þa lutthle fole þat get pes kinde ne ber hit nes nefre nane burdene ne hit nes nefre ifuled of nane oðre assa. In spa muchele edmodnesse god almihti hine dudi for us ⁊ ece sete us bisne þag habbe pele to ouerstohpennesse on ðisse liue ne beo þu þeruore prud ne pild ne sterc ne pemed ne ouermodi ah þes þe pe beoueden mare pele on þisse liue þes pe ahte to beon þe edmodre. ða mare imete alspa hit ure pele nere. ⁊ ðonkien hit ure drihten þe hit us lende ⁊ don þan monna ðereof. &c. In hom. prima in Adventum.

Istiusmodi quoque est oratio illa fervens, sive allocutio ad Jesum in fine hujus MS. ut ex his constat. Iesu soð god. godes sone. Iesu soð god. soð mon. mon meadene-bern. Iesu min hali loue. min sikere spetnesse. Iesu min heorte. mi sel. mi saulehele. Iesu spete. Iesu mi leof. mi lif. mi leome. min halwi. min [2] huniter. ðu al ꝥ ic hope. Iesu mi peole. mi punne. mine bliþe breostes blisse. Iesu teke ꝥ tu art se softe. ⁊ se spote. ȝettet to spa leoflic. spo leoflic and spa lufsum ꝥ te engles á biholdeð þe. Ne beoþ heo neuer fulle. for to lokin on þe. Iesu al feira. ȝein hpam ðe sunne nis boten a schadwe.

His quoque accensendæ sunt vitæ *SS. Margaritæ* & *Catherinæ*, *A. Normannice* scriptæ, in MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. A, III, 11. quarum illius initium, hujus autem finis infra ordine sequuntur:

Exordium vitæ *S. Margaritæ, Normanno-Saxonicè.*

I þe feaderes ⁊ i þes sunes ⁊ i þes hali gastes nome her beginneþ þe liflade & te passiun of seinte margarete. Efter ure lauerdes pine ⁊ his passiun ⁊ his deaþ o rode ⁊ his ariste of deað. ant efter his upastihunge as he steah to heouene peren monie martyrs pepme ba ⁊ pummen to deaþes misliche idon for þe nome of drihtin. ⁊ as i cudde kempen ouercomen ⁊ [3] akesten hare þreo cunne uan þe ueont ⁊ teos pake porlt ant hare licomes lustes. ⁊ penden of þeos pearnen to peole ⁊ to eche punne ierunet to criste.

Finis vitæ *S. Catherinæ, Nortmanno-Saxonice.*

Þeo pið þeos steuene strahte uorð spiftliche þe suah pite spire. ⁊ cpeþ to ðe cpellere. Mi lif ⁊ mi leof mon iesu crist mi lauerd haueþ nu icleopet me to nu ðenne hihendliche ꝥ te

[1] Nunc *which*. hpuch autem fit à hpulc pro hpilc, eliso *L.* [2] *Sax.* humȝerteaр, hunιteaр, idem ac huniȝer dropa, *mel stillatitium*, item *necta*r. [3] Forsan legendum est akeasten. vide [illegible] & [illegible], & akaſt. in Lex. *Run. Rudolph. Jonæ.* & akast, & akafast in *Olai Verelii* indice, &c.

Tt 2

iſ ihaten. ant he as ha het him hef ꝥ heatele ſƿeorð up [1] ſƿiƿte hire ꝥ heaued ——— þuſ ƿende þe eadie meiðen Katerine icrun to criſt from eorþliche pinen. i Nouembres moneþ ðe ſiſ ⁊ tƿentuþe dei ⁊ fridei on te under i þe dei ⁊ i þe tune ꝥ hire deoƿe leoƿmon ieſu ure lauerd leaſde lif o rode for hire ⁊ for uſ alle. beo he aſ healent iheret ⁊ iheiet in alre ƿorlde ƿorlt a on ecneſſe. AMEN.

Ex libro etiam compacto homiliarum Coll. *Trin. Cantabr. Anglo-Normannice* ſcripto, quem lectu & perlectu dignum exiſtimavit [2] *Abrahamus Whelocus*, nonnulla proferenda ſunt, lectoris φιλαρχαίου gratiâ, cui ex homilia IN ASCENSIONE inſcripta hæc præſento: Alſe ſeint ambroſie ſeið þuſ queþende Receptus ad ſedem dei. he ſteh to heuenliche hehſettle. and þiche ſtrideſ he makede dunƿard. & eft uppard. ꝥ ſeid Sãcs Salomon þe ƿiſe. ⁊ ðuſ queð, ecce uenit ſaliens in montibus, ⁊ tranſiliens colleſ. here he cumeð ſtridende fro dune to dune. ⁊ [3] ouerſtit ðe cnolleſ. Septem igitur ut ita dicam ſaltus dedit. E celo in uirginiſ uterum. Inde in præſepium. Inde in crucem. Inde in ſepulchrum. Inde in infernum. Inde in mundum. Et hinc in celum. Seuen ſtrideſ he makede. on of heuene into ðe maideneſ [4] inneðe. oðer þenne into þe ſtalle. ðridde into ðe holi rode. feorþe ðanne into þe ſepulcen. fifte into helle. ſixte into þiſ middenerd. þe [5] ſeueð eft into heuene ac þo he to helle com. ðe engleſ þe mid inn comen clepeden to þe deuel ⁊ ſeiden. tollite portaſ &c. maſter-lingeſ of þeſterneſſe opened [6] giƿer gaten. ðe king of bliſſe ƿile fare her in. De ſtefne herden ðe piteieſ þe þeꝛ inne ƿeren ⁊ on of hem ꝥ paſ dauid andſƿerede þuſ. dominuſ fortiſ &c. ðe lourd þe iſ ſtrong. ⁊ mihti ⁊ on fehte. ⁊ dide ure lourd alſe þe boc ſeid. portaſ ereaſ contriuit & uecteſ ferreoſ confregit ⁊ dedit lumen hiſ qui erant in penis tenebrarum. ⁊ ligauit ſatanan ⁊ captiuam duxit in captiuitatem. ⁊ ure helende brac þo þe irene heite ⁊ al to ſhiurede þe [7] giaten. ⁊ in-ƿende. þo ƿaſ helle liht eneſ ⁊ neſre eft of heuene-liht. ⁊ bound te holde deuel. ⁊ herede helle of ðo ðe him hadden her er-quemed. alſe ðe ſalmƿrihte ſeið. et duxit eoſ &c. ⁊ he brac heþe bendeſ ⁊ ledde hem ut of þeſterneſſe. ⁊ of deaþeſ ſhadeƿe. ⁊ roſ of deaðe þe þridde dai. þiſ eſtrene dai. ⁊ ƿunede mid hiſ diciƿleſ noht alegate ac ſtundmele. for te þe [8] ſuƿertiðe dai. ꝥ iſ to dai. ⁊ þo he dide alſe þe holi boc ſeið. Eleuatiſ manibuſ ferebatur in celum et benedixit eis. he heuede up hiſ hond. ⁊ giaf hem hiſ bleſcinge. ⁊ ſƿo ferde to heuene alſe dauid ſeið. Aſcendit dominus in iubila &c. drihten ſteh on [9] ƿorldeſe ſonge. ⁊ on bemene ſtefne.

XXVIII. Supra in R. XVIII. magnopere laboravi, & pene totus fui in oſtendendo, ut *Anglo-Saxonicæ* ſcripturæ apud exteros inſtructus R. *Ælfredus* primus innovator erat; & in tradendis criteriis, quibus nova illa *Ælfredi* quaſi *Gallo-Romana* manus, quæ pulchritudine ſua adeo ipſos Anglos delectabat, & in qua omnes fere MSS. codd. qui ſuperſunt, nitent, à veteri illa *Saxonica*, quæ ante *Ælfredi* tempora ab omnibus *Saxonibus* & *Merciis* in uſu erat, dignoſci & diſtingui poſſet. Jam igitur reſtat, ut vetuſtiorem illam manum *Saxonicam*, quæ ante *Ælfredum*, R. factum uſitata rarior in Bibliothecis reperitur, quaſi è tenebris ſuis, ubi veluti præ pudore deliteſcere videtur, exhibeam. Hujus autem perantiquæ manûs, quæ nec *tam legibilis*, nec *oculis tam delectabilis*, ab ipſis *Saxonibus*, introducta à ſuo rege manu *Gallicana*, aſperari cœpit, nonnulla forte exemplaria conſervata ſuperſunt in cod. MS. bibl. *Bodl.* NE. D. 2. 19. In cujus codicis fol. 20. a. extat brevis narratiuncula in miniatis hujus manus literis *Latine* ſcripta de invento, à quodam *Britanno*, Alphabeto: quam cum ipſis Alphabeti literis in ære Sculptam oſtendit fig. I. In fol. 22. a. extat aliud hujus manus exemplar, quod exhibet fig. II. In fol. 23. a. alterum habetur exemplar, cujus ſpecimen videre eſt Sculptum fig. III. In folio autem 24. a. Incipiunt pauca ex prophetarum libris excerpta tam *Græce* in literis *Græcis* uncialibus, quam *Latine* in hujus pervetuſtæ manus characteribus in duabus parallelis columnis exarata, quorum utriuſque, ut & Alphabeti *Græci* & *Saxonici*, quod in ſiniſtro margine à ſumma ad imam paginam pingitur, ſpecimen oſtentat fig. IV. In folio autem 28. b. Incipiunt lectiones ex *Geneſeos* libro ſumptæ, quæ columnatim etiam parallelæ ſcriptæ ſunt, in hac manu tam *Latine*, quam *Græce*, ut repræſentat fig. V. Deinde lectionibus ex *Geneſi* ſumptis ordine ſequuntur aliæ ex libb. *Exodi*, & prophetarum ſumptæ, quas omnes quum *Latine*, tum *Græce*, in hac pariter manu exaratas alibi deo vitam, & vires largiente, publico forſan daturus ſum.

Iſtiuſmodi etiam manus, nempe minus venuſtæ, delectabiles, & quæ ab hujus codicis ſcriptura non adeo abſimiles ſunt, cernuntur in chartis quidem pervetuſtis quorundem RR. qui ante *Ælfredum* aut natum, aut factum regem, terras dederunt *eccleſiæ Wigornienſi*, quæ, dum

---

[1] A *Cimbrico* at ſvipa, *cito agere*, vel at ſvipta, *cito raptare*. [2] Hic in ſumma pagina, quæ Codicis tegmini interior conglutinata hæret, teſtimonium ſuum ſic ſcriptum reliquit; HIC CODEX MS. FIDEM PROTESTANTIUM IN PERMULTIS MULTUM ORNAT. LEGI, ET PERLEGI. A. W. [3] *Sax.* oꝼeꝛꝼtigð. [4] *Sax.* innoð. [5] *Sax.* ſeoꝼoðe. [6] *Sax.* eoƿeꝛ. [7] Forſan mandoſe pro graten. [8] *Sax.* ſeoƿeꝛtigeð. [9] Ƿorldeſe ſonge, ſic explicat homiliſta in iis quæ ſequuntur: ƿorldeſ ſong iſ þe herte michele bliſſe. þe heo haueþ of hevenliche þinge. ⁊ ne mai þereoſſe be ſtille. ne mid ƿorde hem atellen. ſƿiche ben þe ſongeſ þe me ſingeð hege ſageſ alſe Alleluiah. ⁊ ſƿiche oðer. Sƿo dide þe apoſteleſ ſo hie behelden ure helend. þo þe to heuene yeade. ⁊ folgeden him mid egen. þo hi mid lichame ne mihton.

Fig. I. Ex MS codice Bibl. Bodl. OXON. NE. D. II. 19.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z ae

Fig. II. Ex eodem MS codice. Folio 22. a

Fig. III. Ex eodem MS codice. Folio 23. a

M Burghers Transc. et sculp.

Digitized by Google

Digitized by Google

A	a	Incipiunt pauca aenigmata de rethoricae libris Isidori	
B	b	ΚΑΙ ΔΙΑΘΕ ΜΟΣ ΑΥΤΟΙΣ	Et disponam eis
Γ	g	ΕΝ ΤΕ ΕΧΕΝΔ	in illo die
Δ	d	ΔΙΑΘΕΧΕΝ ΑΓΡΟΙ	testamentum
Ε	e	ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΘΗΡΙΩΝ ΤΟΙ	cum bestiis agri
ϛ		ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΠΕΤΕΙΝΩΝ	et cum volucribus
Η	h	ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΤΕΣ ΓΗΣ	caeli et terrae
Θ	th	ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΕΡΠΕΤΩΝ	et cum serpentibus
Ι	i	ΑΚΟΥΣΑΤΕ ΛΟΓΟΝ ΚΥ	Audite verbum domini
Κ	k	ΟΥΙ ΙΣΡΑΗΛ	filii israhel
Λ	l	ΟΤΙ ΚΡΙΣΙΣ ΤΩ ΚΩ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ	quia iudicium domino adversus eos
Μ	m	ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑΣ ΤΗΝ ΓΗΝ	qui inhabitant terram
Ν	n	ΔΙΟΤΙ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ ΕΛΕΟΣ	quoniam non est misericordia
Ξ	x	ΟΥΔΕ ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΣ	neque veritas
Ο	o	ΟΥΔΕ ΕΠΙΓΝΩΣΙΣ ΘΥ ΕΠΙ ΓΗΣ	neque agnitio dei super terram
Π	p	ΑΡΑ ΚΑΙ ΨΕΥΔΟΣ	maledictum et mendacium
Ϙ	q	ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ ΚΑΙ ΚΛΟΠΗ	et caedes et furtum
Ρ	r	ΚΑΙ ΜΟΙΧΕΙΑ ΚΕΧΥΤΑΙ	et adulterium effusa sunt
С	s	ΕΠΙ ΓΗΣ	super terram
Τ	t	ΚΑΙ ΑΙΜΑΤΑ ΕΦ ΑΙΜΑΣΙΝ	et sanguinem super sanguinem
Υ	u	ΜΙΣΓΟΥΣΙΝ	miscent
Φ	f	ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΠΕΝΘΗΣΕΙ Η ΓΗ	propterea lugebit terra
Χ	c	ΣΥΝ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣΙΝ	cum omnibus qui inhabitant
Ψ	ph	ΕΝ ΑΥΤΗ	in ea
Ω	oo	ΚΑΙ ΕΣΤΑΙ ΩΣ Ο ΛΑΟΣ	Et erit sicut populus
ϡ		ΟΥΤΩΣ ΚΑΙ Ο ΙΕΡΕΥΣ	sic sacerdos
ϛ		ΟΡΘΡΙΟΥΣΙΝ ΠΡΟΣ ΜΕ	De luculo vigilabunt ad me
		ΛΕΓΟΝΤΕΣ	dicentes
		ΠΟΡΕΥΘΩΜΕΝ	eamus

Fig. V. Ex eodem MS codice Folio. 28. b.

........Incipit lectio prima genesis tam per latina quam greca linguam.

In principio fecit deus	En arche epoesen o theos
caelum et terram	ton uranon ce tin gin
Terra autem erat invisibilis et incomposita.	Ide gi in aoratos ce acatascevastos
et tenebrae erant super abyssum	ce scotos epano tis abyssu
et spiritus dei superferebatur	ce pneuma theu epefereto
super aquas	epano tu ydatos
Et dixit deus fiat lux	ce ipen o theos genithito fos
et facta est lux	ce egeneto fos
et vidit deus lucem quod bona esset	ce iden o theos to fos oti kalon
et divisit deus inter	ce diechorisen o theos anameson
lucem et tenebras	tu fotos ce anameson tu scotus
et vocavit deus lucem diem	ce ecalesen o theos to fos himeran
et tenebras vocavit noctem	ce to scotos ecalese nyctan
et factum est vespere et factum est mane	ce egeneto hespera ce egeneto proi
dies una. Finit opus primi diei	himera mia. Finit opus I.

M Burg. Trans. et sculp.

Digitized by Google

ei præsiderem, à pulvere, & tineis ereptæ, in Archivis, ut ut laceræ & excesæ, repositæ fuerunt. Denique quoniam harum chartarum nulla exhibetur in Monastico *Anglicano*, cum rerum antiquarum studiosis me initurum gratiam existimo, si eas omnes excusas, quatenus jam legi possint, hic loci interseruero.

Carta lacera Æthelredi *Merc̄ Regis circa A. D.* 692.

Apostolus Paulus de extremo iudicio manifestissime loquens ita dixit omnes enim stabimus ante tribunal xpi ut recipiat unusquisque prout gessit siue bonū siue malū. etiam ipse dns in euang̃ sub manifestat dicens ibunt impii in suppliciū æternam iusti autem in uitam æternam. hoc sane tremendum ⁊ terribile di omnipotentis iudiciū omnibus est nobis perhorrescendū. Quapropter ego aethelred xpo donante rex Mercensiū pro absolutione criminū meorū ⁊ pro amore di uiuentis terram qui uetusto uocabulo nuncupatur heanburg ⁊ in alio loco æt austin hoc est circiter in illis duobus locis xxx cassatorū [1] ostforo meo uenerabili episc. in propriam possessionem tradidi ad illam ecclesiam beati Petri [2] principis apost. quæ sita est in uueogorna ciuitate cum antiquis confinus ⁊ captura piscium ⁊ cum omnibus utilitatibus campo ł in silua ł in flumine ad se rite pertinentibus illi .... perseuerantur in æuū. similiter etiam ab secularibus omnibus seruitutibus .... leuis. sint in perpetuum liberati nisi tantū .... ⁊ expeditione contra hostes ñ sit .... repugnantibus minuentibus uero ł con.............................. sempiterna. Amen.

✠ Ego aethilred rex propriā donationem corroborans titulo scæ crucis subscripsi.
✠ Ego headda epis. consen. ⁊ subs.
✠ Ego torhtuuald cons. ⁊ sub.
✠ Ego eaduuald cons ⁊ sub.
✠ Ego cille consen ⁊ sub.
✠ Ego osfrith consen. ⁊ sub.
✠ Ego ecgfrith consen. ⁊ sub.
✠ Ego tuddul consen. ⁊ sub.
✠ Ego guthlac consen. ⁊ sub.
✠ Ego siguuald consen. ⁊ sub.
✠ Ego ostfor episc. donationem quam a rege .... propria manu connotaui.
✠ .... consen. ⁊ sub.
✠ .... consen. ⁊ sub.

Carta Osheri *reguli* Huuicciorum, *circa A.* 692.

✠ In nomine dni nri Ihū xpi. Omnia enim ut ait ap̄ quae uidentur temporalia sunt quae autem non uidentur aeterna sunt. pro qua re ego Oshere rex Huuicciorum pro remedio animae meae cū aedilheardo filio meo dabo terram quae dicitur penitanham quindecim tributariorū cū dylla uuidu cassatas consentiente comite meo Cutberhto ad construendum monasterium Cutsuidae abbaē cum campis syluisque cum piscaris pratisque et cum omnibus.... agris quae ad eam sunt pertinentia hanc cum omnibus his iure possidendam in perpetuum perdonabo.

✠ Ego oshere supradictus [3] rex consentiens et subscripsi signū salutare.
✠ Ego aedilhard consentiens et subs.
✠ Ego ediluuard consentiens et subs.
✠ Ego ædilberht consentiens et subs.
✠ Ego ediline consentiens et subs.
✠ Ego osuuid consentiens et subs.
✠ Ego ostforis episcopus consentiens propria manu sig. conscripsi.
✠ Ego edilredus consentiens.
✠ Ego beretuualdus archi episcopus consentiens subscripsi.
✠ Ego uuilfridus epis. cons. ss.
✠ Ego headda epis consentiens subs.
✠ Ego tyrtel epis consentiens subs.
✠ Ego..... de episc consentiens subs.
✠ Ego beduuin epis consentiens subs.
✠ Ego gelmund epis. consentiens subs.
✠ Ego alricus epis. consensi et subs.
✠ Ego cuinsicus consensi et subs.
✠ ego rehthaetius consensi et subs.

[1] Ostforus episcopus consecratus, sede cantuariensi vacante, post mortem *Theodori*, Anno Dom. 692. obiit an. 693. [2] Ecclesiam hic loci primitus in sedem episcopi fundatā, in honorem D. Petri fuisse conditam facile liquet ex hac *Æthelredi* donatione. [3] Id est, regulus.

Digitized by Google

Siquis hanc donationem minuerit. sciat se redditurū rationem in die iudicii, et partem eius esse cū peccatoribus et cum Iuda traditore, cruciatur sine fine in inferno cum diabulo.

In nomine dī summi. Tempora temporibus subeunt. abiit et uenit aetas sola scōrū gloria durat in xpō. Ideoque ego eadilheardus et aediluueardus. dabimus tibi cudsuidae terram quae dicitur ingina v manentium quam tu à nobis proprio praetio redemisti id est dc. solidis ut in tua potestate sit habendi et donandi cuicunque uolueris. Siquis in hanc donationem augere uoluerit ampliet ds partem eius in regione uiuentiū. siquis e contrario minuere temptauerit euellet eum ds dns̄ e regno suo et partem eius ponet, cum peccatoribus. nomina hic testium subterscripta sunt.

✠ Signum manus coenredi. ✠ Signum manus aediluueardi.
✠ Signum manus aedilheardi. ✠ Signum manus cuthberti.
✠ Signum manus ecuuini.

Carta Uhtredi *reguli* Huicciorum.

IN nomine dnī nī ihū xpī. Certissime itaque absque dubitatione constat omnia quae uidentur temporalia esse, et quae non uidentur aeterna esse. idcirco ego uhtredus dō donante regulus huicciorum cogitaui ut ex accepta portione terrigenis regni a largitore omnium bonorum aliquid quamuis minus dignum pro remedio animae meae in usus ecclesiasticae libertatis erogarem. unde fideli meo ministro aeþelmundo uidelicet filio ingeldi qui fuit dux et praefectus aeðilbaldi regis cum consensu et licentia offani regis merciorum simulque episcoporum et principum eius terram quinque tributariorum id est uicum qui nominatur eastun iuxta fluuium in .... qui dicitur saluuarpe iure ecclesiastico possidendam libentissime pro dnō omnipotenti donabo. quam is semper possideat et post se cui uoluerit heredum relinquat. insuper digno praetio ab eo suscepto pro remedio animae nostrae et pro amore coelestis patriae sciat unusquisq; hanc terram liberam esse ab omni tributo paruo uel maiore publicalium rerum et a cunctis operibus uel regis uel principis praeter instructionibus pontium uel necessariis defensionibus arcium contra hostes. omnimodo quoque in dī omnis̄ nomine interdicimus, ut si aliquis in hac praenominatam terram aliquid foras surare.... alicui soluere aliquid nisi specialiter pretium pro pretio ad terminum ad penam nihil. foras augentem hoc meum praeceptum omnipotens ds sua augere bona in aeternum non cessat. minuentem quod non optamus sciat se ante tribunal xpī rationem redditurum. nisi ante ea dō et hominibus satis emendauerit. conscripta est haec donatio anno ab incarnatione dnī nī ihū xpī DCCLXVII. Indic. VI Iun. V.

✠ Ego offa dī dono rex merc̄ huic donatione ɔsensi et subscripsi.
✠ Ego uhtredus huic̄ regulus meam libertatis donationem corroborans scripsi.
✠ Ego aldred subregul. huuic. ɔsensi et subs.
✠ Ego milredus epi huic̄ ɔsensi et subs.
✠ Ego eata ɔsensi et sub.
✠ Ego bronda ɔsensi et subs.
✠ Ege berhtuald ɔsensi

Carta Offæ *regis* Merc̄. & Aldredi *subreguli. A. D.* DCCLXXV.

✠ IN Nomine dnī nrī ihū xpī. summo quidem mentis proposito unicuique persandum est et cogitandum. quatinus ut cum huius saeculi caducis ac labentibus rebus mansura aeternitatis proemia adipiscat. Quapropter ego offa dī dono rex merc̄ de animae meae aeterno remedio cogitans certissime sciens mihi in futuro multum prodesse quicquid

Digitized by Google

quid de donis et de rebus propriis quibus meam paruitatem pius omnium honorum largitor datare dignatus est xpi ecclesiis impertirem. Unde subregulo meo Aldredo uidelicet duce propriae gentis huicciō aliquam terrae portionem pro dnō libenter donans attribuo id est uiculus qui nuncupatur aetsegcesbearuue IIII mansiones qui situs est in australi occidentalique parte torrentis qui uocatur esegburna sunt enim termini agelli istius ab oriente gemaere ford a meridie thornhyrst ab occasu stanbergas ab aquilone ruanberg ea duntaxat conditione donabo illi ut se uiuente habeat et cuicunque uoluerit post se libera utens potestate iure ecclesiastico possidendam relinquat. Testium ergo et consentientium episcoporum ac principum meorum signa et nomina pro firmitatis stabilimento hic infra notabo.

✠ Hanc meae donationis munificentiā ego offa xpī gratia rex uexillo crucis munio.

✠ Ego eadberhtus dī gratia epī ꝯsen̄ ⁊ sub.	✠ Ego berhthunus supplex epī ꝯsen̄ ⁊ sub.
✠ Ego tilherus humilis antis ꝯsen̄ ⁊ sub.	✠ Ego ceolulfus sacerdos dī ꝯsensi et sub.
✠ Ego aldberhtus electus pontī ꝯsen̄ ⁊ sub.	✠ Ego botuuine abbas consensi et sub.
✠ Siḡ man̄ cusani abb.	✠ Siḡ man̄ brordan princ.
✠ Siḡ man̄ creodan abb.	✠ Siḡ man̄ eadbaldi princ.
✠ Siḡ man̄ uuillan abb.	✠ Siḡ man̄ berhtualdi princ̄.
✠ Siḡ man̄ tilberhti abb.	✠ Siḡ man̄ esnes princ̄.
✠ Siḡ man̄ bacolan abb.	✠ Siḡ men̄ ceolberti princ̄.
✠ Siḡ man̄ gudheardi abb.	✠ Siḡ man̄ eadbaldi princ̄.

Nunc ergo ego aldredus dnō dispensante huicciorum regulus terram praescriptam et manu tertium subsignatam quam mihi offa rex pro remedio animae suae iure ecclesiastico possidendam tradidit libenter pro domino omnipotenti et pro remedio animae meae ad ecclesiam beatae genetricis dī et dnī nrī ihū xpī quae sita est in weogorna ciuitate largitus sum. et hoc cum subscriptione principum meorum muniendo munio.

✠ Ego aldredus reḡ huicc. propriā meam donationē signo crucis notaui.	✠ Siḡ man. cynebershti p̄ f̄.
	✠ Siḡ man. cudredi p̄ f̄.

✠ Siḡ man. uuales p̄ f̄.

Scriptum est hoc anno ab incar̄ xpī DCCLXXIIII. Indicti. XV. ann̄ decen̄ XVIII lun XV.

Titulus in dorso: to secgesbearewe. Offa cyng.

Concordia inter Heathoredū *episcopum &* Vulfheardū *facta in Synodo apud* Celcyth, *& confirmata in Synodo apud* Clofes hos *de quibusdam terris.*

SAeculi namque labentis tempora uelocius uento aerem tranant: ideoque omnes firmas statutiones seriae litterarum adnotamus, ne forte in posterum aliquis ignorantiae auaritiaeue ea decreta infringere praesumat. quae uenerabilium uirorum sunt uerbis confirmata. * Anno dominici incarnationis DCCLXXXVIIII indictione uero † XII qui est an. XXXI. regni offan strenuissimi Merc̄ regis factum est pontificale conciliabulum in loco famosa qui dicitur celchyþ praesidentibus duobus Arc̄ epis̄ Iamberhto scilicet et ‡ Hygberhto mediante quoque offan rege cū uniuersis principibus suis; ibi inter alia plura aliqua contentio facta est inter heathoredum epis̄ et wulfheardū filium cussan de haereditate hemeles et dudae qđ post obitum suorum nominaret ad Weogorna caestre hoc est intanbeorgas et bradanlege uoluisset ergo uuulfheardus illum agellulum auertere ab ecclesia

* Conferenda est hæc carta cum notis Cl. D. H. *Spelman* ad conc. *Calcuth.* concil. Tom. I. p. 364. † Errore scribæ, Indict. XII. legitur pro VII. ‡ *Hygbertus* hic Archiepiscopus dicitur, & in subscriptione titulum assumit, contra quod, apud *Spelmannum*, p. 302, legimus.

praefata in Weogorna caestr̄ cum ignorantiae et insipientiae .... illum referabat cum his testibus qui eorum nomina infra scripta liquescunt coram synodali testimonio. et iebat quod ei rectum non fieret ulli alio post se tradere praeter et ...... ctā ciuitatem hoc est Weogrina caestor et propter eorum prece et amore que illam terram .... emerunt et ad ecclesiam prefatam dedissent illi senatores familiae consentientes fuerunt ut illud custodiret et haberet diem suum. Tunc arc̄ epis̄c. simul cum uniuersis prouincialibus epis̄c ita finem composuerunt et reconciliauerunt. ut Ƿulfheardus [1] terram possideret tam diu uiueret et postquam uiam patrum incederet sine aliqua contradictione ...... Ƿeogornense t..... terras atque libellos cum semetipso redderet .... ✠............. Ego offa rex Merc̄ ɔsentiendo imposui.

✠ [2] Ego Iamberht dī gratia arc. ep. ɔs. et subs.
✠ Ego Hygebeorht simi͞t arc̄ ep. ɔsen. et subs.

✠ Ego ceolwulf ep̄ ɔs̄ et sub.	✠ Ego cynebeorht ep̄.	✠ Ego uulfheard simul subs̄. atque ɔfirmaui.
✠ Ego heardred ep̄ ɔs̄ et sub.	✠ Ego wermund ep̄.	✠ ..... berht ..... ps̄.
✠ Ego unwona ep̄ ɔs̄.	✠ .... prin̄.	✠ ..mundi p̄.
✠ Ego headored ep̄ ɔs̄.	✠ Ego boduine ab̄.	✠ Sig. alhmundi p̄.
✠ Ego ceolmund ep̄.	✠ Ego utel ab̄.	✠ Sig ceolmundi p̄.
✠ Ego aeðelmod ep̄.	✠ Ego forðred	

✠ Sig. aeðelhardi p. ✠ Sig Bynnan.

✠ In nomine dn̄e nr̄i ihū xp̄i. Ea quae secundum ecclesiasticam disciplinam ac synodalia decreta salubriter definiuntur quamuis solus sermo sufficeret tamen pro euitando futuri temporis ambiguetate fidelissimis scripturis et documentis sunt ɔmendata.

Qua propter ego denebeorhtus epis̄ fui memorando pristinae locutionis antecessoris mei hiothoredi epis̄. et wulfheardi circa terram illam aet [3] intanbeorgum simul etiam aet bradanleage tunc wulfheardus iterum coram synodali testimonio confirmauit cum signo crucis xp̄i denebeorhto epi. et eius familiae in weogorna ciuitate ut ille noluisset umquam ab ecclesia ante nominata praeter ut ante ueraciter ac firmiter definitum haberet ut hoc per omnia firmum et fixum perpetuo inter eos permaneret. Haec commemoratio facta est in loco qui dicitur clofeshos an̄ dominic̄ Incarnat̄ dccc iii Indic̄. xi. die ii non̄ octob.

✠ Ego aeðelheard arc ep̄.	✠ Ego alheard ep̄.	✠ Ego beornoð prin̄ ɔs̄.
✠ Ego aldulf ep̄.	✠ Ego tidferð ep̄.	✠ Ego ceolward prin̄ ɔs̄.
✠ Ego werenberht ep̄.	✠ Ego osmund ep̄.	✠ Ego cynehelm prin̄ ɔs̄.
✠ Ego eadwulf ep̄.	✠ Ego weremund ep̄.	✠ Ego wicga p̄ ɔs̄.
✠ Ego denebeorht ep̄.	✠ Ego wihtun ep̄.	✠ Ego wigeard p̄ ɔs.
✠ Ego wulfheard ep̄.	✠ Ego coenwulf rex Merc̄ ɔsensi et subs.	✠ Ego byrnwald p̄. ɔs.
✠ Ego uuigberht ep̄.	✠ Ego heaberht prin̄ ɔsen.	✠ Ego eldred p̄ ɔs.
✠ Ego alhmund ep̄.		

In dorso.

✠ Ceolulf rex wilnade þaes londes aet bremesgresan to heaberht bis̄c ⁊ to his ...... ⁊ ða sende he his erendwreocan to [4] wulfheard to intan beorgum ⁊ beht ðaet he cuome to him ⁊ .....m higum ða dede he swae þa hio him to spraecon se biscop ⁊ his weotan ymb

---

[1] Terras istas ecclesia *Wigorniæ* non possidet hodierno die. [2] Attendendum subscriptionibus episcoporum hic, & apud *Spelmannum*. [3] Aet Intanbeorgum, hodie ni fallor Inchbarrow. [4] Ƿulfheard. Haud existimo Vulfheardum in hac carta nominatum fuisse episc. *Herefordiæ*; 1. quia appellatur filius *Cussan*, omisso titulo episcopi. 2. quia inter *Esnam* episcopum, qui obiit. an. 785, & *Uulfbeardum* numerantur *Celmund* & *Utellus*; qui *Utellus* hic inter abbates subscribit, uti & apud *Spelmannum*. nibilominus habetur in ecclesia *Herefordensi Preb.* de Inchbarrow.

þæt

þæt lond þæt he his him geuþe þæt hio meahten þone freodom begeotan ⁊ þa ƿæs he eaþmodlic ondeta þæt he swæ ƿolde ⁊ to him ƿilnende ƿæs þætte hio him funden sƿelce lond-are sƿelce he mid arum on .. eon maehte ⁊ his ƿic þære on byrig on his life. Ða sende he monn to þæm ærce biscope ⁊ to eadberhte ⁊ to dynne ⁊ him heht secgan þæt he ƿilnade ðær londe   æt Intanbeorgan. Ða se ærce biscop ⁊ eadberht hit ƿæron erndiende to cyninge ða cuom dynne to gelærde þone cyning ðæt he his no geþæf ƿæs þa ƿæs higen ⁊ hlaforde lond unbeflitene æghuæs ⁊ sioððan á oþ his daga ende.

Titulus in dorso intanbeorh. bradaleah. bremesgraf. * Offani regis.

Carta Cœnwulfi *regis Merciorū A.* 816.

✠ GUbernante altithrono tonanti cunctaque mundi monarchia moderanti qui est et qui erat et qui venturus est. cuius melliflua gratia adridenti. ego Coenƿulf rex Merc̄ regimina sceptri cum consilio et consensu pantorum procerum praetorumque meorum quorum infra caraxata liquescunt uocabulae meo praeclaro atque ‡ praeposito pontif̄. Deneberhto uidelicet et eius delecta uuegornensis aeclesia congregationi, hoc libertatis et expeditionis priuilegium de istis territoriis componere decreui. hoc est † huitingtun et sƿeacleahtun et teolopaldingeoto et haec ab oriente est fluminis saebrino et his luculentissimis est liquidata confinius ab aquilone et oriente amnis illa protendens quae est salopeorpe et de ea in headleage et sic in reliquos dudum ascriptos territoriorum terminos. et iterum in occidente.......... terra est in peogornea leage xxx manentes ita circumquaque terminat ....rimis. of Mosleage in Subbingpic. et deinde in laporn exin cerre in hagan quae post se trahitur in Temedan. liberam quoque terram istam conscripsi ab omnibus aliis saecularibus rebus durisque seruitutibus modicis et magnis notis ignotis preter tantum his tribus causis arcis et pontis constructione et expeditione atque a parcua regis et principis uel subditorum eorum. similiter hanc quoque xxv manentium in alia loca qui dr̄ aet ceadresleage cum eadem libertatis priuilegio campis syluis omnibus modis sic liberam conscripsi. Et si malus homo in aperta scelere tribus uicibus derprehensus sit ad uicum regalem reddatur. Propter hanc uidelicet libertatem istam episcopus et eius familia mihi tradiderunt xiiii manentes duobus in curtis in loco quæ appellatur aet stupe. Peracta est autem haec donatio anno dominice incarnationis dcccxvi Indictione namque nona regni uero nostri a deo concessi xx augentem vero uel renuantem hanc nostrae donationis

---

* Nomen *Anglo-Saxonicum* fecit *Latinum* ſtudioſa notarii affectatio. eodem plane modo venerabilis BEDAE nomen ab ingenuitate neſcio cujus ſcribæ productum occurrit in bibliothecæ *Bodleianæ* MS codice vetuſto. in quo certe expoſitionem in epiſtolam *S. Judæ* apoſtoli à BEDA presbytero conſcriptam hæc verba claudunt: EXPLICIT EXPOSITIO BAEDANI PRESBYTERI IN EPISTULA JUDAE APOSTOLI. AMEN. Pari etiam ratione *Lucas* à *Latinis* librariis ſcribitur *Lucanus*, in Tribus MSS codicibus *Lat.* evangeliorum; uno bibl. *Cottonianæ*, teſte cl. *Tho. Smitho*; altero bibliothecæ *Auguſtinianorum*, *Neapoli*; tertio in bibl. *Bobienſi*, teſtante Mabillonio, in *Itinere* ſuo *Italico* litterario, p. 111. Accuſativi caſus BAEDAN, OFFAN, reddi poſſunt per BAEDANUM, OFFANUM; quemadmodum ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ redditur SECUNDUM LUCANUM. ne lectorem perturbat, quod BEDÆ nomen nunc per AE, nunc per E, ſcribatur; *Saxonicum* enim BEDAN, *precari*, *orare*, unde deductum eſt nomen, quandoque per AE, quandoque per E effertur. adeo ut BEDA ſeu BAEDAS ſit *Orator*.

† Horum nihil hodie penes eccleſiam *Wigorn.* remanet, niſi forte iſtæ terræ quæ inter *Lawernam* & *Temedam* deſcribuntur.

‡ Videat lector inclinatæ *Latinitatis* ſolœciſmos.

libertatem omnipotens deus dies suas et uita hic et in futuro augeat. corroboret. et benedicat. minuentem utique uel frangentem hanc in magno seu in modico eius distrite examen eius nisi ante cum satisfactione emendauerit.

✠ Coenƿulf rex Merc̄.	✠ ælfþryþ regina.	✠ ... ilheard ab̄.	✠ ƿulfred dux.
✠ Uulfrið arc. epi.	✠ ƿigberht epi.	✠ ... mund ab̄.	✠ eadferð dux.
✠ herewine epi.	✠ æðelulf epi.	✠ .... red ab̄.	✠ ƿulfred dux.
✠ ræðhun epi.	✠ tidferð epi.	✠ ....: nt ab̄.	✠ alhheard dux.
✠ denebeorht epi.	✠ sibba epi..	✠ .... peot prs̄.	✠ heardberht dux.
✠ Uulfheard epi.	✠ beornmod epi.	✠ eadberht dux.	✠ beornnoð dux.
✠ eadulf epi.	✠ æðelnoð epi.	✠ ƿigheard dux.	✠ dynne dux.
	✠ mucel dux.	✠ sigred dux.	

Titulus in Dorso: libertas aet ƿigerna caester. caedder laehge.
Kenulf rex.

Carta Werfrithi *Epi. A.* 892.

Anno ab incarnatione redemptoris nri ihu xpi dcccxcii Indictione xi. Ego uuerfrith gra di p̄distinante episcopus terram trium manentium ubi austƿalis hæþfeld dicitur ab illa familia quæ sita est in Weogornaceastre humili p̄ce deprecatus sum. Tunc omnes fratres de illa congregatione senes et iuuenes uoluntariam licentiam et firmam traditionem unanimiter mihi concedebant. b...... ut post obitum meum liberam potestatem habeam trib; hæredib; quib;cunq; uoluerim donandi. tradendiq; cū antiquis terminib; in siluis in campis in pascuis et in omnib; utilitatib; quæ ad illam terram in antiquis dieb; pertinebant. Et etiam unum pratum ad mensuram fere xii segetum ł amplius ubi hreod halh uocitari solet ad hanc summa dictam terram consenserunt. Et ut hæc largitio eo stabilior sine motatione et disceptatione p̄seueret omnes unanimiter obsecranter rogabant ut nullus ł episcopus ł alicuius persone sequentis ordinis homo hoc in aliquo fedare temptauerit. Sin enim quis nr̄am obsecrationem per sacrilegam audaciam frangendo uiolare præsumat sciat se rationem redditurum in tremendo examinis die nisi prius digna satisfactione emendare uoluerit. Hi sunt uero testes huius donationis quorum uocabula in alia parte istius cartulæ karaxata ɔsistunt qui signaculo scǣ crucis hoc donum roborando confirmabant.

✠ Ic ƿerferð biscop mid minre agenre honda. ⁊ cristes rodetacne þis gesetenesse gefæstnigu.

✠ beornferð prb̄.	✠ oslac diac̄.	✠ cẏnehelm	✠ ƿulfrs ...
✠ berhthun prb̄.	✠ ecferð diac̄.	✠ ....s.......	✠ cẏnelaf.
✠ ƿerferð prb̄.	✠ berhthelm.	✠	✠ ƿulflaf.
✠ eadmund prb̄.	✠ ƿigheard.	✠ ƿulfhun.	✠ ƿulfric.
✠ tidbald prb̄.	✠	✠ ðeornf...	✠ oenferð.
✠ eadƿulf prb̄.	✠	✠ eardƿulf.	

✠ Ec se heorod mid cristes rode tacne .... ine gefestnode ... mm ... erfeƿeardum ƿere á elc þara monna unbesecen onþem ... undum ƿere de ... me ge preotan to ðem dege ðe me unnende geselde.

Titulus in dorso: Suð heð feldes boc: Ælfred rex.

Carta Wilfrith *Epis. A.* 922.

Disponente regi regum cuncta coeli secreta nec non quae sub coeli culmine apud homines notantur miro ordine gubernante cuius incarnationis humanae anno dcccccxxii indictione x haec donatio quae in ista cartula Saxonicis sermonibus apparet confirmata ac do-

nata

nata eȷ̃at. In uſſeſ dȷ̃yhtneſ noman haelendeſ cȷ̃ıſteſ. Ic pilȷ̃ıð biſcop cyðu minum aeſteſ ȷ̃ylgendum ðaet ic ſylle ſumne dael londeſ aet cliȷ̃ȷ̃oȷ̃da higen to hioȷ̃a biode aet peogeȷ̃na ceaſtȷ̃e on ece eȷ̃ȷ̃eȷ̃eaȷ̃dneſſe mid monnum ⁊ mid allum ðaem nytneſſum. ge on ȷ̃ixnoðum ge on medȷ̃um ðe ðaeȷ̃to belympað on ðaet geȷ̃ad ꝥ min gemynd ȷ̃oȷ̃ gode mid him ȷ̃y ȷ̃aeſtlicȷ̃ ſio ⁊ hio aelce geȷ̃e oȷ̃ ðaem londe ec be ſumum daele gemindgien ða tide mineſ ȷ̃oȷ̃ȷ̃ȷ̃iðeſ mid ðaem nytneſſum ðe hio on ðaem londe begeten. ⁊ nu ȷ̃e halgiað ðuȷ̃h godeſ mildhioȷ̃tneſſe alle uȷ̃e aeſteȷ̃ȷ̃ylgend godcundȷ̃a hada ⁊ ȷ̃eoȷ̃ldcundȷ̃a ꝥ ȷ̃ioſ uȷ̃e ſylene ſtaȷ̃ulȷ̃ ȷ̃eſtlice ðuȷ̃h ſumian mote ⁊ giȷ̃ aengeſ haȷ̃eſ mon ſio uȷ̃e aeſteȷ̃ȷ̃ylgendȷ̃a ſȷ̃a pemne ȷ̃iȷ̃cað ꝥ ðaeſ uȷ̃e ſylene on aengum ȷ̃iȷ̃um geȷ̃emmin oððe geȷ̃anian ȷ̃ille ȷ̃ite he hine ȷ̃iht ageldendne beȷ̃oȷ̃an gode on ðaem ȷ̃oȷ̃htigendlican domeſ daege butan he hit aeȷ̃ gode ⁊ monnum ȷ̃yȷ̃ȷ̃lice gebete. ȷ̃iſſeſ londeſ ſioȷ̃d tȷ̃a hida binnan ȷ̃iſſum gemaeȷ̃um aeȷ̃iſt uȷ̃ oȷ̃ ſtuȷ̃e ſuð onlong diceſ on ðone heȷ̃ȷ̃að on long heȷ̃ȷ̃aȷ̃eſ to ȷ̃eſt tunninga gemaeȷ̃e ſȷ̃a on long gemaeȷ̃eſ noȷ̃ð ꝥ in aȷ̃ene uȷ̃ onlong aȷ̃ene eȷ̃t on ſtuȷ̃e in ea. ⁊c.

Cartula historica de Uulstano *episcopo.*

LArgiflua dī omnipotentis gra̅ præordinante. & beata semperque uirgine maria ut fas est credere suffragante; adiuncta simul beati osuualdi intercessione ALDREDUS archi epc̅ uenerabile̅ uirū WULFSTAN̅ nondū ad episcopatus apice̅ electū edituū constituit uuigornensis ecclesiæ. Uidit enī in illo castitate̅ uigere. aliasq; diuersas uirtutes in eo mansione̅ habere. Illū laude dignis moribus præditū fore. nec sua̅ uita̅ ceterorū ducere more: Mundana̅ omnino pompa̅ despicere & celeste̅ duntaxat inhianter concupiscere. Unde n̄ solū ab ipso aldredo archi epō. uerū etia̅ ab omnibus regib; uidelicet ducib; & principib; honorabatur & summo affectu diligebatur. Dignis eū quique attollebant honorib; & ob religiosis cultū diligebant præ omnib; quos ipse mutua caritate ut erat colūbinæ simplicitatis in xpi complectebatur uisceribus: De die uero in die̅ ad meliora proficiens. diq; adiutorio uirtutes uirtutib; addens prioratū uuigornensis ecclæ dispensatione diuina coactus est suscipere. Qd̄ tamen potius causa obedientię qua̅ adipiscendæ suscepit glæ. Uenerabilis interea comitissa Godgiua fama bonitatis eius audita, totis illū cepit diligere uiscerib; & in diuersis huius secli sub uenire necessitatib; cuius siquide̅ precib; comes Leoȷ̃ȷ̃icus coniunx uidelicet suus duas terras Blacauuella & Uulfordilea uocatas illi donauit quas antea dani ceteriq; dī aduersarii ui abstulerant & ab ipsa uuigornensi eccla penitus alienauerant. Alteram quoq; terram quam incole illius inkacumb nuncupant filius præfati comitis ælȷ̃garus nomine a quibusda̅ optinuit & pro suæ remedio animæ predicti uiri dī iuri tradidit. Cernens aute̅ uenerandus archi eps ALDRED⁹ hunc seruū dī bonis operib; insudare nichil de terrenis curare, solum modo celestib; inhiare, in episcopatū uuigornensis ecclæ decreuit eum sulleuare. Qd̄ sicut disposuit mente lic& multū renitēretur ille n̄ multo post impleuit opere. Suscepto itaq; tanti honoris culmine. qualiter illud dō se protegente tenuerit. qua̅ scis̅ operib; decoraverit. nullus edicere poterit. Mansit aute̅ in episcopatu XXXII annis mensib; IIII & III septimanis. Prioratū uero uuigornensis ecclæ suscepit pro ipso frater illius ælfstan⁹ nomine qui terras tres leac uidelicet & dunhāstede & pecessea sua adq̄siuit strenuitate. Ipse etia̅ seruus dī Wlstan⁹ in hac quā manemus heremo adhuc manens omnib; omnia fiebat ut omnes xpō lucrari posset.

 ideoq;

Digitized by Google

ideoq; quicunq; nomen eius uel facta audiebat illū summopere diligebat. A Wilelmo quoq; rege ceteris amplius amabatur. ceteris amplius maioris & minoris gl̃æ uiris pro uitæ suæ merito honorabatur. Cui poscenti dedit terram duorū cassatorū quæ cullaclif dicitur & alteram xv cassatorū quæ ælfestun nominatur. Has insuper terras myttun scilicet & eastun & duas Landerycgeas & penhyll & grimanleah sibi reddidit quæ ille omnia Thomæ uenerabili priori, qui prioratū post ælfstanū optinuit, commisit. Molendinū quoq; apud norþƿican & iiii partē terræ ad usus fratrū donauit. & monasteriū qđ in uueſtbyrig situ est ejusdē prioris Thomæ custodie mancipauit. qđ uidelicet monasteriū beat9 osuualdus prius exstruxit. monachis stabiliuit & terris hominibusq; illas excolentibus ditauit. Uerū post mortē illius sic a peruersis diaboli filiis scilicet a piratis uastatū est ut n̄ remaneret in eo nisi unus solummodo presbiter qui diuinæ seruitutis officiū raro expleuit. At recordandæ memoriæ uulstan9 post susceptū episcopat9 honorē illud reædificauit terris hominib; & uestimentis ad dī seruitiū pertinentib; nobilitauit. ibidemq; secundū loci positionē monachos coadunauit & monasteriu cū omnib; quæ ibi erant ecclæ uuigornensi subiugauit.

Titulus in dorso: be pulstane biscope. Ðu pulstane b. manige land...... Willelm senior.

Jam ut omnia ea possim in omni genere suggerere, quæ *Philo-Saxoni* usui esse possunt, duo jam alia ex manuscriptis antiquæ satis scripturæ specimina hoc in loco subjungere mihi visum est:

Specimen e libro Philippi Presbyteri *super* Iob. *M.S. Bodl. NE. E. 7. 8.*
Ante Alfredi *M. tempora scriptum.*

In libro sci iob

Specimen aliud ex M.S. Bodl. De Officio Missæ.

Primum in ordine misse antiphona ad introitum cantatur. Antiphona grece. latine uox reciproca

Transcri: M. Burg. sculp. Univ. Oxon.

XXIX. Supra etiam in R. XXVI. Chartas haud paucas Ecclesiæ *Wellensis* ex archivorum tenebris in lucem protulimus, quibus RR. *Eadwardus Conf. Haroldus, Wilhelmus Bastardus,* & *Edgitha Eadwardi* conjunx, terras & privilegia *Gisoni* episcopo *Wellensi* dedere. Certe tot tantarumque donationum dignitas, ut aliquid de tanto præsule dicatur, flagitat, in quem tot principes, maximi eum facientes, beneficia successive contulerunt. Breviter igitur, *Lotharingus* fuit ille *Giso, Wellensis* ecclesiæ xv episcopus, de territorio *Hasbaniensi.* Capellanus erat *Eadwardi* confessoris,

Digitized by Google

fessoris, *qui ipsum* (ut verbis * chartæ utar) *Romæ cum commendatitiis literis directùm ordinatione Nicolai papæ functum recepit.* In *Saxonicis Giso* & *Gisa* & *Gise* quandoque nominatur. An. Dom. MLXX. *Lanfrancum* consecravit. An. MLXXV synodo *Londinensi* interfuit. An. MLXXXVIII obiit. Consecratus autem est episcopus, Anno MLXI. XV die *Aprilis*, vel XVII Kal. *Maii*, nempe die paschæ, à *Nicolao* papa sui nominis secundo; à quo, eodem in die, privilegium impetravit, quod æri incisum hic exhibeo, quum quod non extat in *Bullario Romano*, tum quod antiquum, pulcherrimum, & nobilissimum scripturæ *Italicæ* exemplar sit, in quo cernere est literas, quibus in usu apud *Anglo-Saxones* esse incipientibus, vetus manus *Saxonica* in manum *Gallicanam*, ut eam vocat *Ingulphus*, i. e. in manum *Gallo-Italicam* conversa est. Literæ eæ sunt. d. a. e. ɛ. f. k. Q. q. r. ꞅ. ſ. idem ſ vittatum vel capistratum, quod cernitur in libro *Wigorniensi* & aliis. S. t. st. V. cum abbreviationibus finalibus 9. ⁊. quæ *us*, & *rum* denotant.

Caput Vigesimumtertium.

De Poetica Anglo-Saxonum.

I. Poetica *Anglo-Saxonum* consideranda est, vel respectu *sermonis*, in quo poemata scribuntur; vel respectu *metri*, cujus tota ratio versatur circa pedes vel quantitatem & mensuram syllabarum, quæ poemata à prosâ scriptis distinguit; vel tertio respectu *rythmi*, qui consistit in systemate seu collectione pedum, quorum tempora aliquam ad se invicem habent rationem seu aptam proportionem, ex diversorum temporum vel motuum concinna & convenienti mensura compositam; vel denique respectu *eorum quæ carminibus accidunt*, præsertim vero istorum, quæ poeticè ab *Anglo-Saxonibus* scripta tam spinosa & intellectu difficilia reddunt.

II. Quoad sermonem autem in quo poemata *Anglo-Saxonum*, saltem ea quæ extant, scribuntur, vel est purior ille *Saxonicus*, vel *Dano-Saxonica* dialectus, de quâ fuse satis egimus suprà, in cap. XX, & XXI. Poemata, quæ in *Saxonico* puriori contexuntur, poemata *Saxonica*, quæ autem in *Dano-Saxonicâ* dialecto panguntur carmina, *Dano-Saxonica* vocanda censemus.

III. Poemata *Saxonica*, perinde ac ea, quæ purius in prosa oratione scribuntur, ab exoticis plerumque vocibus immunia sunt, ut & à barbarismis illis, qui in *Dano-Saxonicis* interdum vel syntaxin ipsam depravant vel depravare videntur. Imo non solum ab exoticis plerumque vocibus immunia sunt, sed ab iis vocibus quæ à soluta oratione alienæ sunt, si excipias quæ *Dano-Saxonicis* & *Saxonicis* poetis communes sunt, imo quæ iis cum *Francica* evangeliorum harmonia metrice scriptâ omnino, & cum *Cimbricis* etiam poematis magna ex parte communes sunt, quas ergo jure poeticas nuncupandas judicamus. Hujusmodi sunt, quæ sequuntur: metod, wodor, folde, mold, hæle, hæleð, gumrinc, firas, beadu, þrage, sund, sunð, meca, beorn, ussih vel ussich, usser, heaðo, lixan, dogor, sigor, brego, werod, vel weorod, egor, hadre, vel hadro, rinc, sefa, ferhþe, feorh, torht, hild, tir, lago, mago, frea, eafora, liþ, liþa, balo, eorþre, list, godweb, hrusa. Quibus addas ex his compositas: ut beadu-rinc, mago-rinc, gum-rinc, &c. & voces certam quandam *conditionem*, statum vel ordinem hominum propriè significantes, metonymicè translatas ad *hominem* in genere significandum: ut, eorle, beorn, leod, bearn, gefere, eld, þegn, scealc; ut in cap. XXI. observatur.

IV. Poematum *Anglo-Saxonicorum* codicem nobis dedit cl. vir juvandis bonis literis natus *Christoph. Rawlinson* in metrorum *Boethianorum* versionibus Poeticis è codice *Cottoniano* descriptis: horum nonnulla pura adeo sunt, ut in iis non invenias vel unum à soluta oratione abhorrens vocabulum; ut in isto, quod sequitur: *Versionum Cottonianarum* paginâ CLIII.

Æala on hu grimmum
And hu grundlearum.
Seaðe swinceð.
Ðæt sweorcende mod.
Ðonne hit ða strongan.
Stormas beatað.
Weoruld bisgunga.
Ðonne hit winnende.
Wis agen leoht.
An forlæteð.
And mid uua.
Forgit ðone.
Ecan gefean.
Ðring þon ða ðiostro.
Ðisse worulde.
Sorgum geswenced.
Swa is ðissum nu.
Mode gelumpen.
Nat hit mare ne wat.
For Gode godes.
Buton gnornunge.
Fremdre worulde.
Him is frofre ðearf.

---

* Consulere potest lector apographon illius chartæ in G. *Dugdalii* Monastico *Anglicano* p. 188.

Sic in longissimo illo carmine, quod incipit in dextra columna, p. 173. multi versus continui occurrunt, in quibus haud invenire est vel unicum verbum solutè scribentibus inusitatum: ut,

Sƿa deþ monnes saul.	Ymbe ðone ecan God.	Ac hio biþ eallunga.
Hƿeole gelicost.	Sceppend hire.	An hire selfre.
Hƿærfeð ymbe hy selfe.	Scriþende færð.	Ðonne hio.
Oft smeagende.	Hƿeole gelicost.	Ymb hi selfe.
Ymb ðas eorþlican.	Hƿærfð ymb hi selfe	Secende smeað.
Drihtnes gesceafta.	Ðonne hio ymb.	Hio biþ sƿiðe feor.
Dagum ⁊ nihtum.	Hire scyppend.	Hire selfre beneoþan.
Hƿilum hi selfe.	Mid gesceaad smeað.	Ðonne hio ðær lænan.
Secende smeað.	Hio bið upahæfen.	Lufaþ ⁊ ƿundraþ.
Hƿilum eft smeað.	Ofer hi selfe.	Eorþlicu ðing. &c.

Sic in carmine isto satis longo, quod in pag. 191. incipit ab his verbis, hƿy ge æfre scylen. duæ tantum leguntur prosæ orationi extraneæ voces, listas & ƿinca. In illo quod sequitur in sinistra columna, pag. 192. duæ itidem tantum occurrunt, hæleþ & torht. Quod incipit in summæ paginæ columna dextra, pag. 194. quatuor poeticas tantum dat, hæleþ, torht, hƿusa, metod. In carmine, homerus ƿæs east. pag. 197. nullas nisi solutæ orationis voces & pure *Saxonicas* invenies, ut & in ultimo carmine, hƿæt ðu meaht ongitan, nullas prorsus præter hƿusa & metod. Hujusmodi est elegans illud carmen in bibl. *Cott. Vitellius*, D. 20. & mondose impressum in *Simeonis Dunelmensis* historia de Sancto *Cuthberto*. apud hist. *Anglican.* x scriptores, p. 76. & ibid. ad finem glossarii *Somneri* correctius, cum ejus versione, de situ *Dunelmi* & sanctorum reliquiis, quæ ibidem habentur, compositum. Quod cum versione, & notis reverendi viri G. *Nicolsoni* Archidiaconi *Carleolensis*, multis nominibus mihi colendi, hic plane quasi pulpamentum appono:

Is ðeos burch breome.	*Est illa urbs insignis*,
Geond breoten rice.	*Ultra* Britannorum *regnum*,
Steopa gestaðolad.	*Situ acclivis*,
Stanas ymb utan.	*Rupibus cincta*,
Ƿundrum geƿæxen.	*Miris abundans.*
Ƿeor ymb eornað.	Were *circumfluit*,
Ean yðum strong.	*Rivus fluctibus potens.*
And ðerinne ƿunað.	*Atque huic insunt*
Fisca feola kinn.	*Piscium varia genera*
On floda gemong.	*Inter fluctus degentium.*
And ðere geƿexen.	*Ibique crescit*
Ƿuda festern mycel.	*Sylvarum saltus ingens.*
Ƿuniað in þem ƿicum.	*Sinus possident*
Ƿilda deor monige.	*Terræ quàm plurimæ.*
* In deopa dalum.	*In vallibus profundis*,
Deora ungerim.	*Damarum turba innumera.*
Is im ðere byri.	*Est in hac Urbe etiam*
Eac bearnum geciðed.	*Hominibus bene notus*
Ðe arfesta eadig Cuðbercht.	*Venerabilis S. Cuthbertus*;
And ðes clæne cyninges heofud.	*Est & casti regis caput*
Osualdes Engla leo.	*Oswaldi*, *Anglorum leonis*;
And Aidan biscop.	*Et Aidanus Episcopus*;
Ædbercht. ⁊ † Ædfrid.	*Ædberchtus & Ædfridus*,
Æðele geferes.	*Nobiles socii.*
Is ðerinne mid heom.	*Est ibidem cum his*
Æðelƿold biscop.	*Æthelwold episcopus*;

* In deope dalum. *Somnerus* una voce deepdale transtulit; quo nomine totam antiquitus regionem quandam *Britannicam* vocatam notat *Camdenus* in *Dobunis*. Horum nomen factum credit à *Britannico* DUFFEN, quod maxima ex parte *loca jacentia & depressa sub collibus* insidebant; unde in universos nomen transiit; & ab ejusmodi sanè situ *Bathieia* in *Troade*, *Catabathmos* in *Africa*, *Deepdale* in *Britannia*, nomina acceperunt. Quoniam verò *saltus de Deepdale* longius à *Dunelmo* distet, in partibus scilicet agri *Eboracensis* occiduis (vulgò West rideing) positus, ego voces deope dalum appellativè potius legendas puto. † *Ædfridus* episcopus *Lindisfarnensis*; *Godwino*, *Egbertus*; aliis *Egfridus*. Huic *Beda* vitam *S. Cuthberti* inscripsit. *Camdenus* noster (Reliquiarum paginâ 22) evangelia *Saxonica* Glossata se vidisse meminit apud *R. Bowyer*, ab hoc episcopo conscripta, & secundum canonem *Eusebianum* divisa.

And

Digitized by Google

And breoma bocera Beda.
And * Boisil abbet.
Đe clæne Cuðberchte.
† On gicheðe lerde lustum.
And he his lara ƿel genom.
Eardiað æt ðem eadige.
In inðem mynstre.
Unarimeda reliquia.
Đær monige ƿundrum geƿurðað.
Đe ƿrita seggeð.
Mid ðene drihtnes ƿerdomes bideð.

Et celebris scriptor Beda;
Boisilusque abbas,
Qui castum Cutbbertum
Juvenem docuit gratanter;
Hicque facile fit eruditus.
Repositæ cum his sanctis,
In interiori monasterio,
Innumeræ reliquiæ;
Quæ plurima edunt miracula,
Quæ historici tantisper memorabunt,
Dum Domini judicium veridicum expectant.

Sic omnes hymni, qui habentur in ** Capitulo xxv, fol. 41, *Codicis* MS *Wigorniensis*, qui extat inter *Codd. Junianos*, bibl. *Bodl.* pure *Anglo-Saxonici* sunt, ut paraphrasis hæc rythmica doxologiæ ad *Triunum* deum confitendum recitari solitæ, quam speciminis nomine infra exhibeo, vel in poëticis nondum versato ostendit.

GLORIA PATRI.

Sy ðe ƿuldor ⁊ lof.
Ƿide geopenod.
Geond ealle ðeoda.
Đanc ⁊ ƿylla mægen ⁊ mildse.
And ealles modes lufu soð-fæstra sib.
And þines sylfes dom.
Ƿorulde geƿlitegod.
Sƿa ðu ƿealdan miht.
Eall eorþan mægen ⁊ uplyfte.
Ƿind ⁊ ƿolcna.
Ƿealdest eall on riht.

PATRI ET FILIO ET SPIRITUI SANCTO.

Đu eart frofra fæder.
And feorh hyrde.
Lifes latteoƿ.
Leohtes ƿealdend.
Asyndrod fram synnum.
Sƿa ðin sunu mære.
Đurh clæne gecynd cyning ofer ealle.
Beald gebletsod.
Boca lareoƿ.
Heah hige frofre ⁊ halig gast.

SICUT ERAT IN PRINCIPIO.

Sƿa ƿæs on fruman.
Frea man-cynnes.
Ealre ƿorulde ƿlite.
And frofre clæne ⁊ cræftig.
Đu ge-cyddest ꝥ.
Đa ðu ece god ana geƿrohtest.
Đurh halige miht.
Heofonas ⁊ eorðan.
Eardes ⁊ uplyft.
And ealle ðing ðu settest on foldan.
Sƿyþe feala cynna.
And to-syndrodost hig.
Siððon on mænego.
Đu geƿrohtest ece god.
Ealle gesceafta.
On syx dagum.
And on ðone seofoðan ðu geræstest.
Đa ƿæs geforðad ðin fægere ƿeorc.
And ðu sunnan dæg.
Sylf halgodest.
And gemærsodest hine manegum to helpe.
Đone heahan dæg.
Healdað ⁊ freoðiaþ.
Ealle þa ðe cunnon cristene ðeaƿas.
Haligne heort lufan.
And þæs hehstan gebod.
On drihtnes namon.
Se dæg is geƿurðod.

ET NUNC ET SEMPER.

And nu ⁊ symble.
Đine soðan ƿeorc.
And ðin mycele miht.
Manegum sƿytelað.
Sƿa ðine cræftas heo.
Cyðaþ ƿide.
Ofer ealle ƿoruld ece standeþ.
Godes hand geƿeorc.
Groƿeþ sƿa ðu hete.
Ealle þe heriaþ.
Halige dreamas.
Clænre stefne ⁊ cristene bec.
Eall middan eard.
And ƿe men cƿeðaþ.
On grunde her.

* *Boisilus.* Non fuit is abbas sed præpositus (*Sax.* prafast ⁊ reogolƿeard) monasterii de Mailros. Videsis vitæ *S. Cuthberti* à Ven. *Bedâ* scriptæ caput 6, & 8. Et ejusdem hist. ecclesiæ lib. IV, cap. 27. Fuit etiam & *S. Cuthbertus* ipse præpositus ejusdem ecclesiæ. to prafoste geset, Homil. MS. in natale *S. Cutbb.* in bibl. *Bodl. Boisilum* autem abbatem post *Eatam*, *Cutbbertum* ibidem *Boisili* (in eodem præsulatu) successorem statuit Auctor Tractatus Rites &c. of Durham. pag. 106. Corpus & Vestimenta *S. Boisili*. *Sim. Dunelm.* in continuat. hist. col. 68. obiit, A. D. 664. *Fl. Wigorn.*

† On gicheðe. Rectiùs forte *Cl. Sommerus*, on geogoþe, *in juventute*.

** Inscribitur hoc cap. de officiis diurnalium nocturnalium orarum.

Gode lof and ðanc.
And ðin agen dom.

ET IN SECULA SECULORUM.

And on woruld aworuld wunaþ.
And rixað cyning innan wuldre.
And his ða gecorenan.
Heah ðrynnesse haliges gastes.
Wlitige englas.
And wuldor-gyfe.
Soðe sibbe.
Sawla ðangung.
Modes miltse.
Ðær is seo mæste lufu.
Haliȝ domas heofonas syndon.
Ðurh ðine ecan æȝhwær fulle.
Swa syndon ðine mihta ofer middan ȝeard.
Swutele & ȝesyne þæt þu hy sylf worhtest.

Nihil in his *Dano-Saxonicæ* barbariei, nihil labefactatæ syntaxeos, nihil abhorrentium vocum à communi usu solute scribentium, præter unam breome ł breoma in priore, & foldan in posteriore exemplo. Cætera vero in utroque tam est carmen familiare quam prosa oratio, & æque facile intellectu. Seculi duodecimi manus videtur, in qua scriptum seu potius descriptum est de situ *Dunelmi* carmen ab aliquo superioris antiquitatis exemplari.

V. Hactenus de poematis *Saxonicis*, à quibus quantum differant *Dano-Saxonica*, quæ boreales poetæ contexuerunt, ostendi supra in capite XXI, atque amplius etiam obiter ostenditur, in iis quæ infra de hac re tradituri sumus. verum quamvis magnum est inter ea discrimen quoad *Sermonem*, in *metro* tamen ambo plane conveniunt, ut ex versibus utriusque sermonis infra divisim & separatim positis, prout in exemplaribus interpunctione distinguuntur, lectori, quamvis in poeticis *Anglo-Saxonum* hospiti, facile constabit. Percipiet enim in exemplis, quæ infra damus, carmina *Anglo-Saxonum*, quum *Saxonica*, tum *Dano-Saxonica* consistere ex versibus, seu potius versiculis trium, quatuor, quinque, sex, septem, octo, & quandoque novem syllabarum, & qui excedunt, ordine sane non certo, sed concinne valde & rythmice conjunctis. maxime autem in iis cernuntur versiculi tetrasyllabi & pentasyllabi, quibus pauciorum, pluriumve syllabarum versus, ad placitum, ut mihi videtur, & absque regula, intersperguntur. Imo in nonnullis carminibus & carminum locis, præsertim asyndetis, ubi incalescens poeta præcipitare videtur orationem, multi tetrasyllabi, & pentasyllabi continuò leguntur, hic illic raro interpositis plurium syllabarum versibus: ut moris plerunque est apud metrorum *Boethianorum* translatorem in uersionibus *Cottonianis*, & non raro apud *Cædmonem*, p. 72. Quemadmodum ista ostendunt, quæ disjunctim hic infra ponuntur, more *Pindaricorum*, quibus haud usque adeo absimilia sunt:

Folc wæs afæred.
Flod eȝsa becwom.
Gastas ȝeomre.
Geofon deaðe hweop.
Wæron beorh hliðu.
Blode bestemed.
Holm healfre spaw.
Hream wæs on yþum.
Wæter wæpna ful.
Wæl-mist astah.
Wæron Eȝypte.
Eft oncyrde.
Fluȝon forhtiȝende.
Fær onȝeton.
Woldon here bleaðe.
Hamas findan.
Gylp wearð ȝnornra.
Him onȝen ȝenap.
Atol yða ȝewealc.
Ne ðær ænig becwom.
Herȝes to hame.
Ac behindan beleac.
Wyrd mid wæȝe.

Sic in Pagina 73.

Eȝyptum wearð.
Ðæs dæȝ weorces.
Deop lean ȝesceod.
For ðam ðæs heriȝes.
Ham eft ne com.
Ealles unȝrundes.
Ænig to lafe.
Ðætte wið heora.
Secȝan moste.
Bodiȝean æfter burȝum.
Bealo spella mæst.
Hord wearda hryre.
Hæleða cwenum.
Ac ða mæȝen þreatas.
Mere deaþ ȝeswealh.
Spel bodan.

Sic quoque in fragmento historiæ *Judith*. p. 24.

Ða wearð snelra werod.
Snude ȝeȝearewod.
Cenra to campe.
Stopon cyne rofe.
Secȝas and ȝesiþas.
Bæron ðufas.
Foron to ȝefeohte.
Forð on ȝerihte.
Hæleþ under helmum.
Of ðære haliȝan byriȝ.
On þæt dæȝred sylf dynedan scyldas.
Hlude hluin mon.
Ðæs se hlanca ȝefeah.
Wulf in walde.
And se wanna hrefn.
Wæl ȝifre fuȝel.
Westan beȝen.
Ðæt him ða ðeod ȝuman.
Dohton tilian.
Fylle on fæȝum.
Ac him fleah on last.
Earn ætes ȝeorn.
Uriȝ feþera.
Saloriȝ wada.
Sanȝ hilde leoþ.
Hyrned nebba.
Stopon heaðo rincas.
Beornas to beadowe.
Bordum beþeahte.
Hwealfum lindum.
Ða ðe hwile ær.
Elþeodiȝra edwit þoledon hæþenra hosp.
Him þæt hearde wearþ.
Æt þam æsc pleȝan.
Eallum forȝolden.
Assyrium.
Syððan Ebreas.
Under ȝuþfanum.
Geȝan hæfdon.
To þam fyrdwicum.
Hie ða fromlice.
Leton forþfleoȝan,
Flana scyras.
Hilde nædran.
Of horn boȝan.

VI. Dis-

VI. Porro versus sex syllabarum frequentiores occurrunt, quam trissyllabi. Heptasyllabi etiam & ogdosyllabi crebriores leguntur quam enneasyllabi, qui quidem rariores sunt. At qui enneasyllabos superant, rarissime omnium occurrunt in *Anglo-Saxonum* poematis, & forsan mendose scribuntur sine punctis metricis, quibus in plures versus distinguendi sunt, ut longus iste suprà positus, elðeodigra edwit þoledon hæþenra horp.

VII. Difficile etiam est scire ex quot syllabis versus aliquando constat ob diversas causas: primò, quòd nescimus syllabarum quantitatem, ac proinde ignoramus quo in loco duæ breves longæ locum supplent: secundo, quòd nescimus quarundam sive bivocalium, sive diphthongorum potestatem, ut ea, eo, io, in his & hujusmodi vocibus, sceap, heofod, sweord, hleor, ðeor, breome, hio, fior: tertio, quod non constat quomodo voces in e fœminino vel obscuro terminatæ pronuntiandæ sunt in carmine: ut brohte, worhte, fæge. quæ metrice forsan nunc ut monosyllaba, nunc ut dissyllaba edenda sunt. ex quibus incertum est. e. g. an versus hleormago weor, *Cædm.* p. XXXVI, l. 8, tetrasyllabus, vel hexasyllabus habendus sit: an, seor sæda fela, p. XXXV, 14. pentasyllabus sit vel hexasyllabus: an, hexafod-sprima p. XIX, tetrasyllabus vel pentasyllabus sit; denique an, sunu mid sweordes ecge, inter ogdosyllabos vel heptasyllabos numerandus sit. Sic ambigitur, wæstmas brohte, p. XXXV, l. 15, trissyllabus an tetrasyllabus sit; & an, steape dune, p. LXI, l. 11, pro tetrasyllabo vel dissyllabo, quod vix credo, habendus est.

VIII. Denique nullæ in hisce carminibus, etsi lyricorum plane speciem præ se ferant, quas ego invenire potui, strophæ, antistrophæ vel epodi sunt, ex certo versuum numero constantes: verum si quæ sint, labor certe plus quam herculeus erit in continuæ scripturæ codicibus eas invenire.

Ut autem carmina, quæ majores nostri, tam *Saxonice* quam *Dano-Saxonice* condidere, in metro conveniant, & quam veræ sint observationes, quas in regulis dedimus, & daturi sumus, magis elucescat, uberioribus exemplis confirmanda omnia censemus. Carmina ideo & *Saxonica* & *Dano-Saxonica* adjungam, inter quæ magnum primo intuitu discrimen deprehendatur.

Æthelstanus victor. Cap. in Chronico *Saxonico Gibsoni.* * Anno Domini DCCCC.XXX.VIII.

Her Æþelstan cyning.
Eorla drihten.
Beorna beah-gyfa.
And his broðor eac Eadmund æþeling.
Ealdor langne tyr.
Geslohgon æt secce.
Sweorda ecgum.
Ymbe brunan-burh.
Bord-weal clufan.
Heowan heaðolinde.
Hamora lafan.
Afaran Eadweardes.
Swa him geæðele wæs.
From cneo-mægum.
Þæt hie æt campe oft wiþ laþra gehwæne.
Land [1] ealgodon.
Hord ⁊ hamas [2] hettend crungun.
Sceotta leoda.
And scip-flotan.
Fæges feollan.
Feld dynede [3] secgas hwate.
Syððan sunne up on morgen tid.
Mære tuncgol.
Glad ofer grundas.
Godes condel beorht eces Drihtnes.
Oð sio æþele gesceaft.
Sahte setle.
Þær læg secg mænig.
Garum ageted.
[4] Guma norþerna ofer scyld scoten.
Swilce scittisc eac.
Werig [5] wiges sæd.
West seaxe forþ.
[6] Ondlongne dæg.
Eorod cystum on last legdun.
Laðum ðeodum.
Heowan here-flyman.
Hindan þearle mecum [7] mylen scearpan.
Myrce ne wyrndon.
Heordes hond plegan.
Hæle þa nanum þara þe mid Anlafe.
Ofer [8] æra gebland.
On lides bosme.
Land gesohtun.
Fæge to gefeohte.
Fife legun on ðam camp-stede.
Cyningas geonge.
Sweordum aswefede.
Swelce seofene eac eorlas Anlafes.
Unrim heriges.
Flotan and sceotta.
Þær geflemed wearð norðmanna [9] bregu.

---

* In cod. *Cott.* & in *Matth. Westmonast.* Anno 937. *Hybernensium* multarumque insularum rex *Anlaffus* paganus, à *Scotorum* rege *Constantino* invitatus, ostium *Humbri* fluminis cum valida classe ingreditur. cui rex *Anglorum Æthelstanus* & frater ejus *Eadmundus* cum exercitu occurrentes, in loco, qui *Brunenburgh* nuncupatur, à diei principio usque in vesperam, prœlio protracto, v regulos & VII duces ex adversariis peremerunt, tantumque sanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo *Angliæ* prœlio fusum eatenus audierunt. Reges vero *Anlaffum* & *Constantinum* ad naves fugere compellentes, cum glorioso triumpho ad propria remearunt. [1] In cod. *Cott.* gealgodon. [2] Cod. *Cott.* heted. [3] Cod. *Cott.* secga swate. [4] Cod. *Cott.* guman norþærne. [5] Cod. *Cott.* wiges sæd. [6] Cod. *Cott.* ⁊ langne. [7] Cod. *Cott.* mycel scearpum. [8] Cod. *Cott.* ear gebland. [9] In Codice autem *Cottoniano* legitur brego.

Nyde ʒebæded to lides stefne litle ƿerede
[1] Cread cnearon flot cyninʒ.
Ut ʒeƿat on fealene flod.
Feorh ʒenerede.
Sƿilce þær eac se froda mid fleame com.
On his cyððe norð Constantinus.
[2] Har hylde [3] rinʒ.
Hreman ne ðorfte.
[4] Mecan ʒemanan.
He ƿæs his mæʒa sceard.
Freonda ʒefylled on folcstede.
Beslaʒen æt secce.
And his sunu forlet on ƿæl-stole.
Ƿundum forʒrunden.
[5] Geonʒe æt ʒuðe.
Gylpan ne ðorfte.
Beorn blanden-feax.
[6] Bilʒe flehtes eald in ƿidda.
Ne Anlaf ðy ma.
Mid heora [7] here-lafum.
[8] Hlehan ne ðorftan.
Ðæt hie beadu ƿeorca beteran ƿurdon
on camp-stede cumbelʒehnades.
Garmittinʒe.
Gumena ʒemotes.
Ƿæpen ʒeƿrixles.
Ðæs ðe hie on ƿæl-felda.
Ƿið Eadƿeardes.
Afaran pleʒodan.
Geƿitā him þa norþ men [9] næʒled cnearrū.
Dreoriʒ [10] dara ða laf.
On dinnes mere.
Ofer [11] deop ƿæter.
[12] Difelin secan.
[13] And heora land æƿiscmode.
Sƿilce ða ʒebroðer.
[14] Beʒen æt samne.
Cyninʒ and æþelinʒ.
Cyððe sohton.
Ƿest-Seaxna land.
Ƿiʒes [15] hreamie.
Lætan him behyndan.
[16] Hræƿn Bryttian salu ƿiradan.
And ðone sƿeartan hræfn.
Hyrned nebban.
And ðane hasean ƿadan earn.
Æftan hƿit æses brucan.
Grædiʒne ʒuð-hafoc.
And þ ʒræʒedeor ƿulf on ƿealde.
Ne ƿearð ƿæl mare.
On ðis eiʒlande.
Æfer ʒyta.
Folces ʒefylled.
Beforan ðissum.
Sƿeordes ecʒum.
Ðæs ðe us secʒað béc.
Ealde uðƿitan.
Siððan eastan hider Engle and Seaxe.
Up becomon.
[17] Ofer brymum brad.
Brytene sohton.
Ƿlance ƿiʒsmiðas.
Ƿealles ofer-comon.
Eorlas arhƿate.
Eard beʒeatan:-

Philosophia Cantans, in Metrorum *Boethianorum* Versionibus *Cottonianis*. p. 156.

Ða se ƿisdom eft.
Ƿord hord onleac.
Sanʒ soð cƿidas and ðus selfa cƿæð.
Ðonne sio sunne.
Sƿeotolost scineð.
Hadrost of hefone.
Hraþe bioð aðistrod.
Ealle ofir eorðan.
Oðre steorran.
For ðæm hiora.
Birhtu ne bið.
Auht to ʒesettane.
Ƿið ðære sunnan leoht.
Ðonne smolte blæƿð.
Suðan and ƿestan.
Ƿind under ƿolcnum.
Ðonne ƿeaxeð hraðe.
Feldes blostman fæʒen ðæt hi moton.
Ac se stearca storm.
Ðonne he stronʒ cymð.
Norþan and eastan.
He ʒenimeð hraðe.
Ðære rosan ƿlite.
And eac ða ruman sæ.
Norðerne yst.
Nede ʒebæded.
Ðæt hio stranʒe.
Geond styred.
On staðu beateþ.
Eala þ on eorðan.
Auht fæstlices.
Ƿeorces on ƿorulde.
Ne ƿunað æfre:-

Deus tentans fidem Abrahami. paraphr. Geneseos, p. 61.

Geƿit þu ofestlice.
Abraham feran.
Lastas leʒan.
And ðe læde mid.
Ðin aʒen bearn.
Ðu scealt Isaac me.
Onsecʒan sunu ðinne.
Sylf to tibre.
Siððan ðu ʒestiʒest.
Steape dune.
Hrincʒ þæs hean landes.
Ðe ic þe heonon ʒetæce.

[1] Cod. *Cott.* creat cnear on flod feorh ʒenerede sƿilce ƿær. [2] Cod. *Cott.* hal. [3] Rinc. [4] Mecʒa. [5] Cod. *Cott.* ʒeonʒne. [6] Cod. *Cott.* bill ʒeslihtes eald inƿuda. [7] Here leafum. [8] Hlybban. [9] Cod. *Cott.* dæʒled on ʒarum. [10] Cod. *Cott.* dareða. [11] Cod. *Cott.* deopne. [12] Difliʒ. [13] Est yra. [14] Beʒe ætsunne. [15] Hremiʒe. [16] Hra bryttinʒa saloƿiʒ padan ðone. [17] Ofer brade brimu. Has & hujusmodi lectiones alias exhibet codex *Cottonianus*.

Up

Digitized by Google

Up ðinum agnum fotum.
Ðær þu scealt.
Ad gegærƿan.
Bæl-fyr bearne ðinum.
And blotan sylf.
Sunu mid sƿeordes ecge.
And þonne sƿeartan lige.
Leofes lic forbærnan.
And me lac bebeodan:·
Ne forsæt he þy siþe.
Ac sona ongann.
Fysan to fore.
Him ƿæs frea engla.
Ƿord ondrysne.
And his ƿaldend leof.
Ða se eadga.
Abraham sine.
Niht-reste ofgeaf.
Nalles nergendes.
Hæse ƿið hogode.
Ac hine se halga ƿer.
Gyrde grægan sƿeorde.
Cyðde þ him.
Gasta ƿealdendes egesa.
On breostum ƿunode:·
Ongan þa his esolas bætan.
Gamol ferhþ goldes brytta.
Heht hine geonge tƿegen.
Men mid siþian.
Mæg ƿæs his agen þridda.
And he feorþa sylf.
Ða he fus geƿat.
From his agenum hofe.
Isaac lædan.
Bearn un-ƿeaxen.
Sƿa him bebead metod.
efste þa sƿiþe.
And onette.
Forþ fold ƿege.
Sƿa him frea tæhte.
Ƿegas ofer ƿesten.
Oþ þ ƿuldor-torht.
Dæges þriddan.
Up ofer deop ƿæter.
Ord aræmde.

Ða se eadiga ƿer.
Geseah hlifigan.
Hea dune.
Sƿa him sægde ær.
Sƿegles aldor:·
Ða Abraham spræc.
To his ombihtum.
Rincas mine.
Restath incit her.
On ðissum ƿicum.
Ƿit eft cumaþ.
Siððan ƿit ærende.
Uncer tƿega.
Gast cyninge.
Agifen habbat:·
Geƿat him þa se æþeling.
And his agen sunu.
To þæs gemearces.
Ðe him metod tæhte.
Ƿadan ofer ƿealdas.
Ƿuda bær sunu.
Fæder fyr and sƿeord:·
Ðe ðæs fricgean ongann.
Ƿer ƿintrum geong.
Ƿordum Abraham.
Ƿit her fyr and sƿeord.
Frea min habbað.
Hƿær is þ tiber.
Ðæt ðu torht gode.
To ðam bryne-gielde.
Bringan þencest.
Abraham maðelode.
Hæfde on an gehogod.
Ðæt he gedæde.
Sƿa hine drihten het.
Him þ soð cyning.
Sylfa findeð.
Moncinnes ƿeard.
Sƿa him gemet þinceð:·
Gestah ða stið hydig.
Steape dune.
Up mid his eaforan.
Sƿa him se eca bebead:·
Ða he on hrofe gestod.
Hean landes.

On þære þe him se stranga to.
Ƿærfæst metod.
Ƿordum tæhte.
Ongan ða ad hladan.
Æled ƿeccan.
And gefeterode.
Fet and honda.
Bearne sinum.
And ða on bæl ahof.
Isaac geongne.
And ða ædre gegrap.
Sƿeord be gehiltum.
Ƿold his sunu cƿellan.
Folmum sinum.
Fyre sencan.
Mæges dreore.
Ða metodes ðegn.
Ufan Engla sum.
Abraham hlude.
Stefne cygde.
He stille gebad.
Ares spræce.
And ðam engle oncƿæð:·
Him ða ofstum to.
Ufan of roderum.
Ƿuldor gastes.
Ƿordum mælde.
Abraham leofa.
Ne sleah ðin agen bearn.
Ac ðu cƿicne abregd.
Cniht of ade.
Eaforan ðinne:·
Him án ƿuldres god.
Mago Ebrea.
Ðu medum scealt.
Ðurh þæs halgan hand.
Heofon cyninges.
Soþum sigor-leanum.
Selfa onfon.
Gin fæstum gifum.
Ðe ƿile gasta ƿeard.
Lyssum gildan.
Ðæt ðe ƿæs leofra his.
Sibb and hyldo.
Ðonne ðin sylfes bearn.

Boethius mutatam fortunam plorans. Metr. Boeth. Vers. Cott. p. 152.

Hƿæt ic lioða fela.
Lustlice geo.
Sanc on sælum.
Nu sceal siofigende.
Ƿope geƿæged.
Ƿreccea giomor.
Singan sarcƿidas.
Me ðios ƿiccetung.
Hafaþ agæled.
Ðæs geocsa þ ic.
Ða ged ne mæg.
Gefegean sƿa fægre.
Ðeah ic fela gio ða.
Sette soþ cƿida.

Ðonne ic on sælum ƿæs:·
Oft ic nu miscyrre.
Cuðe spræce.
And ðeah uncuþre.
Ær hƿilum fond me.
Ðas ƿoruld sælþa.
Ƿel hƿæs blindne.
On ðis dimme hol.
Dysine forlæddon.
And me ða berypton.
Rædes ⁊ frofre.
For heora untreoƿum.
Ðe ic him æfre betst.

Truƿian sceolde.
Hi me toƿendon.
Heora bacu bitere.
And heora blisse from.
Forhƿam ƿolde ge.
Ƿeoruld frynd mine.
Secgan oððe singan.
Ðæt ic gesællic mon.
Ƿære on ƿeorulde.
Ne sint ða ƿord soþ.
Nu ða gesælþe.
Ne magon simle.
Geƿunigan:·

Digitized by Google

NERO, *five Fortuna pessimos ad imperium provehit. Metr. Boeth.* p. 159.

Hƿæt ƿe ealle ƿiton.
Hƿelce æplesde.
Geneah ge feor.
Neron ƿorhte.
Romƿara cyning.
Ða his rice ƿæs.
Hehst under heofonum.
To hryƿe monegum.
Ƿælhreoƿes geƿed.
Ƿæs ful ƿide cuð.
Unriht hæmed.
Arleasta fela.
Man and morþor.
Misdæda ƿorn.
Unrihtƿises inƿið ðoncas.
He het him to gamene.
Gearƿa forbærnan.
Romana burig.
Sio his rices ƿæs.
Ealles eðelstol:·
He for unsnyttrum.
Ƿolde fandian.
Gif ꝥ fyr meahte.
Lixan sƿa leohte.
And sƿa longe eac.
Readƿa settan.
Sƿa he Romane.
Secgan geherde.
Ðæt on sume tide.
Troia burg.
Ofer togen hæfde.
Lega leohtost.
Lengest burne.
Hama under heofonum.
Næs ꝥ herlic dæd.
Ðæt hine sƿelces gamenes gilpan lyste.
Ða he ne earnade.
Elles ƿuhte.
Buton ðæt he ƿolde.
Ofer ƿer ðeode.
His anes hƿiu.

Anƿald cyðan.
Eac hit gesælde.
Æt sumum cierre.
Ðæt se ilca het.
Ealle acƿellan.
Ða ricostan.
Romana ƿitan.
And ða æþelestan.
Eorl gebyrdum.
Ðe he on ðæm folce.
Gefrigen hæfde.
And on uppan.
Agene broðor.
And his modor.
Mid meca ecgum.
Billum of beatan.
He his bryde ofslog.
Self mid sƿeorde.
And he symle ƿæs.
Micle ða bliþra.
On breost cofan.
Ðonne he sƿylces morþres.
Mæst gefremede.
Nalles sorgode.
Hƿæþer ƿiððan á.
Mihtig Drihten.
Ametan ƿolde.
Ƿrece be geƿyrhtum.
Ƿoh fremmendum.
Ac he on ferhþe fægn.
acnes and searuƿa.
Ƿælhreoƿ ƿunode.
Ƿiold emne sƿa.
Ðeah ealles ðisses.
Mæran middan geardes.
Sƿa sƿa lyft and lagu.
Land ymb clyppað.
Garsecge embe gyrt.
Gumena rice.
Secge sitlu.
Suð east and ƿest.
Oþ ða norþmestan.

Næssan on eorþan.
Eall ðæt Nerone.
Nede oððe lustum.
Heaþorinca gehƿilc.
Heran sceolde:·
He hæfde him to gamene.
Ðonne he on gylp astag.
Hu he eorð cyningas.
Yrmde ⁊ cƿelmde.
Ƿenst ðu ꝥ se anƿald.
Eaðe ne meahte.
Godes ælmihtiges.
Ðone gelp sceaðan.
Rice berædan.
And bereafian.
His anƿaldes.
Ðurh ða ecan meaht.
Oððe him his yfeles.
Elles getioƿian.
Eala gif he ƿolde.
Ðæt he ƿel meahte.
Ðæt unriht him.
Eaðe forbiodan.
Eaƿla ꝥ se hlaford.
Hefig gioc.
Slepte sƿære.
On ða sƿyran.
Sinra ðegena.
Ealra ðara hæleða.
Ðe on his tidum.
Geond ðas lænan ƿorold.
Liðan sceoldon.
He on unscyldgum.
Eorla blode,
His sƿeord selede.
Sƿiðe gelome.
Ðær ƿæs sƿiðe sƿeotol.
Ðæt ƿe sædon oft.
Ðæt se anƿald.
Ne deð aƿiht godes.
Gif se ƿel nele.
Ðe his geƿeald hafað:·

Noachus vino superatus, Paraphr. Genes. p. 35.

Ða Noe ongan.
Niƿan stefne.
Mid hleo-magum.
Ham staðelian.
And to eorðan him.
Æstes tilian.
Ƿon and ƿorhte.
Ƿingeard sette.
Seoƿ sæda fela.
Sohte georne.
Ða him ƿlite beorhte.
Ƿæstmas brohte.
Geartorhte gife.
Grene folde:·
Ða ꝥ ge eode.
Ðæt se eadega ƿer.
On his ƿicum ƿearð.

Ƿine druncen.
Sƿæf symbel ƿerig.
And him selfa sceaf.
Reaf of lice.
Sƿa gerysne ne ƿæs.
Læg ða lim-nacod.
He lyt ongeat.
Ðæt him on his inne.
Sƿa earme gelamp.
Ða him on hreðre.
Heafod sƿima.
On ðær halgan hofe.
Heortan clypte·
Sƿiðe on slæpe.
Sefa nearƿode.
Ðæt he ne mihte.
On gemynd drepen.

Hine handum self.
Mid hrægle ƿryon.
And sceome ðeccan.
Sƿa gesceapu ƿæron.
Ƿerum and ƿifum.
Siððan ƿuldres ðegn.
Ussum fæder ⁊ meder.
Fyrene sƿeorde.
On laste beleac.
Lifes eðel.
Ða com ærest.
Cam inridan.
Eafora noes.
Ðær his aldor læg.
Ferhðe forstolen.
Ðær he freondlice.
On his agenum fæder.

Are

Digitized by Google

Are ne wolde.
Gesceapian.
Ne ða sceonde huru.
Hleo-magum helan.
Ac he hlihende.
Broþrum sægde.
Þu se beorn hine.
Reste on recede.
Hie ða raðe stopon.
Heora andwlitan.
In bewrigenum.
Under loðum listum.
Þæt hie leofum men.
Geoce gefremede.
Gode wæron begen.
Sem and Iafeð:·
Ða of slæpe onbrægd.
Sunu Lameches.
And ða sona ongeat.
Þæt him cyne godum.
Cham ne wolde.
Ða him wæs are ðearf.
Ænige cyðan.
Hyldo and treowa.
Þæt þam halgan wæs.
Sar on mode.
Ongan þa his selfes bearn.
Wordum wyrgean.
Cwæð he wesan sceolde.
Hean under heofnum.
Hleo-maga ðeow.
Cham on eorðan:·

Boethius Deum laudans. Metr. Boeth. pag. 153.

Æala ðu scippend.
Scirra tungla.
Hefones ⁊ eorðan.
Þu on heahsetle.
Ecum ricsast.
And ðu ealne hraþe.
Heofon ymb hwearfest.
And ðurh ðine.
Halige miht.
Tunglu genedest.
Þæt hi ðe to herað.
Swylce seo sunne.
Sweartra nihta.
Þiostro adwæsceð.
Þurh þine meht.
Blacum leohte.
Beorhte steorran.
Mona gemetgað.
Þurh ðinra meahta sped:·
Hwilum eac ða sunnan.
Sines bereafað.
Beorhtan leohtes.
Þonne hit gebyrigan mæg.
Þæt swa geneahsne.
Nede weorðaþ.
Swelce ðone mæran.
Morgensteorran.
Þe we oðre naman.
Æfensteorra.
Nemnan herað.
Þu genedest ðone. [witige.
Þæt he þære sunnan wið be-
Gearo gehwelce.
He gongan sceal.
Beforan feran.
Hwæt ðu fæder.
Wercest sumur.
Lange dagas.
Wiðe hate.
Þæm winter dagum.
Wundrum sceorta.
Tida getiohhast.
Þu ðæm treowum selest suþ-
an and westan.
Ða ær se swearta storm.
Norðan ⁊ eastan.
Benumen hæfde.
Leafa gehwelces.
Þurh ðone laðran wind.
Eala hwæt on eorðan.
Ealla gesceafta.
Hyrað ðinre hæse.
Doð on heofonum.
Swa some.
Mode and mægne.
Butan men anum.
Se wið ðinum willan.
Wyrceð oftost.
Wella ðu eca.
And ðu ælmihtiga.
Ealra gesceafta.
Sceppend ⁊ reccend.
Ara ðinum earmum.
Eorðan tudre.
Monna cynne.
Þurh ðinra mehta sped.
Hwi ðu ece God.
Æfre wolde.
Þæt wio wyrd.
On gewill.
Wendan sceolde.
Yflum monnum.
Ealles swa swiðe.
Hio ful oft.
Wereð unscyldegum.
Sittað yfele men.
Giond eorðricu.
On heah setlum.
Halige ðriccað.
Under heora fotum.
Firum uncuð.
Hwi sio wyrd.
Swa wo wendan sceolde.
Swa sint gehydde.
Her on worulde.
Geond burga fela.
Beorhte cræftas.
Unrihtwise eallum tidum.
Habbað on hospe.
Ða ðe him sindon.
Rihtes wisran.
Rices wyrþran.
Bið ꝥ lease lot.
Lange hwile.
Bewrigen mid wrencum.
Nu on worulde her.
Monnum ne deriað.
Mane aðas.
Gif ðu nu waldend.
Ne wilt wirde steoran.
Ac on self wille.
Sigan lætest.
Þonne ic wat.
Þæt te wile.
Worulde men tweogan.
Geond foldan sceat.
Buton fea ane.
Eala min Dryhten.
Þu ðe ealle ofersihst.
Worulde gesceafta.
Wlit nu on moncyn.
Mildum eagum.
Nu hi on monegum her.
Worulde yðum.
Wynnað and swincað.
Earme eorðwaran.
Ara him nu ða:·

Chron. Sax. A. D. DCCCCLXXV. *Eadgarus R. Merciorum moritur; Eadwardus filius in regno succedit.*

Her geendode.
Eorðan dreamas.
Eadgar Engle cyning.
Ceas him oðer leoht.
Wlitig and wynsum.
And ðis wace forlet.
Lif ðis læne nemnað.
Leoda bearn.
Men on moldan.
Þæne monað gehwær in ðisse eðel tyrf.
Ða ðe ær wæran.
On rim cræfte.
Rihte getogene.
Lulius nomað.
Þæt se onga gewat on ðone ehtateoþan dæg.
Eadgar of life.
Beorna beah.
Gyfa.

Digitized by Google

And feng his bearn syþþan to cyne-rice.
Cyld unweaxen.
Eorla ealdor.
Ðam wæs Eadweard nama.
And him tyrfæst hæleð.
Tyn nihtum ær.
Of Brytene gewat.
Biscop se goda.
Ðurh gecyndne cræft.
Ðam wæs Cyneweard nama.
Ða wæs on myrce.
On mine gefræge.
Wide and wel hwær.
Waldendes lof.
Afylled on foldan.
Feala wearð to-drefed.
Gleawra godes ðeowa.
Ðæt wæs gnornung micel.
Ðam ðe on breostum.
Wæg byrnende lufan.
Metodes on mode.
Ða wæs mærða fruma.
To swiðe forsewen.
Sigora waldend.
Rodera rædend.
Ða man his riht to-bræc.
And ða wearð eac adræfed.
Deormod hæleð.
Oslac of earde.
Ofer yða gewealc.
Ofer ganotes bæð.
Gamol feax hæleð.
Wis and word snotor.
Ofer wætera geðring.
Ofer hwæles æðel.
Hama bereafod.
And ða wearð ætywed.
Uppe on roderum.
Steorra on staðole.
Ðone stið ferhðe.
Hæleð hige gleawe.
Hatað wide.
Cometa be naman.
Cræftgleawe men.
Wise soðboran.
Wæs geond wer ðeode.
Waldendes wracu.
Wide gefræge hungor ofer hrusan.
Ðæt est heofona weard gebette brego Engla gear.
Est blisse gehwæm egbuendra ðurh eorþan westm.

IX. Ex iis quæ præcedunt manifestum est ab exemplis, *Anglo-Saxonum* carmina, quam quæ *Saxonice*, tam quæ *Dano-Saxonicè* conduntur, in metro convenire, & quod versiculis maximâ ex parte trisyllabis, tetrasyllabis, pentasyllabis, & hexasyllabis constant, quorum maxime certi & conspicui sunt, tetrasyllabi è duobus, & hexasyllabi è tribus spondæis compacti: ut

Versus ex quatuor syllabis constantes.		*Versus ex sex syllabis constantes.*	
Anwald cyðan.	Woh fremmendum.	Ðam wæs cyneweard nama.	Ða weard eac adræfed.
Æled weccan.	His anwaldes.	And ðær gnornung micel.	Ða wæs mærþa fruma.
Werfæst Metod.	Men on moldan.	Ða man his riht tobræc.	Eadgar Engla cyning.

Quum autem spondæos dico, loquor equidem de veris spondæis, quæ secundum prosodiæ regulas ex duabus longis syllabis constant. Nam quamvis *Anglo-Saxonum* poetæ nonnullas proculdubio syllabas communes habeant, non tamen syllabarum quantitatem spernunt, quemadmodum hodierni nostri versificatores, qui ad libitum longas, imo naturâ longas corripiunt; & breves, quidni dicam brevissimas producunt: ut in istis, quæ infra ponuntur.

Cowleius.

With the full choice of thine own happiness.
And loves his own contemporary trees.
When Babylons high walls erected were.
And soon hold back fit opportunities.
Unto the mulberry tree fair Thisbe came.
His blood had dropt upon the mulberries.
But when she saw the berries changed were.

Ita quidem nostri, ita etiam exteri, per totam *Europam* poëtæ, apud quos una carminis lex est, certum & definitum syllabarum numerum observare, nulla tamen observata syllabarum quantitate. Hoc solum jam versum facit, cujuscunque vero naturæ & temporis istæ syllabæ fuerint, id perinde esse creditur, modo certum syllabarum numerum coacervaverint. Abest itaque ab hodiernis carminibus pedum *metricorum* observatio, qui si ullibi occurrunt, casu sane id fit, non arte, aut studio, cum promiscue licitum sit cujusvis mensuræ syllabas cuilibet aptare loco, adeo ut de hujus seculi versibus dici possit, illos uno tantum pede decurrere. Ast in *Anglo-Saxonum* poematis, ut par est credere, non ita negligitur syllabarum quantitas, vel pedum metricorum observatio, etsi forsan non tam stricte habent temporum & numerorum poeticorum rationem, quam heroici veteres *Græci*, & *Latini* poetæ. Habere tamen me suadent haud contemnendæ rationes:

Primò, quod versus suos *pseudo-rythmis* illis, quos *Rimas* vocant, sive similiter sonantibus raro

Digitized by Google

ro terminant. *Pſeudo-rythmos* voco, quoniam rythmi vocantur, etſi cum eis nihil omnino commune habent, niſi quod rythmi defectum apud aures tinnitu *rimarum*, ſive battologia vulgaris rythmicæ corruptas, locum ſuppleant. Quum igitur hoc ſonorum ὁμοιοτελεύτων *Pſeudo-rythmo* ubivis fere careant uerſus *Anglo-Saxonum*, argumentum haud ſpernendum eſt eos non tantum ex pedibus qui temporibus diſcrepant eſſe factos, ſed ex apta & legitima illa pedum metricorum diſpoſitione; in qua rythmi natura & poteſtas conſiſtit.

Secundò, hoc ut credam facit, in *Anglo-Saxonum*, ſi dicam, *Pindaricis* audax illa & libera vocum, non ſolum à ſimpliciter loquentium, ſed ab ornate dicentium ratione inter oratores maxime aliena tranſpoſitio, qua opus, ut videtur, non foret, niſi lex aliqua metri diverſorum temporum & pedum obſervationem requirens, eam à Poetis poſtularet. Triplicem enim eſſe dictionum in oratione diſpoſitionem omnes docti æque noſcunt; alteram nempe in ſimpliciter loquentium & ſcribentium oratione, alteram in oratione oratoria, & tertiam in poetica vel metrica oratione. Harum prima ad dictionum ordinem naturalem proxime accedit, à quo ſecunda magis, & tertia maxime recedit.

Triplex hæc collocatio vocum plane cernitur, ut in omnium gentium, ſic in *Anglo-Saxonum* ſcriptis, ubi oratores, qui & ſuos numeros habent, à naturali verborum ordine multo remotiores abeunt, quam ſimpliciter vel ſine arte cultuve loquentes & ſcribentes; & poetæ pariter ab ordine, in quo verba collocant oratores tantum recedunt, quantum hi ab illo, quo ſimpliciter ſine omni numero loquentes utuntur. Hoc autem cur facerent *Anglo-Saxonum* poetæ, nulla, ut videtur, alia cauſa aſſignari poteſt, quam quæ, ut idem facerent, *Græcos* & *Latinos* Poetas coegit; nempe metri lex, quæ obligat poetas non tantum ad temporum & pedum obſervationem, ſed ut ea ita diſponant, requirit, ut mutuum habeant partium inter ſe conſenſum, quo concinne moveantur verſus; & motus in affectibus, quos excitare intendit Poeta, convenientes habeant. Hinc oritur, prout ratio jubet credere, in *Anglo-Saxonum* Poematis illa vocum diſpoſitio non ſolum à naturali, verum etiam ab oratorio ordine, tam remota, ut eorum orationem obſcuram, & mentem Poetæ in eis intellectu difficilem efficiant; quod uno atque altero exemplo patebit:

Veri Cædmonis *ſpecimen* Aluredanum. Bed. *H. E.* L. IV. cap. 24.

Nu ƿe ꞅceolon heꞃiᵹean.
Heoꝼon ꞃiceꞅ ƿeaꞃd.
Metodeꞅ mihte.
And hiꞅ mod ᵹeðanc.
Ƿeoꞃc ƿuldoꞃ ꝼædeꞃ.
Sƿa he ƿundꞃa ᵹehƿæꞅ.
Ece dꞃihten oꞃd onꞅteald.
He æꞃeꞅt ꞅcop.
Eoꞃðan beaꞃnum.
Heoꝼon to ꞃoꝼe.
Haliᵹ ꞅcippend.
Ða middanᵹeaꞃd.
Moncẏnneꞅ ƿeaꞃd.
Ece dꞃihten æꝼteꞃ teode.
Fiꞃum ꝼoldan.
Fꞃea ælmihtiᵹ.

In collocationem metricam verborum hujus ſpeciminis à communi ordine quum loquentium, tum ſcribentium tam diverſam, ſic, ubi ea tranſtulerat, *Beda* animadvertit: *Hic eſt ſenſus, non autem ordo verborum, quæ dormiens* [Cædmon vel Ceadmon] *ille canebat.*

Sic in *Paraphraſi* Geneſeωs, p. LXXI. l. 5.

Ðæꞃ eꝼt ꞅe ꞅnottꞃa.
Sunu Dauideꞅ.
Ƿuldoꞃ-ꝼæꞅt cẏninᵹ.
Ƿitᵹan laꞃum.
Ᵹetimbꞃede temple ᵹode.
Alhn haliᵹne.
Eoꞃð cẏninᵹa.
Se ƿiꞅeꞅta.
On ƿoꞃuld ꞃice.
Heahꞅt and haliᵹoꞅt.
Hæleðum ᵹeꝼꞃæᵹoꞅt.
Mæꞅt and mæꞃoꞅt.
Ðaꞃa ðe manna beaꞃn.
Fiꞃa æꝼteꞃ ꝼoldan.
Folmum ᵹeƿoꞃhte:-

Ibi poſtea prudentiſſimus ille Davidis filius, glorioſiſſimus Rex, terreſtrium principum ſapientiſſimus, mundano in imperio celſiſſimus, & ſanctiſſimus, hominibuſque celebratiſſimus, Prophetæ monitis Deo conſtruxit palatium ſacrum, maximum eorum & clariſſimum, quæ hominum filii virique per terrarum orbem diſperſi manibus unquam perfecerunt.

E Paraphraſi quoque alia, p. LXII. l. 24. *&c.*

Ad ꞅtod on æled.
Hæꝼde Abꞃahame.
Metod mon cẏnneꞅ.
Mæᵹe Lotheꞅ.
Bꞃeoꞅt ᵹebliꞅꞅad.
Ða he him hiꞅ beaꞃn ꝼoꞃᵹeaꝼ.
Iꞅaac cƿicne:-
Ða ꞅe eadeᵹa beƿlat.
Rinc oꝼeꞃ exle.
And him ðæꞃ.
Rom ᵹeꞅeah.
Unꝼeoꞃ ðanon.
Ænne ꞅtandan.
Bꞃoðoꞃ Aꞃoneꞅ.
Bꞃembꞃum ꝼæꞅtne.
Ðone Abꞃaham ᵹenam.
And hine on ád ahoꝼ.
Oꝼeꞅtum miclum.
Foꞃ hiꞅ aᵹen beaꞃn:-

Igne autem ſtante ſuper pyram, [*ſtruem ligni,*] *humani generis conditor lætificabat cor Abrahamo, Lotis propinquo,* [*avunculo,*] *reddens ei filium ſuum ſalvum. Tum beatus ille vir, frater Aronis, reſpiciens ſupra humeros, vidit ibi arietem, non procul abinde ſtantem, in vepreto implicatum, atque illum confeſtim levavit in pyram, loco filii ſui.*

Digitized by Google

E Paraphrasi Geneseos, p. XXXIX. l. 11.

Ðu ᵹebletꞅaꝺ ꞅcealt.	Ᵹiꝼ ðe æniᵹ.	Ic hine ƿeꞃᵹðo on.
On munꝺ-byꞃꝺe.	Eoꞃð-buenꝺꞃa.	Mine ꞅette.
Minꞃe lyꝼiᵹan :·	Miꝺ ƿean ᵹꞃeteð.	Anꝺ moꝺ hete. &c.

Tu benedictus vives in præsidio meo. Siquis terræ incolarum te malo afficiat, ego in eum execrationem meam cum furore & diuturno odio effundam.

Unde autem, quæso, tam præpostera vocum in oratione collocatio, scilicet adjectivorum à suis substantivis, nominum à verbis quæ regunt, præpositionum denique à nominibus quibuscum construuntur, contra omnem ordinem remotio & avulsio, nisi metri & numerorum harmonicorum causâ. Si vero certus tantum & determinatus syllabarum numerus, nulla quantitatis in iis habita ratione, contexendo carmini sufficeret, ut apud hodiernos Poetas, cur nulla causa impellente adeo partes orationis contra ordinem solutæ orationis transponerent *Anglo-Saxonum* poetæ? cur inquam non solum à simplici oratione numeris carente, sed ab oratoria, quæ suos numeros habet, oratio poetica tantum quoad vocum dispositionem differret, si poetis *Anglo-Saxonum* perinde ac nostris breves producere, & longas ad libitum corripere liceret?

Tertiò, *Anglo-Saxonum* poetas non ex cujuscunque mensuræ syllabis promiscue, ut nostros carmina condidisse hoc quoque suadere vult, quod eorum lingua non adeo consistit ex monosyllabis, quæ metro plane inepta sunt, ut quæ nunc est vernacula, quæ monosyllabis abundat. E contra uberrimo dissyllaborum & polysyllaborum, quum nominum, tum verborum, tum etiam indeclinabilium supellectile gaudebat, quæ pedibus metricis apta erant, ut norunt ii, qui hanc linguam primis, quod aiunt, labris degustarunt.

Variatione verborum & nominum per tempora & casus, & augmentorum syllabicorum ope, monosyllaba in dissyllaba, & dissyllaba in polysyllaba convertebant. Adhæc, patronymica, gentilia, possessiva, denominativa, composita, & decomposita, carmini omnia sunt apta, in quibus adeo est dives *Anglo-Saxonica*, ut post *Græcam Latinæ* æmula secundum, saltem tertium locum inter linguas vindicare sibi videatur. Non in hac ut in nostra scribentes Poetæ coacti erant octo vel decem monosyllaba simul in versu coacervare, ideoque syllabarum quantitatem & pedes metricos, ut multum saltem negligerent, ratio non patitur, ut credamus. Prima & secunda periodus Paraphraseos Genesews continent octo versiculos, in quibus numerantur XXV vocabula, ex quibus octo tantum monosyllaba sunt, cætera dissyllaba & trissyllaba sunt, ut infra videre est.

Uꞅ iꞅ ꞃiht micel.	Ƿoꞃꝺum heꞃiᵹen.	Heaꝼoꝺ ealꞃa heah ᵹeꞅceaꝼta.
Ðæt ƿe ꞃoꝺeꞃa ƿeaꞃꝺ.	Moꝺum luꝼien :·	Fꞃea ælmihtiᵹ :·
Ƿeꞃeꝺa ƿulꝺoꞃ cininᵹ	He iꞅ mæᵹna ꞅpeꝺ.	....

Nostrum magnum est officium verbis laudare & animis amare cælorum custodem, exercituum [cælestium] gloriam. Ille enim est dominus omnipotens, virtus efficax, & sublime caput omnium creaturarum.

Certe quibus tantus est verborum metro aptorum delectus, non æqua incumbit necessitas quantitatem syllabarum & leges metricas negligendi, ac iis qui monosyllaborum quasi mancipia sunt, quiq; numeros poeticos respuunt, & naturæ carminis adversantur.

X. Hactenus de metro, cujus tota ratio consistit in quantitate & mensura syllabarum, ex quibus pedes constant. Jam de rythmo, qui ex apta pedum constitutione oritur, quorum tempora ad se invicem habent proportionem. Hæc autem apta pedum in carmine constitutio & proportio, est quasi anima metri, ex qua non tantum vita, si ita dicam, sed decor & venustas, imo & omnis illa virtus, qua animum & affectus carmen movet & sedat, & supra omnem efficaciam solutæ orationis surgit: ut verbo expediam, metrum sine rythmo versum facit vitiosum, incompositum & inconditum, ut in isto, ubi pedes temporibus discrepantes invicem miscenrur:

Optime, maxime, quis nisi tu divum atque hominum rex?

Quam inconcinnus est incessus hujus carminis, in quo motus & percussiones pedum inepte & absque temporis proportione male conjunctorum aures offendunt, haud secus ac motus & percussiones uniroti sarraci, dum per salebras & saxa trahitur vel protruditur. In *Anglo-Saxonum* vero poematis, sive *Saxonicis*, sive *Dano-Saxonicis*, aptam pedum metricorum in versibus constitutionem, ac numerorum & temporum rythmum harmonicum, ubivis fere percipiet lector, ex concinno isto carminum motu, quo carmina statim ac leguntur, vel non prænoscentibus esse carmina, sentiuntur. Equidem cum in *Saxonicis* tyro essem, & in legendo chronico *Saxonico* ventum esset ad annum DCCCC.XXXVIII protinus ex carminis decoro incessu, quo me pro viribus rythmi afficiebat, orationem percipiebam esse metricam, etsi continuò scripta erat, instar liberæ orationis. Etenim quamvis verborum sensum tum nesciebam, ut & quantitatem syllaba-

rum

Digitized by Google

rum & tempora pedum, venustam tamen partium quandam symmetriam in isto poëmate discernebam, versusque esse quos legi intelligebam, ex vi numerorum, quam in libera & numeris metricis carenti aliorum annorum oratione non sentiebam. Quis itidem vel in *Saxonicis* hospes primo visu non deprehenderet metrica esse quæ sequuntur ex concinno eorum motu & harmonica in eis verborum dispositione?

Quædam desumta è *Paraphrasi*, XXVIII. 14.

Se rinc heonon.
On lichoman.
Lisse sohte.
Drihtnes duᵹuðe.
Næles deaðe swealt.
Middan ᵹeardes.
Swa her men doð.

Ᵹeonᵹe and ealde.
Ðonne him ᵹod heora.
Æhta and ætwist.
Eorðan ᵹestreona.
On ᵹenimeð.
And heora aldor someð.
Ac he cwic ᵹewat.

Mid cyninᵹ enᵹla.
Of ðissum lænan.
Life frean.
On ðam ᵹearwum.
Ðe his ᵹast onfenᵹ.
Ær hine to monnum modor
brohte:.

Hic vir [Enoch] hinc in corpore dimissionem obtinuit, domini potentiâ, ne morte moreretur. quemadmodum hujus mundi homines, quum juvenes, tum senes, cum deus iis simul & possessiones & substantiam opesque terrestres & vitam aufert. verum vivus ex hac vita misella, cum rege angelorum, vitæque domino discessit, in apparatu [vestibus] isto, quem anima ejus assumsit, antequam eum inter homines mater produceret.

Certe si hæc & hujusmodi multa alia maxime ἔνρυθμα non forent, non merus eorum incessus vel sensum verborum ignoranti usque adeo placeret, & carmina ea esse tam ignaro, quam gnaro declararet.

Longe aliter se res habet in nostri seculi poematis, à quibus abest rythmus & pedum vere metricorum observatio. In iis enim continuo scriptis sine ὁμοιοτελεύτων pseudorythmis, vel finientibus, quas vocant, *Rimis*, ne quidem intelliget quis versus esse, quos legit, licet linguam in qua scribuntur perinde intelligat ac vernaculam. Quamobrem cum legenti, & non intelligenti, rythmus, & symmetria partium se prodit in *Anglo-Saxonum* carminibus, manifestum est eos versus suos ex pedibus syllabarum & temporum legitima mensura, & justo ordine dispositis construxisse, atque id imprimis curasse, ut metro rythmus, corpori scilicet anima, in suis carminibus jungeretur.

XI. Ex iis, quæ protulimus, exemplis, è carminibus *Anglo-Saxonum*, constat *pentasyllabos* versiculos dactylicis numeris gaudere, quorum qui à dactylo incipiunt, carmen illud faciunt, quod *Adonicum* Grammatici vocant, qualia sunt, saltem esse videntur, hujusmodi quæ sequuntur.

Rinc ofer exla.
Wereda wuldor.
Aldor asendest.

Ᵹifena drihten.
Ðama bereafod.
Eafora semes.

Fædera Lothes.
Dæleða waldend.
Ðicce ᵹefylled.

XII. Imo non dubito, quin in *Anglo-Saxonum* carminibus, omnes illi pedes, quos simplices, forsan & quos * compositos magistri vocant, & metrica ratio, prorsus ut in *Pindaricis*, perfecte explicari possent, si modo syllabarum quantitatem sciremus; cujus unius ignorantia obstat, quo minus *Anglo-Saxonicæ* poëseos secreta, quà metrica, quid si dicam, quà lyrica, aperire possimus.

Hoc quasi *Pindaricum*, *Lyricumve* genus carminis, si non invenit verus ille *Cædmon*, dictante numine, saltem, numine dictante, eo prius à vetustioribus *Scaldis* invento usus est; ut ex fragmento supra citato manifestum est. *Lyricum* autem genus carminis voco, quod lyræ & cantui aptum, pro veri carminis genio ac indole, ab inspirato Poeta cantari solebat, suorum poematum vel odarum cantore. Idem enim & carmina condere, & canere erudiente spiritu docebatur.

Eodem genere carminis etiam usus est veterum *Germanorum* quisquis ille fuit qui *Francice* composuit harmoniam illam IV evangeliorum, quæ LIBER CANUTI inscribitur, in bibl. *Cott.* Caligula, A. VII, I. Nam tametsi codex ille continuo scribatur, more liberi sermonis, & sine punctis metricis, quæ in continuæ scripturæ *Codd.* versus distinguere solent, tamen carmina *Cædmoniani* generis esse, quæ in eo leguntur, constat ex motu & incessu metrico orationis, quo poemata à prosa insigniter distinguuntur. res exemplis manifesta erit.

EXORDIUM LIBRI.

Maneᵹa Waron, the sia iro mod ᵹe-spon, that sia biᵹunnun uuord Godos reckean, that ᵹiruni that thi riceo crist undar mancunnea maritha, ᵹifrumide mid uuordun, endi mid uuercun. that uuolda tho uuisara filo liudo barno labon

Extiterunt multi, qui animos suos appulerunt ad enarrandum verbum dei, nempe mysterium illud, quod dominus Christus inter homines verbis prædicavit, factisque perfecit. Multi etiam è sapientissimis hominum præconizare voluerunt doctri-

* De quibus scholiastæ veteres in *Pindari* Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia. quos consule.

lera criſteſ haleg uuord godaſ, endi mid iro handon ſcriƀen berethlico an buok, huo ſia ſcoldin iſ gibodſcip frummian. firiho barn than uuarun thoh ſia fiori te thiu undar thero menigo, thia habdon maht godeſ, helpa fan himila, helagna geſt, craft fan criſtie. ſia uurđum gicorana te thio, that ſie than euangelium enan ſcoldun an buok ſcriƀan, endi ſe manag gibod godeſ helag himiliſc uuord. Sia ne muoſta helitho than mer firiho barno frummian neuan that ſia fiori te thio thurucraft godaſ gecopana uurđun. Matheuſ endi Marcuſ. ſo uuarun thia man hetana. Lucaſ endi Iohanneſ. ſia uuarun Gode lieƀa uuirđiga ti them giuuirkie; habda im uualdand God them helithon an iro hertan helagna geſt. faſto biſolhan endi ferahtan hugi ſo manag uuiſ-lic uuord, endi giuuit mikil, that ſea ſcoldin ahebbean helagaro ſtemnun godſpell that guoda, that ni haƀit enigan gigadon huergin.

nam Christi, sanctum dei verbum, & cum manibus suis in libris studiose scribere, quo pacto homines mandata ejus facerent. Verum quatuor ex cœtu, qui cœlitus habuerunt potentiam, & auxilium divinum, sanctum spiritum, & virtutem à Christo, ad hoc electi erant, ut evangelium libris scriptum mandarent, scilicet multiplicia dei mandata, sanctumque cœleste verbum. Hi quatuor autem egregii viri non potuerant hoc efficere, nisi ad hoc per potentiam divinam electi fuissent. Nomina vero eorum hæc fuerunt: Matthæus, Marcus, Lucas, Johannes, *qui deo dilecti, & operi pares erant; utpote quibus in cordibus Dominus Deus concrederat spiritum sanctum cum timore & sapientia. Adhæc tot verba perspicua, tantumque ingenium iis indidit, ut sancta voce extollerent bonum illud evangelium, quod par nullum habet, id est incomparabile.*

Solus Deus Adorandus. cap. XIII.

Liet ina thuo, an thena triddeon ſith thena thiet ſcathon gibrengean uppan enon berage them hohon, thar ina thie blau uuiſo liet all oƀar ſean irmin theoda uunod ſamna uuelon, endi uuerold riki, endi all ſulic odaſ, ſo thiuſ ertha birid, fagararo frumuno, endi ſprak im thuo the fiond angegin quat, that hie im that all ſo guodlic fargeƀan uueldi hoba heriduomoſ, ef thu uuili hnigan te mi, fallan te minon fuoton, endi mi frahon haƀiſ, bedoſ te minon barme, than lato ik thi brukan uuel allaſ thieſeſ oduuelon, theſ ik thi hebbiu giogid hier. thuo ni uuelda theſ lethon uuord langron huila horean thie helago criſt, ac hie ina iſ huldi fordref ſataneſe for-ſuep. Endi ſan after ſprak allaro barno beſt quat, that man bedon ſcoldi te them alomahtigon gode, endi enen thionon ſuitho thiolico thegnoſ managa helithoſ, after iſ huldi thar iſ thiu helpa gilang manno gihuilicon.

Tum hominum adversarius, maligne prudens, tertia vice sustulit illum in montem excelsum, ubi cernere illum fecit miserorum mortalium labore collectas opes, & mundi regna, & omnes tales splendentium principum divitias, quales terra fert, & tunc adversarius eum allocutus est dicens; Omnia hæc principatûs magnifica & pretiosa tibi dabo, si vis caput inclinare, & pedibus meis obvolutus, dominum me agnoscere. Adora coram me [versus sinum meum] & tum dabo tibi frui omnibus hisce bonis, quæ tibi hic ostendi. Tum sanctus Christus diutius audire noluit abominabilis verba, sed à favore suo Satanam abigens profligavit. porro continuo locutus omnium hominum optimus dixit, quod deus omnipotens hominibus adorandus esset, & quod illi soli servire deberent omnes excellentes homines, secundum illius patrocinium, in quo auxilium omnibus præsto est.

Oratio Dominica. cap. XIX.

Pater Noster. Fader iſt uſa firio barno. thu biſt an them hohen himilo rikie. giunihid ſi thin namo uuordu gihuilicu. cume thin craftiga riki. uuerthe thin uuilleo, oƀar theſa uuerold. alla ſo ſamo an erđu, ſo thar uppe iſt an them hohon himilo rikie. giƀ uſ dage gihuilicaſ rad, drohtin thie guodo, thina helaga helpu. endi alat uſ heƀaneſ uuard manegaro menn ſculdio, alſo uuiodron mannon duan. ni lat uſ farledean letha uuihti ſo forth an iro uuilleon, ſo uui uuirdiga ſind. ac hilp uſ uuiđar allon ubilon dadeon.

So ſculon gi biddean, than gi te bedu hnigat, uueroſ mid iuuuon uuordon, that iu uualdand God letheſ alate an liudcunne.

Pater Noster, *hoc est pater nostrûm, qui homines sumus. tu rex es in excelso cœlo. sanctificetur in omni verbo nomen tuum. Adveniat regnum tuum potentissimum. fiat voluntas tua, sic in terra per universum mundum, sicut supra in excelso cœlo. da nobis quotidie, optime domine, consilium auxiliumque tuum sanctum. Et dimitte nobis, ô cœli rector, omnia debita nostra, sicut & nos aliis dimittimus debitoribus nostris. ne sinas peccatores, [abominabiles personas,] quatenus seduci meremur, eatenus nos in suam voluntatem seducere. sed adjuva nos adversus omnia mala.*

Sic precari debetis, ô viri, cum vocibus vestris, cum proni inclinatis ad precandum, ut dominus deus vos in humana gente liberet à peccato.

Petrus Christum Confitens. cap. XXXVII.

Thu biſt thie uuaro, quat petruſ, uualdendeſ ſuno, libbiandeſ godeſ, the thit lioht giſcop, criſt cuning euuig. ſo uuelliat uui quethan alle iungron thina, that thu ſiſ god ſelƀo, helendero

Tu es, inquit Petrus, domini dei viventis verus filius, Christus, rex æternus, qui lucem hanc creavit. sic nos omnes discipuli tui confitebimur, quod tu es deus ipse, servatorum omnium ma-

beſt.

Digitized by Google

beſt. Thuo ſprac im eft iſ herro angegin: ſalig biſt thu, Simon, quat hio, ſuno Ionaſeſ; ne mahtaſ thu that ſelbo gihuggian gimarcon an thinon muod githahtion, ne it ni mohta thi manneſ tunga uuordon giuuiſan, ad deda it thi uualdand, ſelbo fader allaro firio barno, that thu forth giſpraki ſo deopo be drohtin thinan, diurlic ſcalt thu theſ lon antfahan. Hluttro habiſ thu an thinan herton gilobon. hugiſcefti ſind thina ſtena gilica, ſo faſt biſt thu ſo feliſ thie hardo, hetan ſculun firio barn ſce peter. obar them ſtene ſcal man minan ſeli uuirkean helag huſ godeſ, thar ſcal iſ hiuuiski tuo ſalig ſamnon, ni mugun uuid them thinon ſuitheon crafte ant hebbean helli portun. Ik fargibu thi himilriceaſ ſlutila, that thu muoſt after mi allon uualdan Criſtinon folke. cumat alla te thi gumono geſtoſ. thu habi grotan giuuald, huena thu hier an erthu eldi barno gibindan uuellieſ, them iſt be thiu giduan himil riki bilokan, endi hellia ſind im opana brinnandi fiur. ſo huena ſo thu eft antbindan uuili, ant heſtean iſ hendi, them iſt himilriki antlocan liohto meſt, endi lib euuig, gruoni godeſ uuang met ſulicoro. ik thi gibu uuelliu lonon thinon gilobon.

ximus. Tum illi dominus ſuus reſpondit; Beatus es, inquit ille, Simon fili Jona; non poteras tu ipſe hoc opinari, neque in cogitationibus tuis definire, neque potuit hominis lingua hoc tibi monſtrare, at dominus ipſe, pater omnium hominum, auctor fuit ut tam profunda de domino tuo eloquereris. præmium hujus confeſſionis pretioſiſſimum reportabis. Sinceram habes in corde tuo fidem. Cogitationes tuæ petræ ſimiles ſunt, & tam firmus es ipſe, quam durum Saxum. Te vocabunt homines ſanctum Petrum. Super hanc petram ædificabitur domus dei, palatium meum, in quo familia ejus congregabitur, adverſus quam præ tua virtute inferni portæ non poterunt pollere, & prævalere. Ego tibi dabo peſſulos regni cæleſtis, ut poſt me omni Chriſtiano populo imperare poſſis. ad te proficiſcentur omnium hominum ſpiritus. Magnam utique poteſtatem habiturus es, & quemnam mortalium hic in terris ligaveris, illi ea propter regnum cæleſte obſeratum erit, & inferni flammans ignis patebit. quemcunque etiam ſolveris, eique manus reſtrinxeris, illi regnum cæleſte maxime lucidum, & vita æterna, nempe paradiſus Dei reſerabitur. Cum iſtiuſmodi donis ego tibi rependam fidem tuam.

PASCHÆ INSTITUTIO. cap. LVI.

Giuuet im thuo ut thanan inuuidieſ gern Iudaſ gangan, habda im grimman hugi thegan uuid iſ theodan. uuaſ thuo iu thiuſtri naht ſuitho giſuorcan ſuno drohtineſ uuaſ im an them gomon forth endi iſ iungron thar uualdand uuin end brod uuihida be thiu helgoda heban cuning mid iſ handon brac, gaf it under them iſ iungron, endi gode thancoda ſagda them alat them thar all giſcuop uuerold, endi uuunnia, end ſprac uuord manag: gilobeat gi theſ liohto, quat hie, that thiet iſt min * lichamo endi bloud ſo ſamo: gibu ik iu hier be thiu ſamad etan endi drincan: thit ik an erthu ſcal geban endi giotan, endi iu te godeſ rike loſian mid minu lichamen, an lif euuig, an that himileſ lioht. Gihuggeat gi ſinnon, that gi that fulgangen. thia ik an theſon gomon duon mar'ent thitt for thero manigi. thit iſt mahtig thing, mid thiuſ ſculun gi iûuuon drohtine diuritha frummean. hebbeat thit min te gihugdion helag bilithi, that it eldi barn after leſtian uuaron an theſaro uueroldi, that that uuitin alla man obar theſan middilgard, that it iſt thuru mina minnia giduan herren te huldi.

Tum inde faceſſit Judas, mali ſtudioſus, & contra dominum ſuum crudelia meditatus eſt. Nox tum erat valde tenebroſa, & fuliginoſa, cum filius dei & diſcipuli ejus in cœnâ diſcumberent, ubi dominus cœli rex cum ſuis manibus quum vinum tum panem conſecrans, & ſanctificans inter diſcipulos ſuos diſtribuit, & deo gratias egit, illi propter refectionem grates perſolvens, illi qui univerſum mundum & lætitiam fecerat, multa verba addens: Hoccine facile creditis (inquit) quod hoc eſt corpus meum pariter ac ſanguis; do vobis hic ambo ſimul edere & bibere. Hæc in terra daturus & effuſurus ſum, & vos cum corpore meo ad regnum dei, in vitam æternam, in cæleſte illud lumen redempturus ſum. Conſiderate in animis veſtris, ut hoc comprehendatis. Quæ in hoc convivio facio declarate coram populo. Magna enim res hæc eſt, quacum debetis dominum veſtrum glorificare. retinete ergo in memoriis veſtris hoc ſanctum meum † exemplum, [vel hanc ſanctam meam repræſentationem,] ut rite in hoc mundo obſervetur à poſteris, & ut omnes homines per univerſum hunc orbem ſciant, quod id mei gratia, ſcilicet in domini obſequium obſervatum eſt.

---

* *Saxonicè* lichama, *corpus*. eſt etiam lic, *corpus*. atque hæc duo confunduntur. Primitus tamen inter hæc duo nomina notabilem fuiſſe diſtinctionem nullus dubito. ſiquidem lic illud videtur *corpus inanimatum* denotare, atque ab *Gothico* ΛΘΙΚ derivatur. lichama autem *corpus animatum* ſignificet, quaſi ΛΘΙΚΛhMΛ ſcriberetur, atque tractum eſſet à ΛΘΙΚ, *corpus*, & ΛhMΛ, *ſpiritus*. † Bilithi, quod alias ſcribitur bilidi, pilidi, bilethe, belidi, bild, *Kiliano* beeld, beld, bild, *Saxonice* bilid, *exemplar, exemplum, icon, imago, ſimulacrum, typus, ſignum, effigies, ſtatua, ſimilitudo, repræſentatio*, & ſpecialiter ab hoc auctore pro *parabolâ* alibi ſemper uſurpatur. Hinc apud *Kilianum* beelden, *imaginem fingere, effigiare*. Beeldinge & Beeldeniſſe, *imago, ſimulacrum, ſignum*. Beeldener, *typus, figura, archetypus, exemplar, exemplum*. Hæc de voce, quam bifariam tranſtuli. Locus enim vel inſtitutionem *S. Cœnæ* reſpicit, vel ipſam *S. Cœnam*. prioris reſpectu bilithi per *exemplum* vertendum cenſeo, quippe quòd *S. Cœnæ* inſtitutio à ſer-

Eodem metro conditum forte reperi fragmenti poëtici singulare folium, in codice MS. homiliarum *Semi-Saxonicarum* qui extat in Bibliotheca *Lambethana*. Fragmentum autem subsequitur.

* * * * * * * * * * * * * * * * *
*nas byrnað. [geong cyning.
Næfre hleoþrode ða hearo
Ne ðis ne dagað Eastun.
Ne herdraca ne fleogeð.
Ne her ðisse healle hornas ne
byrnað.
Ac her forþberað.
Fugelas singað.
Gylleð græghama.
Guð wudu hlynneð.
Scyld scefte oncwyð.
Nu scyneð þes mona.
Ƿaðol under wolcnum.
Nu arisað wea-dæda.
Ðe ðis ne folces nið.
Fremman willað.
Ac on wacnigeað nu.
Ƿigend mine.
Habbað eowre landa.
Hie geaþ on ellen.
Ƿindað on orde.
Ƿesað on mode.
Ða aras mænig goldhladen
ðegn.
Gyrde hine his swurde.
Ða to dura eodon.
Drihtlice cempan.
Sigeferð and Eaha.
Hyra sword getugon.
And æt oþrum durum.
Ordlaf and Guþlaf.
And Hengest sylf.
Hwearf him on laste.
Ða gyt Garulf.
Guðere styrode.
Ðæt he swa freolic feorh.
For-man wiþe.
To ðære healle durum.
Hyrsta ne bæran.
Nu hyt niþa heard.
Any man wolde.
Ac he frægn ofer eal.
Undearninga.
Deormod hæleþ.
Hwa ða duru heolde.
Sigeferþ is min Nama cweþ he.
Ic eom secgena leod.
Ƿrecten wide cuð.
Fæla ic weuna gebad.
Heordra hilda.
Ðe is gyt herwitod.
Swæþer ðu sylf to me.
Secean wylle.
Ða wæs on healle.
Ƿæl-slihta gehlyn.
Sceolde Celæs borð.
Genumon handa.
Banhelm berstan.
Buruhðelu dynede.
Oð æt ðære guðe.
Garulf *gecrang.
Ealra æresst.
Eorðbuendra
Guðlafes sunu.
Ymbe hyne godra fæla.
Hwearflacra hræw.
Hræfen wandrode.
Sweart and sealo brun.
† Swurd-leoma stod.
Swylce eal Finnsburuh.
Fyrenu wære.
Ne gefrægn ic.
Næfre wurþlicor.
Æt wera hilde.
Sixtig sigebeorna.
Sel gebærann.
Ne nefre swa noc hwitne medo.
Sel forgyldan.
Ðonne hnæfe guldan.
His hægstealdas.
Hig fuhton fif dagas.
Swa hyra nan ne feol.
Drihtgesiða.

---

vatore nostro *exemplum* vel *exemplar* est, ad quod conformanda erant in futuris ecclesiæ seculis omnes aliæ sacræ synaxes & eucharistiæ administrationes: posterioris autem respectu, per *repræsentationem* reddidi, in quo vocis sensu *S. Cœna* est *simulacrum*, *similitudo* & *repræsentatio* passionis domini, in qua nimirum panis illius corpus, vinum sanguinem, & vini effusio effusionem sanguinis repræsentat. hebbeat thit min te gihugdion helag bilithi, *conservate in memoriis vestris hoc sanctum meum dati pro vobis corporis & effusi pro vobis sanguinis signum & imaginem*; vel *conservate in memoriis vestris hoc sanctum meum administrandæ sacræ Cœnæ exemplum*. In utroque quidem sensu locus accipi potest. Tu vero, lector, in quovis accipias, *Ecclesiæ Romanæ* non placebis adversariis nostris, qui non tantum primævum administrandæ *S. Cœnæ* morem secundum *Christi exemplare* institutum, denegando fidelibus calicem, mutarunt & perverterunt, sed de ipsa *S. Cœna* novas & fidei contrarias doctrinas excuderunt; de quibus forsan poëta noster, cujus scripta grandævam antiquitatem redolent, nunquam fando audivit. Certe, si de *S. Cœna* ita olim sentiisset, ac jam sentit ac definit *Ecclesia Romana*, non tam jejunam, quidni dicam frigidam nobis reliquisset mysterii descriptionem, qui alibi quasi inspiratus res supra quod justum est more poëtico cum omni verborum sublimi apparatu & troporum pompa & splendore describit. * *Occubuit*, *succubuit*. gecrang, gecrong, *mortuus*, *occisus*. crang etiam ut gecrang. fæge crungon, *fato destinati occubuerunt*, Paraphras. *Genesios* p. 73, l. 2. Sic Chron. *Sax. Gibs.* p. 112, anno DCCCCXXXVIII, crungun Sceota leoda, *Scotorum gens occubuit*, *periit*. crang autem, *mortuus*, *occisus*; & verbum crangan, gecrangan, *occumbere*, *succumbere*, *perire*, à *Cimbrico* frankur, frank, frankt, *æger*, *ægrotus*, accersenda sunt. † Swurd-leoma, *splendor gladiorum*; communis hæc Metaphora *Scaldis*, apud quos multa de *gladiorum coruscatione*: ut istud *Voluspæ*, stroph. 85. skyn aff sverde sol Valtiffa, *radiat instar solis gladius Valtiffæ*. Hinc in secunda parte *Eddæ Island.* *gladius* nominatur elldur, lios, liome, (*Sax.* lioma,) stiarna Odins, *ignis*, *lumen*, *lux*, *stella Odini*. nominatur etiam brand & glad. vel glod, (*Sax.* gled,) *titio*, *torris*, *pruna ignita*, & *Odini* aula dicitur strictorum gladiorum splendore solo illuminari. Hinc originem *gladii* post doctissimum *Stiernhielmum*, à glad, gladur, glod, quæ omnia verbalia sunt, à gloa, glia, glea, *splendere* accersendam putat Vir magni acuminis pariter ac eruditionis *Nicolaus N. Salanus Westmannus*, in dissertatione philologica, cui titulus GLADIUS SCYTHICUS, quem vide pag. 6, 7, &c. ubi inter alia multa observat, quod veteres, quoties gladios fabricarent, eos in ignis flammantis speciem formarunt. Hinc à brand, *Anglice* to brandish a sword, *gladium strictum vibrando coruscare facere*. Simili figurâ, *aurum*, apud *Pindarum*, *ardenti igni* comparatur: Olymp. I, 2,

Χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ.

Ac

Ac hig ða duru heoldon.
Ða gewat him wund hæleð.
On wæg gangan.
Sæde þ his byrne.
Abrocen wære.
Here sceorpum hror.
And eac wæs his helm ðyrl.
Ða hine sona frægn.
Folces hyrde.
Hu ða wigend hyra.
Wunda genæson.
Oððe hwæþer ðæra hyssa.

Metro haud multum diſſimili carmina ſua ſcripſit, *Scaldus* ille, auctor libri, cui titulus HERVARER SAGA, (quem edidit cl. *Olaus Verelius*) ut conſtat [1] ex dialogo illo inter *Hervaram* & *Angantyri* patris ſui manes, à quo ad tumulum ſtans, ut *Tirfingum* gladium cum eo ſepultum daret, rogat.

HERVOR.

Waknadu Angantyr,
Vekur þig Hervor
Einka dotter
yckar Suafu.
Sel þu mer ur hauge
Hardan [2] mækir,
Þan er Suafurlama
Slogu [3] duergar.
Hervardur, Hiorvardur,
Hrani, oc Angantyr,
Vek eg ydr alla,
Vidar under rotum.
Med hialmi oc brinio
Oc huoſſu ſuerdi,
Raund oc reida,
Oc rodnum geiri.
Ero miog vordner
Andgryms ſyner
Mein-giarnar ad
Molldar auka!
Ad eingi gior ſona
Eyvor vid mig mæla
Vr munar heimi!
Hervardur, Hiorvardur.
Suo ſie ydur aullum
Innan rifia
Sem er i [4] maura
Mornid hangi,
Nema ſuerd ſelier,
Þad er ſlogu duergar
Samyra draugum;
Syrt um fetla.

ANGANTYR.

Harvor dotter
Huij kallar ſuo,
Full feikiuſtafa,
Fer þu ad illu?
[5] Od ertu ordin,
Oc orvita,
[6] Vill-hyggiandi
Vekia dauda menn.
Grofu mig ey fader
Nie frændur adrer.
Þeir haufdu Tirfing
Tueir er lifdu,
Vard þo eigandi
Einn af ſiidan.

HERVOR.

Satt mæler þu ecki:
So lati [7] As þig.
Heilan ihaugi,
Sem þu hafir eigi
Tirfing med þier.
Trautter þier ad veita
Arf Angantyr
Einka barne.

HERVOR. Awake Angantyr, Hervor the only daughter of thee and Suafu doth awaken thee. Give me out of the tombe, the hardned sword, which the dwarfs made for Suafurlama. Hervardur, Hiorvardur, Hrani, and Angantyr, with helmet, and coat of mail, and a sharp sword, with sheild and accoutrements, and bloody spear, I wake you all, under the roots of trees. Are the sons of Andgrym, who delighted in mischeif, now become dust and ashes. can none of Eyvors sons now speak with me, out of the habitations of the dead! Harvardur, Hiorvardur! so may you all be within your ribs, as a thing that is hanged up to putrifie among insects, unlesse you deliver me the sword which the dwarfs made **** and the glorious belt. ANGANTYR. Daughter Hervor, full of spells to raise the dead, why dost thou call so? wilt thou run on to thy own mischief? thu art mad, and out of thy senses, who art desperatly resolved to waken dead men. I was not buried either by father or other freinds. Two which lived after me got Tirfing, one of whome is now possessor thereof. HERVOR. Thou dost not tell the truth: so let Odin hide thee in the tombe, as thu hast Tirfing by thee. Art thu unwilling, Angantyr, to give an inheritance to thy only child?

---

[1] Cap. VII. p. 91. [2] De hoc nomine ſic *Car. Lundius* in libro, *Zamolxis, primus Getarum legiſlator*, inſcripto, p. 31. *Machæra* Plauto *gladius* eſt: *machæria, gladioli*, à *Gothico* Mæker, unde & *Græcum* μάχαιρα. [3] De *Duergis* ſive *Nanis*, qui humanæ ſcientiæ & formæ compotes intra terram & in Saxis habitabant. vide *Eddæ Iſlandorum* myth. XIII. [4] Maur, *formica*; ſpecies metonymice pro genere. Maur *Iſlandicum* ſonat ut mor. in lingua autem *Cymræca*, morgrugin, *formica*: morgrug, *formicæ*: Bibl. *Cymr. Oxon.* 1690. Prov. VI, 6, cerdda at y morgrugyn, tydi ddïogyn, *vade ad formicam, ô piger.* & Prov. XXX, 25, Nid yw 'r morgrug bobl nerthol, etto y maent yn derparu eu lluniaeth yr hâf, *formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſuum.* De hac voce *Cymræcâ*, ſic *Joan. Davies*: morgrug, ſing. morgrugyn, *formica, myrmex. Arm.* merienem. Morgrug eſt potius *tuberculum formicarum*, quod demonſtrat myrdwin, à myr, *formicæ*, & twyn. nam mor & myr eſt *formica. Plur.* morion & myrion. *Angl.* boreales: **piſmoor**, *formica*: **moorhill**, *tuberculum formicarum.* [5] Odr, od, odt, *furioſus, ſa, ſum*, veluti furioſa *ſibylla*, cum ab *Apolline* acta verſus eſſet prolatura. derivatur nomen à verbo œda, *furere.* [6] Vill, à villur, *erroneus, ferinus, ferus.* Hinc ſubſtantivum vil, ſumitur quam maximè pro *deſperatâ mente* & *feroci animo.* [7] Famoſus ille *Odinus* & ejus aſſeclæ ſe pro deaſtris ſeu diis aut ſemidiis venditantes ex ASIA oriundi ſunt. Itaque AS, in plurali ASER, diis ſeptentrionalibus nomen gentile erat. ÆSA vel ASA & ASINIA etiam dea. fuerunt autem ÆSER proprie numero XII; quorum ipſe *Odinus* princeps, & κατ' ἐξοχὴν AS, & helgi AS.

ANGANTYR.

Seige eg Þier, Hervor,
Þad vera mun,
Sa mun Tirfingur
(Ef Þu trua mætter)
Æt Þinni nær
Allre spilla.
Muntu son gieta
Þan siidar mun.
Tirfing hafa,
Oc trua marger
Hann manu Heidrek
Heita lyder.

HERVOR.

Eg of-kingi
So uirda dauda
Ad Þier Þoled
Alldrey kyrrer,
Nema Angantyr
Selier mier Tirfing,
Hlysum hættan,
Hialmars bana.

ANGANTYR.

Mær qued eg unga
Monnum lijka,
Er um hauga
Huarlar a nottum,
Grofnum geiri
Med gotta malum,
Hialm oc briniu
Fyre hallar dyr.

HERVOR.

Madur Þotter Þu
Menskur tilforna
Adur eg sali
ydra tok kanna.
Sel Þu mier ur haugi
Þan er hatar brinju
[1] Duerga smidi,
Duger Þier ey ad leina.

ANGANTYR.

Liggur mier under herdum
Hialmars bani,
Allur er han utan
Elldi sueipinn;
Mey veit eg aungua
Molld a huorge
Er Þan hior Þori
Hond i nema.

HERVOR.

Eg mun hirda
Oc i haund nema
* Huassan mæki,
Ef eg hafa gnædi.
Hugg eg eige
Elld brenna Þan.
Er framlidnum firdum.
Leikur um sioner.

ANGANTYR.

Heimsk ertu Hervor,
Hugar eigandi.
Er Þu ad augum
Jelld hrapar,
Helldur vil eg suerd Þier
Selia ur haugi,
Mær en unga,
Mun eg Þig eyleina.

HERVOR.

Vel giorder Þu,
Vikings nidur,
Er Þu sender mier
Suerd ur haugi.
Betur Þikiumst nu,
† Budlungur, hafa,
Enn eg Noreyge
Mede allre.

ANGANTYR.

Veistu ey ad
Vppsol ertu,
Mala, flarad kona,
Þui Þu fagna skalt.
Sa mun Tirfingur
(Ef Þu trua næder)
Ætt Þinne mær
Allri spilla.

HERVOR.

Eg mun ganga
Til gialfur manna.
Hier mun ey mær
J hug godum.

I will tell thee, Hervor, what will come to passe: this Tirfing will, if thou dost beleive me, destroy almost all thy ofspring. thou shalt have a son, who afterwards must possesse Tirfing, and many think that he will be called Heidrek by the people. HERVOR. I do by enchantments make, that the dead shall never enjoy rest, unlesse Angantyr deliver me Tirfing ******* ANGANTYR. Young maid, I say, thou art of manlike courage, who dost rove about by night to tombes with spear engraven with magicall spells, with helmet, and coat of mail before the door of our hall. HERVOR. I took the for a brave man, before I found out your hall. give me out of the tombe the workmanship of the dwarfs, which hates all coats of mail; it is not good for thæ to hide it. ANGANTYR. The death of Hialmar lies under my shoulders, it is all wrapt up in fire; I know no maid in any country that dares this sword take in hand. HERVOR. I shall kæp, and take in my hand, the sharp sword, if I may obtain it. I do not think that fire will burn, which plays about the sight of deceased men. ANGANTYR. O conceited Hervor, thou art mad. rather than thou in a moment shouldst fall into the fire, I will give thæ the sword out of the tomb, young maid, and not hide it from thæ. HERVOR. Thou didst well thou offspring of heroes, that thou didst send me the sword out of the tomb. I am now better pleased, O Prince, to have it, than if I had got all Norway. ANGANTYR. Fals woman, thou dost not understand, that thou speakest foolishly of that, in which thou dost rejoice. for Tirfing shall, if thou wilt beleive me, maid, destroy all thy offspring. HERVOR. I must go to my seamen.

[1] Supra slogu duergar. hic *gladius* vocatur duerga smidi, opus fabrile *Nanorum*. Notandum autem veteres per *Nanos* non intellexisse monstra humana in defectu debitæ quantitatis peccantia, aut gibbo deformata, sed quoddam saxicolarum, & monticolarum genus artificiorum fabrilium, perinde ac cyclopes, perquam gnarum, ut antiqua monumenta passim testantur. * Hinc inter nomina *Eddica* gladii occurrit huessingur. † Nomen *Eddicum* regis. ut, Bodle er Budlungur eru frakomner. pars II. *Eddæ Islandorum*. nomen proprium usurpatur pro communi.

Lit

Lit ræke eg þad
* Lofdunga vinur
Huad syner miner
Siidan deila.

ANGANTYR.

Þu skalt eiga
Oc unna leingi,
Hafdu ad huldu
Hialmars bana.
Tak tu ad eggium,
Eitur er ibadum,
Sa er mans matadur
Miklum verri:

HERVOR.

Eg mun hirda,
Oc i haund nema,
Huassan mæki,
Er mig hafa latid:
Ugge eg eye þad,
Ulfa greinir,
Huad syner miner.
Siidan telia.

ANGANTYR.

Far vel dotter,
Fliott gief eg þier
Tolf manna fior.
Ef þu trua nædir,
Afl oc eliom
Alt hid goda
Er syner angryms
Epter leifdu.

HERVOR.

Bui þier aller,
Burt mun eg skiotla,
Heiler i hauge,
Hiedan fyser mig,
Helst þottunst eg
Heima i mill,
Er mig umhuerfis
Eldar brunnu.

here I have no mind to stay longer. Little do I care, O Royall freind, what my sons hereafter quarrell about. ANGANTYR. Take and keep Hialmars bane, which thou shalt long have and enjoy. touch but the edges of it, there is poyson in both of them, it is a most cruell devourer of men. HERVOR. I shall keep, and take in hand, the sharp sword, which thou hast let me have: I do not fear, O slain father! what my sons hereafter may quarrell about. ANGANTYR. Farewell daughter, I do quickly give thee twelve mens death. if thou canst beleive with might and courage. even all the goods, that Andgryms sons left behind them. HERVOR. Dwell all of you safe in the tombe, I must be gon, and hasten hence, for I seem to be, in the midst of a place where fire burns round about me.

XIII. Hactenus de Poematis *Anglo-Saxonum*, quoad sermonem, quoad metrum, & quoad rythmum tractavimus, ducem, quem in his inviis sequeremur, neminem habentes, at qui nos sequentur majori cum successu multos, quod optamus, habituri. Jam vero ad ea, quæ eorum carminibus accidunt, progrediamur; quorum imprimis se observandum offert dictionum ab eadem † initiali litera incipientium usus non infrequens, quæ harmoniam carminis augere & quodammodo regere videtur. In hoc autem *Anglo-Saxones* & *Græcos* & *Latinos*, quemadmodum nostri *Anglo-Saxonum* Poetas imitantur; vel potius *Musis* ipsis magistris, omnes idem faciunt, quùm in omnibus omnium gentium poëmatis initialium illa consonantia auditur, ut sequentia ostendunt.

Ex *Pindaro*.

Πάντλαγε πόρσιον. | Ἄστηρ ἀρίζηλος, ἀλάθινον | ——μεγάλων δ' ἀέθλων | Πίομαι ἀνδράσιν αἰχματαῖσι, πλίκων.
Κάδμοιο κόρους. | Ἀνδρὶ φέγγος. —— | Μοῖσαι μεμνᾶσθαι φιλεῖ. | Ποικίλον ὕμνον ——

Ex *Homero*.

Αὐτὰρ ὁ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Πίονα πενταέτηρον. ——————
Πατρί τε τῷ μέγα πῆμα, πόληΐ τε, παντί τε δήμῳ.
Ὄφρα ἴδῃς σφέτερόν τε πόσιν, παῖς τε, φίλους τε.

Ex *Hesiodo*.

Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων.
Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίει.

Ex *Dionysio* Characeno.

Κηφισσοῦ μέγα χεῦμα καλερχόμενον κελαρύζει,
Δακῶν τ' ἀσπίδες αἶα καὶ ἀλκήεντες Ἀλανοί.
Ἀνδρῶν ἀντιπέρηθεν ἀγαυῶν Ἀμυλάων.
Χωρὶς μὲν Κόρος ἐστὶ μέγας, χωρὶς δὲ Χόασπις.

Ennius.

Brundysium pulchro præcinctum præpete portu.

---

* Nomen *Eddicum* regis: Lofde er Lofdungar. pars II. *Eddæ Islandorum*. † Notat *Vossius*, Institut. orat. lib. IV. ipsam rei naturam aliquando exigere, ut crebrior sit ejusdem literæ initialis concursus in eodem versu; ut in his & similibus:

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. Sophocl.
O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tulisti. Enn.
Non potuit paucis plura plane proloqui. Plaut.
Libera lingua loquuntur ludis liberalibus. Næv.

Digitized by Google

Catullus.

Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores.

Plangebant aliæ proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant.

Lucretius.

Ductores Danaum delecti prima virorum.

Virgilius.

Mæonia mentum mitra crinemque madentem.
Ascanius clari condet cognominis Albam.

Prima petit ——————————
Pectora plausa cavis, & colla comantia pectunt.

Eadem plane carminis affectio observanda est in *Islandorum* poematis, ut videre est in omnibus *Voluspæ* strophis, ubi literæ initiales harmoniam regunt. Exempli gratia hæc appono carmina:

Nor ok nide nordre, ſudre,
Auſtre, weſtre, alþioſur dvalinn,

Bivor, oc bavor, bumbur nore
Aan ac annar, ae, miodvitnar.

Sic etiam in *Semi-Saxonicis* verſibus, in bibl. *Bodleiana, Digby*, 4. mutua cernitur initialium χίας: ut,

He mai him ſore adreden,
Þæt he ðanne ore bidde ne mugen,
Uor ꝥ bilimpeð ilome.
He iſ wiſ ꝥ bit and bote
And bet biuoren dome.
Deað com on ðiſ midelard
Ðurð ðæſ deuleſ onde,
And ſenne and ſorȝe and iſwinc,
On ſe and on londe.

Valde ei timendum est,
Ne misericordiam exoret,
Nam sæpe id ita accidit.
Quare sapiens est qui precatur & emendat,
Et melioreſcit ante judicium.
Mors veniebat in hunc mundum
Per invidiam diaboli,
Et peccatum & dolor & ærumna,
In mare & terras.

Sic nostrorum Principes Poetæ: ut celebris ille *Satyrographus* qui ſe **Pierce Plowman** vocat:

In a ſomer ſeaſon, when ſet was the ſunne,
I ſhope me into ſhroubs, as I a ſhepe were,
In habite as an harmet, ungodly of werkes,
Went wyde in in thys world, wonders to hear.
And on a may morning, on Malberne hills,
Me befell a ferly, of fayry me thought,
I was wery of wandering, and went me to reſt,
Under a brode benk by a bourne ſide,
And as I leanid and lokid on the water,
I ſlombred into a ſleping, it * ſwyzed ſo merye.

Chaucerus.

It is full harde to halten uneſpied,
Before a crepil, for he can the craft.
Creſeide when ſhe redy was to ride
Full ſorrowfully ſhe ſighed, and ſaid alas.
And he full ſoft and ſlighly gan her ſeie
Now hold your day, and doe me not to deie.

Spencerus.

Her wanton Palfrey all was overſpread
With tinſel trappings, woven like a wave.
Whoſe bridle rung with golden belts and boſſes brave.
As where th' Almighty's lightning brand do's liht
It dims the dazled eyne, and daunts the ſenſes quite.
So far as doth the daughter of the day
All other leſſer lights in light excell.

* Ab ſwiȝan *reſonare*. ȝ *Anglo-Sax*. *in* z *Anglicum* commutatur, ſecundum reg. XIV. cap. XXII.

Pe

Digitized by Google

Ne may with storming showers be washt away;
Ne bitter breathing winds with boistrous blasts.

Donne.

Then with new eyes I shall survey, and spy
Death in thy cheeks, and darkness in thine eye.

Denham.

Now private pity strove with publick hate,
Reason with rage, and eloquence with fate.

Nor fire, nor fate their bays shall blast,
Nor death's dark veil their day orecast.

Waller.

Like faulcons these, those like a numerous flock
Of fowls, which scatter to avoid the shock.

Illustrious acts high raptures do infuse,
And every conquerour creates a muse.

Drydenus.

In freindship false, implacable in hate,
Resolv'd to ruine, or to rule the state.

Cowleius.

The inundation of all liquid pain,
And deluge dropsy thou dost drain.

Sic musis inspirantibus etiam *Anglo-Saxonum* Poetæ vocum ab iisdem initialibus incipientium harmonia gaudebant. id genus sunt, in vero *Cædmone*, numine afflato, herigean heofon rices ƿeard :· Metodes mihte ⁊ his mod geðanc :· Ƿeorc ƿuldor fæder :· Firum foldan. frea ælmihtig :· Sic in suspecto *Cædmone*, mæst and mærost :· Metod mancynnes :· Fira ærest foldan :· quæ supra leguntur. & quæ ponuntur infra: æhta ⁊ ætƿist :· fola frum bearne :· ƿis ⁊ ƿillan :· sƿeart under sƿegle :· dome ⁊ dugeðe :· feoh ⁊ fuglas :· laðra lind :· beorht blisso :· ðegnas ðrymfæste :· firena fremman :· ræran on roderum :· * ride and sƿegle-torht :· ƿefan ⁊ ƿeccean :· ƿlite ⁊ ƿuldre :· earce from eorþum :· ær to mannum modor brohte :· demdon drihtenes dugeðum :· mid grim grire :· brad ⁊ bresne. bearna tudre :· † rædfæst reðran ⁊ recene genam :· holm ƿæs heonon ƿeard :· after stream-staðe stæp-pan moston. ƿuldres ealdor ƿurd to Noe :· tymað nu ⁊ tiedrað. tires brucað :· beagas from Bethlem. ⁊ botl gestreon :· & sexcenta alia.

His accedunt ejusdem versus similiter consonantes partes; ut in *Pseudo-Cædmone*: ƿide and ride :· gleam ⁊ dream :· on geƿald gestald :· geseah deorc ƿeorc :· lædað ⁊ fædað :· ferede ⁊ nerede :· lisse ⁊ blisse :· sceapes ⁊ geapes :· or ne fore :· & id genus alia. Hanc verborum in uno eodemque versu consonantiam, ἐπισυνέμπλωσιν vocant *Græcorum* rhetores & grammatici; quam inter vitia carminis notant: ut ‡ *Eustathius* in istud *Homeri*, Iliad. ψ. v. 116.

Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε, δόχμιά τ' ἦλθον.

Verum quamvis hæc τῶν συμφώνων ἐπαλληλία in *Græcorum* & *Latinorum* heroicis merito damnanda est, in *Anglo-Saxonum* tamen carminibus, quæ alius indolis ac structuræ sunt, venustatem, nitorem, & nonnunquam majestatem metricæ orationi conciliat, hic illic ad recreandum animum & affectus excitandos, tanquam symphonia concinentium, interposita.

Ab his nonnunquam proceditur ad similiter sonantia & cadentia in fine diversorum versuum, sive ad ** ὁμοιοτέλευτα & ὁμοιόπτωτα illa, quæ nostri *Rimas* vocant; ut in veri *Cædmonis* fragmento: middangeard. mancynnes ƿeard :· & in fragm. Histor. *Juditbæ*. sƿylce eac reðe streamas. ⁊ sƿegles dreamas :· & apud *Pseudo-Cædmonem*, XLII, 10, 20. seo ƿæs ƿætrum ƿeaht. ⁊ ƿæst-

* Hujus literæ frequentatio polysigma seu σιγματισμὸς nominatur. † Antiqui rhetores frequentem hujus elementi repetitionem ῥωτακισμὸν seu ῥωτισμὸν dixere. ‡ Πέντε ἢ ἓξ ὅσων κώλων τοῦ ἔπους, κακίζεται καὶ τὸ, πολλὰ δ' ἄναντα, καὶ ἑξῆς. καὶ λέγεται ἡ τοιαύτη ἐπικὴ κακία, ἐπισυνέμπλωσις, ἤτοι λέξεων ὁμοιοκαταληξία, καὶ ἡ αὐτῶν συμφώνων ἐπαλληλία. ** Grammaticis est ἁρμογὴ ὀνομάτων, ταυτότης ἀπόδων ἢ κώλων

Digitized by Google

mum ðeaht. lago streamum leoht:. Sed hæc & hujusmodi quamvis rarissime occurrentia, erant forsan *Rimarum* principia, in fine carminum, quæ * labascente indies puriori *Saxonica*, veri rythmi jacturam quodammodo compensabant, ut in proximo capite ostendetur.

XIV. Jam restat, ut ad ea tradenda transeamus, quæ carmina *Anglo-Saxonum* tam obscura reddunt, & intellectu adeo ardua, ut neglecta ubique & inculta jaceant à *Philo-Saxonibus*; cum quibus igitur me initurum gratiam spero, si *Anglo-Saxonum* carmina in lunari quasi splendore posuero, tametsi non potero solari perfundere. Quamobrem ut è tenebris suis pene *Cimmeriis*, & è crassa, quâ obvolvuntur, nocte ea eripiam, notanda à me omnia ordine sunt, quæ ad obscuritatem illam aliquid contribuunt: inter quæ vocabula à communi oratione aliena primas partes tenent. sed de iis tractavimus in antepenultimo capite, ad quod remitto lectorem.

XV. Post vocabula, notandæ veniunt vocabulorum transpositiones; de quibus supra disseruimus. Lectori igitur, qui cum fructu poetas legere velit, studiose in secundo loco exquirendus est communis & magis naturalis ordo vocum; utpote qui necessarius est, ad inveniendam vocum in oratione constructionem grammaticam, & ad sensum autoris recte capiendum. Etenim vocabulorum positione in oratione metricâ ad ordinem simplicem & magis communem conversa, quasi ex se liquebit vera constructio, & ex constructione Poetæ mens; ut in his quæ sequuntur:

Nu ƿe sceolon herigean. heofon rices ƿeard. metodes mihte. ⁊ his mod geðanc. ƿeorc ƿuldor fæder. sƿa he ƿundra gehƿær. ece drihten ord onstealde. he ærest sceop. eorðan bearnum. heofon to hrofe. halig scippend. ða middan geard. moncynnes ƿeard. ece drihten æfter teode. firum foldan. frea Ælmihtig.

In hoc veri *Cædmonis* specimine, primo voces, quæ à communi sermone alienæ sunt, secundum regulam præcedentem, spectandæ sunt, ut Metodes. ord. firum. foldan. frea. De quarum significatione ope indiculi consulendum est caput XXI. Inventis vocum significationibus, dein ad communem ordinem reducendæ sunt; hoc modo: Nu heofon rices ƿeard metodes mihte ⁊ his mod geðanc [⁊] ƿeorc ƿuldor fæder ƿe herigean sceolon sƿa ƿundra gehƿær he ord [⁊] ece drihten onstealde:. he eorðan bearnum to hrofe heofon halig scippend ærest sceop. ða firum foldan middan geard moncynnes ƿeard [⁊] ece drihten [⁊] frea Ælmihtig æfter teode.

Sic in fragmento Hist. *Judith.*

And ða fromlice lind ƿiggende lædan ongunnon ða torhtan mægð to træfe ðam hean ðær se rica hyne reste on symbel nihtes inne nergende lað Holofernus:. Ðær ƿæs eall gylden fleohnet fæger ⁊ ymbe ðæs folctogan bed ahongen þ se bealo fulla mihte ƿlitan ðurh ƿigena baldor on æghƿylcne ðe ðær inne com hæleða bearna ⁊ on hyne nænig monna cynnes nymþe se modiga hƿæne niðe rofra him ðe near hete rinca to rune gegangan:. In duabus his periodis, voces, à quibus communis abhorret sermo, sunt lind, in composito lindƿiggende. torht. toga, in folctogan. træfe. bealo. baldor. hæleð. niþe. rof. rinc. quæ omnes exquirendæ sunt in indiculo Grammaticæ nostræ adjuncto. Vocum significationibus inventis dein invenienda est earum constructio grammatica, ex ordine magis simplici, qui simpliciter & libere loquentibus in usu est; qualis hic est: ⁊ ða lindƿiggende ða torhtan mægþ fromlice lædan ongunnon to tham hean træfe. ðær inne on symbel nihtes hyne reste nergende lað holofernus:. Ðær ƿæs eall gylden fæger fleoh-net. ⁊ ymb þæs folctogan bed ahongen þ on hæleða bearna æghƿylcne ðe ðær inne come miht ðurh ƿlitan se bealo fulla ƿigena baldor ⁊ on hyne nymðe hƿæne niðe rofra rinca him ðe near hete se modiga to rune gegangan, *tum vero militares viri gnaviter cœperunt ducere egregiam virginem ad sublime tentorium, in quo* † *semper noctu dormitare solebat odiosus dominus Holofernes. inibi erat speciosum canopæum aureum, quod circa lectum ducis suspensum erat, ut execrabilis ille imperator in unumquemque hominum* [omnes,] *qui intraret perspicere posset; in illum vero nemo perspicere audebat, nisi quem ex insignioribus viris juberet ad ipsum prope accedere susurrandi gratia.* Sic Paraphr. Gen. XLII, 13. Ða ic aldor gefrægn. Elamitarna. fromne folctogan. fyrd gebeodan. Orlahomar. in hoc membro una vox est poetica, quærenda in indiculo. scilicet aldor. deinde facienda est constructio in hac positione vocum: ða gefrægn ic Elamitarna al-

---

* In *Græcis Latinisque* versibus, pseudo-rythmus apud antiquissimos ex penthemimeri & ultima compositus quandoque occurrat. ut habent *Homerus*: Ἐκ γὰρ Κρητάων γένος εὔχομαι εὐρειάων. *Hesiodus*: Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας. *Virgilius*: *Ætnæos fratres cœlo capita alta ferentes.* Et: *Vinaque fundebat pateris animamque vocabat.* alia quoque carmina similia reperire est. hujusmodi sunt *Neroniana* illa à *Persio*, in satyrâ primâ notata. *quod genus carminis* (inquit *Isaacus Casaubonus* in *Persium*) *ita probatum est, cum latè regnum occuparet barbaries, ut tota cœnobia* μοναζόντων *poematis fuerint adimpleta ejusdem farinæ.* Corruptionem *Latinæ*, eidem origini, cui nos illam *Saxonicæ* poeseos attribuit *Casaubonus*, *Cum igitur vitio & affectatione paucorum sciolorum, ab his principiis, corrupta fuisset vera ac legitima poesis, paulatim crescente imperitorum numero, solida vero eruditione languente ac tandem deficiente, in locum legitimæ poeseos, corruptela illius & fucus succedere cœpit.* † Vel *nocte quaque solenni.*

dor

Digitized by Google

don þromne folctogan Orlahomar fyrd gebeodan, *tum accepi Orlabomarum, Elamitarnorum Regem, strenuum illum ducem, exercitum conscribere.* Sic Paraphr. XLVII, * hwæt gifest ðu me. gasta waldend. freo manna. to frofre. nu ic þus fea sceaft eom. ne þearf ic yrfe stol. eaforan bytlian. ænegum minra. ac me æfter sculon. mine woruld magas. welan brytan. Quorum eaforan. magas. brytian. poetica sunt. Ordo autem magis communis & syntacticus: gasta waldend. hwæt freo manna gifest ðu me to frofre ne ðearf ic ænegum minra eaforan yrfestol bytlian. ac mine woruld magas sculon æfter me welan brytian, nu ic ðus fea sceaft eom, *Domine spirituum, quid liberorum dabis mihi in solatium? non enim necesse habeo ædificare alicui filiorum meorum domum hæreditariam, verum coævi mei cognati me mortuo opes meas occupabunt, quandoquidem liberorum orbus sim.* Sic XXV, 11, hine waldend on. tirfæst metod. tacen sette. freoðo beacen frea. ðy læs hine feonda hwilc. mid guð þræce. gretan dorste, feorran oððe nean. Quorum tirfæst. metod-frea. guð. þræce. à communi oratione aliena in cap. XXI. quærenda sunt. ordo autem syntacticus hic est: waldend, tirfæst metod, frea on hine freoðo beacen tacn sette. ðy læs feonda hwilc feorran oððe nean hine mid guð þræce gretan dorste, *Dominus potentissimus creator, & princeps in eum,* [Cainum,] *libertatis signum, notam, posuit, ne quis inimicorum procul aut prope auderet eum duello adoriri.*

XVI. Tertio, poemata *Anglo-Saxonum,* perinde ac ista *Pindari,* obscurant periphrases & tropi, sc. metaphoræ, synecdochæ, metonymiæ, & troporum in eodem vocabulo multiplicatio, quam metalepsin vocant. Quibus ergo diligenter à Lectore attendendum est, ut poetas cum fructu legat. Sic mare vocatur hron rade, *balænæ iter.* ganotes bæð, *fulicarum balneum.* hwæles æþel, *balænæ patria.* & *pisces maris,* brim hlæst, *merces* vel *proventus maris, Cædm.* V, 9, Inc sceal sealt wæter. wunian on geweald. ⁊ eall worulde gesceaft. brucað blæd daga. ⁊ brim hlæste. ⁊ heofon fugla:. Inc is halig feoh. ⁊ wilde deor. on geweald geseald. ⁊ lifigende. ða ðe land tredað. feorh eaceno cynn. ða ðe flod wecceð. geond hron rade. Inc hyrað eall, *salum manebit in potestate vestra, cum omni mundana creatura;* † *fruimini fructu dierum, & piscibus, & volatilibus cæli. vobis jumentum mundum, feræ etiam bestiæ in potestatem datæ sunt, animantia quum quæ vivipara terram calcant, tum quæ fluctus movent per oceanum, vobis omnia subjiciuntur.* chron. *Sax. Gibs.* ad ann. DCCCCLXXV, ða wearþ eac adræfed. deormod hæleð. Oslac of earde. ofer yða gewealc. ofer ganotes bæð. gamol feax hæleð. wis ⁊ word snotor. ofer wætera geþring. ofer hwæles æþel. hama bereafod, *tum princeps charissimus Oslacus, canus senex, sapiens & sermone prudens, expulsus erat patria per volventes fluctus, per fulicæ balneum, per aquarum strepitum, per balænæ patriam, lare spoliatus.* Cædm. XXXIV, 17, eow is eðel-stol. holmes hlæst. ⁊ heofon fugla. ⁊ wildu deor. on geweald geseald. eorþe æl-grene. ⁊ eacen feoh, *vobis patria est florentissima terra, pisces & volatiles cæli, & feræ & pecus fœtum in potestatem tradita sunt.* Sic *anima* vocatur breosta hord, *pectoris thesaurus.* & *stirps, progenies* vel *familia,* heorþ-werod, *focularis cætus,* Cædm. XXXVI, 13, 14. XLV, 3. Sic LXXIII, 24, *animus* vel *mens* vocatur banhuses weard, *osseæ domus custos.* gif onlucan wile. lifes wealhstod. beorht in breostum. banhuses weard. ginfæsten god. gastes cægon, *si verax deus, pectore lucidus, vitæ interpres, vult mentem reserare spiritus clavibus.*

Sic *superficies* vel *exterior pars terræ* vocatur à *Cædmone,* tiber-sceaca, i. e. [1] *oblationum quæstatrix;* quod colentibus fruges suas quasi munera & dona offert. ða se tid gewat ofer tiber-sceacan middan-geardes, *postquam hic dies per orbis terrarum superficiem transiit.* Sic *sol* vocatur, folca frið-candel, *homines animans* [2] *Candela,* LV. 5. &, godes candel beorht, chron. *Sax. Gibs.* ad ann. DCCCCXXXVIII. vocatur etiam absolute, wuldor torht, *gloria præcellens,* LXI, 24. *Mare* etiam, ob tumorem ejus sphæricum, vocatur holm, *collis, mons:* ut ofer [3] holmes hring, *per maris ambitum.* Sic *bellum* vocatur passim apud Poëtas, æsc-plega, *ludus clypeorum.* heard handplega, *durus manus* [4] *ludus.* & in fragmento historiæ *Judith.* p. XXIV, *sagittæ* vocantur, hilde nedra, *militares colubri.* leton forð fleogan flana scuras. hilde nædran, *evolare*

---

* Verba sunt *Abrahami* se improlem esse querentis. † *Dominamini.* [1] Apud *Græcos* poetas γαῖα vocatur, quoad eundem sensum, πολυφόρβη, φερέσβιος, πολύβοτος, πολύκαρπος, ὀλβιόμοιρος, βωλάκιος, ἀναφορέους, φυσίζοος, τροφόρος, καρποδότειρα, &c. horum nullum ἐπίθετον ad audaciam *Cædmonianam* adsurgit. unicus *Callimachus* simile quiddam affectat, qui γῆν vocat πολύβωμον. Nescio an alludat *Cædmon* ad sacrificia AGITATIONIS. [2] *Solem* vocat *Orpheus,* simili pene tropo, κόσμου τὸ περίδρομον ὄμμα. [3] Hanc metaphoram doctiss. *Olaus Verelius* in notis ad Hervarar Saga, cap. I. antiquis usitatam fuisse demonstrat, qui *mare* belte denominare solebant, quod undique stringat, circundet, ac liget terram continentem insulasque, secundum istud Laugur er landa belte, *mare est terrarum cingulum;* unde à *Græcis* γαιήοχος appellatur oceanus. Ibi quoque citat carmen einari Skulason skalði, è Lexico *Runico* magni *Olavi, Islandi,* in quo mare quater appellatur belte, i. e. *balteus.* quater etiam linda. i. e. *fascia.* sexies gyrðill, gyrðe, vidgyrdell, i. e. *zona.* ter itidem vingiord, i. e. *cingulum* vel *vagina.* quater sile, i. e. *belcium.* semel baugur, i. e. *Annulus.* men quater, i. e. *torques.* helse itidem semel. i. e. *monile.* fiotur bis, id est *compedes.* & bringur bis, i. e. *annulus.* à belte autem *sinus Balticus* nomen suum accepit. Huc spectat myth. *Eddæ Island.* de *Jormungando,* angue orbem terrarum cingente. de quo iterum in Myth. XLI.

 fecerunt

Digitized by Google

fecerunt sagittarum imbres, militarium illorum anguium. Sic *milites* vocantur, hilde ƿulfas, *pseudo-Cædm.* XIV, 8. Sic à hleo vel hleor, quod primario *locum à sole ventóve immunem*, deinde *asylum, hospitium* & *domum* significat, & maga, *filius*, hleo-magas, fratres, i. e. *ejusdem domus filii, Cædm.* XXV, 25. XXXVI, 8. Are ne ƿolde. gesceaƿian. ne ða sceonde huru hleo-magum helan, *reverentiam non voluit ostendere, neque pudenda à fratribus occultare.* Sic p. XXXVI, cƿæþ he ƿesan sceolde. hean under heofnum. Cham on eorþan. hleo-maga theor, *dixit, quod Cham dum viveret, foret sub alto cœlo fratrum servus.* Idem significat hneo-maga, ex *Cimbrico* hneo, *generatio*, & maga, *filius*. Sic frod fyrn dagum, ƿintrum frod, misserum frod, *sapiens diebus anteactis, annis sapiens*, passim *senem* significant. huc spectant Engla helm, pro *deo*, & gumena Baldor, Æþelinga helm, Synces brytta, & istiusmodi periphrases metaphoricæ *regem* significantes, & id genus alia multa.

XVII. Quarto, lectoribus poetarum moram & negotium facere possunt asyndetæ orationes, in quibus nomina & verba quasi bifrontia, tam quod præcesserit, respiciunt, quam quod sequitur, prospiciunt: ut in Paraphr. *Gen.* VIII, 3. se feond mid his geferum eallum. feollon þa ufon of heofnum. ðurh longe sƿa þreo niht ⁊ dagas. ða englas of heofnum on helle. ⁊ heo alle forsceop drihten to deoflum, *Cacodæmon ille, cum Sociis omnibus, per tres longos dies, pariter ac noctes, desursum ex cœlis decidebant; angeli scilicet cœlitus in tartarum, quos omnes Dominus in diabolos transmutavit.* Sic in fragm. hist. *Judith.* Ðe us manna mæst morþra gefremede sarra sorga, *qui hominum maxime inter nos homicidia perpetravit, & luctuosa mala.* Sic Paraphr. *Gen.* XXV, 13, 14. Heht ða from hƿeorfan. meder ⁊ magum. man scyldigne. cnosle sinum, *tum scelestum jussit decedere à matre & fratribus & parentela sua.* Sic in calendario: hafuc sceal on glofe. ƿild geƿunian. ƿulf sceal on bearoƿe. earn on haga. eofor sceal on holte. toþ mægenes trum, *accipiter in clivis, lupus in nemore, aquila in campis, & aper dentium robore valens, in sylva feri manebunt.*

XVIII. Hisce addenda sunt in asyndetis orationibus nominum appositio, præsertim synonymorum, rem eandem denotantium. sic in fragm. hist. *Jud.* het ða niþa geblonden ða eadigan mægþ ofstum fetigan to his bed-reste beagum gehlæste hringum gehrodene, *tum vir corruptus adduci jussit beatam virginem ad lecticam suam armillis oneratam, annulis onustam.* Sic in *Cædmonis* Paraphr. LI, 12, of ðam leod-fruman. brad folc cumað. hrego ƿearda fela. rofe arisað. rices heardas. ƿoruld-cyningas. ƿide mære, *ex quo patriarcha, vastus populus orietur, reges multorum principum, præclari regni pastores, mundani reges celeberrimi excitabuntur.* Sic XIV. 12. Ic hebbe me fæste geleafan. up to tham ælmihtegan gode. ðe me mid his earmum ƿorhte. her mid handum sinum, *firmam fidem repono in Deo omnipotente, qui me brachio suo, suisque manibus hic creavit.* Sic XXV, 4, ic his blod ageat. dreor on eorðan, *ego sanguinem ejus fudi, cruorem, in terram.* Sic XXVI, 1, oð ꝥ aldor gedal. frod fyrn dagum. fremman sceolde. lif of lætan, *donec senex passus fuerit vitæ divortium, vitam relinqueret.* Sic XXVI, 9, ða his ƿifum tƿæm. ƿordum sægde. Lameh seolfa. leofum gebeddum, *tum ipse Lamech verbis dixit ad uxores suas duas, dilectas consortes tori.* Sic supra, ofer ẏða geƿealc. ofer ganotes bæð. ofer ƿætora geþring. ofer hƿæles æðel. Asyndeta autem communissima sunt: ut, ðegnas ðrymfæste. ðeoden heredon. sægdon lustum lof. heora liffrean. demdon drihtnes duguðum. ƿæron sƿiðe gesælige. synna ne cuðon. firena fremman, *ministri magnificentissimi regem laudabant, alacriter laudes canebant vitæ suæ domino, erant valde beati, peccata non norunt flagitiosa committere.* Sic XLII, 24. ƿunode siððan. be Iordane. geara mænego. ðær folc stede. fægre ƿæron. men arlease. metode laðe. ƿæron Sodomisc cynn. synnum ðriste. dædum gedƿolene. drugon heora selfra. ecne unræd, *habitavit postea, ubi erant urbes pulchræ, Sodomitarum gens, homines turpes, peccando audaces, actionibus errantes dabant suæ stultitiæ pœnas.* Sic V, 1, of ðam ƿorhte god. freolicu fæmnan. feorh in dyde. ece saula, *ex qua creavit deus liberalem fœminam, indidit vitam, æternam animam.*

XIX. Quinto, apud *Anglo-Saxonum* poetas, *Dano-Saxonice* præsertim scribentes, verba in asyndeta oratione sæpe *participialem* habent sensum, & per participia reddenda sunt vel per conjunctiones copulativas, quod lectori in metricâ oratione hospiti moram facere potest. Sic in *Cædm.* Paraphr. VI, 23. ne mihte him bedyrned ƿeorðan. ꝥ his engil ongan. ofermod ƿesan. ahof hine ƿið his hearran. sohte hete spræce. gylpƿord ongean. nolde gode ðeoƿian. cƿæð ꝥ his lic ƿære. leoht ⁊ scene. hƿit ⁊ hiow beorht. quæ sic verto: *non ab eo celari potuit, quod angelus suus cœpit superbus esse, levans seipsum contra dominum suum, petens colloquium odiosum, verba gloriosa incœptans, nolens deo servire, sed dicens quod corpus suum erat leve & lucidum & forma sua clara*: plane quasi scriptum esset, ahebbende, secende, onginnande, nillende, cƿæþende. Sic LXXX, 18, ða se lig geƿend. on laðe men. hæðne of halgum. hyssas ƿæron bliðe mode. burnon scealcas. ymb ofn utan alet. gehƿearf teon-fullum on teso, *tum flamma extra fornacem demissa, & dextrorsum infeste rediens, torquebat se à sanctis in odiosos ethnicos, pueris gaudentibus, & ardentibus [carnificibus] servis.* Sic enim locum vertendum puto, ac si scriptum esset; ða se lig ymb utan ofn alet. ⁊ gehƿearfende teon fullum on teso on laðe men hæðne se geƿand. ða hyssas bliðe mode ƿæron ⁊ scealcas burnon. Sic IX, 10. Næfð he ðeah. riht gedon. ꝥ he us hæfð befelled. fyre to botme helle ðære hatan. heofon rice benumen. hafað hit gemearcod. mid moncynne. to gesettanne, *non tamen quod*

justum

justum fecit, quod nos præcipitavit ad ignis fundum, & regno cælesti spoliavit, decrevitque illud genere humano instaurare. Sic XL, 17, him ða wis-hydig. Abraham gewat. on Egypte. drihtne geforen. drohtað secan. fleah wær-wæst wean. wæs ꝥ wite to strang. Abraham maðelode. geseah Egypta. hord sele hwite. ⁊ hea byrig. beorhte blican, *tum sapiens Abrahamus à Domino ductus in Ægyptum abiit ad convictum quærendum caute fugiens miseriam, dum famis supplicium prævaleret, videns autem Abrahamus fastigia palatiorum alba, & sublimes urbes, clare splendere, concionari cœpit.* Sic XLII, 1, ðær se eadga eft. ecan drihtnes. niwan stefne. noman weorðade. til-modig eorl. tiber on sægde. ðeodne Engla. ðancode swiðe. lifes leohtfruman. lisse ⁊ ara, *ibi beatus, bonus, heros nomen æterni domini nova oratione adorabat, sacrificium immolans Regi Angelorum, & gratias agens vitæ auctori propter liberationem & conservandæ vitæ necessaria.* vel sic, cum conjunctione copulativa: *ibi beatus, bonusque heros æterni domini nomen renovata oratione adorabat, & regi Angelorum sacrificium immolabat, & gratias agebat vitæ auctori propter libertatem & conservandæ vitæ necessaria.* Sic XLV. 5. Him ða Abraham gewat. ⁊ ða eorlas þry. ðe him ær. treowe sealdon. mid heora. folce getrume. wolde his mæg huru. Loth alynnan, *tum Abrahamus volens servitute liberare saltem cognatum suum, profectus est cum tribus principibus, qui cum suis cohortibus fidem ei dabant.* Sic XLVII, 14, ða gén Abrahame. eowde selfa. heofona heah cyning. halige spræce. trymede tilmodigne. ⁊ him to reordode. Meda syndon. micla ðina, *tum iterum excelsus rex cœlorum seipsum ostendit Abrahamo, bonum sacra allocutione corroborans, & ad illum dicens, ampla sunt præmia tua.* vel ope conjunctionis copulativæ *& bonum sacro colloquio corroboravit, & ad illum dixit.* Sic in chron. *Sax. Gibs.* An. DCCCCLXXV. her geendode. eorðan dreamas. Eadgar Engla cyning. Ceas him oðer leoht. wlitig ⁊ wynsum. ⁊ ðis wace forlet. lif ðas læne nemnað. leoda bearn. men on moldan, *hoc anno Eadgarus, Anglorum Rex, finivit terrestres triumphos, aliam sibi lucem eligens pulchram & lætam, & hanc fragilem relinquens vitam, quam transitoriam vocant gentium filii, homines in terra degentes.* alias per copulam: *& elegit, & reliquit. Cædm.* Paraphr. LII, 7, gewiton him ða. æðre ellor-fuse. æfter ðære spræce. fredum feran. of þam hleoðor stede. halige gastas. lastas legdon. him wæs leohtes mæg. sylfe on gesiððe. oð ꝥ hie on Sodoman. weall-steape burg. wlitan meahton. gesawon ofer since. salo hlifian, *tum *sancti spiritus alio tendentes post hoc colloquium propere abierunt ex oraculi loco festinantes. quibus † ipse lucis filius comes erat, donec in Sodomam muros altos habentem urbem spectare possent, videntes palatia auro rutilare.* Notandum vero hic est, quod participium, per quod in asyndetis verbum est reddendum, poni nonnunquam debet in ablativo casu absolute posito; ut suprà, burnon scealcas, *ardentibus servis.*

XX. Morari possent lectorem in poeticis non versatum quædam quasi syntaxeos violationes, quæ tamen esse visæ tales revera non sunt. Id genus sunt, primo *substantiva composita*, quorum prius à posteriori possideri visum, in genitivo poni debere videtur: ut, wuldor cyning. woruld cyning. heofen rice. folc getæl. heofen stolas, *sedes cælestes.* swegl-bosmas, *cæli sinus.* Leodsceaða, *humani generis hostis.* hellsceaða, *hostis tartareus.* Sorgword, *dolorosa verba, querelæ.* eorðrice, *terræ dominium.* handsceaft, *manuum opus.* handgeweorc, *idem.* Ærendsæcg, *nuntiorum præco, nuntius.* Modsorg, *animi dolor,* & id genus multa. Quæ quod non scribuntur cum nota unionis, videntur poni pro wuldores uel wuldres cyning. woruldes cyning. folces getæl. Secundo, terminatio nominativorum in singulari numero secundæ declinationis in an. ut in istis *Cædmonianis*, ðu eart hæleða helm. ⁊ heofen deman. engla ord-fruman, *tu es principum corona* [rex,] *& cælestis judex, creator Angelorum.* Sic Paraphr. *Gen.* CV, 13, þone werigan, pro se weriga. Tertio, compositio adjectivorum cum substantivis in qua adjectiva immota manent, per omnes casus, ut, nægled cnearr. cread cnearr, chronicon *Sax. Gibs.* DCCCCXXXVIII. gewitan him ða norð men nægled cnearrum, *fugerunt viri aquilonares in clavatis navibus.* cread cnearon flot cyning. ut gewat on fealene flod, *in navibus optatis rex navigans evasit in gilvum mare.*

Verum wynne videtur poni pro wynnum, in his quæ sequuntur: him on laste beleac. lissa ⁊ wynna. hihtfullne ham. halig Engel. be frean hæse. wynne sweorde, *postremo sanctus angelus, domino mandante, quietis & gaudii jucundissimum locum eis gladio flammante obseravit.* Sic quoque offlegene & beslægene videntur poni pro offlegenum, beslægenum, in sequentibus: *Gen.* Paraphr. XLIV, gewiton feorh heora. fram ðam folc stybe. fleame nergan. secgum offlegene, *discesserunt à castris, ut vitas suas fugiendo servarent, militibus occisis.* Freondum beslægene. from hleor stole. hettend læddon. ut mid æhtum. Abrahames mæg. of Sodoma byrig, *incalescentes eduxerunt cum bonis suis Abrahami nepotem ex urbe Sodoma, sociis occisis.*

XXI. Septimo, phrases elleipticæ, maxime in orationibus ubi verba auxiliaria sunt, occurrunt non raro apud poëtas *Dano-Saxonice* scribentes: ut *Gen.* Paraphr. XCIX, 7, blæd bið æghwæm. ðæm þe hælende. heran þenceð. ⁊ wel is ðam þe þæt mot. subaudi don. *præmium omnibus*

---

* Tres Angeli cum Abrahamo collocuti.

† Scilicet tertius ille Angelus qui æternus λόγος erat, in præludium carnis se manifestans. Angelus ille increatus. Angelus fœderis.

 erit,

Digitized by Google

erit, qui Jesu obedire putant, & bene illis est, qui hoc possunt facere. XC, 20, wohton þa wriþe in sefan gehydum. hwæt seo hand write. haliges gastes. subaudi getacnian mot. *tum in cogitationibus internis quærebant, quid scriptura illa sancti spiritus significaret.* XLII, 10, wit synt gemagas. unc gemæne ne sceal. (*subaudi* wesan) elles awiht. nymþe eall tela. lufu langsumu, *nos sumus duo consanguinei, nihil aliud præter quod optimum est, amor diuturnus, inter nos erit.* Ibid. 23, him ða eard geceas. ⁊ eðel-setl. sunu Arones. on Sodoma byrig. æhte sine. beagas from Betlem. ⁊ botl gestreon. welan wundun gold. subaudi ferende. *tum habitationem & sedem sibi elegit filius Aronis in Sodoma urbe, possessiones, supellectilem, & gazas secum ferens.*

XXII. Octavo, nominibus cum articulo compositis, de quibus tractavimus cap. XX. reg. 3. & XXI. versus finem, nonnunquam utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ: ut, Alhn pro alh. *Gen.* Paraphr. LXXI. 6. wirenum pro wirum, CI, 16. pro quo wirnum, C, 18. ðeopen pro ðeop. fragm. hist. *Judith.* 22.

XXIII. Nono, operæ pretium forsan est de epenthesibus poeticis, quibus voces à se mutatæ molestiam aliquando faciunt tyronibus, lectorem admonere: Sic heold legitur pro hold. heorotas pro heortas. gielp pro gelp. gield pro geld. hearpa & hierpa pro herpa. gien pro gen. niede pro nede. meotod pro metod. strienan pro strynan. giet pro get. gieta pro geta. siem pro sem. secgeað pro secgað. freom pro from. spreocan pro spræcan. beoran pro beran. siendon pro sindon. giestum pro gestum. &c. Metatheses etiam nonnunquam occurrunt, ut, srrryst pro sryrst. & syncopationes vocum non raro: ut edge pro eadige. edga pro eadiga. nergan pro nerigan. egsa pro egesa. lifge pro lifige. *Dano-Saxonice* etiam scribentes Poetæ orthographiam nonnunquam in plateasmum quasi convertunt: ut in æðelo pro æðela. freolicu pro freolice. heligu pro heliga. hafus pro hafes, quod pro hafest. ðeostræ pro ðeostro l ðeostru. orþer pro ægþer. sed de barbarographia *Dano-Saxonice* scribentium satis in superioribus capitibus.

XXIV. Notandum quoque est *Anglo-Saxonum* poetas maxime gaudere in jungendis synonymis quum substantivis, tum adjectivis, ad denotandam rem in suo genere esse summam & perfectissimam: ut Paraphr, XXII. 2. frea drihten min, *supreme mi domine!* Istiusmodi sunt mægen-cræft, *maxima potentia, omnipotentia*; feond sceaða, *hostis inimicissimus.* wuldor-torht, *gloriosissimus, splendidissimus*; & innumera alia.

XXV. Gaudent etiam non raro omnes Poetæ in enallage numeri, præsertim qua pluralis pro singulari ponitur: ut in Paraphr. LIII. 7. eodon sona. swa him Ebrisca. Eorl wisade. in-under edoras, *ibant statim intro subter tecta, prout instructi erant ab Ebræo viro, vel heroe*; scilicet *Abrahamo.*

XXVI. Porro ab iis, qui Poetas *Anglo-Saxonum* cum voluptate legere cupiunt, primo observandum est *humanum genus* vel *homines* in genere ab eis denotari, tam absolute, quam in compositione, per nomina multitudinis: ut leod, leoda, *gens, populus, turba*; ðeod, ðeode, *gens, populus, natio, provincia*; wered, werod, *cœtus, exercitus, agmen, chorus*; driht, *familia, plebs, populus, turba*; folc, folce, *vulgus, populus, plebs, familia*; driht-folc, *idem.* Quibus addas nomina quæ *omne genus hominum* comprehendunt; ut eorlas & ceorlas, *nobiles* & *ignobiles.* weras ⁊ wif, *viri*, & *fœminæ.* Secundo aliquem *numerum hominum*, vel *aliquem hominem singularem* denotari per nomina ordinem, status, & conditiones hominis significantia; ut eorl, *dux, comes, satrapas*; gesið, *comes, socius, comes palatinus, satrapas, nobilis.* Æþeling, *nobilis, splendidus, inclytus.* ðegen, *thanus*; wiga, wigend, *dux, bellator*; gerefa, *vice-comes, præfectus, tribunus, decurio, villicus.* wine, *dilectus, amicus*; geferа, *socius, sodalis*; * scalc, *servus.* &c. Horum tamen nonnulla, ut eorl, æþeling, gesið, *homines* in suo statu & conditione præcellentes nonnunquam specialiter denotant.

XXVII. Hucusque in iis explicandis laboravimus, quæ in legendis poeticis lectores excruciant; quibus ultimo studiose curandum est, ut metricas orationes in suas periodos; periodosque in sua membra, in codd. quum impressis, tum MSS. recte distinguant, nulla habita punctorum metricorum ratione, quæ non orationem in singulas partes, sed carmen in metra tantum dividunt. hinc inter substantivum & suum adjectivum, inter præpositionem & casum quem regit, inter nomen possessivum & id quod ab eo possideri videtur, denique inter nominativum & verbum quod præcedit, ubique interveniant, ut quæ sequuntur docent exempla: Paraph. *Gen.* XII, 1, ⁊ him bi twegin. beamas stodon, *& juxta eos, duæ arbores erant.* XI, 19, hwearf him þurh. ða hell dora, *regressus est per inferni fores.* XV, 9, heo ða ðær ofæter æt. alwaldan bræc. word ⁊ willan, *tum de fructu illo comedebat, omnipotentis mandatum & placitum rumpens.* XXVI, 3, ðara anum wæs. Iabal noma, *horum alteri Jabal nomen erat.* Præterea in eodem membro plurales fere semper occurrunt interpunctiones metricæ: ut, XXV, 6, ic awyrged sceal. þeoden of gesyhðe. ðinre hweorfan, *ego, domine, maledictus è conspectu tuo discessurus sum.* XXVII, 5, ða wearþ Seme. suna ⁊ dohtra. on woruld rice. worn afeded, *tum Semo cœtus filiorum & filiarum in mundano suo regno natus erat.* XXXIX. 11. Þu gebletsad scealt. on mund-byrde. min-

* *Gothice* SKALKS: Ab hac voce, quædam nomina propria, ut *Godesscalcus*, &c. derivantur.

re

Digitized by Google

ƿe lifigan, *tu beatus sub præsidio meo vives.* Quinimo punctum istud metricum nonnunquam ponitur inter ejusdem vocis syllabas: ut, Paraphr. *Gen.* ða gingran on upp. stod ece drihten. God in Galileam, *tum in Galilea Deus æternus dominus surrexit inter discipulos.*

XXVIII. Supra dixi lectoribus poetarum studiose curandum, ut metrica scripta in periodos suas recte distinguant, quum in MSS. tum in impressis codd. quoniam aliquando accidit periodos sive perfectæ distinctionis notas (:· & ;) poni, ubi ponendæ non sunt, & omitti itidem ubi poni debent. Prioris exemplum habes, Paraphr. *Genes.* 1, 6, post heold, ubi non ponenda est plena distinctio, sed post gasta weardum, lin. 8. & p. LXI, 1, 2, ponitur (:·) post eard-fæst, ubi non est plena distinctio, sed post fremdum, l. 3. Posterioris exemplum habes, LVIII, 18, ubi post gestah deest (:·) quod tamen ibi poni debet. poni etiam debet post bearn, LXI, 10, Et post wunode, l. 19. & post wundra miht, XCI, 16. & in omnibus locis, quibus sententia perfecta est, etiamsi notæ periodi non ponantur.

Hactenus tui gratia, lector benevole, omnem operam navavi in tradendis regulis, quæ, si ad eas diligenter animum intendas, non tantum facilia tibi reddent *Anglo-Saxonum* carmina, sed lectu jucunda ac utilia. & ne tibi jam præceptis munito deessent, in quibus diligentiam & ingenium tuum exerceas, tractatulum metricum, quoad sermonem *Dano-Saxonice* scriptum in calce hujus capitis subjungere visum est, in quo legendo regulas à nobis datas probare poteris, & an votis nostris & expectationi tuæ respondeant, experiri. Hoc quoque ut facerem, tum pulchritudo carminis, & librorum metricorum infrequentia, tum aliquorum doctorum preces moverunt, qui me iterum iterumque rogarunt, ne *Calendarium* hoc, sive *Menologium* elegantissimum, sine versione *Latina* in publicum prodiret.

CALENDARIUM

SEU

MENOLOGIUM

Poeticum,

Descriptum ex codice Manuscripto Bibliothecæ *Cottonianæ.* codicis autem nota est, *Tiberius*, B. 1. 2.

Crist wæs acennyd.
Cyninga wuldor.
On midne ƿinter.
Mære ðeoden.
Ece ælmihtig.
On þy eahteoþan dæg.
Hælend gehaten.
Heofonrices weard.
Swa ða sylfan tiid.
Side herigeas.
Folc unmæte.
Habbað sone weard gear.
Forð ðy se kalendus.
Cymeþ geþincged. [tune.
On þam ylcan dæge us to
Forma monað.
Hine folc mycel.
Ianuarius gerim heton :·
And þæs embe fif niht.
Ðæt te fulwiht tiid.
Eces drihtnes.
To us cymeþ.
Ðæne twelfta dæg.
Tir eadige.
Hæleþ heaðu rofe.
Hatað on Brytene.
In foldan her :· [can.
Swylce embe feoƿer ƿu-
Ðæt te sol-monað.
Sigeð to tune.
Butan twam nihtum.
Swa hit getealdon geo.
Februarius fær.
Frode gesiðas.
Ealde æglæwe :·
And þæs embe ane niht.
Ðæt we Marian.
Mæssan healdað.
Cyninges modor.
Forþan heo Crist.
On þam dæge.
Bearn wealdendes.
Brohte to temple :·
Ðænne þæs embe fif niht.
Ðæt afered byþ.
Ƿinter of wicum.
Andse ƿigend þa æfter feo-
Swylc ðrowade. [fentynū.

INTERPRETATIO.

Christus, rex gloriæ, dominus illustris, æternus, omnipotens, regni cælestis præfectus, natus erat in media hyeme, octavo [à natali] die Jesus vocatus. Quo quidem tempore iniens annus, turbis undequaque concurrentibus & magnis frequentiis gaudet, propterea quod eo ipso die adveniunt celebratæ calendæ, nempe primus mensis, quem magnus populus Januarium calendarii vocabunt. Et quinque abhinc noctibus, æterni domini festum baptismale venit, quod hic diem duodecimum florentissimi, excelsi & præclari homines Britanniæ vocant. Dein elapsis, duas si demas noctes, quatuor septimanis ingreditur solmonath, quemadmodum ferum Februarium vocabant veteres homines, antiqui legum (Astronomicarum) periti. Tum abhinc post unam noctem observamus Mariæ domini parentis festum, propterea quod in hoc die filium Dei ad templum ferebat. Tum, quinque noctibus elapsis, hyems terrefacta aufugit è vicis, & deinde post septemdecim dies ephemerios,

Niht gerimes.
Nergendes ðegen.
Mathias mære.
Mine gefræge.
Ðæs ðe lencten on tun.
Geliden hæfde.
Ƿerum to ƿicum:.
Sƿylce eac is ƿide cuð.
Ymb ðreo ⁊ tƿa.
Ðeodum geƿelhƿær.
His cyme Kalend.
Ceorlum ⁊ eorlum.
Butan ðænne bises.
Geboden ƿeorþe.
Feorðan geare.
Ðænne hi furþor cymeð.
Ufor anre niht.
Us to tune.
Hrime gehyrsted.
Hagol scurum færð.
Geond middan geard
Martius reðe.
Hlyda healic:.
Ðænne se halga.
Ðæs emb XI niht
Æðele scynde
Gregorius.
In godes ƿære.
Breme in Brytene:.
Sƿylce Benedictus.
Embe nigon niht.
Ðæs nergend soht.
Heard ⁊ higestrang.
Ðæne heriaþ ƿel.
In geƿritum ƿise.
Ƿealdendes þeoƿ.
Rincas rægol fæste:.
Sƿylce eac rymcræftige.
On ða ylcan tid.
Emniht healdað.
Forþan ƿealdend god.
Ƿorhte æt frymðe.
On þy sylfan dæge.
Sunnan and monan.:
Hƿæt ymb feoƿer niht.
Fæder onsende.
Ðæs þe emnihte.
Eorlas healdað.
Heah engel his.
Se hælo abead.
Marian mycle.
Ðæt heo meotod sceolde.
Cennan cyninga betst.
Sƿa hit gecyþed ƿearð.
Geond middan geard.
Ƿæs þ mære ƿyrd.
Folcum gefræge:.
Sƿylce emb feoƿer and
þreo niht gerimes.
Ðæt te nergend sent.
Aprelis monað.
On þam oftust cymð.
Seo mære tid.
Mannum to frofre.
Drihtnes ærist.
Ðænne dream gerist.
Ƿel ƿide gehƿær.
Sƿa se ƿitega sang.
Ðis is se dæg.
Ðæne drihten us.
Ƿisfæst ƿorhte.
Ƿera cneorissum.
Eallum eorðƿarum.
Eadigum to blisse:.
Ne magon ƿe ða tide.
Be getale healdan.
Dagena rimes.
Ne drihtnes stige.
On heofonas up.
Forþan he hƿearfað áá.
Ƿisra geƿyrdum.
Ac sceal ƿintrum frod.
On circule cræfte.
Findan halige dagas:.
Sculan ƿe hƿæþere.
Gyt martira gemynd.
Ma areccan.
Ƿrecan ƿordum forð.
Ƿisse geringan.
Ðæt embe nigontyne niht.
Ðæs þe easter monað.
To us cymeð.
Ðæt man reliquias.
Reran onginneþ.
Haliga gehyrste.
Ðæt is healic dæg.
Ben tid bremu:.
Sƿilce inburh raðe.
Smicere on gearƿum ƿu-
dum and ƿyrtum.
Cymeþ ƿlitig scriðan.
Ðrymlice on tun.
Ðearfe bringeð.
Maius micle geond meni-
geo gehƿær.
Sƿa þi ylcan dæge æþele
geferan.
Philippus ⁊ Iacob.
Feorh agefan.
Modige mago ðegnas.
For meotudes lufan.
And þær embe tƿa niht.
Ðæt te tæhte god.
Elenan eadigre.

INTERPRETATIO.

ex quo ver ad homines profectum est, illustris Matthias, servatoris apostolus, ut traditum accepi, passus est. Deinde etiam, post quinque noctes, omnibus ubique gentium & cujus conditionis cunque hominibus bene notus est adventus Kalendarum Martii, nisi quolibet quarto anno bissextus intercaletur. Tum vero, ferox Martius, hlyda insignis, pruinis phaleratus, per terrarum orbem grandinis nimbis allatus serior, & uno die posterior init. Tum, elapsis abhinc undecim noctibus, Gregorius, in Dei exercitu apud Britannos celebris, insignis præcellebat. Præteritis novem pariter noctibus, Benedictus magnanimus & fortis Domini servus, quem domini servi eruditi, regulares homines [monachi] in scriptis celebrant, servatorem petebat. Eodem die, in calendario vel arte computandi tempora periti æquinoctium celebrant, quòd dominus deus in principio Solem & Lunam eo ipso die creavit. Porro post quatuor noctes, ex quo æquinoctium homines celebrant, pater archangelum suum misit. heros hic magnus annuntiabat Mariæ, quod paritura esset regum optimum Deum, sicut nota facta erat celebris illa prædictio & audita ab hominibus per terrarum orbem. Post septem dein calendarii noctes, ex quo [archangelum] deus mittebat, mensis Aprilis & celebre istud festum, Resurrectio domini, in solatium hominum, cum festinatione venit. Tum gaudium ubique est congruum, sicut cecinit propheta: hæc est dies, quam fecit sapientissimus dominus hominum generationibus, omnibus terræ incolis, ut in ea exultarent. Neque hoc autem festum, neque ascensionem domini in cœlum observare fas est pro numero dierum ephemerino, utpote quod semper redit secundum computum sapientum, prout senes astronomiæ [vel circuli paschalis] periti sanctos dies investigant. Nobis tamen restat imprimis exponere, verbis enarrare, & notas cantando facere martyrum memorias, nimirum quòd, noctibus ab ingressu mensis Aprilis novemdecim, sanctorum reliquiæ, (sacra illa ornamenta) levandæ sunt. dies hic est solennis & supplicationibus festum notandum. Tum etiam protinus Maius hospes multa beneficia ferens, decoratis arboribus & herbis elegans, venustus, magnificus, ad homines, qui ubique sunt, commeat. In eodem quoque die Philippus & Jacobus, nobiles socii, pro suo in deum amore animas tradiderunt.

Æþe-

Digitized by Google

Æþelust beama.
On ðam ðrowode
Ðeoden engla.
For manna lufan.
Meotud on galgan.
Be fæder leafe :-
Swylce ymb fyrst wucan.
Butan anre niht.
Ðæt te yldum bringð.
Sigel beorhte dagas.
Sumor to tune.
Wearme gewyderu.
Ðænne wangas hraðe.
Blostmum blowað.
Swylce blis astihð.
Geond middan geard.
Manigra hada
Cwicera cynna.
Cyninge lof secgað.
Mænifealdlice.
Mærne bremað.
Ælmihtigne :-
Ðæs emb ahta ⁊ nigon.
Dogera rimes.
Ðæt te drihten nam.
In oðer leoht.
Agustinus.
Bliþne on breostum.
Ðæs þe he on Brytene her.
Eaðmode him.
Eorlas funde.
To godes willan.
Swa him se gleawa bebead.
Gregorius.
Ne hyrde ic gumã * aryrn.
Ænigne ær.
Æfre bringan.
Ofer sealtne mere.
Selran lare.
Biscеop bremran.
Nu on Brytene rest.
On Cantwarum·
Cynestole neah mynstre
mærum.
Ðænne monaþ bringð.
Ymb twa ⁊ ðreo.
Tuda lange.
Ærra liða.
Us to tune.
Iunius on geard.
On ðam gim astihð.
On heofenas up.
Hyhst on geare.
Tungla torhtast.
And of tille agrynt.
To sete sigeð.
Wyle syððan leng.
Grund behealdan.
And gangan lator.
Ofer foldan wang.
Fægerust leohta.
Woruld gesceafta.
Ðænne wuldor ðegn.
Ymb ðreotyne.
Ðeodnes dyrling.
Iohannes in geardagan.
Wearð acenned.
Tyn nihtum eac.
We ða tid healdaþ.
On midne sumor.
Mycles on æþelum.
Wide is geweorððod.
Swa ꝥ wel gerist.
Haligra tid.
Geond hæleða bearn.
Petrus and Paulus.
Hwæt ða apostolas.
Ðeoden holde.
Ðrowedon on Rome.
Ofer midne sumor.
Micle gewisse.
Furðor fif nihtum.
Folc bealo ðrealic.
Mærne martyrdom.
Hæfdon mænige ær.
Wundra geworhte.
Geond wer ðeoda.
Swylce hi æfter ðam
Unrim fremedon.
Swutelra and gerynra.
Ðurh sunu meotudes.
Ealdor ðegnas.
Ðænne ædre cymð.
Emb twa niht ðæs.
Tidlice us.
Iulius monað.
On ðam Iacobus.
Ymb feower niht.
Feorh gesealde.
On twentigum.
Trum in breostum.
Frod and fæstræd.
Folca lareow.
Zebedes afera.
And þæs symle scriðð.
Ymb seofon niht ðæs.
Sumere gebrihted.
Weodmonað on tun.
Wel hwæt bringeð.
Agustus ymmen ðeodum.
Hlaf-mæssan dæg.

INTERPRETATIO.

Et abhinc duabus noctibus, Deus beatæ Helenæ revelabat nobilissimum lignum, in quo, pro amore in homines suo Rex angelorum, patre permittente, creator in cruce passus est. Deinde etiam post spatium septimanæ, una dempta nocte, æstas ad homines fert tempestates calidas & gemmei nitoris dies. Tunc autem campi floribus alacres germinant, & dum ovatio omne genus viventium ascendit per terrarum orbem, Laudem multiplicem domino offerunt, MAGNUM *celebrantes omnipotentem. Abhinc septemdecim noctibus numeratis, Dominus in alteram lucem sustulit placidi pectoris Augustinum, eo quod hic humiles Britannos ad Dei voluntatem flexisset sicut sapiens Gregorius ei præceperat. Nunquam accepi quenquam hominum, aut episcopum insigniorem antea unquam per salum attulisse meliorem doctrinam. Requiescit jam in Britannia apud Cantwarenses in magna ecclesia juxta thronum regium. Tum hic mensis, post quinque longos dies, habitacula nostra ineuntem ducit ad nos Junium mensem, Ærra litha dictum. In hoc autem mense, sol, astrorum fulgentissimum, altissime ascendit in cœlis, unde descendit ad abyssum, ut in eo occidat; posteaque terras longum aspiciet per telluris campos, tardior proficiscens, lucentium & creatorum omnium pulcherrimus. Tum post viginti & tres noctes ephemerinas, gloriosus apostolus Johannes, Domini dilectus, natus erat. festum istud in media æstate observamus, & longe lateque ab hominibus magnopere celebratur, prout maxime decet sanctorum festa apud homines celebrari. Præterea post quinque, ultrà mediam æstatem, noctes, magna cum celebritate Petrus & Paulus Deo fideles, illustre passi sunt Romæ martyrium, cum inter gentium populos malignos & serviles miracula operati essent principes Apostoli, sicut postea innumera alia evidentiora & manifestiora per filium dei fecerunt. Tum interjectis abhinc duabus noctibus, opportunus protinus ad nos venit Julius mensis, post cujus introitum viginti & quatuor noctibus elapsis, Zebedæi filius Jacobus, firmi pectoris vir, sapiens & constans populi doctor, vitam tradidit. Dein etiam post septem æstivas noctes, gloriæ plenus Augustus, Weodmonath dictus, primitiarum festum ad egenos homines tempestive semper ducit.*

* *Cimbricum* eitn hvor, vel einhver, *aliquis*, facit in acc. einhvern, pro quo hic, ut ego conjicio, aryrn.

Sƿa þær hærfest cymþ.
Ymb oðer sƿýlc.
Butan anre ƿanan.
Ƿlitig ƿæstmum hladen.
Ƿela byð geýped.
Fægere on foldan.
Ðænne forþ geƿat.
Ymbe þreo niht ðæs.
Ðeodne getrýƿe.
Ðurh martýrdom.
Mære diacon.
Laurentius hæfþ nu lif
ƿiþ ðan.
Mid ƿuldor fæder.
Ƿeorca to leane.
Sƿýlce þær ymb fif niht.
Fægerust mægða.
Ƿifa ƿuldor.
Sohte ƿeroda god.
For suna sibbe.
Sigefæstne ham.
Neorxna ƿange.
Hæfde nergend ða.
Fægere fostorlean.
Fæmnan forgolden.
Ece to ealdre.
Ðænne ealling byð.
Ymb týn niht ðæs.
Tiid geƿeorðad.
Barðolomeus.
In Brýtene her.
Ƿýrð ƿel ðungen.
Sƿýlce eac ƿide byð.
Eorlum geýpped.
Æþelinges deað.
Ymb feoƿer niht.
Se ðe fægere iu.
Mid ƿætere oferƿearp.
Ƿuldres cýne bearn.
Ƿiga ƿeorðlice.
Be him ƿealdend cƿæð.
Ðæt nan mærran man.
Geond middan geard.
Betƿux ƿife ⁊ ƿere.
Ƿurde acenned.
Ond þær ýmbe þreo niht.
Geond ðeoda feala.
Ðæt te halig monð.
Hæleðum geþinged.
Fereð to folce.
Sƿa hit fore gleaƿe.
Ealde uð-ƿitan.
Ærror fundan.
Septembres fær.
And þý seofoþan dæg.
Ðæt acenned ƿearð.
Cƿena selost.
Drihtnes modor.
Ðænne dagena ƿorn.
Ymbe ðreotýne.
Ðegn un-for-cuð.
Godsƿelles gleaƿe.
Gast on sende.
Matheus his.
To metod sceafte.
In ecne gefean.
Ðænne ealling cymð.
Ymb ðreo niht ðæs.
Ðeodum ƿide.
Emnihtes dæg.
Ylda bearnum.
Hƿæt ƿe ƿeorðiað.
Ƿide geond eorðan.
Heah engles tiid.
On hærfeste.
Michaeles.
Sƿa ꝥ manigo ƿat.
Fif nihtum ufor.
Ðær ðe folcum byð.
Eorlum geýped.
Emnihtes dæg.
And þær embe tƿa niht.
Ðæt se teoða monð.
On folc fereð.
Frode geþeahte.
October on tun.
Us to genihte.
Ƿinterfýlleð.
Sƿa hine ƿide cigð.
Igbuende engle ⁊ Seaxe.
Ƿeras mid ƿifum.
Sƿýlce ƿigena tiid.
Ymb tƿentig þæs.
Tƿegra healdað.
And fif nihtum.
Samod ætgædere.
On anne dæg.
Ƿe ða æþelingas.
Fýrn gefrunan.
Ðæt hý fore-mære·
Simon ⁊ Iudas.
Sýmble ƿæron.
Drihtne dýre.
Forþon hi dom hlutan.
Eadigne up ƿæg.
And þær ofstum bringþ.
Embe feoƿer niht.
Folce genihtsum.
Blotmonað on tun.
Beornum to ƿiste.
Nouembris.
Niða bearnum.
Eaddignesse
Sƿa nan oþer na deð.
Monað maran.
Miltse drihtnes.
And ðý ýlcan dæge.

INTERPRETATIO.

Tum post alias (septem) tales, Autumnus formosus, fructibus onustus absque omni defectu venit, pulchris ejus opibus in tellure manifestatis. Tum, tribus abhinc noctibus præteritis, illustris diaconus Laurentius, domino fidelis, obiit Martyr, vitâ nunc apud patrem gloriæ fruens, operum suorum mercede. Dein etiam interjectis quinque noctibus, pulcerrima virginum, fæminarum gloria, propter filii consanguinitatem, deum exercituum & victoriæ [gloriæ] locum paradisum petebat, servatore virgini formosæ educationis præmium in vita æterna rependente. Tum prorsus decem noctibus elapsis dignum & bene frequentatum Bartholomæi festum hic in Britannia celebratur. Porro etiam post quatuor noctes, hominibus longe lateque notum est illustris hominis martyrium, qui pura olim cum aqua regem gloriæ perfundebat. vir dignissimus erat, de quo dominus dicit, quod ex consortio viri & fæminæ nemo major natus erat. Dein tribus abhinc noctibus, Septembris ferus, halig monath dictus, apud homines celebris, ad populum proficiscitur, quemadmodum præscii veteres astronomi instituerunt. Et dein septimo die, mulierum optima, Jesu mater nata erat. Tum post numerum tredecim dierum, bonus apostolus & evangelista Matthæus animam ad Deum misit, in æternum gaudium. Tum prorsus tribus noctibus elapsis dies æquinoctialis ad homines ubique gentium proficiscitur. Porro quinque noctibus ultra tempus, quo æquinoctialis dies plebi & patriciis [omne genus hominibus] notificatus est, festum Archangeli Michaelis in autumno celebramus. Et post duas abhinc noctes, decimus mensis October, consilio prudens, Winter filleth, sicut Angli & Saxones insulares, viri cum fæminis, eum late vocant, ad populum veniens ubertatem nobis affert. Dein etiam post viginti & quinque noctes, duorum Apostolorum festa simul celebrant in uno die, Etenim de viris inclytis, Simone & Juda, ab antiquo accepimus, quod strenui domino semper charique erant. quamobrem finem sortiti sunt beatum sursum evecti. Tum abhinc quatuor noctibus elapsis, November uberrimus, blotmonath dictus, hominibus ad epulas copiam omnibus adeo, dei clementia, adfert, ut nullus alius mensis majorem. Et eodem die [nempe Kalendis novembris]

Eal-

Ealra ƿe healdað.
Sancta symbel.
Þara ðe syð oððe ær.
Ƿorhtan in ƿorulde.
Ƿillan drihtnes.
Siððan ƿintres dæʒ.
Ƿide ʒanʒeð.
On syx nihtum.
Siʒel beorhtne ʒenimð.
Hærfest mid herʒe.
Hrimes and snaƿes.
Forste ʒefeterad.
Be frean hæse.
Þæt us ƿunian ne mot.
Ƿanʒas ʒrene.
Foldan frætƿe.
Þæs ymb feoƿer niht.
Þæt te Martinus.
Mære ʒeleorde.
Ƿer ƿommaleas.
Ƿealdend sohte.
Up enʒla ƿeard,
Þænne emb eahta niht.
And feoƿerum.
Þæt te ƿanʒode.
Besencum on sæ ʒrund.
Siʒefæstne ƿer.
On brime haran.
Þe iu beorna fela.
Clementes oft.
Clypiað to ðearfe.
And þæs embe seofon niht.
Siʒe drihtne los.
Æþele Andreas.
Up on roderum.
His ʒast aʒeaf.
On ʒodes ƿære.
Fus on forðƿeʒ.
Þæne folcum brinʒð.
Morʒen to mannum.
Monað to tune.
Decembris.
Drihta bearnum.
Ærra iula.
Sƿylce ymb eahta and tƿelf.
Niht ʒerimes.
Þæt te ƿerʒend sylf.
Drihthydiʒum.
Thomase forʒeaf.
Ƿið earfeðum.
Ece ƿice.
Bealdum beorn ƿiʒan.
Bletsunʒa his.
Þænne emb feoƿer niht.
Þæt te fæder enʒla.
His sunu sende.
On ðas sidam ʒesceaft.
Folcum to frofre.
Nu ʒe findan maʒon.
Haliʒra tid.
Þa man healdan sceal.
Sƿa bebuʒeð ʒebod ʒeond
brytten ƿicu.
Sexna kyninʒes.
On ðas sylfan tid.

† Cyninʒ sceal rice healdā

Ceastra beoð feorran
ʒesyne.
Orðanc enta ʒeƿeorc.
Þa ðe on ðisse eorðan
syndon. [ƿeorc.
Ƿrætlic ƿeall stana ʒe-
ƿind byþ on lyfte sƿif-
tust.
Þunar byð þraʒum hlu-
dast.
Þrymmas syndan Cristes
myccle.
Ƿyrd byð sƿiðost.
Ƿinter bið cealdost.
Lencten hrimiʒost.
He byð lenʒest ceald.
Sumor sun ƿliteʒost.
Sƿeʒel byð hatost.
Hærfest hreð eadeʒost.
Hæleðum brinʒeð.
Ʒeres ƿæstmas.
Þa þe him ʒod sendeð.
Soð bið sƿicolost.
Sinc bið deorost.
Ʒold ʒumena ʒehƿam.
And ʒomol snoterost.
Fyrnʒearum frod.
Se ðe ær feala ʒebideð.
Ƿea biþ ƿundrum clibbor,
Ƿolcnu scriþað.
Ʒeonʒe æþelinʒ.
Sceolan ʒode ʒesiðas.
Byldan to beadoƿe
And to beah ʒife.

INTERPRETATIO.

*omnium sanctorum, qui in omni tempore Dei voluntatem fecerunt, festum observamus. Dein post sex noctes hyems late ubique grassans, gemmeum autumnum, gelu rigida, cum exercitu pruinæ & nivis, deo præcipiente, expellit, adeo ut in virentibus campis, telluris tapetibus, non possimus manere. Dehinc post quatuor noctes, vir immaculatus, illustris Martinus discedens, deum supernum angelorum dominum petebat. Deinde post duodecim noctes captum invictissimum virum Clementem, quem utique invocant homines, in agrorum beneficium, in fundo maris, in fluctibus spuma canescentibus submerserunt. Abhinc etiam septem noctibus elapsis, nobilis Andreas, promptus ad moriendum in dei causa animam in cœlos transituram reddidit domino, in gloriæ domini honorem. Tum crastina dies ad homines introducit mensem Decembrem ærra jula dictum. Deinde post viginti noctes ephemerinas, [vel viginti noctibus numeratis,] servator ipse rex æternus, difficilis fidei Thomæ audaci illi Apostolo, ægre benedictionem suam dedit. Tum post quatuor noctes, Angelorum pater filium suum in hunc spatiosum mundum hominibus solatio misit. Nunc autem invenire possumus sanctorum festa, quæ observanda sunt in propriis temporibus, quemadmodum obligat potestas per Saxonum Regis Britannicum imperium. † Gubernabit rex regnum. Urbes ingeniosa principum opera, qui in hâc terra vitam degunt, mœnibus è cæsis lapidibus constructis, è longinquo spectabuntur. ventus in aere omnium est ocyssimum. tonitrus fragor est maxime sonorus. Ingens est majestas Christi. fatum est fortissimum. hyems frigidissima. vernum tempus frigidum permanens maxime pruinosum est. Æstivus sol est formosissimus. æther est calidissimus. tempestivus autumnus anni fructus ad homines ferens, quos ad eos deus mittit, beatissimus est. verus facillime decipitur. thesaurus *regibus est charissimus, & senex anteactis annis grandævus, qui pridem multa est expertus, sapientissimus est. Mœror est gravissima sarcina. Nubes ultro citroque commeabunt. Boni comites juvenem principem ad bellum & munificentiam instigabunt.*

† Calendario jam finito subjungitur hoc carmen quasi *dithyrambicum*, cujus primus versus in majusculis miniatis exaratus nitet. In eo autem mores hominum, affectus animantium & inanimatorum naturæ; res itidem alius generis, civiles, ethicæ, theologicæ describuntur in gnomis & sententiis asyndetis, quarum elegantia, splendor & proprietas *Latine* exhiberi non possunt. *Forsan *avaris*, vel *thesaurariis*, scilicet qui *nummos condere* cupiunt.

Ellen sceal on eorle.
Ecg scel ƿið helme.
Hilde gebidan.
Hafuc sceal on glofe.
Ƿilde geƿunian.
Ƿulf sceal on bearoƿe.
Earn an haga.
Eofor sceal an holte.
Toþ mægenes trum.
Til sceal on eðle.
Domes ƿyrcean.
Daroð sceal on handa.
Gar golde fah.
Gim sceal on hringe.
Standan steap ⁊ geap.
Stream sceal on yðum.
Mecgan mere flode.
Mæst sceal on ceole.
Segel gyrd seomian.
Sƿeord sceal on bearme.
Drihtlic isern.
Draca sceal on hlæƿe.
Frod frætƿum ƿlanc fisc
sceal on ƿætere.
Cynren cennen.
Cyning sceal on healle.
Beagas dælan.
Bera sceal on hæðe.
Eald ⁊ egesfull.
Ea of dune sceal.
Flod græg feran.
Fyrd sceal æt somne.
Tirfæstra getrum.
Treoƿ sceal on eorle.
Ƿisdom on ƿere.
Ƿudu sceal on foldan.
Blædum bloƿan.
Beorh sceal on eorðan.
Grene standan.
God sceal on heofenum.
Dæda demend.
Duru sceal on healle.
Rum recedes muð.
Rand sceal on scylde.
Fæst fingra gebeorh.
Fugel uppe sceal.
Lacan on lyfte.
Leax sceal on ƿæle.
Mid sceote scriðan.
Scur sceal on heofenum.
Ƿinde geblanden.
In ðas ƿoruld cuman.
Ðeof sceal gangan.
In ðystrum ƿederum.
Ðyrs sceal on fenne ge-
ƿunian.
Ana innan lande.
Ides sceal dyrne cræfte.
Femne hire freond ge-
seccan.
Gif heo nelle.
On folce geþeon.
Ðæt hi man beagum ge-
bycge.
Brim sceal sealt ƿeallan.
Lyft helm ⁊ lagu flod.
Ymb ealra land gehƿylc.
Floƿan firgen streamas.
Feoh sceal on eorðan.
Tydran ⁊ tyman.
Tungol sceal on heofenū.
Beorhte scinan.
Sƿa him bebead meotud.
God sceal ƿyð yfele.
Geogoð sceal ƿið ylde.
Lif sceal ƿið deaðe.
Leoht sceal ƿiþ þystrum.
Fyrd ƿið fyrde.
Feond ƿið oðrum.
Lað ƿið laþe.
Ymb land sacan.
Synne stælan.
A sceal snotor hycgean.
Ymb þysse ƿorulde geƿinn.
Ƿearh hangian.
Fægere ongildan.
Ðæt he ær facen dyde.
Manna cynne.
Meotod ana ƿat.
Hƿyder seo saƿul sceal.
Syððan hƿeorfan.
And ealle ða gastas.
Ðe for gode hƿeorfaþ.
Æfter deað dæge.
Domes bidað.
On fæder fæðme.
Is seo forð gesceaft.
Digol and dyrne.
Drihten ana ƿat.
Nergende fæder.
Næni eft cymeð.
Hider under hrofas.
Ðe ꝥ her for soð.
Mannum secge.
Hƿylc sy meotodes ge-
sceaft.
Sige folca geseta.
Ðær he sylfa ƿunað:.

INTERPRETATIO.

Virtus in duce, & gladius cum galea, bellum tolerabunt. Accipiter in clivo, lupus in nemore, aquila in campo, & aper dentium robore valens in sylva feri manebunt, vel habitabunt. Bonus civis justitiam faciet. gladius & hasta auro adornata in manu, & gemmæ in annulo circumcirca obsitæ esse debent. fluvius exundans faciet diluvium. Malus in navigio antennas sustinebit. Gladius domini, [vel liberi ferrum] in ventre recondetur. Vafer draco variegata pelle superbus in locis umbrosis, & piscis in aqua fœtum pariet. Rex in palatio dona distribuet. In incultis vetus, & terribilis ursus manebit. Aqua de montibus irruens inundationem luteam faciet. conscribentur fortissimorum exercitus & cohortes. fides in principe & in homine sapientia esse debet. Sylvæ in terris fœcundæ florebunt. Montes terræ virides permanebunt. Deus factorum judex in cœlis, ostium, cœnaculi spatiosi os, & firmum digitorum tutamen, umbo, in clypeo erit. Volucres supra in aere ludent, salmo & raia in gurgitibus hinc illinc vagabuntur. Nimbi vento mixti in aere, in terram irruent. Fur in tenebris exibit. Latro solivagus, terræ indigena, in paludosis manebit. Virgo secrete astu sibi amasium adipiscetur, si non vult publice ita facere, ut à viris pretio redimatur. Mare sale æstuabit. Aerei imbres, diluvia & transgressi fluvii inundabunt omnes terras. Pecus in terris procreabit & pariet. Luna in cœlis, sicut ei jussit deus, clara lucebit. Bonum adversus malum, juventus adversus senectam, vita contra mortem, lux contra tenebras, exercitus adversus exercitum, inimicus contra inimicum, qui odit contra quem odio habuerit, contendent ubique & semper se obfirmabunt. In mundanis rebus prudens semper conari debet, ut exlex suspendatur, & ut ei bene rependantur injuriæ, quas humano generi prius fecerat. Deus solus novit quo anima, & omnes spiritus, qui pro deo discedunt, abeunt post mortem, in sinu patris diem judicii expectantes. Is status valde est occultus & secretus: solus dominus, redemtionis auctor novit eum, siquidem nemo huc invecta reversus est, qui hic hominibus pro certo dicere potest, qualis dei sit conditio, vel gloriosum habitaculum, in quo ille ipse manet.

NOTÆ

Digitized by Google

NOTÆ IN CALENDARIUM.

Vers. 3. On miðne ƿinꞇeꞃ, *media in hyeme*] Scilicet octavo calendas *Januarias*, vel *Decembris* die XXV. qui duplici nomine celebris apud arctoas gentes fuit, quum quòd principem noctem illam, quam **mædrenecht**, vel **modrenecht**, i. e. *parentem* aliarum *noctium* omnium vocabant, à qua annum suum inchoabant, sequeretur; tum quòd ad fidem conversæ natalem domini multa cum celebritate in eo cum ecclesia observabant. Inde *natale Domini* apud *Anglo-Saxones* vocatum erat miðƿynꞇꞃeꞅ mæꞅꞅe-dæᵹ. ut *festum S. Joannis* baptistæ vocatum erat miðꞅumeꞃeꞅ-mæꞅꞅe-dæᵹ. *Festum nativitatis domini* vocatur etiam in monumentis *Saxonicis* Geol, Geola, & in *Dano-Saxonicis* Iol, Iul, & etiamnum apud boreales *Anglos* & *Scotos*, **Yule**, ut in Liturgiæ ecclesiæ *Scoticanæ* rubricâ, quæ psalmos quatuor magnis festis legendos designat, scriptum rubris literis cernitur, **Youle or Christmas day.**

V. 6. On ðy eahꞇeoðan dæᵹ, *octavo (à natale) die*] Vel *octavo Juliorum die*, quasi post eahꞇeoðan, scriptum esset ᵹeoldeᵹ, ut in menologio biblioth. *Cott. Julius*, A, 10. on ðone eahꞇeðan ᵹeohheldæᵹ bið þaꞅ monðeꞅ ꝼꞃuma. ðe mon nemneð Ianuaꞃiuꞅ. ꝥ iꞅ on uꞃe ᵹeðeode ꞅe æꝼꞇeꞃ ᵹeola. ðiꞅ iꞅ æꞃeꞅꞇa ᵹeaꞃeꞅ monað ᵹe mið ꞃompaꞃum ᵹe mið uꞅ:·

V. 13. Kalenduꞅ ᵹeþincᵹed, *celebratæ calendæ*] sive *multa celebritate observatæ*. de quibus in 1. lib. *Fastorum* poëta. *Prospera lux oritur linguisque animisque favete*, & *Salve festa dies meliorque revertere semper*. Observatus erat hic dies apud veteres *Christianos*, non ut *festum circumcisionis domini*, de quo hic nulla mentio, sed in comessationibus, cantilenis, saltationibus, ludis, strenis invicem datis, & istiusmodi boni anni auguriis, quæ ex fidelium cœtu tollenda omnia boni episcopi & presbyteri semper contendebant, utpote ad ingens religionis detrimentum, & populi magis damnationem, quam salutem tendentia.

V. 17. Folc mycel, *magnus populus*] hoc est, ut ego puto, *Romanus*, mycel ab auctore dictus.

V. 18. Ianuaꞃiuꞅ ᵹeꞃim, *calendarii Januarium*] Sic enim ᵹeꞃim, ut **rijm** apud *Cimbros* veteres, *calendarium, fastos, ephemerida* denotat. **Rijm**, inquit *Gudm. Andreas* in lexico suo *Islandico*, N. gen. *calendarium, fasti*. Hinc, ut *Ol. Wormius*, Fast. *Dan.* lib. 1. cap. 2. scribit, veteres *Dani* lignea illa instrumenta, quibus fastos suos incidebant, **rimstocke** vulgo vocarunt. **rim** enim (inquit) quamvis nostro seculo *versus* seu *carmina* notet, *Danis* & *Islandis* plures rythmi, viz. XX, XXX, LX, nomine collectivo singulariter *Rima* dicantur; antiquitus tamen *calendarium*, cui anni decursus, mensium tenor, dierumque ordo esset commendatus, designabat. Cujus rei mihi testis est membrana perantiqua in cujus fine hæc lego:

ᛆᛐᛐ· ᚦᚢᛋᛆᚿᛐ· ᛆᚱ· ᛆᚠ· ᚦᚱᚢ·	Att dusant ar, og dry
ᚼᚢᚿᛐᚱᛆᚦ· ᛆᚱᛆ· ᛆᚠ· ᛐᛁᚢ-	Hundrat ara og tiu-
ᚼᚢ· ᛆᚱ· ᛆᚠ· ᛆᛐᛆ· ᛆᚱ· ᚢᛆᚱᚢ·	hu ar og ata ar varu
ᛚᛁᚦᛁᚿ· ᛆᚠ· ᚴᚢᛋ· ᛒᚢᚱᚦ· ᚦᛆ· ᛁᚿ·	Liden af Gus byrd da en
ᚦᛁᛐᛐᛆ· ᚱᛁᛘ· ᚢᛆᚱ· ᛋᚴᚱᛁᚠᛆᛐ·	Ditta Rim var skrivat.

Mille triceni viginti octo anni elapsi erant à nativitate Christi, cùm hi fasti literis mandarentur.

Primus autem anni mensis haud inepte *Januarius calendarii* vocatur, secundum istud *Ovidii* in 1, lib. fastorum: *primus enim Jani mensis, quia Janua prima est.*

V. 19. And ðæꞅ embe ꝼiꝼ nihꞇ, *& quinque abhinc noctibus*] Sic per totum hunc fastorum ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* libellum, embe ꝼeoꞃeꞃ ƿucan, *elapsis quatuor septimanis*. ðæꞅ embe ane nihꞇ, *dein una nocte præterita*, &c. In quibus præpositio embe non significat *circiter*, tempusvé *certo proximum* denotat, sed ut **vm** apud *Cimbros*, tempus *absolute certum*, vel totidem præcise dies, noctes, septimanas, menses, annos, quot adjectivum numerale designat. Sic in bibliis *Islandicis pernoctarunt*, *Gen.* XXIV, 54, redditur, **Þeir voru Þar vm nottina.** Sic in **Olafs Saga.** cap. 117. **Þridiu veitzlo hafdi han vm paska**, *tertiam vero paschatis tempore comessationem instituit.* Sic *Gen.* XVI, 16. **sex vm aatræt**, *octaginta sex.* Sic IV. Reg. VIII, 17, **han hafde tuo vetur vm Þritust**, *triginta duorum annorum erat.* Et vers. 26, **Ahasia hafde tuo vm tuitugt.** *Ahasias viginti duorum annorum erat*, vel *viginti duos annos natus erat Ahasias.*

V. 19. Fiꝼ nihꞇ.] Veteres arctoæ gentes annos, menses & septimanas, non per dies sed noctes computare solebant, ut ante nos observavit Versteganus, cap. 3. & *Olaus Wormius*, Fast. *Dan.* lib. 1. cap. XII. Hinc etiamnum apud *Anglos* **sennight**, i. e. *septem noctes*, & **fortnight**, i. e. *quatuordecim noctes*, *septimanam*, & *duarum septimanarum tempus* denotant.

V. 20. Fulƿihꞇ ꞇiid, *festum baptismale.*] Sive festum *epiphaniæ* domini, quæ duplex fuit: altera quæ Magis facta est per stellam, altera in die baptismi quæ & *Theophania* dicitur, quia SS. Trinitas tum apparuit, Pater in voce, Filius in carne, & Spiritus sanctus in columba. His tertiam aliqui addunt, nimirum manifestationem, qua Deum se esse declaravit Christus, mutando aquam in vinum. Hanc domini manifestationem *Bethphaniam* dicunt ritualistæ, quia facta fuit in *domo*, quum nuptiis interesset. Inde propter triplicem Christi manifestationem hac die factam, apud antiquos *dies vel festum epiphaniarum* semper legitur, verum in hisce fastis secun-

Digitized by Google

dæ tantum mentio fit, scilicet epiphaniæ in die baptismi, utpote cujus observatio omnium antiquissima, & celeberrima esset secundum ea Chrysost. hom: 161. Tom. 5. p. 979, ubi septem enumerat Christianorum festa. De duobus autem prioribus sic scribit, πρώτη καὶ ῥίζα τῶν ἑορτῶν, Χριστοῦ ἡ κατὰ σάρκα γέννησις. δευτέρα ἑορτὴ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθ' ἣν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ παραγενόμενος, ἔδειξε πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ἀφάτου αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας τὴν συγκατάβασιν, *primum atque omnium festorum præcipuum, Christi secundum carnem nativitas; secundum festum, apparitio Christi, Dei nostri, qua ad Jordanem accedens, omnibus hominibus ineffabilis misericordiæ suæ condescensionem ostendit.* De *baptismo Christi*, ἐπιφάνειαν intelligit iterum *Chrysostomus*, hom. 74. Tom. 5. p. 524. Τίνος ἕνεκεν οὐχὶ ἡμέρα καθ' ἣν ἐτέχθη, ἀλλ' ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐβαπτίσθη ἐπιφάνεια λέγεται; *quam ob causam non dies quo natus, sed quo baptizatus est* ἐπιφάνεια *dicitur*? Et mox respondet: Ἐπειδὴ οὐχ ὅτε ἐτέχθη, πᾶσιν ἐγένετο κατάδηλος, ἀλλ' ὅτε ἐβαπτίζετο. μέχρι γὰρ ταύτης ἠγνοεῖτο τῆς ἡμέρας τοῖς πολλοῖς· καὶ ὅτι ἠγνόουν αὐτὸν οἱ πολλοὶ καὶ οὐκ ᾔδεισαν ὅστις ποτὲ ἦν, ἄκουσον Ἰωάννου. c. I. 26. *Quoniam non cum fuisset natus, omnibus innotuit, sed cum fuißet baptizatus; ad illum enim diem usque multis erat incognitus; & quod eum multi non agnoverint, nec sciverint quisnam esset, audi Joannem*, &c.

V. 23. Ðæne twelfta dæg hatað. *diem duodecimum vocant.*] Dies iste etiamnum vocatur apud *Anglos* **the twelfth day**, nempe computando exclusive à die ineuntis anni, vel natale Christi; at in veteris ecclesiæ *Danicæ* fastis *Runicis*, quos nobis exhibet *Olaus Wormius* in lib. III. Fast. *Dan.* vocatur inclusive computando ᚦᚱᛁᛏᛏᛅᚿᛏᛁ ᚦᛅᚼᚱ *threttandi dahr*, i. e. *dies tertiusdecimus.* In chron. *Sax. Gibs.* An. M.LXVI. vocatur twelfta mæsse-dæga.

V. 28. Sol-monað.] i. e. *Solaris mensis.* Nam apud *Cimbros* **sol** vel **sola**, *solem* significat, ut in isto *Voluspæ*, stroph. 63. **sal ser han standa, solu fegra**, *palatium videt stare sole pulchrius*: & in stroph. 4. **sol skein sunnan a salar steina**, *sol ex meridie illuminabat lapides palatii.* Dictus autem erat *Februarius*, mensis solaris, quod sol tum conspicue versus tropicum æstivum regrediens dies longiores, clariores, & calidiores facit.

V. 33. Februarius fær, *ferus Februarius*] Fær apud *Anglo-Saxones* duplici gaudet sensu. primo enim significat, ut **far** apud *Cimbros*, & est *fortis, ferus, impetuosus*; secundo significat *vacuus, inanis, cassus* à *Cimbrorum* **far**, *paucus, parvus*; & in utroque sensu, fær haud inepte dici potest. In primo sensu dicitur fær, haud secus ac *Septembris* infra, quod ventosus, pluvius, & procellosus plerumque mensis est; in secundo etiam, qui maxime proprius est, fær appellari jure potest, quod mensis quasi vacuus, & deficiens est; utpote pauciores habens dies, quam reliqui omnes anni sive pleni, sive cavi menses, præsertim anni, qui non bissextilis est.

V. 37. Marian mæssan, *Mariæ festum*] i. e. Festum purificationis *Mariæ*, quod nos **Candelmass**, & fasti veteris ecclesiæ *Danicæ* supra citati, ᚴᚢᚿᛏᛁᛚᛘᛁᛋᛋ **kindelmess** vocant.

V. 45. *Hyems terrefacta aufugit*] i. e. Ver incipit. A nono autem Februarii, seu quinto iduum, veris initium computant fasti *Romanorum*, secundum istud *Ovidii*, fast. lib. II.

Quintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
Lucifer, & primi tempora veris erunt.

V. 71. Hlyda healic, *hlyda insignis*] *Martius* mensis vocatur apud *Anglo-Saxones* hlyd-monaþ. à verbo hlydan, *Cimbrice* **at hlioda**, *resonare, clamare, tumultuari*, quod procellosus & nimbosus mensis est.

V. 205. Erra liða, *prior litha*] *Junius* apud *Anglo-Saxones* vocatus est ærra liða vel liða, & *Julius* æftera liða, *secundus litha*, vel *lida.* Sic dicti autem sunt duo illi menses, vel à *Saxonico* lið, *mitis, blandus*, unde liðan, *fovere, lenire*; vel à liðan, *transfretare, navigare*; nempe quod in istis duobus mensibus blanda & mitis sit aeris serenitas, & navigari soleant æquora. he ofer sæ lað in Gallia rice, *navigavit in Galliam. Bed.* E. hist. III, 19.

V. 222. Ðeodnes dyrling, *domini dilectus*] Poëta Johannem apostolum cum Johanne baptista hic confundere videtur.

V. 265. Weod-monað] Ita Augustus ab *Anglo-Saxonibus* vocatus erat. apud antiquos autem *Anglos* weiden-monað, *weiden monath*, quod, ut *Beda* scribit de temporum ratione, cap. 13, Zizania, vel malæ herbæ maxime in hoc mense abundarent.

V. 268. Hlaf-mæssan dæg, *primitiarum festum*,] In *Anglorum* fastis ante reformatam religionem **Lammas day**.

V. 484. Fægerust mægþa. wifa wuldor, *pulcherrima virginum, fæminarum gloria.*] Supra autem beata virgo à poeta tantum vocatur Cyninges modor, *domini mater*, & infra cwena selost, *fæminarum optima.* De *Maria* enim virgine tam sobrie sentire & loqui solebat Ecclesia *Anglo-Saxonica*, ut ne poetæ quidem, supra quod opportebat, de ea scriberent. Sic etiam poeta ille, quisquis fuit, qui servatoris res gestas in harm. Evang. *Cott.* tradebat, nihil non de virgine, matre domini, sanum & modestum scripsit, imò quum in ejus laudes furore quasi poetico efferri videretur. Sæpissime eam vocat simpliciter *virginem, fæminam, mulierem, Mariam*: ut, thuo sprac im thiu magat angegin, *tum respondebat virgo.* thuo habda eft is uuord garo Engil thes aluualden thero idesi tegegnes, *tum omnipotentis angelus mulieri respondebat.* thiu thiorna all forstuod uuises mannes uuord, *virgo bene capiebat omne sapientis verbum.* Maria all bihelđ, *Maria recondebat omnia.* &c. Altius assurgens eam vocat *virginem monialem; fæminam castam; sanctam virginem; mulierem bonam; bonam virginem; beatam virginem; Dei virginem; omni-*

omnipotentis matrem; *mulierum, hominum, virginum pulcherrimam*: ut, munelica Magat thar Maria uuass mid iro sume salig thiorna mahtiges moder, *ibi Maria, monialis virgo, beata virgo, mater omnipotentis erat cum suo filio.* endi ina that uuib bihild thiu thiorna githiudo, *& eum fœmina benedicta illa virgo aspexit.* Idese sconiost ellero uuiuo uulitigost, *fœminarum pulcherrima, formosissima omnium mulierum.* Ni uuis thu quat hie manum uureth theornum thinero siu is githungan uuib, *noli, inquit ille, irasci virgini tuæ, ea est enim casta mulier.* theru helagun thiernum Marium thero guodun, *sanctæ illius, & bonæ virginis Mariæ.* biuuand ina mid uuadi uuibo sconiosta fagoron fratohon, *fœminarum pulcherrima cum vestimento, cum ornamentis speciosis eum involvebat.* Fagar heleg thiorno thiu magat, *virgo pulchra adolescens.* mid thero godes thiornun, *cum Dei virgine.* Idis thero guodun, *bonæ mulieris.* thuo ni uuas lang te thiu that it san antfunda firio sconiosta cristes muoder, *tum non longum tempus præterisset, antequam id invenit mater Christi hominum pulcherrima.* Maxime autem furens duntaxat, *immaculatam mulierem*, & *sanctam conjugem regis cælestis* vocat: ut, gruotta hie thuo Iohannes ant hiet that hie iru fulgengi uuell minniodi sia so milda so man is muoder scal idis unuuemma, *tum blandus eam compellabat Johannes, promittens, se immaculatam mulierem tam perfecte amaturum, quam quis matrem suam amare debet.* Liuuitun im thuo eft an Galileo land Ioseph endi Maria helag hiuuiski heban cyninges, *tum in Galilæam terram reversi sunt Josephus & cælestis Regis conjux Maria.* Hæc paulo sublimius, quam par erat, poeta supra se raptus; quæ tamen sano & sobrio sensu capi possunt; quem prorsus respuunt, non solum *Anselmi*, *Bernardi* & aliorum scriptorum *Romanæ* ecclesiæ, sed ipsius etiam ecclesiæ *Romanæ* sacrorum officiorum de beata virgine blasphema, quæ in libro *Anglice* scripto, cui titulus, *speculum beatæ virginis*, congesta hic piget recitare.

V. 315. Halig monð] Id est *mensis Sacrorum.*

V. 255. Pinter fylleð] *October* sic ab antiquis *Anglis* dictus erat, quod in hoc mense hyemalia tempora incipiebant. *Mensem quo hyemalia tempora incipiebant*, (inquit *Beda*) *Winterfylleth appellabant, composito novo nomine ab hyeme & plenilunio, quia viz. à plenilunio ejusdem mensis hyems sortiretur initium.*

V. 362. And fif nihtum] Ita MS. sed videtur deesse vox ðreo. Nam festum SS. *Simonis* & *Judæ* in omnibus antiquis martyrologiis designatur v. cal. Novemb. vel die XXVIII. *Octobris.* legendum ergo putamus ðreo ⁊ fif nihtum.

V. 376. Blotmonað] *November* vocatus est blotmonað, à *Gothico* **БΛΟΤΛΝ**, *Cimbrice* **ΛΙ ΒΙΛΙΛ**, at blota, *Saxonice* blotan, *immolare hostias, sanguine litare*; omnia autem à **БΛΟΦ**, **ΒΙΛΙ**, blod, *sanguis. Blothmonath mensis immolationum*, (inquit *Beda* de temporum ratione, cap. XIII.) *quod in eo pecora, quæ occisuri erant, diis suis voverent.*

V. 428. Æfra Iula, *prior Jula.*] Nam *Januarius* dictus erat æfterra Iula, *secundus Jula*, ut poeta *Dano-Saxonice* scribens vocem exaravit. à *Cimbrico* iol vel iul. de quo *Gudmundus Andreæ* in voce. Unde igitur iol originationem sumpserit in tanta vetustatis caligine non licet esse lynceum. *Anglo-Saxonice* autem scribitur geola, & dicuntur menses ærra geola & æfterra geola; eosque sic dictos putat *Somnerus*, quòd alter præcedit & alter subsequitur *natale domini*, quod geol apud *Anglo-Saxones* appellatum est. Recte sane. quia Christianis placuit *natali domini* nostri antiquum sacrorum & festivitatis gentilium nomen IOL vel GEOL, tribuere; ut antiquum nomen easter I eortre I eostur, ad *paschale* festum denotandum transtulerunt. verum ut *Aprilis* vocatus est Eosturmonað, ut testatur * *Beda*, à dea Eostre, cujus festum celebrabant veteres arctoæ gentes, antequam nomen gentilis festivitatis ad significandam *Christianam* transferretur; sic ab *Jolensibus* sacris & festivitatibus *December* primus, & *Januarius* secundus geola vel iula dictus est, apud eas gentes, antequam ad fidem conversæ nomen geol, geola, giul, iol, iola ad designandum festum *nativitatis* transtulerunt. Verum ob quam rationem arctoarum gentium *Saturnalia*, vel mediæ hyemis solennitates id nominis sortitæ sunt non convenit inter doctos. Alii, quorum sententiam explodit Loccenius lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sweo-Goth.* putant *Julias* has festivitates in honorem *Julii Cæsaris* primitus institutas fuisse. *Georgius Buchananus* putat *Britannos Saturnalia Romanorum*, *Julia* vocasse, *Cæsaris* nomine pro *Saturno* substituto. Alii vocem Iul petitam volunt à *Græco* ἴουλος, quod *hymnum* significat quem lanificæ Mercurio cantare solebant, ut ex isto versu liquet:

Δινδιλίδας πύχουσα καλὰς ᾔειδεν ἰούλους.
Farque parans salsum scitos cantabat iulos.

Didymus ait hymnum in laudem *Cereris* fuisse, quod ex *Semo Delio* annotat etiam *Athenæus*, lib. 14. & indicat *Theodoretus* libro de materia & mundo, sic inquiens: *Ne cantemus Julum cereri, nec Baccho Dithyrambum.* Quod sane optime sensui nostro, & ludis istis *Jolensibus* nostratium competit, qui aut celebrantur post completa jam *cerere* horrea, aut quod novus jam annus

---

* Vide venerabilis *Bedæ* librum, quem de temporum ratione scripsit, cap. 13. Eosturmonað, *qui nunc paschalis mensis interpretatur, quondam à dea illarum, quæ Eostre vocabatur, & cui in illo festa celebrabant, nomen habuit: à cujus nomine nunc paschale tempus cognominant, consueto antiquæ observationis vocabulo gaudia novæ solennitatis vocantes.*

Ggg 2 ac

ac verum tempus instet, *Cereri* denuo faciendum operandumque. Sed inquies, unde vox exotica & *Græca* & adeo exoleta boreæ populo esse nota aut familiaris poterit? Respondeo, alia & magis remota à *Græcis* tracta, quæ *Dani*, hodieque usurpamus. Quid? nonne *fød* nostras, i. e. *natus*, à *Græco* φύω *nascor*, est? Nonne *kerling*, *vetula*, à χέρας? *Sinnep*, *sanapi*, à Σινήπη? Et quo nihil utimur frequentius, *Smor*, *butyrum* à μύρον, & adjecto σ, σμύρον, *unguentum*? sicut *Attici* pro μικρὸν dicunt σμικρὸν. Hanc *Pontani* sententiam ex *Stephani Stephanii* literis ad se missis citat *Olaus Wormius*, in lib. I. fast. *Dan.* cap. VII. Improbatur vero à doctissimo *Olao Wormio* in notis suis ad cap. IV Hervarar Saga in verba iola apton, hisce verbis; *Rectissime hæc à Pontano asseruntur, nisi quod vox* iul *Latioris aliquanto sit significationis, quam ut solum Cereris hymnum notet.* Revera enim in honorem & laudem *Cereris*, quæ nostris Frigga vel Freia, iol celebratum, ut auctor noster cap. 14, & Olafs Saga, cap. 107 ostendit; at non solo cantu ac hymno, sed ludis etiam, compotationibus & omnibus festivi gaudii signis, ac bonis ominibus. Inde iola *genio indulgere*, iæla & iala, *confabulari*.

Porro ad hæc *Verelii* adjici potest ad refellendam *Pontani* sententiam, iul istud *Cimbricum*, apud *Antiquos Anglos*, ante *Bedæ* tempora scriptum fuisse Giuli, & *Anglo-Saxonice* ʒeol, ʒeola, ʒehol, ʒehul, ʒeohol, quæ parum, aut nihil affinitatis cum *Græco* Ἴουλος habent. E contra *Cimbricum* iul vel iol deducendum videtur ab *Anglo-Saxonico* ʒeol, ʒehul; ʒe in i converso, ut in isur, *Saxonice* ʒesur, *peracerbus*; igrænn, *Sax.* ʒeʒrene, *valde viridis*; & sic in dialecto *Dano-Saxonica* præfixum ʒe in i liquescit: ut in iula vel iul, à ʒehul vel ʒeul vel ʒeol, emphaticè ʒeula, ʒeola. Quamobrem ad rite investigandam originem *Cimbrici* iul vel iula, indaganda prius est *Anglo-Saxonici* ʒeol vel ʒeul origo, de quo mox tractatum ibimus.

Gudmundus Andreæ, in *Angl-Saxonicis* etiam hospes, qui omnia sua ab *Hebræo* fonte derivare affectat, iol neut. gen. plur. dupliciter considerat, vel ut in recentiori sensu idem significat, ac iola dagr, iola hatid, nempe festum natalitiorum Christi, vel ut significat *solemnia hyemalia* longe ante Christum natum, apud *gentiles*, imo apud giganteum genus, quod à *Canaanitis* transfugis oriundum tradunt, celebrata. In priori sensu dicit vocem ad *Iol*, vel *Hebræum* יול *parvulus, puerulus*, non inepte referendum esse, scilicet, cum *nova progenies cælo demittitur alto.* In secundo autem sensu de voce sic scribit: *Quid ergo restat, nisi hos (nempe gigantes à Canaanæis oriundos) à jubilo Hebræorum sibi sumsisse exemplum & etymon rei.* festum enim Jubilæum à יובל i. e. *productio*, & *intensio clangoris buccinarum*, quæ sunt cornua arietina, dictum est. Sed hæc tam perperam, ut refutatione non indigeant.

Olaus Wormius Fast. *Dan.* lib. I. cap. XIV. non minus perperam iul à *Danico* huile, *quies*, deducendum censet. Menses giuli (inquit) à conversione solis in auctum diei, quia unus eorum præcedit, alius subsequitur, nomina accipiunt. Hæc, ut verba *Bedæ*, integra citat. deinde conjecturas suas apponit in verbis, quæ sequuntur. *A solstitio hyberno, ni fallor, quod tum sol quasi quiescere videatur antequam ad æquatorem propius accedat,* Huile *etiamnum apud nos quietem denotat*; at huile *quiescere, facilis autem mutatio* h *in* g; *cum in ordine alphabetico vicinæ existant, ac creberrime talium permutationem typothetæ festinans committat manus etiam in aliis. Quod si cum Scaligero* Giuli *legas, non incommode à festo, quod tum temporis à nostratibus celebrabatur, ac etiamnum iuel vocatur, derivabis.* Hic doctissimus vir, linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignarus in qua *Danicum* iul, olim iol dictum, scribitur ʒeol, *&c.* ut supra ostenditur, pro giuli, contra omnem analogiam, huile legendum vult. Præterea duos istos menses, nimirum Decembrem & Januarium, à veteribus *Anglis* dictos *giuli* scribit *Beda*, non à visa solis in solstitio brumali *quiete*, sed ab ejus *conversione* in auctum diei; ad *Anglo-Sax.* hweol, hwel, vel ʒe-hweol, ʒehwel; *Islandice* hiol, & huel, *rota*; manifeste alludens. Quamobrem frustra sunt omnia, quæ de facili permutatione h & g, & typothetæ errore scribit vir magnus. Nec minus displicet, quod ait nempe Giuli, τῶ Giul *plurale*, si ita legendum cum *Scaligero* est, à *Cimbrico* iul derivandum esse. cum supra ostendi ex aliorum exemplorum analogia iul à giul potius petendum esse.

Quare jam ad inquirendum procedamus unde Giul *Anglorum* veterum, qui cum *Jutis* & *Saxonibus* in *Angliam* venerunt, & *Saxonum* ʒeol, emphatice ʒeola, deducenda sunt. *Beda*, ut supra ejus verba testantur, à hweol, hwel, cum syllabico augmento ʒehweol, ʒehwel, *Cimbrice* hiol & huel, Giul & Geol derivanda putat. Ejusdem opinionis videtur esse auctor menologii, quod extat soluta oratione *Anglo-Saxonice* scriptum in bibl. *Cott.* Tiberius, B. I. verba ejus sunt: on ðam twelftan monðe byð an ⁊ XXX daʒa. se monað is nemned on Leden Decembris. ⁊ on ure ʒeðeode se ærra ʒeola, forðan ða monðas tweʒen syndon nemde anum naman. oðer se ærra ʒeola. oðer se æftera. forþan ðe hyra oðer ganʒeð beforan ðæra sunnan. ærþon þe heo cyrre hiʒ to ðæs dæʒes lenʒe. oðer æfter. *In duodecimo mense sunt dies* XXXI. *Mensis hic vocatur Latine December, nostra vero lingua prior Geola, quoniam duo sunt menses qui uno nomine gaudent, alter Geola prior, alter posterior est.* Horum enim alter præcedit solem, priusquam convertat se ad longitudinem diei, alter subsequitur. Hanc *Bedæ* sententiam de nomine Giul, à hwel vel ʒehwel, hweol vel ʒehweol, confirmat, quod *Saxonice* scribitur cum h, ʒehul, & ʒehol, ut in legg. *Aluredi* R. cap. 39. duodecim à festo Natalis domini dies vocantur XII daʒas on ʒehol. Eam etiam istud corroborat, quod observat *Loccenius*, lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sueo-got.* nempe in scipione *Runico-Norvagico* ad nativitatis Christi festum *Rotam* esse ad-

Digitized by Google

adpictam. Ultro id largitur *Verelius* in notis ad cap. IV Hervarar Saga, cui *Bedæ* sententia non satisfacit. Non negat *Scandianos* Solstitium utrumque *rota* designasse, uti in Calendario quopiam (inquit) ad Solstitium æstivum *rotam* incisam vidi; sed juxta nego eos propterea vocabulum Iul, quo antiquitus usi, quoque jam eodem significatu utimur, à conversione solis circa æquinoctium deduxisse. Alia conversio circa æstivum Solstitium iul dici debuisset.

Verelius igitur vocis originem & significationem aliunde petendam censens, multis testimoniis contendit iul & iol antiquitus *commessationum* & *festivi gaudii tempus* denotasse, & quoniam commessationes istæ brumalibus sacrificiis peractis institutæ maxime publicæ & solennes essent, ideo iol, iolabod & iolaveitzla, *κατ' ἐξοχὴν* vocatas fuisse. Sententiam suam primum confirmat ex Olafs Saga, cap. 117.

Sigurdr var Þui vanr medan heidni var ad hafa Þren blot huern vetr; Eitt at vetrnottum; annat at medium vetri, Þridia at sumri. En sidan er Sigurdr tok vid Kristni hellt han teknum hætti um veitzlornar: hefdi han a haust vinabod, en Jolabod a vetrin, oc baud Þa enn til sin morgum monnum; Þridiu veitzlo hafdi han um paska oc hafdi Þa en fiolment, *consuevit Sigurdus tria sacrificia peragere qualibet hyeme, (anno,) unum ineunte hyeme, alterum media hyeme, tertium ineunte æstate. postea vero quàm Christianus factus est Sigurdus, consuetum morem retinuit, quoad commeßationes: ita ut in autumno amicos ad se invitaret, media vero hyeme commessationes Jolenses, invitatis quamplurimis celebraret; tertiam vero paschatis tempore commeßationem institueret, & eam quidem hominibus satis frequentem.* *Non pauca* (inquit) *hic observare licet; hyemis quidem nomine totum annum designatum, deinde tria singulis annis sacrificia peracta, & in singulis sacrificiis commessationes publicas institutas; eam itidem, quæ media hyeme fiebat, cæteris longe solenniorem & vocatam* iolabod, *i. e. invitationem convivialem.*

Deinde ex Olafs Saga, cap. 108. citat *Alveri* responsum ad regem *Olaum crassum*, qui indignanter accepisset *Trandhemenses* midvetarblot & blotveitzlor instituisse: At bænder voru usanner at Þessari sauk, hausum ver sagni han iolabod, oc vijda i heraudum samdrykiur. Ætla bænder ei sua hnept til iolaveitzlor finnar, at ei verdi stor afhlaup, oc druckio menn Þad leingi siiÞan. Er a more mikill hafud stadur, oc hus stor, en bygd mikil umhuerfis. Þicker monnum Þar gott til gledi, at drecka morgum saman. negabat rusticos istius criminis reos esse. Celebravimus, inquit, festiva gaudia, & hilaria Iolensia, atque compotationes late per territoria; non enim tam parce instruunt rustici convivia sua Iolensia, ut non supersint magnæ reliquiæ continuandis compotationibus. præcipua hic in More civium est multitudo, & ædificia ampla, frequensque circum circa vicinitas, quæ omnia ad augendam lætitiam faciunt, ut multi una compotationibus indulgeant. *Ex his jam* (inquit *Verelius*) *manifestum est*, iol, iolabod, & iolaveitzla *comessationes fuisse sacris hyemalibus, quæ* midvetrar blot & haufud blot *dicebantur*. Deinde addit, *vocavere menses illos* [Decembrem & Januarium] *Angli pariter ac Scandiani ex sacrorum conviviorum festivitate* iol; *non vero à conversione solis vel rota, Giuli priorem & posteriorem. Denique*, inquit vir doctissimus, & septentrionalium antiquitatum indagator summus, *totum hoc gaudiorum Iuliorum tempus cornu erecto & Cereali liquore impleto in calendario Runico expresserunt.* Multa etiam alia citat huc facientia, ut ista ex Olafs Saga, cap. 144, Þar var Jolaveitzla mikil oc samburdar aul; marger voru bænder Þar i torpinu oc druku aller samt um iolin, *apparata ibi erat commessatio Iulia, & compotatio ex collatis symbolis, frequensque in prædio isto rusticorum turba und compotabant per festivitatem Iuliam.* Oc er komo midiol, for Þorar, oc aller frulsingiar mid honum til maga sins, skyldi han Þar dreka en efra hlot iolanna, *consumpta dimidia parte* iol, *profectus est Thorrerus cum omnibus ingenuis ad affinem suum, ut ibi quod supererat de* iol, *compotando traduceret.*

Hæc *Verelius* ad probandum, id quicquid est vocis, iol *commessationes, compotationes, convivia, symposia* indicare sacris hyemalibus haberi solitas. Sed miror virum maximum vocis originem pro suo acumine in øl, *cerevisia*, & metonymice *convivium, compotatio*, non vidisse. In Lexico suo *Scandico* øl, inquit, proprie est *cerevisia*, sed sæpius accipitur pro *convivio*. Inde olgiora, *convivium instruere*; olstemna, *convocatio ad convivium*; olbodiu, *invitatus ad convivium*; & supra samburdar aul, i. e. øl, *compotatio, symposium ex symbolis*. Imo *cornua* illa emblematica *Cereali liquore* repleta, quibus *julia* festivitas in calendario *Runico* expressa erat, ad derivandum iol ab øl plane quasi indigitant. Quinimo *Gudmundus Andreæ* aliquid τοῦ øl in suo iol videre sibi videbatur, *festum autem* (inquit) *hoc ab* øl, *cerevisia, tanquam Bacchanalia ipsis auspicari injunxit.* Sed dices hic forsan, quid *Verelio* adeo visum obstruit, ut iol ab øl derivandum non cerneret? *Resp.* præfixum J, quod est augmentum syllabicum adaugens vocum significationes quibus præfigitur, & eas emphaticas reddens. Audi, quid dicit *Gudmundus Andreæ*, in notis suis ad secundam strophen *Volu-spæ*: Jvide: *præfigitur vero* J *quod est particula intensiva, velut & in vocibus* igillde, intensum pretium; isurt, perquam acerbum; igrænn, valde viridis. particulæ autem intensivæ J apud *Cimbros* & *Scandianas* gentes respondet ȝe *Anglo-Saxonum*, de quo diximus supra, cap. IX. reg. 17. quod auget, intendit, & ampliat significationem verbi, cui præponitur, eamque magis perfectam & emphaticam reddit. Inde evenit, quod i-øl *Cimbricum, Anglo-Saxonice* scriptum ȝeol, & *Dano-Saxonice* iul, o in u facile mutato, ope intensivi præfixi i & ȝe, faciunt øl, ol, *commeßatio, compotatio, convivium, symposium*, Emphatice & *κατ' ἐξοχὴν* designare *commeßationes* & *conviviales istas solennitates*, quæ sacris hyemalibus conjunctæ erant, utpote omnium principes & maxime publicas. Verum iterum forsan objiciens quæres,

cur *Beda*, si ita res est, aliunde veterum *Anglorum* Giul deducendum censeret; nempe à hƿel, ge-huel vel hiol? *respondeo. Beda* de temporum ratione scribens, ut mathematicus, astronomicam notationem, quæ retrogradum solis motum sive conversionem ejus in auctum diei subindicaret, Grammaticæ prætulit. Nam, *Bedâ* florente circa annum DCC. cùm Solstitium in XVII diem Decembris incideret, die XXV ejusdem mensis, cum *Julia* celebrarentur, Sol jam tum in auctum diei, quinque dierum cursu, à tropico brumali, versus æstivum, reversus erat. Hactenus de sacris iol, iul, geol, giul, dictis, à quibus duodecimus & primus mensis anni Juliani, primus & secundus geola vel iola denominati erant. Duodecimus vero sic denominatus est, quòd in ejus die XXV, octavo nempe Calendas Januarias, quem cum Solstitio brumali coincidisse credebant antiqui, & anni sui caput fecerunt, prima iol sive festivitates Iolenses celebrari cum suis sacris cœperunt. Continuari autem solebant hæ festivitates per multos dies, usque, ut putat *Verelius*, ad XIII diem Januarii, & deinde cum sacrificiis suis renovari & repeti circa finem Januarii & initia Februarii, unde secundus geola vel iola, apud *Anglo-Saxones*, *Januarius* dictus est.

Supra dixi Antiquos *Arctoi orbis* incolas *Solstitium* sive medium hyemem in XXV diem Decembris, sive octavum calendas Januarias incidere, credidisse. Nam, solemnia hæc longe ante Christum natum celebrata sunt apud ethnicos, imo forsan tum primum celebrari cœperunt, cum Solstitium in XXV diem Decembris cadebat, nempe circa annum conditi mundi MMMDLVIII. hoc est ante natum Christum CCCXC.

Quinimo *Gudmundus Andreæ* solennitatem hanc gentilem primitus, non in XXV die Decembris, sed in Januario, ut nunc sunt periodi, sub ingressu solis in Aquarium, nempe in initio mensis *Thorri*, cum Solstitium brumale in id tempus incideret, celebratam fuisse putat; quod fidem superat, quia Solstitium brumale incidit in initium Januarii, sive *Thorri*, vel *Thoræ* circa annum mundi conditi MMDCX. hoc est ante Christum natum ann. MCCCXXXVIII. utcunque vero hæc res se habeat, certum est ante multa retro secula & Januarium habuisse sua iol, unde æftera geola, vel æftera iula, mensis ille dictus est.

V. 443. Nu gefindan magon. haligra tiid. þe man healdan sceal. swa bebugeð gebod. geond Bƿýtenƿica. Saxna Cyninges, *nunc autem invenire possumus sanctorum festa, sicut potestas Saxonum Regis ea observanda jubet per Britanniam.*] ostendunt hæc verba, Primo Menologium hoc nostrum commune vel *Panangelicum* esse, in quo particularium sanctorum & martyrum nomina, quos *topicos* vocant, in Ecclesiæ *Anglo-Sax.* fastos nondum reducta erant. Secundo ostendunt menologium ecclesiæ *Anglo-Sax.* fuisse proprium, quod sanctis exteris & peregrinis fastos suos non amplificavit. Quare frustra in eo quæruntur nomina multa sanctorum, quæ in menologio *Cottoniano* altero, quod infra in secundis notis citatur, congeruntur. Tertio ex iis non minus constare videtur hos esse veros ac indubitatos ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* fastos, ex soluta oratione duntaxat in vinctam conversos, qui à privato nullo pro libitu ordinati erant, sed jubente rege, quisquis ille fuit, &, ut ex more gentis *Anglo-Saxonicæ* par est credere, non Rege solo auctore, verum etiam accedante consensu senatus, qui MYCEL GEMOT vel WITENA GEMOT vocari solebat, sine quo regibus, quod regnum & ecclesiam simul spectaret, statuere aliquid, pacis maxime temporibus, mos non erat. Quarto ostendit hic locus menologium scriptum fuisse, postquam uni monarchæ, Regulis deletis, tota *Anglo-Britannia* subjecta erat. Denique notandum est cum menologium hoc à rege & sapientibus suis constitutum esset, non ingens volumen ecclesiæ fastos postulasse, crescente vero cum tempore sanctorum ostentandorum superstitiosa ecclesiarum æmulatione, adeo crescebat etiam numerus sanctorum, ut non modo singuli fere dies rubrica notarentur, sed unus idemque dies duorum pluriumve sanctorum martyrumve memoriæ sacraretur. Porro observandum est, quàm parum sit discriminis inter Ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* & *Anglicanæ* reformatæ fastos. Iidem fere sancti in ambobus, & non multum dispar festorum numerus. Sic etiam Deo cogitationes, & actiones hominum, ipsis insciis, regente, Reformatores nostri eadem de SS. *Eucharistia* ac Paschalis illa homilia, Ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ*, quæ quater apud nos edita fuerit, definiverunt.

V. 483. Hafuc sceal on glofe geƿunian, *accipiter in clivo vel rupe habitabit.*] vel in fissuris clivorum aut rupium. Nam apud *Cimbros* klif, n. g. in gen. klifs, est *rupes, clivus*, & *trames in clivo saxoso difficilis. Rupes* autem klif dicitur à klif, *findo*, quod facit in præt. klauf; Inde verbalia, klofe, *fissura*; & synecdochicè *fissura montis*; klauf, *ungula fissa*, *fissura bifida*; hliufr, vulgo gliufr, h in g mutato, *montium* & *rupium hiatus* & *fissuræ*, per quas flumina præcipitantur; klof, *fæmorum intercapedo*; denique *Anglo-Saxonicum* glof, *chirotheca*, à fissuris vel intercapedine digitorum sic dicta. An vero glofe in hoc loco *clivos* & *rupes*, in quibus sopiunt, nidificant, & pullos alunt accipitres, an falconarii *chirothecam*, an denique aliud quid designet, mihi incognitum, penes lectorem sit judicium.

Hacte-

Digitized by Google

Hactenus quæ notare visum est in Ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* fastos, *Dano-Saxonice*, regnante *monarcha* aliquo, scriptos. Jam autem concludere omnia lubet cum Tabella, in qua nomina mensium anni *Juliani* sive mensium *solarium* septentrionalia ob oculos lectoris ponuntur.

Nomina mensium solarium Septentrionalia.

	Anglo-Saxonica.	*Francica Carli M. Imp.*	*Islandica.*	*Danica.*	*Suedica.*
Januarius.	Se forma monaþ, æftera geola ł iula.	Uuinter-monath vel uuinter-monat.	Midsvetrar-manudr.	Glugmanet, Ismanet.	Thora, thorri.
Februarius.	Solmonað.	Hornug vel hornung.	Fostengangs-manudr.	Goie, blinde-manet.	Goia.
Martius.	Hlyda ł hlyd-monað.	Lentzin-monath vel lentz-monat.	Jaffndegra-manudr.	Thormanet.	Blida.
Aprilis.	Eastermonaþ.	Ostarmanoth ł ostermonat.	Sumar-manudr.	Faremanet.	Varant.
Maius.	Maiusmonað.	Uuinne-monath vel uuunne-monat.	Fardaga-manudr.	Maymanet.	Maji.
Junius.	Sere-monað. mid-sūor-monaþ, Ærra liþa, Iunius monaþ.	Brach-manoth, Brach-monat.	Nottley sa manudr.	Skersommer.	Hovilt.
Julius.	Medmonað, Mædmonað. Æftera liþa, Iulius monað.	Heuuin-manoth vel heuu-monat.	Madka-manudr.	Ormemanet.	Hoant.
Augustus.	Weod-monað, Augustus monað.	Aran-manoth ł Arn-monat.	Heyanna-manudr.	Hestmanet.	Skortant.
September.	Halig-monað, hærfæst monað.	Uuintu-manoth herbst-monat.	Addrata-manudr.	Fiskmanet.	Hostmonat.
October.	Se teoþa-monað, halig-monað.	Uuindu-manoth, Uin-monat.	Slatrunar-manudr.	Sede-manet, riid-manet.	Slactemonat.
November.	Blot-monað.	Herbisti-manoth. uuinde-monat.	Rydtrydar-manudr.	Slagte-manet. Winter-manet.	Winter-monat.
December.	Midwintermonaþ, Ærre Geola vel Iula.	Heilag-manoth, Helig-monat.	Skamdeiges-manudr.	Christ-manet.	Jyla-monat.

Verum quoad nomina, quæ *Karlus Magnus* mensibus imposuit, eorum nonnulla paulo aliter scripsit *Fr. Junius* F.F. id glossario suo MS *Francico*, quod servatur in bibl. *Bodleiana*; hoc modo:

Januarius. Uuintermonet vel uuindermanoth.
Februarius. Hornung, vel hormunc vel orming.
Martius. Lentzmonet vel lentzinmanoth.
Aprilis. Ostermonet, vel ostarmanoth.
Maius. Uuûnnemonet vel uuinnemanoth.
Junius. Brachmonet vel brahmanoth.
Julius. Heumonet ł heuuin-manot ł vain-M.
Augustus. Arnmonet vel aranmanoth.
September. Herbstmonet vel uuintumanoth.
October. Uueinmonet vel uuindrumanoth.
November. Uuindmonet vel herbistmanoth.
December. Heiligmoneth vel heilagmanoth.

Digitized by Google

Nominibus mensium *Solarium* septentrionalibus libet quoque & *Lunarium* adjicere nomina, quæ apud antiquos *Anglorum* populos, ut * *Beda* memorat, habuerunt. Hæc autem exhibet XIII mensium *Lunarium* annus *intercalaris*, ut in subjecta tabella depingitur:

Januar.	Giuli posterior.	*Julius.*	II. Lida.
Februar.	Solmonath,	† *Embolismus.*	III. Lida.
Martius.	Rehdmonath.	*Augustus.*	Weidmonath.
Aprilis.	Eosturmonath.	*September.*	Haligmonath.
Maius.	Trimilchi.	*October.*	Winterfyllith.
Junius.	I. Lida.	*November.*	Blotmonath.
	December.	Guili prior.	

Lunaris hic annus, cum embolismus esset, à tribus *lidis* TRILIDI dictus erat, & in eo, hoc observandum est, quod Lunares menses solaribus non respondeant. Nam primus incidit in Januarium & Februarium, ultimus in Decembrem & Januarium, & sic de cæteris, quorum quisque partem ab uno solari, partem ab alio sumit, nisi accedat embolismus, qui uno solari totus clauditur. Hoc animadvertendum duxi, ut docti videant, an auctorum veterum *enantiophaniæ* de sacrorum hyemalium **midvetrar blot** dictorum, & festivitatum *Jolensium* tempore, quæ tot eruditorum ingenia exercuerunt, hujus unius consideratione, nempe quod mensium initia mobilia fuerint, conciliari possint.

Inter Lunares autem menses, *Martius* vocatus est *Rehdmonath*, à deâ illorum *Rhedà*, cui in illo sacrificabant. & Maius *Trimilchi*, quod tribus vicibus per diem in eo pecora mulgebantur. Ita *Beda*. Ego vero cum menologista nostro *martium* potius *Rehdmonath* denominatum censeo à *Saxonico* reðe, *sævus*, *severus*: ðænne cẏmeð hrime gehẏrsted. hagol-scurum færð. geond middan geard. Martius reðe. Cæterorum mensium nomina, quatenus ego potui indagare, sic explicata paucis accipe. Inter nomina *Carolina*, *Januarius* dicitur *Uuintermanoth*, ab hyeme tunc maxime rigida. *Februarius*, *Hornung*, &c. i. e. *Mærens*, *plorans*, *flens*. pluviæ enim ob quas Februarius notabilis, cœli *Lachrymæ* sunt. *Martius*, *Lentzinmanoth*, id est *veris mensis*. Aprilis, *Ostarmanoth*, i. e. *paschalis mensis*. *Maius*, *Uuunne manot* vel *Uuinnemanoth*, i. e. *gaudii mensis*. Junius, *Brachmanoth*. de quo sic *Kilianus*: **Braeck-maend**, *Junius mensis*, *quo agri repastinantur*, *arvaque & vineta aratris & ligonibus passim franguntur*. *Julius Heuu-monat*, i. e. *fœni mensis*. *Augustus*, *Aran-manoth*, *aristarum mensis*. *September*, *Herbstmanoth*, *autumni*, *vel messis mensis*: & *Uuintumanoth*. *October*, *Uuindumemanoth*, *vindemiæ mensis*; & *uuinmonat*, *vini mensis*. *November*, *Uuindtmonat*, *ventosus mensis*, & *Herbisti-manoth*. *December*, *Heilag-manoth*, *sacer mensis*. nempe à *natali Jesu Christi*, & *festis* quæ continuo sequuntur. Inter *Islandica* nomina *Januarius* vocatur **midsvetrarmanudr**, i. e. *mediæ hyemis mensis*; *Februarius*, **fostehgangemanudr**, ut ego conjicio, à *processione* in capite jejunii quadragesimalis, vel *die Cinerum*; *Martius*, **jaffndegramanudr**, *æquinoctii mensis*; *Aprilis*, **sumarmanudr**, quod ab eo computant *Islandi æstivum anni dimidium*; *Maius*, **fardagamanudr**, *serenorum dierum mensis*, vel dierum itineribus opportunorum mensis, vel forsan à **fær**, *Danice* **faar**, *ovis*, quod tum parere in *Islandia* oves inciperent; *Junius*, **Nottleysamanudr** *mensis sine noctibus*; *Julius*, **madka manudr**, *vermium mensis*, qui ingentem vermium & insectarum copiam producere solet; *Augustus*, **heyannamanudr**, *fœni mensis*; *September*, **Addraatamanudr**; *October*, **slatrunarmanudr**, *Cædis mensis*, utpote in quo pecora occidebant; *November*, **Rydtrydarmanudr**; *December* **Skamsdeiges manudr**, i. e. *curtorum dierum mensis*.

Dani vocant *Januarium* **Jismanet**, *glaciei mensem*, & **Glugmanet**, *fenestrarum* vel *foraminum mensem*, quæ tum temporis claudi solent. *Februarium*, **blidemanet**, *blandum mensem*, & **Goie**, vel **Goe**, de quo sic *Gudmundus Andreæ*: **Goe**, f. g. Nomen mensis, quo sol pisces permeat, ita denominatus à filia *Thori* regis *Finlandiæ* vetustissimi. *Martium*, **Thormanet**, de quo sic *Arngrimus Ionas Islandus*, crymogeæ lib. 1. cap. 4. A *Thorre* (quem *Thorronem* vocant) *Gotlandiæ*, *Finlandiæ*, *Kuenlandiæ rege*, &c. Mensis *Norvagorum* & nunc *Islandorum* nomen habet **Thorre**. Et *Gudmundus Andreæ*: Þorre, proprium nomen Regis olim *Quenlandiæ*, à quo mensis, dum Sol Aquarium peragrat, nomen adhuc retinet. Sequens vero **Goe** ab ejus filia. Sed apud *Danos* **Goe** præcedit. *Aprilem* vocant **faremanet**, ab **at fara**, nunc **ad fare**, *Saxonice* faran, *proficisci*; utpote qui mensis est itineribus aptus. *Maium* autem nominant **May-manet**, non à *Danico* verbo **at Maye**, ut putat *Olaus Wormius*, sed à *Maio* Latinorum, à quo verbum **at Maye**, *frondibus* ac *floribus decorare*, derivandum est. Sic enim *spini flores*, qui in *Anglia* ineunte Maio germinare solet, **May** i. e. *Maium* vocant *Angli*, & **to go a Maying** est *Kalendis Maiis ad carpendos & colligendos flores & frondes, & cædendos virescentes ramos exire*. *Junium*, **skersommer**, hoc est *claram* & *serenam æstatem* vocant. Et *Julium* **ormemane**, i. e. *Anguium* vel *vermium mensem*, qui tunc quasi redivivi prodire solent, & animalia reliqua infestare. *Augustum*, **Hostmanet**, *autumni mensem* vocant. Et *Septembrem* **Fiskmanet**, quasi *piscationibus idoneum mensem*. *October*, **Sædemanet** dicitur, quod tum *frugum semina serere* solent, & **rÿdmanet**. *November* vocatur **slagtemanet**, quod tum *occidere* solent *pecora*; & **wintermanet**, ab *ineunte hyeme*. Et *Decembrem* vocant à *Christo* nato **Christmanet**.

---

* Vide librum *Bedæ*, De temporum ratione, cap. XIII. † Vel mensis intercalaris.

Apud

Apud *Suedos, Januarius* Thora, & *Februarius* Goia, à *Thorre* & ejus *filia*, dicuntur. *Martius*, blida vocatur, forsan quod apud eos *blandus* est *mensis*. *Aprilis* Varant, ut apud *Danos*, faremanet dicitur, scilicet quod mensis *itineribus* commodus est. Maij est à *Maio*. *Junius* Hovilt. *Julius* hoant. *Augustus* vocatur skortant, i. e. *deficiens*, vel *abbrevians*, quod tum dies deficere, & abbreviari sentiuntur. *September* Hostmonat, *autumni mensis*. *October* Slactemonat, ab *occisis pecoribus*. *November* wintermonat, ab *ineunte hyeme*. Et *December* Jylamonat, à festo *Julio*, dicitur.

Denique ut ultimam huic capiti de poëtica *Anglo-Saxonum* manum admoveam, coronidis loco, lubet adjicere regulas & observationes nonnullas de veteri poësi *Danica*, ex *Olai Wormii* literarum *Runicarum* appendice, quia *Anglo-Saxonum* poësi aut plane conveniunt, aut ab eâ usque adeo non alienæ sunt.

Rhythmorum veterum infinita fere sunt genera ...... nec inter hæc recensebatur illud genus, quo jam ludunt nostrates totum artificium in ὁμοιοτελεύτοις *ponentes.*

Certis vero stropharum numeris hoc metri genus alligatum non est, sed materiæ ubertas legem numero præscribit, adeo ut quandoque unica sufficiat.

In his artificium spectatur, tam rhetoricum, quam poeticum. Poeticum in quantitate & harmonia consistit.

Harmonia quæ rhythmum reddit sonorum, & suavitatem ei conciliat, in literis & syllabis consistit.

Harmonia in literis hæc est, ut in quovis disticho tres sint trium vocum initiales literæ plane similes.

Has literas peculiari nomine ᛡᛚᛅᚦᚺᛅᛅᚠᛁᚱ, *seu* literas sonoras *vocarunt, eò quod magna pars suavitatis soni ex iis dependeat. Harum autem, ut legitimus fiat usus, hæ regulæ attendendæ veniunt.*

1. *Consonantes sonoræ prorsus debent esse eædem tam in priori, quam posteriori versu.*

2. *Illarum duæ sunt in priori, una in posteriori versu, vel vice versa, una in priori, & duæ in posteriori, nunquam omnes tres simul in eodem. Hinc versus* * ᛡᛁᚿᚦᛁᚿᚵ, hending *dicti dividuntur in* ᛋᚿᛁᚦᛡᛁᚿᚦᛁᚿᚵ, snidhending, *seu* semicomprehensionem; *&* ᛅᛚᛡᛁᚿᚦᛁᚿᚵ, *seu* totalem comprehensionem. *ac in disticho prior versus* ᛋᚿᛁᚦᛡᛁᚿᚦᛁᚿᚵ, snidhending *dicitur, quia* partem *saltem continet artificii; posterior* ᛅᛚᛡᛁᚿᚦᛁᚿᚵ, alhending, *qua priori cùm adjungitur totam complet structuram.*

3. *Vocales omnes eandem reddunt harmoniam. Quarum una, si bis ponatur in priori, & semel in posteriori versu, perfecta est harmonia, vel si in priori versu ponas A, E, in posteriori I, nil refert, nec turbatur harmonia, quia omnes vocales ejusdem sunt valoris in Harmonia.*

Valet etiam hæc *Wormii* regula de diphthongis, quæ eandem inter se, & cum vocalibus reddunt harmoniam. Et perinde se ostendit, quod observationem fugit nostram in *Anglo-Saxonum* carminibus, ac in *Scaldorum*: ut in istis paraphraseωs *Genesis*:

Ac he bið a rice. Ofer heofon.	Ac liggað me ymbe. Iren benda.	Adam and Eue. On eorþrice.	Ac ic can. Eall ſƿa geare.
Ide and unnyt. On ðone eagum plat.	Him ða Adam. Eft anſƿarode.	Oððæt he Adam. On eorðrice.	Engla gebyrdo. Oð þ Adam.

Harmonia in syllabis ea est, qua in quovis versu præter literalem harmoniam duæ ponuntur ejusdem soni syllabæ.

Harum autem syllabarum consonantia, vel exacta est, vel aliqualis.

Exacta censetur in qua syllabæ harmonicæ iisdem tam vocalibus, quam consonantibus constant: ut in illo Ciceronis, non instituti, sed imbuti.

Aliqualis dicitur, quando in consonantibus est similitudo, sed in vocalibus discrepantia: ut in

---

* De quo sic *Olaus Verelius* in voce. Hending in *Edda* est *harmonia*, cum unus rythmus adprehendit alterum, & pro diversa collocatione rythmi in carmine *Scaldico* diversa sortitur nomina. E. g. Adalhending, vel Allhending, *plena harmonia*, & ponitur in secundo versu. Snidhending, *semiplena harmonia*, & semper est primus versus cujusque distichi; hinc diversæ figuræ carminis & nomina. Allhent, detthent, dunhent, frumhent, hluthent, lidhent, oddahent, ridhent, samhent, skialfhent, skothent, snidhent, stamhent, vidhent, Prihent. Nomina hæc sunt carminis heroici, sed pro diversa collocatione rythmi in quolibet membro, v. *Eddæ* partem Bliods grein. Hactenus *Verelius*. *Hendingorum* autem sive distichorum literas sonoras habentium exempla in qualibet *Volu-spæ* strophe habes: ut

Meire og minne Mogu heimdallar.	Gab Ginunga Enn Gras huerge.	Sol skein sunnan A salar steina.	Vott oc Vidum Vosn vmgafu.

Istiusmodi sunt omnia *Satyrographi*, si versus illius in distichis, ut structura postulat, scribantur: ut,

I shope me into shrubs, As I a sheep were.	Went wide in this world, Wonders to hear.	In setting and sowing, Swonken full hard.

Carmina multa etiam alia istiusmodi in *Anglo-Saxonum* libris poeticis hic illic reperiuntur: ut,

Sceop ða ⁊ ſcyrede. Sceppend ure.	Ham ⁊ heahſetl. Heofena riceſ.	Helle heaſaſ. Hearde niðaſ.	Geond ſolen ſyr. And ſær cyle.

illo

illo ejusdem auctoris, non docti, sed facti, *ubi* o *&* a *discrepantiam gignunt, ac semiconsonantiam constituunt. Heic observandæ veniunt hæ regulæ.*

In priori distichi versu sufficit consonantia aliqualis, sed in posteriori semper debet esse exacta.

Dictiones, in quibus harmonia consistit, se immediate subsequi non debent.

Artificium oratorium in rythmis observandum concernit tam res ipsas quam verba.

Verba sunt selecta, emphatica, tropis variis, & allegoriis modificata.

In hisce nec Græcis cedunt, nec Latinis; Metaphora enim, synecdoche, & metonymia illis usitatissima, fabulas habent proprias in libro Eddæ descriptas, ad quas allusiones fiunt frequentissimæ.

Ex discursu Magni *Olavii* de poësi veteri *Danorum*, sive *Islandicâ*.

Nec in poësi nostra pauciores cautiones, licentiæ, tropi & figuræ usurpantur, quam in re metrica apud Latinos *poëtarum principes. Tot præterea in veterum cantilenis (quas studiose affectarunt) pulchra inveniuntur hyperbata, ut unico sæpe rhythmo duas vel plures materias alternatim sibi respondentes concluserint. Tot in illis logogryphi & lusus metaphorici ingeniose confecti animadvertuntur, ut ipsis etiam Rhythmistarum coryphæis nodus pene sit Gordius, & lectores verba quidem intelligentes, rei parum aut nihil sapiant.*

Etsi enim formulæ Eddicæ, appellationes rerum multiplices & longe petitæ quodammodo describi, & Latine *nominari queant; vocum tamen splendor, elegantia grandis, & genuina proprietas, prout in lingua nostra sonat, exhiberi & ostendi nequaquam potest. dulcius hic ex ipso fonte bibuntur aquæ.*

Quantum hæc cum iis, quæ supra tradidimus, conveniunt facile lector animadvertet. Verum una est *Wormii* observatio, quæ nostra manifeste impugnat de syllabarum quantitate: *Heic*, inquit, *nec syllabarum attenditur quantitas ut apud Latinos.* Canon hic verus necne sit, nobis in *Scaldica* poesi haud adeo versato judicare non licet. In iis forsan tenet, ubi ordo verborum, ut in iis quæ *Wormius* citat, ad ordinem communem loquendi prope accedit. at in *Scaldicis*, ubi dispositio verborum præpostera & convulsa est, & non tantum à simpliciter loquentium, sed ornate dicentium ordine, ut in *Anglo-Saxonicis* semper, maxime aliena est, fallere hanc *Wormii* Regulam, vero simillimum est. Nulla enim ratio dari potest cur voces in carminibus ita contra, non naturam tantum, sed artem loquendi rhetoricam, tam intricato & turbato ordine transpositæ essent, nisi id lex metri, & pangendorum carminum ratio requireret.

NOTÆ SECUNDÆ IN MENOLOGIUM DANO-SAXONICUM,

Desumptæ ex alio Menologio *Saxonico* soluta oratione scripto, quod mutilum etiam extat in bibliotheca *Cottoniana*, *Julius*, A. 10. 2.

V. 6. On ðy eahteoðan dæg] Sic *Menol. Sax.* on ðone eahteðan geohheldæg biþ þæs monþes fruma. ðe man nemneþ Ianuarius. ꝥ is on ure geþeode. se æftera geola. ⁊ on þone eahteþan dæg sceolan Crist naman æfter ealdre ƿisan. se nama ƿæs on Iudeisc IHS. and on grecisc SOTER. ⁊ on ure geðeode HÆLEND:-

V. 20. Fulƿiht tid eces drihtnes] *Menol. Sax.* on ðone sextan dæg ðæs monþes bið se micla ⁊ se mæra dæg ðone Grecas nemnaþ Epiphania. ⁊ Romware hine nemnað Apparitia dni. ꝥ is on ure geþeode Drihtnes ætyƿnesse dæg. on þam dæge he gecyþde mid þam mæstum ƿundrum feoƿerum. ꝥ he ƿæs soð god. ꝥ ærest ƿundor. ƿæs þæt ðreo tungol cræftigan coman fram eastdæles mægþum to Criste. ða he ƿæs cild. *** ⁊ on ðone dæg Crist onfeng fulƿiht on Iordane fram Iohanne ðam fulƿere. *** ⁊ on ðone dæg on sumum brydþyngum Crist gecerrde sex fatu full ƿæteres to þam betestan ƿine. *** ⁊ on ðone ilcan dæg Crist gereorde fif ðusenda of fif hlafum ⁊ of tƿam fixum. eac ƿifum ⁊ cildum ðara ƿæs ungerim. ⁊ ðara hlafgebroct ƿæs to lafe tƿelf binna fulle:-

V. 70. Martius reþe] *Menol. Sax.* on ðæm ðriddan monþe on geare bið an ⁊ þrittig daga. ⁊ se monað is nemned on læden Martius. ⁊ on ure geþeode hredmonaþ:-

V. 74. Æþele scynde gregorius] *Menol. Sax.* on ðone tƿelftan dæg ðæs monþes bið sce̅ Gregories geleornes ures fæder. se us fulƿiht onsænde on þas Brytene:- He is ure altor. ⁊ ƿe syndon his alumni. ðæt is ðæt he is ure festerfæder on Criste. ⁊ ƿe syndon his festerbearn on fullƿihte:-

V. 78. Sƿilce Benedictus] *Menol. Sax.* on ðone an ⁊ tƿentegþan dæg *** on ðone ilcan dæg bið sce̅ Benedictes geleornes ðas halgan abbodes. se ƿæs acenned on Nursia ðære mægþe. ⁊ sona on his cnithade he ƿilnade ꝥ he gode anum licade:-

V. 97. Heah engel his se hælo abead Marian mycle] *Menol. Sax.* on þone fif ⁊ tƿenteg-ðan dæg ðæs monþes com Gabriel ærest to sca̅ Marian mid Godes ærende. ⁊ on ðone dæi sca̅ Maria ƿæs eacen geƿorden on Nazareth þære Ceastre ðurh ðæs Engles ƿord ⁊ ðurh hire earena gehyrnesse sƿa þas treoƿa þonne hi blostmiaþ þurh þæs ƿindes blæd:-

V. 138. Ðæs ðe eastermonaþ ta us cymeð.] *Menol. Sax.* on ðæm feorþan monþe on

geare

Digitized by Google

geare biþ þritig daga. þone monað man nemneð on Læden Aprelis. and on ure geþeode Eastermonað:·

V. 149. Þearfe bringeþ Maius micle. swa þy ylcan dæge æþele geferan Philippus and Iacob.] *Menol. Sax.* ðonne on ðone fiftan monaþ on geare biþ an and ðritig daga. se monaþ is nemned on Læden Maias and on ure geþeode Þrymilce. forþon swilc genihtsumnes wæs geo on Brytone. and eac on Germania lande. of ðæm Angla þeod com on þas breotone. þæt hi on ðæm monþe þriwa on dæge mylcedon heora neat:·

On þone ærestan dæg þæs monþes biþ sce Philippes tid þæs Apostoles. and þæs Godes ærendwrecan. his nama is gereht on Læden *os lampadis.* þæt is on ure geþeode leohtfætes muþ:· *hic autem nulla mentio S. Jacobi.*

V. 184. In oþer leoht Augustinus.] *Menol. Sax.* on ðone six and twentegðan dæg ðæs monþes biþ sce Augustanes gemynd þæs biscopes. se ærest fulluht brohte on þas Breotone. on angla þeode and his biscopsetl wæs on Dorobernensis þære ceastre. þæt wæs on Cantwarabyrig. ond his wondor wæs þæt he realde blindum menn gesihþe. ond his sibbatas ealle to breotone. and his gastlice lare syndon awritene on Engelcynnes steore. þæt is on Historia Anglorum:·

V. 205. Ærra liþa us to tune Iunius on geard.] *Menol. Sax.* on þæm syxtan monþe on geare bið þritig daga. Se monaþ is nemned on Læden Iunius. and on ure geþeode se ærra liþa forþon þon seo lyft biþ þonne smylte and þa windas. ond monnum bið þonne gewunelic ðæt hi liþaþ ðonne on sæs brymme:·

V. 224. Iohannes wearþ acenned.] *Menol. Sax.* on þone feower and twentegþan dæg þæs monþas biþ sce Iohannes acennes þæs fulweres. se wæs acenned six monðam ær Crist. and Gabriel se heah engel bodade his acennesse. and sægde his fæder his noman ær þon he acened wære.

V. 265. Weodmonaþ on tun wel hwæt bringeþ Agustus.] *Menol. Sax.* on ðam eahtoþan monþe on geare biðan XXXI daga. þone monað mon nemned on Leden Augustus monað. Romana duguþ hine nemnde æfyrst þy noman. for ðon þy ærestan dæge þæs monðes he getrymede Romana cynedom. and oferswiþde þa þe ær ðæt torurron. and on ure geþeode we nemnað þone monað weodmonað. for þon þe hi on þam monþe mæst gewexað.

V. 279. Mære diacon Laurentius.] *Menol. Sax.* on þone X^an. dæg þæs monþes biþ sci Laurentius ðæs archidiacones. se realde monegum blindum men gesiðde:·

V. 302. Æþelinges deaþ. se þe fægere iu. mid wætere oferwearp. wuldres cynebearn.] *Menol. Sax.* on ðone XXVIII. dæg þæs monðes biþ sci Iohannes ðrowung þæs miclan fulwihteres. ðone het Herodes beheafdian. for ðon þe he him loh þæt he hæfde his broðor wif him to wife. and þæt heafod het beran on disce and sellan anre scattigan hire plegan to mede ðæt wæs ðære his wifes dohteor: &c.

V. 315. Haliz monað september fær.] *Menol. Sax.* on ðæm nigoþan monþe on geare bið XXX daga. se monaþ hatte Leden Septembris. and on ure geþeode Halig-monað. for þon ðe ure yldran ða ða hi hæþene wæron on ðam monþe hi guldon hiora deofol-geldum:·

V. 323. Acenned wearð drihtnes modor.] *Menol. Sax.* In ðone VIII. dæg ðæs monþes bið sca Marian acennednes. hyre fæder wæs nemned Ioachim. and hire modor Anna. &c.

V. 330. Gast onsende Matheus his.] *Menol. Sax.* on ðone XXI dæg ðæs monðes biþ ðæs apostoles tid sci Matheus. se wæs arest mid Iudeum theloniarius þæt is gafoles moniend and wicgerefa. ac Crist hine ceas him to ðegene. &c.

V. 341. Heah engles tid on hærfeste Michaelis] *Menol. Sax.* on ðone XVIIII. dæg þæs monðes biþ sce Michaelis Cirican gehalgung in Tracia ðære ceastre hierache ðære mægþe:· Feonda menigo com to ðære ceastre. *** on ðone dæg ðe we mærsiað sce Michaeles gemynd:·

V. 355. October on tun us to genihte wintersylleð.] on ðam teoðan monðe on geare bið XXXI daga. se mon nemneþ on Leden Octemben. and on ure geðeode wintersylleð.

V. 368. Simon and Iudas.] *Menol. Sax.* on ðone XXVIII dæg þæs monðes ðara apostola tid Simonis and Thaddeos. Simonis wæs sca Marian swyster sunu Cristes modrian sunu. seo wæs nemned on Cristes bocum Maria. cleopode ðonne wæs Thaddeos oðer noma Iudas ðas apostolas. &c.

V. 376. Blotmonaþ on tun beornum to wite Novembris.] *Menol. Sax.* on ðam endlyfan monþe on geare bið XXX daga. se monað is nemned on Leden Novembres. and on ure geðeode blotmonaþ. forþon ure yldran ða hy hæþene wæron. on ðam monþe hy bleoton á. þæt is þæt hy betæhton and benemdon hyra deofolgyldum ða neat ða þe hy woldon syllan.

Hæc animadvertere visum est ex menologio *Saxonico*, quod libera oratione scriptum fuit, postquam inolevit mos peregre eundi ex occidentalibus *Europæ* partibus ad visendum sepulchrum *Domini*. Nempe post inchoatum bellum, *sanctum* dictum, quod à Christianis susceptum esset ad propugnandam *Hierosolymam*, & sanctum, quod in ea Urbe erat, sepulchrum contra *Saracenos*. Hoc constat ex iis, quæ sequuntur: on ðone feower and twentegðan dæg þæs monþes [scilicet *Martii*] bið se dæg on ðone ure drihten of deaðe aras. and æfter his æreste hine tyn siðum monnum ætywde. swa hit on his godspelle awriten is. and mid his ðegnum æt ge-

 bwædne

brædne fyre. ⁊ huniges beo bread. ⁊ him ætywde ða wunda on his handum. ⁊ on his fotum. ⁊ ða gewundedan sidan. ꝥ hi ðy soðlicor ongeaton. ꝥ hit wæs soðlice his agen lichoma. ðæt wæs of deaðe aras. Seo byrgen is on Hierusalem. ðe he of aras. hit is sinopalthus acorfen of anum stane. on ðæm magon nigon men standende hine gebiddan. ⁊ hit is swa heah ꝥ hit bið mannes oðres healfes fotes gemet bufan ðæm heafde. ⁊ se ingang is eastan in. ⁊ on ða swiðran healf ðæm ingange. ꝥ is on ða norðhealfe. is stænen bedd seofon fota lang ðrym † mundum hierra þonne ðæs huses flor. on ðæm bedde-werte drihtnes lichoma on sceten bewunden. ða he wæs dead for us:- Sic sancti *Georgii* festum, quod ante *Bellum* istud *sanctum* in fastos non relatum erat, describit menologista idem die XXIII Aprilis in his verbis: on ðone ðreo ⁊ twentegðan dæg þæs monðes bið sce Georgius tid þæs æþelan weres. ðone Datianus se Casere seofan gear mid unasecgendlicum witum hine ðreade ꝥ he Criste wiðsoce. ⁊ he nohwæþere hine oferswiðan mihte. ⁊ ða æfter seofon gearum het he hine beheafdian:- Ða he ða wæs læded to þære beheafdunga. ða com fyr of heofenum. ⁊ forbærnde þone hæðnan Casere. ⁊ ealle þa mid hine ær tintergedon þone halgan wer:- And he sce Georgius him to drihtne gebæd. ⁊ ðus cwæð. Hælende Crist onfoh minum gaste. ⁊ ic ðe bidde ꝥ swa hwilc man ðe min gemynd on eorþan do. ðonne afyrr þu fram ðæs mannes husum ælce untrumnesse. ne him feond sceððe. ne hungor. ne cwyld. ⁊ gif mon minne naman genemnað on ænigne frecennisse. oððe on sæ. oððe on siðfæte. þonne gefylge se ðinre mildheortnesse:- Ða com stefn of heofonum. and cwæð to him. cum þu gebletsoda. swa hwælc swa on ænigne frecennesse minne naman þurh ðe gecegþ. ic hine gehere. ⁊ siððan þisses halgan weres mihta wæron oft micle gecyðed. ꝥ mæg ongetan se ðe rædeþ sce Anculfes boc. ꝥ se man wæs strenglice gewitnad se genarade sce Georgies anlicnesse. ⁊ se wæs wið his feondum gescilded betweoh micle frecennesse se ðe hi to geþingum sohte:-

Ex his constat, Fabularum, pro sui seculi credulitate, egregium fuisse venditorem menologistam nostrum; qui non solum fictitios sanctos in Fastos suos retulit, sed in iis, de sanctis Veris, multas falsas narrationes tradidit: præterea quàm humaniorum literarum, scientiæ Astronomicæ, & computi Paschalis rudis erat, non id solum ostendit, quod de sancto *Georgio* scripsit, & quod diem certum *festo resurrectionis* Domini assignavit, scilicet diem vicesimum septimum mensis Martii; sed etiam quod festum Pentecostes tertio die Maii absurdissime designavit. Ut ex his videre est.

On ðone ðriddan dæg *** on ðone ilcan dæg bið seo tid monþes. biþ se micla dæg ðe is nemned Pentecosten. se dæg wæs mære on þære ealdan æ' ær Cristes cume. forþon ðe God spræc to Moyse of heofenum. gehereendum eallum Israhela folce. ⁊ eft æfter Cristes upparstignesse to heofenum. ðy ilcan dæge he onsende his ðegnum þone halgan gast. ⁊ ealra þara monna wæs on huse hund teontig ⁊ twentig. *** ðæm gaste æghwelc gefullwad man nu onfehþ þurh biscopa handa onsetnesse.

Dies, qui *Ælfredo* jubente, *Anglo-Saxonibus* festi & magis solennes erant.

Be mæsse-dæge freolse.

Eallum freoum mannum ðas dæges syn forgifene. butan ðeowum monnum ⁊ esne-wyrhtum:- XII dagas on gehol. ⁊ þone dæg þe Crist þone deofol oferswiþde. ⁊ Seintus Gregorius gemynde dæg. ⁊ VII dagas to Eastron. ⁊ VII ofer. ⁊ an dæg æt Seint Petres tide ⁊ Seint Paules. ⁊ on hærfeste ða fullan wucan ær Sanctan Marian messan. ⁊ ealra haligra weorþunge an dæge:- And feower wodnesdagas on feower ymbren-wucan. ðeowum eallum synd forgifen. ðæm þe him leofast sy to syllanne. æghwæt þæs þe him man for godes naman gesylle. oþþe hi on ænigum heora hwil-sticcum ge earnian magon ⁊ *L*. 41.

Præceptum *Edgari* regis de observandis die dominico, festis & jejuniis Ecclesiæ.

Be freols dægum ⁊ fæstenum.

Healde mon ælces sunnan dæges freols fram nontide ðæs Sæternes dæges oð þæs monan dæges lihting. be ðam wite þe dom-boc tæcþ. ⁊ ælcne oþerne mæsse-deg swa he beboden beo:- And mon beboden fæsten healde mid ælcre geornfulnesse. *L*. 5.

De festis, jejuniis & nefastis diebus, qui, *Canuto* statuente, apud *Anglo-Saxones* observati erant.

And ealle godes gerihta fyrðrige mon georne. eallswa hit ðearf is. freolsa ⁊ fæstena healde man. ælces Sunnan-dæges freolsunga fram Sæternes dæges none oð monandæges

---

† Mund vox *Anglo-Saxonica* ab *Cimbris* accepta. Mund *Cimbrice, manus.* inde mundlaug, *malluvium.* mundhangur, *trutina.* mundrið, plur. mundriðar, *ansa in clypeo, scuti manubrium.*

hli-

lihtinge. and ælcne oðerne mæssedæg swa he beboden beo:· And Sunnan dæga cypinge we forbeodað eac eornostlice. 7 ælc folc-gemot. buton hit for mycelre neodþearfe sy. and huntað fara. 7 ealra woruldlicra weorca on ðam halgum dæge geswice man georne:· And ðat man ælc beboden festen healde. sy hit ymbren-festen. sy hit lengcten-fæsten. sy hit elles oðre festen mid ealra geornfulnesse:· And to Scam Mariam mæssan ælcere. 7 to ælces Apostoles mæssan fæsten. butan Philippi and Iacobi. we ne beodað nan fæsten for ðam Eastorlican freolse. 7 ælces frigdæges fæsten. buton hit freols sy:· And ne ðearf man fæsten fram Eastran oð Pentecosten. buton hwa gescryfen sy. oððe he elles wille fæsten. 7 of middan wintre oð Octabas Epiphaniæ:· * And we forbeodaþ ordal. 7 aðas freolsdagum. 7 ymbran-dagum. 7 lencten-dagum. 7 riht-festen-dagum. 7 fram Aduentum domini oð se eahtoþa dæg agan sy ofer twelftadæg:· And fram Septuagessima oð fiftenenihte ofer Eastran:· † And Scē Eadweardes mæsse-dæg witan habbað gecoren. ꝥ man freolsian sceal ofer eal Engla land on 15 Kl. April. 7 ** Scē. Dunstanes mæsse-dæg on 14 Kl. Iunii. 7 beo þam halgan tidum. ealswa hit riht is. eallum Cristenum mannum syb 7 som gemene. 7 ælc sacn totwæmed. 7 gif hwa oðrum scyle borh. oððe bote æt weorldlicum ðingum. gelæste hit him georne ær. oððe æfter. LL. 14, 15, 16, 17.

Supra observavi Calendarium subsequi carmen quoddam quasi dithyrambicum, in quo naturæ rerum anima carentium, animantium affectus, & mores hominum in asyndetis versibus absque omni plane connexu describuntur. Genus autem istud scribendi dithyrambico haud dissimile est, quod è MS. Ecclesiæ *Exoniensis* pulcherrimo, sed in principio & fine (eheu!) mutilo, qui carmina varia & miscellanea sine punctis metricis continet descriptum, *Philo-Saxonum* gratia, subjunxi.

Forst sceal freosan fyr wudu meltan eorþe growan is brycgian wæter helm wegan wundrum lucan eorþan ciðas an sceal inbindan forstes fetre fela meagtig god. winter sceal geweorþan weder eft cuman sumor swegle hat sund unstille deop deada wæg dyrne biþ lengest holen sceal inæled yrfe gedæled deades monnes dom bið selast. cyning sceal mid ceape Cwene gebicgan bunum 7 beagum bu sceolon ærest geofum god wesan. guð sceal in eorle wig geweaxan 7 wif geþeon lof mid hyre leodum leoht mod wesan rune healdan rum heort beon mearum 7 maþmum. meodo rædenne forge-sið mægen symle æghwær eodor æþelinge ærest gegretan forman fulle to frean hond ricene geræcan and him ræd witan bold agendum bæm ætsomne. scip sceal genægled scyld gebunden leoht linden bord leof wilcuma frysan wife ðon flota stondeð bið his ceol cumen 7 hyre ceorl to him agen ætgeofa. 7 heo hine inlaðaþ wæsceð his warig hrægl 7 him syleð wæde niwe lið him ón londe ðær his lufu bædeþ. wif sceal wiþ wer wære gehealdan oft hi mon wommum behlið. fela biþ fæst hydigra fela bið fyrwet geornra freoð hy fremde monnan ðon se oþer feor gewiteð lida bið longe on siþe á mon sceal se ðeah leofes wenan gebidan ðæs he gebædan ne mæg. hwonne him eft gebyre weorðe. ham cymeð gif he hal leofað nefne him holm gestyreð mere hafað mundum mægþ egsan wyn ceap eadig mon cyning wic ðon leodon cypeþ. ðonne liðan cymeð wuda 7 wætres nyttað þon̄ him biþ wic alyfed mete bygeð gif he maran ðearf ærþon he to meþe weorþe. seoc se bið þe to seldan ieteð þeah hine mon on sunnan læde. ne mæg he be ðy wedre wesan ðeah hit sy wearm on sumera ofercumen biþ he ær he a cwele gif he nat hwa hine cwicne fede mægen mon sceal mid mete fedan morðor under eorþan befeolan hinder under hrusan ðe hit for helan þenceð. ne biþ þæt gedefe deaþ þonne hit gedyrned weorþeþ. hean sceal gehingan adl gesigan ryht rogian ræd byð nyttost. yfel unnyttost ꝥ unlæd nimeð. god biþ genge 7 wiþ god lenge. hyge sceal gehealden, hond gewealden. seo sceal in eagan snyttro in breostum þær bið ðæs monnes modgeðoncas muþa gehwilc mete ðearfe mæl sceolon tidum gongan gold gewireð on guman sweorde sellic sige sceorp sinc on cwene god scop gumum gar niþ werum wig to wiþre wic freoþa healdan. scyld sceal cempan sceaft. reafere sceal bryde beag bec leornere hus. halgum men hæþnum synne woden worhte weos wuldor alwalda rume roderas ꝥ is rice god. sylf soð cyning sawla nergend se us eal forgeaf ðæt we onlifgaþ 7 eft æt ðam ende eallum wealdeþ monne cynne ꝥ is meotud sylfa.

Ræd sceal mon secgan. rune writan. leoð gesingan. leofes gearnian. dom areccan. dæges onettan. tilmon tiles 7 tomes. meares cuþes 7 gecostes 7 calc rondes. nænig wira to fela gestryneþ.

---

* Dierum certe nefastorum origo apud majores nostros hic primum memoratur. † Eadwardus hic Rex interfectus erat XV. Kal. April. apud Corfesgate. vide chron. *Sax. Gibs.* Anno D.CCCC.LXXVIII. Et *Bromtonum* inter X scriptores p. 873, 874, &c. ** *Dunstanus* Archiepiscopus mortuus est Anno D.CCCC.LXXX.VIII. ut chronicon *Sax.* & secundum *Florentium Wigorn.* XIV. Kal. Junii. unde constat Menologium sive Calendarium nostrum scriptum fuisse ante annum D.CCCC.LXXVIII. quod festa neque *Eadwardi* R. neque *Dunstani* archiepiscopi in eo notantur.

Caput Vigesimumquartum.

De Poetica Semi-Saxonica, *sive corrupta poesi* Anglo-Saxonum.

Supra in cap. xxii. ostendimus puriorem, quam dixi, *Saxonicam* partim pro ingenio Linguarum, quæ in sola sui mutabilitate constantes cum tempore facile mutantur, partim quod veteris *Danicæ* mixturâ labefactata esset, à structura sua in *Semi-Saxonicam* declinasse, quæ variationibus nominum & verborum & syllabicis augmentis perditis, monosyllabis, iisque maxima ex parte scabris, & asperis, & numeris poeticis sive metro rythmoque ineptis tota fere consistere cœpit. Hoc monosyllaborum pondere oppressi poetæ, ex certo & determinato syllabarum numero, nullâ habitâ quantitatis metricæ ratione, coacti fuerunt carmina construere, ac metri rythmique defectum cum ὁμοιοτελεύτοις similiter desinentibus sonis, apud aures jam non amplius metricorum pedum harmoniæ consuetas, qualitercunque resarcire. Extant hujusmodi carmina in Bibliothecis nostris; speciatim in Bibl. *Bodleiana* asservatur Codex *Semi-Saxonicus*, (*Digby*, A. 4.) continens cxci *strophas, quarum singulæ ex quatuor versibus constant; è quibus secundus & quartus in similiter desinentibus clausulis, quas *Rimas* vocamus, sibi invicem respondent. dignus quidem est quum propter vetustatem pseudorythmorum, quos in labefactato *Anglo-Saxonum* sermone post conquæstum exhibet, tum præcipue propter argumenti gravitatem, ut integer in lucem prodeat. Sed brevitati & tui & mei gratia studens, lector benevole, strophas potius nonnullas excerpendas censeo, quas hic tibi in manus trado:

I.

Ic [a]am elꝺeꞃ ðanne ıc ƿeꞅ,
A ƿınꞇꞃe ⁊ [b]ec a loꞃe.
Ic [c]ealꝺı moꞃe ðanne [d]ıc ꝺeꝺe,
Mı ƿıꞇ [e]oᵹhꞇe ꞇo bı moꞃe.

II.

[f]Ƿel lonᵹe ıc habbe chılꝺ [g]ıbıen,
[h]On ƿoꞃꝺe anꝺ on ꝺeꝺe.
Ðeᵹh ıc bı [i]on ƿınꞇeꞃ ealꝺ,
To [k]ᵹıunᵹ ıc am on [l]ꞃeꝺe.

XIII.

[m]Se ꝥ [n]hıne ꞅelue [o]uoꞃᵹeꞇ,
[p]Uoꞃ ƿıue oþeꞃ [p]uoꞃ chılꝺe.
He ꞅal comen on euele ꞅꞇeꝺe,
Buꞇe ᵹoꝺ hım bı mılꝺe.

XIV.

[q]Senꝺe ꞅum ᵹoꝺ bıuoꞃen hım,
Men ꝥ ƿıle ꞇo heuene.
Foꞃ beꞇeꞃe ıꞅ on elmeꞅꞅe [r]bıuoꞃe,
Ðanne ben [s]eꝼꞇeꞃ ꞅeuene.

XV.

Ne hoꞃıe ƿıꝼ ꞇo hıꞃe ƿeꞃe,
Ne ƿeꞃe ꞇo hıꞅ ƿıue.
[t]Bı ꝼoꞃ hım [u]ꞅelue [x]euꞃıch man,
[y]Ðeꞃ ƿıle he bıeð alıue.

XXXI.

[z]Euꞃıch man mıꝺ ꝥ he haueð,
Maı [a]beᵹᵹen heueꞃıche.
[b]Se ðe leꞅꞅe ⁊ ꞅe ðe moꞃe,
Heꞃe aıꝺeꞃ ılıche.

XXXII.

[c]Al ꞅuo on mıꝺ hıꞅ ƿanıe,
[d]Sƿo oðeꞃ mıꝺ hıꞅ ƿunꝺe.
Ðæꞇ ıꞅ ꞅı ƿonꝺeꞃlıcheꞅꞇe ƿaꞃe,
Ðæꞇ anı man [e]euꞃe uonꝺe.

XXXVI.

Heuene anꝺ eꞃðe he oueꞃꞅıeð,
Hıꞅ [f]eᵹhen bıð ꝼulbꞃıhꞇ.
[g]Sunne ⁊ mone ⁊ alle ꞅꞇeꞃꞃen,
Bıeð ðıeꞅꞇꞃe on hıꞅ lıhꞇe.

XXXVII.

Nıꞅ hım ec noþınᵹ uoꞃ hole,
Sƿo muchel bıeð hıꞅ mıhꞇe.
Nıꞅ noðınᵹ ꞅƿo ꝺıeꞃne ıꝺon,
Ne on ꞅƿa ðıeꞅꞇꞃe nıhꞇe.

XXXVIII.

He ƿoꞇ hƿeꞇ ðencheð anꝺ hƿeꞇ ꝺoþ,
Alle quıke ƿıhꞇe.
[h]Nıꞅ no loueꞃꝺ ꞅƿıch ıꞅ X̄ıꞅꞇ,
Ne no kınᵹ ꞅƿıch ıꞅ ꝺꞃıhꞇe.

* Extant etiam in principio cod. compacti coll. *Trin. Cantabr.* & in bibl. *Lambethanæ* cod. MS homil. *Semi-Sax*. fol. 59, b. ubi incipiunt in rubrica. Lectiones Cod. Coll. *Trin. Cantab.* *a* Am nu. *b* deest. *c* ƿealꝺe. *d* ıꝺuꝺe. *e* oh. *f* ꞇo. *g* ıben. *h* a ƿoꞃꝺe ⁊ a ꝺaꝺe. *i* a. *k* ıunᵹ. *l* ꞃaꝺe. *m* ðe ðe. *n* hım ꞅelꝼ. *o* ꝼoꞃᵹıeꞇ. *p* ꝼoꞃ. *q* ꞅenꝺe ᵹoꝺ bıꝼoꞃen hım man þe hƿıle he maı ꞇo heuene. *r* bıꝼoꞃen. *s* aꝼꞇeꞃ. *t* be. *u* ꞅelꝼ. *x* aꞅꝼꞃıc. *y* þe hƿıle. *z* aꞅꝼꞃıch. *a* buᵹᵹe heueꞃıche, infra heuenꞃıche. *b* þe þe moꞃe haueð anꝺ þe þe leꞅꞅe boþe aılıche. *c* alꞅe on hıꞅ ƿenıe. *d* ꞅe oþeꞃ. *e* deest. *f* eıen. *g* Nıꞅ hım no þınᵹ ꝼoꞃholen, Sƿo muchel ıꞅ hıꞅ mıhꞇe. Ne bıe hıꞇ no ꞅƿo ꝺeꞃne ıꝺon, Ne on ꞅƿo þuꞅꞇꞃe nıhꞇe. *h* Nıꞅ loueꞃꝺ ꞅƿılch ıꞅ Cꞃıꞅꞇ, Ne kınᵹ ꞅƿılch uꞃe ꝺꞃıhꞇe. Boð ᵹemeð ðe hıꞅ bıen, Bı ꝺaıe anꝺ bı nıhꞇe.

XXXIX.
Heuene ⁊ erðe ⁊ all ðat is,
Biloken is on his [i] honde.
He deð al þ his wille is,
[k] On sea and ec on londe.

XL.
He witeð ⁊ waldeð alle þing,
He iscop alle scafte.
He wrohte fis on ðere sae,
And fugeles on ðan lefte.

XLI.
He is ord [l] albuten orde,
And ende [l] albuten ende.
[m] He one is eure on eche stede,
Wende [n] wer ðu wende.

XLII.
He is buuen us and bineðen,
[o] Biuoren and [p] ec bihind.
Se man þ godes wille deð,
Hie mai hine aihwar uinde.

XLIII.
[r] Eche rune he iherð,
And wot eche dede.
He ðurh-sihð [s] eches iðanc,
[t] Wai hwat [u] sel us to rede.

LVIII.
Se man [*] neure nele don god,
Ne neure god lif [†] leden.
[x] Er deð ⁊ dom [y] come to his dure,
He [z] mai him sore [a] adreden.

LIX.
[b] Ðat he ðanne ore bidde ne mugen,
Uor þ bilimpeð ilome.
He is wis þ bit and bote,
And bet biuoren dome.

LXXXV.
[c] Ðo ðat habbeð wel idon.
[d] Efter hire mihte.
[e] To heuene-riche hi sullen [f] uare,
Uorð mid ure drihte.

LXXXVI.
[g] Ðo þ wrohten do sleac werc,
And weren ðerinne iuende.
Ðo sullen uare uorð mid him,
Into helle grund.

LXXXVII.
[h] Ðer hi sullen wonien ai,
Buten ore and ende.
[i] Ne brekeþ neure ert Crist helle dure.
[k] To aleisen hi of bende.

XCIV.
[l] Deað com on ðis midelard,
Ðurh ðes deueles onde.
And senne and sorge and iswinc,
On se and on londe.

XCVI.
[m] Hunger ⁊ ðurst hete ⁊ chele,
Ecðe and all unhelðe.
Ðurh deð com on ðis midelard,
And oðer unselðe.

CXXXVIII.
Ne mai non herte hit [n] iðenche,
Ne no tunge telle.
[o] Hu muchele pinum and hu uele,
Bieð inne helle.

CXLVIII.
[p] Louie God mid ure [q] herte.
And mid all ure mihte.
And ure emcristene [r] swo us self,
Swo us [s] lereð drihte.

CXLIX.
[t] Al ðat men wet and singð
Biuoren godes borde.
Al hit [u] hongeþ and halt,
[w] Bi ðis twam worde.

CL.
[x] Godes lage he uoluelð,
Ðo wiere and ðo healð.
Ðat ðos two loue haueð,
And wel hi wile healde.

CLXXI.
Ne mai non euel ne [y] ne wane,
[z] Bi in heueriche.
Ðeg ðer bi wununge uele,
[a] Ech oðer uniliche.

CLXXII.
[b] Sume ðer habbeð lesse merhðe,
And sume [c] ðer habbeð more.
[d] Ech efter ðan þ he dede,
Efter þ he swanc sore.

---

i Honden. k A watere ⁊ a londe. He makeþ ðe fisses in þe sa. þe fueles on þe lofte. he wite ⁊ wealdeð alle þing. ⁊ he sop alle sæfte. l abuten. m he is æfre. n ðar. o biforen. p deest. q ðe godes wille doþ aihwar he maig him finde. r elche rune herþ. ⁊ he wot alle dade. s elches manneſ ðanc. t wi. u sal. * næfre. † lade. x ære deað. y cumeð. z maig. a adrade. b ðat he ne muge þanne bidden. ore for þat wat ilome. forþi he wis þe bit ⁊ bigiet. ⁊ bet biforen dome. c þo þe. d æfter here. e heueriche. f fareforþ. g ðo þe diueles habeþ idon. ⁊ ðar inne beð ifunde. hie sulle fare forð mid hem into. h ðar hi sulle wunien abuten. i brecþ næfre. k forlesen hem. l deaþ cam in ðis middan eard. ðurh ealde deueles onde. ⁊ senne ⁊ sorege ⁊ iswinc. a watere ⁊ londe. m ðurst ⁊ hunger chele and hete. ⁊ alle unhalþe. ðurh deað cam in ðis middaneard. ⁊ oþer unisalþe. n ðenche. ne tunge hit ne mai telle. o hwu muchele pine ne hwu fele senden in helle. p luue we. q herte. r else. s tacheð. t al ðat me radeþ ⁊ singeð bifore. u hangeð. w in ðere. x Alle Godes lages hie fulleþ. þe wereþ ⁊ ðe eald. þe þe þos two luues halt. and wile her wel healde. y non. z ben in Godes riche. þeh ðar ben wununges fele. a elck. b sume þar habbeþ lasse blisse. c ðar. d elch æfter þat he dude her. æfter þane þe swanc sore.

CLXXIII.
[e] Ne sel ðer bi bred ne ƿin,
Ne oþer kennes este.
God one [f] sel bi eches lif,
And blisce and [g] eche reste.

CLXXIV.
[h] Ne sal ðar bi scete ne scrud,
Ne ƿorldes ƿele none.
Ac si mergþe ꝥ men us bihat,
All sall ben god one.

CLXXV.
Ne mai no mergþe bi swo [i] muchel,
Swo is godes [k] sihðe.
Hi is soþ sune and briht,
And dai [l] bute nihte.

CLXXVI.
Ðer is ƿele bute ƿane,
And reste buten [m] ƿisƿinche.
Se ꝥ mai and ƿele ðeder come,
Sore hit sel [n] uorðenche.

CLXXVII.
Ðer is blisce buten tƿege,
And lif buten deaðe.
Ðet eure sullen ƿunie ðer,
Bliðe hi bieþ and eaðe.

CLXXVIII.
Ðer is [o] geugeþe buten elde,
And elde buten unhelþe.
Nis ðer sorge ne sor non,
Ne non [p] uniselðe.

CLXXIX
Ðer me sel drihten isen,
Swo are he is mid iƿisse.
He one mai and sel al bien,
Engles and mannes blisce.

CXC.
To ðare blisce us bring god,
Ðet rixeð buten ende.
Ðanne he ure saula [q] unbint,
Of lichamlice bend.

CXCI.
Crist geue us lede swich lif,
And habbe swichne ende.
Ðet ƿe moten ðider cumen,
Ðanne ƿe [r] hennes ƿende.

In fine etiam vitæ *Sanctæ Julianæ* (in veteri MS codice Bibliothecæ *Bodleianæ* NE, A, 3, 11.) extant hi versus, quorum duo primi & tres ultimi similiter finientibus clausulis terminantur:

Hƿen drihtin o domes dei ƿindƿeð his hƿeate,
And ƿerpeð ðæt dusti chef to hellene heate.
He mote beon acorn i godes guldene edene,
Ðe * turde ðis of latin to englische ledenne.
† Ant he ꝥ her ** least onƿrat sƿa as he cuþe. *Amen.*

Rhythmos hos vel potius pseudo-rhythmos dignum est quod sequatur carmen *Anglo-Normannicum* de passione *S. Margaretæ*, quod ex libro consuto Coll. *Trin. Cantabr.* descriptum, quum quod dialecti *Normanno-Saxonicæ* omnium longe nobilissimum specimen, tum quod corruptæ *Anglorum* poëseos, sive rhythmi in *Rimam*, ut vocamus pseudo-rhythmum, mutati præclarum exemplum sit, hic locum sibi vendicans, & non postremo loco dignum, ponendum esse integrum existimo.

VITA SANCTÆ MARGARETAE.

1 Olde [a] ant yonge [b] i preit [c] ou oure folies for to lete.
Ðenchet on god þat yef ou wit oure sunnes to [d] bete.
Here i mai tellen ou. wid wordes feire ant swete.
Ðe [e] vie of one meidan. was hoten Maregrete.
2 Hire fader was a patriac. as ic ou tellen may.
In auntioge [f] wif eches i ðe false [g] lay.
Deve godes ant doumbe. he served nitt ant day.
So deden mony oþere. þat singet weilawey.
3 Theodosius was is nome. on crist ne levede he noutt.
He levede on þe false godes. ðat ƿeren wid honden wroutt.
Ðo þat child sculde christine ben. it com him well in þoutt.
[h]E bed wen it were ibore. to deþe it were ibroutt.

---

e Ne sal þar ben bread ne ƿin. f sal ben ach lif. g ache. h ne sal þar ben foh ne grai. i micle. k gesiþe. l butan. m gesƿinc. n forðenc. o geogoðe. p ungeselþe. q unbinde. r heonan. ab hennes est hodiernum hence. * Sic MS. at proculdubio pro *Gallo-Normannico* turnde, vel euphoniæ gratia, more veterum *Danorum*, qui, ut ostendimus, n ante d non amabant proferre; vel errore potius scribentis, qui ultimum versum sui gratia videtur adjecisse. † Recentiori manu. ** *Ultimò*, id est last. *a Francice* ant, and. *b Francice*, berechte, perechte, prehte, preit, *instituo*, *dirigo*. *c* ou, oure. *Saxon.* eoƿ, eoƿere. *d Sax.* beten. *e Gallice* la vie. *f Sax.* ƿif gecas, *uxorem elegit*. *g* laga. *h* e pro i *Cimbrice*, in.

4 Ðe

4 Đe moder waſ an heþene wif. þat hire to wyman bere.
Đo þat child ibore waſ. nolde ho hit [i] furfare.
Ƿo ſende it into aſye. wid meſſagerſ ful yare.
To a [k] norice þat hire wiſte. ant ſette hire to lore.
5 Đe norice þat hire wiſte. children aheuede ſeuene.
Đe eitteþe waſ maregrete. criſteſ [m] may of heuene.
Taleſ ho ani tolde. ful feire ant ful euene.
‡ Wou ho [n] þoleden martirdom. ſein Laurence ant ſeinte Steuene.
6 Đe norice hire fedde. wid wel muchele [o] wunne.
Alle loueden hire. in þe toun þer [p] ho waſ inne.
Ƿo toc hire to ihu̅ chriſt. ant leuede al hire [q] cunne.
Đo ho couþe of wiſdom. ho hatede muche ſunne.
7 Sone ſo þe maidan waſ of þrettene winter elde.
Ƿo wiſte hire norice ſcep. daieſ i þe felde.
Ƿir [r] felaweſ þat hire biſeten. ful [ſ] yerne hire bihulde.
Wou ho makede ir [t] bone. to ihu̅ þat al mai [u] welde.
8 Olibriuſ waſ [x] louerd. aſe þe boc uſ telle.
Ƿe haued auntioȝe. [y] to yeuen ant to ſelle.
Ƿe ſeruede nitt ant day. fendeſ in helle.
Alle þat leueden on ihu̅ chriſt. [z] e heitt hem aquelle.
9 From aſie to auntioge. bet mileſ tene ant fiue.
For to ſlen chriſtene men. [a] he hiede him biliue.
[b] E ſei maiden Maregrete. ſcep biforen hire driue.
Sone wolde þe ſarezin. habben hire to wiue.
10 Ƿe ſaid to hiſ ſerjaunſ. a maidan ic iſee.
[c] Faret ſomme of myne men. ant fatchet hire to me.
Bi my lay yet ho iſ boren. of [d] cumraden free.
Of all hire [e] cunne. beſt ſcal hire bee.
11 Ant for ir feirneſſe. þau ho bee comen of [f] þrelle.
Ƿire wedlac ne ſcal ho nout leſen all.
Ful wel ic ſcal ir cloþen. wid * ciclatoun ant * pelle.
Ƿo ſcal be my † leuemon. ſo me hire ſcal calle.
12 Đe ſergaunz [g] eden aſe he am bed. to meidan Maregrete.
[h] Aſ a wiſt ir norice ſcep. nout fer from þe ſtrete.
Sone muchele a hire boden. ant more a hire bihete.
Đe trouþe of hire herte. nolde ho nout furlete.
13 Đe ſergaunz deden [i] ar ernde. feire ant fele ſiþe.
Meidan Maregrete nulle we nout mitte ſike.
Olibriuſ iſ louerd. of auntioȝe þe riche.
Ƿe wil het þe to wiue. wel it may þe like.
14 Maidan Maregrete. [k] britt ſo eni leme.
Sone [l] ham onſwerede. wid wel milde [m] ſteuene.
[n] Ic abbe iyeuen my maidan hod. ihu̅ chriſt of heuene.
Ƿe me wite to day. for iſ nomen ſeuene.
15 Ihu̅ chriſt my louerd. ðat deet þolede for uſ alle.
Đe heie king of heuene. to him wol ic [o] calle
Of mine ſtable herte. ne lete ir neuer at falle.
Ne lete neuere my bodi. to dai in ſunne falle.

---

i Saxonice, forfaran, *perire, perdere.* *k Gallo-Latinum.* nunc **nurſe.** *l Sax.* lare. *m Cimbrice* **mey** vel **meÿ**, *virgo.* ‡ *Franc.* wiou, *quomodo.* *n Sax.* þoledon, *paſſi ſunt*; à þolian, *pati.* *o Franc.* wunna, *gaudium.* *p Sax.* heo, *illa.* *q Sax.* cynne, *genus, ſtirps.* *r Cimbr.* **felaga**, *Socius.* *ſ Sax.* ȝeorn, ȝern, *ſtudioſus.* *t Sax.* bene, *precatio.* unde apud Boreales noſtros **to clapp benne,** *manibus plaudentibus precationem ſignificare.* **clapp** autem à *Cimbrico* **at klappa,** *manibus mulcere, plaudere.* *u Sax.* pealdan, *regere.* *x Sax.* hlaford, *dominus.* *y Sax.* to ȝefenne. *z Sax.* he heit heom acpellan. *juſſit eos occidi.* *a* heide, *feſtinabat.* à *Sax.* hiȝan, *feſtinare.* biliue, *confeſtim, protinus.* *b* E iterum pro he. *c* fared, à faran, *ire.* *d Sax.* cynnered, nunc **kindred,** *cognatio.* *e Sax.* cynne, *genus.* *f Sax.* þral, þræl, *ſervus, ſervitus.* * * ciclatoun eſt vox *Gallo-Norman.* quam non intelligo. pelle autem idem eſt, ac infra pall, à *Lat.* pallium, nunc **robe.** De hac voce in ſuperiore cap. *g Sax.* eodon, *ibant.* *h Angl.* **as ſhe kept her nurſes ſheep.** *i* ar, infra hore. *Sax.* heora. ernde. *Sax.* ærende. ar ernde, *ſuum nuntium.* *k Sax.* beorhte, vel berhte ſpa ænig leoma, *ſicut quævis lux, clara.* *l Sax.* heom, *eis.* *m Sax.* ſtefn, *vox.* *n Sax.* ic habbe ȝeȝefen, *dedi.* *o* à *Cimbrico* **at calla,** *vocare*, noſtrum **to call.**

16 Ihū chriſt mi louerd. to þe ic wile me yelde.
Đou [p] neuedeſt bigunne. ne neuer neuedeſt ende.
[q] Yef þi wille were. þe holi goſt þou me ſende.
Đat from þe ſareſinz. i mitte me defende.
17 Al mẏ cun i furſake. to þe [r] niþe cne.
Ihū chriſt mẏ louerd. to þe i take me.
For þi loue here. martir woll i bee.
Đeſ houndeſ habbet me biſet. ne mai ic [ſ] henne fle.
18 Đe ſargaunz [t] ayein eden. ant ſeiden [u] here ſawe.
Of alle þine mitte. ne yeued ho word [w] ati hawe.
Of all þat we ſaiden. al ir þunchet [x] plawe.
Ꝧo leued on ihū chriſt. to waraunt ho him drawet.
19 Đenne ſpec olibriuſ. [y] awarie him ſonne ant mone.
Of alle mine ſergaunſ. gode [z] nabbi none.
Bringet hire bifore me. ic turne hir mod ful ſone.
Ꝧo ſcal [a] leuen o mine godeſ. er halfueẏ [b] to none.
20 Đe ſergaunz ayein eden. ant [c] cunnen hire imete.
Ꝧo leiden honden hire upon. ant ledden ir to þe ſtrete.
Ꝧo com biforn Olibriuſ. ant he hire [d] con grete.
Ꝧe asked what ir nome waſ. ho ſeide Maregrete.
21 Meidan Maregret. mẏ [e] leuemon þou ſcal bee.
Ant habben þe to wive. yef þu art of cunne fre.
Yef þou art of þnelleſ. ic yeue þe gold ant [f] fee.
Đou ſcalt be mẏ leuemon. ſo long ſo ic be.
22 Đe meidan him onſwerede. ſwiþe feire anon.
Chriſtine wiman ic am. [g] iheuen of þe fonſton.
Ihū chriſt mẏ louerd. to him ic wille gon.
[h] I nule [i] leten iſ loue. for oþer neuer on.
23 Leueſtou on ihū chriſt. men deden him [k] o rode.
Yef þou leueſt þat e leuet. ic holde þe for wode.
Of iſ ſide [l] orn adoun. þe water ant te blode.
Đe croune waſ of þorneſ. þat on iſ * heued ſtode.
24 Đe meidan him anſwerede. aſe þe angel hire [m] kende.
Ye deden him on rode. al chriſtine folc ta mende.
Ant ſeþen in to helle. þe holi goſt he ſende.
[n] To aleſen chriſtine men. ant þider þou ſcalt wende.
25 Đo [o] i ſei þe ſareſin. þat him ueſ no bot.
To ſtruen wid þat meidan. ir herte waſ ſo god.
Ꝧe bed þat ho bounden hire. [p] boþen hond ant fot.
Ant depe into priſun don. turnen e wolde ir med.
26 Meidan Maregret. one nitt in priſun lai.
Ꝧo com [q] biforn olibriuſ. on þat [r] oþer dai.
Meidan Maregrete. lef up on mẏ lay.
Ant ihū þat tou leueſt on. þou do him al aweẏ.
27 Lef on me ant be mẏ wif. ful wel þe mai ſpede.
Auntioge ant aſie. [ſ] ſcaltou han to mede.
Ciclatoun ant purpel pal. ſcaltou haue to wede.
Wid alle þe meteſ of mẏ lond. ful wel i ſcal þe fede.
28 Alle þine [t] redeſ. ido ut of mẏ þoutt.
Ant take me to ihū chriſt. þat me haued iwrott.

---

p Sax. nefdeſt, *non habuiſti.* *q Sax.* ȝif, *ſi.* *r* niþe, forſan à nẏþan, *deorſum*; ut bute, à butan *niſi.* unde niþe cne, *genubus flexis.* *ſ Sax.* heonan, *hinc.* *t Sax.* aȝen eoden, *redierunt.* *u* hore ſawe, *Sax.* hire ſaȝa, *ejus dictum.* ſcilicet *quod dixerat.* *w* æt all, *omnino.* *x Sax.* pleȝa, plæȝa, *luſus.* *y Sax.* awẏrȝe, *maledicat.* him, *Sax.* heom, *illis.* *z Sax.* nabbe, næbbe, *non habeo.* *a Sax.* leafan, ȝeleafan, *credere.* *b Sax.* non. *hora* ſcil. *diei nona*, apud *Saxones*; apud nos *tertia pomeridiana* *c Invenerunt eam. Sax.* enim ȝemetan eſt *invenire.* *d Sax.* ȝan, vel onȝan ȝretan. *e* de hac voce in ſuperiori cap. *f* feoh, *argentum*, *Sax.* *g Sax.* ȝeheofen, *levatus*, *ſublatus.* *h Sax.* ic nille, *nolo.* *i Sax.* lætan, forlætan, *relinquere.* *k Sax.* on rode. O autem à *Cimbrico* a, quod ſignificat ut *Angl.* **in, on.** *l Sax.* arnian, *currere.* * *Sax.* heofod. heafud, *caput.* *m* kende *Cimbrice*, *docebat* ab **at kenna**, *docere.* *n Sax.* leſan, alẏſan, *liberare.* to leſenne, to alẏſænne, *ad liberandum.* *o Sax.* ȝeſeah, ȝeſaw, *videbat.* *p Cimbrice* **bæde**, *cum*, *tum.* *q Sax.* beforen, *coram.* *r Sax.* ſe oþer, *ſecundus.* *ſ Sax.* ſcealt tu to mede hafan. *Angl.* **thou ſhalt have for reward.** *t Sax.* ræd, *conſilium.* rædan, *conſilium dare.*

For

For he all þiſ [a] middelerd. makede of rett noutt.
Ant [b] ſeþen mid iſ ſwete fleſc. of helle he uſ boutt.
29 Ðenne ſpec olibriuſ. nou it ſcal ben ſene.
Upon [c] wam þou leueſt. ant wi þou art ſo kene.
Ðonget ir up bi þe fet. hire louerd to [d] tene.
Wid ſcourgeſ betet hire fleiſc, þat ho ir deet [e] wene.
30 Ðe ſergaunz deden þat he bed. on hire gunne ſtriue.
Wid [f] ſwopen ant wid ſcourgeſ. boþe [g] ful riue.
Ðe blod ron of hire fleiſc. wnder liche [h] ſwiþe.
Alle ho [i] wenden. þat broutt [k] a were of liue.
31 Ðo ſpec olibriuſ. bi hire þer he ſtod.
Meidan Maregrete. iſ þiſ [l] pine god.
Lef nou on my godeſ. [m] ant ſone wend ti mod.
Ðaue merci of þi fleiſc. me ſpillet þi blod.
32 Ihū chriſt my louerd. waſ born ine bedlehem.
On þe holi meidan. he ſende [n] litt ant glem.
Ðou deſt aſe techet. ſatanaſ [o] þin em.
Me þenchet þeſ pine ſwete. ſo eni milc [p] rem.
33 Ðo ſpec olibruſ. [q] nauet ho none care.
Of al þilke pine. al ir þunchet [r] plawe.
Wid oure ſcarp naileſ. ir [s] hude al to drawe.
Aſe clene from þe fleiſc. ſo hound it hede [t] ignawe.
34 Ðe ſergaunz deden ſo. to hire gonnen go.
Al þet [u] fel from þe fleiſc. gunnen ho to flo.
Al þet blod þat in hire waſ out it [y] ede þo.
Al þiſ ho þolede. ant oþere pinen mo.
35 Summe þat ter ſtoden. ar herte waſ ful ſore.
For hire [x] wite fleiſc. ant ſor ir ÿelewe here.
Maidan Maregrete. of þe we habbet care.
Lef on him ant be hiſ wif. ne þoele þou ſo nan more.
36 Awei þe euele conſilerſ. [z] wi ſaid þe ſo.
Mit ſwopeſ ant mit ſcorgeſ. habbe ÿe me flo.
Ihū chriſteſ angleſ. comet me to ant fro.
Al þiſ iſ my ioie. ne do ÿe me ſo wo.
37 Ðenne ſpec olibriuſ. þiſ iſ oure [a] pouſte.
Er hauedeſtou eÿen. nou maiſtou nout i ſee.
Lef on me ant be my wif. ful wel i [b] rede þe.
Yef þou leueſt oþerweiſ. [c] ſclawen ſcaltou bee.
38 Ðe godeſ þat tou leueſt on. are dede aſe a ſton.
Of my louerdeſ ioie. ne mai tellen no mon.
Nou þou haueſt pouſte. of my fleiſce ant bon.
To [d] deruen myne ſoule. pouſte naueſtou non.
39 Olibriuſ [e] heiſt. þat [f] mai in priſun don.
Ðe holi goſt from heuene. to hire com ful ſon.
Ant þe rode in hiſ hond. þat chriſt waſ on idon.
Ant [g] ſcon aſe britt. ſo ſonne abouten none.
40 Meidan Maregrete. ne drede þou [h] nowid.
Ði [i] ſeȝe iſ maked in heuene. biforen ihū ful britt.

---

a Sax. middelȝeard, *mundus.* *b Sax.* ſiþþan, *poſtea.* *c Sax.* hƿam, *Angl.* **whome.** *d Sax.* teon. *contumelia.* *e Sax.* ƿenan *putare, opinari.* *f Cimbr.* ſvipa, *ſcutica, flagellum*; plur. ſvipu-num, *flagellis*, in declinat. comp. *g* forſan hinc *Angl.* **full dride.** *h* ƿriþe, *valde, magnopere.* *i Sax.* ƿenden, à ƿenan, *opinabantur.* *k* ex *bo* fit *o*, & *o* dein vertitur in *a.* *l Sax.* ƿin, ƿineƿe, ƿinian, *pœna, tortor, punire.* *m Sax.* ⁊ ſona þin mod ƿend, *& animum tuum protinus verte.* *n Sax.* leoht ⁊ ȝleam, *lucem & fulgorem* vel *gaudium.* *o Sax.* þin eam, *tuus avunculus.* i. e. *majores vel nos.* *p Sax.* ƿeam, *cremor lactis*, apud boreales *Anglos* **ream.** *q Sax.* nafeð, næbbþ, nabbaþ, *non habet.* *r Sax.* plæȝa, *luſus.*

ſ Sax. hyd, hyde, hude, *corium, pellis, cutis.* *t Sax.* ȝeȝnæȝed, *roſus, morſus.* *u Sax.* fel, felle, *cutis.* *x* nunc **white,** à *Sax.* hƿite. *albus.* *y Sax.* eode, *ibat.* *z* nunc **why.** à *Sax.* hƿi, *cur.* *a* pouſte eſt *Gallo-Latino-Normannicum.* à *poteſtas.* *b* i rede, *conſulo.* *c Sax.* ſlaȝen. *d Sax.* deƿian, *nocere.* to deƿienne, *ad nocendum.* *e Sax.* hett, *jubebant.* *f Cimbrice* mey, *virgo. Scoti* jam dicunt **the queens meys,** *reginæ ancillæ.* apud quos etiam in adagium abiit, **there are ma meys, than Margery.** *g* nunc **shone.** à *Sax.* ſcinan *ſplendere.* *h Sax.* naƿiht, nawht, *nihil, nil*; nunc **naught, nought.** *i Gallo-Normannicum. Gallicum* hodie ſiege *ſedes, ſedile, ſella.*

Nis no tonȝe an erþe. ne non eyen litt.
Ðat mai telle þe ioie. þat was maket of þe to nitt.
41 Meidan Maregrete. britt so eny [k] leme.
Iblesset wort þou to dai. of al þat i con neme.
Ðe heie king of heuene. ful wel hauet herde þi steuene.
Þe þe sende þis [l] crois. þine [m] fou to [n] aferene.
42 Blessed be ihū christ. þat me [o] bote sende.
Ant is holi angel. to me þat he wende.
Fader ant sone ant holi gost. þat alle us mai amende.
Ne lete neuer to dai. myne herte wende.
43 Meidan Maregrete. lokede hire bi side.
Þo sei a foul dragun. [p] ine þe hurne glide.
Berninde ase fur. ant [q] goninde ful wide.
Þo wert ase grene. so gres ine someres tide.
44 Ðe [r] fur flei of is mouþe. so [*] leie of brenston.
Þo fel [s] to þen erþe. ant quakede uich bon.
Þe [t] nom ir in is mouþe. ant swalen hire anon.
Þe barst a two peces. felawe nauede he non.
45 Meidan Maregrete. upon þe dragun stod.
Bliþe was ir herte. ioiful was ir mod.
[u] Sclawen was þe dragun. þoru þe uertu of þe rod.
Blessed be ihū christ. is mitten is so god.
46 Meidan Maregret. þe dragun ede fro.
Þo sei anoþer deuel. þer inne þo.
E heuede eien on is [x] cleu. ant eken on is to.
Ne mitte foulore þinȝ. neuer erþe go.
47 Þo wende to þe loþe þing. þe rode in hire hond.
Ðoru þe mitte of ihū christ. [y] wid her wempel [z] ho [a] hin [b] bond.
Þo toc him bi þe [c] toppe. abouten ho him swong.
Sette ir fot in is necke. ant to þen erþe wrong.
48 Sai me [d] nouþe wat tou art. þou foule loþe þinȝ.
Upon wam þou bileuest. ant wo is þi kinȝ.
Ant wo þe hider sende. to maken [e] stourbing.
Tel me nou swiþe. ant into helle spring.
49 [f] Leuedi for þe rode loue. þat is i þine honde.
Þef up þi fot a littel. þat ine myn necke stond.
Muchel ic habbe iwalken. bi water ant bi londe.
[g] Nas ic neuer ibounden. in so harde bonde.
50 Ruffin was my broþer. þat tou here sclowe.
Ðe wile e was aliue. ecouþe sunnes inowe.
E dede men to sunne. þere fore we loude lowe.
Ant yeld here seruise. ofte mid muchele wowe.
51 In a dragones liche. i sende him to þe.
To turne þine herte. ant apaie me.
Þe is iborsten a two. ibounden hauestou me.
A maidain hauet us ouercomen. noutt nis oure poustе.
52 Belsebug is my nome. i ne may þe nout lie.
Ne mai ic longe þolien. þe pine þat i [h] drie.
Al ic wolde [i] biswike. þat isen mitte mid eie.
[k] Nab ic none mitte. þe nou to [l] struye.

---

[k] *Sax.* leoma, *lux.* [l] crois, *Gallice* la croix, *crux.* *Sax.* per rod vertitur. [m] *Gallice* nunc foy, *fides.* [n] *Sax.* afæran, *terrere*; hic autem *terrendo explorare*, *probare.* [o] *Sax.* bote, *compensatio*, *reparatio*, *remedium.* to bote sendan, *quid compensationis gratia*, & *reparationis*, vel *remedii nomine alteri mittere.* [p] in the hurne, *Anglice.* **in the corner.** *Sax.* hyrn. *Cimbr.* **horn.** [q] *Sax.* geonan, ginan, ginian. *Cimbr.* **at gina**, *hiare*, *biscere*, *oscitare.* *Angl.* **to yawn.** goninde **gaping, yawning.** [r] nunc **fire.** *Sax.* fyr. *Cimbr.* **fur.** [*] leie apud *Scotos* & *Boreales Anglos* **lowe**, *flamma*; à *Cimbrico* **loga.** [s] *Sax.* to þam eorþan. [t] *Sax.* nam, *sumebat*, à neman, *capere*, *sumere.* [u] nunc **slain.** *Sax.* slagen, geslagen. [x] **claws.** *Sax.* clapu, *ungues.* [y] **with her girdell.** [z] ho. *Sax.* heo *illa.* [a] hin *Sax.* hina *illum* [b] *Angl.* **bound.** [c] top, *fastigium*, *vertex.* [d] nouþe, forsan ut *Sax.* niþing, *nequam.* [e] vox *Gallo-Normannica*, ab *Ital.* sturbar, storbar, *disturbare.* sturbar, autem ab *ex* & *turbo.* [f] *Sax.* hlafdig, hlafdi, hlaudi, *domina*, nunc **lady.** [g] *Sax.* nær, pro ne wær, *non eram.* [h] dreoge. *Sax.* *sustineo*, à dreogan. [i] *Sax.* beswican, *supplantare*, *decipere*, *seducere.* [k] *Sax.* nabbe ic, *non habeo.* [l] nunc **destroy.**

53 Wen

53 Wen ic wist a wif. [m] sculde be bet of berne.
Ic com þider sone. swift as an [n] erne.
Ant wen i þider come. to croke fot [o] oþer arme.
Ant te wif ir selue. [p] i fonde to furfarne.
54 Ðaue þi pais þou foule þing. þou fli into helle.
Ne be þou so hardi. lengóre þat tou duelle.
I bidde ihū christ. þi mitte þat he [q] felle.
Ðou fal into helle. so ston deet in to welle.
55 Upon þet oþer dai. alute biforn non.
Olibrius heitte þe mai. ut of prisun don.
Ðe sergaunz were * snelle. ant broutten hire son.
Wid þe rode on hire honde. þat christ was on idon.
56 Ðo spec olibrius. i wis e was ful [r] wroet.
Ant saide to is sergaunz. wonder wou ho goet.
Lef on me Maregrete. ant haue mete ant cloet.
Do after me ant be mẏ wif. ne be þe þi lif so loet.
57 [l] Awaried worþe þine godes. þat tou leuest inne.
[t] Ðo weren ẏare awaried. ant al ful of sunne.
Ðo beet al of helle. of satanas cunne.
[u] Wene þou wenest best to liue. to him awollet þe winne.
58 Ac do nou wel ant lef on him. þat made þe to mon.
Fader ant sone ant holi gost. þat þis world bigon.
Ant let þe folewen. in holi fonston.
Ase ihū christ was ẏmself. [x] ẏ þe [y] flem iurdan.
59 Ðenne spec olibrius. a [a] pine ic chulle kenne.
[b] Wellinde laumpes. letet on hire [c] renne.
From þe necke to þe to. [d] scalden ir as an henne.
Bote ho turne hire mod. to deþe ẏe sculen ir [e] brenne.
60 Ðe sergaunz deden al so. [f] elẏ letten ho welle.
Ðeie upon ir heuede. wallinde letten ho felle.
It [g] orn on hire wite fleisc. so water det of welle.
Ðe holi gost ir wist. ne mitten ho hire [h] aquelle.
61 Alle weren þe saresinz. so boc is writen wid enke.
To bringen hire of liue. ho gunnen hem biþenke.
In a [i] fet ful of water. ho gunnen hire adrenche.
Ant [k] bote ho turne hire mod. þer a scal adrenche.
62 Louerd ẏef þi wille is. a water ic isee.
Ðrin ic chulle deien. for þe loue of þe.
Ðet fet bigon to bersten. þe folc bigon to fle.
Ðe engel ir nom of þe water. þat alle ic mitten isee.
63 Ðer bileueden on ihū christ. a þousend ant fiue.
Al wid outen children. ant wid outen wiue.
To don ham to deþe. he [l] hiede [m] biliue.
For ho leueden on ihū christ. he broutte hem of liue.

---

[m] sculd be bet of bern, ni fallor, **should be labouring in child-birth.** verbum verbo, **should be expecting a child.** *Cimbrice* enim **at bida** vel **byda**; *Sax.* bidan est *expectare.* [n] *Cimbr.* **ern.** *Sax.* earn, *aquila.* [o] *Sax.* ouþer *vel*, nunc **or.** [p] *Sax.* ic to forfaran fonde, **I endeavoured to destroy.** *Sax.* fundian, *niti.* forfaran, *perdere.* [q] *Cimbrice* **at fella**, *prosternere.* * *Francice* & *Sax.* snell, *celer*, *acer*, *expeditus.* [r] à *Sax.* wraþe, *ira.* *Angl.* **wrath.** ut infra cloet, à claþ, nunc **cloth**, *pannus.* loet à lað, *odiosus*, *invisus.* [s] *Sax.* awyrged wurþon þine godas, *maledicti sint dii tui.* [t] ho weren, ho beet. *Sax.* hi weron, hi beoþ, *erant*, *sunt.* ut enim ho ponitur pro heo, *illa*, in *Anglo-Norm.* sic non raro legitur pro hi *illi.* [u] *Sax.* hwenne þu wenest, *cum putes.* [x] ẏ, pro *Cimbrico* **i**, *in*; **us i kirkium**, **i hollini**, *in templo*, *in palatio.*

[y] *Gallo-Latinio-Norman.* à *flumen.* *Ital.* fiume. [a] *Gallice* nunc à peine, *vix.* a pine ic chulle kenne, *vix noscam*, vel *sentiam.* kenne enim ab **at kenna**, *noscere*, *sentire.* [b] *Sax.* wealande, *æstuantes*, *ferventes*, à weallan, *æstuare.* [c] *Cimbr.* **at renna**, *fluere.* [d] *Angl.* **scald her as an hen. to scald** autem *Anglice* significat *aqua fervida calvum* vel *glabrum quid facere.* à *Cimbrico* **at skallda**, *calvum facere*, *glabrare*; à cujus participio **skalladr**, fit nostrum **skall'd** in **skall'd head**; & à nomine ИPΛIM, **skalle**, *calvicies*, *caput.* à **skall.** [e] brennan, *urere.* [f] *Sax.* ele, *oleum.* [g] ut supra, arn. [h] *Sax.* cwellan, cwellan, acwellan, *necare*, *occidere.* unde *Angl.* **to quell.** [i] *Sax.* fat, fata, fæt, *vas.* [k] *Sax.* butan. *Semi-Saxonice* bute, *nisi.* [l] *festinabat.* *Sax.* higade, higede. à higan, *festinare.* [m] biliue, *protinus*, *statim.*

Mmm 64 Wel

64 Wel sey þe farezin. ne mitte hire [n] dere.
E clepede ford malcus. is [o] monquellere.
He bed leden hire wid oute toun. oþer hire bere.
Ant bringen hire of liue. wid sworde oþer wid spere.
65 Do ho com wid out þe toun. [p] þer me ir sculde sclo.
Al siwede hire. þat euer mitte go.
De wind bigun to blowen. þe sonne wert al blo.
Det folc fel to þen erþe. ne wisten ho hire nout þo.
66 Ure lord sende to hire. a ful feire steuene.
Ant gon hire greten. ful feire ant wel euene.
Blessed be þou [q] dai. mid al þat ic con nemme.
To day þou scalt ben icrounet. biforn þe king of heuene.
67 Malcus herde þes wordes. he sette him [r] acue.
Meidan Maregrete. þi louerd hat speke wid þe.
Ant a þousent angles. aboute þe isee.
Spred þin hond. ant [s] nym my swerde. ant haue merci of me.
68 Do spec þat meidan. seinte Maregrete.
Broþer yef þi wil is. abid alutel yet.
[t] De wile i make my bone. to him þat may bete.
Bidde wat tou euer wile. ic it wole gete.
69 Alle þat my lif. wollet heren oþer rede.
Oþer for me cirche sette. mid almes dede.
Ihū christ my louerd. [u] mit monscipe þou am fede.
De heie blisse of hiuene. habben ho to mede.
70 Alle þat habbet me a day. ine memorie.
Oþer mid gode herte. iheret myne vie.
Ihū christ my louerd. sone sainte Marie.
Haue merci of þe soules. leie were þe bones lye.
71 Ihū christ my louerd. [w] wen wiman bet scal be.
[x] Iher hire bone. yef ho [y] clepet to me.
Deliure hir [z] myd menske. for þe loue of þe tre.
Dat tou dedest þi bodi on. to maken us alle fre.
72 Do spec ure louerd. seinte Marie sone.
Bi heuene bi erþe. bi soune bi mone.
Maidan Maregrete. i cuiþe þe þi bone.
Cum in to þe ioie. þer þou scalt euer wone.
73 Maidan Maregrete. ir bone hauede þenne.
Malcus smit of myne heued. fur yeuen is þe þe sunne.
Dat ne dude ic nout. for al þis worldes wune.
Di louerd haet igrete te. þat tou leuest inne.
74 [a] Bote þou do ase i bidde. ne scalt tou neuer haue.
De ioie þat is in heuene. ne lif boute care.
Malcus þis [b] iherdes. is swerde e gon out drawe.
Smot of hire heued. þat wes [c] hore lawe.
75 Michael ant gabriel. ant raffael here fere.
Cherubin ant serafin. a þousend þer were.
Mit tapres ant mit sensers. to heuene [d] he ir bere.
To hore louerdes blisse. ho was ym [e] lef ant dere.
76 Theodosius þe clerc. he wrot hire vie.
Hire nource þat hir wist. i þe toun of asie.

---

n Sax. deꝛian, *nocere.* *o* monquellere, ex mon, *homo*, & quelleꝛe, vel cuelleꝛe verbali (à cuellan, *occidere*,) *homicida*, *carnifex*. legitur hæc vox in libro cui titulus, **the third part of a treatise intituled of the Conversions of England**, cum in epist. dedicat. **John Zisca was a common manqueller**; tum in lib. p. 261. **that most notorious murtherer and manqueller John Zisca.** liber autem iste scriptus erat à nostrati **Parsons** è Soc. *Jesu.* *p* Locutio impersonalis, in qua *me* significat ut *houme*, *houm*, unde *Gallicum* on, vel ut *Sax.* man. scilicet, *ubi occidenda esset.* *q* hic deesse videtur *to.* *r Gallice*, au cul. *s Sax.* nim *cape, sume.* *t* **the while.** *u Cum humanitate*, *humaniter.* *w Angl.* **when women shall be in labour**, ut supra. *x Angl.* **hear their prayer.** *y Sax.* cleopeþ, clypeþ, *invocat.* à cleopan, clypan, *invocare.* *z* deliure hire mid monske. *Angl.* **deliver her of a man-child.** à *Sax.* menniꞅc. *Goth.* MANNISK, *homo.* * *Sax.* punian, *habitare.* *a Nisi feceris, prout jubeo.* *b Sax.* ȝehyꝛdeꞅt. *Angl.* **Malcus, didst tho hear this.** *c* hore lawe. *Sax.* hiꝛe laȝa. **her order, or command.** *d Sax.* hi, *illi.* *e Sax.* leoꝼ, *dilectus*, *gratus*, *amicus*.

Ho

Þo ir þider beren. mid gode memorie.
Ant makeden an chirche. ant þerine maden hire to lie.
77 Alle þat *f* ſeke weren. ant þider wolde go.
g Þore hele haueden. are aheden ir fro.
Ðe heie king of heuene. lef uſ to don ſo.
Ðat we habben þe bliſſe. *h* þat leſt ouer ant oo.
78 Of þe ſwete meidan. þiſ iſ hire vie.
i Ðe twenteuþe dai iſ hire. i þe time of iulie.
Ihū chriſt þat waſ born. of ſeinte Marie.
Far ſeinte Maregrete loue. of uſ haue mercie.
Amen Amen. *k* checun die Amen.

Dum de claudendo hoc capite, quod, ut longius, quam vellem, protraherem, argumenti & novitas & fœcunditas fecerunt, cogitarem; traditus mihi inopinanti erat cod. MS. consutus, *Anglo-Normannica* multa, cum nonnullis *Normannicis* & *Latinis*, complectens; quem ad me pro humanitate sua misit, qui ab omnibus antiquorum studiosis, de quibus optime meruit, summo cum honore nominandus est, *Tho. Tanner,* A. M. & coll. Omnium *Animarum* apud *Oxonienses* Socius & magnum ornamentum. In hoc codice primo se spectandam offert malevolentissimi cujusdam in monachos & moniales satyra; quam quia ad sermonem carminis de passione *S. Margaretæ* similitudine prope accedit, non potui, quin ut eam adjicerem, à me ipso impetrare.

Fur in ſee bi weſt ſpaỳnge.
Iſ a lond ihote *l* cokaỳgne.
Ðer niſ lond under *m* heuenriche.
Of *n* wel of godniſ hit iliche.
Ðoỳ paradiſ be miri and briȳt.
Cokaygn iſ of fairir ſiȳt.
What iſ þer in paradiſ.
Bot graſſe and flure and greneriſ.
Ðoỳ þer be ioi and gret *o* dute.
Ðer niſ met bote frute.
Ðer niſ halle *p* bure no bench.
Bot watir man iſ þurſto quench.
Beþ þer no men but two.
Þelỳ and enok alſo.
Clinȝlich maỳ hi go.
Whar þer woniþ men no mo.
In cokaỳgne iſ met and drink.
Wiþute care *q* how and *r* ſwink.
Ðe met iſ *ſ* trie þe drink ſo clere.
To none ruſſin and ſopper.
I † ſigge for ſoþ boute were.
Ðer niſ lond on erþe iſ pere.
Under heuen niſ lond i wiſſe.
Of ſo mochil ioi and bliſſe.

Ðer iſ mani ſwete ſiȳte.
Al iſ dai niſ þer no niȳte.
Ðer niſ *t* baret noþer ſtrif.
Niſ þer no deþ ac euer lif.
Ðer niſ lac of met no cloþ.
Ðer niſ man no woman wroþ.
Ðer niſ ſerpent wolf no fox.
Þorſ no capil. kowe no ox.
Ðer niſ ſchepe no ſwine no gote.
No non horwȳla god it wote.
Noþer harate noþer *u* ſtode.
Ðe land iſ ful of oþer gode.
Niſ þer flei fle no lowſe.
In cloþ in toune bed no houſe.
Ðer nil *x* dunnir flete no *y* hawle.
No non vile worme no ſnawile.
No non ſtorm rein no winde.
Ðer niſ man no woman blinde.
Ok al iſ *z* game ioi ant gle.
Wel iſ him þat þer mai be.
Ðer beþ riuerſ gret and fine.
Of oile melk honi and wine.
Watir ſeruiþ þer to noþing.
Bot to ſiȳt and to wauſſing.

---

f **Sick**. *Sax.* ſeoc. *g Sax.* heoꞃa hæl haueden, *salutem suam obtinuerunt.* *h Angl.* **that lasts ever and ay.** *i* **the twentieth day is hers.** *k* Phrasis *Gallo-Normannica.* *l* Nunc *coquin, coquine.* quæ olim apud *Gallos* otio, gulæ & ventri deditos, *ignavum, ignavam, desidiosum, desidiosam, segnem* significabant. Hinc *urbanos,* utpote à rusticis laboribus ad vitam sedentariam, & quasi *desidiosam* avocatos *pagani* nostri olim **Cokaignes**, quod nunc scribitur **Cockneys**, vocabant. Et poëta hic noster in *monachos* & *moniales,* ut segne genus hominum, qui *desidiæ* dediti, ventri indulgebant, & *Coquinæ* amatores erant, malevolentissime invehitur; monasteria & monasticam vitam in descriptione terræ *Cokaineæ,* parabolice perstringens. *m Sax.* heoꝼenaꞃice. *n* A *Sax.* pela, *opes.* *o* Infra *dedute,* nunc apud *Gallos, deduit.* de quo sic *Menagius* in etymologico suo dictionario, cui tit. *Origines de la langue francoise*: DEDUIT, *ce mot se prend pour plaisir. & en particulier pour la plaisir de l'amour.* *p* A *Cimbrico* **bur**, *domus penuaria.* *q* A *Sax.* hoȝa, *cura.* *r Sax.* ꞅpinc, *labor.* *ſ* A *Gallico* trier, *seligere, delectum habere,* ex magno numero *quid eligere.* trié, *selectus, lectus, eximius, egregius.* † *Sax.* ꞅecȝe, *dico, affirmo.* *t* A *Cimbrico* **barattan** *prælium, pugna, lis, contentio,* quæ vox etiamnum in usu est apud *Gotho-Italos.* A *Dano-Normannico* autem *baret,* forenses nostræ **baretter, barettry.** *u Cætus equarum, Cimbr.* **stod.** *x Angl.* **thurder.** à *Cimbrico* **duna, dynia,** *tonare, intonare*; unde **dunur, dynur**, *sonitus, fragor, tonitur.* *y Sax.* haȝle, *grando.* *z Sax.* ȝama.

Digitized by Google

Þer is maner frute.
Al is solas and dedute.
Þer is awel fair abbei.
Of white monkes and of grei.
Þer beþ bowres and halles.
Al of pasteus beþ þe walles.
Of fleis of fisse and a rich met.
Þe likfullist þat man mai et.
Fluren cakes beþ þe schingles alle.
Of cherch cloister bouri and halle.
Þe pinnes beþ fat podinges.
Rich met to princes ant kinges.
Man mai þer of et inoẏ.
Al wiþ riẏt and noẏt wiþ [a] woẏ.
Al is commune to ẏung and old.
To stoute and sterne mek and bold.
Þer is a cloister fair and liẏt.
Brod and lang of sembli siẏt.
Þe pilers of þat cloister alle.
Beþ iturned of cristale.
Wiþ harlas and capitale.
Of grene jaspe and rede corale.
In þe praer is a tre.
Swiþe likful for to se.
Þe rote is gingeuir and galingale.
Þe siouns beþ al sed wale.
Trie maces beþ þe flure.
Þe rind canel of swet odur.
Þe frute gilofre of gode smakke.
Of cucubes þer nis no lakke.
Þer beþ rosis of red ble.
And lilie likful for to se.
[b] Þai [c] faloweþ neuer dai no niẏt.
Þis aẏt be a swet siẏt.
Þer beþ IIII willis in þe abbei.
Of tracle and halwei.
Of baum and ek piement.
Euer [d] ernend to riẏt [e] rent.
Of þai stremis al þe molde.
Stonis pretiuse and golde.
Þer is saphir and uniune.
Carbuncle and astiune.
Smaragde. lugre. and prassiune.
Beril. onix. toposiune.
Ametist and crisolite.
Calcedun and epetite.
Þer beþ briddes mani and fale.
Þrostil þrusse and niẏtingal.
Chalandre and wodwale.
And oþer briddes wiþout tale.
Þat stinteþ neuer bi har miẏt.
Miri to sing dai and niẏt.

* *

Hic aliqua videntur deesse.

Yite i do ẏow mo to witte.
Þe Gees [f] irostid on þe spitte.
Fleeẏ to þat abbai god hit wot.
And [g] gredeþ gees al hote al hot.
Hi bringeþ galek gret plente.
Þe best [h] idiẏt þat man mai se.
Þe leuerokes þat beþ cuþ.
Liẏth adun to man is muþ.
Idiẏt in stu-ful swiþe wel.
Pudrid wiþ gnigelofre and canel.
Nis no spech of no drink.
Ak take inoi wiþute swink.
Whan þe monkes geeþ to masse.
Al þe fenestres þat beþ of glasse.
Turneþ in to cristol briẏt.
To giue monkes more liẏt.
Whan þe masses beþ iseid.
And þe bokes up ileid.
Þe cristal turniþ in to glasse.
In state þat hit raþer wasse.
Þe ẏoung monkes euch dai.
Aftur met goþ to plai.
Nis þer hauk no fule so swifte.
Better fleing bi þe lifte.
Þan þe monkes heiẏ of mode.
Wiþ har sleues and har hode.
Whan þe abbot seeþ ham flee.
Þat he holt for moch glee.
Ak naþeles al þar amang.
He biddiþ ham liẏt to euesang.
Þe monkes liẏtiþ noẏt adun.
Ac furre fleeþ into [i] randun.
Whan þe abbot him iseeþ.
Þat is monkes fram him fleeþ.
He takeþ maidin of the route.
And turniþ up hir white toute.
And betiþ þe taburs wiþ is hond.
To make is monkes liẏt to lond.
Whan is monkes þat iseeþ.
To þe maid dun hi fleeþ.
And geþ þe wench al abute.
And þakkeþ al hir white toute.
And siþ after her swinke.
Wendiþ meklich hom to drink.
And geþ to [k] har collacione.
A wel fair processione.
An oþer abbei is þer bi.
For soþ agret fair nunnerie.
Up a riuer of swet milke,
Whar is plente grete of silk.

[a] A *Cimbrico* vog, *trutina*, *statera*, *pondus*, quod verbale est a vega, *trutinare*, *ponderare*, *librare*. [b] *Sax.* þa, *Cimbrice* þaug, *qui*, *quæ*. plur. [c] *Angl.* **falleth.** [d] *Sax.* arniende, *currens*. [e] *Cursus*, *fluxus*. à *Sax.* rennan, *currere*, *fluere*. [f] Gerosted *Francice*. [g] *Angl.* **crieth**. à *Gallo-Francico grider*, nunc *crier*. *Ital.* *gridare*. *Hisp.* gridar, critar. *Gothico* 𐌲𐍂𐌴𐌹𐍄𐌰𐌽, *clamare*, *flere*. [h] ȝediht, *Sax.* [i] Randon *Gallice*, *rapidus cursus fluvii*, *fluminis rapiditas torrentis impetus*. à *Francico* rentdun, *torrens*, *cataracta*, *catadupa*. quod verbale est à rennan & dun, *fluere deorsum*. Hinc aller à grand randon, *instar rapidi torrentis cum festinatione & impetu currere*, *præcipiti cursu ferri*. Hinc etiamnum apud nos **to run at random.** de hac voce autem sic *Menagius*: Randon. *s'enfuir a grand randon. l'origine de ce mot ne m'est pas connüe. Du substantif randon, on a fait le verb randonner, pour s'enfuyr rapidement.* [k] *Sax.* heora, hira, *eorum*, *sui*.

Whan

When þe somers dai is hote,
Ðe yung nunnes takiþ a bote.
And doþ [l] ham forþ in þat riuer,
Boþe wiþ ors and wiþ stere.
Whan hi beþ fur from þe abbei
Hi makiþ ham nakid for to plei.
And leiþ dune in to þe brimme,
And doþ ham sleilich for to swimme.
Ðe yung monkes þat hi seeþ.
Hi doþ ham up and forþ hi fleeþ.
And commiþ to the nunnes anon.
And euch monke him takeþ on.
And [m] snellich beriþ forþ har prei.
To þe mochil grei abbei.
And techiþ þe nunnes an oreisun.
Wiþ [n] iambleuc up and dun.
Ðe munke þat wol be staluu gode.
And kan set a riyt his hode.
He schal hab wiþoute danger.
XII wiues euch yer.
Al þroy riyt and noyt þroy grace.
For to do him silf solace.
And [o] þilk monke þat clepiþ best.
And doþ is likam al to rest.
Of him is hope god hit wote.
To be sone uadir abbot.
Whose wil com þat lond to.
Ful grete penance he mot do.
Seue yers in swineis [p] dritte.
He mote wade wol ye iwitte.
Al anon up to þe chynne.
So he schal þe lond winne.
Lordinges gode and hend.
Mot ge neuer of world wend.
For ye stond to yure cheance.
And fulfille þat penance.
Ðat ye mote þat lond ise.
And neuer more turne a ye.
Pray we god so mot hit be.
Amen per seint charite.

Bissop lorles. Kyng redeles. Yung man rechles. Old man witles. Womman ssamles.

I swer bi heuen kynge,
Ðos beþ fiue liþer þing.

Carmen insuper hic loci Pseudorhythmicum adjiciam, Symboli duntaxat Athanasiani *versionem, ut luculentius contempletur lector, quibus gradibus Poesis nostra Anglica ab antiquissimis principiis in hodiernum suum statum paulatim declinavit.*

Symbolum S. *Athanasii*, Anglicè. è Cod. MS. Bibl. Bodl. NE. E. 66. f. 69. b.

Who so wil be sauf to blis — *Quicunque vult salvus esse.*
Before alle þinges nede to is
Ðat he hald with alle his miht
Ðe heli trauthe and leue it riht
Whilk bot ilken to queme — *Quam nisi quisque.*
Hole and wemles it yheme.
Withouten drede bes þet forn
Fro godes sight in ai forlorn
Sothelic þe heli trauht þis isse — *Fides autem.*
Ðat o god inne þrinnesse
And þrinness in onnesse
Wurchip we þe more and lesse
Ne þe hodes oht mengande — *Neque confundentes.*
Ne þe stayelnes sondrande
For oþer hode of fader oþer of son — *Alia est enim.*
Oþer of heli gost wil with am wun.
Bot of fadir and son and heli goste — *Sed patris & filii.*
On is godes toningue þat is moste
Heuen blis is til am þre
Bi on in mikelhede to be
Whilk þe fader whilk þe son — *Qualis pater talis.*
Whilk heli gost wil with am wun

---

[l] *Sax.* heom, unde ham, *illis.* [m] *Gallo-Francica* vox est, à *Francico* snell, *celer*, *acer.* [n] A veteri *Gallico* gambiller, quod, ut gambier, gambayer, & gambader, significat *crura cum gesticulatione movere, crura in sublime jactare, saltantes satyros imitari.* Hinc nostrum **gambol**, & **gamboling**. *Gambier* autem & *gambiller* à *gambe* veteri; quod nunc *jambe* scriptum, *crus* significat. *Gambe* autem ab *Italicó* gamba, cujus originem habes in *Menagii* dictionario etymologico. [o] *Saxonice* þylc. [p] A *Cimbrico* dritt, *excrementum.*

 Wn

Unſhapen fader unſhapen ſon is	*Increatus pater.*
Unſhapen heli goſte in blis	
Mikel fader mikel ſon ai	*Immenſus pater.*
Mekel heli goſte niht and dai.	
Ai laſtand fadir ai laſtand ſon	*Æternus pater æternus filius.*
Ai laſtand heli be uton	
And þow be þer noht þre ai laſtand	*Et tamen non tres.*
Bot on ai laſtand ouer al land	
Als noht þre unmade ne mikel þre	*Sunt non tres.*
But on unmade and on mikel is he.	
Als ſo almihtand fader almihtand ſon	*Similiter omnipotens.*
Almihtand heli goſte to wun	
And þowheþer noht almihtand	*Et tamen non tres.*
Bot on almihtand is licand	
Als ſo god fader god ſone iſſe	*Ita deus pater deus.*
God hali goſt with am in blis	
And þowheþer noht godes þre	*Et tamen non tres.*
Bot on is god and ai ſal be	
For als ſengellic hode god oure louerd to be	*Ita dominus pater.*
Ðurght criſten ſothenes lette ſal be	
So þre godes or louerdes to kall	*Et tamen non tres.*
Ðurght heli feſtnes forboden ar all	
Ðe fadir of non made is he	*Quia ſicut.*
Ne ſhapen ne kumed to be	
Ðe ſone of only fader blis	
Noht ſhapen ne made but kumed is	
Ðe heli goſte of fadir and ſon mihtand	*Pater à nullo eſt.*
Noht ſhapen ne made bot forþ comand	
Ðen o fader noht fadres þre	*Filius à patre.*
O ſon noht þre ſones to be	
O heli goſt and no mo	*Spiritus ſanctus à Patre.*
Of þam comand ne þre no two	
And þis þrinnes þet with inne	*Unus ergo Pater.*
Noght firſt or latter noht more or minne	
Bot al þre perſones laſtand ai	*Et in hac trinitate.*
To þam and euenmette are þai	
So þat bi alle als bifore ſaide is	*Ita ut per omnia.*
And þrinnenes in onnes	
And onneſſe in þrinnes ai	
We to wurſchip miht and dai	
Who þat þen wil berihed be	*Qui vult ergo.*
So of þe þrinnes leue he	
And nede at hele þat laſt ai ſal	*Sed neceſſarium eſt.*
Ðat þe fleſhede ai with al	
Of oure louerd Jhu Criſt forþi	*Eſt ergo fides.*
Ðat he trowe it trewli	
Ðen is ever trault right	
Ðat we leve withalle oure miht	
Ðat oure louerd Jhu Criſt in blis	*Deus ergo ex ſubſtantia.*
Godes ſone and man he his	
Gode of kinde of fadir kumed werld biforn	
Man of kinde of moder into werld born	
Fulli god fulli man livand	*Perfectus Deus.*
Of ſchilful ſaule and mannes fleſhe beand	
Euen to the fadir þurght god hede	*Æqualis patri.*
Leſſe þen fader þurght man hede	
Ðat þof he be god and man	*Qui licet Deus.*
Noght two þrwþhæþer is bot Criſt an	
On noht þurght wendinge of godhed in fleſhe	
Bot þurght takynge of manhede in godneſhe	
On al noht be menginge of ſtayelnes	*Unus autem.*
Bot þurht onhede of hode þat is	
Ðat yholed for oure hele doun went til helle	*Qui paſſus.*
Ðe þred dai ros fro dede ſo felle	

Up

Upsteigh til heuen sittes on right hand — *Ascendit ad.*
Of god fadir alle mightand
And ȝhit for to come is he
To deme þe quik and dede þat be
Ate whos come alle men þat are — *Ad cujus adventum.*
Sal rise with þaire bodies þare
And þelde sal þai nil þai ne wil
Of þair awen dedes il
And þat wel haf doun þat dai — *Et qui bona egerunt.*
Sal go to lif þat lastes ai
And iuel haf doun sal wende
In fire lastend withouten ende
Þis is þe trauht þat heli isse — *Hæc est fides.*
Whilk bot ilkon with miht hisse
Trewlic and fastlic trowe he
Saufe ne mai he neuer be. — *AMEN.*

In his & hujusmodi, Lector curiose, hodiernæ nostræ poeseos prima rudimenta habes, quæ, si antiqua amas, & in iis origines rerum scire cupis, ac ex unius interitu alterius ortum indagare, tibi non ingrata, imo longe jucundissima fore hæc speramus; præsertim, si ex *Anglo-Saxonicæ* corruptione, ut *Anglica* generata sit, te delectat cernere.

Grammaticas *Anglo-Saxonicam*, & *Mœso-Gothicam* jam tandem, Deo favente, ad umbilicum perductas sequuntur *Institutiones Grammaticæ Franco-Theotiscæ*, quas ne *Philo-Teutonum*, *Germanorum* præsertim, & *Franco-Gallorum* expectationi vel deesse viderer, tametsi rebus adversis quotidie exercitatus, & alienis, quæ crebræ, & improviso orta sunt, negotiis præpeditus, unius anni curriculo, nocturnis diurnisque laboribus exegi. Hæc de opera. De opere vero, ne verbum quidem, siquidem auctori in gratiam eorum, quæ ab ipso scribuntur, nihil quicquam dicendum est.

Quamobrem, lector benevole, calamum hic sistens, rogo duntaxat, ut à *Saxonicis* progrediaris. Quæ, si te in legendo tantum, quantum in scribendo me delectaverint, scriptas fuisse mecum & vehementer gaudebis, & tibi gratulaberis. *Vale.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JUL 1 0 1933

RARE BOOK

Digitized by Google

Google